5/-

Horck

Apostelen Paulus's Breve.

Oversatte

med Indledninger og udførlig Fremstilling
af Indhold og Tankegang

af

F. W. Bugge,

Professor i Theologi ved Christiania Universitet.

Første Bind.

(Brevene til Romerne, Korinthierne og Galaterne.)

Christiania.

Th. Steens Forlagsexpedition.

1879.

Det Steenske Bogtrykkeri.

Forord.

«En Tid som vor, i hvilken paa den ene Side Vantroen forkaster den hellige Skrift som Kilde, Regel og Rettesnor for den religiøse Erkjendelse, medens paa den anden Side alskens subjektive Retninger tyde og tolke den hver efter sit Hoved og hver i sin Aand, stiller for hver den, som under alle disse forvirrende Røster ønsker at finde og beholde Sandheden, et uafviseligt Krav paa et indtrængende Kjendskab til det Ord, der forkynder sig selv som Guds Aabenbaring af al Sandhed til Gudfrygtighed og til Salighed.

Et Hjælpemiddel til et saadant dyberegaaende Kjendskab til en Hoveddel af den hellige Skrift er det, Forfatteren tilsigter at give gjennem sit Verk over «*Apostelen Paulus's Breve*». Dette Arbeide indeholder en Oversættelse af den store Hedningeapostels Skrifter, som søger at meddele disse i en Form, der saa nær som muligt gjengiver Originalen, hvorhos det gjennem en forud for hvert Brev gaaende udførlig «Indledning» paa den ene Side stiller Brevet i Lyset af den historiske Situation, der har fremkaldt det, paa den anden Side meddeler en indgaaende Fremstilling af dets Indhold og Tankegang, ved hvilken alle Brevets Enkeltheder søges fortolkede i Belysningen af det

Hele. Saaledes tilsigter Forfatteren gjennem sit Arbeide at meddele Apostelens Skrifter i en Bearbeidelse, hvori det ogsaa for disses Vedkommende kunde vise sig, at «Bibelen forsvarer sig selv», og ved hvilken den hellige Forfatters Tanker fremtræde i en Sammenhæng, der kan gjøre det klart, hvad han mener og lærer.»

Disse Ord, med hvilke der i sin Tid blev indbudt til Subskription paa nærværende Skrift, udtale baade den Hensigt, hvori, og de Grundsætninger, hvorefter det er bleven udarbeidet. Hvorvidt det har lykkets mig at naa mit Maal; hvorvidt min Anvendelse af de her antydede Grundsætninger for Behandlingen af de hellige Skrifter har formaaet at sprede Lys over disse, derom faar nu den kyndige Læser dømme. For min egen Del kan jeg kun sige, at jeg under Arbeidet er bleven mere og mere befæstet i min Overbevisning om, at det frugtbareste Princip for Skriftfortolkningen er dette, der paa engang er *historisk*, idet man tager omhyggeligt Hensyn til de ydre Forhold, af hvis Jordbund vedkommende Skrift er fremvoxet, og som lige afgjørende bestemme baade dets Indhold, dets Plan og dets Form, — og *organisk*, idet man søger at opfatte Detaillerne i Lyset af det Hele og til den Ende ikke skyr nogen Møie for at efterspore de ledende Tanker og udfinde de bestemmende Grundtræk i Skriftets Anlæg og Bygning. Har det derfor ikke lykkets mig, ved min Anvendelse af dette Fortolkningsprincip at føre Læseren til nogen dybere Forstaaelse af den Del af den Hellige Skrift, som jeg her har behandlet, da er jeg ialfald forvisset om, at Feilen ikke ligger i Principet, men kun deri, at jeg ikke har evnet at anvende og gjennemføre det saaledes, som det stod for min Tanke.

Efter nogen Vaklen har jeg valgt at skrive min Bog saaledes, at den kan læses ogsaa af Ikke-Theologer Hvad der har

bestemt mig hertil, har været Ønsket om, i videre Kredse end de theologiske at kunne yde et Bidrag til en mere indtrængende Forstaaelse af Skrifterne. Ingen Sagkyndig vil nægte, at det baade hos Theologer og hos Ikke-Theologer er en temmelig almindelig Mangel ved Stillingen til den Hellige Skrift, at man ikke har tilstrækkeligt Syn for dennes organiske Charakter og derfor i den væsentlig finder en Masse usammenhængende, isolerede Udsagn, «Bibelsprog», som man tror sig berettiget til at betragte, udlægge og anvende i denne deres Isolation og Sammenhængsløshed. For Ikke-Theologens Vedkommende hænger denne Miskjendelse af den Hellige Skrift for en stor Del sammen med Mangel paa Syn for Skriftens menneskelige Side; hos Theologen vil den let indtræde som en Følge af den uendelige Masse af Detailler, i hvilke den videnskabelige Exegese med Nødvendighed fører ham ind, og under hvis Mangfoldighed det falder meget vanskeligt at faa det rette Syn for Skrifternes og Skriftens organiske Enhed. En væsentlig Grund til den Misforstaaelse eller Mangel paa Forstaaelse af den Hellige Skrift, der saa ofte findes saavel her som der, turde just ligge i, at den ikke er bleven fortolket efter et historisk-organisk Princip. Kunde det her gjorte Forsøg paa dettes Anvendelse i nogen Grad bidrage til at fjerne Misforstaaelse og hidføre Forstaaelse, vilde min Stræben krones med rig Løn.

Skjønt min Bog fremtræder i en ikke blot paa Theologer beregnet Form, er den dog — hvad den Kyndige vistnok vil se — Frugten af mange Aars videnskabelige Arbeide. At jeg herunder har benyttet den tidligere exegetiske Literatur over de paulinske Breve i den Udstrækning, hvori den har staaet til min Raadighed, siger sig selv. Skulde jeg fremfor Andre fremhæve nogen nytestamentlig Exeget, der har været af Betydning for mig, og det ikke blot ved Udarbeidelsen af dette Skrift men

overhovedet, da maatte det være den nylig afdøde store Skriftfortolker *v. Hofmann*. I dennes exegetiske Methode, saaledes som den med Mesterskab er anvendt i hans «Schriftbeweis» og endnu mere i hans Storverk «Die Heilige Schrift Neuen Testaments», har jeg fundet det, som har været nærmest beslægtet med det Ideal af Exegesen, der har staaet for min Tanke, og som mest har bestyrket mig i min Overbevisning om Rigtigheden og Betydningen af hvad jeg har kaldt det historisk-organiske Fortolkningsprincip. Dette udelukker naturligvis ikke, at jeg ofte har maattet være uenig med ham i Opfattelsen af Enkeltheder.

Den Form af den græske Text, der ligger til Grund for min Oversættelse og Fortolkning, er væsentlig den af *Tischendorff* i hans VII^de^ Udgave leverede. Jeg tror af flere Grunde, som det ikke hører hjemme at fremstille her, at maatte anse denne Udgave for bedre end hans sidste, VIII^de^.

Maatte da ogsaa dette Arbeide i nogen Grad tjene til at fremme Forstaaelsen af det Guds hellige Ord, der for Kirken som for den Enkelte er Lyset paa Veien og Lygten for Foden!

Christiania, Høsten 1879.

F. W. Bugge.

Indhold.

Side.

Indledning til Brevet til Romerne ..... 1.

Brevet til Romerne ..... 99.

Indledning til 1ste Brev til Korinthierne ..... 126.

1ste Brev til Korinthierne ..... 295.

Indledning til 2det Brev til Korinthierne ..... 321.

2det Brev til Korinthierne ..... 424.

Indledning til Brevet til Galaterne ..... 441.

Brevet til Galaterne ..... 520.

Indledning

til

Brevet til Romerne.

Ved Begyndelsen af vor christelige Tidsregning havde Verdensstaden *Rom* omkring 1 Million Indbyggere. Dette store Indvaanerantal var sammensat af de mest forskjelligartede Bestanddele. Til Rom strømmede Mennesker af alle Nationaliteter, fra alle det uhyre Riges Provindser; allerede *Cicero* kan betegne Rom som «et Samfund, der er sammensat af en Blanding af alle Nationer»; andre gamle Forfattere kalde Byen «et Forsamlingssted for hele Verden», «en for alle Folkeslag fælleds Stad». At det *hedenske* Element indtog den uden Sammenligning største Plads i denne enestaaende Blanding af alle Nationaliteter, siger sig selv. Men at ogsaa det *jødiske* Element var meget stærkt repræsenteret, fremgaar blandt andet af den Kjendsgjerning, at ikke mindre end 8000 i Rom bosatte Jøder tiltraadte og støttede den Klage, der fra Judæa blev indsendt til Keiseren imod Archelaus, Herodes den Stores Søn. Her, som overalt, dannede Jøderne et Samfund for sig selv; de boede hovedsagelig i en egen Del af Byen, paa Vestsiden af Tiberen, hvor de havde talrige Synagoger og Forsamlingshuse.

Det Tidspunkt, paa hvilket Evangeliet første Gang bragtes til Rom og den første Spire til en christen Menighed her

plantedes, lader sig ligesaa lidt angive med fuld Sikkerhed som Maaden, hvorpaa, eller de Redskaber, ved hvem det skede. Det eneste direkte Vink, som det Nye Testamente giver til Besvarelsen af disse Spørgsmaal, er hvad vi læse i Ap. Gj. 2, 10. Det fremgaar heraf, at blandt den Skare, der paa hin epokegjørende Pintsefest var Vidne til Aandsudgydelsen over den første Menighed og hørte Petrus's Vidnesbyrd om den korsfæstede og opstandne Christus, befandt der sig ogsaa «Romere, der opholdt sig (i Jerusalem) som tilreisende» [1]), d. e. Jøder, bosatte i Rom, der nu vare komne til Jerusalem i Anledning af Høitiden. Det ligger da nær at antage, at der blandt de 3000, som ved Petrus's Tale bleve vundne for Christentroen og ved Daaben indlemmede i Menigheden, har været Nogle ogsaa af disse romerske Jøder. Sandsynligvis har det da været disse, der ved sin Tilbagekomst til Rom have bragt Evangeliets hellige Sæd med sig derhen og ved sin Forkyndelse af Christus vundet de første Christne i Verdens Hovedstad.

De i Rom bosatte Jøder stode i en meget levende Forbindelse med Jødeland, navnlig med Jerusalem. Denne Forbindelse var ikke alene af privat Natur, ved Reiser fra Rom til Jerusalem og omvendt i Anledning af de store jødiske Høitider, i Forretningsanliggender osv.; der fandt ogsaa en ordnet officiel Rapport Sted mellem Moderlandet, nærmere bestemt dets Hovedstad, og de i Rom boende Jøder. Hvert Aar indsamledes der blandt disse et bestemt Bidrag til Tempelskatten, der oversendtes til Jerusalem gjennem saakaldte «hellige Sendebud». Efterat nu, i Aarene nærmest efter hin første christelige Pintsefest, Modermenigheden i Jerusalem var voxet og havde udviklet sig til et ordnet Samfund, kunde det ikke være anderledes end at mangfoldige romerske Jøder ved disse idelige Reiser kom i Berøring med og under Paavirkning af Evangeliet. Intet er da naturligere, end at Nogle

[1]) Vor kirkelige Oversættelse har med sit «her *boende* Romere» gjengivet Grundtexten ganske feilagtig.

af disse, vundne for Troen, efterat være komne tilbage til sine Landsmænd i Rom atter bleve Redskaber til blandt disse at udbrede den samme Tro. I lignende Retning maatte det ogsaa virke, at den jerusalemske Menighed ved Forfølgelsen efter Stefanus's Martyrdød adspredtes vidt over Landene[1]). Thi at Nogle af de saaledes Adspredte vendte sig ogsaa til Rom, er ialfald høist sandsynligt, naar man betænker den levende Forbindelse, der fandt Sted mellem denne Stad og Palæstina, og den Tiltrækningskraft, der under saadanne Forhold altid øves just af de største Byer.

Der manglede saaledes ikke paa Anledninger, ved hvilke *jødiske* Troesbud allerede meget tidlig kunde finde Vei til Rom. At senerehen, da — navnlig ved *Paulus's* Virksomhed — Evangeliet havde begyndt sit Triumftog i den *hedenske* Folkeverden, disse efterfulgtes af Christusforkyndere af *hedensk* Nationalitet, er en Selvfølge. At der i den Menneskestrøm, der allevegnefra bevægede sig til Rom, ogsaa fandtes Saadanne, der fra Hedenskabet vare omvendte til Christendommen, er i den Grad rimeligt, at det Modsatte kan betegnes som utænkeligt. Den hedenske Nationalitet, blandt hvilken Evangeliet først feirede sine Triumfer, var den *græske*. Og just i Rom fandt græsktalende Christne et udstrakt Felt for en missionerende Virksomhed. Thi græsk Nationalitet og græsk Sprog spillede paa denne Tid ligesom i de nærmest efterfølgende Aarhundreder en meget væsentlig Rolle i Verdensstaden; derom have vi et talende Vidnesbyrd allerede i den Omstændighed, at Apostelen Paulus kan affatte sit Brev til Romermenigheden paa Græsk.

Men lader der sig saaledes med stor Sandsynlighed eftervise flere Veie, ad hvilke Evangeliet kan være bleven bragt til Rom, saa har man dermed endnu ikke faaet Lys over Tilblivelsen af den romerske *Menighed* som et i faste Former organiseret Samfund. Elementerne til en saadan Samfundsdannelse vare, om vi have havt Ret i det ovenfor An-

[1]) Ap. Gj. 8, 1. 11, 19.

førte, tilstede i Rom allerede fra Begyndelsen af den apostoliske Tidsalder, og med den Drift til Samfund og Samliv, der altid er et Særkjende for den levende Christendom, kan det ikke være tvivlsomt, at de enkelte romerske Christne allerede tidlig sluttede sig sammen i broderlige Kredse. Men herfra er der endnu et stort og betydningsfuldt Skridt til en bestemt, i faste Former fremtrædende Menigheds-Organisation, i hvilken navnlig ogsaa det kirkelige Embede har faaet sin rette Plads. Det ligger i Sagens Natur, at Istandbringelsen af en saadan Organisation nærmest maa blive den Personligheds eller de Personligheders Sag, der ligeoverfor det Samfund, som skal organiseres, kan optræde med det uomtvistelige Kalds Myndighed og i Kraft deraf kræve den Lydighed og Selvbegrændsning, uden hvilken overhovedet ingen Samfundsdannelse kan tænkes. Allermindst kan en saadan paa Kaldet hvilende Myndigheds Indgriben undværes der, hvor Meninger og Anskuelser staa imod hinanden og volde Spænding eller Brydning, og at Forholdet fra Først af i Virkeligheden var et saadant i samtlige apostoliske Menigheder, der omfattede baade jødiske og hedenske Elementer, fremgaar noksom af Aposteltidens Historie. Derfor se vi ogsaa, at samtlige Menigheds-Organisationer, hvorom det Nye Testamente beretter, ere komne istand ved middelbar eller umiddelbar Virksomhed af det kirkelige Embede i den Form, hvori det just var oprettet af Herren med den kirkegrundlæggende Opgave: *Apostolatet.* Det ligger saaledes paa Forhaand nær nok at vente, at apostoliske Personligheder have været virksomme ogsaa ved Organisationen af Menigheden i Rom, ligesom vi f. Ex. se, at det var Apostelen *Paulus,* der ordnede Menighederne i Lilleasien[1]), eller hans Medarbeider *Titus,* der i hans Opdrag udførte det samme Hverv paa Kreta[2]). Lader det sig nu godtgjøre, at Tilfældet var et saadant ogsaa i Rom?

Den katholske Kirke svarer, som bekjendt, Ja paa dette

[1]) Ap. Gj. 14, 23. [2]) Tit. 1, 5.

Spørgsmaal og nævner *Petrus* som den Apostel, hvem Romermenighedens Organisation skyldes. Efter den katholske Tradition — der rigtignok er opgivet af flere blandt Romerkirkens mest fremragende Theologer —, skal *Petrus* være kommen til Rom allerede flere Aar før Midten af det første christelige Aarhundrede og efterat have grundet den romerske Menighed have været dens «Biskop» i 25 Aar, indtil han led Martyrdøden under Keiser Nero. Denne Paastand modbevises imidlertid klart af det Nye Testamente, dels ved dets Tale, dels ved dets Taushed. Ved dets Tale; thi det vidner med udtrykkelige Ord, at Apostelen Petrus endnu *efter* Aar 50 eft. Chr. befandt sig i Orienten[1]). Ved dets Taushed; thi ikke blot tier det absolut om en saa tidlig Virksomhed af Petrus i Rom, men denne dets Taushed er af den Natur, at den udelukker Muligheden deraf. Eller hvorledes skal man, dersom Petrus har været og virket i Rom i Tiden mellem Aarene 42 og 67 eft. Chr., forklare sig, at han ikke nævnes blandt alle de Mange i den romerske Menighed, til hvem Paulus sender Hilsener i det til denne Menighed i Aaret 58 rettede Brev, ligesaalidt som den samme Paulus med en Stavelse hentyder til ham i de talrige Breve til Menigheder eller Enkeltmænd, som han skriver fra Rom imellem Aarene 61 og 66? Er det tænkeligt, at Petrus har været og virket i denne By, uden at Paulus har taget mindste Notits af hans Nærværelse og Virksomhed, medens han samtidig med Kjærlighedens Interesse i disse Breve berører et meget stort An-

---

[1]) Af Ap. Gj. 15. Gal. 2 fremgaar, at Petrus var nærværende i Jerusalem paa den Tid, da det saakaldte Apostelconcil fandt Sted, d. e. i Aaret 51. Og paa samme Maade vidner Gal. 2, 11 flg., at Petrus ved en endnu senere Tid var i Antiochia i Syrien. Hvorvidt 1 Petr. 5, 13 kan anføres som Bevis for, at denne Apostel endnu mange Aar derefter var virksom i Orienten, er mindre sikkert; det er ikke usandsynligt, at Navnet «Babylon» eller «Babel» her betegner Rom, saaledes at 1 Petr. er forfattet under det Ophold af Apostelen i denne By, der virkelig har fundet Sted, men længe efter den Tid, da den katholske Tradition lader ham komme derhen.

tal af underordnede Personligheder? Ganske vist vil man ikke med fuld Føie kunne bestride, at Petrus har været i Rom og har lidt Martyrdøden der; men dette hans virkelige Ophold i Verdenshovedstaden, der forøvrigt neppe har været af lang Varighed, falder efter al Sandsynlighed ikke før Aaret 66 eft. Chr., det samme Aar, i hvilket Paulus led Martyrdøden.

Vi maa derfor afvise enhver Tanke om, at den romerske Menigheds Organisation skyldes Petrus, som aldeles ubevislig og grundløs. Derimod er der en anden apostolisk Personlighed, til hvem det synes nærliggende at føre den tilbage, om end ikke umiddelbart, og det er *Paulus*.

At den christne Menighed i Rom, Verdenshovedstaden og navnlig det Alt beherskende Midtpunkt i den hedenske Verden, i selve sin Tilblivelse som organiseret Menighed skulde være ganske uberoende af Hedningernes Apostel, synes allerede paa Forhaand lidet rimeligt. Selv for den løseligste Betragtning fremstiller jo Rom sig unægtelig som hørende med — og det som den allervæsentligste Bestanddel — til den Virksomhedssfære, der just var Paulus anvist af Herren[1]) og tildelt af hans Medapostle[2]). Vi se ogsaa, at denne Apostel allerede i mange Aar før Affattelsen af Romerbrevet har stundet efter at komme derhen[3]) og ofte foresat sig at tilfredsstille denne sin Længsel[4]). Og naar han senerehen skriver til Menigheden i Rom, da er saavel denne hans skriftlige Henvendelse til den som hint hans Forsæt om personlig at virke i den et stærkt Vidnesbyrd om, at han med fuld Bevidsthed betragtede den romerske Menighed som en Arbeidsmark, der tilhørte ham, eller som ialfald ikke var optagen af nogen anden, udenfor hans Kreds staaende apostolisk Arbeider. Thi Paulus satte efter sit eget Vidnesbyrd sin Ære i, ikke at gribe ind i fremmed Arbeide eller bygge paa Andenmands Grundvold[5]). Da nu, som vi ovenfor have

[1]) Ap. Gj. 22, 21. Se ogsaa Ap. Gj. 23, 11. [2]) Gal. 2, 9. [3]) Rom. 15, 23. [4]) Rom. 1, 13. [5]) Rom. 15, 20. 2 Kor. 10, 15 flg.

seet, selve Forkyndelsen af Evangeliet i Rom maa antages at have taget sin Begyndelse allerede flere Aar før Paulus's Optræden som Apostel og altsaa ganske uberoende af ham, ligger det nær at tro, at Romermenighedens *samfundsmæssige Organisation* skyldes paulinsk Indflydelse, er kommen istand ved Impulser fra Paulus eller hans Kreds. Herved forklares det, at Paulus, skjønt han hverken har været den Første, der bragte Evangeliet til Rom, eller engang har været personlig tilstede i Verdensstaden førend dens Menighed allerede længe havde bestaaet som ordnet Samfund, dog kan betragte sit Forhold til Romermenigheden som ensartet med det, der bestod mellem ham og de af ham umiddelbart stiftede og organiserede Menigheder i Lilleasien, Macedonien eller Grækenland. Thi saaledes opfatter han klarlig Forholdet mellem sig og den romerske Menighed, naar han i apostolisk Myndighed retter et lærende og formanende Brev til den.

Derimod ere vi ganske ude af Stand til nærmere at angive, paa hvad Maade Paulus har øvet den Indflydelse ved Organisationen af den romerske Menighed, der dog ikke synes at kunne føres tilbage til nogen anden apostolisk Personlighed end ham. Det er muligt, at Apostelen fra Østen har sendt en eller anden af sine Medarbeidere i et saadant Ærinde til Rom, uden at Lukas i Ap. Gj. eller Paulus selv i Romerbrevet nævner Noget derom. Det er ligeledes muligt, at en eller anden romersk Christen i Orienten er kommen i Berøring med Apostelen og af ham har faaet det Hverv at samle de i Rom allerede forhaandenværende christne Elementer og organisere dem til en ordnet Menighed; man har da gjættet snart paa En, snart paa en Anden af de Mænd, hvem Paulus hilser i det 16de Kapitel af Romerbrevet; størst Sandsynlighed turde det vel have for sig at blive staaende ved den pontiske Jødechristne *Akvilas*, der paa det anførte Sted faar den første og betydningsfuldeste Hilsen som Apostelens «Medarbeider»[1]), og om hvem det er os bekjendt, at han

[1]) Rom. 16, 3 flg.

tilligemed sin Hustru *Priskilla* ogsaa ellers spillede en fremragende Rolle i den apostoliske Kirke[1]). Under enhver Omstændighed se vi, at Paulus betragter den romerske Menighed som tilhørende sin Virksomhedssfære, hvilket efter hans ovenfor nævnte Grundsætning ikke vel kunde være Tilfældet, dersom det ikke havde været hans, men en anden apostolisk Kreds, fra hvilken den ordnende og organiserende Indflydelse over den var udgaaet.

Det følger af, hvad ovenfor blev bemærket dels om Befolkningsforholdene i Rom, dels om de Veie, ad hvilke Evangeliet sandsynligvis blev bragt derhen, at den romerske Menighed allerede tidlig kom til at bestaa dels af jødiske, dels af hedenske Elementer.

Have Troesbud af jødisk Nationalitet været de første, der forkyndte Christus i Rom, og det allerede saa tidligt som umiddelbart efter Aandsudgydelsen paa hin store Pintsefest, da maa de første Christne i Rom antages at have været *Jøder*. Vi saa ovenfor, at den jødiske Koloni her var meget talrig; her var altsaa en vidtstrakt Mark, i hvilken det fra Jerusalem medbragte Evangelium kunde slaa Rod og udbrede sig. At det herunder ikke er gaaet af uden de Modsigelsens Kampe og den indtil fanatiske Udbrud gaaende Forhærdelsens Modstand, der overhovedet stadig ledsager Evangeliets Indtrængen blandt Datidens Israel, lader sig paa Forhaand vente. Det var sandsynligvis paa Grund af disse Uroligheder, der fremkaldtes blandt Roms Jøder ved at Nogle af dem antoge Christentroen, medens de Øvrige satte sig saameget mere fast i sit Had til den korsfæstede Christus, der er «Jøderne en Forargelse», at Keiser *Claudius* i Aaret 52 forviste hele den jødiske Koloni fra sin Hovedstad[2]). Den romerske Historieskriver *Suetonius* († 136 eft. Chr.) angiver som Grund for denne keiserlige Udvisningsordre, at de romerske Jøder «uafladelig vare i Uro under Tilskyndelse af Chrestus». Dette Navn «Chrestus» er efter al Rimelighed en

[1]) Ap. Gj. 18, 26. [2]) Ap. Gj. 18, 2.

forvansket Gjengivelse af «Christus», hvilken Betegnelse af Herren var den hedenske Romer uforstaaelig, medens «Chrestus» var et i Datiden almindeligt græsk Navn. Det ligger da nær at forstaa hine Ord af Suetonius just om de Splittelser og Uroligheder blandt Roms Jøder, som vare den umiddelbare Følge af, at Nogle af dem i Jesus af Nazareth erkjendte den forjættede Christus, medens de Andre efter sine Landsmænds sædvanlige Vis lukkede sit Hjerte for denne Troens Erkjendelse. Paa denne Maade blev «*Christus*» en Aarsag til uafladelig Uro indenfor deres Kreds, ligesom overalt i Verden, hvor hans Evangelium traadte Israel imøde og modtoges med Tro af Gudsfolkets «hellige Sæd», medens det af dets store Masse forkastedes med forhærdet Vantro. — Denne Udvisning blev forresten ophævet allerede i det følgende Aar.

Imidlertid kan det neppe betvivles, at den overveiende Del af den romerske Christenmenighed bestod af forhenværende *Hedninger*. Dette lægges jo nær allerede ved det Talforhold, der bestod mellem det hedenske og det jødiske Element i Roms daværende Befolkning; hvor talrige end Jøderne vare i Verdens Hovedstad, vare de naturligvis faa i Sammenligning med Hedningerne. Og gaar man ud fra, at Modtageligheden for Evangeliet blandt disse to Befolknings-Elementer var omtrent den samme i Rom som overalt ellers, hvor det mødte en blandet Befolkning, maa det antages, at ogsaa her Hedningerne afgave en langt større Kontingent til den christne Menighed end Jøderne. Overhovedet var jo indenfor Datidens Hedenskab ved Guds opdragende Førelser Marken vel forberedt for Evangeliets Sæd, medens Guds Folk laa under Forhærdelsens Straffedom.

Det Billede, som *Romerbrevet* selv giver os af den romerske Menighed, stemmer nu ogsaa ganske med, hvad her allerede paa Forhaand er antaget.

Dengang, da Paulus skrev dette Brev — d. e. i Aaret 58 —, havde der allerede i længere Tid bestaaet en Christenmenighed i Rom; det fremgaar af, at Apostelen allerede

«ofte» har foresat sig og allerede «i mange Aar» har havt det Ønske at besøge Brevets Læsere[1]). Og ligesaa klart viser Brevet, at denne Menighed var en blandet, sammensat af Jøder og af Hedninger. Thi ved dem af Læserne, som Paulus sammenfatter med sig i første Person paa Steder som 3, 9. 4, 1. 12. 9, 10 o. fl., maa der selvfølgelig tænkes paa fødte Jøder, medens Apostelen paa den anden Side stundom udtrykkelig henvender sin Tale til saadanne Lemmer af Menigheden, der forhen have været Hedninger[2]). Heller ikke mangler der paa Steder, hvor Paulus ligefrem formaner begge Elementer af Menigheden til at bære hinanden og «antage sig hinanden» i Kjærlighed[3]). Og naar Apostelen samtidig betegner Læserne i deres Helhed som «Hedninger» — saaledes som strax i Brevets Adresse, hvor han tiltaler Menigheden i dens Almindelighed[4]) —, da fremgaar heraf, at den efter sit overveiende Antal bestod af hedensk Fødte, saaat den efter sin fremherskende Eiendommelighed var en *hedningekristen* Menighed, om den end ogsaa omfattede ikke faatallige *jødiske* Elementer.

Vi hørte ovenfor, at Paulus, Hedningernes Apostel, paa Grund af dette sit Kald maatte føle sig mægtig hendraget til Menigheden i Rom, den hedenske Verdens Hovedstad. Men endog bortseet fra den romerske Menighed maatte selve Byen Rom øve den allerstærkeste Tiltrækning paa ham. At virke for Herrens Sag i Rom, i dette Verdens Centrum; at føie sin Forkyndelse af den Korsfæstede til den, som allerede lod der; at lade den apostoliske Prædiken af Evangeliet faa Anledning til at udfolde sin Kraft ligeoverfor den høieste Aabenbarelse af Datidens Visdom og Kultur, saadan som den just fandtes i Rom, Folkenes stolte Herskerinde, — dette maatte være Tanker, der mægtig greb en Paulus's brændende Aand. Just fordi han «ikke skammede sig ved Evangeliet», i hvilket han erkjendte en «Guds Kraft til Frelse for

[1]) Rom. 1, 13. 15, 22. 23. [2]) Rom. 11, 13. 17—32. [3]) F. Ex. 15, 7—13. [4]) Rom. 1, 5. 6.

Enhver, som tror»[1]), just derfor var han ikke alene ikke bange for at møde i Verdensstaden med dette sit Evangelium, men han higede og længtes derefter. Og denne Længsel efter Rom, som saaledes hans apostoliske Selvbevidsthed og hans apostoliske Kald maatte tænde hos ham, blev selvfølgelig end mere forhøiet ved hans Lyst til at lære den derværende Christenmenighed personlig at kjende. Ligesaavist som Rom maatte være det Punkt i hele hans uhyre Missionsmark, der fortrinsvis maatte drage ham, ligesaavist maatte blandt alle hedningechristne Menigheder den romerske være den, der fremfor andre var Gjenstand for hans Interesse og Opmærksomhed. Hvilken overordentlig Vægt laa der ikke paa, at just denne Menighed, der fremfor alle andre var stillet som «en Stad paa Bjerget», bevaredes i ren Lære og i sundt Liv! Det er derfor ikke vanskeligt at forstaa, at Paulus saa længe og saa ofte havde foresat sig at gjæste Rom[2]), dels forat kaste Evangeliets Fiskergarn ud i dets Folkevrimmels Strømme, dels forat virke til den romerske Menigheds Styrkelse og Befæstelse i Christentro og Christenliv.

Tiden gik imidlertid hen, uden at det blev ham muligt at fuldføre dette sit mangeaarige Forsæt. Ganske vist var det hans Herres Villie og Mening, at han skulde komme derhen[3]). Hedningeapostelens Livsgjerning kunde ikke afsluttes, forinden han havde vidnet om Christus i Hedningeverdenens Hovedstad. Hvor klart dette stod for Paulus's og hans Medarbeideres Bevidsthed, fremgaar allerede af «Apostlernes Gjerninger», hvis Plan netop er at eftervise Evangeliets Seiersgang fra Jerusalem over Antiokia til Rom. Men ligesom han skulde komme derhen paa en ganske anden Maade end han havde tænkt sig — i Lænker —, saaledes blev det ham efterhaanden klart, at Forholdene i Østen endnu længe vilde lægge Beslag paa hans Nærværelse og Virksomhed. Under disse Omstændigheder besluttede han sig, under

[1]) Rom. 1, 16. [2]) Smlgn., foruden de ovenfor anførte Steder af Romerbrevet, ogsaa Ap. Gj. 19, 21. [3]) Ap. Gj. 23, 11.

sit Ophold i Korinth paa sin 3die store Missionsreise i Aaret 58 eft. Chr., til at *rette en Skrivelse til den romerske Menighed.*

Denne Apostelens Beslutning maa vi imidlertid ikke tænke os fattet uden en bestemt ydre Anledning. Intet apostolisk Skrift er fremkommet uden en saadan, og navnlig for de apostoliske Breves Vedkommende lader Anledningen sig stedse med Sikkerhed eftervise. Den er altid at søge i de eiendommelige Tilstande og Forholde i den Menighed, til hvilken Brevet er rettet. Intet apostolisk Brev er et «Læreskrift» i den Forstand, at det skulde tilsigte at give en af saadanne ydre Forholde uafhængig Fremstilling af den christelige Sandhed. Ethvert Brev giver stadig kun en Fremstilling just af *de* Sandheder, af *de* Formaninger, som vedkommende Menighed efter sin Beskaffenhed trængte til at mindes om. Derfor finde vi ikke i noget eneste apostolisk Brev en Fremstilling af den *hele* christelige Sandhed i alle dens Stykker og Dele. Det vilde være ganske forgjæves i noget eneste saadant Skrift at søge nogen fuldstændig «Troeslære» eller «Sædelære». Men de Stykker af Sandheden, som vedkommende Menighed just trængte til at faa indskjærpede, dem giver hver Gang den hellige Forfatter, og i *Samlingen* af alle disse Skrifter, saadan som den ved Guds Forsyns Styrelse er os opbevaret i vort Nye Testamente, besidde vi den fuldstændige, alsidige, udtømmende Fremstilling af al Sandhed til Gudfrygtighed og Salighed.

Hvad her er sagt, gjælder ogsaa om *Brevet til Menigheden i Rom.* Ganske vist er dette det omfangsrigeste af alle apostoliske Breve, ligesom det ogsaa blandt dem alle giver den mest omfattende Fremstilling af Christendommens Læreindhold. Men at denne dog ingenlunde er fuldstændig, er let at se. Det mest centrale Punkt i Christentroen, Læren om Christus som Guds Søn, bliver saaledes egentlig slet ikke optaget til særlig Behandling, men snarere kun antydet[1]),

[1]) Se 1, 3. 4.

medens der i andre paulinske Skrifter bliver denne Lære en langt rigere og mere indgaaende Behandling til Del[1]). Og andre Lærestykker af største Betydning, som f. Ex. om Kirken, om Nadveren og mange flere, blive i Romerbrevet slet ikke berørte. Dette Brev kan derfor allerede af denne Grund umulig betragtes som nogen Fremstilling af Hedningeapostelens Christendomsforkyndelse overhovedet. Det er sandt, at det mere end noget andet apostolisk Brev handler om væsentlige Stykker af den christelige Tro og det christelige Liv, Frelsen i Christus, Retfærdiggjørelsen af Troen uden Lovens Gjerninger, og Livets Helliggjørelse i Naadens Kraft. Det er ligeledes sandt, at det behandler disse store Sandheder saa indgaaende og saaledes i Sammenhæng, at vi ikke i noget andet af Apostelens Breve finde noget Sidestykke dertil. Men dette særegne Indhold af Romerbrevet er kun at forklare deraf, at Romermenigheden just trængte til at mindes om disse Hovedlærdomme, og den indgaaende, udtømmende Behandling af dem just i dette Brev finder sin Forklaring deri, at Brevet er rettet til en Menighed, i hvilken Paulus endnu ikke havde virket, saaat han her ikke kunde lade sig nøie med den ofte kun antydende, paamindende Fremstilling, som han kunde anvende overfor Menigheder, i hvilke han personlig havde foredraget og udviklet Troessandhederne.

Det fremgaar af, hvad ovenfor blev sagt, at Oplysningen om den Anledning, der har fremkaldt ethvert apostolisk Brev, maa søges i vedkommende Brev selv. Idet den hellige Forfatter føler sig dreven til at skrive just saaledes til denne eller hin bestemte Menighed, tegner han derved for os de Tilstande i Menigheden, der have fremkaldt hans Brev. Og dette gjælder ikke alene da, naar Brevets Forfatter udtrykkelig revser og bekjæmper Vildfarelser paa Lærens eller Livets Omraade. Det gjælder ligesaameget, naar han — ganske

[1]) F. Ex. i Brevet til Menigheden i Colossæ, se Kap. 1, 14—20, eller Filippenserbrevet, se Kap. 2, 5—11.

positivt — udvikler for sine Læsere denne eller hin Troessandhed eller indskjærper dem denne eller hin Christenpligt. Dette Sidste viser ligesaa bestemt som hint Første tilbage til Mangler ved Menighedens religiøse eller moralske Tilstand, Mangler, som Brevet netop aabenbarer, idet det søger at afhjælpe dem. Saaledes giver ethvert Brev selv Svar paa Spørgsmaalet om dets Foranledning.

Anvende vi nu dette paa *Romerbrevet*, hvilke Oplysninger giver da dette Brev os om de Tilstande i den romerske Menighed, der have fremkaldt det?

Dengang da Paulus, omtrent 5 Aar i Forveien, skrev sine to Breve til Menigheden i *Thessalonika*, de ældste Skrifter af denne Apostel, som vort Nye Testamente indeholder, var hans Hensigt — det vise disse Breve selv os paa det Utvetydigste — dels at forsvare sig mod hadske Beskyldninger, som hans Fiender havde udspredt i denne Menighed, dels at advare mod en af ængstelig Bekymring for de afdøde Brødres evige Skjæbne ledsaget og med alskens Sværmeri parret sygelig Forlængsel efter Herrens Tilbagekomst, som den unge Menighed under Trykket af Forfølgelser og Trængsler hengav sig til. Og da Apostelen et Par Aar før Affattelsen af Romerbrevet skrev sit alvorlige Brev til de *galatiske* Menigheder, viser Brevet selv os med Klarhed, hvor vægtige Grunde han havde dertil, idet det tegner for os Billedet af Menigheder, der holdt paa at blive tvivlraadige angaaende Sandheden af sin Lærers apostoliske Kald og af det af ham forkyndte Evangelium om Frelsen alene i Christus. Ikke mindre klart er det Billede, som de næste paulinske Breve, de to Skrivelser til Menigheden i *Korinth*, af hvilke den anden neppe er mange Maaneder ældre end Romerbrevet, give os af denne Menigheds Tilstande, idet de med helligt Alvor og apostolisk Visdom kjæmpe mod alle de mangfoldige Misligheder baade paa Lærens og Livets Omraade, der plettede denne Menighed, Apostelens Smertesbarn blandt alle hans Menigheder. Ved alle disse Breve, der samtlige ere ældre end Romerbrevet, kan

man ikke et Øieblik være i Uvished om, hverken at de ere fremkaldte ved ganske bestemte Anledninger, eller hvilke disse have været; Brevenes egen polemiske Holdning udelukker her enhver Tvivl. Anderledes med *Romerbrevet*. Blandt alle paulinske Skrifter er intet i sin Form mindre direkte polemisk end dette, og intet kaster derfor mindre Polemikens Streiflys over de Menighedstilstande, der have fremkaldt det. Vistnok mangler der heller ikke i Romerbrevet ganske Polemik. Idet Apostelen udvikler de store Frelsessandheder, tænker han sig hyppig denne eller hin Indvending fremført mod hans Lære og Bevisførelse, og disse Indvendinger blive skarpt afviste og modbeviste[1]). Men just dette, at han altsaa dog kun *tænker* sig Indvendingerne gjorte, viser en mærkelig Forskjel fra hine andre, polemiske Breve, i hvilke han har at kjæmpe ikke med tænkte Indvendinger men med Modsigelser, der virkelig levede og fremtraadte indenfor vedkommende Menigheder. I Romerbrevet er dette snarere kun en Form for den dialektiske Behandling af Stoffet end en virkelig Polemik. Overhovedet har dette Brev, sammenlignet med Apostelens andre Skrivelser, en paafaldende *abstrakt* Charakter. Der tages — saa synes det ialfald ved en foreløbig Betragtning — meget lidet Hensyn til konkrete Forholde i den Menighed, til hvilket det er rettet; dets Fremstilling, der skrider frem i ophøiet, majestætisk Ro, synes neppe at berøre de konkrete Forholdes Jordbund.

Og dog maa det ogsaa her fastholdes, at Brevets Indhold fra Først til Sidst har sin faste, bærende Rod i denne. Apostelen vilde aldrig have skrevet et saadant Brev til Romermenigheden, hvis ikke den just havde trængt til at faa disse Lærdomme og disse Formaninger indskjærpede. At dette sker i en saa lidet polemisk Form, har vistnok hovedsagelig sin Grund i, at Apostelen endnu var personlig ubekjendt for denne Menighed; ved Siden heraf virkede vel i

[1]) Se f. Ex. 9, 19. 11, 19.

nogen Grad til det samme Maal et fuldt berettiget Hensyn til Romermenighedens hele Stilling, der gav den en Betydning uden Lige blandt alle apostoliske Menigheder. Begge disse Hensyn i Forening paalagde ganske naturligt Apostelen i dette Brev en vis Varlighed i Formen. Men hvad han skriver til de romerske Christne, er ligesaafuldt som i noget andet af hans Breve dikteret af Bevidstheden om, at denne Menighed just paa disse Punkter led under Mangler eller truedes af Farer, der gjorde Apostelens Indskriden nødvendig.

Det vilde dog være forhastet, om man af den Omstændighed, at Romerbrevet saa indgaaende behandler de store Sandheder om Retfærdiggjørelsen og Helliggjørelsen, vilde uddrage den Slutning, at Menigheden paa disse Punkter var bleven eller stod i Begreb med at blive et Offer for vrang Lære. Havde dette været Menighedens Stilling, da havde Apostelen, hvor meget end de ovennævnte Hensyn kunde tilraade Forsigtighed i Fremstillingens Form, uden Tvivl maattet gaa langt skarpere og mere polemisk tilverks, end han nu gjør. Det stemmer heller ikke med en saadan Antagelse, at Paulus giver Romermenigheden det gode Skudsmaal, at «dens Tro omtales i den hele Verden» [1]). Og naar han, men først henimod Slutningen af det hele Brev, og i en Sammenhæng, der giver Afsnittet Charakteren af en Efterskrift, advarer Læserne mod dem, der «faa istand Splittelserne og Forargelserne imod den Lære, som de have lært», og formaner dem til at gaa af Veien for disse [2]), da ligner dette langt mere en Opfordring til at være paa sin Post mod Vranglærdomme, der true fra det Fjerne, og «holde Øie» med dem end en Kamp mod Vildfarelser, der allerede vare trængte ind i Menigheden selv eller ialfald havde rettet sine Angreb mod den. Apostelen kan jo ogsaa just i denne Sammenhæng udtale sin «Glæde» over Læsernes «Lydighed», hvis «Ry er kommen for Alle» [3]).

[1]) 1, 8. [2]) 16, 17 flg. [3]) 16, 19.

Efter dette kan man saaledes ikke antage, at Romermenigheden var bleven eller stod i Begreb med at blive tvivlraadig angaaende de store, grundlæggende Frelsesandheder, som Brevet udvikler. Derimod vil Overveielsen af Menighedens *Sammensætning* lede os paa Sporet, naar vi spørge om, hvad det da kunde være, som alligevel foranledigede Apostelen til at sende den et Brev just med dette Indhold.

Vi saa ovenfor, at den romerske Menighed vistnok forsaavidt var en hedningechristen Menighed, som dens overveiende Flertal bestod af hedensk Fødte, men at den dog samtidig ogsaa indesluttede betydelige jødiske Elementer. En saadan blandet Charakter var nu vistnok ikke noget for Romermenigheden Særeget. Det er bekjendt, at Jøder i Tiden om Christi Fødsel fandtes i større eller mindre Antal rundt omkring i de hedenske Stæder, ligesom vi ogsaa af Apostlernes Gjerninger se, at Paulus med sin Evangelieforkyndelse regelmæssig vendte sig først til sine Landsmænd, af hvilke vistnok stadig en Del — om end ofte kun en liden — blev vunden for Troen. Saaledes blev det sandsynligvis Regelen, at Menighederne i de hedenske Stæder ogsaa talte Lemmer af jødisk Herkomst; ublandet hedningechristne Menigheder kan neppe antages nogetsteds. Men i Romermenigheden synes det jødiske Element at have været talrigere end i andre hedenske Stæder. Herfor taler ikke alene den ovenfor berørte Kjendsgjerning, at Jøderne i Rom udgjorde et meget betydeligt Antal, men ogsaa den Omstændighed, at de første Troesbud i denne By sandsynligvis vare Jøder. Men nu er det en bekjendt Sag, at der i Begyndelsen af den apostoliske Tid raadede en ikke liden Spænding mellem den jødechristne og den hedningechristne Opfatning af Christendommen. Denne Spænding er i Virkeligheden Noget af det, der allermest giver denne Tid dens Præg, fremkalder dens Kampe og bestemmer dens Arbeide. I de Menigheder, der vare stiftede umiddelbart af Paulus, og som stode under hans personlige Tilsyn og Ledelse, vilde ganske naturlig

denne Spænding holdes nede og brydes ved hans apostoliske Autoritet. Ligeoverfor saadanne Menigheder vilde en snæverhjertet og ensidig jødechristen Opfatning derfor væsentlig fremtræde som en udenfra angribende Fiende, og vi vide, hvilke vældige Kampe Hedningeapostelen i Skrivelser til saadanne Menigheder fører mod den. Anderledes maatte derimod Sagen stille sig der, hvor Paulus ikke havde havt Anledning til at gjøre sin personlige Autoritet og Myndighed gjældende, saaledes som just i *Rom.* Her maatte hin Spænding indenfor Menigheden have langt lettere for at blive skjærpet paa en Maade, der indeholdt alvorlige Farer for Menighedens Enhed i Tro og Kjærlighed, og det naturligvis saameget mere, jo stærkere det jødiske Menighedselement var i Antal og Betydning.

Allerede paa Forhaand maa vi derfor antage, at den stærkt blandede Romermenighed, der hidtil havde udviklet sig paa egen Haand og savnet en direkte Indgriben af apostolisk Autoritet, i en mere end almindelig Grad var en Skueplads for Spænding og Brydning mellem de to Menighedselementer. Paulus, der, omend hindret fra at besøge Menigheden, dog stod i levende personlig Forbindelse med den — om denne Forbindelses Livlighed vidner noksom de talrige personlige Hilsener til Lemmer af Menigheden i Rom. 16 —, fulgte upaatvivlelig med den mest agtpaagivende Deltagelse denne Sagernes Stilling i den betydningsfuldeste af alle Menigheder i Hedningeland, og hans Bekymring for, at Spændingen skulde udarte til aabenbar Splittelse, maatte fremkalde det levende Ønske hos ham at søge at faa den fjernet. At sikre Aandens Enhed i Menigheden; at virke til, at de to Menighedselementer, der vare blevne Eet i Christus, ogsaa virkelig bleve Eet i fælleds Tro og indbyrdes Kjærlighed, dette maatte jo netop ligeoverfor Rom ligge ham paa Hjerte. Hvad kunde vel ligge ham som Hedningernes Apostel nærmere end Omsorgen for, at denne vigtigste af alle Menigheder i den hedenske Folkeverden kunde bevares for alle de Farer, som hans rige apostoliske Erfaring paa saa mange andre Steder havde seet ud-

vikle sig af hin Spænding? Han erkjendte det jo som sin Opgave at virke for, at «Ofret af Hedningerne kunde blive velbehageligt, helliget ved den Hellig-Aand»[1]). Men Intet vilde mere røve dette Offer dets Velbehagelighed for den Gud, hvis Væsen er Kjærlighed, end just den Ukjærlighedens og Ufordragelighedens Aand, som saa let blev den bitre Frugt af Spændingen mellem de nævnte Menighedselementer.

Skulde nu Apostelen i den her udviklede Betydning søge at «gjøre Eet af de To», at knytte Jødechristen og Hedningechristen sammen i Aandens Enhed, da maatte det gjælde for ham dels at betone det for dem Begge Fælleds, dels at belyse det for hver af dem Særegne. Han maatte eftervise, at de Begge have den samme Trang til den samme Frelse, og han maatte af Frelsesandhederne just holde det frem for Enhver af dem, som han efter sin Eiendommelighed var tilbøielig til at overse. Den fælleds Trang er den fælleds Synd, den fælleds Tilstand af Uretfærdighed, den fælleds totale Mangel paa Evne til selv at hjælpe sig ud af denne, den fælleds Strafskyldighed for Gud. Ligeoverfor Hedningen var Eftervisningen heraf forholdsvis en let Sag. Apostelen behøvede kun at pege paa den yppige Vext af allehaande Kjødets Frugter, som just dengang var tilskue i den hedenske Verdens Liv, idet han tillige fremhævede, hvorledes Hedningen i sin Samvittigheds Lov havde et Vidnesbyrd om Guds hellige Villie, der var tilstrækkeligt til at berøve ham enhver Undskyldning ligeoverfor hans Syndeliv. Vanskeligere var det at overbevise Jøden om, at han havde ganske den samme Trang til Frelse af Naade som Hedningen. Jøden havde jo sin Lov og sin Omskjærelse, to unægtelige Fortrin fremfor Hedningen; paa dem pukkede han; prydet hermed hørte han til Guds udvalgte Folk; skulde da disse Fortrin Intet gjælde og Intet hjælpe ham i den Guds Øine, som selv havde givet ham dem? Her maatte det for Apostelen gjælde at vise, at Besiddelsen af Loven langtfra at yde Jøden noget Værn imod

[1]) 15, 16.

Guds Vrede megetmere kun gjorde ham aldeles uundskyldelig for Guds Dom, aldenstund han ikke opfyldte den, medens Omskjærelsen ved et Livsforhold, der stred mod Guds Villie, sank ned til at blive en tom Ceremoni, en Operation paa Legemet, der umulig kunde have nogen Betydning ligeoverfor Gud, der intet Andet tager Hensyn til end et med hans Villie overensstemmende Forhold i Livets Virkelighed. Og skulde Jøden endnu ville beraabe sig paa disse formentlige Fortrin og støttet til dem hovmode sig over Hedningen, da maatte det gjælde at stoppe hans Mund ved Vidnesbyrd af det gammeltestamentlige Gudsord, der med en Tydelighed, som han ikke kunde slippe fra, anklagede alle Mennesker uden Forskjel som skyldige for Guds Dom. Ved en saadan Eftervisning af den fælleds Nød var Grunden lagt dybt og sikkert for den Aandens Enhed mellem Hedningechristen og Jødechristen, som i den apostoliske Tid saa ofte stod i Fare; thi Intet knytter fastere sammen end Bevidsthed om fælleds Nød og fælleds Trang.

Paa denne fælleds Grundvold, den almenmenneskelige Frelsetrang mødt af Guds almindelige Frelse og Frelsestilbud i Christus, udfolder sig nu det christelige Liv. Men dette har en dobbelt Side. Det er Hvile, og det er Bevægelse. 1) Den Christne, som, dreven af sin Trang til Frelse, i Troen har grebet Guds frelsende Naade i Christus, maa paa den ene Side hvile i denne Naade, bygge paa den som det Alt bærende Grundlag for hans Frelse og Salighed. 2) Men paa den anden Side maa og skal han ogsaa bære Frugt for Gud i et nyt, helligt Liv. Han ved sig frelst ved Guds Naade, alene ved Troen; men denne hans Tro skal vise sin Sandhed og sin Kraft i gode Gjerninger. Han kan Intet gjøre og har Intet gjort til sin Frelse; og dog baade kan og skal han som Frelst gjøre Meget, idet han helliger Gud sit Liv i en ny Lydighed. Den i disse to Sider fremtrædende Eiendommelighed ved Christenlivet gav nu atter den jødechristne og den hedningechristne Opfatning rig Anledning til

Ensidighed, Modsætning og Spænding, og naar Apostelen vilde søge at overvinde og fjerne denne, maatte han ligesaavel ogsaa gaa ind paa Bestemmelsen af det rette Forhold mellem disse to Christenlivets væsentlige Sider.

For den Jødechristne, der kom fra Loven, laa det nær stærkt at betone Gjerningernes Betydning i det christelige Liv. Vant som han var til at «omgaaes med Gjerninger», antog ikke blot hans første, søgende Spørgsmaal efter Frelse ganske naturligt denne Form: «hvad skal jeg *gjøre* forat blive frelst?»; men han var tilbøielig til ogsaa som Frelst, som Troende at lægge en feilagtig Vægt paa Gjerninger. Han havde vanskeligt for at opgive den Tanke, at han ligesom skulde supplere Frelsen i Christus ved en Frelse af gode Gjerninger, af Lovopfyldelse. Ved Siden af «Guds Retfærdighed», d. e. den af Gud i Christus tilveiebragte og i Evangeliet frembudte Retfærdighed, stillede den Jødechristne saa let sin «egen Retfærdighed», grundet paa og bestaaende i Alt, hvad han mente at kunne præstere af Overensstemmelse med Guds Villie. Det er hermed ingenlunde sagt, at han tænkte paa at fornægte Betydningen af Frelsen i Christus og af den Tro, der griber denne, eller at han stod i Begreb med at falde tilbage til Lovens Standpunkt. Ganske vist kunde et saadant Fald let blive Følgen af denne jødechristne Tankegang, hvor den fik Lov til at udvikle sig og sætte sig fast; og hvorledes denne Følge stundom virkelig indtraadte, se vi f. Ex. af Brevet til de galatiske Menigheder. Men selv hvor denne fulde Konsekvents ikke blev uddragen, var dog dette eiendommelige jødechristne Syn paa Christenlivet ialfald tilstrækkeligt til at volde en stærk Spænding overfor Brødrene af hedensk Nationalitet. Disse vare nemlig paa Grund af sin Fortid og sin hele Eiendommelighed langt mere tilbøielige til at betone den anden af hine to Sider ved det christelige Liv. Kan Apostelen give det førchristelige Israel det Skudsmaal, at det «higede efter Retfærdigheds Lov», saa vidner han med ikke mindre Sandhed om Hed-

ningerne, at de «ikke higede efter Retfærdighed»[1]). Det hedenske Liv spurgte lidet eller intet efter Livets Retfærdighed; Nydelse i alle dens Former var langt snarere Gjenstanden for dets Længsel og Begjær. Var Israeliten fast paa alle Punkter af sit Liv omgiven af Lovens Gjærde, der idelig mødte ham med sit «Du skal!» eller «Du skal ikke!», saa levede derimod Hedningen væsentlig i sorgløs Ligegyldighed for de ethiske Krav og opdroges ikke til Bevidsthed om Skyldighed og Skyld ligeoverfor dem. Følgen heraf var ganske naturligt den, at han som Christen var tilbøielig til at holde sig ved hin Christenlivets hvilende Side. Havde det lykkets Guds Ord at aabne Hedningens Blik for hans Synd og Frelsetrang, saaat han i Troen greb det glade Budskab om Guds Naade i Christus, saa laa det ham nær at slaa sig til Ro i denne Naade, at hvile i Troen paa den, medens han samtidig var udsat for at glemme, at Naaden vil og skal bære Frugt i selvfornægtende Lydighed mod Frelsens Gud. Hans Christenstand vilde paa denne Maade let blive ham en ny Nydelse i Sorgløshed, og de «gode Gjerninger», som den Jødechristne var udsat for at tillægge en falsk Betydning, var den Hedningechristne tilbøielig til ganske at overse og glemme. Saameget nærmere laa denne Fare ham, fordi alskens Synder og Laster ved modstandsløst at beherske det hedenske Liv gjennem Aarhundreder havde vundet en Magt over hele hans personlige Liv, ogsaa over hans Legeme, der stillede strænge Fordringer til Alvor i Helliggjørelsens Kamp, om der skulde vindes Seier. Men var der saaledes stor Fare for, at den jødechristne og den hedningechristne Opfatning af Christendom og Christenliv hver paa sin Kant kunde fortabe sig i Ensidighed, da var hermed ogsaa den Fare given, at de to Menighedselementer, langtfra at smelte sammen til Eet i Aandens Enhed, kom til at staa ligeoverfor hinanden med gjensidig Uvillie og med en ukjærlig Dom, der, just fordi de begge repræsenterede hver sin Side af Sagen,

[1]) Rom. 9, 30. 31.

men i Ensidighed, ikke savnede sin Ret men heller ikke var uden sin Uret.

For Paulus, naar han vilde søge at læge denne Skade og fjerne denne Fare, var Opgaven ligesaa klar, som naar det gjaldt for ham at «gjøre Eet af de To» ved at knytte dem sammen i Bevidsthed om den fælleds Nød og Frelsetrang. Han maatte skifte Ret mellem de to Opfatninger ved at belyse hver af dem i dens Sandhed og i dens Usandhed. Han maatte give hver af dem Ret i det, hvori den repræsenterede Sandheden, men samtidig eftervise enhvers Ensidighed og godtgjøre, at og hvorledes den fulde Sandhed først fremkommer ved Foreningen af de to Sider, som her bleve revne fra hinanden. Hvad der her udkrævedes, var altsaa en Belysning af Forholdet mellem hvad vi ovenfor betegnede som Christenlivets Hvile og dets Bevægelse, mellem den i Christus virkede og frembudte Frelse og denne Frelses nødvendige Frugt i den nye Lydighed, mellem Tro og Gjerninger, mellem Retfærdiggjørelse og Helliggjørelse. Ligeoverfor den Jødechristne maatte det gjælde at fremhæve, at Menneskets Frelse ene og alene skyldes Guds frie Naade i Christus, der gribes og tilegnes i Troen, uden at det formaar selv at virke det Ringeste dertil ved sine Gjerninger. Ligeoverfor den Hedningechristne maatte det omvendt gjælde at betone, hvorledes det ligger baade i den frelsende Naades og i Troens Natur og Væsen, at det for den ved Troen Frelste er og maa være forbi med Syndetjeneste og Syndeliv, at den nye Stand under Naaden giver Kraften og just derfor ogsaa medfører Forpligtelsen til et nyt, helligt Levnet.

Der var imidlertid endnu et Punkt, paa hvilket den i Christus nedbrudte Skillevæg mellem Jøde og Hedning let kunde reise sig igjen indenfor Menigheden. Jo mere Evangeliet udbredte sig over Landene, desto klarere viste det sig, at Israel som Folk var uvilligt til at tage imod dets Budskab. Den Forhærdelsesdom, som allerede Profeten Esajas havde faaet at forkynde over Guds Folk[1]), og som havde

[1]) Es. Kap. 6.

naaet sit Højdepunkt i Herrens Tid og ved hans Forkyndelse[1]), viste nu sin forfærdelige Virkning. Israel som Folk forkastede Evangeliet, medens Hedningerne skarevis toge imod det. Og da Evangeliet og det alene er Kraften til Frelse, og Troen paa det Frelsens uomgjængelig fornødne Betingelse, syntes herved Gudsfolket selv at maatte være forkastet. For Hedningen, der var gaaet ind i dets Lod og Arv, laa det ialfald ganske nær at uddrage denne Slutning, og det kunde ikke feile, at han ofte uddrog den, i velbehagelig Selvklogskab og ikke uden Tilbøielighed til hovmodig at bryste sig overfor det forskudte Israel. For dem af Israels Børn, som hørte med til den «hellige Sæd», der var bleven uberørt af Forhærdelsesdommen, og som i Troen aabnede sit Hjerte for den forjættede Messias, kunde Intet volde en større Smerte end en saadan Betragtning og et saadant Forhold fra de Hedningechristnes Side. For Israeliten var det allerede og maatte det være vanskeligt at forstaa, at der i Evangeliet bødes og gaves de «urene» Hedninger fuld Adgang til Gudsriget. Men kunde allerede dette let give ham Forargelsens Anstød, hvilken brændende Nidkjærhed, hvilken skjærende Smerte maatte det da ikke opvække hos den Jødechristne, naar han af den Hedningechristne fornam hin selvbehagelige, hovmodige Dom over det Guds udvalgte og hellige Folk, hvilket han selv som Christen aldrig kunde glemme at han tilhørte! Jo mere han selv havde vanskeligt for at fatte Guds Førelser og forstaa hans Veie ligeoverfor det Folk, som Gud dog havde udkaaret sig til sit; jo mere Israels frelsehistoriske Stilling, saadan som den fremtraadte i dets sørgelige Nutid, maatte være ham selv en Gaade, paa hvilken han idelig grundede med Kjærlighedens Sorg, desto bitrere maatte det være ham at iagttage, hvor let den Hedningechristne her mente at kunne give fuld Besked, og med hvilken Selvgodhed han gav den. Israel var jo simpelthen forkastet som Folk, og han, Hedningen, var traadt i dets

[1]) Se Mark. 4, 11. 12. Joh. 12, 37—41.

Sted; han var nu bleven «Abrahams Æt»! Hvad kunde vel træde mere hindrende i Veien for Kjærlighedens Samfund og det fulde christelige Broderskab mellem de to Menighedselementer end just dette? Enhver Jøde bærer i sig Noget af Zeloten, af den nidkjære Ivrer, og her var der Meget, som kunde vække og ægge hans Nidkjærheds Glød.

Intet Under derfor, at Paulus, naar han vilde søge her at fjerne, hvad der skilte, maatte gaa dybere ind ogsaa paa dette Punkt. Det maatte gjælde for ham at vise den Hedningechristnes Selvklogskab og Selvgodhed tilbage og minde ham selv om, at saavist som Israels nærværende Forkastelse havde sin Grund i Folkets vantro Forkastelse af Guds Naade i Christus, saavist var det ene og alene denne samme Naade, der havde givet ham hans Stilling indenfor Guds Rige og bar ham i denne Stilling, ja at hans Forkastelse i Tilfælde af selvgod Sikkerhed vilde indtræde med endnu langt større Vished end Israels, fordi Gud ligeoverfor ham ikke var bunden ved noget Løfte eller nogen Forpligtelse. Og paa den anden Side maatte det blive Opgaven at kaste Lys over Guds Førelser med det udvalgte Folk og vise, at hans Veie ligeoverfor dette endnu ikke havde naaet sit Maal, — at der endnu forestod Israel en Naadens og Herlighedens Tid, fordi Gud ikke fortryder sine Naadegaver og sit Kald. Den Hedningechristnes Selvklogskab maatte revses, samtidig med at den for sit Folk i Kjærlighedens Smerte brændende Jødechristne fik Lys og Trøst.

Saaledes maatte Apostelen gaa frem, om Aandens fulde Enhed i Fredens Baand skulde sikres mellem de to Menighedselementer. Han maatte belyse Fortiden, Nutiden og Fremtiden — Fortiden med den fælleds Nød, Nutiden med den fælleds Frelse og dennes for Begge fælleds Virkning i det samme christelige Liv, Fremtiden med dens forsonende Løsning af Israels store Gaade.

Naar de her nævnte Punkter havde faaet sin Belysning, da var dermed de *Lære*stykker behandlede, som ved ensidig Opfatning fra jødechristent og hedningechristent Hold gav

Anledning til Spænding indenfor den blandede Menighed. Ved Siden af disse var der endnu adskillige Spørgsmaal, som angik det christelige *Livs* ydre Form, der maatte tages i Betragtning. Hvad denne angaar, da kan det i Almindelighed siges, at den Hedningechristne paa Grund af sin religiøse Fortid og sit heraf paavirkede Syn var tilbøielig til at hylde en fri Opfatning og en dertil svarende Praxis, der ofte ikke kunde Andet end saare den paa disse Feldter endnu ængstelige og bundne Jødechristne. Indenfor det store Omraade for den christelige Frihed frembød der sig en Mængde Spørgsmaal, som denne besvarede ganske anderledes end hin. Ved en rent objektiv Betragtning kan det neppe nægtes, at den friere Opfatning af deslige Adiafora, der repræsenteredes af de Hedningechristne, paa sin Side havde den større theoretiske Ret. Men ligesaa vist er det, at de Christne af hedensk Byrd i sin Udøvelse af denne sin Frihed hyppig gik frem med en Hensynsløshed ligeoverfor de i Ufrihed bundne jødechristne Brødre, der gjorde, at den theoretiske Ret slog om til praktisk Uret. Man tilsidesatte ofte det Hensyn, der altid maa begrændse og bestemme den christelige Friheds Brug: Kjærlighedens Omhu for ikke at «forarge Brødrene». Og ligesom saadanne hensynsløse Frihedsmænd vare tilbøielige til med Foragt at se ned paa de «svage» Brødre, der ikke havde kunnet hæve sig til den fulde Erkjendelse af den Christnes Frihed, saaledes forsyndede disse «Svage» sig lettelig paa sin Side ved at dømme hine som dem, der manglede det rette christelige Alvor eller den fulde christelige Troskab. Saaledes oprandt der ogsaa her paa det rent praktiske Livsomraade en frugtbar Kilde til allehaande Forsyndelser mod Broderkjærligheden og til dybt indgribende Splittelser. Naar derfor Apostelen overhovedet vilde søge at læge den oftere omtalte Skade, kunde han heller ikke lade disse rent praktiske Spørgsmaal ude af Betragtning; de maatte faa sin Behandling indenfor Summen af de Formaninger, der overhovedet bleve at rette til Menigheden som Udtryk for

den rette Form af det christelige Liv, Individets og Samfundets.

Vi have søgt, paa Forhaand og ud fra det Kjendskab til de apostoliske Menigheders Tilstande og Kaar, som det Nye Testamente overhovedet giver os, at faststille de Punkter paa Lærens og Livets Omraade, der væsentlig maatte blive at behandle, naar Spændingen mellem det jødechristne og det hedningechristne Element i en blandet Menighed skulde søges overvundet. Men hvad vi saaledes have fundet, udgjør nu netop de Hovedgjenstande, der en for en behandles i *Romerbrevet.* Vi kunne heri kun se Beviset for, at dette Brev just er Udtrykket for Apostelens Bestræbelse for at fjerne hin Spænding mellem de to Menighedselementer i Rom, at dets Hensigt er *at sikre Aandens Enhed mellem de Jødechristne og de Hedningechristne i den romerske Menighed.* Dette vil Skridt for Skridt stadfæstes for os under den Betragtning af *Brevets Indhold,* hvortil vi nu gaa over.

Ligesom flere andre paulinske Breve falder ogsaa Romerbrevet i to store let kjendelige Hoveddele: en *lærende* (Kap. I—XI) og en *formanende* (Kap. XII—XV, 13.). Indenfor den første fremtræder atter Kap. I—VIII som en tydelig afgrændset Del; her er det, Apostelen udvikler Brevets egentlige Troeslærdomme (*dogmatisk* Del); medens han i Kap. IX—XI belyser Israels sørgelige Nutid i dens Forhold til dets store Fortid og dets salige Fremtid (*historisk* Del). Forud for det Hele gaar først den sædvanlige *Overskrift og Hilsen* (1, 1—7) og den af Paulus almindelig anvendte *Indgang* (1, 8—17), der løber ud i Opstillingen af det hele Brevs *Thema* i 1, 16 og 17. Endelig afsluttes det hele Brev med en *Epilog* (XV, 14—XVI), der indeholder forskjellige Oplysninger om Apostelens personlige Stilling og Forholde samt de sædvanlige Hilsener.

Overskrift og Hilsen, 1, 1—7.

I Brevets *Overskrift og Hilsen* (1, 1—7) indfører og legitimerer Paulus sig for Læserne som Christi Apostel (V. 1). Det Evangelium, han som saadan har at forkynde, er intet andet end det sande og fælledschristelige, der er forjættet af

Gud i det Gamle Testamentes hellige Skrifter (V. 2), og som til sit Indhold har den Menneskets og Guds Søn Jesus Christus, hvem alle Christne nævne sin Herre (V. 3. 4). Af denne samme Jesus Christus har Paulus faaet det apostoliske Kald at bringe Troen til alle Hedninger (V. 5); men til Hedningerne høre ogsaa Romerne efter sin Nationalitet (V. 6). Derfor vender han sig til dem med dette Brev og hilser dem med Ønsket om Naade og Fred (V. 7). — Saaledes fremhæver Paulus strax sin, Hedningeapostelens, Ret til at vende sig med et saadant Brev til den romerske Menighed, idet han tillige betoner sin Evangelieforkyndelses Overensstemmelse med den fælledschristelige Tro og det gammeltestamentlige Skriftord, for ogsaa derved at aabne Menighedens Øre for, hvad han nu har at sige den.

Indgang, 1, 8-17.

Efter hvad Paulus her har sagt om sit apostoliske Kald, der jo maatte anvise ham den hedenske Verdens Hovedstad som en væsentlig Del af hans Arbeidsmark, og efter den Betydning, der unægtelig tilkom Roms Menighed blandt alle hedningechristne Menigheder, kunde det nu ligge nær nok for Læserne at undre sig over, at han ikke allerede forlængst havde gjæstet Rom. Laa da Romermenigheden ham kanske mindre paa Hjerte end Orientens Menigheder, hvem han hidtil udelukkende havde helliget sin apostoliske Omsorg? Eller havde han maaske næret Betænkeligheder ved, i Hovedsædet for Datidens Kultur og Visdom at optræde med Forkyndelsen af den Christus, der var «Grækerne en Daarskab»? Ingen af Delene. Megetmere laa Grunden til, at han endnu ikke havde besøgt Rom, ene og alene deri, at han hidtil var bleven hindret fra at udføre sit allerede gamle Ønske og Forsæt om at komme derhen. Disse Tanker udføres i Brevets *Indgang*, 1, 8—17. Hvor skulde det være muligt Andet, end at den romerske Menighed var ham saare kjær, denne Menighed, hvem han med Tak til Gud kan give det Vidnesbyrd, at dens Tro omtales i hele Verden (V. 8)? Derfor er det ogsaa hans stadige Bøn, at han dog endelig engang maa faa Lykke til at komme derhen (V. 9. 10). Han

længes jo hjertelig efter Menigheden; af et Samvær med den venter han sig Frugt baade for den og for sig selv (V. 11. 12). Saa har det da ogsaa allerede ofte været hans Forsæt at gjæste den, men han er hidtil bleven hindret fra at fuldføre det (V. 13). Og skulde vel nogen Betænkelighed ved at vidne om Christus i Verdens Hovedstad have afholdt ham fra at optræde med Evangeliet i Rom? Han erkjender jo villigt og gjerne sin apostoliske Skyldighed saavel ligeoverfor Vise som Uforstandige (V. 14), en Forpligtelse, som han fuldt ud er redebon til at indfrie ogsaa blandt Romerne (V. 15). Han ved jo altfor godt, hvad Evangeliet er, til at han skulde skamme sig ved det; han ved, at det, og det alene, er og bringer, hvad Menneskeheden dybest trænger, Jøde saavelsom Græker: en Guds Kraft som Lægedom mod dens Afmagt, en Guds Retfærdighed som Lægedom mod dens Synd (V. 16. 17.) — Saaledes skal Brevets Indgang ligesaavel som dets Overskrift og Hilsen tjene til at aabne Læsernes Øre og Hjerte for, hvad Apostelen har at sige dem; Overskriften positivt, ved at fremholde Forfatterens Ret og Kald til at henvende sig til dem, Indgangen negativt, ved at fjerne de for Apostelen ugunstige Slutninger, som kunde uddrages af, at han endnu ikke personlig havde besøgt dem.

Brevets Thema, 1, 16—17

V. 16 og 17 indeholde det hele Brevs Thema, til hvilket Apostelen paa en ligesaa skjøn som ukunstlet Maade har banet sig Vei ved den forudgaaende Udvikling. Og med umiskjendelig Tydelighed skimter allerede her Brevets Tendents frem i hint «baade for Jøde først og for Græker» (V. 16). Den fælleds Trang og den fælleds Hjælp er her ligesaavel udtalt som den særegne Stilling indenfor Guds Frelseshusholdning, der dog tilkommer Israel, Guds udvalgte Folk. Ved Siden af et «baade — og» gjælder her dog tillige for Israels Vedkommende et «først».

Dogmatisk Del, 1, 18-8, 39.

Med V. 18 gaar nu Apostelen over til at udvikle dette sit Thema ved en Eftervisning af den for Jøde og Græker fælles Nød (1, 18—3, 20), af den for dem begge fælleds Frelse (3, 21—5, 21), og af den for dem begge fælleds Kraft

og Virkning af denne i Troen grebne Frelse: det nye, hellige Liv (Kap. 6—8).

I.

1,18-3,20. Den dybe Trang til en Frelse fra Gud eftervises først

a. 1.18-32. for *Hedningernes* Vedkommende (1, 18—32). Disse betegnes som Saadanne, hvis Væsen religiøst betragtet er Ugudelighed og sædelig betragtet Uretfærdighed, og hvis Brøde just derfor er saa stor, fordi de mod bedre Vidende «holde Sandheden nede» forat hindre den fra at blive en Magt over dem. Intet Under derfor, at de ligge under en Aabenbarelse af Guds Vrede, der netop gjør hin Aabenbarelse i Evangeliet af Guds Kraft til Frelse og af Guds Retfærdighed i Christus saa høit fornøden (V. 18). Sin Ret til saaledes at betegne Hedningerne som dem, der «holde Sandheden nede»,

V. 19-23. godtgjør Apostelen i V. 19—23. Der fattes dem jo ikke paa en Kundskab om Gud, der er tilstrækkelig til at røve dem enhver Undskyldning; Gud har aabenbaret sig for dem i sine Gjerninger i Naturen, af hvilke de ialfald havde kunnet vinde en Erkjendelse af Gud, som, om de havde været tro imod den, havde gjort det umuligt for dem at hengive sig til Afguderiets Vederstyggelighed. Derfor aabenbares da ogsaa, som i V. 18 sagt, Guds Vrede over dem, — med hvilken brændende Nidkjærhed og forfærdelig Energi, udvikles

V. 24-32. i V. 24—32. Apostelen skildrer her paa den mest rystende Maade sin Tids Hedenskabs Laster, dets uendelige sædelige Forvildelse, dets frække Overtrædelse af al Tugt, dets Besmittelse med enhver optænkelig Skjændsel. Og som et alvorsfuldt Refrain lyder tre Gange hint «Gud overgav dem» (V. 24. 26. 28), der skal fjerne enhver Tvivl om, at der i al denne Hedenskabets Forkommenhed virkelig foreligger en «Aabenbarelse af Guds Vrede fra Himlen» (V. 18), — den retfærdige Straf for en Gjenstridighed mod Sandheden, hvis Dybde afsluttende udtales i V. 32: «de kjende vel Guds Dom, at de, der forøve Saadant, fortjene Døden, og dog ikke blot gjøre de det, men skjænke ogsaa sit Bifald til dem, der forøve det».

Men er det saa, at den Synd, hvorom her tales, i denne b. 2, 1-13.
Grad er en Synd mod bedre Vidende, da maa den gjøre sin Forøver aldeles uundskyldelig for Gud. Hvad der røver ham enhver Undskyldning, er just denne hans Evne til endnu at fælde en sædelig Dom (V. 1), som udtaler sig deri, at han forstaar, hvorledes et saadant Væsen falder ind under Guds dømmende Retfærdighed. Thi det er saa langt fra, at Gud i sin Dom over Mennesket lader sig nøie med den Viden om det Gode, den sædelige Bevidsthed, som han forefinder hos det, at han tvertimod ene og alene spørger efter dets virkelige Livsforhold: «han skal give Enhver efter hans *Gjerninger*» (V. 6). Og dette gjælder ganske paa samme Maade om Jøden som om Hedningen («Grækeren»). En sædelig Bevidsthed have de Begge; for Hedningens Vedkommende fremgaar jo dette af hans klare Erkjendelse af det i foregaaende Kapitel skildrede Syndelivs Strafskyldighed (1, 32), og Jøden har jo endogsaa Guds aabenbarede Lov. Derfor sammenknyttes ogsaa der, hvor der tales om Menneskets Ansvarlighed for Gud, Jøden og Grækeren atter ved et «baade — og», medens samtidig Besiddelsen af Loven, der udmærker Jøden som tilhørende Guds Folk, kun tjener til at give denne en Forrang saavel naar der handles om Straf som om Løn («baade Jøde *først* og Græker», V. 9. 10). Det er nemlig meget langt fra, at Gud i sin Dom skulde lade sig bestemme af noget saa Udvortes som dette, hvorvidt den Ene har den aabenbarede Lov, den Anden ikke (V. 11). Aldenstund de blot Begge overhovedet ere i Besiddelse af sædelig Erkjendelse, vil, da de Begge ere utro mod denne, den hele Forskjel mellem dem ligeoverfor Guds Dom indskrænke sig til, at medens Mangelen af en aabenbaret Lov ikke vil fri Hedningerne fra at gaa fortabt, saa vil Dommen over Lovens Folk just støtte sig til denne samme Lov (V. 12). Thi ikke det at høre Loven, men kun det at gjøre den vil bringe Mennesket en Frifindelsesdom for Gud (V. 13). — Saaledes gaar Apostelen i dette Afsnit 2, 1—13 fra at tale udelukkende om Hedningerne (Kap. 1, 18—32) over til at

handle om Mennesket i Almindelighed, idet Forskjellen mellem Hedning og Jøde her viser sig at være uden al Betydning: Begge eie de, om end i forskjellig Form og Klarhed, den sædelige Bevidsthed, der er tilstrækkelig til at berøve dem enhver Undskyldning, naar de alligevel hengive sig til Syndens Tjeneste. Det Høieste og Bedste, som Mennesket udenfor Guds Naade i Christus eier, den sædelige Erkjendelse, viser sig hos Hedningen som hos Jøden aldeles udygtigt til at sikre det mod Guds Dom; tvertimod tjener det kun til at gjøre Mennesket aldeles uundskyldeligt ligeoverfor denne. Hvor dybt trænge de derfor ikke Begge med denne sin ufrugtbare og unyttige sædelige Erkjendelse til den «Guds *Kraft* til Frelse», der frembydes i Evangeliet (1, 16)!

c.2,14-3,8. Saaledes danner Afsnittet 2, 1—13 Overgangen fra Apostelens Omtale af *Hedningerne* (1, 18—32) til den Eftervisning af *Jødens* Forhold til sin ved Loven formidlede sædelige Bevidsthed, der indtræder med 2, 14. Tankebevægelsen er klar og enkel: fra det hedenske Livsomraade stiger Apostelen op til det almenmenneskelige for atter at gaa ned til det specielt jødiske. Dog har han endnu først en Bemærkning at gjøre om Hedningerne, der skal tjene til yderligere at

2, 14-16. vise deres væsentlige Ligestilling i det, hvorom der her handles, med Lovens Folk. I V. 13 har han udtalt, at ikke de, som høre Loven, ere retfærdige for Gud, men kun de, som gjøre Loven, skulle blive retfærdiggjorte. Dette Udsagn er jo klarlig af Apostelen ment som en almindelig Grundsætning, der omfatter Hedningen ligesaavel som Jøden, hvad der fremgaar allerede af dets afsluttende Stilling indenfor Afsnittet 2, 1—13, specielt ogsaa af Forbindelsen med V. 12. Men hvorledes kan dette Ord have fuld Sandhed overfor Hedningerne? Skulde da virkelig den Omstændighed, at disse ikke have nogen aabenbaret Lov, være uden al Betydning for Spørgsmaalet om deres Ansvar og Strafskyldighed? Ja vil ikke just denne Regel, at ikke de, som høre Loven, men kun de, som gjøre den, have Guds Dom for sig, — vil ikke just denne Regel for Guds Dom i Virkeligheden op-

hæve Hedningernes Ansvar, da de jo dog ingen Lov have, saaat der for dem hverken kan blive Spørgsmaal om at høre eller gjøre Loven? Og viser det sig ikke saaledes, at det er uretfærdigt af Gud, naar han lader dem, der synde uden Loven, gaa fortabt uden Loven? Apostelen svarer hertil, at denne Grundsætning V. 13 har sin fulde Anvendelighed ogsaa paa Hedningerne, fordi disse i den Lov, der er indskrevet i deres Hjerte og Samvittighed, have et Surrogat for den aabenbarede Lov, der ialfald er tilstrækkeligt til, om de ere utro mod det, at gjøre deres Fortabelse retfærdig. I ethvert Tilfælde, hvori Hedningerne, der ingen aabenbaret Lov have, alligevel indrette sin Handlemaade efter Grundsætninger, der stemme overens med den aabenbarede Lovs Krav, vise de jo en Evne til sædelig Skjelnen, der udelukker dem fra Adgangen til at skyde sig ind under sin Mangel af Lov. Selve dette, at de saaledes have Evne til uden Lov at træffe Lovens Krav og indrette sit Forhold i Overensstemmelse med den, udfylder for dem Mangelen af aabenbaret Lov. De vise jo herved, at Kravet paa det samme Livsforhold, som den aabenbarede Lov kræver, er indskrevet i deres Hjerter. Og i samme Retning vidner deres Samvittigheds Evne til at fælde sædelige Domme efter og over deres Gjerninger. Hint forud for Gjerningen gaaende Krav paa at forme den paa samme Maade, som den aabenbarede Lov kræver, — denne efter Gjerningen følgende Dom af Samvittigheden over enhver Gjerning, der ikke er bleven formet i Lydighed mod dette Krav, — er ikke dette tilstrækkeligt til at tilstede Anvendelsen ogsaa paa Hedningerne af Grundsætningen i V. 13? Unægtelig have da ogsaa de en Lov, som det for dem bliver Spørgsmaal om blot at høre eller tillige at gjøre. Allerklarest vil denne Hedningens Evne til sædelig Dom fremtræde paa Dommens store Dag, da han i Kraft af den vil maatte give sit Bifald til den Guds Dom, der da skal udgaa over ham, — den høieste Potensation af hin skjelnende og dømmende Virksomhed i Hedningens Indre.

2, 17-24. Med V. 17 vender derpaa Apostelens Tale sig specielt og udelukkende til *Jøden*. Her, hvor der handles om den sædelige Erkjendelse, er jo Jødens paatagelige Fortrin fremfor Hedningen dette, at han besidder Guds aabenbarede *Lov*. Undervist af denne Lov «kjender han Guds Villie og prøver det Forskjellige» (V. 18) med en ganske anden Klarhed end Hedningen, idet han i Loven har «Erkjendelsens og Sandhedens faste Form» (V. 20). Paa denne sin Lov «forlader han sig» derfor ogsaa (V. 17) og «roser sig af den» (V. 23). Men forholder det sig nu i Virkeligheden saa, at Besiddelsen af denne Lov formaar at hjælpe Jøden eller at fri ham fra Guds straffende Dom? Ingenlunde. Loven er ham ganske vist en Kundskab, men ogsaa kun dette; langtfra at følge dens Anvisninger befinder han sig med sit virkelige Livsforhold i den mest aabenbare Strid med den, en Strid, der ikke kan udtales skarpere end ved det Ord: «han, som roser sig af Loven, vanærer Gud ved at overtræde den» (V. 21—24). Saaledes er da Jødens Stilling ikke forskjellig fra Hedningens (1, 32); ligesom denne forholder han sig i Utroskab til sin bedre Viden. Ja hans Stilling er en endnu værre og hans Strafskyldighed en endnu større og utvivlsommere; thi han har ikke blot den samme sædelige Erkjendelse, men en endnu langt klarere, i Kraft af hvilken han med Ringeagt ser ned paa Hedningerne som dem der ere blinde, formørkede, uforstandige, umyndige, og fortrøster sig til at være deres Lærer og Veileder (V. 19. 20). Saa hjælper da ogsaa Loven kun til en ufrugtbar Viden, og dens eneste Udbytte for dens Besidder er dette, at den berøver ham enhver Undskyldning. Trænger da ikke Jøden ligesaavel som Hedningen til den «Guds *Kraft* til Frelse», som indeholdes i Evangeliet (1, 16)?

2, 25-29. Men Jøden besidder endnu et andet Fortrin, paa hvilket han lægger stor Vægt: *Omskjærelsen*. Formaar da heller ikke Omskjærelsen at yde ham nogen Beskjærmelse ligeoverfor Guds Dom, Omskjærelsen, der paa den ene Side drager en saa skarp Adskillelsens Linie mellem ham og Hedningen,

paa den anden Side saa tydelig mærker ham som hørende til den Guds Folk, der selv har indstiftet og paabudt dette Pagtestegn? Ogsaa denne Udvei stænger Apostelen i V. 25—29. Ganske vist har Omskjærelsen sin Betydning og Nytte, idet den indlemmer den, paa hvem den efter Guds Befaling foretages, i Pagtesfolket og giver ham Delagtighed i de Forjættelser, som ere skjænkede dette. Men da nu disse kun komme den virkelig tilgode, hvis Livsforhold stemmer overens med Guds i Loven aabenbarede Villie, saa bliver altsaa Omskjærelsens faktiske Nytte absolut betinget af Lydighed mod Loven. Hvor derimod Loven overtrædes, der har den Omskaarne tabt alt Gavn af sin Omskjærelse; han er faktisk bleven som en Uomskaaren, har ligesaa lidt som denne noget Krav paa de Goder, der af Gud selv udtrykkelig ere forbeholdte dem, som lyde hans Lov (V. 25). Og omvendt: hvis den Uomskaarne holder sig Loven efterrettelig, da vil den Omstændighed, at han bærer Forhud, ikke udelukke ham fra den Velsignelse, der er forjættet Lydigheden mod Loven. Thi Forholdet i Livets Virkelighed er i begge Tilfælde det Bestemmende; det fratager Omskjærelsen dens Forrettighed, hvor det strider mod Guds Villie, og det ophæver Omskjærelsens Mangel, hvor det stemmer overens med Guds Villies Krav (V. 26). Derfor vil ogsaa i ethvert Tilfælde, hvor den Uomskaarne gjør Loven Fyldest, dette hans sædelige Forhold bringe til fuld Evidents Strafskyldigheden hos den, der trods sin Omskjærelse og trods sin Besiddelse af Loven er en Overtræder af Guds Villie. Hvad indbringer da Omskjærelsen den Omskaarne, der overtræder Loven? Intet Andet end dette, at den stiller hans Strafskyldighed i et ret klart Lys; den forener sit Vidnesbyrd med Lovens forat berøve ham enhver Undskyldning (V. 27). Thi Gud ser ikke paa det Ydre, men paa det Indre, ikke paa det udvortes Samfund med det udvalgte Folk eller paa Kjødets Omskjærelse, men paa Personlighedens indre Liv i Kjærlighed og Troskab og paa den Hjertets Renselse, hvis ydre Symbol Omskjærelsen alene er (V. 28. 29).

3, 1-8. Men har nu saaledes Apostelen omstyrtet den falske Tillid, som Jøden satte til sin Besiddelse af Lov og af Omskjærelse, og paavist, at han ved et syndigt Livsforhold ikke er anderledes eller bedre stillet ligeoverfor Guds Dom end den saa dybt foragtede Hedning, saa opstaar nu ganske naturligt det Spørgsmaal, om det da overhovedet ikke er forbundet med nogen Fordel at være Jøde (3, 1). Dette Spørgsmaal besvarer Apostelen derhen, at Jødens objektive Fortrin ganske vist maa anerkjendes, nemlig fremfor Alt dette, at Guds Ord er hans Folk betroet (V. 2). Dette Fortrin bliver nemlig bestaaende uden at svækkes eller ophæves i sin rent objektive Sandhed og Betydning derved, at en Del af Israels Folk — den være stor eller liden — har udvist et Forhold ligeoverfor dette Ord, der ingenlunde svarede til den Hensigt, hvori det blev dem givet; Gud vil ikke derved, at en Del af Folket troløst brød hans Pagt, lade sig bevæge til ogsaa paa sin Side at gjøre det Samme, ogsaa paa sin Side ophæve det Naadens Forhold, hvori han just ved at give Israel sit Ord traadte til dette Folk (V. 3). Meget mere er det virkelige Forhold dette, at Trofasthed og Sanddruhed ogsaa her er Guds Egenskab, medens Troløshed og Løgn er Menneskets (V. 4). Hermed er imidlertid Tanken ført hen til et Punkt, hvor der for Jøden kunde synes at frembyde sig endnu en — den sidste — Undskyldning overfor Guds Dom. Jødens *Lov* gjør kun hans Stilling værre, og hans *Omskjærelse* stiller kun hans Strafskyldighed i det klareste Lys; men her synes endog hans *Synd* at kunne blive ham til Undskyldning, ja til Fortjeneste, idet den tjener til at forherlige Gud som den, der just ved Syndens Angreb paa ham faar Anledning til paa det Herligste at aabenbare sin guddommelige Trofasthed og Sanddruhed. Hvorledes skulde da Mennesket kunne dømmes af Gud for det, der tjener til hans egen Forherligelse? Her synes en Vredesdom af Gud at maatte blive en Uretfærdighed. Men ligesom Apostelen afviser enhver Tanke paa Uretfærdighed hos Gud allerede ved Guds faktiske og ubestridte Stilling som

Verdens Dommer, saaledes indskrænker han sig overhovedet til at fremstille denne gudsbespottelige Tankegang uden at værdige den noget Modbevis; i samme Grad, hvori Tanken selv fremtræder i Klarhed, i samme Grad bliver ogsaa dens Strafskyldighed aabenbar. Thi at mene, at Israels Pagtesbrud ophører at være strafbart paa Grund af den Anledning, det giver Gud til at aabenbare sin Trofasthed som den, der trods Alt opretholder Pagten paa sin Side, det er det Samme som overhovedet at paastaa, at man har Lov til at gjøre og bør gjøre det Onde, forat det Gode kan komme deraf, — en Anskuelse, der baade som Praxis og som Theori blev tillagt de Christne, uden Tvivl af Jøderne, som i deslige Beskyldninger gav sit Had Luft mod den christelige Lære om den evangeliske Frihed. Men hvem ser ikke, at de, der vilde handle og lære saaledes, med fuldeste Ret vilde falde ind under den Guds Dom, som de i sin Forblindelse mente at undgaa? (V. 5—8).

Sin Fremstilling af den for Jøde og Hedning fælleds Nød d. 3,9-20
og Frelsetrang vil nu Apostelen afslutte ved Vidnesbyrd om den af det gammeltestamentlige Skriftord. Dog gjør han ikke dette uden endnu engang at komme tilbage til Spørgsmaalet om Jødens Fortrin, dette Spørgsmaal, som han havde opstillet allerede i 3, 1, og hvis Besvarelse han der havde paabegyndt. Thi i en dobbelt Henseende fremtræder 3, 2 kun som en Begyndelse til Svar paa Spørgsmaalet. *Dels* bliver Apostelen der endnu staaende ved Sagens rent objektive Side, uden at indlade sig paa nogen Udtalelse af, hvorvidt disse unægtelige objektive Fortrin for Jøden ogsaa under alle Omstændigheder medføre nogen subjektiv Fordel, der virkelig kommer ham tilgode. *Dels* har Apostelen, som allerede Udtrykket «først» i 3, 2 viser, upaatvivlelig tænkt paa at give en Fremstilling af den hele Række af Fortrin, som Israels Stilling som Guds Folk indbragte det; men han er bragt derfra ved Udviklingen af, hvorledes Israels Pagtesbrud ikke ophæver Guds Naadegavers objektive Sandhed og Betydning, saavelsom ved den videre Fremstilling, der slutter

sig hertil i V. 5—9. Dette sidste Punkt krævede nu vistnok ikke med Nødvendighed, at Apostelen efter denne Afbrydelse atter optog Traaden for til hint «først» at knytte et «dernæst» eller «fremdeles». Thi dette, at Guds Ord var Israel betroet, indeholder i Virkeligheden alt Andet, hele den øvrige Sum af Fortrin, der tilhørte det som Guds Folk; Alt var givet dermed. Derimod kunde Apostelen ikke undlade at supplere sit Svar i 3, 2 paa hint førstnævnte Punkt. Thi hvis han ikke oplyste, hvorvidt disse Israels objektive Fortrin ogsaa virkelig medførte subjektive Fordele for Folket, saaledes som dette nu engang faktisk var beskaffent, vilde ikke blot hint Svar blive et høist ufuldstændigt og ensidigt, men det vilde ogsaa komme til at mangle det Moment, der alene kan hindre, at der bliver en aabenbar Modsigelse mellem Apostelens Udvikling i 2, 17—29 og hans Ord i 3, 1. 2. Thi har han hist stillet Jøden ganske lig med Hedningen, ialfald ikke bedre, med Hensyn til Strafskyldighed for Gud, hvorledes rimer dette sig da med, at han her tilkjender Jøden et betydeligt Fortrin fremfor Hedningen og Omskjærelsen en ubestridelig Nytte? Derfor opkaster han paany Spørgsmaalet om Jødens Fortrin, men nu i en Form, der just betoner Sagens rent subjektive Side, idet han V. 9 spørger: «kommer nogen Fordel os (Jøder) tilgode?» Dette Spørgsmaal besvarer han med «slet ikke!» Saa er da Sagens Stilling den, at alle Jødens unægtelige objektive Fortrin, hvis sammenfattende Sum var det Guds Ord, som var hans Folk betroet, dog ikke under alle Omstændigheder medføre nogen Fordel, der virkelig kommer ham tilgode. Betingelsen for, at dette skal ske, er atter den samme som for alt Velbehag og al Velsignelse fra Guds Side overhovedet: det kommer an paa, at man har at opvise et Livsforhold, der stemmer med hans Villie. Og hvorledes det i denne Henseende stod til med hans Tids Israel, har Apostelen jo allerede forhen paavist (2, 17—29). Han kan derfor her henholde sig til denne sin «Anklage», der ligelig rammede baade Jøder og Hedninger, Anklagen for, at «de Alle ere under Synd» (V. 9). Saaledes

samler han da endnu engang Jøde og Hedning under Fælledsskab i Nød og Frelsetrang. Og hertil knytter han saa et rigeligt Bevis af det gammeltestamentlige Skriftord for den Syndighed, der overhovedet er den hele Menneskeheds Særkjende (V. 10—18), — et Vidnesbyrd af Guds Ord, der netop tilsigter «at lukke *enhver* Mund og gjøre *hele Verden* strafskyldig for Gud» (V. 19). Den hele Udvikling afsluttes derpaa med den Sætning, at Lov og Lovgjerning overhovedet ikke vil kunne forhjælpe noget Menneske til Retfærdighed for Gud, idet Loven istedet derfor meget mere kun har Kraft til at lære det at kjende, hvad Synden efter sit Væsen egentlig er. Selv det Høieste, som Menneskeheden besidder udenfor Evangeliet, Guds hellige Lov, kan saaledes ikke yde Mennesket nogen Hjælp ligeoverfor Gud. Hermed har det hele Afsnit ligefra 1, 18 af naaet sin fuldendende Afslutning.

II.

Saa formaar da hverken Hedningens naturlige sædelige 3,21-5,21.
Bevidsthed eller Jødens aabenbarede Lov at yde nogen Hjælp mod den Afmagt under Synden, hvorunder de Begge holdes bundne. Skal denne Afmagt brydes, skal denne Syndens Uretfærdighed fjernes, da er det nødvendigt, at der sker en ny Begyndelse i Menneskehedens Udvikling, at der i den indtræder en «*Guds Kraft til Frelse*», som er dette just fordi den bringer en «*Guds Retfærdighed*» (Brevets Thema 1, 16. 17). At eftervise, at dette nu ogsaa virkelig er skeet, og hvorledes det er skeet, er Gjenstanden for den dogmatiske Dels anden Underafdeling, Kap. 3, 21—Kap. 5, 21.

Hjælpen maatte komme fra Gud, og denne Hjælp er a. 3,21-31.
kommen. Uden nogen Medvirkning af Loven er den af Gud tilveiebragte Retfærdighed fremtraadt — dog ikke som noget absolut Nyt og forhen Ukjendt, men i Besiddelse af det gammeltestamentlige Skriftords forudforkyndende Vidnesbyrd (3, 21). Denne Retfærdighed, som Gud har tilveiebragt, fordi Mennesket her Intet formaaede, frembyder sig nu til Modtagelse ligesaa vidt, som Nøden rækker, idet den kun vil gribes og tilegnes ved Troen. Saavist nemlig, som Alle uden

Undtagelse have syndet og derfor fattes den Ære, som Gud giver dem, der kunne opvise et Livsforhold i Overensstemmelse med hans Villie, saavist fremrækkes hans Retfærdigheds Gave til Alle uden Forskjel, Hedninger som Jøder. Denne Guds Retfærdighed har til sin virksomme Grund ene og alene Guds Naade, og den er istandbragt ved den Forløsning, som engang for alle er skeet i Christus Jesus (V. 22—24). Hvad den med Offerblodet bestænkede «Naadestol» (ɔ: Pagtesarkens Laag) symbolsk afbildede, det er her bleven til Virkelighed. Gud har paa Golgatha stillet Christus offentlig tilskue, besprængt med Forsoningens Blod; han er bleven «Naadestolen», ved hvilken Guds syndsforladende Naade formidles, uden at der fra Menneskets Side bliver Spørgsmaal om Andet end den Tro, der griber hvad der saaledes frembydes (V. 25, a). Denne offentlige Fremvisning af den i Døden hengivne Frelsesmidler var bleven nødvendig for Guds egen Retfærdigheds Skyld. Havde nemlig Gud i sin Langmodighed saa længe seet gjennem Fingre med al den Syndeskyld, som Menneskeheden i Tidens Løb havde ophobet, saa kom der et Tidspunkt, da en eklatant Opvisning af Guds hellige Retfærdighed blev fornøden; derfor maatte hans Søn ikke blot lide Døden, men ogsaa stilles offentlig tilskue i sit Blod, det mest talende Vidnesbyrd om Guds Helligheds og Retfærdigheds brændende Energi. Men herved kunde ogsaa Gud aabne sig Adgang til, sin egen Retfærdighed ukrænket, at retfærdiggjøre den, der i Troen vilde gribe denne blodige Forsoning (V. 25, b. 26). Hermed er da al Menneskets Selvros absolut udelukket, idet den Vei til Retfærdiggjørelse for Gud, som herved er aabnet, ganske gaar Menneskets Gjerninger forbi og ikke kræver nogen Retfærdighed, som det skulde vinde ved Lovens Opfyldelse. Vare overhovedet de i Loven krævede Gjerninger Betingelsen for Guds Velbehag, da maatte Gud alene være Jødernes Gud, thi kun disse har han jo aabenbaret sin Lov. Men da han nu ligesaavel ogsaa er Hedningernes Gud, saa har han i Christus opladt en Vei til Frelse, der ligesaa godt

kan føre Hedningen som Jøden frem til Maalet: Troens Vei (V. 27—30). Dog vil Apostelen allerede her udtrykkelig reservere sig mod en Misforstaaelse. Har han med Bestemthed frakjendt Loven Evne til at forhjælpe til Retfærdighed, fordi der for Mennesket, saadant som det nu engang faktisk er, ikke kan blive Tale om at fuldbringe Lovens Gjerninger, følger da maaske deraf, at Loven overhovedet skal sættes rent ud af Betragtning, at man simpelthen skal slaa en Streg over den? Idet Apostelen i denne Sammenhæng opkaster dette Spørgsmaal, er det dog ikke hans Hensigt, allerede her at give en udtømmende Besvarelse af det eller at indlade sig paa en Fremstilling af, hvilken Plads og Betydning Loven vinder ved Læren om Retfærdiggjørelsen alene af Troen. Dette Punkt agter han senerehen i sin Udvikling at underkaste en udførlig Behandling; det sker i Brevets næste store Del, Kap. 6—8. Her bliver han foreløbig staaende ved at udtale, at det er saa langt fra, at Loven «afskaffes» ved Troen, at den tvertimod «hævdes» ved den, faststilles i sin hele Gyldighed og sikres sin rette Betydning (V. 31).

Som noget Nyt er denne Vei til Frelse indtraadt i Hi- b. Kap. 4.
storien, idet den af Gud tilveiebragte og for Troen frembudte Retfærdighed «aabenbaredes» i Christus. Dog blev det allerede paa det samme Sted, hvor dette sagdes, udtrykkelig fremhævet af Apostelen, at denne Guds Retfærdighed ved sin Aabenbarelse fremtraadte i Besiddelse af det gammeltestamentlige Skriftords forudforkyndende Vidnesbyrd (3, 21). Den var altsaa ikke ny i den Forstand, at den ikke forud var varslet; den traadte ikke umeldt ind i Historien. Havde den gjort dette, da var den Vei til Frelse, som den anviste, dermed dømt som usand. Thi Guds frelsehistoriske Husholding bærer fra Først til Sidst en organisk Charakter; den udvikler efterhaanden sit Indhold og bringer dets enkelte Momenter til Fremstilling; men den kan ikke paa noget Trin af denne sin historiske Selvudfoldelse bringe noget absolut Nyt, Noget, som ikke allerede før ja fra Først af var begyndelsesvis tilstede, som Blomsten er tilstede i sin Knop,

eller som ikke var bleven varslet og forudsagt at skulle komme. Derfor er det magtpaaliggende for Apostelen nøiere at eftervise, hvorledes denne Vei til Frelse, Retfærdiggjørelsen af Tro, virkelig er «bevidnet af Loven og Profeterne». Han gjør dette i Kap. 4, og han gjør det saaledes, at ogsaa her det hele Brevs Tendents tydelig skimter frem, idet han stærkt betoner, at dette Vidnesbyrd i den gammeltestamentlige Skrift klart betegner denne Frelsevei som en for Jøde og Hedning fælleds.

4, 1-8. Det er Abraham og David, Apostelen her fører frem forat aflægge Vidnesbyrd, — Abraham, om hvem Skriften udtrykkelig erklærer, at det var hans Tro, der blev «regnet ham» til Retfærdighed, hvilket ganske udelukker, at han skulde have havt Gjerninger at grunde noget Krav paa, — David, der ved at prise den Mand salig, som har faaet sin Synd forladt, udtrykkelig vidner, at den, der faar Guds Frelse og Fred, ingenlunde er den, som har Gjerninger at opvise, men tvertimod den, der har Synd og Overtrædelse, men hvem

4, 9-12. Gud af Naade forlader det Altsammen. Men Abrahams Historie viser tillige klart, at denne Troens Vei til Frelse staar aaben ligesaavel for Uomskaaren som for Omskaaren, ligesaavel for Hedning som for Jøde. Thi selv var jo Patriarken endnu uomskaaren, dengang da han vandt Retfærdiggjørelsen ved sin Tro, og hvad han fik i Omskjærelsen var intet Andet end et «Tegn», der skulde «besegle» og stadfæste den Retfærdighed, han allerede eiede uafhængig af den, ved at mærke ham som Gud tilhørende. Derfor er han da just ogsaa «*alle* de Troendes Fader», og idet han vinder denne Stilling som endnu uomskaaren, udtaler det sig heri ligesaavel, at ogsaa de Uomskaarne ville faa sig sin Tro tilegnet til Retfærdighed, som at de Omskaarne kun da have Ret til at kalde ham sin Fader, naar de have den samme Tro som han. Det Samme frem-

4, 13-17, a. gaar af den Omstændighed, at Forjættelsen om Arven af den hinsidige, forklarede Verden (d. e. Guds Rige, Maalet for Patriarkernes Troeslængsel, Hebr. 11, 10. 13—16) ikke blev given Abraham eller hans Æt under Formidling af Lo-

ven, som han jo slet ikke besad, men alene under Formidling af den Retfærdighed, han havde vundet ved sin Tro. Anderledes kunde det heller ikke være. Thi havde Loven og dens Opfyldelse været Betingelsen for, at denne Arv skulde vindes, da havde Troen, der netop opgiver ethvert paa Lovgjerninger grundet Krav, i samme Øieblik tabt enhver Betydning; men ligesaa sikkert er da ogsaa selve Forjættelsen om Arven faktisk ophævet og gjort ugyldig. Thi hvor Forholdet mellem Gud og Mennesket bestemmes ved Loven, der bliver den uundgaaelige Følge den, at Mennesket kommer under Guds Vrede, aldenstund jo Loven netop har den Virkning, at den i Mennesket boende Synd forværres til positiv Overtrædelse. Og hvor Gud er vred paa Mennesket, hvorledes skulde han vel der kunne skjænke det sin Arv? Derimod er denne just da og kun da sikret Mennesket, naar den frembydes som et Naadens Tilbud; først da opretholdes Forjættelsen i sin Gyldighed, medens den under hin anden Forudsætning falder død og magtesløs til Jorden. Men er Loven og dens Opfyldelse saaledes slet ikke Betingelsen for at faa hin Arv, da viser det sig atter, at denne er bestemt ikke blot for Lovens Folk, men for Alle, som blot fyldestgjøre hin Betingelse, hvorved Forjættelsen om den formidledes for Abraham, det er som *tro*. Saaledes viser det sig atter her, at Abraham er *alle* Troendes Fader, uden Hensyn til Nationalitet og Byrd, — en Stilling, som jo ogsaa det gammeltestamentlige Skriftord udtrykkelig anviser ham. Men til samme Resultat kommer Apostelen endelig 4,17,b-24.
ogsaa ved en Betragtning af Abrahams Tro selv. Der er nemlig i denne Intetsomhelst, der ikke ligesaa vel skulde kunne findes hos den hedensk Fødte som hos Jøden. Hvad var nemlig det egentlige Væsen i denne Abrahams Tro, der gjorde den skikket til at regnes ham til Retfærdighed og gav ham den ærefulde Stilling som de Troendes Fader? Den var en blind Tillid til Guds Magt og til hans Sanddruhed, en Tillid, der ikke lod sig forvirre eller forstyrre af nogensomhelst Indvending af hans Fornuft mod Mulighe-

den af, at Gud kunde opfylde sit Løfte, eller mod Sandsynligheden af, at han vilde det. Hvad er der da heri, der skulde stemple den Tro, ved hvilken han vandt sin Retfærdiggjørelse, som et Privilegium for hans kjødelige Efterkommere eller betegne den som Noget, der ikke ligesaa godt
4, 23-25. kan findes hos den Uomskaarne? Og naar Beretningen om denne Abrahams Retfærdiggjørelse ved sin Tro er bleven optegnet i den hellige Skrift, da er dette ogsaa skeet med alle kommende Tider for Øie, som et Vidnesbyrd om, at i ethvert Tilfælde, hvor den samme Tro forekommer, der vil ogsaa Retfærdiggjørelsen indtræde som dens sikre Frugt og Følge, hvorved det rigtignok maa fastholdes, at med det fremskredne Standpunkt af Guds Frelseshusholdnings Udvikling har ogsaa denne retfærdiggjørende Tro nu faaet et bestemtere Indhold. Var den hos Abraham endnu væsentlig en hjertelig Hengivelse i Tillid til Guds Magt og Trofasthed, saa er den for dem, der leve i det Nye Testamentes Tid, bleven en Tro paa Jesu Død for vore Synders Skyld og paa hans Opstandelse for vor Retfærdiggjørelses Skyld. Men heller ikke heri indeholdes der jo det Ringeste, der skulde forbeholde denne Troens Vei til Frelse alene for dem, der høre til Israels Folk. — Saaledes er Skriftbeviset leveret alsidigt og indgaaende, ikke blot for Sandheden af Troens Frelsevei overhovedet, men specielt ogsaa for, at den ligesaa fuldt angaar og ligesaa helt staar aaben for Hedningen som for Jøden.
c. 5, 1-11. Apostelen har nu eftervist den for den hele Menneskehed, Jøde som Hedning, fælleds Trang til en Hjælp fra Gud (1, 18—3, 20). Han har derpaa fremstillet denne Hjælp, der er aabenbaret i Christus, efter dens Væsen (3, 20—31) og godtgjort, hvorledes den, just som en for Hedning og Jøde fælleds, er bevidnet af det gammeltestamentlige Skriftord (Kap. 4). Hertil slutter sig nu Afsnittet 5, 1—11, der viser, hvorledes dette, der ydes Mennesket i Christus, og hvis Besiddelse formidles det ved Troen, virkelig *er* en Hjælp, saadan som det tiltrængte den. Troen sætter os i Besiddelse af hin «Guds Retfærdighed»; men hvad faa vi i og med denne? Vi

faa just det, som vi dybest trængte, det, som alene kan stille vort Hjertes Længsel: Fred med Gud her i Livet og Haab om Andel i hans Herlighed hisset (V. 1. 2). Og i denne vor væsentlige Salighed formaa dette Livs Trængsler ikke at gjøre noget Skaar; tvertimod, vi triumfere over dem, idet vi erfare og kjende, at de tjene os til Gode. De øge og styrke nemlig vort Haab, dette Haab, for hvis usvigelige Vished vi have den sikreste Garanti i den Erfaring af Guds Kjærlighed, der er skjænket os ved Guds Aand (V. 3—5). Hvilken sikker Grund at bygge vort Haab paa er ikke denne Guds Kjærlighed, saadan som den er os aabenbaret i Christus! Haabet er jo intet Andet end Troen paa Frelsens salige Fuldendelse, og hvor trygge tør vi ikke, efter de Prøver, som Gud allerede har givet os paa sin Kjærlighed, være paa, at han ikke vil lade sin Gjerning kun halvt gjort, men føre den frem til Fuldendelsens Maal! Thi medens menneskelig Kjærlighed neppe vil formaa at bringe Nogen til at gaa i Døden endog for den Retfærdige — skulde Nogen bekvemme sig til at dø for en Anden, da maatte vel denne ialfald være en Saadan, der havde knyttet ham til sig ved en Velgjørers hjertevindende Godhed —: saa har Gud vist sin Kjærlighed til os derved, at Christus led Døden for os, da vi hverken vare retfærdige eller gode men Syndere og Ugudelige! Hvor meget vissere maa det da ikke være, at vi nu, da vi ved denne hans Søns Død ere forsonede med Gud og retfærdiggjorte ved hans Blod, skulle ved denne vor Forsoner, der nu lever, erfare den hele, fulde Frelse, der er vort Haabs Gjenstand, saaat vi tør rose os af Gud og i Frimodighed høilydt prise hans Naade! Men hvad fattes os da endnu? Er ikke denne Fred med Gud og denne Salighed i Haabet her, i den fulde Besiddelse hisset, er ikke dette Alt, hvad vi trænge og kunne begjære? Ere vi da ikke *hjulpne* ved den Hjælp, som Gud har aabenbaret os i Christus? (V. 6—11).

Denne Del af Apostelens Udvikling er hermed egentlig d 5,12-21.
tilende; den for Jøde og Hedning fælleds Nød og den for

dem Begge fælleds Frelse i Christus er fuldstændig fremstillet. Naar Apostelen hertil endnu knytter Afsnittet 5, 12—21, da tilsigter dette egentlig ikke at føie noget nyt Moment til det allerede Udviklede. Det bærer umiskjendeligt et sammenfattende og afsluttende Præg; den forudgaaende Fremstillings Traade samles i den storartede Parallel mellem Adam og Christus (V. 12—19). Thi fra den Førstnævntes Fald stammer jo ligesaavist den forhen skildrede Nød og Frelsetrang, som den Sidstnævnte er den, der har bragt den ovenfor fremstillede Frelse. Det eneste Nye i dette Afsnit er egentlig kun den Bestemmelse af Lovens Opgave og Hensigt, som er udtalt i V. 20 flg.

Ved eet Menneskes, Adams, Fald var det, at Synden kom ind i Menneskeheden, og i sit Følge havde den Døden i alle dens Former. Og denne Død, der saaledes engang først havde sat Foden ind i Verden, gjennemvandrede den derpaa saa langt, som Menneskeheden overhovedet rækker. Thi i hint ene skjæbnesvangre Fald var det Alle, der syndede, saavist som den hele Slægt var indesluttet i hin første Synder som i sin Repræsentant og sin Stamfader (V. 12). Sin Ret til at betegne hint Adams Fald som Alles Fald godtgjør Apostelen i V. 13 og 14. Ingen vil nægte, at der var Synd i Verden førend Loven blev given. Men *denne* Synd kunde ikke føre Død over Menneskene, aldenstund Synd uden Lov ikke vil kunne bringes i Regning til Synderens Død; dette er kun Tilfældet med den Synd, der, som Synd mod en given Lov, fremtræder som *Overtrædelse*. Nu viser det sig ikke desto mindre alligevel, at Døden ogsaa før Loven, før Mose Tid, herskede blandt Menneskene, uagtet disse altsaa dengang ikke gjorde sig skyldige i positiv Lovovertrædelse. Hvorfra da forklare dette Dødens undtagelsesløse Herredømme uden ved at udlede det fra hin ene Synd, der dengang forelaa som Overtrædelse: Adams Fald? Men altsaa maa i dette Alle have syndet. Saa vidtrækkende og saa forfærdelige vare dettes Virkninger! Ved det kom Alle i

Synderes Stand (V. 19) og bleve Døden og Fordømmelsen underlagte (V. 18).

Men imod denne Udvikling, i hvis Spidse Adam staar, stiller nu Apostelen en anden, der hidrører fra Christus. Har Adams Fald for alle Mennesker virket Fordømmelsesdom, saa har omvendt Christi retfærdige Gjerning — hans Livs Retfærdighed og hans Død i lydig Underkastelse under Guds Villie — for alle Mennesker forhvervet Livets Retfærdiggjørelse; ere ved Adams Ulydighed de Mange komne i Synderes Stand, saa har omvendt Christi Lydighed for de Mange tilveiebragt Adgangen til Retfærdighed (V. 18. 19). Saaledes er ved Christi Gjerning hint Adams Fald gjort godt igjen, ja mere end gjenoprettet. Thi kunde hin Handling af menneskelig Synd have saa stærk en Virkning, hvor langt stærkere maa da ikke Virkningen være af Guds Naade? Hist, ved Adams Fald, indtraadte der en Dommerhandling af Gud, der bragte Fordømmelse; her, ved Christi Gjerning, indtraadte der en Naadegave af Gud, der ophævede Fordømmelsen, og det ikke blot for hin ene Grundsynd men ogsaa for alle deraf fremgangne Synder; hist, ved Adam, en Virkning til Død, her, ved Christus, en Virkning, der ikke blot simpelthen ophævede Døden, men istedetfor den satte et frit, kongeligt herskende Liv (V. 15—17)!

Imellem disse to store, Menneskehedens Udviklingsgang bestemmende Virkninger fra Adam og fra Christus indtræder nu *Loven*. Hvad er da dens Bestemmelse og Guds Hensigt med at give den? Den skal «øge Faldet» d. e. ved at ægge den i Mennesket boende Synd bringe Virkningen af hint Adams Fald til at slaa ud i frodig Intensitet, fremkalde en rigelig Aabenbarelse af Menneskeslægtens ved hin Grundsynd virkede Syndighed i Form af allehaande Overtrædelser. Dette er dog naturligvis kun Guds Mellemhensigt; Gud vil herved bane Vei for sin endelige Hensigt: den syndsforladende og fra Synden frigjørende Naades Aabenbaring som endnu langt stærkere end Synden. Saaledes skal da Gud sluttelig forherliges derved, at hans Naade ytrer sin forløsende og fri-

gjørende Kraft ved den af ham tilveiebragte og frembudte Retfærdighed, hvis Frugt og Følge er et evigt Liv, — Alt forhvervet og virket ved Jesus Christus, vor Herre (V. 20. 21).

III. Kap. 6-8. Den Side af Frelsen i Christus, som Apostelen hidtil har fremstillet, er den *objektive*. Hvad Gud i Christus har gjort for os, og hvad han i Christus skjænker os, dette har været Gjenstanden for hans Udvikling. Al Virksomhed falder her paa Guds Side; Menneskets Forhold ligeoverfor Frelsen, som det hidtil er omhandlet, gaar kun ud paa dette Ene: at modtage Frelsen og de Goder, den bringer, at lade sig frelse. Det er altsaa, forat bruge et forhen anvendt Udtryk, Christenstandens hvilende Side, der hidtil er kommen i Betragtning. Dette er imidlertid netop kun den ene Side ved Christenstanden. Den har ogsaa en anden, den *subjektive*. Er den, seet fra hin første Side, Hvile, saa fremtræder den her som Bevægelse, som Udfoldelse i hele det personlige Liv af de Kræfter, den skjænker. Denne Side er det nu, der danner Gjenstanden for Apostelens Udvikling i Kapitlerne 6—8. Have vi i den hidtil givne Fremstilling af den objektive Frelse fundet den Side af Christenstanden, som det navnlig maatte gjælde at lægge den *Jødechristne* paa Hjerte, saa bliver det fra nu af væsentlig Hensynet til den *Hedningechristne*, der bestemmer Fremstillingen (se ovenfor S. 21 flg.). Dog foreligger der ogsaa i denne Sammenhæng et Moment, der specielt angaar den Jødechristne. Thi her, hvor der handles om Frelsens Frugt og Christenstandens Bevisning i et nyt, helligt Liv i Lydighed mod Guds Villie, optræder nødvendigvis ogsaa Spørgsmaalet om, hvorledes Christenlivet forholder sig til denne Guds Villies Aabenbaring i Guds *Lov*. Vi erindre, at Apostelen allerede foreløbig har anmeldt og foreløbig besvaret dette Spørgsmaal ved sin Bemærkning i 3, 31, at det er saalangtfra, at vi ved Troen ophæve Loven, at vi tvertimod just hævde den. Hvad der her foreløbig er antydet, det faar nu sin indgaaende Udvikling, idet Apostelen eftervisser, hvorledes Loven kun af de fra den Frigjorte og i Naadens Stand Indtraadte faar den Opfyldelse, hvorpaa den har

Krav, men som den aldrig kan faa, saalænge Mennesket endnu staar under den.

Apostelen har i 5, 20. 21 udtalt den Tanke, at hvor Synden blev øget ved Loven, der blev Naaden end mere overvættes rig til Forherligelse af Naadens Gud. Hertil knytter han nu den nye Udvikling. Den Slutning kunde nemlig synes at ligge nær, at aldenstund Menneskets Synd saaledes giver Gud Anledning til at forherlige sig ved Aabenbarelsen af sin Naades Overmagt, ophører Synden ikke alene at være forkastelig, men den bliver endog fortjenstlig. Thi er ikke det fortjenstligt, som tjener til Guds Forherligelse? Og bør ikke endog Mennesket gjøre, hvad det kan, for Opnaaelsen af dette Endemaal, bør det ikke altsaa vedblive at synde (V. 1)? Denne Tankegang, der minder om 3, 5—8, faar en skarp Afvisning, hvorpaa Apostelen udvikler, hvilken Selvmodsigelse og Umulighed det for den Christne vil være at forblive i Synden. Den Christne er ved sin Daab gjort delagtig baade i Christi Død og i hans Opstandelse. Og denne Delagtiggjørelses Hensigt ligesaavel som uudeblivelige Virkning er just dette, at hans gamle Menneske faar sit Banesaar, at der meddeles ham et nyt Liv, der, som Delagtighed i Christi hellige Opstandelsesliv, med Nødvendighed medfører for ham en Vandel i et nyt, helligt Levnet (V. 2—10). Men hvad den Christne saaledes allerede er, det gjælder det da ogsaa for ham mere og mere at vorde, idet han indretter sit personlig Liv efter den Betragtning af sin Stilling, at han i Kraft af sit Livssamfund med Christus er død for Synden, men at hans Liv fra nu af tilhører Gud (V. 11). Og et saadant nyt Livsforhold er muliggjort for ham derved, at han ikke staar under Loven, men under Naaden. Det er ikke et bydende og forbydende Krav, der bestemmer hans Forhold til Gud; et saadant tjener kun til at ægge hans Synd til forhøiet Energi og gjør Kampen mod den haabløs; men det er Guds syndsforladende Naade, og denne har Kraft til at bryde Syndens Herredømme og frigjøre Menneskets Villie til villig Lydighed (V. 12—14).

a. Kap. 6. 6, 1—14.

6, 15-23. Imidlertid kunde just dette, at den Christne saaledes staar under Naaden, synes at svække hans Forpligtelse til et nyt, helligt Liv og paany lægge det nær for ham at tage det let med Synden. Kan der da for den, der staar under Naaden, overhovedet være Tale om nogen Forpligtelse? Hører ikke Forpligtelsen megetmere hjemme paa Lovens Omraade, og maa ikke i Modsætning hertil Naadens Stand just give Frihed — Frihed ogsaa til at synde? Og vil ikke ialfald Synden her fremtræde som noget mindre Væsentligt, mindre Farligt, aldenstund man, som staaende under Naaden, hvert Øieblik har uhindret Adgang til Syndsforladelse (V. 15)? Denne nye Miskjendelse af Naadestandens Væsen foranlediger Apostelen til en indgaaende Behandling af Spørgsmaalet om den Christnes Forpligtelse overhovedet. Der er to hinanden skarpt modsatte Grundretninger for det hele personlige Liv, mellem hvilke Valget ligger for ethvert Menneske: Synden og Retfærdigheden. Men dette Valg indeholder da ogsaa et bestemt og skarpt Enten — Eller; enten maa man vælge Synden, eller man maa vælge Retfærdigheden; noget Tredie gives ikke, og om at dele sig mellem disse To kan der ikke være Tale. Men har man nu truffet sit Valg, da er man hermed ogsaa indtraadt i et Forhold af virkelig Underkastelse og Lydighed; thi enhver af hine to Grundretninger er efter sit Væsen netop bestemmende for det hele personlige Liv. Har man valgt Synden, da er man hermed bleven Syndens Træl; har man valgt Retfærdigheden, da vil dette sige, at man ligesaa helt og fuldt har anerkjendt den som sin Herre, sig selv som dens lydige Tjener. Nu have de Christne som saadanne faktisk truffet sit Valg; thi hvad er det, at blive en Christen, Andet end at forlade og bryde med Synden og bestemme sig for Retfærdigheden? Men da gjælder det nu ogsaa for dem at tage Skridtet fuldt ud, at anerkjende sin Forpligtelse ligeoverfor denne og at lade denne sin nye Stilling ligesaa helt og fuldt bestemme sit Livsforhold, som deres forrige Stilling under Synden gjorde det. Ligesom de dengang ikke vilde vide Noget af Retfærdigheden, men i

fuld og uforbeholden Hengivelse tjente Synden, saaledes gjælder det nu for dem, ikke at ville vide Noget af Synden, men at tjene Retfærdigheden i fuld og uforbeholden Hengivelse (V. 16—20). Og hvilken Opmuntring til et saadant Forhold ligger der ikke for dem i en Betragtning af de modsatte Udgange paa hver af disse to Livsveie! De Frugter, deres Livstræ dengang bar, skamme de sig nu ved, og med Rette, saavist som de vilde have indbragt dem den evige Død; nu derimod bære de Hellighedens Frugter, og den salige Udgang paa et saadant Livsforhold er det evige Liv. Thi Døden er just den Sold, hvormed Synden lønner sine Tjenere, medens den Naadegave, forhvervet ved Christus, som Gud skjænker dem, der høre ham til og i Troskab gjøre hans Villie, er et evigt Liv (V. 21—23).

Saaledes forløber Udviklingen i Kap. 6 i to parallele Tankerækker, V. 1—14 og V. 15—23, af hvilke enhver behandler Spørgsmaalet, om den Christne fremdeles kan tjene Synden, fra sit særegne Synspunkt. Disse Synspunkter ere angivne i de to Spørgsmaal, der aabne hvert sin Række, V. 1 og V. 15. Men det sidste af dem foranlediger Apostelen til endnu nærmere at gaa ind paa dets Tanke. Denne Tanke er den, at den Christnes Frigjørelse fra Loven (V. 14) skulde medføre for ham Friheden til at synde. En saadan Mening synes at have Adskilligt for sig. Saasandt som Loven jo netop er Aabenbaringen af Guds hellige Villie, saasandt synes det at blive «fri» fra den at maatte indeholde, at man bliver «fri» ogsaa ligeoverfor denne Guds Villie, at man altsaa faar Frihed til at undlade at tage Hensyn til den d. e. til at synde. Omvendt synes det da ogsaa at være uimodsigeligt, at den Stilling til Loven, der alene kan forebygge en saadan Opsætsighed mod Guds Villie, maa være den, at man staar «under» den, idet man jo herved ogsaa har stillet sig «under» Guds Villie selv, hvis Udtryk Loven netop er. «Friheden» fra Loven bliver saaledes enstydig med Ringeagt for Guds hellige Villie, medens Stillingen «under» Loven bliver det Samme som Anerkjendelse af denne

b.
7, 1-8, 11.

Gudsvillies absolute Ret og dermed den kraftigste Drivfjeder til at gjøre den Fyldest. Men da synes ikke alene Spørgsmaalet i 6, 15 at have sin gode Grund, men Sandheden af Udsagnet i V. 14 at blive mildest talt tvivlsom. Apostelen har her forjættet de Troende, at Synden ikke skal formaa at herske over dem, *fordi* de ikke ere under Loven men under Naaden. Denne Tanke synes efter det her Udviklede i den Grad usand, at det virkelige Forhold maa være det stik modsatte. At være «under» Loven maa være det kraftigste Værn mod Syndens Herredømme; «Frigjørelsen» fra Loven synes derimod at maatte aabne Døren for Syndens Magt.

Det er ikke vanskeligt at se, at dette maatte være et Punkt, paa hvilket den Jødechristne allerlettest var udsat for at tage Forargelse. Hele denne Tale om «Frihed» fra Loven skurrede slemt i hans Øre. Var da Israels hellige Lov Andet end Udtrykket for Guds hellige, blivende Villie? Hvorledes kunde det da forsvares at tale om at blive «fri» fra den? Bliver Mennesket nogensinde, enten i eller udenfor Christus, «frit» fra den Skyldighed at gjøre Guds Villie? Og forargedes han lettelig allerede ved denne Lære, der stred saa ganske mod de Begreber, hvori hans Folk gjennem Aarhundreder havde levet, da blev Forargelsen let endnu større, naar det paastodes, at denne Frigjørelse fra Loven ikke alene var den Christnes umistelige Ret, men at den og først den kunde forhjælpe ham til virkelig at gjøre Guds Villie, at Synden først hos den fra Loven Frigjorte tabte sin Herskerstilling og fik sin Magt brudt. At Mennesket altsaa først da skulde kunne opfylde Loven, naar det var bleven frit fra denne samme Lov — hvilket Paradox kunde være urimeligere? Den Lethed, hvormed rimeligvis den Hedningechristne gik ind paa denne Lære — han, der overhovedet ikke var hverken vant eller tilbøielig til at lade Tanken paa Loven volde sig Hovedbrud —, bidrog ikke til at gjøre Forargelsen mindre i den for Guds Lov nidkjære Jødechristnes Øine, og det slaar neppe Feil, at dette Punkt var et af dem, der voldte den værste Spænding mellem de jødechristne og de hed-

ningechristne Troende. Intet Under derfor, at Paulus just her i Romerbrevet gaar saa dybt ind paa dette Spørgsmaal. Herved faar da tillige hans foreløbige Besvarelse af det i 3, 31 sin udførlige Udvikling og Begrundelse.

Hans Behandling af Spørgsmaalet bevæger sig gjennem følgende Tankegang. Den Troendes Frigjørelse fra Loven er noget ganske Andet end et egenmægtigt Brud med den. Var den dette, da kunde det vistnok frygtes, at Frigjørelsen fra Loven vilde medføre en Modsætning til den. Men saa forholder det sig ikke. Megetmere er han frigjort fra Loven paa en Maade, der stemmer med dens eget Væsen og Opgave; han har ikke oprørsk brudt dens Baand, men hans Frigjørelse fra den er skeet i bedste Forstaaelse med Loven selv (7, 1—6). Og medens det er meget langt fra, at Loven hos den, der endnu staar «under» den, formaar at tilveiebringe Overenstemmelse med sit Krav, idet den der kun tjener til at ægge og øge Synden og styrte Mennesket i Ufrihedens og Usalighedens Død (7, 7—13), er det først den fra Loven Frigjorte og i Naadens Stand Indtraadte, hos hvem den opnaar en Stilling, hvorunder der kan blive Spørgsmaal om dens Opfyldelse. Vistnok er nemlig ogsaa hos ham denne Opfyldelse saare ufuldkommen, forbunden med stor Skrøbelighed og idelig Kamp, ja vel med hele Nederlag og kun halve Seire; men her har dog Mennesket efter sin inderste Personlighed sluttet sig sammen med Loven, og Grundretningen for hans personlige Liv er bleven en med Loven stemmende; ja den af Loven viste Vei er bleven hans Livs Maal, hvorefter han strækker sig ud i Længsel og Kamp (7, 14—8, 11).

Den Retfærdiggjortes Frigjørelse fra Loven er ikke skeet 7, 1—6.
ved nogen egenmægtig Selvtægt eller ved noget mod Lovens Natur og Stilling stridende Brud. Var dette Tilfældet, da vilde ganske vist den Tanke, at Frigjørelsen fra Loven medfører et Modsætningsforhold til den, have Alt for sig. Anderledes derimod, naar denne Frigjørelse ganske stemmer overens med Lovens egen Villie og Mening; da vil den fra

Loven Frigjorte befinde sig i bedste Forstaaelse med Loven, da er just den Stilling til den, hvori han nu befinder sig, villet og tilsigtet af denne selv. Hvorledes skulde da Resultatet blive dette, at hans nye Livsretning maatte blive en mod Loven stridende? At nu den Retfærdiggjorte just paa en saadan Maade er frigjort fra Loven, i Kraft af en i Loven selv udtalt og med dens Væsen og Villie stemmende *Ret*, paaviser Apostelen i 7, 1—6. Han tør hos sine Læsere, der jo som Christne kjende Loven, forudsætte Kundskab om, at Loven kun anerkjender een legitim Maade, paa hvilken de, som staa under den, frigjøres fra den, nemlig ved Døden. At saa er, viser han ved et Exempel fra Loven selv, nemlig ved dens Bestemmelse angaaende Egteskabet. Her viser det sig klarlig, baade at intet Andet kan emancipere fra Loven end Døden, og at Døden ogsaa virkelig emanciperer fra den (V. 1—3). Men viser det sig saaledes i dette bestemte Tilfælde, hvor langt Lovens forpligtende Kraft strækker sig og naar denne efter Lovens egen Villie og Mening ophører, da følger heraf, at de Christne, de Retfærdiggjorte, ere løste fra Loven paa den legitime, af Loven selv anerkjendte og villede Maade. Thi denne deres Frigjørelse fra den er just formidlet ved *Døden*, nemlig ved Christi Død, der, just som Frelsesmidlerens, efter sin Virkning kommer alle dem tilgode, der i Troen gribe ham. Derfor er da ogsaa den nye Forbindelse, hvori de nu ere indtraadte, nemlig med Christus, af Loven selv anerkjendt i sin fulde Ret (V. 4). Ja denne deres Forbindelse med Christus efter Frigjørelsen fra Loven maa være en af Loven selv tilsigtet. Thi først herved kommer jo den nye Livsvandel i Stand, i hvilken de tjene Gud i et af Aanden virket nyt Væsen, medens de derimod forhen, saalænge de endnu stode «under» Loven og altsaa befandt sig i det naturlige Væsen som sit Livselement, kun erfarede Lovens Virkning i alle de syndige Lyster, som den frembragte hos dem. Saasandt altsaa Loven maa ville, at Menneskets Livsforhold skal stemme med dens eget Krav, saasandt maa den ogsaa ville, at Mennesket skal frigjøres fra et Forhold til

den, under hvilket just det Modsatte viser sig som den uundgaaelige Følge, og derimod indtræde i hint andet, nye Forhold, hvori den opnaar at se sit Krav realiseret (V. 5—6).

Den Frigjørelse fra Loven, som den Retfærdiggjorte har 7, 7-13.
erfaret, medfører altsaa slet ikke noget Modsætningsforhold mellem den og ham. Men ikke nok hermed. Dette Modsætningsforhold mellem Mennesket og Loven finder omvendt just Sted da, naar Mennesket staar «under» den. Denne Tanke, der allerede blev antydet i V. 5 og 6, udvikles nu i V. 7—13, idet Apostelen meddeler de Erfaringer, han selv har gjort i denne Henseende. At Eftervisningen heraf fra Først til Sidst formes saaledes, at Loven frikjendes for Ansvaret for dette Forhold og Skylden alene lægges over paa Menneskets Synd, er jo baade i sig selv ganske naturligt og en ligefrem Følge af den Varsomhed, som Hensynet til den for Loven nidkjære Jødechristne nødvendigvis maatte paalægge Apostelen. Saaledes strax i det Spørgsmaal, hvormed den hele Tankerække indledes V. 7. Hed det i V. 5, at «Syndernes Lidenskaber fremkaldtes ved Loven» hos det under Loven staaende Menneske, da kunde det jo se ud, som om Apostelen hermed havde villet tillægge Loven selv et syndigt Væsen. Men dette er ingenlunde hans Mening. Tvertimod er Loven Syndens bestemte Negation og tillige Dommen over Synden, ved hvilken Mennesket først lærer Syndens Væsen at kjende (V. 7). Derimod er det denne Menneskets Synd, der er Grunden til hin Virkning af Loven, idet *den* tager Anledning af Lovens Bud til hos Mennesket at virke al Begjærlighed. Ganske vist er det saa, at naar Loven træder hen til Mennesket, bliver Følgen potentseret Synd; men Grunden hertil er ikke at søge i Loven, men derimod i Menneskets syndige Natur, der er *saa* syndig, at den ikke taaler Kravet paa et helligt Liv, men just derved ægges til forhøiet Energi i Synden (V. 8). Saalænge Loven endnu ikke har meldt sig for Menneskets Bevidsthed med sit hellige Krav, saalænge «lever» endnu Mennesket og dets Synd er «død»; men naar Budet faar gjort sig gjældende med sin

Fordrings uendelige Ret, da bliver Synden «levende» og Mennesket «dør». Hist ligner Synden endnu et slumrende Uhyre, hvis skarpe Tand Mennesket endnu ikke har faaet føle; da befinder man sig endnu vel, har ingen pinlig Fornemmelse af sin Bundenhed under Synden, ingen smertelig Følelse af dens uimodstaaelige Vælde og dens bitre Frugt. Men her, naar Budet «er kommet», vaagner Synden af sin Slummer og aabenbarer sin forfærdelige Vælde; da begynder vistnok ogsaa Menneskets Kamp mod den — thi det har jo nu erkjendt Lovens Ret og sin Forpligtelse ligeoverfor den —; men denne Kamp, hvis Drivfjeder kun er Frygten, bringer ingen Seire, kun det stadige Nederlags brændende Skam og Smerte og en rigelig Følelse af Ufrihed og Ulykke (V. 9. 10). Men Skylden er ikke Lovens; den er hellig, og Budet er helligt, retfærdigt og godt; Skylden ligger ene og alene hos Menneskets Synd, der just derved viser sig i hele sin forfærdelige Afskyelighed, at det Hellige saaledes ægger og øger den (V. 11—13). Men er dette Forholdet «under» Loven — og Apostelens Erfaring her er ikke noget blot Individuelt; den deles af Enhver, der har gjennemlevet den samme aandelige Udviklingsgang —, hvor langt er det da ikke fra, at *denne* Stilling til Loven formaar at frembringe et Liv i Overensstemmelse med dens Krav!

7, 14-8, 11. Med V. 14 indtræder en betydningsfuld Vending i Udviklingen, antydet allerede derved, at medens Apostelen hidtil har talt i Fortiden, taler han fra nu af i Nutiden. Fra Skildringen af Menneskets Forhold til Loven, saalænge det endnu staar «under» denne, gaar Apostelen over til at fremstille *den Retfærdiggjortes og Gjenfødtes* Stilling til Loven. Det er fremdeles sin egen Livserfaring, han fremstiller, men fremdeles saa, at han i den skildrer ethvert Menneskes Erfaring, der gjennemgaar den samme Udvikling. I og med Erfaringen fra sin Nutid som Retfærdiggjort og Gjenfødt fremstiller han saaledes den Retfærdiggjortes og Gjenfødtes Erfaring overhovedet. Først hos denne, der som saadan tillige er frigjort fra Loven, vinder den sin Opfyldelse, — en Opfyldelse, der ganske vist er ufuldkommen og behæftet med

megen Skrøbelighed, men som dog kan betegnes saaledes, just fordi Menneskets inderste, egentlige Jeg her har sluttet sig sammen med Loven i hjertelig Glæde over den og i hjertelig Lyst og Længsel efter at vandre, som Loven anviser. Her er ikke, som «under» Loven, Drivfjederen for Menneskets Stræben Frygt, men Kjærlighed, og medens Menneskets Jeg hist er «dødt», udfolder det her sit Liv i en Kamp forat gjøre Loven Fyldest, der vistnok ikke mangler sine Nederlag, men som dog ikke blot ved sin Tilstedeværelse men ved sin hele Beskaffenhed vidner om, hvilken gjennemgribende Forandring der er foregaaet i Menneskets hele Stilling ligeoverfor Guds hellige Villie.

Overgangen til denne nye Skildring danner V. 14, som just derved viser sig som Overgangsleddet fra det foregaaende Afsnit, at det indeholder et Udsagn, der har sin Anvendelse ligesaavel paa Mennesket «under» Loven som paa den Gjenfødte, men i forskjellig Mening. Medens Loven er aandelig, er Mennesket som saadant «kjødeligt, solgt under Synden». Den menneskelige Natur, i hvilken den Gjenfødte saavelsom den Ugjenfødte har at føre sit personlige Liv, er kjødelig; men medens dette Prædikat omfatter den Ugjenfødtes hele Liv, er der i den Gjenfødte, i hans syndige Natur, sat et nyt aandeligt Livsprincip, der uafladelig kjæmper mod hans Kjød. Den Ugjenfødte er *kun* Kjød; den Gjenfødte er foruden Kjød ogsaa Aand; men just fordi ogsaa hans Naturbund fremdeles er kjødelig, og fordi det aandelige Væsen endnu kun er tilstede i ham som en Begyndelse, et Princip, der skal hævde sig og udvikle sig men dog aldrig i dette Liv faar vundet frem til fuld Seier over hans Kjød, kan ogsaa han betegnes som «kjødelig». Denne Betegnelse ogsaa af ham laa just nær her, hvor der skal handles om hans Forhold til Loven. Thi her vil netop hans kjødelige Side altid ytre sin Indflydelse til at indvirke hemmende og hindrende paa hans aandelige Jeg's Livsbevægelse, og selv hvor den i den heraf følgende Kamp ikke faar bragt ham til ligefrem at ligge under, idet han overiles af Synden og bringes til Fald, vil den dog

altid blande sin Besmittelse og Urenhed op i hans Liv og dets Frugter. I samme Grad som den Gjenfødte i Aandens Lys har lært at skjelne Godt fra Ondt, ville derfor hans Gjerninger vise sig for ham at ligge uendelig langt borte fra, hvad de efter Loven burde være, og hvad han ogsaa selv saa hjertelig ønskede at de skulde være. Deraf da den smertelige Fornemmelse af Bundenhed og Ufrihed, der udtaler sig i Ordet «solgt under Synden». Dette Prædikat passer, ganske ligesom «kjødelig», baade paa det ugjenfødte og det gjenfødte Menneske, men atter i forskjellig Mening. Anvendt om den Ugjenfødte er det det ganske adækvate Udtryk for hans Tilstand i dens hele Omfang; han kan netop ikke Andet end synde; han er i sin hele Livsbevægelse, i Gjerning som i Villie, Syndens livegne Træl. Anvendt om den Gjenfødte er det derimod det smertelige Udtryk for hans levende Fornemmelse af hin Afstand mellem hans Gjerninger og det af hans gjenfødte Jeg tilstræbte Maal; han formaar ikke at realisere den Idé, som han bærer i sit Hjerte; hans Stræben kommer tilkort ligeoverfor hans egen Villie og Begjæring. Hans inderste Jeg er frit; men idet det skal virkeliggjøre sin med Loven stemmende Villie, træder hans «Kjød» i Veien, hindrende hans Forsæt, saaat hans Gjerning dog bliver en ganske anden, end han saa gjerne vilde: præget af den Synd, hvis Magt han saaledes fremdeles med Smerte erkjender.

Apostelens Udvikling fra V. 14 af forløber i to Tankerækker, der umiskjendelig ere parallele, og hvis enkelte Led nøiagtig svare til hinanden: V. 14—17 og V. 18—20. Hver af disse to Rækker begynder med, at Apostelen ud fra sin gjenfødte Nutids Standpunkt bekjender sin Svaghed og Afmagt under Synden, V. 14 og V. 18, a. Mellem disse to Vers er der kun den Forskjel, at det sidstes Udsagn, at der i ham intet Godt bor, udtrykkelig indskrænkes til at gjælde hans «Kjød», medens Udsagnet i V. 14, overensstemmende med dette Vers's almengyldige Charakter og dets Stilling som Overgangsled mellem to Afsnit, ingen saadan Indskrænkning indeholder. Derpaa følger i begge Rækker denne Be-

kjendelses Begrundelse ved en Henvisning til, at han vistnok har Villien til at gjøre det Gode, men at han, netop fordi Synden endnu saa mægtig bor i ham, ikke formaar at udføre det saaledes, som han vilde, V. 15. 16. og V. 18, b. 19. Af denne Tingenes Tilstand uddrages derpaa den Slutning, at altsaa er dog hans egentlige Jeg frigjort fra Synden og uskyldigt i det slette Resultat, som denne ved fremdeles at bo i ham fremkalder, V. 17 og V. 20. Klarlig er det denne sidste Tanke, der er Hovedsagen i den hele Udvikling; den fremtræder indenfor begge Rækker som det Maal, hvorpaa der hele Tiden er taget Sigte. Som Særkjendet for Menneskets Stilling til Loven paa dette Stadium vil altsaa Apostelen have fremhævet, at det ikke længere er Menneskets egentlige Jeg, men den i ham endnu boende Synd, der bedriver det Onde. Hans Jeg, hans Personligheds Centrum, er bestemt i ganske samme Retning, som Loven anviser; men i hans Personligheds Periferi, i det «Kjød», som ogsaa den Gjenfødte fremdeles maa bære paa, bor Synden, hvis Magt endnu er saa stærk, at den hindrer Mennesket fra fuldt ud at virkeliggjøre sit eget Jeg's Ønske og Længsel. Denne Dobbelthed i den Gjenfødtes Væsen fremkalder den Kamp, som derpaa skildres i V. 21—23. Og fordi den Modstand mod hin med Loven stemmende Retning, som Mennesket her finder i sit Væsens Periferi, er stærk nok til at hindre dets Jeg fra fuldstændig at faa sin Villie gjennemført, medens den dog ikke formaar at dræbe eller bringe til Stilhed dets alvorlige Stræben derefter, saa bliver Følgen den dybe Klage, som udtales i V. 24, hvori den Gjenfødte tolker sin higende Længsel efter Befrielse fra det «Dødens Legeme», i hvis Lemmer Synden har sat sig saa fast (se V. 23), — en Længsel, som han i Troen er forvisset om at Gud baade kan og vil tilfredsstille, idet han allerede her i Livet lader sin Naade mere og mere gjennemtrænge og lutre ogsaa Legemet og engang, ved Døden, ganske renser Synden ud fra det (V. 24, a). Saa er da Menneskets Stilling paa dette Stadium denne, at det med sit gjenfødte Sind tjener Guds Lov,

medens det rigtignok endnu med Smerte maa bekjende, at det med sit Kjød fremdeles staar under Synden (V. 25, a). Men hvormeget der saaledes endnu mangler i, at dets Lydighed mod Loven er en fuldkommen, — hvilken paatagelig og gjennemgribende Forskjel er der dog alligevel ikke mellem denne dets Stilling og dets Stilling «under» Loven, da dets Synd, som vistnok endnu ikke er død, «levede» i ubrudt Energi, medens dets Jeg, som vistnok endnu ikke fuldt formaar at udfolde sit Liv, var ganske «dødt» i Ufrihedens og Usalighedens Død (V. 9. 10)!

Denne Forskjel mellem den Gjenfødtes Nutid og hans Fortid under Loven fremhæves endnu skarpere i 8, 1—11. Det er nemlig meget langt fra, at dette Afsnit skulde ville beskrive den Gjenfødtes Liv fra «en anden Side» end den, fra hvilken det har været skildret i 7, 14—25. Allerede den Omstændighed, at det nye Afsnit knyttes til det foregaaende ved et «altsaa» (8, 1), er tilstrækkelig til at modbevise en saadan Opfatning af Forholdet mellem de to Afsnit og til at godtgjøre, at de maa bevæge sig i ganske samme Tankespor. Vi have jo desuden seet, at begge Sider af den Gjenfødtes Liv, baade dets Overensstemmelse med Guds Lov og dets Ufrihed under «Syndens Lov», har været fremholdt allerede i 7, 14—25, ja just har været Grundtanken allerede i dette Afsnit. Megetmere maa Forholdet mellem de to Afsnit bestemmes saaledes, at af de to Sider ved den Gjenfødtes Liv, som Apostelen i 7, 14—25 har skildret, dvæler han nu i 8, 1—11 fortrinsvis ved den ene, idet han betoner, hvorledes Tilstedeværelsen af denne just viser, at Loven hos den Gjenfødte og først hos ham naar frem til den Opfyldelse, som var en Umulighed, saalænge Mennesket endnu stod «under» Loven. Apostelen tilføier altsaa her ikke noget Nyt, men han giver en Analyse af den Gjenfødtes Liv, saaledes som han umiddelbart foran har skildret det, forat godtgjøre, at i den ene af dets to der fremholdte Sider aabenbarer det sig, at Loven her virkelig finder den Opfyldelse, som overhovedet er mulig i det dennesidige Liv. Samtidig mangler

det heller ikke her paa udtrykkelig Udtalelse af det endnu Mangelfulde ved den Gjenfødtes Forhold til Loven, idet hans «døde Legeme» ogsaa her, ganske som i 7, 23 og 24, fremhæves som det, der endnu staar i Veien (V. 10); men der peges da ogsaa eftertrykkelig paa den «Levendegjørelse», som ogsaa Legemet engang skal erfare, og som skal sætte det istand til at blive et adækvat Organ for det nye, hellige Liv, der ved Gjenfødelsen er plantet i den Troende (V. 11).

Fordi den, der staar i Livssamfund med Christus, med sit «Sind» tjener Guds Lov, medens det kun er hans «Kjød», der endnu ligger under Syndens Magt (7, 25), *derfor* («altsaa») er der ingen Fordømmelse for en Saadan. Thi efter sit egentlige Jeg (7, 17. 20) staar han jo i Lydighedsforhold til Guds Lov; derfor gaar han fri for den Fordømmelse, der rammer Lovens Overtrædere (8, 1). Denne Frigjørelse af sit egentlige Jeg har han erfaret i og med sit Samfund med Christus; den fra Guds livgivende, gjenfødende Aand udgaaende Kraft har gjort ham fri fra den fra Synden og Døden udgaaende Magt, under hvilken han før, saalænge han endnu stod «under» Loven, laa magtesløs bunden (V. 2). Loven selv kunde nemlig umulig virke denne Frigjørelse; men Gud har muliggjort den ved Forløsningen i Christus; derfor er det da ogsaa kun ved at opgive Standpunktet «under» Loven og gribe Christus i Troen, at denne salige Forandring sker hos Mennesket (V. 3). Og hvad Gud saaledes i Christus gjorde, havde netop til Hensigt, at Lovens Opfyldelse derved skulde blive mulig, hos de Gjenfødte nemlig, der, skjønt endnu behæftede med Synd, dog have faaet et ganske andet Princip for sit personlige Liv, idet de ikke længer lade «Kjødet» men Guds Aand bestemme sin Vandel (V. 4). Vistnok bliver denne deres Vandel efter Aanden endnu en ufuldkommen; den vil væsentlig fremtræde som en hjertelig Længsel efter at gjøre Guds Villie, og en trofast Kamp forat være den lydig. Men dog kan Loven hos disse siges at have naaet sin Opfyldelse. Thi medens det naturlige Menneskes Digten og Tragten kun er rettet paa, hvad

der hører Kjødet til, er deres Higen henvendt paa det, som hører Aanden til (V. 5). Og den gjennemgribende Forskjel mellem disse to Livsretninger kan ikke skarpere udtales end ved Ordet i V. 6.: «Kjødets Higen er Død, Aandens Higen er Liv og Fred». Fordi det just er i denne gjennemgribende Forskjel mellem det gamle og det nye Livs Grundretning at det viser sig, hvor afgjørende Menneskets Stilling til Guds Villie i Loven er forandret paa dette Stadium, derfor dvæler Apostelen i det Følgende lige til V. 11 ved denne Forskjel. «Kjødets Higen er Død»; hvad det naturlige Væsens og det naturlige Menneskes Higen og Stræben gaar ud paa og indbringer, er faktisk Død i dette Ords fuldeste Omfang. Thi Kjødet er fiendtligt mod Gud (V. 7) og Gud ligesaa mod Kjødet (V. 8); hvorledes skulde da Resultatet af et ved Kjødet bestemt Livsforhold kunne blive Andet end Død, Adskillelse fra Gud, der er Livets eneste Kilde? Men «Aandens Higen er Liv og Fred»; den hos den Gjenfødte boende og hans personlige Liv bestemmende Hellig-Aand virker hos ham en Higen og Stræben, hvis Resultat ligesaa sikkert bliver Liv og Fred. Thi hvor Christus og hans Aand bor i Mennesket, der virker denne Aand allerede her i Livet en Levendegjørelse af Menneskets Aand (V. 10), og hisset, i Herliggjørelsen, ogsaa en Levendegjørelse af dets Legeme (V. 11); altsaa bliver Resultatet her med Nødvendighed Liv i dette Ords fuldeste Omfang. Hvor gjælder det da ikke her, at Alt er bleven nyt!

Kaste vi nu herfra Blikket tilbage paa den hele Fremstilling af *Menneskets Forhold til Loven*, der gives i Afsnittet 7, 7—8, 11, da kunne vi blot bestyrkes i vor Opfatning af dette Afsnits Indhold, Tendents og Plads i Brevets Organisme. Apostelen har alsidig og udtømmende godtgjort, hvorledes det først er hos den, der, frigjort fra Loven, er «i Christus», d. e. hos den Gjenfødte, at Loven naar sin Opfyldelse, saadan som denne overhovedet er mulig herneden, hvor Mennesket endnu altid maa bære paa Rester af sit «Kjød». Den hele Udvikling kan samles i tre Afdelinger, der fremstille de

tre Hovedfaser af Menneskets psychologiske Historie, seet under Synspunktet af dets Forhold til Loven: Loven Mennesket *fremmed*, 7, 9, a; Loven Menneskets *Fiende*, 7, 9, b—13; Loven Menneskets *Ven*, 7, 14—8, 11. Og just det sidste Forhold, der først indtræder hos den, der er «i Christus», hos den Gjenfødte, viser, hvor berettiget Apostelen var til med Bestemthed at afvise hint Spørgsmaal, der dannede hele denne Udviklings Udgangspunkt: «skulle vi synde, siden vi ikke ere under Loven, men under Naaden?» (6, 15).

Men er nu dette væsentligt for den Gjenfødte, at hans c. 8, 12-39.
Livsretning saaledes er en ved Aanden og ikke længere ved Kjødet bestemt, da maa det ogsaa gjælde for ham at virkeliggjøre dette Forhold ved en dertil svarende Vandel; da har han til Løn det evige Liv, hvis Besiddelse, skjønt den endnu kun er forhaanden i Haabet, dog er ham ubrødelig vis. De 8, 12-17.
Christne skylde jo i Sandhed ikke Kjødet Noget; det har ikke paa nogen Maade noget Krav paa Lydighed af dem; thi leve de efter det, da ville de ligesaa vist dø, som omvendt en Vandel i Aandens Kraft og Kamp mod Kjødets Rest i Legemet vil indbringe dem det evige Liv (V. 12. 13). Beviset for denne sidste Tanke gives i V. 14—17. Lade de sig saaledes drive af Guds Aand, da lægge de derved for Dagen, at de ere Guds Børn (V. 14); at dette er deres salige Stand, er dem i Aanden ubrødelig vist (V. 15. 16); men som Guds Børn ere de jo ogsaa Arvinger til det evige Livs Herlighed (V. 17); altsaa vil et Livsforhold, bestemt og baaret af Aanden, tilvisse bringe dem det evige Liv.

Det vil og maa bringe dem denne salige Frugt, om end Veien til dette Maal fører dem gjennem Lidelser («om vi ellers lide sammen med ham», V. 17). Men bringe da ikke disse Lidelser en skjærende Mislyd ind i den Troendes Stand som Guds Barn? ville de ikke formaa at tilintetgjøre hans Lykke eller forstyrre hans Fred? Ingenlunde! Gud har givet ham tre stærke Trøstegrunde imod dem.

Maa det ikke allerede styrke hans Hjerte at betænke, 8, 18-25.
at den nuværende Tids Lidelser langt overveies af den til-

kommende Herlighed (V. 18)? Det er sandt: den er en tilkommende, medens Lidelserne ere nærværende. Først Fremtiden vil bringe os den, os ligesom den hele Skabning; ogsaa Skabningen maa vente paa den (V. 18—21) og vente under Suk og Klage (V. 22); anderledes er heller ikke vort Kaar (V. 23). Men Haabet have vi dog, og skulde ikke Haabet om en saa rig Herlighed kunne styrke os til Taalmodighed (V. 24. 25)?

8, 26-27. Desuden — hvilken kraftig Bistand til at holde ud under denne lidelsesfulde Ventetid have vi ikke i Guds egen Aand! Under Lidelserne hjælper han os ved at fremkalde Bønnesukke, der ere sikre paa at bønhøres af Gud, der ikke blot er den Alvidende, men ogsaa just selv vil, at Aanden skal virke saadanne Sukke, ligesom han heller ikke kan være ligegyldig ved, hvad der saaledes sukkes til ham af Hellige.

8, 28-30. Og endelig er jo den Christne i Troen vis paa, at Alting — altsaa ogsaa Lidelserne — maa tjene til at fremme hans sande og evige Vel. Dette er ham ligesaa vist, som at Gud ikke kan ville Andet end føre frem til det endelige Maal, den evige Herlighed, den Gjerning, som han har begyndt hos ham. Eller skulde Gud kunne tillade, at disse hans Kjærlighedstanker bleve krydsede eller tilintetgjorte ved de Lidelser, som han selv har lagt paa Veien til Maalet?

8, 31-39. Men staar Sagen saaledes, da er jo den fulde endelige Frelse den Troende ubrødelig vis. I sin Bevidsthed om Guds Kjærlighed triumferer han over Alt, som kan møde ham i Livet, fuldt overtydet om, at Intet af det Altsammen vil kunne formaa at hindre denne Guds Kjærlighed fra at virkeliggjøre sig paa ham og bringe ham den Andel i Guds Herlighed, hvortil han som hans Barn har Arveret.

Saaledes har Apostelen i denne Del af Brevet, Kap. 6—8, udviklet den subjektive Side af Frelsen i Christus, den i Troen tilegnede Frelses Frugt i et nyt, Gud viet Liv, hvorunder da ogsaa Spørgsmaalet om Lovens Stilling i Christenstanden har faaet sin indgaaende Besvarelse. Brevets dogmatiske Del er hermed til Ende. Den almenmenneskelige

Trang til en Frelse fra Gud, der kunde bringe Retfærdighed i Menneskets Synd og Kraft i Menneskets Afmagt; Guds Hjælp i denne Nød ved den i Christus stiftede og i Evangeliet frembudte Frelse; denne Frelses Bevisning som det, Mennesket just tiltrængte, ved dens Evne til at stille Hjertets Trang til Fred med Gud og dens Kraft til at skabe et nyt Liv i Lydighed mod Guds i Loven aabenbarede Villie, — dette er de store Sandheder, der her have fundet sin Behandling. Saaledes har Apostelen hidtil udviklet Brevets Thema: «Evangeliet er en *Guds Kraft* til Frelse for Enhver, som tror, baade Jøde først og Græker; thi i det aabenbares *Guds Retfærdighed* af Tro for Tro, som der er skrevet: 'den Retfærdige af Tro skal leve'» (1, 16. 17). Og Skridt for Skridt have vi forvisset os om, hvilket Maal Apostelen herunder har havt for Øie. Valget af det Stof, han har behandlet, har ikke mindre end den Maade, hvorpaa han har behandlet det, vist sig at være bestemt af Hensynet til den Opgave at fjerne den Spænding, som en ensidig jødechristen og en ligesaa ensidig hedningechristen Opfatning af Christendom og Christenstand frembragte mellem de to Elementer, hvoraf den romerske Menighed var sammensat.

Historisk Del Kap. 9-11.

Vi have imidlertid ovenfor seet, at skulde dette Maal naaes, da var der endnu eet Punkt, som trængte til at belyses, nemlig Spørgsmaalet om *Israels Stilling som Guds Folk*. Her laa en stor Fare for hovmodig Selvklogskab for den Hedningechristne, for dyb Forargelse for den Jødechristne, og for dem Begge indeholdt det en alvorlig Fare for at stille sig til hinanden paa en Maade, der krænkede Kjærligheden (se S. 23 flg). Den Kjendsgjerning, at Israel som Folk aabenbart ikke vilde aabne sig for Evangeliet, syntes jo at berettige til de betænkeligste Slutninger. Skulde Israels Forkastelse af Evangeliet medføre Israels egen endelige Forkastelse, hvad bliver der da af Guds Sanddruhed, han, som jo dog selv har kaaret sig Israel til sit Eiendomsfolk? Men skulde Israels Vantro ikke medføre denne Følge for Guds Folk, hvad bliver der da af Evangeliets Sandhed, det, som dog

forkynder sig som eneste Vei til Frelse? Var den Hedningechristne i selvgod Hoffærdighed tilbøielig til at svare et raskt Ja paa Spørgsmaalet om Muligheden af, at Gud kunde ville forkaste sit Folk, saa brændte derimod den Jødechristnes Hjerte i en Nidkjærhed for Israels Stilling som Guds udvalgte Folk, der gjorde det vanskeligt eller umuligt for ham at rime dets Nutid sammen med dets Fortid eller overhovedet at slippe ud af hint Alternativ, der syntes kun at give et Valg mellem at ofre Guds Sanddruhed eller Evangeliets Sandhed.

a. 9, 1-5. Sin Behandling af dette store Spørgsmaal aabner Apostelen med at udtale sin dybe Smerte over sit Folk. I Ord, der aande det dybeste Vemod, og hvis kummerfulde Tone paa det Skarpeste kontrasterer med den jublende Fryd, hvormed det forangaaende Afsnit endte, vidner han, at han i sin Kjærligheds Smerte ikke vilde finde noget Offer for stort, var det end Offeret af hans egen Salighed, hvis han derved kunde hjælpe sine Brødre efter Kjødet, de engang saa høit Benaadede, de nu saa dybt Faldne.

b. 9, 6-29. Efter denne Indledning, der er ligesaavel skikket til at dæmpe den Hedningechristnes hoffærdige Selvophøielse over Guds forkastede Folk som til at aabne den Jødechristnes saare Hjerte for Apostelens Tale, gaar han nu ind paa det

9, 6-13. egentlige Problem. Det er for det Første Guds Sanddruhed, det gjælder at hævde ligeoverfor den Kjendsgjerning, at Størstedelen af hans Folk viser sig at have forkastet den eneste Vei til Frelse og derved selv at være forkastet. Er da ikke hermed Guds Ord falden dødt og magtesløst til Jorden, dette Guds Ord, der saa mange Gange og paa saa mange Maader har betegnet Israel, Abrahams Æt, som Guds udvalgte Folk og tillagt det de herligste Forjættelser? Det være langt fra! Allerede ved Begyndelsen af Israels Historie, dengang da Gud udkaarede Isak til at være Forjættelsens Arving og Bærer med Forkastelse af Ismael, og Jakob med Forkastelse af Esau, viste han jo klarlig, at de Forjættelser, som han havde givet «Abrahams Æt», ikke ere at forstaa om denne i rent kjødelig Forstand, saaledes at allerede den rent

naturlige Herkomst skulde give Krav paa Delagtighed i Guds Naade og Frelse, men at disse Forjættelser megetmere kun gjælde den *sande* «Abrahams Æt», hans aandelige Slægt, hvis Fødsel sker ved Forjættelses-Ordet, d. e. som *tror*. Og naar Gud blandt de to Brødre, der ikke blot havde samme Fader, men ogsaa samme Moder, udvalgte den Ene, Jakob, og forkastede den Anden, Esau, ja naar han endog foretog dette sit Valg endnu før deres Fødsel og altsaa førend de endnu havde gjort noget enten Godt eller Ondt, da viser det sig her i fuld Klarhed, hvor lidet han er tilsinds at lade Meddelelsen af sin Naade være betinget af Noget, som Mennesket kunde ville beraabe sig paa, — hvor ubetinget han overhovedet ligeoverfor ethvert Krav fra Menneskets Side hævder sin absolute Frihed, der ikke lader sig binde ved noget Hensyn, som ligger udenfor ham selv, eller som han ikke efter sin egen frie Beslutning har sat. Han sætter sine Betingelser og foreskriver sine Vilkaar; men han lader dem ikke sætte eller foreskrive sig af Mennesket.

Men at Gud saaledes forbeholder sig sin fulde Frihed 9, 14-18.
ligeoverfor ethvert Krav fra Menneskets Side, ja at han skalter og valter med sin Naade i absolut Ligegyldighed for Alt, som Mennesket kunde have at føre frem som fortjenstligt: er ikke dette en Vilkaarlighedens Uretfærdighed hos Gud? Ingenlunde. Eller maa det da endelig være Mennesket, som her afgjør, hvilke Hensyn der retfærdigvis skal tages? Med hvilken Ret lægges Normen saaledes over paa Menneskets Side, i dets Haand? Skulde det ikke stemme langt bedre med Guds Stilling som den, der giver Gaven, at *han* her træffer Afgjørelsen efter *sin* Villie? Men da bliver det jo ikke vilkaarligt af Gud, om han ser bort fra de Krav, hvis Retmæssighed Mennesket finder utvivlsom, eller uretfærdigt, om han i Frihed sætter andre Hensyn som bestemmende for sig, hvilke Mennesket ikke havde ventet, eller som det ikke kan forstaa. Og just denne Frihed til at lade sig bestemme ganske af sig selv, til at tage udelukkende de Hensyn, som han finder for godt, har Gud udtrykkelig hævdet og for-

beholdt sig i sit Ord. Thi endog ligeoverfor sin Tjener Moses, der dog var «tro i hele Guds Hus» (4 Mos. 12, 7), har Gud udtrykkelig betegnet sit Forhold som en «Forbarmelse», hvorved jo enhver Tanke paa Værdighed eller Fortjeneste fra Menneskets Side er absolut udelukket, og som en *fri* Forbarmelse, der kun bestemmes af Guds egen Villie og Beslutning. Heraf følger da ligefrem, at al Bevisning af den guddommelige Naade i sin sidste Grund beror, ikke paa, at *Mennesket,* omend nok saa alvorligt, ønsker at blive benaadet, ikke paa, at *Mennesket,* omend nok saa alvorligt, stræber derefter, men ene og alene derpaa, at Gud benaader i Frihed, ledet og bestemt kun af de Hensyn, som *han* finder for godt at tage. Mennesket kan ikke beraabe sig paa sit Ønske eller sin Stræben som Noget, der ligesom skulde afnøde Gud hans Benaadelse; Gud lader sig kun bestemme af sig selv. Det Samme viser sig, men fra en anden Side, ogsaa ved Guds Forhold ligeoverfor Farao, Kongen som modsatte sig Gud og søgte at kjæmpe mod hans Magt, og som derved blev Anledningen til de stedste stigende Magtaabenbarelser af Gud. Om ham udtaler Skriftordet, at ikke hans Modstand var *Aarsagen* til, at Gud lod de Begivenheder indtræde, som *foranledigedes* ved hans Optræden, men at tvertimod *Gud* vilde have disse Begivenheder frem, nemlig for derved at forherlige sit Navn, og at Gud gav Kongen Rum og Leilighed til at handle, som han gjorde, *forat* de Omstændigheder skulde indtræde, der medførte Aabenbarelsen af Guds Magt. Det var altsaa ikke Gud, der ved Faraos Forhold nødtes til at gjøre, hvad han gjorde; men det var tvertimod Farao, der maatte gjøre hvad han gjorde, forat Gud kunde faa det frem, som han vilde have frem. Ikke som om det var Gud, der indgav Farao Lysten til at sætte sig op imod hans Villie; men saaledes, at Gud, skjønt han forudsaa, at Farao vilde indtage dette fiendtlige Forhold til ham, dog kaldte ham til Tilværelse og gav ham Rum til at handle som han vilde, netop forat faa sin Hensigt frem: sin egen Forherligelse. Forud for Faraos Handlen var der altsaa en Guds

Villie, der, saalangtfra at bestemmes ved Faraos Optræden, tverimod selv bestemte denne ved at give ham Liv og Leilighed til at handle, som han gjorde. Saaledes viser det sig atter her, at det ikke forholder sig saa, at *først* er Menneskets Gjerning der, og saa tager Gud sine Forholdsregler derefter; tvertimod er først Guds Villie der, fri og ubunden af Menneskets Gjerninger og tvingende disse til at tjene sig endog da, naar de som mest stride mod hans Villie. Heri ligger altsaa Ligheden mellem Guds Forhold til Farao og hans Forhold til den, han benaader, og saaledes kan Skriftens Ord om Farao tjene til Bekræftelse af, hvad V. 16 udsagde om Guds Benaadelse. I begge Tilfælde viser Gud sig som den, der ikke lader sig binde ved Hensynet til Menneskets Gjerninger, saaledes at han skulde være nødt til ligesom at gaa efter Mennesket paa dets Veie og tage sine Forholdsregler under bestemmende Hensyn til, hvad det gjør; i det ene Tilfælde som i det andet er tvertimod Guds Villie det Første; den er fri og ubunden ved ethvert andet Hensyn end det, han selv i Frihed sætter. Saa er da den guddommelige Suverænitet paa det Skarpeste hævdet ligeoverfor enhver Indbildning fra Menneskets Side om, at *det* har at bestemme, hvilke Hensyn Gud skal tage. Saaledes viser det sig, at i ethvert Tilfælde, hvor Gud forbarmer sig, og i ethvert Tilfælde, hvori han forhærder, er det *hans Villie*, der er det ene Afgjørende: naar et Menneske benaades, da er det *fordi Gud vilde* det skulde benaades, og naar et Menneske forhærdes, da er det, *fordi Gud vilde* det skulde forhærdes. Hermed er det selvfølgelig ingenlunde sagt, at Gud under Udøvelsen af denne sin suveræne Villie gaar frem i blind Vilkaarlighed; hvad Apostelen vil have frem er kun dette, at Mennesket maa og skal indrømme Gud Ret til at tage de Hensyn, *som han vil.* At Gud nu ogsaa ved Uddelingen af sin Naade lader sig lede af Hensyn, som han i sin guddommelige Frihed har sat, og hvilke disse Hensyn ere, dette vil Apostelen paavise nedenfor.

Men faar Gud saaledes altid sin Ville frem med Menne- 9, 19-21.

sket, baade naar det benaades og naar det forhærdes, da synes jo hermed enhver Ansvarlighed fra Menneskets Side at være ophævet. Eller hvad Grund kan da Gud have endog blot til Daddel mod Mennesket, selv i det Tilfælde, at det indtager et Forhold, som er hans Villie imod? Endog Menneskets Synd og Modstand mod Guds Villie bliver jo da, ret beseet, en Opfyldelse af Guds Villie; thi det hed jo i V. 18, at selv naar Gud forhærder, er det hans Villie, som dermed sker. Denne Indvending mod den Lære, Apostelen her har fremsat, afviser han mere end han modbeviser den. Han afviser den for det Første ved at fremhæve, hvor skarpt det strider mod Menneskets Stilling ligeoverfor Gud, naar det saaledes opponerer mod, hvad han i sit Ord har udtalt. Har nu Gud i Skriftordet klart betegnet sit Forhold baade som benaadende og som forhærdende saaledes, som Apostelen her har fremstillet det (se V. 15 og 17), da sømmer det sig for Mennesket at lægge Haanden paa sin Mund og tie. Men er herved Indvendingen selv skarpt afvist, saa afvises derpaa den Tanke, som ligger til Grund for den. Hvorfor finder man denne Lære saa uantagelig, at Guds Villie fuldbyrder sig selv i Menneskets Forhærdelse? Er det den Mening, som her staar i Veien, at Gud ikke kan have Ret til at ville nogen af sine Skabningers Fortabelse? Men maa man da ikke erkjende, at Skaberen har Ret og Magt til at disponere og forføie over sine Skabninger, som han vil? Eller vil Leret i Pottemagerens Haand kunne beklage sig over den Form og Bestemmelse, han giver det?

Det er Guds absolute *Ret,* Apostelen her skarpt og skaanselløst har holdt frem imod Enhver, der imod den vil sætte *Menneskets* formentlige Ret og i Kraft af denne sidste beskylde Gud for Uretfærdighed. Det er hele Tiden den Kjendsgjerning, at en stor Del af Israels Folk er bleven forhærdet og forkastet, paa hvilken hans Argumentation tager Sigte; det er Guds Ret til at handle med dette Folk, som han har handlet, han saa strængt hævder. Det forholder sig ikke saa, at en Israelit allerede som saadan har Noget at

kræve af Gud, fordi Gud overhovedet aldrig lader sig Noget afkræve, men altid handler i sin suveræne Villies Frihed. Og enhver Beskyldning for Uretfærdighed fra Guds Side, fordi han forholder sig ganske ligegyldig ligeoverfor ethvert Krav, som Israeliterne kunde mene at have, maa ligesaavist forstumme overfor denne Guds absolute Frihed, som den haarde Anklage mod Gud, at han ikke er berettiget til at overgive dem, han selv har skabt, til Fortabelse, maa blive til Intet overfor Guds absolute Ret i Forhold til sin Skabning. Det er, som man ser, hele Tiden den abstrakte *Rets* Standpunkt, fra hvilket Apostelen argumenterer. Det er jo dette Standpunkt, paa hvilket Mennesket selv stiller Sagen ved at gaa irette med Gud; det vil gjøre sin «Ret» gjældende imod ham. Men da er det jo fuldt beføiet af Apostelen at sætte Ret imod Ret og vise, hvilken Udstrækning Guds Ret har ligeoverfor Mennesket, og hvorledes Sagen vil stille sig, om det bliver Retten, der her skal tale det afgjørende Ord. Noget Andet er det, om Gud nu ogsaa virkelig har villet gjøre fuld Brug af denne sin absolute Ret. Havde han villet dette, da havde Mennesket kun havt at lukke sin Mund og tie; men har han nu *ikke* villet det, har han derimod ladet sin Handlemaade bestemme ikke blot af Ret, men ogsaa af Naade, da maa dette aabne Menneskets Mund i Lovprisning og Tak.

Og saaledes har Gud i Virkeligheden handlet. Det for- 9, 22-29.
stokkede Flertal af Israels Børn har han baaret i megen Langmodighed, skjønt de allerede forlængst vare «Vredeskar, beredte til Fortabelse», fordi de ikke havde villet gribe Guds Naade, som han aldrig var bleven træt af at tilbyde dem. Ganske vist var denne Udsættelse af Dommen ingenlunde nogen Opgivelse af den; tvertimod var det fremdeles Guds faste Forsæt «at vise sin Vrede og kundgjøre sin Magt» paa dem, der havde forkastet hans Frelse. Men vel viser det sig fra en anden Side, hvorledes Guds Barmhjertighed just ved denne Udsættelse af Dommen over Størstedelen af Israel har virket ved Siden af hans Retfærdighed. Thi idet han saaledes

forlængede Fristen for Israel, da havde han herved tillige den Hensigt at vise sin Naades Rigdom mod Andre, der endnu mindre havde noget Krav paa den. Under denne sin langmodige Bæren af de forstokkede Israeliter kaldte han sig nemlig en Menighed, over hvilken han vilde i rige Strømme udøse sin Herligheds Fylde, — en Menighed, sammensat ikke blot af dem blandt Israels Børn, der vilde lade sig kalde, men ogsaa af Hedninger, der ikke havde noget Pagtesforhold ligeoverfor ham at beraabe sig paa. Imidlertid synes just her en ny Indvending at reise sig imod Sandheden af Guds Ord. Dette har — som vi ovenfor saa — betegnet «Abrahams Æt» som det udvalgte Folk; den har det tillagt de rige Forjættelser. Nu har Apostelen udførlig paavist, at dette Forjættelsesord vistnok ikke er bleven ugyldigt ved Forkastelsen af en stor Del af Israels Folk (V. 6—13); men synes det da ikke brudt ved Hedningernes Antagelse til Guds Folk? At heller ikke dette er Tilfældet, viser Apostelen ved at godtgjøre, at denne Antagelse af Hedningerne ligesaa vel er forudsagt i Guds Ord som Forkastelsen af den største Del af Israel, saaledes at der ligesaalidt i det ene Tilfælde som i det andet er skeet noget Brud paa Guds Ord. De i V. 25—29 indeholdte Skriftord om, at Hedningerne skulle antages til Guds Folk, medens af Israel kun en Levning skal frelses, slutte sig saaledes sammen med de i V. 6—13 anførte Vidnesbyrd af den hellige Skrift forat bevise, at Guds Ord ikke er bleven sat ud af sin Gyldighed hverken ved det Ene eller ved det Andet; her som der er det Guds i hans Ord forudsagte Villie, der har fuldbyrdet sig, Alt i Overensstemmelse med Ordet V. 18: «altsaa er det *den, som han vil*, hvem han forbarmer sig over, og *den, som han vil*, hvem han forhærder.»

c. 9,30-10,21 Men *hvem* vil han da forbarme sig over, og *hvem* vil han forhærde? Først ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal vil Apostelens Udvikling blive fuldstændig; først herved vil der komme fuld Klarhed ikke blot over Guds Forhold til Mennesket i Almindelighed, men specielt ogsaa over hans

Forhold til Israel. Her faar dette Spørgsmaal sit Svar, idet Apostelen, overensstemmende med den hele Udviklings Anledning og Øiemed, forklarer, hvad der var den egentlige Grund til den Forkastelsesdom, der havde rammet det udvalgte Folk efter dets aldeles overveiende Flertal. Han udtaler her, at Skylden for sin Udelukkelse fra Guds Frelse bærer alene Israel selv. Den ligger nemlig i Folkets *Egenretfærdighed og Vantro.* Og for denne sin Vantro mod Evangeliet vil Israel ikke kunne finde nogensomhelst Undskyldning. Det vil ikke kunne bruge til Paaskud, kverken at Evangeliet ikke skulde være forkyndt for det, eller at Guds frelsehistoriske Førelser nødvendigvis maatte forarge det, derved at Gud antog Hedningerne. Thi det over al Jorden udgangne Evangelium er ogsaa prædiket for Israel, og allerede dettes eget profetiske Ord havde jo forudsagt, at Gud vilde lade sig finde af dem, der ikke vare hans Folk.

Naar Hedningerne, som dog ikke higede efter Retfær- 9, 30-33.
dighed, opnaaede Retfærdighed for Gud og dermed Frelse, da ligger Grunden til den Benaadelse, der saaledes er bleven dem til Del, deri, at de troede Evangeliet og greb den i dette frembudte Guds Naade. Og naar derimod Israel, som dog higede efter Retfærdighed, ikke naaede frem til Retfærdighed for Gud, da skyldes dette ene og alene den Omstændighed, at de ikke søgte den paa Troens Vei men ved Lovgjerninger, en Vei, der aldrig vil føre til Maalet, fordi Mennesket ikke kan opfylde Loven. I begge Tilfælde viser det sig altsaa, at det er *Troen,* der er det Afgjørende. Hvor der er Tro, der indtræder ligesaa vist Benaadelsen, som Forhærdelsen og Forkastelsen, hvor Troen mangler. Her er altsaa det Hensyn, som Gud i Frihed har sat, og som forklarer, hvem han vil benaade, og hvem han vil forhærde. Paa denne Maade blev Christus for Israel en Anstødssten, han, hvem det profetiske Ord har anvist den Stilling og Betydning, at ligesaavist Ingen, der grunder sin Tro og sit Haab paa ham, skal blive tilskamme, som Enhver, der forarges over ham og vrager ham, just derved skal fortabes og gaa tilgrunde.

10, 1-13. Denne Skjæbne har rammet Israel, uagtet dets Livsretning er saa ulig Hedningernes Væsen, de, som dog ere blevne antagne af Gud. Og Tanken herpaa kan ikke Andet end fylde Apostelen med Smerte og fremkalde hos ham et brændende Ønske om hans Folks Frelse. Thi det maa jo erkjendes, at Israel har nidkjær Iver efter Gud, medens Hedningerne ikke spørge efter ham eller søge ham. Men denne Israels Iver følger et falskt Spor og mangler den rette Erkjendelse. De forstaa nemlig ikke, at nu, med Christus, er Lovens Tid forbi, medens Retfærdighed nu frembydes som Gave til hver den, som tror. Derfor have de da heller ikke underkastet sig det Krav paa lydig Modtagelse, hvormed denne af Gud tilveiebragte Retfærdighed aabenbarer sig i Evangeliet, men istedet derfor søgt at tilveiebringe en Retfærdighed ved sin egen Kraft og Evne (V. 1—4). Den dybe Modsætning mellem den ved Loven betingede Retfærdighed, om hvilken der nu, da Christus er kommen, ikke er Spørgsmaal, og Retfærdigheden af Troen udvikler derpaa Apostelen i V. 5—13; herved faar den Vantro, der har havt saa skjæbnesvangre Følger for Israel, sin fulde Belysning. Den Retfærdighed, som Israel endnu daarligen mente at kunne «oprette», og som bragte dem til at forsmaa den af Gud virkede og frembudte Retfærdighed, indtræder kun da, naar der virkelig sker Lovens Bud Fyldest; til disses Opfyldelse har Loven selv knyttet Livet. Den Retfærdighed derimod, som nu, i Christus, frembydes som Frelsens Vei, betinges ene og alene af Hjertets Tro paa det apostoliske Evangelium, en Tro, der viser sin Sandhed i Mundens Bekjendelse. Her behøver Mennesket ikke raadvild at speide omkring forat finde, hvad der kan blive ham til Frelse. Det gjælder kun for ham at holde sig i enfoldig Tro til Evangeliet om den fra Himlen nedstegne og fra de Døde opreiste Frelser. Sker dette, da vil man blive frelst, saavist som Guds Ord har knyttet Frelsen til Troen paa ham og Paakaldelsen af ham.

10, 14-21. Skulde nu Israel virkelig have nogen Undskyldning ligeoverfor den Forkastelsesdom, der har været Følgen af, at

det *ikke* har paakaldt den af Evangeliet forkyndte Christus som sin Frelser? Paakaldelsen forudsætter jo Tro, Troen igjen Kundskab, Kundskaben Forkyndelse og Forkyndelsen kræver Udsendinge, der kunne forkynde; kan nu Israel maaske undskylde sig med, at ingen Udsending har ladet det høre det Guds Ord, ved hvis Forkyndelse alene Troen kan komme istand? Ingenlunde. Det over al Jorden udgangne Budskab har heller ikke været forholdt Israel. Eller skulde Israels Vantro maaske lade sig forklare og undskylde derved, at det ikke vidste dette, at Evangeliet saaledes skulde udgaa over al Jorden til *alle* Folk, altsaa ogsaa til Hedningerne; skulde Israel maaske kunne finde et Forsvar for sin Vantro i en herfra hentet Forargelse, der havde maattet bringe det til Tvivl paa selve Sandheden af Evangeliet? Ingenlunde. Megetmere har det profetiske Ord ligefra Moses af forudforkyndt Hedningernes Antagelse, ligesom det heller ikke har tiet om Anledningen til, at Gud saaledes vilde lade sig finde af dem, der dog ikke søgte ham, nemlig Israels haardnakkede Vantro. Saaledes viser det sig da, at alle Udflugter ere spærrede og alle Undskyldninger paa Forhaand tilintetgjorte for alle de mange af Israels Børn, der ere faldne under Guds Forhærdelses- og Forkastelsesdom, — en Mængde saa stor, at i den Dommen kan siges at have rammet selve Israels Folk.

Imidlertid, hvor mørk end saaledes Israels Nutid er, og d. Kap. 11.
hvilket smerteligt Billede den end opviser, sammenlignet med Folkets store Fortid, saa falder der dog fra to Punkter et Lys over den. Thi hverken omfatter denne Forkastelsesdom selv nu det *hele* Israel, ei heller skal den beherske *hele dets Fremtid.* Selv nu har dog Herren ogsaa blandt Israel en Del, der ved Troen paa Christus hører ham til. Og i Fremtiden forestaar der en Omvendelse af Israel som Folk, hvorved ogsaa for det den Betingelse skal indtræde, under hvilken Gud overhovedet vil gjøre delagtig i sin Naade og Frelse. Da, i denne Fremtid, der er forudsagt af det profetiske Ord,

skulle Guds Naadeløfter til hans Folk naa sin fuldstændige Opfyldelse.

11, 1-10. Hvad forhen er sagt, kunde synes at medføre, at Israels Folk som saadant, uden Undtagelse, skulde være forskudt af Gud. Dette er dog ikke Meningen. Apostelen selv er et Vidnesbyrd derimod. Thi han er jo selv en Israelit, og dog hører han ved Troen paa Christus Gud til. Og ikke han alene. Ligesom der under Israels dybeste Forfald under den gamle Pagt, paa Elia's Tid, endnu dog var en Rest tilbage af det, der ikke havde besmittet sig med Afguderi, saaledes er der ogsaa nu en Levning tilbage, der hører Gud til, — en liden Skare, som Gud i sin frie Naade har udvalgt sig, altsaa ikke som om de skulde have havt noget Krav derpaa ved sin kjødelige Herkomst eller ved sine Gjerninger, men ene og alene fordi han i forbarmende Kjærlighed vilde benaade dem, idet de lode denne hans Naade være sig Naade og greb den i Troens Hengivelse. En Del altsaa af Folket, om end kun en liden, staar selv nu i Guds Naadessamfund, medens Forhærdelsens Dom har fuldbyrdet sig paa de Øvrige, forudsagt allerede i det gammeltestamentlige profetiske Ord.

11, 11-15. Ikke i den Forstand har altsaa Gud forskudt sit Folk, at intet Medlem af det nu skulde høre ham til og saaledes ethvert Baand mellem ham og det være sønderrevet. Og heller ikke i den Forstand, at den Forkastelse, der unægtelig har rammet Størsteparten af Folket, skulde være Endemaalet for Guds Førelser med det, den endelige Udgang paa hans Veie. Den er megetmere kun en Mellemhensigt for Gud, et Øiemed, ved hvilket et andet Øiemed skulde opnaaes, til Forherligelse af Guds Naade. Ikke dette, at Israel skulde blive liggende i sit Fald, er Guds Endemaal; men Israels Fald skulde blive Anledningen til, at Evangeliet, forkastet af det udvalgte Folk, henvendte sig til Hedningerne og bragte disse Frelsen. Og paa denne Omvei, der saaledes først havde bragt Hedningeverdenen Frelsens Velsignelse, skal derpaa Naaden blive Israel selv til Del. Thi Synet af, at Hedningerne ere komne i Besiddelse af de Goder, der først

og fremst vare forjættede Guds Folk, skal efter Guds Hensigt bringe dette til at besinde sig og til i hellig Nidkjærhed selv at eftertragte dem. Og hvilke salige Følger vil ikke den Israels Benaadelse have, til hvilken der saaledes aabner sig en Udsigt! Har dette Folks Fald og det Tab, som Gudsriget har lidt ved saa mange Israeliters Forkastelse, kunnet blive en Kilde til rig Velsignelse for Hedningeverdenen, hvilken Velsignelsens Rigdom vil da ikke kunne haabes, naar Israel ved sin Omvendelse atter udfylder, hvad Guds Rige saaledes har tabt? Det bør ikke forundre de Hedningechristne, at Paulus, Hedningernes Apostel, lægger en saadan Vægt paa Israels Tilbagevenden til Herren; de bør ikke anse en saadan Tale som mindre stemmende med hans særegne Stilling og Opgave. Ganske vist er han Hedningernes Apostel; han bestræber sig ogsaa for, gjennem tro Opfyldelse af dette sit Kald at forherlige den Tjeneste, der er ham betroet, og gjøre den Ære. Men ligesom Gud ved den Naade, han har ladet blive Hedningerne til Del, har havt til Hensigt at opvække sit Folk til Nidkjærhed, saaledes har ogsaa hans Apostel under samvittighedsfuld Udførelse af sit Kald ligeoverfor Hedningerne dog tillige den Hensigt, ved Hedningernes Lykke at vække sit eget Folk til nidkjær Iver og saaledes faa frelst Nogle af Israels Folk. Herved vil jo den Omvendelse af Israels Folk forberedes og fremskyndes, som, naar den engang indtræder, vil blive til saa rig Velsignelse just for den Hedningeverden, der er hans Arbeidsmark. Thi saasandt som Israels Forkastelse har delagtiggjort Verden i Forsoningens Frugt, da skal dette samme Folks Antagelse til Naade medføre for Guds Kirke paa Jorden en saadan Blomstring, imod hvilken dens tidligere Tilstand kun skal være at regne som Død mod Liv.

Derfor skulle de Christne af Hedningerne vel vogte sig 11, 16-24.
for, med hovmodig Foragt at se ned paa Israel i dets nuværende elendige Tilstand. I og med den Helligelse, som Israel har erfaret derved, at Gud blandt alle Mennesker just udkaarede dets Stamfædre, Patriarkerne, som Sine, er jo det

hele fra disse stammende Folk bleven helliget, udskilt blandt alle Jordens Folkeslag og viet Herren som hans Folk. Om da end en Del af dette hellige Folks Medlemmer ere blevne udelukkede fra den virkelige Nydelse af de Rettigheder og Goder, som hin Helligelse medfører, og derimod Hedningen, der som saadan stod ganske udenfor ethvert Pagtesforhold til Gud, ved at optages i Menigheden er bleven et Lem af Guds nytestamentlige Folk og delagtig i Naadens Gaver og Kræfter, da maa han ikke derfor hovmode sig over Israels Børn! Betænke bør han jo, at hvad han nu er, er han kun bleven ved at gjøres delagtig i den Stilling, som egentlig og oprindelig tilhører disse; det er Guds Pagtesforhold med Israels gamle Stamfædre, i hvilket han er bleven indsat. Hertil maa han ikke svare, at Israel just er bleven forkastet i den Hensigt, at der skulde blive Plads for ham; at Israel er bleven forskudt, just for at han nu skulde blive Israeliten. I og for sig betragtet har dette vistnok sin Sandhed; men anføres det med hovmodig Ringeagt for de saaledes Forskudte, da gjælder det dog at mindes, baade hvad Grunden var til deres Forskydelse, og hvad der har skaffet Hedningen deres Plads. Hin Helligelse, der i Stamfædrenes Udvælgelse er meddelt Israel, formaaede ikke at sikre det Besiddelsen af Naaden, da de ikke troede Evangeliet; Israels Vantro voldte, at Folket, skjønt Guds udvalgte Folk, uden Barmhjertighed rammedes af hans Forkastelsesdom. Omvendt er det Hedningens Tro, der har skaffet ham Adgang til Israels Plads. Paa Troen er det saaledes, Alt her kommer an. Ikke maa da den Hedningechristne pukke paa den Stilling, han nu har opnaaet, som om han nu var tryg og ikke mere kunde miste den! Har vel den Stilling, som Israel engang indtog, kunnet sikre det mod at forkastes? Hvor maa det derfor ikke gjælde for den Hedningechristne at holde fast ved Guds Godhed og lade hans Naade være sig *Naade,* — at vogte sig for det Sind, der allerede udtaler sig i hint hoffærdige Ord V. 19, hvori man glemmer Guds frie Forbarmelse og pukker paa, hvad der dog kun er uforskyldt Gave! Ja ligesom et saadant Sind,

ved hvilket Troen paa Naaden allerede er paa Veie til at dø, om det faar Magt sikkert vil udelukke den Hedningechristne fra hans Stilling i Naaden, saaledes vil omvendt Israel, naar det blot opgiver sin Vantro, sikkert nok paany indtræde i sin gamle Stilling som Guds Folk. Thi kunde Troen forhjælpe Hedningen til en Plads, der saa ganske stred mod hans naturlige Forudsætninger og mod hele den Livssfære, han oprindelig tilhørte, hvor meget vissere maa det da ikke være, at denne samme Tro vil medføre for Israel en sikker Adgang til den Stilling som Guds Folk, der af Gud selv var ment og tilsagt det, og som det netop kun havde forspildt ved sin Vantro? Derfor gjælder det for den hedensk fødte Christen ikke at hengive sig til Sikkerhedens Hovmod, men tvertimod i hellig Frygt at være betænkt paa at forblive i den Tro paa Guds frie Naade, der er hans eneste Adgang til Samfundet med Gud.

Hvad Apostelen allerede flere Gange i dette Kapitel har antydet, nemlig den salige Forandring, der endnu skal indtræde i Israels Stilling, det forudsiger han nu med ligefremme Ord. Og han indleder sin Forudsigelse deraf paa en Maade, der paa engang betegner den som høist vigtig, som Noget, der ikke havde kunnet udfindes ved menneskelig Tænkning, og som en Oplysning, der ganske afviger fra de Hedningechristnes Anskuelser og derfor maa bringe dem til ydmygt at erkjende, hvor lidet de have kunnet øine og udmaale Enden paa Guds Veie i Historien. At Forhærdelse delvis er vederfaret Israel, det laa for Alles Blik. Men det er den «Hemmelighed», der her meddeles, at denne Forhærdelse er en i Tiden begrændset, og at den engang skal afløses af det Modsatte, Israels Benaadelse. Kun saalænge skal den nemlig vedvare, indtil den af Gud bestemte Fylde af Hedningefolkene er indtraadt i Guds Rige. Naar dette er skeet, og betinget derved, skal Frelse blive Israel i dets Helhed til Del, saaat da ikke længere, som nu, blot en liden Levning af det skal høre Herren til ved Troen, men Folket som Folk. Ligesom denne Israels Omvendelse og Benaadelse er forudsagt

11, 25-32.

allerede i det profetiske Ord, saaledes er den ogsaa begrundet i dette Folks særegne frelsehistoriske Stilling. Ligeoverfor Gud indtager Israel et dobbelt Forhold. Paa den ene Side er det forhadt af Gud, paa den anden Side elsket af ham; det er paa en Gang Gjenstand for Guds hellige Vrede og for hans Kjærlighed. Seet under *Evangeliets* Synspunkt frembyder det Billedet af et Folk, der hades af Gud; thi Evangeliet har Israel jo forkastet og er dermed hjemfalden til den Vrede, der rammer hver den, som forkaster Guds Naadestilbud. Men seet under *Udvælgelsens* Synspunkt, betragtet som Guds udvalgte Folk, frembyder Israel fremdeles Billedet af et Folk, der er Gjenstand for hans Kjærlighed; thi Gud fortryder ikke sine Naadegaver og sit Kald. Hint Guds Forhold til Israel, at han vredes paa det, kommer Hedningerne tilgode, idet Evangeliets Forkyndelse for disse just foranlediges ved, at Israel forkaster det og derfor selv forkastes af Gud; dette Guds Forhold til Israel, at hans Kjærlighed fremdeles hviler over Folket, skyldes dets Fædre, med hvem Gud oprettede sine uomstødelige Pagter. Og ligesom den Forkastelse, under hvilken nu Størstedelen af Israel sukker, beror paa hin Guds Vrede, saaledes vil dets forestaaende Benaadelse være begrundet i denne hans endnu vedvarende Kjærlighed til sit udvalgte Folk. Hvorledes skulde det nemlig bestaa med denne, om Gud lod dette ene Folk være det eneste, der for bestandig blev forkastet og staaende udenfor Naaden, medens Hedningefolkenes Fylde jublende gaar ind i Guds Rige? Men den uomgjængelig fornødne Betingelse for, at Israel saaledes kan paany tages til Naade, er jo dets Omvendelse og Tro. Men den skal ogsaa indtræde, formidlet ved Israels Syn af den Barmhjertighed, som er bleven Hedningerne til Del, ligesom Hedningernes Omvendelse og Benaadelse omvendt blev formidlet ved Israels Vantro. Saadan skal Udgangen blive paa Israels Veie. Thi just i den Hensigt har Gud nu forhærdet Folket som et Hele og i sin straffende Retfærdighed givet dem hen i Vantro, at han engang kunde komme til at vise sin forbarmende Naade mod det samme

Folk som et Hele. Saa vidt, som Guds Forhærdelse nu strækker sig over Israel, saa vidt skal engang ogsaa hans Forbarmelse udstrække sig over det. Her er altsaa Guds sidste, egentlige Endemaal med hans Folk. Ikke er det hans Villie, at det skal blive liggende i sit dybe Fald, uden Opreisning og Lægedom (V. 11); nei, han, som er mægtig dertil, vil atter indsætte det i dets gamle Stilling (V. 23).

Vel maa da her Apostelen udbryde i en jublende Lov- 11, 33-36.
prisning af Guds Rigdom og Visdom og Kundskab — en Lovprisning, der ligesaa meget lægges ham i Munden ved hans tilbedende Beundring af Guds Verdensstyrelse som ved hans Kjærlighed til sit Folk. Hvor har ikke Gud i sine her fremstillede Førelser med Israel og med Hedningerne aabenbaret et Dyb af Rigdom paa Barmhjertighed, af den Visdom, der forstaar at opnaa de bedste Formaal ved de bedste Midler, af den Kundskab, der paa Forhaand overskuer det Hele og just derfor kan lede det Hele og det Enkelte! Kan end Menneskets Tanke ikke fatte Guds Domme eller følge ham paa hans Veie, saa ahner det dog hans ophøiede Storhed, hans, i hvem Verden har sit Ophav, sin Bestaaen og sit Endemaal, og maa føle sig dreven til at yde ham den Ære, der tilkommer ham, i al Evighed!

Men idet saaledes Apostelen tilbedende priser Gud, ligger deri den stærkeste Opfordring til hans Læsere om at forene sin Lovprisning med hans. Og idet han lover Gud som den, der med Visdom styrer den hele Verdens Skjæbne henimod det Maal, som han i Barmhjertighed har sat, vil han tilskynde Jøden saavelsom Hedningen til at yde Gud den samme Pris. I denne forenede Lovprisning, i denne fælleds tilbedende Lovsang er da ogsaa den Aandens Enhed mellem de To, som Apostelen den hele Tid har søgt at tilveiebringe, naaet frem til Fuldendelse og har fundet sit skjønneste Udtryk. Her opgiver den Hedningechristne sit selvkloge Hovmod, her finder den Jødechristne Lægedom for Smerten over sit Folk; her smelte de sammen i inderlig Forening, idet de endrægtig og med een Mund prise den Gud, som de nu se og

forstaa gjør Alt af Naade og til Forherligelse af sin uforskyldte Barmhjertighed. Saaledes finder Brevets lærende Del, der fra Først til Sidst har tilsigtet at «gjøre Et af de To», her sin Afslutning. Den i Christus stiftede Frelses Natur og Væsen, i hvilken Gud har mødt Menneskehedens fælleds Nød og Trang (Kap. 1—8), har nu Apostelen ligesaa fuldt belyst som de frelsehistoriske Veie, paa hvilke Gud har ført og skal føre Jøder og Hedninger (Kap. 9—11); her som der har han fjernet, hvad der kunde adskille, og fremhævet, hvad der maa forene, og saaledes alsidig baade udviklet og begrundet hint betydningsfulde «*baade for Jøde først og for Græker*» i Brevets Thema (1, 16).

Formanende Del, Kap. 12-16.

Til denne *lærende* Del af Brevet slutter sig derpaa den *formanende,* Kap. 12—16, som dens organiske Fortsættelse. Saavist som Christenstanden ikke gaar op i at *vide* disse eller hine Sandheder, men ligesaa vel ogsaa medfører et nyt, helligt *Liv,* der netop er Udfoldelsen og Virkningen af de i Troen grebne Frelsessandheders Kraft, saavist maatte det ligge ganske nær for Apostelen at afslutte just dette Brev med en saadan Formaning. Han har jo allerede i Kap. 6—8 fremhævet, hvorledes Troens Retfærdighed med Nødvendighed bringer med sig Livets Retfærdighed; hvad kunde da ligge ham nærmere end efter den alsidige Udvikling af hin ogsaa at give en Fremstilling af, hvorledes denne vil aabenbare sig og fremtræde? At hans Fremstilling heraf vil blive bestemt af Hensynet til, hvad han efter sit Kjendskab til Romermenigheden vidste just gjordes den Behov, er en ligefrem Følge af, hvad ovenfor er bleven udviklet om den bestemmende Indflydelse, som overhovedet altid øves over de apostoliske Skrifter af den historiske Situation, der har fremkaldt dem (se Side 12 flg.). Vi maa da ogsaa paa Forhaand vente, at Apostelens Formaning til denne Menighed vil bære Spor af den Hensigt, hvori han skrev sit Brev; vi maa vente, ogsaa i denne Del af Brevet at finde Udtryk for hans Stræben ef-

ter at ophæve Spændingen mellem Menighedens to Bestanddele. Og vi skulle se, at denne Forventning ikke skuffes. Thi ved Siden af det Almindelige fremtræder atter her det Særegne; ved Siden af saadanne Formaninger, der angaa Christenlivets rette Form overhovedet, ogsaa saadanne, der behandle det indbyrdes Forhold mellem de Christne af hedensk og af jødisk Byrd.

Denne nye Hoveddel knytter Apostelen til den foregaa- a. Kap. 12
ende ved et «altsaa», der just skal fremhæve den nødvendige og 13.
Forbindelse mellem de Formaninger, der nu følge, og den ovenfor fremstillede Frelse i Christus, — betegne det christelige Liv, for hvilket Apostelen nu vil give Forskrifter, som den uudeblivelige Følge og Virkning af Retfærdigheden ved Troen. Og i Spidsen for disse Forskrifter stilles den, der er 12, 1. 2.
deres alles Sum og i sig indbefatter dem allesammen: de Christne skulle, ved at fremstille sine Legemer som et Offer for Gud, hellige og ofre ham sit hele personlige Liv, hvis Organ Legemet er, idet de ikke længere lade sin Livsvandel være bestemt ved «denne Verdens» Skik, men ved Guds Villie.

Denne Grundforskrift udføres derpaa i en dobbelt Ret- 12, 3—21.
ning, idet Apostelen efterviser, hvorledes det til Gud viede og ved hans Villie bestemte Liv vil aabenbare sig ligeoverfor Menighedssamfundet (V. 3—8) og ligeoverfor de enkelte Individer, imellem hvilke den Christne finder sig stillet (V. 9—21).
Den første Række af Formaninger indledes ved en Advarsel V. 3—8.
mod den Synd, der mest af alle skader Samfundslivet, nemlig Hovmodet; som dettes Modsætning fremhæves det Sind, der lader den Christne i de Gaver, han har modtaget, se ligesaa mange Opgaver, idet han i Bevidstheden om det christne Samfunds organiske Væsen forstaar, at hvad han har faaet, har han faaet for dermed at tjene Samfundet, og er betænkt paa at øve denne Tjeneste med Troskab. Den anden Række aabnes V. 9—21.
paa samme Maade med Formaningen til den Dyd, der vil lære den Christne at iagttage den rette Holdning i alle Forholde, hvori han finder sig stillet, og overfor alle Mennesker,

med hvem han kommer i Berøring: Kjærligheden. Dennes forskjellige Ytringer fremhæves derpaa ligeoverfor alle Mennesker i Almindelighed, ligeoverfor Venner og ligeoverfor Fiender.

13, 1-7. Naar Apostelen hertil føier en udførlig Forskrift for Læserne angaaende deres Forhold til Øvrigheden, da har dette sin naturlige Aarsag og Forklaring i de særegne Vilkaar, hvorunder just de havde at føre sit Liv. Den romerske Menighed levede umiddelbart under Datidens høieste jordiske Øvrigheds Øine; hvor magtpaaliggende derfor, at just denne Menighed havde fuld Klarhed over sine Pligter ligeoverfor Øvrigheden og var betænkt paa samvittighedsfuldt at opfylde dem! En omend noksaa ubetydelig Overseen af disse Pligter vilde jo ikke alene føre over Romermenigheden en straffende Indskriden af Øvrigheden, der vilde blive saameget skarpere som just Magtens øverste Indehavere mindst taale nogen Tilsidesættelse eller Overhørighed, men kunde endogsaa med Sikkerhed forudsees at ville kompromittere og mistænkeliggjøre de Christne i det hele romerske Rige, hvis Lokal-Autoriteter selvfølgelig i væsentlig Grad vilde lade sig bestemme i sin Holdning ligeoverfor den nye Tro ved den Stilling, som Hovedstadens Myndigheder indtoge til dens Bekjendere. Gjaldt det saaledes at lære just denne Menighed det rette Syn paa den borgerlige Øvrighed, da maatte Nødvendigheden af en saadan Lærdom endnu voxe ved Hensynet til, hvor skrøbelig den Realisation af Øvrighedens Idé var, som dens Lemmer daglig havde havt og havde for sine Øine. Hvilke uværdige Fyrster havde ikke Romermenigheden ligefra sin første Stund af seet beklæde Verdens Herskerthrone! En *Tiberius*, en *Caligula*, en *Claudius*, en *Nero*, — hvor let kunde ikke saadanne Keisere, hvis Regjerings Jammerlighed kun overtraffes af deres Privatlivs Laster, forvirre de romerske Christnes Begreber om Øvrigheden som stammende fra Gud og om deres Skyldighed til at adlyde den «ikke alene for Vredens Skyld, men ogsaa for Samvittighedens» (V. 5)!

13, 8-14. Førend Apostelen forlader den Del af sin Formaning,

der angaar Menigheden i dens Helhed og samtlige dens Lemmer, lægger han endnu engang, og derfor saa meget eftertrykkeligere, sine Læsere paa Hjerte at elske hverandre, idet han priser Kjærligheden som Lovens Opfyldelse. Derefter afsluttes denne Del ved en Formaning til Hellighed, til Forsagelse af de gamle Laster og en i Livssamfundet med Christus grundet Vandel i Renhed der svarer til det Frelsens Dagslys, hvori Læserne leve.

Apostelens Tale har herved atter naaet en Almindelighed, hvori den nærmer sig til den grundlæggende Formaning, der aabnede hele denne Del af Brevet, 12, 1. 2., og Tankebevægelsen gjennem disse to Kapitler, fra det Almindelige gjennem det Specielle tilbage til det Almindelige, er umiskjendelig.

Fra 14, 1 bliver det atter et specielt Punkt, Apostelen tager for sig til Behandling, og det et saadant, hvori det hele Brevs Tendents paany træder klart frem. At nemlig de her omhandlede «Svage i Troen» ere at søge blandt Menighedens jødechristne Lemmer og de «Stærke», hvis Praxis var en friere, blandt dens Lemmer af hedensk Byrd, synes allerede paa Grund af 15, 7—9 at kunne betegnes som utvivlsomt. Paa dette Sted fremhæver jo Apostelen som Bevæggrund for de Svage og de Stærke til at «antage sig hverandre» just den forskjellige Stilling, hvori *de Omskaarne* og *Hedningerne* staa til Guds Frelse. Nu forholder det sig ganske vist saa, at indenfor den jødiske Christenhed i den apostoliske Tid kjende vi intet andet Exempel paa en Opfatning som den, der her tillægges de «Svage i Troen», — en Opfatning, hvis Særegenhed paa den ene Side bestod i Ængstelse for at nyde Kjød og drikke Vin (V. 2. 21), paa den anden Side i et Dagvælgeri, hvori man tillagde den ene Dag en særegen Betydning fremfor den anden (V. 5. 6). Heller ikke vil man kunne føre denne dobbelte Observants direkte tilbage til den mosaiske Lov, saaledes at de Jødechristne, der hyldede den, skulde have taget den umiddelbart med sig fra sin jødiske Fortid over i Christenstanden. Thi forgjæves vil man i den

b. 14, 1 —14, 13.

mosaiske Lov søge noget Bud, der paabyder Afhold fra alt Slags Kjød og fra Vin. Og hint Dagvælgeri synes ikke at kunne antages for identisk med den Overholdelse af den jødiske Sabbath og de jødiske Festtider, der møder os f. Ex. i de galatiske Menigheder (Gal. 4, 10). Thi dels vilde Apostelen ikke have behandlet dette Væsen med saa lempelig Haand i Rom, naar han saa skarpt bekjæmper det i Galatien; hvad han i Galaterbrevet betegner som en fundamental og skjæbnesvanger Vildfarelse, vilde han dog ikke her i Romerbrevet kunne henstille som et Adiaforon, ligeoverfor hvilket der væsentlig kun spørges om, at der er fuld subjektiv Sandhed i det Forhold, man indtager (V. 5). Og dels ere de i dette Vers anvendte Udtryk et Fingerpeg om, at der her overhovedet ikke handles om Iagttagelse af saadanne faststaaende Festdage. Thi naar Apostelen taler om «anse een Dag for forskjellig fra en anden» (eller endnu nærmere efter Grundteksten: «at *udskille* een Dag fremfor en anden»), da synes dette Udtryk at forudsætte en Valgfrihed ligeoverfor Dagene og et Valg mellem dem, der er udelukket ligeoverfor de fastsatte og bestemte Festdage. Langt snarere synes der af begge disse Grunde at maatte tænkes paa et af de jødiske Festdage uafhængigt Dagvælgeri, hvori nogle af Menighedens Lemmer i en eller anden religiøs Interesse foretog en Sondring mellem Dagene, som var fremmed for andre Menighedslemmer, og som ikke havde sin Grund i nogen for Menigheden som saadan faststaaende Fælledsbevidsthed. Agte vi paa den Sammenhæng, hvori dette Dagvælgeri optræder med Afholdet fra Kjød og Vin, ligger det nær at tro, at disse saaledes «udskilte» Dage skulde tjene Askesen. Den Ene har fundet sig dreven til for sig personlig at «udskille» een Dag fremfor en anden som et Middel for sin Opbyggelse, medens den Anden, der ikke fandt sig trængende til slige Extraforanstaltninger for sit religiøse Livs Pleie, «udskilte enhver Dag», d. e. betragtede disse Dage, mellem hvilke hin Første satte en Forskjel, som lige (thi naar enhver Dag «udskilles», da er jo dette enstydigt med, at al saadan fri Udskillelse faktisk

ophører[1]). Men om end saaledes disse «Svages» eiendommelige Retning ikke kan føres umiddelbart tilbage til den mosaiske Lov eller gjenfindes i nogen af de judaistiske Retninger, der forresten ere os bekjendte fra den apostoliske Tid, saa viser den sig dog saa beslægtet med den jødechristne Aand, at vi ogsaa af den Grund ikke kunne betvivle, at vi i dens Tilhængere have at bestille med Jødechristne. For disse, der kom lige fra sit af Loven saa stærkt omgjærdede jødiske Liv, laa det overhovedet nær ikke fuldt ud at turde tilegne sig den Christnes Frihed, medens en af denne Bundenhed ganske naturligt fremgaaende ængstelig Spørgen om Tilladeligheden eller Tilraadeligheden af dette eller hint, der dog ingenlunde var syndigt i sig selv, let fandt *Tilknytningspunkter* i de mangehaande Bud om Rent og Urent, hvori deres Samvittigheder forhen havde været bundne. Ganske let kunde det da ske, at den hermed givne Tilbøielighed til ængsteligt Afhold fra Nydelser og overhovedet til Askese fik en bestemt udpræget Form, som just den i Romermenigheden fremtrædende, ved Forholde og Omstændigheder, som vi ikke se os istand til at eftervise. Kun Saameget synes klart, at denne Form *ikke* kan være at føre tilbage til *essæisk* Indflydelse, saaledes som Nogle have ment, idet de have beraabt sig paa, at der just hos Essæerne[2]) lader sig godtgjøre et lignende asketisk Afhold fra Nydelse af Kjød og Vin. Thi bortseet fra, at det ligesaa charakteristiske Træk Dagvælgeriet hermed endnu slet ikke er forklaret, vilde en saadan *essæisk* Askese ikke kunne betegnes som en «Svaghed», der ikke maa mødes med Foragt (V. 10), aldenstund *den* tvertimod beroede paa Forestillingen om og Bestræbelsen for en særegen høiere Grad af Hellighed, saaat den langt snarere

---

[1]) Se om dette Sted overhovedet *min* Afhandling «Søndagen og det 3die Bud» i «Luth. Kirketidende» No. 24—26 for December 1874.

[2]) Essæerne eller Essenerne vare en asketisk Sekt eller Orden blandt Jøderne paa Christi Tid. De levede dels i egne Kolonier ved det døde Hav, dels ogsaa inde imellem de andre Jøder omkring i Jødeland.

var tilbøielig til at foragte Andre end udsat for at fremkalde disses Foragt.

14, 1. Hvad Apostelen har at sige i Anledning af denne Retning blandt de Jødechristne i Rom, indleder han med en Formaning til Menigheden om at «antage sig» den i Troen Svage uden at sætte sig til Doms over hans Tanker (14, 1). Naar han henvender denne Formaning til Menigheden som saadan, da fremgaar heraf, at hine «Svage» udgjorde et Mindretal indenfor den, saaat Menigheden efter dens overveiende Antal stod paa den anden Side. Og naar han betegner Retningen som beroende paa en Svaghed i Troen, da har han hermed charakteriseret den paa en Maade, der allerede er skikket til at give baade Retningens Tilhængere og de andre Menighedslemmer en Anvisning til det Forhold, de bør indtage ligeoverfor hinanden, saaledes som det nedenfor udvikles. En «Svaghed i Troen» er det, naar de Jødechristne, om hvem der her handles, finde sig forpligtede til at afholde sig fra Nydelsen af Næringsmidler, som den himmelske Fader dog har givet sine Børn til deres Gavn og Glæde, eller naar de anse det for nødvendigt at udskille disse eller hine Dage for asketiske Øiemed. I begge Tilfælde viser det sig, at de ikke have formaaet at hæve sig til Troens fulde Forstaaelse af den Frihed, som er aabnet i Christus for Enhver, der hører ham til, og i Kraft af hvilken der i slige Ting overhovedet ikke kan blive Spørgsmaal om tvingende Nødvendighed. Men beror en saadan Opfatning netop paa en Svaghed, en Ufærdighed i Troeslivet, da følger heraf, at den, hos hvem den findes, er aldeles uberettiget til at dømme den, der hylder en anden Mening og Praxis, som en mindre god Christen. Og omvendt har denne Sidste heller ikke Ret til hovmodig at foragte den Svage; thi trods sin Svaghed er han dog en Broder, og den rette Broderkjærlighed vil tilsige at hjælpe ham og søge at befordre hans Troeslivs Udvikling og Vækst istedetfor i Selvgodhed at sætte sig til Doms over hans Tanker. Beror hin asketiske Retning paa en Svaghed i Troen,

da vilde et saadant Forhold aabenbare en endnu langt værre Mangel ved Kjærligheden.

Indledet ved den almindelige Formaning i V. 1 følger nu Apostelens Forskrift om, hvorledes de Svage og de Stærke bør stille sig til hinanden. Udviklingen heraf gives i to Rækker (V. 2—4 og V. 5—12). I Spidsen for hver af disse stilles et af de to Punkter, paa hvilke den forskjellige Opfatning fremtræder (V. 2 og V. 5); derefter følger Formaningen til de Stærke om ikke at foragte de Svage, og til disse om ikke at dømme hine (V. 3 og V. 10), hvorpaa begge Rækker afsluttes med en Henvisning til den Guds Dom, paa hvilken det alene kommer an, og med hvilken derfor Læserne skulle lade det bero (V. 4 og V. 10—12). I den anden Række fremhæves derhos, hvorledes Alt her kommer an paa, at man er subjektivt sand i det Forhold, som man indtager, — en Fordring, der lige godt kan fyldestgjøres baade af den Svage og af den Stærke, idet de Begge meget vel kunne lade sin Opfatning og sin Praxis være lige fuldt bestemt af det Hensyn til Herren, der overhovedet er det Bestemmende for den Christnes hele Liv (V. 6—9). 14, 2-12.

Men et særeget Ord har Apostelen endnu at sige dem, der hylde den friere Opfatning. Vistnok maa han give disse Medhold i deres Theori; den objektive Ret er ubestridelig paa deres Side (V. 14, a). Men ikke mindre vist er det, at den objektive Ret ved en hensynsløs Udøvelse kan slaa om til Uret. Thi hele denne Sag bevæger sig tilslut paa Samvittigheds-Spørgsmaalets Omraade. Uden Skade kan man kun da bruge Friheden, naar man er kommen til fuld Troesvished om dens Berettigelse; saalænge dette ikke er Tilfældet, saalænge Samvittigheden endnu er bunden, vil Frihedens Brug finde Sted imod Samvittigheden og Troen, med Tvivl, og dermed være Synd (V. 14, b. 20, b. 23). Men forholder det sig saa, da vil den, der ved en hensynsløs Udøvelse af Friheden forvirrer den svage Broder og saarer hans ømme Samvittighed, synde mod Kjærligheden (15, a). Og hvis han 14, 13—15, 6.

ved sit Forhold endog «forarger» den svage Broder, d. e. bevæger denne til at følge hans Exempel og saaledes til at foretage sig Noget, som hans egen Samvittighed endnu maa forkaste som Synd, da er hans Forbrydelse mod Kjærligheden endnu langt mere himmelraabende, idet han da endog har ført Broderen i Fald og saaledes nedbrudt Guds Verk i ham, ja ført den i Fortabelse, for hvem Christus har ofret sit Liv (15, b. 20). Langt rigtigere vil det da være at afstaa fra den udvortes Brug af sin christelige Frihed og beholde sin Troesforvisning for sig selv (21. 22), saameget mere som jo Spisen og Drikken overhovedet ingen Betydning har for Guds Rige, hvis aandelige Væsen bestaar i noget ganske Andet (17). Derimod vil let et saadant kjærlighedsløst Forhold føre Udenforstaaendes Spot over Menigheden, naar de se den Ukjærlighed og Ufordragelighed, der rummes indenfor den (16). Hele denne Apostelens Udvikling af, hvorledes Kjærligheden bør moderere Frihedens Brug og Udøvelse, indledes med en Advarsel mod at volde den christne Broder Anstød eller Forargelse (14, 13) og afsluttes med en lignende Advarsel mod det Sind, der kun er betænkt paa at være sig selv til Behag men intet Syn har for Pligten til kjærligt Hensyn til Næsten (15, 1—6), — begge Dele Ytringer af den Kjærlighedsløshed, hvis strængeste Dom indeholdes i Herrens Exempel, hans, hvis hele Liv har været bestemt af det mest selvfornægtende Hensyn til Andre (15, 3).

15, 7-13. Med den til Menigheden i dens Helhed rettede Opfordring, at den skal antage sig den Svage i Troen, har Apostelen indledet denne Del af sin Formaning (14, 1); han afslutter den med den samme Opfordring, men nu henvendt til de «Stærke» og de «Svage» hver for sig: «antager Eder hverandre!» (15, 7). Og han begrunder sin Opfordring ved at henvise til, hvorledes Christus har antaget sig dem Begge, baade Jøder og Hedninger. Til Guds Forherligelse er dette skeet: til Forherligelse af hans Sanddruhed ligeoverfor Israel, til Forherligelse af hans frie Forbarmelse ligeoverfor Hedningerne, — altsaa saaledes, at der med al Lighed dog frem-

træder en Forskjel, der atter skal minde de Hedningechristne om den Agtelse, de skylde sine Brødre af jødisk Herkomst, selv om disse ere beheftede med «Svaghed i Troen». Paa den anden Side er Apostelen betænkt paa at fjerne enhver Rest af Uvillie, der endnu kunde næres af de Jødechristne ligeoverfor de Troende af hedensk Byrd; just her, hvor han vil begrunde Formaningen til dem Begge om gjensidig at antage sig hverandre i fuld Broderkjærlighed, maa det jo være ham om at gjøre at kaste et saa klart Lys som muligt over Begges frelsehistoriske Stilling. Er da de Jødechristnes Antagelse en Opfyldelse af de til deres Fædre givne Forjættelser, hvorved Guds Sanddruhed er bleven forherliget, saa er ligesaa vist ogsaa Hedningernes Antagelse bleven forudsagt i det profetiske Ord; er den end at føre tilbage til en fri Forbarmelse af Gud, saa er den dog forudforkyndt i Israels hellige Skrifter. Men hvad skulde da staa i Veien for, at de Christne af jødisk og af hedensk Nationalitet i Aandens Enhed smelte sammen til et inderlig forbundet Samfund? Ville de blot «antage sig hverandre» uden at dømme og uden at foragte, saa maa jo en saadan Forening i Kjærlighed kunne finde Sted. Og at saa maa ske, tilønsker han dem, idet han, til Afslutning af Formaningen ligefra 14, 1, udtaler det Ønske, at Haabets Gud maa fylde dem Begge med Glæde og Fred som Troeslivets Frugter, forat de ret kunde blive rige paa det Haab, der hæver Blikket ud over alle dette Livs Differentser og Modsætninger op til Evighedens Fuldendelse, i hvilken Alt skal være Harmoni og Fred, — den kraftigste Styrkelse for den just af disse skillende Differentser saa stærkt truede Broderkjærlighed.

Apostelen er kommen til Ende med, hvad han havde at sige Romermenigheden til dens Befæstelse i christelig Erkjendelse og til dens Vext i christeligt Liv. Idet han gik ud fra den for alle Mennesker uden Forskjel fælleds Nød og Frelsetrang (1, 18—3, 20), har han fremstillet den Frelse, hvormed Gud i Christus har mødt denne Trang (3, 21—31), — denne Frelse, der allerede er bevidnet i den gamle Pagts

hellige Skrifter (Kap. 4), og som just bringer, hvad Menneskehjertet dybest trænger: Fred og Haab (5, 1—11), saaledes at den i Adam voldte Skade er mere end erstattet i Christus (5, 12—21). Han har paavist, hvorledes denne Frelse med Nødvendighed udelukker et fortsat Liv i Syndens Tjeneste; hvorledes den derimod viser sig som en «Guds Kraft» derved, at den sætter Mennesket istand — og dermed ogsaa forpligter det — til et nyt, helligt Liv, hvori Loven naar sin Opfyldelse, — et helligt Liv, hvis sikre Fuldendelse er den evige Salighed (Kap. 6—8). Han har fremdeles udviklet, hvorledes Guds historiske Førelser med Hedninger og Jøder ere at forstaa i denne Frelses Lys (Kap. 9—11), og har til denne sin Fremstilling af Frelsen føiet en Række af Formaninger, der vise, hvorledes dens Kraft vil aabenbare sig i de forskjellige Retninger, i hvilke den Christne har at føre sit Liv (Kap. 12—15, 13). Og gjennem den hele Skrivelse har det vist sig, at Apostelens Udvikling har været baaret og bestemt af det Hensyn, hvori vi have erkjendt dens Øiemed: Bestræbelsen for at sætte det jødechristne og det hedningechristne Menighedselement i det rette Forhold til hinanden ved at betone, hvad der, ensidig opfattet, kunde volde Spænding, og ved at fjerne, hvad der kunde adskille. Fra Først til Sidst har det hele Brev vist sig at være en Udvikling af hint «baade for Jøde først og for Græker», der, som Brevets Program, mødte os allerede i dets Thema.

Brevets Epilog, 15, 14 til Enden.

Men endnu kan Apostelen ikke slutte sin Skrivelse. Han har rettet den til en Menighed, for hvilken han var personlig ukjendt, en Menighed, hvis i det Hele gode christelige Tilstand han selv har kunnet give et anerkjendende Vidnesbyrd (1, 8). Det er da et ganske naturligt Udtryk for hans Ønske om, just ligeoverfor denne betydningsfuldeste af alle Menigheder i Hedningeverdenen at forebygge enhver Misforstaaelse og at berede sit Ord villig Indgang hos Læserne, naar han nu udtaler sig om, hvori han har fundet sin Berettigelse og Opfordring til overhovedet at henvende et lærende og formanende Ord til de Christne i Rom, og i Forbindelse dermed

forklarer, hvorfor han har maattet vælge den skriftlige Henvendelse som Form for, hvad han der laa ham paa Hjerte at faa sagt Menigheden. Det Første sker i 15, 14—21, det Andet i 15, 22—33.

Hans Læsere maa ikke mene, at hans Brev er Udtryk for nogen Mistillid til dem. Megetmere er ogsaa han, ligesaavel som enhver Anden, for hvem Romermenighedens gode Ry er kjendt, overbevist om, at denne Menigheds Lemmer i fuldt Maal eie den Sindelagets Godhed, der giver Villien, og den Erkjendelsens Klarhed, der giver Evnen til selv at meddele hinanden de Formaninger, der gjøres Behov. Naar han ikke desto mindre har rettet en Skrivelse til dem, der tildels bærer et dristigere Præg, end som kunde synes forenligt med en saadan Tillid, da har hans Hensigt hermed dog ikke været at lære dem, hvad de ikke allerede vidste, men kun at minde dem om, hvad de allerede godt kjendte. Og hvad der har bevæget ham hertil, har været det Kald, som Gud i sin Naade har betroet ham: at virke som en Offerprest i Herrens Tjeneste, der prestelig betjener Guds Evangelium, og hvis Opgave det just er at arbeide for, at det Offer, der i de ved dette Evangelium Omvendte bringes Gud, maa bære den rette, med hans Villie stemmende, hellige Beskaffenhed, hvorved det kan blive ham til Behag. Det er blandt Hedningerne, at dette hans apostoliske Kald just anviser ham Arbeidet; hvormeget mindre kunde han da anse Menigheden i den hedenske Verdens Hovedstad som liggende udenfor sin Arbeidsmark eller ikke hørende med til den Kreds, hvori han har sin Opgave! I dette sit apostoliske Kald besidder han virkelig en Ros, der altsaa ikke er en selvtagen, men et dyrebart Eie, der just har givet ham Frimodighed til at skrive, som skeet, til denne Menighed. Og dette sit Apostelkald kan han prise uden at indlade sig paa at tale Andet end fuld Sandhed, uden at anføre Andet, end hvad Christus, hvis Apostel han er, virkelig har udrettet ved ham, gjennem en Virksomhed, der ikke mangler Betydning, hvad enten der sees hen til dens Beskaffenhed eller til dens

15, 14-21.

Omfang. Men idet han under denne sin Virksomhed har sat sin Ære i at forkynde Evangeliet just der, hvor det ikke forhen har lydt, da ligger deri Grunden til, at han endnu ikke har kunnet komme personlig til Rom, — en Bemærkning, der leder over til det følgende Afsnit.

15, 21-33. Thi denne hans Grundsætning har det netop været, der — ved Siden af andre Omstændigheder — har været den væsentligste Hindring for hans Komme til Rom. Først nu, da han just paa Grund af den ikke længere finder Plads for sin Virksomhed i Orienten, ser han sig istand til at tilfredsstille sit mangeaarige Ønske om at gjæste Læserne. Men da der endnu i det fjerne Vesten, i Spanien, er Egne, hvor Christi Navn endnu ikke er bleven nævnt, maa, atter paa Grund af den samme Grundsætning for hans apostoliske Virksomhed, disse langt borte liggende Egne have Krav paa hans Arbeide fremfor Rom, hvor der jo allerede bestod en christen Menighed. Derfor maa det blive paa Veien til Spanien, hvorhen han nu agter at drage, at han paa Gjennemreisen besøger Læserne, hos hvem han til sin Vederkvægelse ønsker at tage et Ophold, der dog maa blive kortere, end hans Længsel efter dem gjerne vilde (V. 22—24). For Øieblikket er han optagen med en anden Reise, idet han staar i Begreb med at drage til Jerusalem for at overbringe den fattige Menighed der en Kjærlighedsgave, indsamlet blandt Menighederne i Macedonien og Achaja som et Udtryk for disses Følelse af sin Taknemlighedsgjæld ligeoverfor den hele Christenheds Modermenighed. Men saasnart han har udført dette Hverv, vil han iverksætte sin Plan at reise til Spanien, idet han lægger Veien over Rom og aflægger den derværende Menighed et Besøg, om hvilket han er vis paa, at det ikke vil blive uden sin Velsignelse for den (V. 25—29). En dobbelt Bekymring fylder imidlertid hans Hjerte ved Tanken paa hans forestaaende Nærværelse i Jerusalem. Hvor han paa sine Reiser kom hen, havde han været Gjenstand for uafladelige Efterstræbelser fra Jødernes Side; hvor meget mere maatte han da ikke være belavet paa det Samme

nu, naar han kom til Jerusalem, selve Hovedsædet for den i sin Modstand mod Evangeliet forstokkede Jødedom! Hvad Apostelen ikke længe efter Affattelsen af Romerbrevet og just paa denne sin Reise til Jødeland udtaler i sin Afskedstale til de efesinske Ældste: «se, bunden i min Aand drager jeg til Jerusalem, uden at vide, hvad der vil møde mig i denne Stad, kun at den Hellig-Aand i hver By vidner for mig, at Baand og Lænker vente mig» (Ap. Gj. 20, 22 flg.) — denne Bekymring, der kun altfor bogstavelig skulde opfyldes, rørte sig allerede nu stærkt i hans Sjæl. Og ikke det alene. Han tør ikke hengive sig til et tillidsfuldt Haab om, at den jødechristne Modermenighed vil modtage den af Hedningeapostelen blandt de Hedningechristne indsamlede Understøttelse med ublandet Glæde; hvor levende maatte ikke just denne Bekymring paatrænge sig ham under Affattelsen af et Brev, der netop var fremkaldt ved hans Omsorg for at hæve den Spænding, som dengang overhovedet saa let skilte disse to Menighedselementer fra hinanden! Derfor laa det ham nær, medens han selv kjæmpede i Bønnen for at sikre sig Herrens Bistand og vinde fuld Beroligelse i denne dobbelte Retning, at opfordre de romerske Christne til i denne Kamp at stille sig virksomt deltagende ved hans Side, forat han, om saa var Guds Villie, uhindret og glad kunde gjæste dem efter heldig udført Ærinde til Jerusalem og hos dem finde Vederkvægelse. Denne Opfordring udtaler han da ogsaa i de mest indtrængende Ord. Og med Tanken paa al denne Strid slutter han med det Ønske, at den Gud, som giver Fred, maa være med dem Alle (V. 30—33).

Hans Skrivelse nærmer sig nu sin Ende. Foruden en Kap. 16.
Anbefaling af Menigheds-Diakonissen Føbe, der sandsynligvis overbragte Romermenigheden Brevet (16, 1. 2), og et stort Antal Hilsener fra ham selv til navngivne Lemmer af den romerske Menighed (V. 3—16) saavelsom fra hans Omgivelser til Menigheden i dens Helhed (V. 21—23) har han endnu til Slutning kun en Advarsel at lægge sine Læsere paa Hjerte (V. 17—20). Denne Advarsel angaar dem, der «faa istand

Splittelserne og Forargelserne» imod den Lære, som Læserne have modtaget. Det kan ikke være Tvivl underkastet, at Paulus herved sigter til saadanne Vranglærere, der imod det af ham og hans Medarbeidere forkyndte rene Evangelium optraadte med en Forkyndelse af, at det forat faa Del i den Velsignelse, der var tilsagt «Abraham og hans Æt», var nødvendigt at tilhøre Israel, saaat man, hvis man ikke allerede ved Fødsel var Jøde, maatte blive det ved at lade sig omskjære og stille sig ind under Israels Lov. Folk, der drev paa denne Forkyndelse, havde jo allerede faaet istand de beklageligste «Splittelser og Forargelser» i paulinske Menigheder i Østen; Syrien havde ligesaavel været en Skueplads for deres uheldsvangre Virksomhed som Lilleasien (Ap. Gj. 15, 1 flg. og Galaterbrevet). Længere mod Vest synes dette fra Judæa stammende Uvæsen endnu paa denne Tid ikke at have udbredt sig; men der var Fare for, at saa vilde ske, og denne Fare truede desto mere en Menighed, jo talrigere Jødechristne den talte blandt sine Lemmer. Intet Under derfor, at Paulus føler sig opfordret til, afsluttende at rette en indtrængende Advarsel til de romerske Christne mod disse Folk. Thi hele den Maade, hvorpaa han her handler om dem, viser tydelig, at det mere gjælder paa Forhaand at advare mod en truende Fare end at bekjæmpe et allerede forhaandenværende Onde. Derfor optræder denne Advarsel først her, i Brevets Epilog; derfor gaar Formaningen ud paa, at Læserne skulle «holde Øie» med disse Vranglærere — som man holder Øie med farlige Personer, der udenfra nærme sig —, og derfor kan Apostelen just i denne Sammenhæng give Romermenigheden et godt Skudsmaal for dens Lydighed og udtale sin tillidsfulde Glæde over den og sit Haab om, at Fredens Gud let og hurtig vil knuse den Satan, der søger at stifte Ufred og Forvirring, under dens Fødder. For saa meget bedre at ruste sine Læsere mod Faren, giver han en Charakteristik af disse Forførere, som det var at befrygte ogsaa vilde søge at trænge sig ind i den romerske Menighed. Han betegner dem som Saadanne, hvis inderste drivende

Motiv ikke er Lysten til at tjene Christus men kun den laveste Egennytte, — en Charakteristik, der svarer til den Maade, hvorpaa han skildrer de samme Folk i Brevet til de af dem saa haardt plagede galatiske Menigheder (Gal. 6, 12. 13) —, men som samtidig vide at optræde med megen Kløgt, idet de «ved søde Ord og skjøn Tale bedrage de Enfoldiges Hjerter.« Derfor gjælder det for Læserne, naar de komme til at staa Ansigt til Ansigt med dem, at være «vise til det Gode og rene for det Onde».

Allerede tre Gange har Apostelen udtalt det Velsignelsesønske, med hvilket han pleier at slutte sine Breve (15, 33. 16, 20. 24); han kan i dvælende Kjærlighed ligesom ikke ret bestemme sig til at skilles fra en Menighed, der maatte ligge hans Hjerte saa nær. Dog — det maa ske. Og saa slutter han da sin Skrivelse med en fra Hjertets Dyb strømmende Lovprisning af den Gud, der formaar at styrke Læserne i den Sandhed og i det Liv, hvori de allerede staa (V. 25—27). I det rene Evangelium, hvis Tjener Paulus er, og hvis Indhold er Jesus Christus, er jo den frelsende Sandhed bragt dem; hvad det nu gjælder om, er kun dette, at de erfare en Styrkelse, der sker i Overensstemmelse med den Prædiken, som de saaledes allerede have modtaget, saaat de styrkes imod enhver Lærdom, der afviger herfra. Thi det Evangelium, som er forkyndt dem, er tilvisse Sandheden; det er jo Aabenbaringen af den Frelse, der, fra evige Tider forhaanden i Guds Raadslutning, nu er fremtraadt i Virkeliggjørelse og som en saadan virkeliggjort Kjendsgjerning kundgjort blandt alle Folkeslag ved det apostoliske Vidnesbyrd, der støtter sig til det profetiske Ord og kan beraabe sig paa Guds egen Befaling. Og ligesom Gud gjennem denne sin fra Evighed besluttede og nu udførte og forkyndte Frelse har forherliget sig som den ene Vise ved denne Frelses Midler, Jesus Christus, saaledes tilhører da ogsaa derfor Æren ham i al Evighed. Men idet Apostelen saaledes priser Gud, klinger gjennem hans Tale endnu engang den Stræng, der

har lydt gjennem det hele Brev. Thi idet han fremhæver, at Forkyndelsen af denne Frelse efter Guds Befaling skulde udgaa til *alle Folkeslag*, for hos dem at virke Lydighed mod Troen, minder han endnu til Slutning sine Læsere om hint samlende og forenende «*baade for Jøde først og for Græker*», hvori vi have erkjendt Romerbrevets ledende Tanke.

Brevet til Romerne.

Paulus, Christi Jesu Tjener, kaldet til Apostel, udkaaret for 1, 1
Guds Evangelium, som han forud forjættede ved sine Pro- 2
feter i hellige Skrifter, om hans Søn, der efter Kjødet er 3
kommen af Davids Æt, der efter Helligheds Aand er godt- 4
gjort som Guds stærke Søn ved Opstandelsen fra Døde, Jesus
Christus vor Herre, ved hvem vi fik Naade og Aposteltje- 5
neste for at virke Lydighed mod Troen blandt alle Hed-
ningefolkene for hans Navns Skyld, iblandt hvilke ogsaa I 6
ere Jesu Christi Kaldte, — til alle Guds Elskede, Kaldte, 7
Hellige, som ere i Rom. Naade blive Eder til Del og Fred
fra Gud vor Fader og den Herre Jesus Christus!

Først takker jeg min Gud ved Jesus Christus for Eder 8
Alle, fordi Eders Tro omtales i hele Verden. Thi Gud, 9
hvem jeg tjener i min Aand i Evangeliet om hans Søn, er
mit Vidne, hvor uafladelig jeg kommer Eder ihu, idet jeg 10
altid under mine Bønner beder om, at jeg dog endelig engang
maa faa Lykke til ved Guds Villie at komme til Eder. Thi 11
jeg længes efter at se Eder, forat jeg kan meddele Eder
nogen aandelig Naadegave til Eders Styrkelse, — det vil 12
sige efter at opmuntres hos Eder sammen med Eder ved den
fælleds Tro, Eders og min. Og jeg vil ikke, at I skulle være 13
uvidende, mine Brødre, om, at jeg ofte har foresat mig at
komme til Eder — og jeg er bleven hindret indtil nu —,

forat jeg kunde have nogen Frugt ogsaa blandt Eder, lige-
14 som blandt de øvrige Hedningefolk. Jeg staar i Gjæld baade
15 til Græker og Barbarer, baade til Vise og til Daarer; saa-
ledes er jeg for min Del redebon til at forkynde Evangeliet
16 ogsaa for Eder i Rom. Thi jeg skammer mig ikke ved
Evangeliet; thi en Guds Kraft er det til Frelse for Enhver,
17 som tror, baade Jøde først og Græker. Thi i det aabenbares
Guds Retfærdighed af Tro for Tro, som der er skrevet: «den
Retfærdige af Tro skal leve.»

18 Thi Guds Vrede aabenbares fra Himlen over al Ugude-
lighed og Uretfærdighed hos Menneskene, som holde Sand-
19 heden nede i Uretfærdighed, eftersom det, der lader sig er-
kjende om Gud, er aabenbaret iblandt dem; thi Gud har
20 aabenbaret dem det. Thi hans usynlige Væsen beskues fra
Verdens Skabelse af, idet det forstaaes af hans Gjerninger,
baade hans evige Kraft og Guddommelighed, forat de ingen
21 Undskyldning skulle have, eftersom de trods Kjendskab til
Gud ikke ærede eller takkede ham som Gud, men bleve for-
fængelige i sine Tanker og deres uforstandige Hjerte blev
22 formørket. Medens de pralede af at være Vise, bleve de
23 Daarer, og byttede den uforgjængelige Guds Herlighed bort
imod et Billede, som bestod i en Afbildning af et forgjænge-
ligt Menneske og af Fugle og af Firføddede og af Krybdyr.

24 Derfor hengav ogsaa Gud dem i deres Hjerters Begjær-
ligheder til Urenhed, saa de indbyrdes skjændede sine Le-
25 gemer, de, som ombyttede Guds Sandhed med Løgn og
ærede og dyrkede Skabningen fremfor Skaberen, han som er
26 velsignet i Evighed, Amen. Derfor hengav Gud dem til
27 skjændige Lidenskaber; thi baade ombyttede deres Kvinder
den naturlige Brug med den unaturlige, og paa samme Maade
forlode ogsaa Mændene den naturlige Brug af Kvinden og
optændtes i sit Begjær efter hinanden, saaat Mænd bedrev
Skjændigheden med Mænd og modtog det tilbørlige Gjen-
28 gjæld for sin Forvildelse paa sig selv. Og ligesom de ikke

---

V. 17. Habak. 2, 4.

brød sig om at have Gud i Erkjendelse, hengav Gud dem
til et forkasteligt Sind, til at gjøre det Utilbørlige: fyldte 29
af al Uretfærdighed, Slethed, Ondskab, Havesyge; fulde af
Misundelse, Mord, Trætte, Svig, Træskhed; Øretudere, Bag- 30
vadskere, Gudforhadte, Voldsmænd, Hoffærdige, Pralere, op-
findsomme til Ondt; ulydige mod Forældre, uvittige, upaa- 31
lidelige, ukjærlige, ubarmhjertige; Saadanne, som vel kjende 32
Guds Dom, at de, der forøve Saadant, fortjene Døden, og
dog ikke blot gjøre det men ogsaa skjænke sit Bifald til dem,
som forøve det.

Derfor har du ingen Undskyldning, o Menneske, hvo du II, 1
end er, som dømmer. Thi idet du dømmer din Næste, for-
dømmer du dig selv; thi du forøver det Samme, du som
dog dømmer, og vi vide, at Guds Dom efter Sandhed er 2
over dem, der forøve Saadant. Men gjør du den Beregning, 3
o Menneske, du, som dømmer dem, der forøve Saadant, og
selv gjør det, at du skal undfly Guds Dom? Eller foragter 4
du hans Godheds og Taalmodigheds og Langmodigheds Rig-
dom, idet du ikke erkjender, at Guds Godhed driver dig til
Omvendelse? Ved din Haardhed og dit ubodfærdige Hjerte 5
ophober du dig Vrede paa Vredens og Guds Retfærdsdoms
Aabenbarelses Dag, hans, som skal give Enhver efter hans 6
Gjerninger: dem, som under Udholdenhed i god Gjerning 7
søge Herlighed og Ære og Uforgjængelighed, et evigt Liv;
dem derimod, som ere gjenstridige og ulydige mod Sand- 8
heden, men lydige mod Uretfærdigheden, skal Vrede og
Harme blive til Del. Trængsel og Angst skal komme over 9
enhver Menneskesjæl, som bedriver det Onde, baade Jøde
først og Græker; men Herlighed og Ære og Fred skal blive 10
Enhver til Del, der gjør det Gode, baade Jøde først og Græ-
ker. Thi der er ikke Persons Anseelse hos Gud; thi saa 11. 12
Mange som syndede uden Loven, skulle ogsaa gaa fortabte uden
Loven, og saa Mange som syndede med Loven, skulle dømmes 13
ved Loven; thi ikke de, som høre Loven, ere retfærdige for
Gud, men de, som gjøre Loven, skulle blive retfærdiggjorte.

Thi naar Hedningerne, som ikke have Loven, af Naturen 14

gjøre, hvad Loven byder, da ere disse, som dog ikke have
15 Loven, en Lov for sig selv; de vise nemlig, at Lovens Gjer-
ning er skreven i deres Hjerter, idet ogsaa deres Samvittig-
hed aflægger Vidnesbyrd og Tankerne indbyrdes fremføre
16 Anklage eller ogsaa Forsvar paa den Dag, da Gud skal
dømme det Skjulte hos Menneskene efter mit Evangelium
17 ved Jesus Christus. Men om du benævnes Jøde og forlader
18 dig paa Loven og roser dig af Gud og kjender hans Villie
og prøver det Forskjellige, idet du undervises ved Loven,
19 og trøster dig til at være en Veileder for Blinde, et Lys for
20 dem i Mørke, en Opdrager for Uforstandige, en Lærer for
Umyndige, idet du i Loven har Erkjendelsens og Sandhedens
21 faste Form: du altsaa, som lærer en Anden, du lærer ikke
dig selv? du som forkynder, at man ikke skal stjæle, du
22 stjæler? du som siger, at man ikke skal bedrive Hor, du
bedriver Hor? du som væmmes ved Afguderne, du begaar
23 Tempelran? du som roser dig af Loven, du vanærer Gud
24 ved at overtræde Loven? Thi for Eders Skyld spottes Guds
25 Navn blandt Hedningerne, som der er skrevet. Thi Omskjæ-
relse har vistnok sin Nytte, dersom du holder Loven; men
hvis du er en Overtræder af Loven, da er din Omskjærelse
26 bleven Forhud. Om nu altsaa Forhuden iagttager Lovens
Bud, vil da ikke hans Forhud blive regnet som Omskjærelse?
27 Og dømme skal den naturlige Forhud, som fuldbyrder Lo-
ven, dig, som med Bogstav og Omskjærelse er en Overtræder
28 af Loven. Thi ikke han er Jøde, som er det i det Aaben-
bare; heller ikke er det Omskjærelse, som er det i det Aa-
29 benbare, paa Kjødet; men han, som er det i det Skjulte, er
Jøde, og Omskjærelse er Hjertets, i Aand, ikke i Bogstav;
denne har sin Ros, ikke af Mennesker, men af Gud.

III, 1 Hvad er da Jødens Fortrin? eller hvad Omskjærelsens
2 Nytte? Meget, tilvisse. Først nemlig det, at de bleve be-
3 troede Guds Ord. Thi hvorledes? fordi om Nogle vare utro,
saa vil dog vel ikke deres Utroskab tilintetgjøre Guds Tro-

V. 24. Es. 52, 5.

skab? Det være langt fra! lad meget mere Gud være sand- 4
dru, men ethvert Menneske en Løgner, ligesom der er skre-
vet: «Forat du maa retfærdiggjøres i dine Ord og seire,
naar du gaar irette.» Men dersom vor Uretfærdighed tjener 5
til at vise Guds Retfærdighed, hvad skulle vi da sige? Gud
er dog vel ikke uretfærdig, naar han hjemsøger med sin
Vrede? (jeg taler som et Menneske; det være langt fra!
hvorledes skal Gud ellers være Verdens Dommer?) Dersom 6
nemlig Guds Sanddruhed ved min Løgn aabenbarede sig rige- 7
lig til Forherligelse for ham, hvorfor dømmes da vel jeg
endnu som Synder? Og skulle vi da ikke, som vi spottende 8
beskyldes for, og som Nogle sige at vi lære, gjøre det Onde,
forat det Gode kan komme deraf? Saadannes Dom er vel-
forskyldt.

Hvorledes altsaa? Kommer nogen Fordel os tilgode? 9
Slet ikke; vi have jo forhen anklaget baade Jøder og Græker
for, at de Allesammen ere under Synd, som der er skrevet: 10
«der findes ikke en Retfærdig, end ikke een; der findes ikke
den, som er forstandig, der findes ikke den, som opsøger 11
Gud; alle ere de afvegne, tilhobe ere de blevne uduelige; 12
der findes ikke Nogen, som øver Godhed, der findes ikke
en Eneste.» «En aabnet Grav er deres Strube, med sine Tunger
øvede de Svig». «Slangers Gift er under deres Læber.» «Deres 13
Mund er fuld af Forbandelse og Bitterhed.» «Hastige ere deres 14
Fødder til at udgyde Blod; Ødelæggelse og Elendighed er 15
der paa deres Veie, og en Fredens Vei kjende ikke.» «Der 16
findes ikke Gudsfrygt for deres Øine.» Men vi vide, at Alt, 17. 18
hvad Loven siger, taler den til dem, som have Loven, forat 19
enhver Mund skal lukkes og hele Verden blive strafskyldig
for Gud, eftersom ved Lovgjerninger intet Kjød vil blive
retfærdiggjort for ham; thi ved Loven virkes Erkjendelse 20
af Synd.

V. 4. Ps. 51, 6. — V. 10—12. Ps. 14, 1—3. — V. 13. Ps. 5, 10. Ps. 140, 4. — V. 14. Ps. 10, 7. — V. 15—17. Es. 59,7. 8. — V. 18. Ps. 36, 2.

21 Men nu er uden Loven Guds Retfærdighed bleven aaben-
22 baret, bevidnet af Loven og Profeterne, Guds Retfærdighed
nemlig ved Troen paa Jesus Christus for Alle og over Alle,
23 som tro. Der er nemlig ikke nogen Forskjel; thi Alle synd-
24 dede og fattes den Ære, som Gud giver, idet de blive ret-
færdiggjorte uforskyldt, ved hans Naade, ved Forløsningen i
25 Christus Jesus, hvem Gud stillede til Skue i hans Blod som
en Naadestol ved Tro forat vise sin Retfærdighed, fordi han
26 havde baaret over med de Synder, som forhen vare begangne,
i sin Langmodighed, — forat vise sin Retfærdighed i den
nærværende Tid, forat han kunde være retfærdig og retfær-
diggjøre den, som er af Tro.

27 Hvor er der altsaa bleven af vor Ros? Den er ude-
lukket! Ved hvilken Lov? Gjerningernes? Nej, men ved
28 Troens Lov. Thi vi holde for, at Mennesket bliver retfær-
29 diggjort ved Tro, uden Lovgjerninger. Eller er Gud alene
Jøders Gud? er han ikke ogsaa Hedningers? jo, han er ogsaa
30 Hedningers, saasandt som Gud er een, og han vil retfærdiggjøre
31 Omskjærelsen af Tro og Forhuden ved Troen. — Ophæve
vi nu altsaa Loven ved Troen? Det være langtfra; tvert-
imod, vi hævde Loven.

IV, 1 Hvad skulle vi nu altsaa sige, at Abraham, vor Fader,
har opnaaet efter Kjødet? thi dersom Abraham blev retfær-
2 diggjort af Gjerninger, da har han Grund til at rose sig, men
3 ikke til at prise Gud. Thi hvad siger Skriften? «Abraham
4 troede Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed»; men
den, som har Gjerninger, tilregnes Lønnen ikke efter Naade
5 men efter Skyldighed, den derimod, som ikke har Gjerninger
men tror paa ham, som retfærdiggjør den Ugudelige, tilreg-
6 nes hans Tro til Retfærdighed. Ligesom ogsaa David udta-
ler Saligprisningen af det Menneske, hvem Gud tilregner Ret-
7 færdighed uden Gjerninger: «Salige ere de, hvis Overtræ-
8 delser bleve forladte og hvis Synder bleve overdækkede; sa-

---

V. 3. 1 Mos. 15, 6. — V. 7. 8. Ps. 32. 1. 2.

lig den Mand, hvem Herren ikke tilregner Synd!» Gjælder 9
nu denne Saligprisning de Omskaarne eller tillige de Uom-
skaarne? Vi sige jo, at Abraham blev hans Tro regnet til
Retfærdighed; hvorledes blev den da tilregnet ham? som 10
omskaaren eller som uomskaaren? ikke som omskaaren men
som uomskaaren; og han fik Omskjærelsens Tegn som et 11
Segl paa Retfærdigheden ved den Tro, han havde havt som
uomskaaren, forat han skulde være alle deres Fader, der tro
som uomskaarne, forat Retfærdigheden skulde tilregnes og-
saa dem, og Fader for de Omskaarne, der ikke blot have 12
Omskjærelsen, men ogsaa vandre i Fodsporene af den
Tro, som vor Fader Abraham havde som uomskaaren.
Thi ikke ved Loven fik Abraham eller hans Æt den For- 13
jættelse, at han skulde være Arving til Verden, men ved
Troesretfærdigheden. Thi dersom de af Loven ere Arvinger, 14
da er Troen bleven tom og Forjættelsen er ophævet; thi 15
Loven virker Vrede; hvor der nemlig ikke er nogen Lov, er
der heller ingen Overtrædelse. Derfor ere Arvingerne af 16
Tro, forat de kunne være det af Naade, forat Forjættelsen
maa staa fast for hele Ætten, ikke for den alene, som er af
Loven, men ogsaa for den, som er af Abrahams Tro, han
som er Fader for os Alle (som der er skrevet: «til Fader for 17
mange Folkeslag har jeg sat dig») for Guds Ansigt, hvem
han troede, som levendegjør de Døde og kalder det, der ikke
er, som om det var; han som mod Haab troede med Haab, 18
forat han skulde blive mange Folkeslags Fader efter Ordet
«saaledes skal din Æt blive», og uden at blive svag i Troen 19
saa hen til sit eget Legeme, der var hendøet, idet han var
næsten hundrede Aar gammel, og til Saras Moderlivs Død; 20
men paa Guds Forjættelse tvivlede han ikke i Vantro, men
blev stærk ved sin Tro, idet han gav Gud Æren, fuldt for- 21
visset om, at hvad han har forjættet, er han mægtig til og-
saa at gjøre. Derfor blev det ogsaa regnet ham til Retfær- 22
dighed. Men ikke for hans Skyld alene blev der skrevet, at

V. 17. 1 Mos. 17, 5. — V. 18. 1 Mos. 15, 5.

23 det blev tilregnet ham, men ogsaa for vor Skyld, hvem det
24 vil blive tilregnet, vi som tro paa ham, der opvakte Jesus vor
Herre fra Døde, han som blev given hen for vore Overtræ-
25 delsers Skyld og opvakt for vor Retfærdiggjørelses Skyld.

V, 1 Retfærdiggjorte altsaa af Tro have vi Fred med Gud
2 ved vor Herre Jesus Christus, ved hvem vi jo ogsaa have
havt Adgang til denne Naade, i hvilken vi staa, og vi rose
3 os af Haab om Guds Herlighed; ja ikke det alene, men vi rose
4 os ogsaa af vore Trængsler, idet vi vide, at Trængslen vir-
ker Taalmodighed, og Taalmodigheden et prøvet Sind, og
5 det prøvede Sind Haab; og Haabet gjør ikke tilskamme,
fordi Guds Kjærlighed er udgydt i vore Hjerter ved den
6 Hellig-Aand, som er given os. Thi endnu da vi vare svage,
7 døde Christus til bestemt Tid for Ugudelige; thi neppe vil
Nogen gaa i Døden for en Retfærdig, — thi for den Gode
8 tør vel kanhænde Nogen paatage sig at gaa i Døden, — men
Gud viser sin Kjærlighed mod os derved, at medens vi endnu
9 vare Syndere døde Christus for os. Hvor meget mere skulle
vi da ikke nu, da vi ere blevne retfærdiggjorte ved hans
10 Blod, ved ham blive frelste fra Vreden! Thi saasandt vi, da
vi vare Fiender, bleve forsonede med Gud ved hans Søns
Død, hvor meget mere skulle vi da ikke nu, da vi ere blevne
11 forsonede, blive frelste ved hans Liv, — ja ikke det alene,
men saaledes at vi endogsaa rose os af Gud ved vor Herre
Jesus Christus, ved hvem vi jo nu have faaet Forsoningen!
12 Derfor, ligesom ved eet Menneske Synden kom ind i
Verden, og ved Synden Døden, og saaledes Døden trængte
13 igjennem til alle Mennesker, fordi de Alle syndede — thi
før Loven var der vistnok Synd i Verden, men Synd tilreg-
14 nes ikke, naar der ikke er nogen Lov; alligevel herskede
Døden fra Adam til Moses ogsaa over dem, som dog ikke
havde syndet i Lighed med Adams Overtrædelse, han som er
15 et Forbillede paa den tilkommende. Dog er det ikke med
Naadegaven saaledes som med Faldet; thi dersom ved den

Enes Fald de Mange døde, hvor meget mere er da Guds
Naade og Gaven i det ene Menneskes Jesu Christi Naade bleven overvættes rig for de Mange! Og ikke er det med Ga- 16
ven saaledes, som det blev ved Eens Synd; thi Dommen
virkede paa Grund af Een Fordømmelse, Naadegaven derimod
virkede paa Grund af mange Fald Frifindelsesdom. Thi der- 17
som paa Grund af eet Fald Døden herskede ved den Ene,
hvor meget mere skulle da ikke de, som modtage Naadens
og Retfærdighedens Gaves overvættes Rigdom, herske i Liv
ved den Ene, Jesus Christus? Altsaa: ligesom Eens Fald for 18
alle Mennesker virkede Fordømmelsesdom, saaledes virkede
ogsaa Eens retfærdige Gjerning for alle Mennesker Livets
Retfærdiggjørelse; thi ligesom ved det ene Menneskes Uly- 19
dighed de Mange kom i Synderes Stand, saaledes skulle ogsaa de Mange ved den Enes Lydighed komme i Retfærdiges
Stand. Men Loven kom ind ved Siden af, forat Faldet skulde 20
øges; men hvor Synden øgedes, blev Naaden end mere overvættes rig, forat ligesom Synden herskede ved Døden, saale- 21
des ogsaa Naaden skulde herske ved Retfærdighed til et
evigt Liv ved Jesus Christus, vor Herre.

Hvad skulle vi altsaa sige? skulle vi blive ved med Syn- VI, 1
den, forat Naaden kan øges? Det være langt fra! vi, som 2
jo ere døde for Synden, hvorledes skulle vi fremdeles leve i
den? Eller vide I ikke, at saamange som vi bleve døbte til 3
Christus Jesus, bleve vi døbte til hans Død? Vi bleve altsaa 4
begravede sammen med ham ved Daaben til hans Død, forat,
ligesom Christus opvaktes fra Døde ved Faderens Herlighed,
saaledes ogsaa vi skulle vandre i et nyt Liv. Thi ere vi blevne 5
inderlig forenede med hans Døds Billede, saa skulle vi ogsaa
blive det med hans Opstandelses, da vi jo vide dette, at vort 6
gamle Menneske blev korsfæstet sammen med ham, forat
Syndens Legeme skulde tilintetgjøres, paadet vi ikke længere
skulle tjene Synden; thi den som er død, er retfærdiggjort 7
fra Synden. Men ere vi døde sammen med Christus, tro vi, 8

at vi ogsaa skulle leve sammen med ham, da vi vide, at
9 Christus, efterat være opvakt fra Døde, ikke dør mere; Dø-
10 den har ikke mere nogen Vælde over ham; thi hvad han
døde, døde han een Gang for Synden, men hvad han lever,
11 lever han for Gud. Saaledes anser ogsaa I Eder som døde
12 for Synden men levende for Gud, i Christus Jesus! Lad der-
for ikke Synden herske i Eders dødelige Legeme, saa I ad-
13 lyde dets Begjærligheder; frembyder heller ikke Eders Lem-
mer for Synden som Uretfærdigheds-Vaaben, men frembyder
Eder for Gud som Saadanne, der fra Døde ere blevne levende,
14 og Eders Lemmer som Retfærdigheds-Vaaben for Gud! Thi
Synden skal ikke herske over Eder; I ere jo ikke under Lo-
ven men under Naaden.

15 Hvorledes altsaa? skulle vi synde, siden vi ikke ere un-
der Loven men under Naaden? Det være langt fra! Vide
16 I ikke, at naar I frembyde Eder for En som Tjenere til Ly-
dighed, da ere I ogsaa Tjenere for den, som I lyde, enten
det nu er Syndens til Død eller Lydighedens til Retfærdig-
17 hed? Men Gud ske Tak, at I vare Syndens Tjenere, men af
Hjertet ere blevne lydige mod den Lærdomsform, til hvilken
18 I ere blevne overgivne! Men efterat være blevne frigjorte
19 fra Synden, ere I blevne Tjenere for Retfærdigheden. Jeg
fører menneskelig Tale paa Grund af Eders Kjøds Svaghed.
Ligesom I nemlig frembød Eders Lemmer som Tjenere for
Urenheden og Lovovertrædelsen til Lovovertrædelse, saaledes
skulle I nu frembyde Eders Lemmer som Tjenere for Ret-
20 færdigheden til Helliggjørelse; thi dengang da I vare Syn-
21 dens Tjenere, vare I frie overfor Retfærdigheden. Hvilken
Frugt havde I da dengang? Saadant, hvorover I nu skamme
22 Eder; thi Udgangen derpaa er Døden. Nu derimod, da I
ere blevne frigjorte fra Synden men ere blevne Tjenere for
Gud, have I Eders Frugt til Helliggjørelse og som Udgang
23 et evigt Liv. Thi Syndens Sold er Døden, men Guds Naade-
gave et evigt Liv i Christus Jesus, vor Herre.

Eller vide I ikke, Brødre! — jeg taler jo til Saadanne, VII, 1
som kjende Loven, — at Loven hersker over Mennesket,
saalænge det lever? Thi Egtehustruen er ved Loven bun- 2
den til sin Mand i hans Livstid; men dersom Manden dør,
er hun løst fra Loven om Manden. Altsaa skal hun, saalænge 3
Manden lever, kaldes en Egteskabsbryderske om hun ægter
en anden Mand; men dersom Manden dør, er hun fri fra
Loven, forat hun ikke skal være en Egteskabsbryderske om
hun ægter en anden Mand. Derfor, mine Brødre! døde ogsaa 4
I for Loven ved Christi Legeme, forat I kunde komme til
at tilhøre en Anden, nemlig ham, som er opvakt fra Døde,
forat vi kunde bære Frugt for Gud. Thi da vi vare i Kjø- 5
det, virkede Syndernes Lidenskaber, som fremkaldtes ved
Loven, i vore Lemmer til at vi bare Frugt for Døden; nu deri- 6
mod ere vi løste fra Loven, idet vi ere døde for den, som vi
holdtes fangne under, saaat vi tjene i Aandens nye Væsen og
ikke i Bogstavens gamle Væsen.

Hvad skulle vi da sige? er Loven Synd? Det være 7
langt fra! men jeg kjendte ikke Synden uden ved Loven; thi
Begjærligheden kjendte jeg jo ikke, hvis ikke Loven havde
sagt: «du skal ikke begjære!» Men Synden tog Anledning 8
ved Budet og virkede i mig al Begjærlighed; thi uden Lov
er Synden død. Jeg levede engang uden Lov; men da Bu- 9
det kom, blev Synden levende igjen, jeg derimod døde; og 10
Budet, som var til Liv, dette befandtes mig til Død; thi 11
Synden tog Anledning ved Budet og besveg mig og dræbte
mig ved det. Saaledes er da Loven hellig og Budet helligt 12
og retfærdigt og godt. Er da altsaa det Gode bleven mig 13
til Død? Det være langt fra! men Synden, forat den skulde
vise sig som Synd, idet den ved det Gode bragte mig Dø-
den, — forat Synden skulde blive overvættes syndig ved
Budet.

Thi vi vide, at Loven er aandelig; jeg derimod er kjø- 14
delig, solgt under Synden; thi hvad jeg fuldbringer, erkjen- 15

V. 7. 2 Mos. 20, 17.

der jeg ikke; thi ikke hvad jeg vil, udfører jeg, men hvad
16 jeg hader, dette gjør jeg. Men gjør jeg dette, som jeg ikke
17 vil, da vidner jeg jo med Loven, at den er god; men nu er
det ikke længer mig, som fuldbringer det, men Synden, der
18 bor i mig. Thi jeg ved, at der i mig, det er i mit Kjød,
ikke bor noget Godt; thi at ville er forhaanden, men at fuld-
19 bringe det Gode ikke; thi jeg gjør ikke det Gode, som jeg
20 vil, men det Onde, som jeg ikke vil, dette udfører jeg; men
gjør jeg dette, som jeg ikke vil, da er det ikke længer mig,
21 som fuldbringer det, men Synden, der bor i mig. Jeg finder
altsaa den Lov for mig, jeg som vil gjøre det Gode, at det
22 Onde ligger mig forhaanden; thi jeg fryder mig i Guds Lov
23 efter mit indre Menneske, men jeg ser en anden Lov i mine
Lemmer, der strider mod mit Sinds Lov og tager mig til
24 Fange for Syndens Lov, som er i mine Lemmer. Jeg elen-
dige Menneske! hvo skal fri mig fra dette Dødens Legeme?
25 Tak ske Gud ved Jesus Christus, vor Herre. — Altsaa tje-
ner da nu jeg med mit Sind Guds Lov, men med mit Kjød
Syndens Lov.

VIII, 1 Saa er der da altsaa nu ingen Fordømmelse for dem, der
2 ere i Christus Jesus; thi Livets Aands Lov har i Christus
3 Jesus gjort mig fri fra Syndens og Dødens Lov. Hvad der
nemlig var umuligt for Loven, idet den var afmægtig ved
Kjødet: Gud sendte sin egen Søn i syndigt Kjøds Bil-
4 lede og for Syndens Skyld og fordømte Synden i Kjødet,
forat Lovens Fordring skulde opfyldes i os, vi som ikke
5 vandre efter Kjødet, men efter Aanden. Thi de, som ere
efter Kjødet, hige efter hvad Kjødets er, de derimod, som
6 ere efter Aanden, efter hvad Aandens er; thi Kjødets Higen
7 er Død, men Aandens Higen er Liv og Fred; eftersom Kjø-
dets Higen er Fiendskab mod Gud, — det er nemlig ikke
Guds Lov underdanigt, thi det formaar heller ikke at være
8 det, — og de, som ere i Kjødet, kunne ikke være Gud til
9 Behag. Men I ere ikke i Kjødet men i Aanden, om ellers
Guds Aand bor i Eder; har derimod Nogen ikke Christi
10 Aand, da hører denne ham ikke til; men er Christus i Eder,

da er vistnok Legemet dødt paa Grund af Synden, men Aanden er Liv paa Grund af Retfærdigheden. Men dersom hans 11
Aand, der opvakte Jesus fra Døde, bor i Eder, da skal han, der opvakte Christus fra Døde, gjøre ogsaa Eders dødelige Legemer levende paa Grund af, at hans Aand bor i Eder.

Altsaa ere vi da nu, Brødre, ikke Kjødets Skyldnere til 12
at leve efter Kjødet. Thi dersom I leve efter Kjødet, da 13
komme I til at dø; men dersom I ved Aanden dræbe Legemets Gjerninger, da skulle I leve. Thi Saamange som drives 14
af Guds Aand, disse ere Guds Børn, — I fik jo nemlig ikke 15
en Trældoms-Aand atter til Frygt, men I fik en Sønnekaarets Aand, i hvilken vi raabe: «Abba, Fader!»; Aanden selv 16
vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn —; men ere vi 17
Børn, da ere vi ogsaa Arvinger, nemlig Guds Arvinger og Christi Medarvinger, om vi ellers lide sammen med ham for ogsaa at blive herliggjorte sammen med ham.

Thi jeg holder for, at den nærværende Tids Lidelser 18
ikke komme op imod den Herlighed, som skal aabenbares paa os. Thi Skabningens Længsel forventer Guds Børns 19
Aabenbarelse; thi Forfængeligheden blev Skabningen under- 20
lagt, — ikke frivillig, men paa Grund af hans Villie, som lagde den derunder, — i Haab om, at ogsaa Skabningen skal 21
blive udfriet fra Trældommen under Tilintetgjørelsen til Guds Børns Herligheds Frihed. Vi vide nemlig, at hele Skabnin- 22
gen tilsammen sukker og er tilsammen i Veer indtil nu; ja 23
ikke den alene, men ogsaa vi, som dog have Førstegrøden af Aanden, ogsaa vi sukke i vore Hjerter, idet vi forvente Sønnekaar, nemlig vort Legemes Forløsning. Thi i Haabet 24
bleve vi frelste; men et Haab, som sees, er ikke noget Haab, thi det, som En ser, hvorfor vil han vel ogsaa haabe det? 25
Men dersom vi haabe, hvad vi ikke se, da forvente vi det med Taalmodighed.

Paa samme Maade kommer ogsaa Aanden vor Svaghed 26
tilhjælp; thi vi vide ikke, hvad vi skulle bede eftersom fornødent er, men Aanden selv gaar i Forbøn for os med uud-

27 sigelige Sukke, og han, som gransker Hjerterne, ved, hvad
det er, Aanden mener; thi efter Guds Villie gaar han i For-
bøn for Hellige.
28 Og vi vide, at dem, som elske Gud, tjener Alting til
29 Gode, dem, som ere kaldte efter hans Raadslutning. Thi
hvem han forud kjendte, dem bestemte han ogsaa forud til
at blive ligedannede med hans Søns Billede, forat han skulde
30 være førstefødt blandt mange Brødre; og hvem han forud be-
stemte, dem kaldte han ogsaa, og hvem han kaldte, dem ret-
færdiggjorde han ogsaa, og hvem han retfærdiggjorde, dem
herliggjorde han ogsaa.
31 Hvad skulle vi nu sige til dette? Dersom Gud er for
32 os, hvo er da imod os? Han, som jo ikke sparede sin egen
Søn, men gav ham hen til Bedste for os Alle, hvorledes skal
33 han kunne Andet end med ham ogsaa skjænke os Alt? Hvo
vil rette Anklage mod Guds Udvalgte? Gud er den som
34 retfærdiggjør; hvo er den som fordømmer? Christus er den
som er død, ja hvad mere er, som ogsaa er opvakt, som og-
saa er ved Guds Høire, som ogsaa gaar i Forbøn for os;
35 hvo vil skille os fra Christi Kjærlighed? Trængsel eller Angst
eller Forfølgelse eller Hunger eller Nøgenhed eller Fare eller
36 Sværd? som der er skrevet: «for din Skyld dræbes vi hele
37 Dagen; vi bleve anseede som Slagtefaar.» Men i alt dette
38 vinde vi mere end Seier ved ham, som elskede os. Thi jeg
er forvisset om, at hverken Død eller Liv, hverken Engle
eller Magter, hverken Nærværende eller Tilkommende eller
39 Kræfter, hverken Høide eller Dybde eller nogen anden Skab-
ning skal formaa at skille os fra Guds Kjærlighed i Christus
Jesus, vor Herre!

IX, 1 Sandhed siger jeg i Christus, jeg lyver ikke, idet min
2 Samvittighed vidner med mig i den Hellig-Aand, at jeg har
3 en stor Sorg og mit Hjerte en uafladelig Kummer. Thi jeg

V. 36. Ps. 44, 23.

vilde ønske, at jeg selv var forbandet fra Christus til Bedste
for mine Brødre, mine Frænder efter Kjødet, de som jo ere 4
Israeliter, hvem Sønnekaaret og Herligheden og Pagterne og
Lovgivningen og Gudsdyrkelsen og Forjættelserne tilhøre,
hvem Fædrene tilhøre, og fra hvem Christus stammer efter 5
Kjødet, han som er Gud over Alt, velsignet i Evighed, Amen.

Dog ingenlunde som om Guds Ord er bleven ugyldigt. 6
Thi ikke Alle, som ere af Israel, ere Israel; heller ikke ere 7
Alle, fordi de ere Abrahams Æt, derfor hans Børn; men
«i Isak skal der nævnes dig en Æt», det er: ikke Kjødets 8
Børn ere Guds Børn, men Forjættelsens Børn regnes til Ætten;
et Forjættelsesord er nemlig dette: «ved denne Tid vil jeg 9
komme, og da skal Sara have en Søn». Dog ikke dette 10
alene; men ogsaa ved Rebekka viser det Samme sig, hun
som var frugtsommelig ved Een, nemlig vor Stamfader Isak.
Thi uagtet de endnu ikke vare fødte og endnu ikke havde 11
gjort noget Godt eller Ondt, saa blev der, forat Guds i
hans Udvælgelse grundede Raadslutning skulde blive be-
staaende, ikke af Gjerninger men af ham som kalder, sagt 12
til hende: «den Ældre skal tjene den Yngre»; som der er 13
skrevet: «Jakob elskede jeg, Esau derimod hadede jeg».

Hvad skulle vi da sige? der er dog vel ikke Uretfærdig- 14
hed hos Gud? Det være langt fra! Thi til Moses siger han: 15
«Jeg vil forbarme mig over den, som jeg forbarmer mig over,
og ynkes over den, som jeg ynkes over»; altsaa beror det ikke 16
paa den som vil, heller ikke paa den som løber, men paa Gud,
som forbarmer sig. Thi Skriften siger til Farao: «just derfor 17
opreiste jeg dig, for paa dig at vise min Magt, og forat mit
Navn kan blive forkyndt paa hele Jorden». Altsaa er det den, 18
som han vil, hvem han forbarmer sig over, og den, som han
vil, hvem han forhærder.

Du vil da sige til mig: hvorfor bebreider han da endnu? 19
thi hvo staar vel hans Villie imod? — Men hvo er dog du, 20

V. 7. 1 Mos. 21, 12. — V. 9. 1 Mos. 18, 10. — V. 12. 1 Mos. 25, 23.
— V. 13. Mal. 1, 2. — V. 15. 2 Mos. 33, 19. — V. 17. 2 Mos. 9, 16.

o Menneske, som gjør Indsigelse mod Gud? det, som er
dannet, vil dog vel ikke sige til ham, som dannede det:
21 hvorfor gjorde du mig saaledes? eller har ikke Pottemageren
Magt over Leret til af den samme Deig at arbeide det ene
22 Kar til Ære, det andet til Vanære? Men om nu Gud, skjønt
han vilde vise sin Vrede og kundgjøre sin Magt, dog i me-
23 gen Langmodighed bar Vredeskar, beredte til Fortabelse, for
tillige at kundgjøre sin Herligheds Rigdom over Barmhjer-
24 tighedskar, som han forud havde tilberedt for Herlighed? og
til at blive saadanne kaldte han ogsaa os, ikke alene af Jøder
25 men ogsaa af Hedninger, som han ogsaa siger hos Hoseas:
«Jeg vil kalde det Folk, som ikke hører mig til, mit Folk,
26 og den ikke Elskede elsket, og det skal ske paa det Sted, hvor
der blev sagt til dem: ¡ikke ere I mit Folk', der skulle de
27 kaldes den levende Guds Børn.» Og Esaias raaber om Is-
rael: «Om Israels Børns Tal er som Havets Sand, saa skal
28 dog kun Levningen af dem blive frelst; thi sit Ord opfylder
og fremskynder han i Retfærdighed, thi et fremskyndet Ord
29 skal Herren udføre paa Jorden.» Og som Esaias har forud-
sagt: «Havde ikke den Herre Sebaoth levnet os en Sæd, da
vare vi blevne som Sodoma og vare blevne lige med Go-
morrha.»

30 Hvad skulle vi altsaa sige? at Hedninger, som dog ikke
higede efter Retfærdighed, opnaaede Retfærdighed, men Ret-
31 færdigheden af Tro; Israel derimod, som higede efter Ret-
færdigheds Lov, naaede ikke frem til Retfærdigheds Lov.
32 Hvorfor? fordi de ikke søgte den ved Tro men saaledes som
33 ved Lovgjerninger; thi de stødte an mod Anstødsstenen, som
der er skrevet: «se, jeg sætter i Sion en Anstødssten og en
Forargelsesklippe, og hvo, som tror paa ham, skal ikke blive
X, 1 tilskamme.» Brødre, mit Hjertes Hu og min Bøn til Gud
2 er for dem til Frelse. Thi jeg giver dem det Vidnesbyrd, at
3 de have Iver efter Gud, men ikke med Forstand; thi idet de vare

---

V. 25. Hos. 2, 25. — V. 26. Hos. 1, 10. — V. 27. 28. Es. 10, 22. 23. — V. 29. Es. 1, 9. — V. 33. Es. 8, 14. 28, 16.

blinde for Guds Retfærdighed og søgte at oprette sin egen Retfærdighed, underkastede de sig ikke Guds Retfærdighed. Christus er jo nemlig Lovens Endemaal til Retfærdighed for 4
Enhver, som tror. Thi Moses skriver om Retfærdigheden 5
af Loven: «Det Menneske, som gjør disse Ting, skal leve derved»; men Retfærdigheden af Tro siger saaledes: «Sig 6
ikke i dit Hjerte: ‚hvo vil fare op i Himlen (nemlig forat bringe Christus ned)?' eller: ‚hvo vil fare ned i Dybet (nem- 7
lig forat bringe Christus op fra Døde)?'» Men hvad siger den? 8
«Nær dig er Ordet, i din Mund og i dit Hjerte»; det er Ordet om Troen, som vi forkynde, nemlig at dersom du 9
med din Mund bekjender Jesus som Herre og tror i dit Hjerte, at Gud opvakte ham fra Døde, da skal du blive frelst; thi med Hjertet tror man til Retfærdighed, og med Munden 10
bekjender man til Frelse. Skriften siger jo: «Ingen, som 11
tror paa ham, skal blive tilskamme»; thi der er ingen For- 12
skjel mellem Jøde og Græker; Alle have jo den samme Herre, der er rig for Alle, som paakalde ham; thi «Enhver, som 13
paakalder Herrens Navn, skal blive frelst».

Hvorledes skal man da paakalde den, paa hvem man 14
ikke har troet? og hvorledes skal man tro der, hvor man ikke har hørt? og hvorledes skal man høre, uden der er En, som forkynder? og hvorledes skal man forkynde, uden man 15
bliver udsendt? som der er skrevet: «Hvor skjønne ere deres Fødder, der forkynde Fred, der bringe godt Budskab!» Men 16
ikke Alle adlød Evangeliet. Thi Esaias siger: «Herre, hvo troede vel vor Forkyndelse?» Altsaa kommer Troen af For- 17
kyndelsen, men Forkyndelsen ved Guds Ord. Men jeg siger: 18
det er dog vel ikke saa, at de ikke have faaet høre? Tvertimod; «til hele Jorden gik deres Røst ud og deres Ord til Verdens Ender». — Men jeg siger: Israel var dog vel ikke 19
uvidende derom? Først siger Moses: «jeg vil vække Eders

V. 5. 3 Mos. 18, 5. — V. 6 flg. 5 Mos. 30, 11 flg. — V. 10. Es. 28, 16. — V. 13. Joel 3, 5. — V. 15. Es. 52, 7. — V. 16. Es. 53, 1. — V. 18. Ps. 19, 5. — V. 19. 5 Mos. 32, 21.

Nidkjærhed over det, som ikke er et Folk, over et uforstan-
20 digt Folk vil jeg vække Eders Harme.» Og Esaias drister
sig til at sige: «Jeg blev funden af dem, som ikke søgte
mig; jeg aabenbarede mig for dem, som ikke spurgte efter
21 mig»; men om Israel siger han: «Hele Dagen udstrakte jeg
mine Hænder mod et ulydigt og gjenstridigt Folk.»

XI, 1 Jeg siger altsaa: Gud har dog vel ikke forskudt sit Folk?
Det være langt fra! jeg er jo ogsaa en Israelit, af Abrahams
2 Æt, Benjamins Stamme. Gud har ikke forskudt sit Folk,
som han forud kjendte. Eller vide I ikke, hvad Skriften siger
i Beretningen om Elias, hvorledes han træder frem for Gud
3 imod Israel? «Herre, dine Profeter dræbte de, dine Altere
omstyrtede de, og jeg blev alene levnet tilbage, og de stræbe
4 mig efter Livet!» Men hvad siger Gudssvaret til ham? «Jeg
levnede mig syv tusinde Mænd, som ikke bøiede Knæ for
5 Baal.» Saaledes er der da ogsaa i denne Tid vorden en
6 Levning efter Naadens Udvælgelse; men er det skeet af Naade,
da er det ikke længer skeet af Gjerninger, ellers bliver Naa-
7 den ikke længer Naade. Hvorledes altsaa? hvad Israel trag-
ter efter, det har det ikke opnaaet; men de Udvalgte have
8 opnaaet det, de Øvrige derimod ere blevne forhærdede, som
der er skrevet: «Gud gav dem en Bedøvelses-Aand, Øine
som ikke se og Øren som ikke høre, indtil den Dag idag».
9 Og David siger: «Deres Bord vorde dem en Strikke og en
10 Snare og en Fælde og en Gjengjældelse for dem; lad deres
Øine blive formørkede, forat de ikke skulle se, og bøi altid
deres Ryg!»

11 Jeg siger altsaa: de have dog vel ikke snublet for
at falde? Det være langt fra! tvertimod er ved deres
Fald Frelsen bleven Hedningerne til Del i den Hensigt, at
12 de skulle opvækkes til Nidkjærhed. Men er deres Fald Ver-
dens Rigdom og Tabet af dem Hedningernes Rigdom, hvor
13 meget mere da Fylden af dem? Til Eder nemlig taler jeg,

V. 20. 21. Es. 65, 1. 2. — V. 3. 1 Kong. 19, 10. — V. 4. 1 Kong. 19, 18. — V. 8. Es. 29, 10. 5 Mos. 29, 4. — V. 9. 10. Ps. 69, 23. 24.

I Hedninger. Forsaavidt som jeg vistnok er Hedningers
Apostel, holder jeg min Tjeneste i Ære, om jeg dog kunde 14
vække mine kjødelige Frænder til Nidkjærhed og faa frelst
Nogle af dem. Thi er deres Forkastelse Verdens Forligelse, 15
hvad Andet skal da deres Antagelse blive end Liv af Døde?

Men er Førstegrøden hellig, da er ogsaa Deigen det, 16
og er Roden hellig, da ere ogsaa Grenene det. Om nu alli- 17
gevel nogle af Grenene bleve brudte af, og du, som er en
vild Oliekvist, blev podet ind iblandt dem og fik Del med
dem i Olietræets Rod og Fedme, da ros dig ikke imod Gre- 18
nene; men hvis du roser dig — det er jo ikke dig, som bæ-
rer Roden, men Roden, som bærer dig. Du vil da sige: 19
«Grenene bleve brudte af forat jeg skulde blive podet ind.»
Ganske rigtig; ved sin Vantro bleve de brudte af, du 20
derimod staar ved din Tro; vær ikke hoffærdig; men frygt!
thi saasandt Gud ikke skaanede de naturlige Grene, da vil 21
han nok heller ikke skaane dig. Se da altsaa Guds Godhed 22
og Strænghed: Guds Strænghed er over de faldne, men over
dig er hans Godhed, saafremt du holder dig til hans God-
hed; ellers vil ogsaa du blive hugget af; men ogsaa hine 23
ville, dersom de ikke holde ved i sin Vantro, blive podede
ind; thi Gud formaar at pode dem ind igjen. Thi saasandt 24
du blev afhugget af det naturlige vilde Olietræ og mod Na-
turen podet ind i et ædelt Olietræ, hvor meget mere ville
da ikke disse, som af Naturen tilhøre det, blive podede ind
i sit eget Olietræ?

Thi jeg vil ikke, at I skulle være uvidende, Brødre, om 25
denne Hemmelighed, forat I ikke skulle være kloge i Eders
egne Øine, at Forhærdelse delvis er kommen over Israel,
indtil Fylden af Hedningerne er kommen ind, og saa skal 26
hele Israel blive frelst, som der er skrevet: «Fra Sion skal
Befrieren komme, han skal bortskaffe Ugudeligheder fra Jakob,
og dette er min Pagt med dem, naar jeg borttager deres 27
Synder.» I Henseende til Evangeliet ere de vistnok forhadte 28

V. 26. 27. Es. 59, 20 flg. 27, 9.

for Eders Skyld, men i Henseende til sin Udvælgelse ere de
29 elskede for Fædrenes Skyld; thi sine Naadegaver og sit Kald
30 fortryder Gud ikke. Thi ligesom I fordum vare ulydige mod
Gud, men nu have faaet Barmhjertighed ved disses Ulydighed,
31 saaledes have ogsaa disse nu været ulydige, forat ogsaa de
skulle faa Barmhjertighed ved den Barmhjertighed, som er
32 bleven Eder tildel. Thi Gud har hengivet dem Alle til Uly-
dighed forat kunne forbarme sig over dem Alle.
33 O Dyb af Guds Rigdom og Visdom og Kundskab! hvor
34 urandsagelige ere hans Domme og hans Veie usporlige! Thi
hvo kjendte Herrens Sind? eller hvo blev hans Raadgiver?
35 eller hvo gav ham Noget forud, saaat han nu skulde faa
36 Vederlag derfor? Thi af ham og ved ham og til ham er
Alt; hans er Æren i Evighed! Amen.

XII, 1 Jeg formaner Eder altsaa, Brødre, ved Guds Barmhjer-
tighed, til at fremstille Eders Legemer som et levende, hel-
ligt, Gud velbehageligt Offer, — Eders aandelige Offertje-
2 neste, — og til ikke at skikke Eder lige med denne Verden
men forvandles ved Sindets Fornyelse, forat I kunne prøve,
hvordan Guds Villie er: det Gode og Velbehagelige og Fuld-
3 komne. Jeg siger nemlig ved den Naade, som er given mig,
til Enhver iblandt Eder, at han ikke skal gjøre sig høie
Tanker, udover den tilbørlige Tænkemaade, men være be-
tænkt paa aandelig Ædruelighed, alteftersom Gud har tildelt
4 Enhver hans Maal af Tro. Thi ligesom vi have mange Lem-
mer paa eet Legeme, men ikke alle Lemmerne have den
5 samme Gjerning, saaledes ere vi Mange eet Legeme i Chri-
6 stus, hver for sig derimod ere vi hverandres Lemmer; og da
vi have forskjellige Naadegaver alt efter den Naade, som er
given os, da lader os, dersom vi have Profeti, profetere i
7 Forhold til vor Tro, eller dersom vi have Menighedstjeneste,
give Agt paa Tjenesten, eller, dersom det er en Lærer, paa

V. 34. Es. 40, 13. — V. 35. Job 41, 2.

Lærergjerningen, eller dersom det er en Formaner, paa For- 8
maningen; den, som uddeler, gjøre det i Enfold, den, som
forestaar, gjøre det med Flid, den, som øver Barmhjertighed,
gjøre det med Venlighed!

Kjærligheden være uskrømtet; afskyr det Onde, holder 9
fast ved det Gode! Værer ømme mod hverandre i Broder- 10
kjærlighed, overbyder hverandre i Agtelse for hinanden; værer
ikke lunkne i Eders Iver, brænder i Aanden, tjener Herren! 11
Værer glade ved Haabet, taalmodige i Trængslen, ihærdige 12
til Bønnen! Viser de Hellige Deltagelse i deres Trang, be- 13
flitter Eder paa Gjæstfrihed! Velsigner dem, som forfølge 14
Eder; velsigner, og forbander ikke! Glæder Eder med de 15
Glade, græder med de Grædende! Tragter efter det Samme 16
for hverandre; tragter ikke efter det Høie, men finder Eder
gjerne i det Lave; bliver ikke kloge i egne Tanker! Betaler 17
ikke Nogen Ondt for Ondt; værer betænkte paa Godt for
alle Menneskers Øine! Hvis det er muligt, da holder I paa 18
Eders Side Fred med alle Mennesker; hævner Eder ikke 19
selv, mine Elskede, men giver Plads for Vreden; thi der er
skrevet: «Mig hører Hævn til, jeg vil gjengjælde, siger Her-
ren.» Dersom altsaa din Fiende hungrer, giv ham at spise; 20
dersom han tørster, giv ham at drikke; thi naar du gjør
dette, vil du samle glødende Kul paa hans Hoved. Lad dig 21
ikke overvinde af det Onde, men overvind det Onde ved
det Gode!

Hver Sjæl være foresatte Øvrigheder underdanig; thi XIII, 1
der er ikke nogen Øvrighed uden af Gud, men de, som ere,
ere anordnede af Gud. Den derfor, som sætter sig op imod 2
Øvrigheden, staar imod Guds Anordning; men de, som staa
imod, skulle faa sin Dom; thi Øvrighedspersonerne ere 3
ikke en Skræk for den gode Gjerning, men for den onde.
Men ønsker du, ikke at frygte Øvrigheden? gjør det Gode,
saa skal du have Ros af den; thi Guds Tjener er den, dig 4
til Gode; gjør du derimod det Onde, da frygt; thi ikke uden

V. 19. 5 Mos. 32, 35.

Grund bærer den Sværdet; thi Guds Tjener er den, der hævnende fuldbyrder Vrede over den, som forøver det Onde.
5 Derfor er det nødvendigt at være den underdanig, ikke alene for Vredens Skyld, men ogsaa for Samvittighedens.
6 Derfor betale I jo ogsaa Skatter; thi de ere Guds Tjenere,
7 der netop tage vare paa denne Gjerning. Yder Alle hvad der tilkommer dem: den Skat, hvem Skat tilkommer, den Told, hvem Told tilkommer, den Frygt, hvem Frygt tilkommer, den Ære, hvem Ære tilkommer!
8 Bliver ikke Nogen Noget skyldige — uden det at elske hverandre; thi den, som elsker sin Næste, har opfyldt Loven.
9 Thi det Ord: du skal ikke bedrive Hor, du skal ikke slaa ihjel, du skal ikke stjæle, du skal ikke begjære, og om der er noget andet Bud, det sammenfattes igjen til Eet i dette
10 Ord: du skal elske din Næste som dig selv. Kjærligheden tilføier ikke Næsten Ondt; altsaa er Kjærligheden Lovens
11 Opfyldelse. Og det da vi kjende Tiden, at det nemlig nu er paatide for os at vaagne op af Søvne; thi Frelsen er os
12 nu nærmere, end dengang da vi antoge Troen. Natten lider, og Dagen stunder til; lad os derfor lægge fra os Mørkets
13 Gjerninger men iføre os Lysets Vaaben! Lad os vandre sømmelig, som om Dagen, ikke i Svir og Drik, ikke i Utugt
14 og Vellyst, ikke i Kiv og Avind; men iører Eder den Herre Jesus Christus, og drager ikke saaledes Omsorg for Kjødet, at Begjærligheder vækkes!

XIV,1 Antager Eder den, som er svag i Troen, uden at sætte
2 Eder til Doms over hans Tanker. Den Ene har Tro til at
3 spise Alt, den Svage derimod spiser kun Urter. Den, som spiser, foragte ikke den, som ikke spiser, og den, som ikke spiser, dømme ikke den, som spiser; thi Gud har jo antaget
4 ham. Hvo er du, som dømmer Andenmands Tjener? for sin egen Herre staar eller falder han; dog han skal blive
5 staaende, thi Herren formaar at holde ham oppe. Den Ene anser een Dag for forskjellig fra en anden, den Anden anser alle Dage for lige; Enhver være fuldt forvisset i sit eget

Sind! Den, som agter paa Dagen, gjør det for Herren, og 6
den, som ikke agter paa Dagen, gjør det for Herren. Og den,
som spiser, gjør det for Herren, thi han takker Gud, og den,
som ikke spiser, gjør det for Herren og takker Gud. Ingen 7
af os lever jo for sig selv, og Ingen dør for sig selv; thi 8
baade om vi leve, leve vi for Herren, og om vi dø, dø vi
for Herren; altsaa enten vi leve eller vi dø, ere vi Herrens.
Thi derfor døde Christus og blev levende, forat han skulde 9
være baade Levendes og Dødes Herre. Men du, hvorfor 10
dømmer du din Broder? eller ogsaa du, hvorfor foragter du
din Broder? Alle skulle vi jo stilles frem for Guds Domstol;
thi der er skrevet: «Saasandt jeg lever, siger Herren, for mig 11
skal ethvert Knæ bøie sig, og enhver Tunge skal prise Gud.»
Altsaa skal Enhver af os gjøre Gud Regnskab for sig selv. 12

Lad os derfor ikke længer dømme hverandre, men døm- 13
mer hellere saa, at I ikke skulle lægge Anstød eller Forar-
gelse for Eders Broder. Jeg ved og er overbevist i den 14
Herre Jesus om, at Intet er urent i sig selv; men for den,
som anser Noget for at være urent, for ham er det urent.
Hvis nemlig din Broder voldes Sorg ved, hvad du spiser, 15
da vandrer du ikke længer i Kjærlighed; bring ikke ved din
Spise den i Fortabelse, for hvem Christus er død!

Lad altsaa ikke Eders Gode blive bespottet! Guds Rige 16. 17.
er jo ikke Spisen og Drikken, men Retfærdighed og Fred og
Glæde i den Hellig-Aand; thi den, som heri tjener Christus, 18
er velbehagelig for Gud og holder Stand for Menneskenes
Dom. Lad os derfor tragte efter det, som tjener til Fred 19
og til indbyrdes Opbyggelse! Nedbryd ikke Guds Verk for 20
Mads Skyld! Alt er vistnok rent, men ondt er det for det
Menneske, som spiser det med Anstød; det er godt, ikke at 21
spise Kjød eller drikke Vin eller gjøre Noget, hvorved der
voldes din Broder Anstød. Du har Tro? hav den hos dig 22
selv, for Guds Ansigt! Salig er den, som ikke dømmer sig
selv i det, som han bestemmer sig for; men den, som tviv- 23

V. 11. Es. 45, 23.

ler, dersom han spiser, da er han allerede fordømt, fordi det ikke skeede af Tro; men Alt, som ikke sker af Tro, er Synd.

XV, 1 Vi, som ere stærke, ere skyldige at bære de Svages
2 Skrøbeligheder og ikke være os selv til Behag; Enhver af os
3 være sin Næste til Behag til hans Gavn, til Opbyggelse. Thi heller ikke Christus var sig selv til Behag; men, som der er skrevet: «deres Forhaanelser, som haane dig, faldt paa mig.»
4 Alt nemlig, som forud er skrevet, er skrevet til vor Lærdom, forat vi skulle have Haab ved den Taalmodighed og den
5 Trøst, som Skrifterne give. Men Taalmodighedens og Trøstens Gud give Eder at tragte efter det Samme indbyrdes
6 efter Christi Jesu Forbillede, forat I endrægtig, med een Mund, kunne prise Gud og vor Herres Jesu Christi Fader!

7 Derfor antager Eder hverandre, ligesom ogsaa Christus
8 antog sig Eder til Guds Ære. Jeg mener nemlig, at Christus er bleven en Tjener for de Omskaarne, for Guds Sand-
9 druheds Skyld, forat stadfæste Fædrenes Forjættelser, men at Hedningerne derimod have at prise Gud for Barmhjertighed, som der er skrevet: «Derfor vil jeg prise dig blandt
10 Hedninger og synge dit Navn Psalmer.» Og atter siger Skriften: «Fryder Eder, I Hedninger, sammen med hans
11 Folk!» Og atter: «Lover Herren, alle I Hedninger, og
12 priser ham, alle I Folkeslag!» Og atter siger Esaias: «Komme skal Isais Rodskud og han, der reiser sig forat herske
13 over Hedninger; paa ham skulle Hedninger haabe.» Men Haabets Gud fylde Eder med al Glæde og Fred i Eders Tro, forat I kunne være rige paa Haab ved den Hellig-Aands Kraft!

14 Men ogsaa jeg, mine Brødre, er overbevist om Eder, at I af Eder selv ere fulde af Godhed, fyldte med al Erkjen-
15 delse, istand til ogsaa at formane hverandre; alligevel har jeg tildels skrevet Eder noget dristigt til i den Hensigt atter at

---

V. 3. Ps. 69, 10. — V. 9. Ps. 18, 50. — V. 10. 5 Mos. 32, 73. — V. 11. Ps. 117, 1. — V. 12. Es. 11, 10.

paaminde Eder, paa Grund af den Naade, som er given mig
af Gud, forat jeg skal være en Offertjener for Christus Jesus 16
blandt Hedningerne, idet jeg prestelig betjener Guds Evan-
gelium, forat Ofret af Hedningerne kan blive velbehageligt,
helliget ved den Hellig-Aand. Jeg har altsaa min Ros i 17
Christus Jesus, hvad min Stilling til Gud angaar; thi jeg vil ikke 18
driste mig til at omtale Andet, end hvad Christus ved mig
virkelig har udrettet for at bringe Hedningerne til Lydighed,
ved Ord og Gjerning, ved Tegns og Underes Kraft, saaat 19
jeg fra Jerusalem af og rundt omkring indtil Illyrien har
fuldbragt Evangeliet om Christus, dog saaledes, at jeg satte 20
min Ære i at forkynde Evangeliet ikke der, hvor Christus
allerede var nævnt, for ikke at bygge paa Andenmands Grund-
vold, men, som der er skrevet: «de, som ikke havde faaet 21
Budskab om ham, skulle se, og de, som ikke have hørt,
skulle faa Indsigt.»

Derved er jeg ogsaa for det Meste bleven hindret fra at 22
komme til Eder; men nu, da jeg ikke længer har Rum i 23
disse Egne, men i mange Aar har havt Længsel efter at
komme til Eder, haaber jeg, naar jeg reiser til Spanien, paa 24
Gjennemreisen at faa se Eder og fra Eder af at befordres
didhen, naar jeg først tildels er bleven tilfredsstillet af Eder.
Men nu reiser jeg til Jerusalem i et Ærinde for de Hellige. 25
Thi det har behaget Macedonien og Achaja at bringe istand en 26
Gave for de Fattige blandt de Hellige i Jerusalem. Det har 27
nemlig behaget dem, og de ere deres Skyldnere; thi have
Hedningerne faaet Del i deres aandelige Goder, da ere de
ogsaa skyldige at tjene dem med de timelige. Naar jeg alt- 28
saa har fuldbragt dette og har overbragt dem denne Frugt
til Eie, vil jeg gjennem Eder reise hen til Spanien; og jeg 29
ved, at naar jeg kommer til Eder, vil jeg komme med Christi Vel-
signelses Fylde. Men jeg formaner Eder ved vor Herre Jesus Chri- 30
stus og ved Aandens Kjærlighed til at kjæmpe med mig i Eders
Bønner for mig til Gud, forat jeg kan blive friet fra de Vantro i 31

V. 21. Es. 52, 15.

Judæa og mit Ærinde til Jerusalem kan blive til Behag for
32 de Hellige, forat jeg med Glæde kan komme til Eder, om
33 Gud saa vil, og faa kvæge mig i Samvær med Eder. Fredens Gud være med Eder Alle! Amen.

XVI, 1 Jeg anbefaler Eder Føbe, vor Søster, som er Menigheds-
2 Tjenerinde i Kenchreæ, forat I maa tage imod hende i Herren, som det sømmer sig de Hellige, og staa hende bi i Alt, hvori hun maatte trænge til Eder; thi hun har ogsaa været til Hjælp for Mange, ogsaa for mig selv.

3 Hilser Priska og Akvilas, mine Medarbeidere i Christus
4 Jesus, de som for at redde mit Liv satte sit eget paa Spil, hvem ikke jeg alene takker, men ogsaa alle Menigheder af
5 Hedningerne, og Menigheden i deres Hus. Hilser Epænetus,
6 min Elskede, som er Asiens Førstegrøde for Christus. Hilser
7 Maria, hun som har arbeidet meget for Eder. Hilser Andronikus og Junias, mine Frænder og mine Medfangne, de som ere velkjendte blandt Apostlerne, de som ogsaa før mig ere
8 komne i Samfund med Christus. Hilser Amplias, min Elskede
9 i Herren. Hilser Urbanus, vor Medarbeider i Christus, og
10 Stachys, min Elskede. Hilser Apelles, den Prøvede i Christus. Hilser dem af Aristobulus's Hus. Hilser Herodion,
11 min Frænde. Hilser dem af Narcissus's Hus, som ere i Her-
12 ren. Hilser Tryfæna og Tryfosa, som have arbeidet i Herren. Hilser Persis, den Elskede, hun som har arbeidet meget i
13 Herren. Hilser Rufus, den Udvalgte i Herren, og hans og min
14 Moder. Hilser Asynkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas
15 og Brødrene hos dem. Hilser Filologus og Julia, Nereus og
16 hans Søster og Olympas og alle de Hellige hos dem. Hilser hverandre med et helligt Kys. Alle Christi Menigheder hilse Eder.

17 Jeg formaner Eder, Brødre, til at holde Øie med dem, som faa istand Splittelserne og Forargelserne imod den Lære,
18 som I have lært, og gaar af Veien for dem; thi disse tjene ikke vor Herre Christus men sin egen Bug, og ved sine søde
19 Ord og sin skjønne Tale bedrage de de Enfoldiges Hjerter. Eders Lydigheds Ry er nemlig kommen for Alle; over Eder glæ-

der jeg mig derfor, men jeg ønsker, at I skulle være vise til
det Gode og rene for det Onde. Men Fredens Gud skal i 20
Hast knuse Satan under Eders Fødder.

Vor Herres Jesu Christi Naade være med Eder!

Timotheus, min Medarbeider, hilser Eder, og Lucius og 21
Jason og Sosipatros, mine Frænder. Jeg Tertius, som skriver 22
Brevet, hilser Eder i Herren. Gajus, min og hele Menighe- 23
dens Vært, hilser Eder. Erastus, Byens Regnskabsfører, hil-
ser Eder, og Broderen Qvartus.

Vor Herres Jesu Christi Naade være med Eder Alle! 24
Amen.

Men ham, som formaar at styrke Eder efter mit Evange- 25
lium og Forkyndelsen om Jesus Christus, efter Aabenbarelsen
af den Hemmelighed, der har været fortiet i evige Tider men 26
nu er kommen for Lyset og ved profetiske Skrifter efter den
evige Guds Befaling kundgjort blandt alle Folkeslag forat
virke Lydighed mod Troen, — den ene vise Gud ved Jesus 27
Christus, hvem Æren tilhører i Evighed! Amen.

Indledning

til

Første Brev til Korinthierne.

Stolt som en Dronning thronede paa den smale Landtunge, der forbinder Halvøen Peloponnes med det egentlige Grækenland, det navnkundige *Korinth*. Dets eiendommelige Beliggenhed gav det allerede tidlig en høi Grad af Betydning. Lænende sig op til den stærke Klippefæstning Akrokorinth, der hævede sig paa Byens Sydside i en Høide af over 2000 Fod, beherskede det aldeles Forbindelsen tillands mellem Peloponnes og Fastlandet. Og da Omseilingen af Halvøen med Datidens ufuldkomne Navigationsmidler ikke var uden Fare, blev Byen et Mellemled mellem Orientens og Occidentens Handel; dens to Havnestæder Kenchreæ i Øst og Lechæum i Vest samlede Skarer af Skibe, hvis Varer befordredes tversover Landtungen, der ved Korinth er omtrent en norsk Mil bred. Store Rigdomme strømmede til Byen, der paa sit Høidepunkt talte over 300,000 Indbyggere. I Grækenlands Dødskamp mod det verdenserobrende Rom spillede Korinth en fremragende Rolle. Det sluttede sig til det achæiske Forbund; en Fornærmelse, som den stolte Stad tilfoiede nogle romerske Sendebud, gav Anledning til den Krig, der endte med Grækenlands fuldstændige Underkuelse. Korinth blev indtagen af de romerske Legioner under Mummius

og næsten aldeles ødelagt (146 f. Kr.). I et Aarhundrede laa Byen i Ruiner; da fattede Cæsar den Plan at reise den paany. Han sendte derhen en romersk Koloni, der igjen opbyggede den faldne Stad; blandt dem, der paany befolkede den, var et stort Antal Jøder. Saa stærk var den Livskraft, som den mageløs heldige Beliggenhed gav, at Korinth i utrolig kort Tid atter reiste sig til sin forrige Glands; «Grækenlands skjønne Stjerne» straalede paany i sin gamle Herlighed.

Men under al denne ydre Glimmer, hvori Korinth kappedes med selve Athen, hvilket Dyb af Lastefuldhed og sædelig Forkommenhed! Endog Datidens saa dybt sunkne Hedenskab havde et Skuldertræk for Korinths Laster, hvis fristende Farer mægtig øgedes ved al den Skjønheds Fylde, der tilhyllede dem. «Ei er det Hvermands Sag at gjæste det skjønne Korinthos», sagde et i Oldtiden meget udbredt Ord, der halvt ufrivillig bevidnede Vanskeligheden for den Fremmede af at modstaa denne By's Fristelser. Det kan i denne Henseende være nok at minde om Afrodite-Templet paa Akrokorinth, hvis tusinde Prestinder vare ligesaamange Skjøger. Imod al denne Usædelighed laa der ingen Beskyttelse eller Modvegt i den filosofiske Dannelse, hvoraf Byens Indvaanere vare saa stolte. Thi Datidens Filosofi løb ud i en tom Intellektualisme: man søgte ikke efter Sandheden i den Mening at indrømme den nogen Magt over Hjerte og Liv, men væsentlig kun for i sin Søgen efter den at have en Adspredelse og i den formentlige Besiddelse af den en Nydelse mere.

Hvad der meget bidrog til at kaste Glands over Korinth, var «de isthmiske Kamplege», der afholdtes paa Landtungen (Isthmen) paa det Sted, hvor denne er paa det Smaleste, neppe en halv norsk Mil bred, et lidet Stykke i Nord for Byen. Her var der indrettet en storartet Kampbane (Stadium), omgiven af Furulunde, indviede til Poseidon, Korinths Skytsgud. Hvert andet Aar samledes her hele Grækenlands Ungdom, begjærlig efter at vinde den udsatte Kamppris, en

Krands af Furukviste, hvis lykkelige Vinder ikke vilde bytte sin Hæder med nogen Konge. Kamplegene vare dels Væddeløb, dels Brydekamp, dels Vognkjørsel; ogsaa Digtere mødte frem forat recitere sine Verker. Efterat Korinth var stegen frem af sine Ruiner som en Fønix af Asken og havde hævet sig til sin gamle Herlighed, opblomstrede ogsaa disse isthmiske Kamplege hurtig til sin forrige Betydning; endog Verdens Herrer, de stolte romerske Keisere, ansaa det stundom ikke under sin Værdighed at kappes med de græske Ynglinge om Furukrandsen. — Det kan ikke betvivles, at *Paulus* med sit for alt Menneskeligt saa aabne Blik med Interesse betragtede dette eiendommelige Skuespil under sin Nærværelse i Korinth. Men for hans alvorsfulde, dybe Betragtning vandt det en anden Betydning. I Kampem med dens Anspændelse af alle Kræfter og dens Forsagelse af Alt, som kunde hindre Seieren, skuede han et Billede paa den Christnes Kamp forat hævde sit Liv i Gud; Krandsen, der vinkede og opflammede Kjæmperne, blev ham et Billede paa den Retfærdighedens og Salighedens Krands, der venter den indtil Enden trofast udholdende christne Stridsmand. Hvilket Indtryk Apostelen har modtaget af disse Lege, der saaledes for ham bleve et Symbol paa Livets høieste Alvor, fremgaar af den Anvendelse, han oftere gjør af dem i sine Skrifter. «Vide I ikke», skriver han til de samme Korinthier, der saa ofte havde overværet og vel ogsaa deltaget i Isthmens Kamplege, «at de, som løbe paa Rendebanen, løbe vistnok Alle, men kun Een faar Kampprisen? Løber saaledes, forat I kunne opnaa den! Enhver, som deltager i Kamplege, er afholdende i Alt, hine altsaa forat faa en forgjængelig Krands, men vi en uforgjængelig. Jeg løber da nu saaledes, som ikke paa det Uvisse; jeg fægter saaledes som En, der ikke slaar i Veiret; men jeg giver mit Legeme Slag og bortfører det som Træl, forat jeg dog ikke, efterat have raabt Andre op til Kamp, selv skal blive forkastet» (1 Kor. 9, 24—27; se ogsaa Fil. 3, 12—14. 2 Tim. 4, 7. 8).

Nu er ikke blot Korinths gamle Glands fuldstændig

blegnet, men Byen selv næsten totalt forsvunden. Neppe et halvt Hundrede usle Hytter findes der, hvor den skjønne, stolte By kneiste; af Stadiet med al dets Herlighed findes kun Ruiner, spredte om paa Landtungen mellem de to Have, hvis Bølger synge sin melankolske Sang om Forgjængeligheden af al menneskelig Storhed. —

Til Korinth kom Apostelen *Paulus* for første Gang paa sin anden store Missionsreise, sandsynligvis i Aaret 53 efter Chr.[1]). Han kom derhen — rimeligvis tilsøs — fra Athen, hvor han for det areopagitiske Tribunal, Datidens mest anseede Domstol, havde holdt sin ved Tilhørernes Spot afbrudte Tale om Gud, den over Verden høit Ophøiede og dog Menneskene saa Nære[2]), og hvor han havde grundet den første christne Menighed af dem, der lode sig vinde for Troen[3]). Under sit Ophold i Athen havde Paulus følt den mest levende Bekymring for de nystiftede Menigheder i Macedonien, som han netop havde maattet forlade, og den mest brændende Længsel efter at erfare, hvorledes disse unge Christne udholdt den Trængslernes Ildprøve, som allerede forinden hans Afreise havde begyndt at hjemsøge dem. Denne hans Bekymring og Længsel gjaldt fremfor Alt Menigheden i Thessalonika, hvor Forfølgelsen rasede værst, idet Byens fanatiske Jøder havde faaet ophidset ogsaa Hedningerne imod de Christne[4]). Allerede ved sin Afreise fra Macedonien havde Paulus ladet sine Medarbeidere og Ledsagere paa denne Reise Silvanus (Silas) og Timotheus blive tilbage i Berøa, forat de under hans forestaaende Ophold i Athen kunde bringe ham Efterretninger fra de unge Menigheder; didhen skulde de nemlig snarest begive sig for atter at træffe Paulus[5]). De indtraf ogsaa der, medens Paulus endnu var der; men de Efterretninger, de kunde bringe ham om Trængslernes Virkning paa de macedoniske Christne, vare ikke mere beroligende, end at Apostelen, hvis Længsel efter atter at

[1]) Ap. Gj. 18, 1. [2]) Ap. Gj. 17, 22—31. [3]) Ap. Gj. 17, 34. [4]) Ap. Gj. 17, 5 flg. 1 Thess. 2, 14. [5]) Ap. Gj. 17, 14. 15.

faa Besked fra disse blev «uudholdelig», paany sendte dem Begge op til Thessalonika, dels forat styrke denne mest udsatte Menighed, dels forat bringe ham nye Efterretninger om Sagernes Gang[1]). Endnu vare ikke disse med saamegen Længsel imødeseede Sendebud vendte tilbage til Apostelen, da denne forlod Athen og drog til Korinth. Saaledes kom han *alene* til denne By.

Det var en Augias-Stald, som han, den christne Herkules, her vilde forsøge at rense. At grunde en christen Menighed i Korinth, hvilken Opgave! Her skulde Evangeliet om ham, der er «Grækerne en Daarskab», prædikes for Mennesker, der fremfor Andre brystede sig af filosofisk Dannelse; her skulde Christendommens strenge Krav paa et helligt Liv holdes frem for Saadanne, hvis Livselement fra Barnsben af havde været den tøilesløseste Usædelighed i alle tænkelige Former; her skulde Verdensforsagelsen og Selvfornegtelsen anvises som Livets Vei for dem, der hidtil havde seet Livets Opgave og Skjønhed i et yppigt Levnet, viet til Nydelse og omgivet af Luxus og Pragt! Det kan ikke forundre os, at selv en Paulus's stærke Aand her gruede ved Tanken paa Opgavens Storhed og Vanskelighed, at han, som han selv vidner[2]), kom til Korinth og færdedes der «i Svaghed og i Frygt og i megen Bæven».

Det var neppe længe efter sin Ankomst til Korinth, at Apostelen gjorde Bekjendtskab med det jødechristne Egtepar *Akvilas* og *Priskilla*[3]), der nylig vare komne derhen fra Rom, hvis jødiske Befolkning Keiser *Claudius's* Edikt (fra Aaret 52) netop havde jaget i Landflygtighed[4]). Det var Herrens kjærlige Styrelse, der førte hans Stridsmand just her, hvor han skulde bestaa saa mange hede Kampe, til et Hjem, hvor han, som selv havde givet Afkald paa Familielivets Lykke, kunde svale sin Pande efter Striden blandt Ligesindede og Venner. Mange Berøringspunkter forbandt Apostelen med dette Egte-

---

[1]) 1 Thess. 3, 1 flg.; smlgn. Ap. Gj. 18, 5. [2]) 1 Kor. 2, 3. [3]) Ap. Gj. 18, 2 flg. [4]) Se ovenfor S. 8.

par: fælleds Nationalitet, fælleds Tro, ja endog fælleds Haandverk, idet Akvilas ligesom Paulus drev paa Teltmageriet. Intet var derfor naturligere, end at Paulus tog fast Bolig hos dem og forblev i deres Hus under hele sit Ophold i Korinth. Saalænge dette varede, ernærede Apostelen sig selv ved sine Hænders Arbeide; selv efterat Herren havde givet ham at se Frugt af sin Forkyndelse og der havde dannet sig en christen Menighed i Korinth, vilde han ikke tage imod nogen Understøttelse af dennes Lemmer. Det var Apostelens vise Forsigtighed, der saaledes bevægede ham til hellere at anvende de Timer, som hans apostoliske Virksomhed levnede ham, til Arbeide i Akvilas's Værksted end at modtage de omend noksaa velmente Kjærlighedsgaver fra de unge korinthiske Christne. Hans skarpe Blik varslede ham fra Først af om de strenge Hensyn, der maatte iagttages just ligeoverfor de her saa vanskelige Forholde; han maatte omhyggelig undgaa Alt, der kunde give endog blot et Skin af, at han forbandt egenkjærlige Hensigter med sin Optræden. Ved denne hans ædle Uegennyttighed kom det stundom saa vidt med ham, at han formelig led Nød. Men selv da blev han sparet for at bryde sit høihjertede Princip ligeoverfor Korinthierne; thi fra de macedoniske Menigheder, navnlig fra hans kjære *Filippi*, kom der just da Understøttelser, som han ikke kunde nære nogen Betænkelighed ved at tage imod. Det viste sig senerehen, at denne hans Forsigtighed ikke havde været overflødig, idet den stoppede Munden paa hans Fiender, der gjerne vilde fremstille sig selv som besjælede af de reneste Hensigter ligeoverfor Menigheden og derimod gjøre Paulus mistænkelig. Samtidig maatte Apostelen rigtignok ogsaa opleve at se hadske Modstandere i Korinth vende endog hans Uegennyttighed til en Anklage mod ham. Disse Folk, der nok ikke forsømte at lade sig føde af Menighederne, søgte at fjerne den Dom over deres egennyttige Forhold, som laa i Paulus's Uegennyttighed, ved at fremstille denne og dens Følge, Paulus's legemlige Arbeide for sit Livsophold, som stridende mod en Apostels Værdighed! Vi erfare dette

af 2 Kor. 11, 7—12, hvor vi ogsaa finde Apostelens mandige Svar paa al denne Jammerlighed. «Gjorde jeg Synd», skriver han her, «ved at ydmyge mig selv, forat I skulde ophøies, idet jeg uden Vederlag forkyndte Eder Guds Evangelium? Andre Menigheder skatlagde jeg, idet jeg tog Sold af dem forat kunne tjene Eder, og da jeg var hos Eder og led Mangel, faldt jeg Ingen til Byrde; thi hvad der fattedes mig, udfyldte Brødrene, der kom fra Macedonien, og i Alt vogtede jeg mig og vil fremdeles vogte mig for at tynge paa Eder. Saasandt Christi Sandhed er i mig, denne Ros skal ikke maalbindes for mig i Achajas Egne! Hvorfor ikke? fordi jeg ikke elsker Eder? det ved Gud! men hvad jeg gjør, vil jeg ogsaa herefter gjøre forat berøve dem Anledningen, der søge en Anledning, forat de i det Stykke, hvoraf de rose sig, skulle findes at være som vi».

Tro mod sin Grundsætning «baade for Jøde først og for Græker»[1]) henvendte Paulus ogsaa her i Korinth sin Forkyndelse af den Korsfæstede baade til sine Landsmænd og til Hedningerne, først og fremst til hine. Blandt dem fandt han dog saa liden Ingang, at han efter en Tids forgjæves Forsøg paa at trænge ind i denne haarde Jordbund udtrykkelig og høitidelig sagde sig løs fra Ansvaret ligeoverfor dem og erklærede, fra nu af at ville koncentrere sin Virksomhed paa Grækerne[2]). Dog beretter Lukas udtrykkelig, at ialfald een jødisk Familie antog Troen, nemlig Synagogeforstanderen Krispus med hele hans Hus[3]). Derimod viste der sig en ikke liden Modtagelighed for Evangeliet blandt den hedenske Befolkning, og den glade Overraskelske, som Apostelen maa have følt herover just i Korinth, stadfæstede Herren ved i et Syn om Natten at opmuntre ham til frygtløs Virksomhed og vidne, at han havde «et stort Folk i denne By». Saa besluttede da Paulus sig til at tage et længere Ophold i Korinth, og han blev der i et Aar og sex Maaneder[4]).

[1]) Rom. 1, 16. [2]) Ap. Gj. 18, 4—7. [3]) Smstds V. 8. Efter al Rimelighed er dette den samme Krispus, der nævnes i 1 Kor. 1, 14. [4]) Ap. Gj. 18, 9—11.

Det var naturligt, at de vantro Jøder med stigende Harme saa denne Apostelens Virksomhed blandt Hedningerne. Endelig brød deres Raseri ud i lys Lue. Provinsen Achaja, hvis Hovedstad Korinth var, havde just i Aaret 53 faaet en ny Statholder, Junius Annæus Gallio, en for sin Mildhed og Menneskekjærlighed berømt Mand, en Broder af den navnkundige Filosof Seneca. Korinths Jøder, der forvexlede Statholderens Mildhed med Svaghed, mente ved et af sine sædvanlige tumultuariske Udbrud af Fanatisme at skulle skræmme ham til at straffe Paulus, idet de anklagede ham for at optræde mod Moseloven — en Anklage, der lige saa meget savnede Grund i det virkelige Forhold som Tilknytning i de romerske Love, der blot belagde en Optræden mod den romerske Statsreligion med Straf. Men de tog Feil af Manden. Gallio afviser kort og bestemt deres Anklage, og driver dem selv med Skam bort fra Domstolen. Nu lade Jøderne sit Raseri gaa ud over Sosthenes, en Landsmand og Synagogeforstander, der havde antaget Troen paa Christus, idet de endnu for Gallios Øine gribe ham og mishandle ham, uden at dog Statholderen finder sig beføiet til at skride ind, for ikke at ægge deres Fanatisme endnu mere. Saaledes mislykkedes det hele Anslag totalt, og den eneste Tilfredsstillelse, Jøderne vandt, var at kjøle sit Mod paa en af Paulus's Disciple[1]).

Endnu en Tidlang blev Apostelen i Korinth, hvor han fortsatte sin Virksomhed uforfærdet og ufortrødent. Og Herren bekjendte sig rigelig til den, saaat ogsaa Undere skeede ved Paulus's Haand[2]). Endelig maatte han dog forlade denne By, som han havde betraadt med saa smaa Forventninger, men hvor hans Virksomhed havde baaret saa rige Frugter. Hans apostoliske Kaldsgjerning drog ham videre, og i Aaret 54 tiltraadte han atter Tilbagereisen til Orienten. Alene og

---

[1]) Ap. Gj. 18, 12—17. Denne Sosthenes er sandsynligvis den Samme, der optræder som Medafsender af Paulus's 1ste Brev til den korinthiske Menighed, 1 Kor. 1, 1. [2]) 2 Kor. 12, 12.

bekymret var han kommen derhen; opfyldt af taknemlig Glæde og ledsaget af kjære Venner drog han derfra, idet Akvilas og Priskilla samtidig ogsaa forlod Korinth for at bosætte sig i Efesus[1]).

Frugten af denne Apostelens halvandetaarige Virksomhed var da *den korinthiske Christenmenighed.* At denne allerede under Paulus's Ophold i Staden var bleven en talrig, fremgaar af Lukas's udtrykkelige Beretning[2]); saaledes stadfæstedes Herrens Ord om det «store Folk», han havde i Korinth[3]). Af Beretningen om Menighedens Tilblivelse er det klart, at den ganske overveiende bestod af forhenværende Hedninger; dog have vi seet, at den ogsaa talte ialfald nogle Lemmer af jødisk Byrd. At der saaledes opstod en talrig Christenmenighed i Korinth, er et af de stærkeste Vidnesbyrd om Christendommens verdensbeseirende Kraft; vi have seet, hvilke mægtige Hindringer Evangeliet just her havde at overvinde, hvilket ugunstigt Materiale det just her forefandt. Det kunde imidlertid ikke være anderledes, end at dette Materiales eiendommelige uheldige Beskaffenhed paa mange Maader lod spore sine Virkninger indenfor den Menighed, der var dannet af det. Det varede neppe ret længe efter Apostelens Afreise fra Korinth, førend der i Menigheden viste sig Tegn til de Brøst og Skrøbeligheder, der just gjorde den fremfor andre til Apostelens Smertesbarn.

Det har, maaske især i Tider, der nu ligge noget tilbage, været sædvanligt at forestille sig de apostoliske Menigheder iførte det «Jomfruelighedens» rene Smykke, som man altfor meget har savnet i vore Dage. Man har været tilbøielig til at tænke sig hine Menigheder, der vare frembragte ved Apostlernes og deres Medarbeideres Virksomhed, som ganske eller dog paa det Nærmeste «rene», som omfattende udelukkende eller dog næsten udelukkende Saadanne, der ikke blot mente det alvorlig og oprigtig med sin Christendom, men ogsaa i sit personlige Forhold opviste Aandens ubetingede Seier

[1]) Ap. Gj. 18, 18 flg. [2]) Ap. Gj. 18, 8. [3]) Smstds. V. 10.

over Kjødet. Man har ligeoverfor vore Dages pinlige Erfaringer om den slette Tilstand i Menighederne fundet en Trøst ved at kaste Blikket tilbage paa hine Tider, da Christendommen fremtraadte i al sin Kraft til at seire over Verden og Verdens Væsen, og da den modtoges med en Hengivelsens Inderlighed, en Begeistringens Glød, der lod denne dens Kraft komme til fuld Udfoldelse i et Christenliv, som vakte Beundring endogsaa hos de bitreste Modstandere. Der er noget Sandt og noget Falskt i denne Betragtning. Det skal, Sandheden til Ære og Frelsens Gud til Pris, erkjendes, at Christendommens Seire over Kjød, Verden og Satan i hine dens ældste Dage paa det mest Utvetydige vidne om, hvilken Kraft til at gjøre alle Ting nye der boede i den; at Mængden af dens Bekjendere opviste et Livsforhold, der var som Dagens Lys mod Nattens Mørke, naar det sammenlignes med Livet i det Hedenskab, der omgav dem; ja at just denne skarpe Modsætning mellem, hvad de selvsamme Mennesker havde været før og hvad de nu vare blevne, vidner slaaende om, hvor stærk den Herre var, der boede i dem. Man maatte være slagen med Blindhed, om man ikke skulde se, hvilke Foryngelsens Strømme der i den apostoliske Tids Christendom udgjød sig, friske og fornyende, over den i Hedenskabet raadnende Verden. Men paa den anden Side maa det ligesaa vist erkjendes, at den samme Signatur, som Christenlivet overhovedet altid bærer herneden, gjenfindes ogsaa i hin dets Fødselsstund og første Fremtræden. Denne Signatur er *Kamp*. Ikke derpaa skal efter Guds Ord den Christne kjendes i det dennesidige Liv, at han allerede hviler i Fuldkommenhedens Seier, men paa at han kjæmper mod Synden i sig og om sig. Og længer end til denne Kamp kommer heller ikke nogensinde Christi Menighed, saalænge den bestaar som en «stridende». Denne Kamp kan hos Menigheden som hos den Enkelte ganske vist frembyde et forskjelligt Billede; den kan føres med større eller mindre Energi og derfor ogsaa med større eller mindre Seierslykke. Men Kamp bliver det dog altid,

og hvor der er Kamp, er der Fiender og — ialfald paa dette Omraade — aldrig ublandet Seier. Vil man derfor danne sig en korrekt Forestilling om Tilstanden i de apostoliske Menigheder, da gjælder det ikke blot at fæste Blikket ved Evangeliets Kraft, men ogsaa at tage Hensyn til Styrken hos de Fiender, med hvilke det havde at kjæmpe, hos den enkelte Christen og i de christne Samfund. Hedenskabets tusindaarige Synderod lod sig ikke drage ud af Folkehjertet eller af Menneskehjertet saa let og med saa øieblikkelig Virkning, som en hul Tand fjernes af Munden. Syndens Magt var vældig her som der, næret ved Aarhundreders Liv i alskens Laster, ved Vanens og det trindtom herskende Exempels stærke Indvirkning. Hvor vanskeligt maatte det ikke falde for Hedningen endog blot at forstaa, at disse og hine Ting, som han fra Barnsben af var vant til at betragte som ganske uskyldige, vare Synd, belagte med Guds hellige Vrede og retfærdige Straf? Og hvor meget vanskeligere endda maatte det ikke falde ham, selv om han havde erkjendt dette, at bøie sin Villie under denne Erkjendelse og forsage, hvad mange Aars Praxis havde gjort ham til Vane, ja næsten til en Nødvendighed for hans Kjød? Sandelig, naar Hensyn tages til alt dette, da sige Ingen, at man nedsætter eller forringer Evangeliets Kraft og Christendommens Seiersevne, fordi om man paa Forhaand betvivler Sandheden af hine ideale Billeder, som en naiv Fromhed har elsket at udkaste af Tilstanden i de apostoliske Menigheder. At disse Billeder heller ikke stemme med Guds Ords klare Vidnesbyrd, er i Særdeleshed den Skildring, som dette giver os af den korinthiske Menighed, vel skikket til at godtgjøre.

De Farer, for hvilke just denne Menighed var udsat, og for hvilke mange af dens Lemmer snart i ikke ringe Grad laa under, vare en Følge af den særegne Beskaffenhed, som Livet bar i det hedenske Korinth. Datidens Hedenskab befandt sig overhovedet i en Opløsningstilstand, paa det religiøse Omraade ikke mindre end paa det sædelige. Men al den Raaddenhed, som udviklede sig under denne store Op-

løsningsproces, fremtraadte nu, som allerede ovenfor antydet, just her i Korinth i fuld og utilhyllet Hæslighed; paa den ene Side en Lasternes Skjændsel, som brændemærkede Korinth fremfor Oldtidens andre Stæder, paa den anden Side en hul Intellektualisme, der, overmæt af de rent sandselige Nydelser, søgte et nyt Pirringsmiddel i Syslen med filosofiske Problemer, ikke for Sandhedens Skyld eller for at finde hvad der kunde give Livet Indhold og Holdning, men kun for den Adspredelse, som denne aandelige gymnastiske Leg frembød. Den fælleds Enhed af begge disse charakteristiske Træk var Letfærdigheden, der ikke kjendte nogen høiere Opgave for Menneskelivet end Nydelse, og for hvilken Alvor var et ligesaa fremmed Begreb paa det intellektuelle Felt som paa det moralske.

Men er der Noget, som Christendommen kræver, om den skal tilegnes og fastholdes i Aand og Sandhed, da er det just *Alvor,* Personlighedens uforbeholdne Hengivelse i fuld Troskab og selvfornægtende, offervillig Lydighed. Dette Christendommens Grundkrav fremtraadte endnu ikke i sin fulde Styrke for Hedningens Bevisthed i hans nye Christenstands Begyndelse. Her traadte Christendommen ham endnu imøde snarere som givende end som krævende. Havde Gudsordets Vidnesbyrd om hans Synd og den hellige Guds Vrede over Synden bragt ham til Angst og Bekymring for sin Sjæls Frelse, da maatte det jo smage lifligt og kvægende at fornemme det samme Ords Forkyndelse af Syndsforladelsen i Christus og Sønnekaaret hos Gud. Og ihvorvel den apostoliske Prædiken allerede fra Først af selvfølgelig ikke fortiede denne Frelses Krav paa et nyt, helligt Liv, saa laa der dog endnu intet Afskrækkende i dette Krav, saalænge Mennesket endnu befandt sig i den løftede Stemning, hvori den nye Fornemmelse af Freden med Gud hensatte ham; tvertimod havde dette Hellighedens Krav ogsaa sin Tillokkelse for det Hjerte, der just med Gru havde faaet Synet opladt for den tidligere Vanhelligheds og Syndetrældoms Elendighed. Det var først da, naar dette strænge Krav paa

et helligt Liv skulde begynde at gjennemføres i Livets Virkelighed, at der for Alvor reiste sig Modstand. Naar Helligheds Fordring skulde tilfredsstilles i det daglige Liv med dets Mangfoldighed af Opgaver, der hver for sig stillede ubønhørlige Krav paa Villiens Bøielse i Forsagelse af det forhen Tilvante og Kjære, medens samtidig den første Begyndelses Feststemning svandt for den dagligdagse Nøgternhed, der fjernede Heroismens Skjær fra alle de tusinde Kampe, som skulde gjennemkjæmpes i stille Troskab, — da var det, at Kravet blev følt tungt og trykkende, og at det hedenske Hjertes Lethed og Letfærdighed gjorde Opgaven vanskelig. Og her var ingen Form af Hedenskabet farligere end just det korinthiske. Her maatte der endnu mere end ellers kjæmpes indtil Blodet, og her var Styrken til Kampen endnu mindre end ellers. Her rørte sig navnlig de just i Korinths urene Athmosfære udviklede kjødelige Lyster med forfærdelig Kraft, understøttede af al den Usædelighed, som drev sit daarende Spil for den Kjæmpendes Øie. Og her fristede samtidig det gamle letfærdige Forhold til al Sandhed til, fremdeles at tage det let ogsaa med Evangeliets Sandhed, saaat man nok vilde have denne, saalænge den skaffede Tilfredsstillelse og Nydelse, men havde saa Ondt for at bøie sig under den og indrømme den Ret og Magt over Hjerte og Liv. Derfor var just den korinthiske Menighed fremfor andre udsat for at komme til at lide under Mangel paa christeligt Alvor, for at se sin Christenstand verdsliggjort. Og for denne Fare kom en stor Del af dens Lemmer til at ligge under.

Saalænge Paulus var i Korinth, laa det i Sagens Natur, at en saadan Udarten af Menigheden endnu blot kunde fremtræde i mindre Omfang. Den samme overlegne Aandsmagt, der havde plantet Menighedens første Spire, hegnede og værnede da endnu om den, og Paulus's uforlignelige pastorale Visdom, hans utrættelige Kjærlighed formaaede vistnok, understøttede af hans apostoliske Autoritet, at holde Menigheden i det Store taget frem paa Lærens og Livets rette Veie. Vi

se ogsaa af Paulus's egne Udtalelser, at han allerede fra første Færd af var opmærksom paa de særegne Farer, for hvilke Christenlivet netop her i Korinth var udsat, og at han indrettede sin Virksomhed saaledes, at disse Farer kunde haabes undgaaede. Disse Apostelens Udtalelser angaa just det ene af de ovenfor fremhævede Punkter, Korinthiernes Tilbøielighed til ogsaa i Evangeliet at se en Visdomslære til Ørens- og Tankelyst istedetfor at underkaste sig det som en forløsende og optugtende Livsmagt. Paulus indsaa, at det just her gjaldt at lade Guds Ord træde frem i Simpelhed og Enfold, forat dets Sandheds Kraft kunde gribe Hjerterne, og forat Tilhørerne ikke blot skulde blive fængslede af en intellektuel eller æsthetisk Tilfredsstillelse. Det var *Indholdet* af Korsets Evangelium, der just her maatte stilles klart og bestemt frem med al sin Gave og hele sit Krav, medens Forkyndelsens *Form* maatte undgaa at blive en saadan, at Tilhørerne bleve hængende ved den og, idet de lode den kildre sine Øren, oversaa Indholdets Krav paa Tilegnelse i Alvor og Inderlighed. Apostelen udtaler sig saaledes herom: «Christus sendte mig ud forat forkynde Evangeliet — ikke med vise Ord, forat ikke Christi Kors skulde blive tomt (d. e. udtømt for sit eiendommelige Indhold og berøvet sin væsentlige Kraft) . . . . Og jeg, Brødre, da jeg kom til Eder, kom jeg ikke som En, der forkyndte Eder Guds Vidnesbyrd med Mesterskab i Tale eller i Visdom; thi jeg ansaa mig ikke for at vide Noget iblandt Eder uden Jesus Christus og det som korsfæstet, og min Tale og min Forkyndelse bestod ikke i overtalende Visdoms-Ord, men i Aands og Krafts Bevis, forat Eders Tro ikke skulde bero paa Menneskers Visdom men paa Guds Kraft.»[1])

Godt havde det været for Menigheden, om den samme vise Forsigtighed var bleven iagttaget af den Mand, som, efterat Paulus havde forladt Korinth, optog og fortsatte hans Virksomhed der. Denne Mand var den alexandrinske Jøde-

[1]) 1 Kor. 1, 1, 17. 2, 1—5.

christne *Apollos*. Brændende i Aanden følte han sig dreven til nidkjær Virksomhed for Guds Rige paa en Tid, da han endnu langt heller burde have været en Evangeliets Discipel med dets Lærer, og efter en Stund at have virket i Efesus kom han ogsaa til Korinth[1]). Veltalende og udrustet med alexandrinsk Lærdom var han just Manden for Korinthierne; i hans Forkyndelse forefandt de i rigt Maal den mere videnskabelige Methode og den Formens Skjønhed, som de havde savnet hos en Paulus. Intet Under derfor, at de følte sig mægtig tiltrukne af Apollos og tiltalte ved hans Maade at prædike Evangeliet paa. Men idet de saameget villigere hengav sig til denne fra Paulus's saa forskjellige Forkyndelsesmaade, som Forkynderen selv var en Mand af ubestridelig Oprigtighed og Nidkjærhed for Herrens Sag, begyndte de betænkelige Følger af denne nye Læremethode efterhaanden at vise sig. I Korinthiernes Øine var Paulus her overstraalet og fordunklet; hans jævne, kunstløse Tale kunde ikke maale sig med Apollos's «vise Ord». Havde Paulus skarpt fremhævet, at «denne Verdens Visdom er Daarskab for Gud», og at den rette Visdom er at forsage den menneskelige Fornufts Spekulationer om de guddommelige Ting og derimod gribe den Korsfæstede i enfoldig Tro, saa gjenfandt de nu her i Apollos's Forkyndelse saa meget, der mindede om deres tidligere «Visdom», saa Meget, som Paulus havde krævet de skulde kaste fra sig, men som Apollos selv anvendte som formel Iklædning for de christelige Tanker. Det var saare langt fra Apollos at ville slaa det Mindste af paa det christelige Sandhedsindhold eller paa dettes Krav af selvfornægtende Underkastelse i Tro og Lydighed. Men hans Tilhørere toge — som det saa ofte gaar — af hans Læremaade en Anledning, som han selv vilde have været den Første til at fordømme Mange af dem begyndte at høre Evangeliets Prædiken mere som en Tale, der tilfredsstillede deres Skjønhedssands og tiltalte deres naturlige Tænkning end som en

[1]) Se Ap. Gj. 18, 24 flg. 19, 1.

Forkyndelse af Christus til Frelse fra Synden og til virksom Kraft for et nyt, helligt Liv. I en dobbelt Retning bar saaledes Apollos's Virksomhed uheldige Frugter i Korinth. For den korinthiske Menigheds Minde begyndte Billedet af deres egentlige Lærer og aandelige Fader Paulus at blegne, og for mange af dens Lemmer indtraadte den Usundhed, som denne Apostel havde anvendt en saa vis Forsigtighed for at holde borte: Evangeliet blev dem en Doktrin, i hvilken de mere «søgte Visdom» end Frelse fra Synden og Helliggjørelse til et nyt, Gud viet Levnet.

Imidlertid forlod ogsaa Apollos efter nogen Tids Virksomhed Korinth og begav sig til Efesus, hvor vi ikke længe efter møde ham i Paulus's Selskab.[1]) For Korinthermenigheden var nu den kritiske Tid kommen, da den for første Gang skulde forsøge at staa paa egne Ben, uden Støtte i nogen Apostel eller nogen anden fremragende Personlighed. Og det viste sig kun altfor snart, at den ikke bestod denne Prøve godt.

Det er et charakteristisk Træk i Billedet af de af Paulus grundede Menigheder, som gjenfindes fast ved dem allesammen, at de havde at lide under og kjæmpe med bitre Fiender af Apostelen, der søgte at røve ham hans Menigheders Tillid og Kjærlighed og efter Evne arbeidede paa at ødelægge Frugterne af hans Virksomhed. Disse Folk, hvis ledende Motiver vare Had til Hedningeapostelen og den smudsigste Egennytte, vare Jødechristne af Navn, men i Grunden fremdeles Jøder, der havde taget med sig over i sin Christenstand den jødiske Fanatisme med hele dens Uvillie mod den Tanke, at Hedningerne som saadanne skulde have Adgang til Guds Rige. Paulus, der saa aabent lærte, at «Christus er Lovens Endemaal til Retfærdighed for Enhver, som tror»[2]), saaat der nu ikke længer spurgtes efter Lov og Omskjærelse som Betingelse for Delagtighed i Guds Frelse, men kun efter Troen paa Christus, var og maatte være disse Menne-

[1]) Se 1 Kor. 16, 12. [2]) Rom. 10, 4.

sker en Torn i Øiet. De hadede ham med et Had, der kun blev saa meget mere brændende, jo mere de stadig maatte føle hans Overlegenhed, og jo mere de fornam og ogsaa i Menighedernes Øine fik bære den Dom, som hans ædle apostoliske Uegennyttighed fældte over deres egenkjærlige, pengegridske og æresyge Væsen. De fulgte stadig Apostelen i Sporet, undgik personlig at træffe sammen med ham, men vare altid paafærde, saasnart han havde maattet forlade en Menighed, og deres Taktik, hvis Formaal var at bringe Menighederne til Tvivl om det paulinske Evangeliums Sandhed og til at antage deres egen judaistisk forfalskede Lære, gik altid først ud paa at rokke Apostelens Anseelse og udsaa Mistanke baade mod hans Apostolats Sandhed og mod hans Charakters og Virkens Hæderlighed. Stundom lykkedes det dem virkelig at vinde saadan Indgang i Menighederne, at disses Christenstand kom i den alvorligste Fare, idet de vare ganske nær ved at kaste fra sig det rene Evangelium forat tilegne sig disse Vranglæreres falske Theorier, saaledes som Tilfældet f. Ex. var med de galatiske Menigheder. Til andre Tider formaaede de vistnok ikke at bringe det saa vidt, men deres ihærdige, snigende Arbeide var dog aldrig uden sine Resultater, selv om disse kun fremtraadte i Kulde ligeoverfor Paulus og gjærende Tvivl om hans Læres fulde Sandhed. Disse judaistiske Vranglærere vare overhovedet det store Kors, som Paulus maatte bære under sin hele apostoliske Virksomhed.

Da nu disse Paulus's hadske Modstandere efter Sædvane forsøgte sin Lykke ogsaa i Korinth, hvorhen de vel neppe kom førend ogsaa Apollos havde forladt Byen, forefandt de her en Jordbund, der fra en Side seet var forberedt og gunstig for deres Bestræbelser, fra en anden Side derimod ikke. Vi have seet, at Apollos's Virksomhed, skjønt meget mod hans eget Ønske og Øiemed, allerede havde bidraget til at løsne det Baand, der hidtil havde knyttet den korinthiske Menighed til dens aandelige Fader, Paulus. Her forefandt hine Judaister altsaa et Tilknytningspunkt for sin Stræben efter at fjerne Menighedens Hjerte fra Apostelen, og vi kunne

ikke betvivle, at de benyttede det fuldt ud. En Bundsforvandt under sit Arbeide herfor fandt de jo ogsaa i hint mere overfladiske og alvorstomme Forhold til den christelige Sandhed, der allerede havde begyndt at gribe om sig blandt de korinthiske Christne. Derimod maatte de upaatvivlelig snart mærke, at Korinth ikke var Stedet for en Paavirkning i lovmæssig Retning. Korinthierne vare et altfor lidet ethisk anlagt Folkefærd til, at de skulde have nogen Sympathi for Bestræbelser, der gik ud paa at lægge dem under Lovens Aag. Deres hele Naturel viste dem langt snarere i modsat Retning; ikke Opfyldelse af «Budenes Lov» men Tilfredsstillelse af det græske Hjertes Trang til glad Livsnydelse var det, som drog dem; og for denne Nydelseslyst var jo Loven en ligesaa hæmmende Hindring som Evangeliet. Derfor afstode hine judaistiske Lovivrere her i Korinth vistnok allerede snart fra videre Bestræbelser i lovmæssig Retning, medens de saameget mere samlede sit Arbeide om hint andet Maal: at fjerne Menighedens Tillid og Kjærlighed fra Paulus. Og medens det Billede af den korinthiske Menighed, som de to Breve til den give, ikke fremviser noget Træk, der skulde tyde hen paa, at den var begyndt at ligge under for Lovmæssighedens Fare, vidner det saameget tydeligere om, at Judaisternes Bestræbelser i sidstnævnte Retning bar sin Frugt. Dette fremtræder især i andet Korintherbrev, af hvilket en stor Del er optaget af Apostelens tvungne Selvforsvar ligeoverfor disse hans bitre Modstandere (se 2 Kor. Kap. 10—13). Men heller ikke i det første Brev til Menigheden mangler det paa Udtalelser af Apostelen, der tydelig sigte til disse Folk og deres nedbrydende Arbeide; saaledes hint alvorsfulde Ord: «vide I ikke, at I ere Guds Tempel og Guds Aand bor i Eder? om Nogen ødelægger Guds Tempel, ham skal Gud ødelægge; thi Guds Tempel er helligt, og det ere I!» (1 Kor. 3, 16. 17), eller en Ytring som denne: «er jeg ikke Apostel for Andre, saa er jeg det dog ialfald for Eder; thi mit Apostelembedes Segl ere I i Herren; dette er mit Forsvar mod dem, som bedømme mig» (1 Kor. 9, 2. 3).

Men naar saaledes indenfor en af Paulus grundet Menighed Troen paa og Tilliden til Apostelen begyndte at vakle, da var dette en alvorlig og skjæbnesvanger Sag. Det var ham, der havde bragt Menigheden Evangeliet; han var den personlige Garant for dets Sandhed; sin Ret til at optræde som dets Forkynder og sin Forvisning om sin Forkyndelses Sandhed grundede han jo paa, at han var Herrens virkelige Apostel, kaldet og udrustet just til denne Gjerning. Naar nu Menigheden begyndte at tvivle paa Virkeligheden af den Stilling, Paulus saaledes tillagde sig, hvorledes skulde den da i Længden kunne holde fast ved Troen paa det Evangelium, han i Kraft af denne sin Stilling havde forkyndt? Disse to Ting syntes at maatte staa og falde med hinanden: Paulus's Apostolats Sandhed og hans Evangeliums. Den eneste Modvægt, som kunde stilles op imod hine Tvivl om Apostelen, maatte være en kraftig personlig Erfaring, som Menighedens Lemmer selv havde gjort af det af ham forkyndte Evangeliums frelsende og fornyende Evne. Vi se ogsaa, at Paulus i sine Breve ikke sjælden appellerer til denne Instants. Men just her i Korinth var denne Modvægt i mange Tilfælde af liden Styrke; vi have jo seet, at en stor Del af Menighedens Lemmer vare begyndte at glide over i et udvortes, alvorstomt Forhold til Evangeliet, ved hvilket dette kun svagt kunde formaa at bevidne sin Sandhed for Hjertet.

Saa var det da ikke at undres over, at der indenfor Menigheden i Korinth efterhaanden mere og mere aabenbarede sig Symptomer, der høilydt varslede om en Forandring til det Værre. Paa det ene Punkt efter det andet viste der sig Foreteelser, der stemplede sig selv som Kjødets aabenbare Frugter. Usædeligheds-Synden synes at have været den først fremtrædende blandt disse, — som jo venteligt maatte være i Korinth. Med Modermelken havde denne yppige Bys Indvaanere indsuget den Anskuelse, at Usædelighed ikke var noget Urigtigt, men ligesaa uskyldig som enhver anden Tilfredsstillelse af en naturlig Drift, f. Ex. at spise naar man

føler Hunger. Da Alvoret overhovedet begyndte at svinde af Manges Christenstand indenfor Menigheden, var det derfor saameget naturligere, at det kjødelige Væsen først og fremst maatte fremtræde i denne Synds Urenhed, som al Korinths Vellyst omgav dem som en berusende Athmosfære. Og saaledes skede det da, at Menighedslemmer — og det vistnok ikke faa — i den Grad kunde forglemme sin Renselse fra den tidligere Urenhed og denne Renselses hellige Forpligtelse, at de hengav sig til hedensk Utugt, idet de søgte en Beroligelse og et Forsvar i den forfærdelige Lære, at Usædelighed for den Christne er et Adiaforon.

Den første Efterretning om den alvorlige Fare, der saaledes truede Guds Gjerning i Korinth, naaede sandsynligvis Paulus i *Efesus*, hvor han under sin tredie Missionsreise havde taget Ophold i mere end to Aar[1]), 55—57 eft. Chr. At dette Budskab bevægede ham til, saa hurtigt som muligt at ile til Korinth, er paa Forhaand sandsynligt. Og uagtet Ap. Gj. Intet beretter derom, lader det sig dog af Brevene til den korinthiske Menighed godtgjøre, at han virkelig har foretaget en saadan Reise. Af Stederne 2 Kor. 12, 14. 13, 1. fremgaar det, at Apostelen paa den Tid, da han skriver dette andet Brev til Menigheden, allerede har været to Gange i Korinth. Men Ap. Gj. fortæller kun om een Nærværelse af Paulus i denne By forud for det Komme af ham derhen, der i 2 Kor. omtales som nær forestaaende, — nemlig hans første Optræden der til Menighedens Stiftelse[2]). Det maa derfor antages, at Apostelen har foretaget endnu en Reise derhen, hvorom Ap. Gj. tier. Og medens den Anvendelse, som Paulus efter Beretningerne i dette Skrift har gjort af Tiden mellem sin første Nærværelse i Korinth og sin Ankomst til Efesus i Aaret 55[3]), udelukker Muligheden af, at denne hans anden Reise til Korinth skulde have fundet Sted *før* det sidstnævnte Tidspunkt, er der Intetsomhelst til Hinder for at

[1]) Ap. Gj. 19, 8. 10. 20, 31. [2]) Ap. Gj. 18, 1 flg. [3]) Se Ap. Gjern. 18, 18—23.

antage, at han fra Efesus af, under sit lange Ophold der, i Hast har foretaget en Exkursion til den truede korinthiske Menighed, uden at Lukas, hvis Beretning om Apostelens Ophold i Efesus overhovedet er meget kortfattet, har berettet Noget derom. Det var Rygtet om de blandt de korinthiske Christne optrædende Kjødssynder, der denne Gang foranledigede Paulus til ilsomt at begive sig til dem. Han optraadte ved denne Leilighed endnu med megen Lempe, idet han haabede, at Kjærlighedens Formaning skulde være tilstrækkelig til at aabne de Forblindedes Øine, bringe dem til Bod og forebygge videre Forargelser. Dog undlod han ikke at erklære bestemt og ligefrem, at hvis han ikke fandt Forholdet forbedret, naar han atter kom derhen, agtede han ikke at gaa skaansomt tilverks.[1]) Hvor langvarig denne Apostelens anden Nærværelse i Korinth var, lader sig ikke bestemme; allerede den Omstændighed, at Lukas ganske tier stille om den i Ap. Gj., synes dog at tale for, at han neppe kan have opholdt sig der længe; hans Verk i Efesus, hvor «en stor og virksom Adgang var aabnet ham»[2]), tillod ham vel heller ikke en altfor lang Fraværelse fra denne By. Apostelens dybe og smertelige Bekymring i Anledning af Forargelserne i Korinth tillod ham imidlertid ikke at slaa sig til Ro med, hvad han saaledes havde kunnet gjøre. Efter atter at være kommen tilbage til Efesus skrev han et Brev til den korinthiske Menighed, altsaa det ældste og «første» Brev fra Paulus til Korinthierne. Dette er dog gaaet tabt; men i sin næste Skrivelse — vort nuværende første Korintherbrev — refererer han sig udtrykkelig dertil og giver en nærmere Forklaring af Ytringer i det, som vare blevne misforstaaede af dets Læsere.[3])

Desværre var det meget langt fra, at denne Paulus's kjærlige og hensynsfulde Optræden udrettede Noget. Hine Apostelens jødechristne Modstandere, om hvilke der blev talt

---

[1]) Se hans egne Ord herom i 2 Kor. 13, 2. [2]) 1 Kor. 16, 9. [3]) Se 1 Kor. 5, 9 flg.

ovenfor, havde imidlertid indfundet sig i Korinth, og begjærlige som de vare efter enhver Anledning til at nedsætte ham i Menighedens Øine, forstode de at fremstille selve hans Mildhed som en Svaghed, der var en Herrens Apostel uværdig, som en ussel Feighed, der gjorde, at han var ganske spag, naar han stod Ansigt til Ansigt med sine Menigheder, medens han samtidig ikke var bange for at tale det store og myndige Ord i sine Breve.[1]) Og den kritikløse korinthiske Menighed, der overhovedet lod sig Alting byde af disse sine Forførere[2]), aabnede kun altfor villig sit Øre ogsaa for denne hadske Omtale af sin aandelige Fader. Det var derfor saalangt fra, at Tilstanden indenfor Menigheden blev forbedret ved hvad Apostelen saaledes gjorde forat rette paa den, at den tvertimod først nu blev ret betænkelig. Ikke alene lode hine, der havde forsyndet sig ved Kjødets aabenbare Gjerninger, haant om Apostelens Formaning til Bod[3]), men der viste sig nu i stigende Grad ogsaa andre Symptomer paa Usundhed af den alvorligste Art.

Hele den brogede Række af Misligheder paa Lærens og Livets Omraade, der efter Korintherbrevenes Vidnesbyrd saaledes fremtraadte indenfor Menigheden, lader sig føre tilbage til de samme to Eiendommeligheder, som vi ovenfor paaviste ved det hedenske Liv i Korinth; thi hvad der voldte Ulykken, var just de uovervundne Rester af det hedenske Væsen, som de korinthiske Christne havde taget med sig over i sin Christenstand. Disse to Eiendommeligheder vare den tomme Intellektualisme og den slappe Moral. Den sidste havde allerede baaret sin bitre Frugt i de grove Udskeielser paa Kjønslivets Omraade, hvorom vi netop have talt; men der fulgte snart flere andre, ligesaa slemme Ytringer deraf. En almindelig Tugtløshed, en sædelig Slaphed begyndte at charakterisere Menigheden, i skarp Strid med dens Kald til Hellighed. Ikke alene undlod Menigheden ganske at skride

[1]) Se 2 Kor. 10, 1. 10. [2]) Se 2 Kor. 11, 20. [3]) Dette fremgaar ikke alene af 1 Kor 5, 1, men ogsaa af Steder som 2 Kor. 12, 21. 13, 2.

ind med Revselse og Tugt mod dem, der ved sin kjødelige Urenhed saa slemt havde plettet den; den følte ikke engang den Skjændsel, som dette Væsen førte over det hele Samfund.[1]) Og hvorledes skulde man af en Menighed, der viste en saa daddelværdig Slaphed, kunne vente nogen Holdning i Renhed, Alvor og Hellighed paa andre Punkter? Naar Paulus endogsaa maa bevise for Menigheden, at Horeri ikke er noget Adiaforon[2]), kan det da undre os, at den samme Menighed ikke blot frembyder det forargelige Syn af et Samfund, hvis Lemmer, besjælede af Pengegridskhed, ikke betænke sig paa at «vadske sit smudsige Linned» for Hedningernes Øine, idet de indanke sine usle Processer for de hedenske Domstole[3]), — men endogsaa synker saa dybt som til at glemme Nadver-Sakramentets Hellighed, saaat dette Utrolige sker, at Lemmer af den beruse sig ved det forud for Nadverens Nydelse gaaende Kjærlighedsmaaltid og i denne Tilstand fremstille sig forat modtage Sakramentet?[4])

Af en mindre paatagelig grov Art, men derfor ikke mindre farlige, vare de Skjævheder ved Menighedens Liv, der lade sig føre tilbage til hin hule Intellektualisme, hvori mange af dens Lemmer toge Sandheden forfængelig, — en Arv fra deres hedenske Fortid, til hvis Overførelse i deres Christenstand vi ovenfor saa at en Apollos's Virksomhed ikke kan frikjendes for at have givet Anledning. Hvor man saaledes forholder sig til Sandheden uden Alvor og Inderlighed, der kan den heller ikke faa aabenbare sin Kraft til at omskabe og fornye Hjertet; der vil tvertimod det ubrudte Hjertes Væsen fremtræde i et *Hovmod*, der suger Næring just fra Besiddelsen af de Gaver, som, ved et andet Forhold til dem, vilde have bøiet Hjertet i Ydmyghed, og i Mangel paa den *Kjærlighed*, der er denne Bøielses Frugt. Blandt Ytringerne af dette kjærlighedsløse Hovmod fremtræder navnlig hint *Partivæsen*, der spiller en saa stor Rolle i 1 Kor.

---

[1]) Se 1 Kor. Kap. 5, 1—8, især V. 2. [2]) 1 Kor. 6, 12—20. [3]) 1 Kor. 6, 1—11. [4]) 1 Kor. 11, 20—22.

Vi se af 1 Kor. 1, 12, at hele den korinthiske Menighed havde delt sig i fire Partier, af hvilke ethvert betegnede sig som Saadanne, der hørte Paulus, Apollos, Kefas (Petrus) eller Christus til. Man feiler neppe ved at antage, at denne Splittelse ialfald i sin Spire er at føre tilbage til *Apollos's* Optræden i Korinth. Vi saa ovenfor, at mange af Menighedens Lemmer følte sig mægtig tiltrukne af denne Lærer, saaat Mindet om deres egentlige aandelige Fader Paulus i Sammenligning med ham begyndte at blegne, indtil Resultatet blev, at han hos disse kom til at indtage en Stilling, der ligefrem krænkede Paulus's apostoliske Ret. Herunder opkom dette af Mange tilegnede og anvendte Løsen: «jeg hører Apollos til!» hvis Betydning var denne, at man sagde sig løs fra Paulus, ikke mere vilde vide af ham eller hans Virksomhed at sige, men derimod kun vilde holde sig til Apollos, i hvem man fra nu af vilde se sin eneste Lærer og Veileder. Hovedfeilen herved laa deri, at man miskjendte og oversaa Betydningen af det Kald, som Gud havde givet just *Paulus* ligeoverfor Korinthierne, idet denne som deres eneste aandelige Fader[1]) havde en Ret til af dem at kræve sønlig Lydighed, som ingen efterfølgende Lærer kunde ophæve eller tilrane sig. Bevidstheden herom var selvfølgelig heller ikke svunden hos samtlige korinthiske Christne, hvoraf Følgen atter var, at imod hine Førstes Løsen: «jeg hører Apollos til!» opstilledes snart et andet: «jeg derimod hører Paulus til!» Dette sidste kunde nu synes at maatte have al Sandhedens Ret imod hint første. I Virkeligheden forholdt det sig dog ikke uden Videre saaledes. Det gik her som saa ofte: Reaktionen mod Usandheden tager let Skridtet for langt og bliver derved selv tildels usand. De Menighedslemmer, der imod hine Apollos's begeistrede Tilhængere vilde holde paa Paulus som den Lærer, Gud havde givet dem, lode sig ved den Krænkelse af Apostelens Ret, som hine havde gjort sig skyldige i, forlede til at overdrive den Stilling, de anviste ham. Hvad

[1]) 1 Kor. 5, 15.

Paulus forlangte og maatte forlange, det var, i sin Menighed at faa beholde den Plads, paa hvilken Gud just der havde stillet ham; Mindre kunde han ikke lade sig nøie med, Mere begjærede han ikke. Men dette Mere blev just nu givet ham, idet disse hans Tilhængere, provocerede ved Apollos-Partiets hensynsløse Overseen af ham, anviste Apostelen en Stilling, hvorved en endnu Høieres Ret blev krænket, nemlig Christi egen. De hængte sig saaledes ved Paulus i Forgudelse, at Christus derved røvedes den Ære, han alene har Ret til, fordi han alene er Frelseren. Havde saaledes Apollos-Partiet forsyndet sig imod det Hensyn til Guds Kald, som her maa være det alene Bestemmende, saa gjorde Paulus-Partiet i Grunden det Samme, kun paa en anden Maade: hine gjorde for Lidet af dette Hensyn, disse for Meget. Men var nu saaledes først hint Hensyn til Guds Kald og den derved anviste Stilling overtraadt, saa standsede Sagen ikke hermed. Var først den Tanke kommen op, at man overhovedet havde Ret til her at vælge, hvorfor da ikke gribe høiere end baade til Apollos og til Paulus? Hin var jo slet ikke Apostel, og dennes Apostolat var jo under enhver Omstændighed, ialfald i det Ydre, af en noget anden Art end «de Tolvs». Hvorfor da ikke vælge sig en af disse som den, hvem man vilde tilhøre og i hvem man vilde ære sin Lærer, — hvorfor ikke vælge selve *Petrus*, han, hvis Anseelse blandt Apostlerne var den største ligefra den første Pintsefest af? Vistnok hørte Korinth ikke med til Petrus's Arbeidsmark; men dette Hensyn kunde ikke have stor Vægt, naar man først engang havde sat sig ud over Hensynet til det guddommelige Kald. Sagen maa vel for dem, hvis Tanker faldt paa dette Valg, have stillet sig saa, at var Petrus end ikke hverken Stifter af eller Lærer for Menigheden i Korinth, saa havde han dog spillet en saa meget mere fremragende Rolle ved Stiftelsen af selve den christne Kirke. Dog kan det ikke nægtes, at dette Valg paa Petrus indenfor en hedningechristen Menighed, for hvilken han personlig var aldeles fremmed, altid beholder noget høist Paafaldende ved sig, der lægger

det nær at formode, at hine antipaulinske Judaisters Indflydelse her har gjort sig gjældende. Saameget er ialfald vist, at ved Siden af og imod hine to førstnævnte Løsener lød nu endnu et tredie: «jeg hører Kefas til!» og i Menighedens Enhed var der atter gjort et dybt Snit. Dog heller ikke herved skulde det forblive. Snart hørtes endnu et fjerde Partiløsen: «jeg hører *Christus* til!» Skulde da nu heller ikke de Menighedslemmer, der samlede sig om dette, have Retten paa sin Side? bør da ikke dette virkelig være de Christnes Løsen? og var det ikke paa sin rette Plads just her, ligeoverfor al den Hængen ved Mennesker, som udtalte sig i hine tre andre Løsener? Det synes saa, og dog se vi, at Paulus ligesaa lidet billiger dette som hine.[1]) Thi Sagen var, at dette Christus-Parti netop var et Parti, hint Løsen et Partiløsen. Som det lød i Korinth, var det ikke det berettigede Udtryk for det Forhold, hvori alle Christne staa til den Herre, som har kjøbt dem, og hvem de tilhøre, men Udtrykket for et særligt Forhold, hvori disse Menighedslemmer mente sig at staa til Christus. Der laa en Exclusivisme i dette Løsen ligesaa fuldt som i hine tre første. Apollos-Partiet hævdede Apollos for sig og vilde ikke vide af, at Nogen udenfor dette Parti skulde have nogen Andel i denne Lærer; Paulus- og Kefas-Partiet forholdt sig ligedan med Paulus og med Petrus; den Lærer, som ethvert Parti havde valgt sig som sin, skulde saaledes tilhøre dette Parti, at Ingen i Korinth udenfor Partiet kunde staa i noget Forhold til ham. Paa en lignende Maade opfattede Christus-Partiet sin Stilling til Herren. Vel kunde og vilde de ikke nægte, at Christus ogsaa var de Andres Herre og Frelser; man tør ikke tillægge dem en saa monstrøs Mening som den, at Christi Person og Gjerning skulde komme udelukkende dem selv tilgode; den specifiske Forskjel mellem Frelserens Person og hine Lærerpersonligheder maatte nødvendigvis medføre, at Udelukkelsen af de Andre ved ham ikke blev saa

[1]) 1 Kor. 1, 12. 13.

absolut som ved disse. Men vel mente dette Parti, at de ligesom havde en større Andel i Herren end de Andre; han var noget Mere for dem end for disse; de stode i et ganske særeget nært og inderligt Forhold til ham. Vistnok vilde de ikke tilegne sig ham hel og holden paa den Maade, at de Andre Intet fik af ham; men de paastode, at de havde en større Del af ham end disse; de lode ham ikke være den ene Herre og Frelser, der helt og udelt tilhører alle sine Troende og hver Enkelt af dem, men de «delte» ham [1]), idet de tildelte sig selv den største Del af ham, medens de Andre maatte lade sig nøie med en mindre. Og endnu en anden Grundfeil traadte frem ved dette Christus-Parti. Havde hine tre første Partier gjort for Meget af Mennesker og hængt sig ved dem paa en urigtig Maade, saa satte dette Parti sig ganske ud over ethvert Hensyn til den Stilling, som Gud kan anvise menneskelige Redskaber, og idet det med Overseen heraf vilde hævde et af alle menneskelige Redskaber uafhængigt Forhold til Herren, gjorde ogsaa det sig skyldigt i en Mangel paa den rette Vurdering af det guddommelige Kald og dets Ret. Saaledes var den korinthiske Menigheds Enhed paa det Voldsomste sønderslidt af disse fire Partier, der alle led under den samme Feil: man lod sit eget, ved sin individuelle Opfatning eller ved sit individuelle Smag og Behag bestemte Valg være afgjørende der, hvor alene Guds Ordning og Guds Kald skulde være det Bestemmende, og i det Valg, man saaledes havde truffet, traadte der frem en Exclusivisme ligeoverfor Andre, der i høi Grad skadede Broderkjærligheden. Man ser let, hvorledes hele det Væsen, der aabenbarede sig paa dette Punkt, beroede paa et letfærdigt Forhold til Sandheden. Den korinthiske Menighed havde overhovedet Ondt for at bøie sig under denne i enfoldig, alvorlig Selvhengivelse; den vilde ikke saa meget lyde som nyde den; derfor blev Sandheden selv den en Anledning til Aabenbarelse af alskens kjødeligt Væsen.

[1]) 1 Kor. 1, 13.

Var det korinthiske Partivæsen et Vidnesbyrd om, at Kjærligheden allerede var bleven kold indenfor Menigheden, saa er det ligesaa klart, at det maatte virke til, at denne Kjærlighed end yderligere aftog. Hvor kunde det være anderledes, end at et Samfund, der saaledes var opløst i Partier, som med sine forskjellige Løsener lignede ligesaa mange fiendtlige Hære, mere og mere maatte lide Skade paa denne Troeslivets ypperste Frugt? Derfor finde vi ogsaa, at Kjærlighedsløshed ogsaa ellers i en bedrøvelig Grad præger Menighedens Liv. Dette kommer tilsyne paa flere Punkter. Først og fremst viser det sig i de korinthiske Christnes Udøvelse af *den christelige Frihed.* Vi have ved en tidligere Anledning omtalt, at just de Hedningechristne efter sin hele Eiendommelighed vare tilbøielige til at agte denne Frihed for et Rov og gaa hensynsløst tilverks i dens Anvendelse (se ovenfor Side 26). Intetsteds stadfæster dette sig i den Grad som i Korinth. Her, hvor det christelige Alvor var saa svækket og Kjærligheden saa kjølnet, var det ikke at vente, at Menighedens Lemmer skulde forstaa at tage de Hensyn, der bør begrændse og bestemme Frihedens Brug. Thi disse Hensyn bero just paa den Alvorets Inderlighed, der er opmærksom paa de Farer, som Friheden kan medføre for Individet selv, og paa den Broderkjærlighed, der ihukommer Forpligtelsen til at vogte sig for at berede Næsten Forargelse og Anstød. Der manglede just i Korinth ikke paa Anledning til at lægge denne Hensynsløshed for Dagen. Navnlig gjaldt det her Spørgsmaalet om Tilladeligheden af at nyde Offerkjød, d. e. de Dele af de ved den hedenske Cultus ofrede Dyr, som ikke bleve opbrændte, men efter Ofringen udleverede til fri Disposition for de Ofrende. Disse Levninger pleiede disse dels at sælge, dels selv at fortære, ofte i et Slags religiøse Gjæstebud, Offermaaltiderne, ved hvilke de samledes med Slægt og Venner. Spørgsmaalet var nu dette: har den Christne Lov til at kjøbe og nyde af hint Offerkjød, og har han Lov til at deltage sammen med sin hedenske Slægt eller sine forrige Venner i disse Offermaaltider? Den største Del

af Menighedslemmerne betænkte sig ikke paa at besvare begge disse Spørgsmaal med det mest bestemte Ja. De vidste jo, at disse Afguder, hvem Ofrene bragtes, vare lutter Hjernespind, Frembringelser af en vilkaarlig digtende Fantasi. Havde vel Zeus eller Apollon, Poseidon eller Ares nogen Realitet? vare de ikke en blot og bar Chimære? og vare da vel de Cultushandlinger, der foretoges til disse Fantasifostres Ære, Andet end en Hoben meningsløse og tomme Ceremonier? hvilken reel Indvirkning kunde derfor Ofringen have paa det Kjød, der ofredes? hørte det ikke fremdeles den Gud til, som eier Jorden og dens Fylde? hvad skulde da være i Veien for, at dette Kjød blev nydt af hans Børn, de Christne? vilde det ikke være en Mangel paa Oplysning og christelig Erkjendelse, om man vilde være bange for at spise af dette, som kaldtes Offerkjød, men som i Grunden kun var ganske almindeligt Kjød, med hvilket der blot var foretaget en Del indholdsløse og dumme Ceremonier? og maatte det ikke af samme Grund staa de Christne frit for, uden al Betænkelighed at deltage i Offermaaltiderne, naar de bleve indbudne dertil af Slægt og Venner? Saaledes blev der ræsonneret, og dette Ræsonnement var blændende, fordi det indeholdt en farlig Blanding af Sandhed og Usandhed. Nu lode imidlertid ikke alle korinthiske Christne sig berolige ved dette Slags Tale. Der fandtes dem, der med Gru tænkte tilbage paa sin hedenske Fortid og i denne Gru ikke formaaede at sætte sig saa let ud over ethvert Hensyn til, at Offerkjødet dog havde været anvendt ved denne Afgudscultus, i hvis Synd de selv for ikke længe siden havde været delagtige. Disse mere ængstelige — fordi mere alvorlige — Sjæle «gjorde sig fremdeles Samvittighed angaaende Afguden»[1]), og fandt, at de som Christne burde omhyggelig vogte sig for Alt, der kunde knytte dem tilbage til Hedningerne og deres Cultus. Deres Samvittighed lod sig ikke berolige ved hint Forstands-Ræsonnement; de «spiste fremdeles Afgudsofret som Afgudsoffer»[2]).

[1] 1 Kor. 8, 7. [2]) Smstds.

Vel havde nu Kjærligheden tilsagt, at disse vistnok svagere, men derfor ikke mindre oprigtige, Sjæle havde havt Krav paa, at hine Stærke og Frie havde taget saavidt Hensyn til dem, at de havde undladt at trumfe sin Frihed igjennem, naar det ikke kunde ske uden at forvirre eller bedrøve Brødre, især da det Offer, som det her kunde blive Spørgsmaal om at bringe, hverken var saa tungt eller saa betydningsfuldt. Men det var langt fra, at noget Saadant skede. Ligeoverfor disse ængstelige Gemytter troede hine Stærke just at burde øve sin Ret i dens fuldeste Omfang; havde de ikke spist Offerkjød eller deltaget i Offermaaltider før, saa skulde det ialfald ske nu. Hvad brød de sig vel om, at den Svage ved dette Syn enten blev krænket i sin christelige Samvittighed og fristet til en ukjærlig Dømmen eller kanske endog forledet til at følge det givne Exempel og saaledes synde mod sin egen Samvittighed? Og som hine Frihedsmænd vare meget langt fra at tage Kjærlighedens Hensyn til Næsten, saaledes faldt det dem ligesaa lidt ind at tage Alvorets Hensyn til sig selv. Det var jo dog en betænkelig Sag med disse Offermaaltider. De vare ikke slette og rette Gjæstebud, men et Slags religiøse Festligheder; de hørte paa en vis Maade med til selve den hedenske Cultus. Kunde det da ikke ligge nær nok at spørge, hvad de Christne overhovedet havde der at bestille? havde det ikke været rigtigere at overlade Pladsene ved disse Borde til Hedningerne? Og var det saa sikkert, at der ikke skjulte sig en alvorlig Fare under dette Væsen? kunde det være gavnligt for den Christne at træde saa nær hen til den hedenske Cultus, fra hvilken han nylig var friet ud, — kunde der ikke her reise sig en Fristelse for ham til overhovedet at bøie Sind og Hjerte tilbage til det gamle, syndige Væsen? Men disse Spørgsmaal bekymrede kun lidet de Stærke. Pukkende paa sin Erkjendelse af, at «der ikke er nogen Afgud i Verden»[1]), øvede de i fuldeste Udstrækning sin Frihed uden at ængstes over, at de herved

[1]) 1 Kor. 8, 4.

traadte Næstekjærligheden ligesaa voldsomt under Fødder som den sande Selvkjærlighed.

Det samme kjærlighedsløse Hovmod fremtraadte ogsaa ligeoverfor de *overordentlige Naadegaver*, som Korinthermenigheden synes at have eiet i usædvanlig Fylde. «Naadegave» i dette Ords videste Forstand er enhver aandelig Kraft og Evne, som bliver den Troende til Del; enhver saadan er jo en Gave, et Verk af Naaden; dette gjælder om Troen som om Haabet, om Kjærligheden som om Kundskaben. Men ved Siden af Naadegaverne i denne Forstand, der altsaa betegne det for alle Christne Fælleds, en Aabenbarelse af den skabende Naade, som de for sin egen Frelses Skyld ikke kunne undvære, fremtræde de saakaldte «overordentlige Naadegaver» i engere Forstand eller *Charismer*. Herved forstaaes da en særegen aandelig Udrustning med Evner og Kræfter, der hæve sig op over det for alle Christne Sædvanlige og Fælleds, og som til Forskjel herfra have den Bestemmelse at sætte sin Eiermand istand til en særegen Tjeneste i og for Menigheden. Vi vide, at disse Charismer just i den apostoliske Tid vare forhaanden i en Fylde som aldrig ellers, hvad der hænger sammen med denne Tids grundlæggende Charakter og Opgave og med de Krav, som denne dens Særegenhed stillede til Datidens christelige Individer og Samfund. Men blandt alle apostoliske Menigheder synes ingen at have været benaadet med Charismer i den Udstrækning som just den korinthiske. Dette fremtræder allerede i den Taksigelse for den Guds Naade, der er bleven denne Menighed til Del, hvormed Paulus begynder sit første Brev til den[1]), og det stadfæstes ved den indgaaende Behandling af det hele Spørgsmaal om Charismernes rette Brug, som Apostelen giver i det samme Brev[2]). Det kan synes paafaldende, at en saadan enestaaende charismatisk Udrustning fandtes hos en Menighed, hvis Christenliv forresten opviser saa megen Svaghed. Men hvor ofte se vi ikke,

[1]) 1 Kor. 1, 7. [2]) 1 Kor. 12—14.

at en rig Benaadelse er tilstede der, hvor Troskaben ingenlunde svarer til Naadens Storhed? Og hvad specielt angaar disse overordentlige Naadegaver, da lader det sig godtgjøre af Guds Ord, at Besiddelsen af dem end ikke med ufravigelig Nødvendighed er knyttet til et personligt Christenliv som Betingelse. Paulus kan tænke sig det Tilfælde, at En kan besidde baade Tungetalen, Profetien og den undergjørende Tro uden at eie den Kjærlighed, hvis Mangel viser at der overhovedet intet christeligt Liv er[1]), og Herren selv vidner, at Mange paa Dommens Dag skulle beraabe sig endog paa en saare rig charismatisk Virksomhed, og alligevel faa høre det Ord af hans Mund: «jeg kjendte Eder aldrig!»[2]).

Men forholder det sig nu saa, at disse overordentlige Naadegaver eller Charismerne meddeles just i den bestemte Hensigt, at deres Eiermænd med dem skulle tjene sine Brødre og Samfundet, da er det indlysende, hvilken afgjørende Betydning den christelige Kjærlighed vil faa for Individets rette Forhold til disse Gaver og rette Brug af dem. Alene den tjenende Kjærlighed vil kunne lære den rette Bevogtning og den rette Anvendelse af dem; hvor denne tjenende Kjærlighed mangler, der ville disse Gaver nødvendigvis blive tagne forfængelig; hvad der af deres Giver er ment som et Middel til selvfornægtende Tjeneste for Andre, vil her blive betragtet som et Middel til Eiermandens egen Forherligelse. Hvor et saadant kjærlighedsløst, hoffærdigt Sind raader, der kan der ganske vist ytre sig en varm Attraa efter at faa Del i disse Aandens Gaver; men denne Attraas Drivfjeder er da ikke Ønsket om at blive sat istand til at tjene Brødre, men derimod Begjæret efter selv at glimre ved Gaven. Og iblandt disse forskjellige Naadegaver vil det Sind, for hvilket den tjenende Kjærlighed er fremmed, først og fremst attraa dem, der kaste størst Glands over sin Indehaver. Upaatvivlelig kan der ogsaa for den rette, d. e. af Kjærligheden baarne og bestemte Betragtning af Naadegaverne fremtræde en Forskjel

[1]) Se 1 Kor. 13, 1. 2. [2]) Matth. 7, 22. 23.

mellem dem; nogle ville ogsaa for denne Betragtning være større, andre mindre[1]) Men Maalestokken for Gavernes Storhed kan her ingen anden være end Hensynet til det Gavn, man kan stifte ved denne eller hin Gave. De «største» Naadegaver ville her være de, hvis Besiddelse sætter istand til den gavnligste Virksomhed. Anderledes der, hvor Naadegaverne tages forfængelig af et Hovmod, der ogsaa i dem kun «søger sit Eget.» Her vil der udvises en endnu langt større Iver i at maale og veie Gaverne imod hinanden; men den Maalestok, som her anvendes, vil være Hensynet til, hvilken Gave der glimrer mest og derved kaster størst Glands over den, som besidder den. Det vil her gjælde at faa en Gave, der mere end andre fremhæver sin Eiermand og lader ham fremtræde som en rigere Udrustet, der kan vente at tilvende sig en større Opmærksomhed og høste en rigeligere Beundring. Ikke den Gave, der, kanske under et mindre iøinefaldende Ydre, er den nyttigste, vil her være høiest i Kurs, men den, der er den mest afstikkende, mest paafaldende, aldeles uanseet om dens Evne til at gavne svarer til dens Evne til at vække Opsigt. Forholder dette sig saa, da kan man paa Forhaand vide, hvorledes Stillingen til Charismerne maatte blive indenfor den korinthiske Menighed. Hovmodet, der havde grebet saa vidt om sig blandt dens Lemmer, vilde drive sine Trælle til med et indtil Sygelighed udviklet Begjær at hige efter Andel i disse Aandens overordentlige Gaver, og blandt dem fortrinsvis efter saadanne, som i høiere Grad end andre fremtraadte i en paafaldende, opsigtvækkende Form og derved gav sin Indehaver Anledning til særlig at glimre fremfor Brødrenes Mængde. Der vilde blive spurgt lidet eller intet efter, var der var det Nyttigste, men saameget mere efter, hvad der var det mest Iøinefaldende. Her var der da navnlig een af Aandsgaverne, der vilde komme i høi Pris, den saakaldte Tungetale (Glossolali). Dette mærkelige Charisme, der første Gang optraadte ved hin store, kirkestiftende Pintsefest[2]), bestod deri, at Guds Aand med et vældigt Greb be-

[1]) Se 1 Kor. 12, 31. [2]) Ap. Gj. Kap. 2.

mægtigede sig Menneskets Tunge og gjennem denne fremførte en Tale, der var saa specifisk forskjellig fra ethvert menneskeligt Sprog, at den ikke kunde forstaaes uden af dem, der vare i Besiddelse af en tilsvarende Gave, Fortolkningens[1]). Endog den Talende selv forstod ikke den Tale, der saaledes frembragtes ved hans Tunge, medmindre han selv besad denne Fortolkningens Gave; hans bevidste Tænkning var herunder aldeles uvirksom, hans Tilstand er fuldkommen ekstatisk[2]). Ved disse sin Gaves Eiendommeligheder maatte Tungetaleren altid være sikker paa at vække en Opsigt, der ikke paa langt nær kunde naaes af den Opmærksomhed, der fulgte f. Ex. Profeten, som vistnok ogsaa fremførte Ord, der af Guds Aand vare lagte paa hans Læber, men i et almindeligt, for Alle forstaaeligt Sprog. Og dog er det klart, at Profetiens Gave var en langt nyttigere for Samfundet, at den, seet under dette eneste rette Synspunkt, var «større» end Tungetalens[3]). Thi Profeten blev altid forstaaet af dem, for hvem han udtalte sig[4]), medens hin Tungetale blot da kunde bringes til Tilhørernes Forstaaelse, naar der var Nogen tilstede, som var i Besiddelse af Fortolkningens Gave og saaledes kunde udlægge dette Aandens hemmelighedsfulde Sprog. Den ubestridelige Grundsætning, at Forstaaelighed er den uundværlige Betingelse for en Tales Nytte, syntes derfor at maatte tilsige, at Tungetalen kun blev anvendt der, hvor denne Fortolkningens Gave, der saaledes supplerede den, var tilstede; i modsat Fald maatte jo Tungetalens Anvendelse vise sig som noget fuldstændig Meningsløst. Men i den Grad vare nu de korinthiske Tungetalere blinde for sin Gaves Bestemmelse, i den Grad vare de forhipne paa at komme til at glimre ved sit besynderlige Charisme, at de frisk væk lode sig høre i Menighedens For-

[1]) 1 Kor. 14, 2. 5. Ved «Pintseunderet» Ap. Gj. 2. blev denne Forstaaelsens og Fortolkningens Gave meddelt de Modtagelige blandt den forsamlede Mængde; derfor forstode disse den Tale, der lød, medens den for de Øvrige var ganske uforstaaelig og syntes lig Berusedes Lallen. [2]) 1 Kor. 14, 13. 14. [3]) 1 Kor. 14, 5. [4]) 1 Kor. 14, 4.

samlinger selv da, naar der ingen Fortolker var tilstede. Medens de foragtede den i sin Form mindre paafaldende Profeti, forlangte de den videste Plads for sin Gave selv under saadanne Omstændigheder, under hvilke dens Anvendelse var en paa Grændsen af Vanvid liggende Taabelighed. I den Grad havde Mange af de «Aandelige» i Korinth glemt sine Gavers Bestemmelse; saa beherskede vare de af det kjærlighedsløse Hovmod, der forvrænger Tjenestens Middel til en Tilfredsstillelse for det hoffærdige, kjødelige Sind. Det kan da ikke undre os, at denne sygelige og vildledte Attraa efter de overordentlige Aandsgaver fremkaldte sin Reaktion hos dem af Menighedslemmerne, der saa dybere i Sagen. Hele dette kjødelige Væsen maatte jo for Enhver, der endnu besad Noget af Aandens opladte Sands, stemple sig selv som syndigt, og da de overordentlige Aandsgaver vare dets Anledning og Gjenstand, kunde det ikke altid undgaaes, at selve disse fra dette andet Hold bleve betragtede med en vis Skyhed. Navnlig maatte dette lettelig kunne blive Tilfældet ligeoverfor Tungetalen, ikke blot fordi det just var den, i hvis Besiddelse hint Hovmod søgte sin fornemste Næring, men ogsaa fordi dette Charisme i sig selv var af en saa eiendommelig Natur, viste en saa hemmelighedsfuld Indvirkning over Mennesket af en udenfor og over det staaende Aandsmagt, og fordi den Tale, som dets Indehavere fremførte, unddrog sig den almenmenneskelige Forstaaelse. Der gaves i Korinth endog de Christne — og det ganske vist af det alvorlige Slags —, der i Tungetalerens Tilstand fandt en uhyggelig Lighed med de dæmoniske Impulser, for hvilke de selv i sin hedenske Tid havde været et villieløst Bytte, og som for Alvor vare bekymrede for, at den i Ekstasen fremførte Tale maaske kunde være Bespottelser af Christus. Vi se dette deraf, at Paulus finder det fornødent at begynde sin indgaaende Behandling af hele dette Spørgsmaal om Charismerne med en Beroligelse ligeoverfor disse Bekymringer.[1])

[1]) Se 1 Kor. 12, 1—3.

Er det overhovedet et Særkjende for Intellektualismen, at Mennesket i den stiller sig over Sandheden istedetfor under den, betragter sig som Sandhedens Herre istedetfor som dens Tjener, da følger heraf, at denne Retning ogsaa vil forbeholde sig Ret til selv at afgjøre, hvad den vil betragte som Sandhed og hvad ikke. Hvad der af en eller anden Grund ikke tiltaler, det forkastes her simpelthen som usandt, fordi Hjertet overhovedet ikke vil bøie sig under Sandheden. Ligeoverfor det christelige Aabenbaringsstof vil det Samme ske. Intellektualismen vil ogsaa her sætte sig i Høisædet og vælge og vrage blandt Stoffet; Maalet, som herved anvendes, vil da dels blive Villiens Lyst eller Ulyst til at anerkjende Berettigelsen af dette eller hint Krav, dels Fornuftens Villighed eller Uvillighed til at gaa ind paa denne eller hin Lære. I Korinth fremtraadte dette specielt ligeoverfor en af Christendommens Fundamental-Lærdomme: Læren om *Legemets Opstandelse*. Denne store Sandhed blev udtrykkelig forkastet af «Nogle» blandt Menighedens Lemmer[1]), og der var Tegn til, at denne Forkastelse let kunde komme til at gribe videre om sig.[2]) Hvad der i Korinth fremkaldte denne Uvillie mod en Lære, hvis Forkastelse konsekvent omstyrter hele Christentroen og Christenhaabet, var dels den naturlige Tænknings almindelige Utilbøielighed til at gaa ind paa Levendegjørelsens store Under, dels ogsaa den hele antike Betragtning af Menneskets Tilstand efter Døden som en Skyggetilværelse og specielt den hellenske Filosofis Forestillinger om den legemlige Naturs ringe Værd i Forhold til den aandelige — en Forening af de samme Aarsager, der ogsaa i Athen havde fremkaldt den spottende Afbrydelse af Paulus's Tale, da den just havde nævnt Herrens Opstandelse fra de Døde.[3]) De korinthiske Fornægtere af Legemets Opstandelse havde vistnok ikke uddraget de fulde Konsekventser af sin Fornægtelse, saaledes som Paulus holder dem frem for dem.[4])

---

[1]) 1 Kor. 15, 12. 34. [2]) Smstds. V. 33. [3]) Se Ap. Gj. 17, 38. [4]) 1 Kor. 15, 13—19.

Men under enhver Omstændighed var jo denne Forkastelse af et væsentligt Stykke af den christelige Sandhed atter et Symptom, og det et meget alvorligt, paa, hvor betænkelig Tilstanden var bleven indenfor Menigheden.

Ville vi samle til eet Billede alle de enkelte Træk af det begyndende Forfald, som vi her have paavist ved den korinthiske Menighed, da kunne vi sige, at dens Christendom stod i Begreb med at blive, ja for en stor Del allerede var bleven *verdsliggjort.* Paa Livets Omraade var det meget langt fra, at Menigheden opviste den Hellighed, der sømmer sig for en christen Menighed, eller den Kjærlighed, der skal være Særkjendet for Herrens Disciple. Dens Enhed var splittet, dens Renhed plettet. Og paa Lærens Omraade viste der sig Tegn, som varslede, at der blandt dens Lemmer fandtes dem, der vitterlig satte sig ud over den aabenbarede Sandheds Krav paa, at «enhver Tanke skal fanges til Lydighed mod Christus».[1]) Ved alt dette var Menigheden i en foruroligende Grad bleven artet lige med den Verden, der omgav den; Grændserne mellem Guds Rige og Verden vare paa mange Punkter gjennembrudte; Verdens Væsen var trængt saaledes ind i Menigheden, at man neppe vidste, hvor det Verdslige ophørte og det Christelige begyndte. Heraf var det en ligefrem Følge, at den «Forargelsens Kraft», som det sandt og sundt Christelige altid maa have ligeoverfor Verden, her var betydelig afsvækket. Verden kunde komme ganske godt ud af det med en Menighed som den korinthiske; den gjenfandt her saa Meget af sit Eget, og den Dom over dens Væsen, der skulde lyse ud fra de Christnes Samfund, var her ganske lempelig. Paulus fremhæver denne Menighedens Verdsliggjørelse i skarpe Ord, idet han stiller *dens* Christendom i Modsætning til dens apostoliske Læreres og betoner det forskjellige Forhold, hvori Verden stillede sig til hin og til disse: «I ere allerede blevne mætte; I ere allerede blevne rige; uden os ere I blevne Herrer! Ja gid I blot virkelig vare

[1]) 2 Kor. 10, 5.

blevne Herrer, forat ogsaa vi kunde herske sammen med Eder! Jeg synes nemlig, Gud har fremvist os Apostle som de Usleste, som Dødsdømte; thi et Skuespil ere vi blevne for Verden, baade for Engle og for Mennesker. Vi ere Daarer for Christi Skyld, I derimod kloge i Christus; vi ere svage, I derimod stærke; I ere hædrede, vi derimod æreløse!»[1])

Saa dybe faldt Skyggerne over Korinthermenigheden. Og dog vilde vi være uretfærdige mod den, om vi over Skyggerne vilde glemme Lyset. Vi have fremhævet hine, for derved at forklare, hvilken rig Anledning Menighedens Stifter maatte finde til at rette et saa skarpt Brev til den som 1 Kor. Men just dette Brev viser os tillige, at hvor sørgelig end Tilstanden var, saa var den dog endnu ingenlunde uden sine lyse Sider. Menigheden var ganske vist sunken dybt; men som Helhed betragtet var den dog endnu ikke falden ud af Christenstandens Naade. Paulus kan endnu takke Gud for den Naade, der i Christus er bleven Læserne til Del[2]), ja kan betegne Menigheden efter dens Totalitet som «en Guds Menighed», som «Helligede i Christus Jesus», som «Hellige»[3]), og kan udtale det Haab, at Herren «vil befæste den indtil Enden, ulastelig paa vor Herres Jesu Christi Dag», fordi den Gud, der har kaldet de korinthiske Christne, er «trofast»[4]). Altsaa maa dog, trods Alt, Herren fremdeles ogsaa i Korinth have havt sin hellige Sæd, en Livsspire, fra hvilken endnu en fornyende Kraft kunde haabes at ville udgaa over de mange syge Skud paa Menighedstræet. At virke til dette Maal, at styrke det Sunde og helbrede det Syge, det var just Øiemedet med det Brev, som vi nu skulle betragte.

Det var efter sin Tilbagekomst til Efesus fra hin korte Udflugt til Korinth, hvorom vi ovenfor talte, at Paulus modtog de nedslaaende Efterretninger om, hvor liden Frugt denne hans anden Nærværelse i Korinth havde baaret. En christelig Familie, Chloes Husstand, var fra denne By kommen over til Efesus og havde bragt med sig til Apostelen Beret-

[1]) 1 Kor. 4, 8—10. [2]) 1 Kor. 1, 4. [3]) 1 Kor. 1, 2. [4]) 1 Kor. 1, 8.

ningen om hint Partivæsen, der nu var brudt ud indenfor Menigheden[1]), vel ogsaa om andre Misligheder, der samtidig vare komne for Lyset. Omtrent paa samme Tid havde Paulus fra den korinthiske Menighed modtaget en Skrivelse, hvori Menigheden eller en Del af den — sandsynligvis de af dens Lemmer, hvis Løsen var «jeg hører Paulus til!» — havde henvendt sig til Apostelen med Begjæring om nærmere Forklaringer angaaende Et og Andet i hans første (tabte) Brev til Menigheden, og hvori de havde æsket hans Besvarelse af flere Spørgsmaal, der ogsaa ellers brændte indenfor Menighedens Samfund.[2]) Der manglede saaledes heller ikke paa direkte Opfordringer for Apostelen til paany at henvende en Skrivelse til den korinthiske Menighed. Saaledes fremkom vort «første» Korintherbrev. Dette tilkjendegiver sig selv som skrevet fra Efesus[3]); ikke usandsynligt, at det blev sendt derfra med de korinthiske Christne Stefanas, Fortunatus og Achaicus, der kanske havde været Overbringere af hint Brev fra Menigheden til Apostelen.[4]) Dette Paulus's Ophold i Efesus falder, som allerede ovenfor sagt, i Aarene 55—57 eft. Chr.; henimod Enden af dette Tidsrum er vort Brev skrevet, kort før Pintsen det sidstnævnte Aar[5]) og neppe ret længe forud for hint voldsomme Udbrud af den efesinske Pøbels Raseri, der tvang Paulus til at forlade Asien.[6]) Paulus slog sig imidlertid ikke til Ro med at skrive dette Brev. Hans Bekymring for Menigheden drev ham endnu før dets Affattelse til at sende sin trofaste Medarbeider Timotheus til Korinth.[7]) Denne skulde, i Følge med en anden apostolisk Arbeider Erastus, lægge Veien gjennem Macedonien, vistnok for at styrke ogsaa de macedoniske Menigheder.[8]) Der er ingen Grund til at betvivle, at Timotheus ogsaa virkelig er kommen til Korinth, uagtet der ikke i 2 Kor. hentydes til hans Nærværelse der eller hans Tilbagekomst derfra; om

---

[1]) 1 Kor. 1, 11. [2]) Se f. Ex. 1 Kor. 7, 1. [3]) Se 1 Kor. 16, 8, ogsaa V. 19. [4]) 1 Kor. 16, 17. [5]) Se 1 Kor. 16, 8. [6]) Ap. Gj. 19, 23—41. 20, 1. [7]) 1 Kor. 4, 17. 16, 10. [8]) Ap. Gj. 19, 22.

denne — som det synes — paafaldende Taushed vil der blive talt nedenfor, i Indledningen til 2 Kor. Endelig fattede ogsaa Paulus ved disse ængstende Efterretninger det Forsæt, selv endnu engang at begive sig derhen, saasnart Forholdene i Efesus tillod ham at forlade dette Hovedsæde for hans asiatiske Virksomhed.[1]) —

Vort første Brev til Menigheden i Korinth falder, efter den sædvanlige Overskrift og Hilsen (1, 1—3) og Indgang (1, 4—9), i en Flerhed af Dele, der Punkt for Punkt behandle de Misligheder paa Livets og Lærens Omraade, der vare komne tilsyne i Korinth, og af hvilke vi ovenfor have omhandlet de væsentligste. Disse Dele, der ogsaa i det Ydre fremtræde som skarpt afgrændsede imod hinanden, ere følgende: I. 1, 10—4, 21: Revselse af Menigheden i Anledning af det urigtige Forhold, hvori den havde stillet sig til Ordets Forkyndere; II. Kap. 5: Tugt og Formaning i Anledning af de indenfor Menigheden fremtraadte Usædeligheds-Synder; III. 6, 1—11: Advarsel imod de korinthiske Christnes Rethaveri og Processer for de hedenske Domstole; IV. 6, 12—11, 1: Belærelse angaaende flere Punkter, der dels virkelig henhøre under, dels af Menigheden med Urette bleve henlagte under den christelige Frihed, samt om den rette Udøvelse af denne Frihed overhovedet; V. 11, 2—16: Afvisning af de korinthiske Kvinders Paastand om at ville bede og profetere med ubedækket Hoved; VI. 11, 17—34: Revselse af de grove Misbrug, der fandt Sted forud for og ved Nydelsen af den hellige Nadvere; VII. Kap. 12—14: om de overordentlige Naadegaver og deres Anvendelse; VIII. Kap. 15: om de Dødes Opstandelse. Hertil slutter sig IX. Kap. 16: den ved de paulinske Breve sædvanlige Epilog, indeholdende nogle specielle Anvisninger og Meddelelser, Hilsener, Slutningsformaning og Slutningsønske.

---

[1]) 1 Kor. 4, 18. 19. 11, 34. 16, 8.

Overskrift og Hilsen. 1, 1—3.

Allerede i Overskriften[1]) til det hele Brev udtaler Apostelen Tanker, der kunne tjene til at aabne Læsernes Hjerte for de Formaninger, han i det Følgende vil rette til dem. Han betoner stærkt sin Stilling som en ret og virkelig Herrens Apostel og stiller den korinthiske Menighed for Øie dens Væsen som en Guds Menighed, et Samfund af Hellige, medens han tillige minder sine Læsere om, at de som en christen Menighed ikke indtage en isoleret Stilling men udgjøre en Del af et stort Broderskab, den hele christne Kirke, heller ikke have en egen Christus for sig alene men den Samme, der er Gjenstand for alle Christnes fælleds Paakal-

[1]) I denne Overskrift stiller Paulus ved Siden af sig selv «Broderen Sosthenes». Noget Lignende er Tilfældet i samtlige Apostelens Breve til Menigheder, alene med Undtagelse af Brevene til Romerne og til Efesierne; disse to ere de eneste, i hvilke han nævner sig selv alene som Afsender. I alle de andre optræde i Overskriften ved Siden af Apostelen selv snart en, snart flere af hans Medarbeidere (i 2 Kor., Filipp. og Col. Timotheus; i 1 og 2 Thess. Silvanus og Timotheus); i Galaterbrevet endog «alle de Brødre», der ved dette Brevs Affattelse udgjorde hans nærmeste Omgivelse som Medarbeidere eller Reisefæller. Det har undertiden været paastaaet, at de, der saaledes nævnes i selve Overskrifterne, herved skulde være betegnede som Apostelens Sekretærer, der efter hans Diktat have skrevet vedkommende Brev. Men dette er ganske uantageligt; saa vist som det er, at Paulus i Regelen brugte Sekretær (se Rom. 16, 22. 2 Thess. 3, 17), saa vist er det ogsaa, at det ikke er Sekretæren, der optræder i Brevenes Overskrifter. I Romerbrevet nævnes udtrykkelig Sekretæren, en Christen ved Navn Tertius (se p. anf. St.); men just dette Brev bærer i Overskriften alene Paulus's Navn. Omvendt bemærker Paulus i Galaterbrevet udtrykkelig, at dette Brev har han — afvigende fra sin sædvanlige Skik — skrevet helt og holdent med egen Haand (Gal. 6, 11); og dog nævner han just i dette Brevs Overskrift en Flerhed af Brødre ved Siden af sig selv. De, der ere fremhævede paa denne Maade, maa derfor under enhver Omstændighed indtage en anden Stilling til vedkommende Brev end en Skrivers. Hvad der ligger deri, kan være forskjelligt alt efter vedkommende Brevs særegne Charakter og Indhold. I Skrivelser af fremherskende polemisk Tendents vil Apostelen herved antyde, at han ikke er alene om at misbillige vedkommende Menigheds Feil og Mangler, for derved at gjøre det umuligt for Menigheden at slaa sig til Ro ligeoverfor hans Ord med den Tanke, at hans strænge Dom om den kun beror paa en særegen, indi-

delse. Hin eftertrykkelige Betoning af hans Apostolat skal minde Læserne om hans Pligt, i Kraft af hvilken han nu henvender sig til dem, og om hans Ret, i Kraft af hvilken han kan forlange at blive hørt, selv om det bliver skarpe Ord, han kommer til at udtale. Læsernes Betegnelse som en Guds Menighed, som Helligede og Hellige skal holde frem for dem deres Christenværdighed, der maa forbyde dem at lade sig gjøre til Menneskenes Trælle, og deres Christenpligt, at stræbe efter Hellighed. Erindringen om deres Fælledsskab i Kald og Tro med alle Christne skal modvirke den Selvklogskab og Tendents til independentistisk Egenraadighed,

---

viduel Fordringsfuldhed hos ham, Paulus; Menigheden skal vide, at ogsaa Andre misbillige dens Forhold i de i Brevet omhandlede Punkter, forat den derved maa blive ydmyget og mere modtagelig for Apostelens Irettesættelser og Formaninger. Dette gjælder f. Ex. Brevene til Menighederne i Korinth og Colossæ og navnlig Brevet til de galatiske Menigheder, til hvis strænge polemiske Tone det svarer, at Apostelen gjør gjældende, at alle de hos ham værende Brødre ere enige med ham i hans Skrivelses Indhold; der var ikke een blandt de af disse Menigheder kjendte og agtede Lærere, som i Øieblikket vare i Apostelens Nærhed, uden at han betragtede de i Brevet paaankede Misligheder i det samme alvorlige Lys som Apostelen selv. Anderledes forholder det sig i de af Apostelens Skrivelser, i hvilke den polemiske Tendents træder mere tilbage eller (som i Brevet til Menigheden i Filippi) ganske forsvinder. Her skal Menigheden vide, at blandt dem, der have arbeidet paa den, er ikke Apostelen alene om at glæde sig over dens Vext og Trivsel eller om at følge den med Kjærlighedens Deltagelse i dens Kampe. Saaledes er Forholdet at opfatte ved Filipp. og 1 og 2 Thess. — I begge Tilfælde er det altsaa Apostelens Hensigt med saaledes i Overskrifterne at stille Andre ved Siden af sig selv, at minde vedkommende Menighed om, at dens christelige Forhold følges med spændt Opmærksomhed ikke blot af ham selv men ogsaa af dem blandt dens øvrige Lærere, der just ere i hans Nærhed, forat Menigheden — alt efter Omstændighederne — heraf kan tage enten forøget Advarsel og Tugt eller forøget Opmuntring. Det siger sig forøvrigt selv, at Forudsætningen i begge Tilfælde er, at de, der saaledes nævnes, ere vel kjendte og høit anseede af vedkommende Menighed. Den i vort Brev nævnte Sosthenes er upaatvivlelig den Samme, der omtales Ap. Gj. 18, 17; se ogsaa ovenfor S. 133. Om hans Forhold til Menigheden i Korinth er os forresten Intet bekjendt.

der ogsaa var en charakteristisk Ytring af det korinthiske Hovmod, og til hvilken der findes flere Hentydninger i Brevet.[1]) Saaledes vil Apostelen berede den følgende Skrivelse Indgang hos Læserne og fremkalde hos dem den Grundstemning, hvori de kunde haabes at blive modtagelige for de Formaninger, Advarsler og Revselser, som den har at bringe.

Indgang, 1, 4—9

Forinden han gaar over til disse, udtaler han imidlertid — efter sin sædvanlige Vis — sin Tak til Gud for den Naade, der er bleven Læserne til Del (4—7), og sit Haab om, at den trofaste Gud, der har kaldet dem, ogsaa vil vide, trods Alt, at bevare dem i Naaden, saaat de maa findes ulastelige paa Dommens Dag (8. 9), — et ganske umiddelbart, fra hans Hjerte strømmende og om den Kjærlighed, der «haaber Alt», vidnende Udtryk for hans apostoliske Glæde over sit Arbeides Frugter, som naturligvis ikke udelukker, at han i det Enkelte kan have Meget og Mangt at udsætte paa dem. Hvor lidet han forøvrigt herunder gaar ud over den strængeste Sandheds Grændser eller tildeler den korinthiske Menighed et Vidnesbyrd, som den ikke fortjente, eller som skulde staa i Strid med de mangfoldige alvorlige Revselser, han i det Følgende udtaler mod den, er ikke vanskeligt at se. Thi al hans Tak til Gud for Korinthierne i Vers 4—7 har til sin Gjenstand ikke deres personlige Forhold (hvor langt anderledes lyder ikke hans Tale f. Ex. Rom. 1, 8!), men den objektive Guds Naade, der er bleven dem til Del, specielt den rige charismatiske Begavelse, der er falden i deres Lod. Om Læsernes personlige Forhold udtaler han sig først i V. 8, altsaa ikke der, hvor han takker for, hvad der allerede er, men der, hvor han udtaler sit Haab om, hvad der skal vorde. —

I.

I. 10—4, 21.

Blandt alle de Sager, som Apostelen finder sig foranlediget til at omhandle i sit Brev, tager han først frem den, der angaar hint usalige *Partivæsen*, hvorom vi ovenfor have

[1]) Se f. Ex. 11, 16. 14, 36.

talt. Han behandler dette Punkt paa en indgaaende Maade, der svarer til dets Vigtighed og til Betydningen af den Skade, som Læsernes Forsyndelse med Hensyn til det havde bragt over Menigheden. Og han tager af dette hele Forhold en nærliggende Anledning til at udtale sig saavel i Almindelighed om den Stilling, Ordets Forkyndere indtage ligeoverfor Menigheden, og om den Stilling, denne bør indtage til dem, som specielt om den Maade, hvorpaa han efter sit Syn paa deres Opgave og Pligt har optraadt og virket i Korinth.

Efter en Formaning til Enighed, hvis indtrængende Form noksom vidner om den Vægt, Apostelen lægger paa dens Opfyldelse, fremstiller han den Efterretning, han netop har modtaget om Tilstanden i Korinth. Saavidt er det kommet, at der ikke er noget eneste af Menighedens Lemmer, uden at han har sluttet sig til et af de fire Partier, der sønderslide den! Og ligesom Apostelen til dem, der mente at have truffet det Rette ved Løsenet «jeg hører Christus til!» retter det Spørgsmaal, om da maaske Christus er delt, saaat de for sin Part kunne eie en større Andel i ham, medens de Andre fik lade sig nøie med en mindre, — saaledes fremhæver han ligeoverfor dem, der havde valgt ham selv til sin Mand, hvorledes de havde feilet ved at anvise ham en Stilling, som krænker den Herres Ret, der har kjøbt dem ved sin Død, og til hvem de ere overgivne i sin Daab. Under disse Omstændigheder maa han takke Gud for, at han kun i ganske enkelte Tilfælde med egen Haand har udført Daabshandlinger i Korinth; saa skulde dog Ingen kunne mene, at han under Døbelsen paa en hemmelig Maade ligesom havde stillet dem, der døbtes, i noget Forpligtelsesforhold til sig. Og hvad han her foreholder dem, hvis Løsen var «jeg hører Paulus til!» gjælder ganske paa samme Maade de to andre Partier, der nævnte sig efter Apollos og Petrus. I alle disse Tilfælde udtalte der sig en Forgudelse af Mennesker, der krænkede Christi enestaaende Ret, medens Christus-Partiet led under en Vildfarelse, der glemte, at den ene og samme Herre helt og udelt tilhører alle Sine.

a. 1, 10 —16.

b. 1, 17 —2, 5. Med den Bemærkning, at Christus ikke har sendt ham ud forat døbe men forat forkynde Evangeliet, gaar Apostelen over til at tale om, hvilken Charakter denne Evangelieforkyndelse bør have og i hans Mund har havt. Den Tanke, han her gjennemfører, er denne, at en Prædiken af Evangeliet, der vilde lægge an paa at fremstille dette i menneskelig Visdoms Form, vilde røve det dets Kraft og stride mod dets Bestemmelse. Vi kunne ikke være i Tvivl om, hvortil han sigter med sin Udvikling heraf. Vi have jo seet, at Anledningen til hele det Partivæsen, som Apostelen her handler om, just laa deri, at en Del af Menigheden havde følt sig saa tiltrukne ved *Apollos's* Forkyndelse, der just optraadte i menneskelig Visdoms Form, at det jævne, «enfoldige» Foredrag, som Paulus netop her i Korinth med velberaad Hu havde anvendt, ved Siden deraf forekom dem usmageligt og frastødende. Det er derfor til Selvforsvar, Apostelen udtaler disse Tanker; det er forat vise, at han har havt sine gode Grunde til at undlade just det, som Apollos havde gjort, og hvis Resultat nu aabenbarede sig i hine Splittelser. Overhovedet har Paulus fra nu af og gjennem hele Resten af denne Brevets første Hoveddel blandt Partihøvdingerne ganske specielt *Apollos* og Læsernes Forhold til ham for Øie, — som han ogsaa udtrykkelig erklærer i 4, 6. Grunden til, at Apostelen saaledes blot tager Hensyn til Apollos og hans Parti, er nærmest den, at fordi just Apollos havde lært i Korinth, havde hans Tilhængeres Forhold til ham naaet en Udvikling, hvortil Petrus-Partiets Forhold til sin selvkaarne Lærer, der overhovedet savnede Rod i Virkeligheden, naturligvis ikke kunde opvise noget Sidestykke. Men idet Paulus saaledes skarpt belyser Apollos-Partiet og dets Forsyndelse, ligger jo heri indirekte en Polemik mod det hele Partivæsen overhovedet; hvad han, nærmest og direkte imod Apollos's Tilhængere, udvikler om Betydningen af Guds Kald og den Stilling, dette hjemler sin Bærer overfor Menigheden, gaar jo ligesaa godt ogsaa imod den Overseen af dette Kald overhovedet, der fremtraadte i det hele Partivæsen med dets selvtiltagne

Vælgen og Vragen mellem de forskjellige Lærere. Ogsaa Christus-Partiet faar her sin Dom fra den ene Side, hvorefter der i det aabenbarer sig en Overseen af de menneskelige Redskabers Betydning og Ret; fra den anden Side, hvorefter det «deler» Christus, er det allerede bleven belyst ovenfor (1, 13).

At forkynde Evangeliet er altsaa Paulus's apostoliske 1, 17—25.
Kald — men ikke med vise Ord, hvorved Christi Kors vilde blive tomt, d. e. hans Korsdød og den derved stiftede Forsoning fremtræde i en Form, der røvede den dens væsentlige Kraft til Frelse. «Christi Kors» er jo, saalænge det faar Lov til at være, hvad det i sig selv er, aldeles uforeneligt med den menneskelige Visdom og uoverkommeligt for den menneskelige Tænkning; det er det Paradoxe; vil man fjerne Paradoxet derfra og fremsætte det i en Form, der er tillempet efter den menneskelige Visdom, da kan dette kun ske paa den Maade, at man lægger et andet Indhold i det, end det i sig selv har, og netop fjerner dets væsentlige, frelsekraftige Indhold (V. 17). Et saadant frelsekraftigt Indhold har nu ogsaa virkelig dette Christi Kors; thi den med menneskelig Visdom uforblandede Forkyndelse af det er vistnok for dem, der ikke i enfoldig Tro aabne sig for den og som derfor gaa fortabte, en Daarskab; men for os, som blive frelste, er den en Gudskraft; thi just ved i Troen at gribe denne Forkyndelse er det, at vi blive frelste. Ganske vist er det da saa, at Mange nægte, at Korset og Ordet om det har noget kraftigt Indhold og eier nogen frelsende Evne; men idet de gaa fortabte just ved at stille sig saaledes til det, bevise dog ogsaa de det Modsatte, bevise dets afgjørende Kraft, ja dets frelsende Kraft, siden de netop gaa fortabte just ved at holde det for en Daarskab og nægte det sin Tro. Saa bevidnes da Korsets og dets Forkyndelses Kraft baade af de Frelste og af de Fortabte (V. 18). Saaledes maa det ogsaa være; Ordet om Korset maa alene være Kraften til Frelse; den menneskelige Visdom eller Evne — det andet mulige Alternativ — kan ikke være det. Thi allerede i det Gamle

Testamentes profetiske Ord har jo Gud udtrykkelig erklæret, at han i sin Handlemaade ligeoverfor Menneskene ikke blot ikke vil tage Hensyn til Menneskenes Visdom men endog vil lade sin Handlen være en saadan, ligeoverfor hvilken den menneskelige Visdom er aldeles magtesløs, saaat Gud paa denne Maade «tilintetgjør» Visdommen, gjør at Visdommen ikke længer bliver Visdom, idet den slet ikke formaar at gribe og tilegne sig Gjenstanden, hvilket jo netop skulde være Visdommens Kraft og Evne (V. 19). Saaledes er det da ogsaa gaaet. Eller hvor er der paa dette Omraade, her hvor der spørges om Frelse, Nogen, der ved sin naturlige Evne kan udrette Noget? Er ikke den jødiske Skriftlærdom her ligesaa vel gjort til Skamme, ja ligesom forsvundet, som den helleniske Visdom og Disputerkunst? Har ikke Gud ved at lade Frelsen være en saadan, der unddrager sig den menneskelige Visdom, gjort denne til en Daarskab? Thi hvad der ikke kan gribe Gjenstanden, er jo Daarskab og ikke Visdom (V. 20). Men Guds Grund til at gaa frem paa denne Maade var den, at det i Forveien havde vist sig, hvor aldeles uskikket Verdens Visdom var til at gribe Gud i en anden Aabenbaringsform, der dog virkelig var congruent med den menneskelige Tænkning. Gjennem sin Aabenbaring i Skabningen frembød Gud sig direkte til Forstaaelse og Erkjendelse for Mennesket; hans i sig selv usynlige Væsen og Guddommelighed beskues virkelig i hans Gjerninger[1]); hans Godhed, hans Almagt, hans Visdom træde her frem utilhyllede af den Modsigelse mellem Realitet og Aabenbaringsform, der siden prægede hans Aabenbaring i Christus. Men i hin Aabenbaring af Gud («Guds Visdom») formaaede ikke Verden at gribe ham ved sin Visdom; tvertimod, ligeoverfor denne gjennemgik Verden den Udvikling, som skildres i Rom. 1: Menneskene glemte Gud, dyrkede Skabningen istedetfor Skaberen, og hengaves til Straf i alskens Laster. Saa maatte der da blive Spørgsmaal om at frelse i denne Nød. Og nu

[1]) Rom. 1, 19 flg.

behagede det Gud at slaa ind paa en ganske anden Vei. Menneskets virkelige Evne, dets Visdom, havde vist sig udygtig ligeoverfor den Guds Aabenbaring, som var beregnet paa *den;* saa aabenbarede da Gud sig paa en anden Maade, som langtfra at være beregnet paa Menneskets Visdom, der jo var bleven saa totalt bankerot, tvertimod var indrettet efter denne den menneskelige Tænknings Uformuenhed, idet den blot krævede at gribes og tilegnes ved den *Tro*, som erkjender og indrømmer sin Mangel paa Evne til at forstaa (V. 21). Saa optræder da nu blandt Jøderne, der æske Tegn, og Grækerne, der søge Visdom, denne Evangeliets Forkyndelse af den korsfæstede Christus, som er hine en Forargelse og disse en Daarskab, fordi her hverken gives en Bevidnelse ved Tegn, der kunde overvinde, eller en Appel til den menneskelige Tænkning, der kunde overbevise. Christi Kors tilfredsstiller Jøden saalidt som Grækeren; Høiheden afbildes her ved Ringhed, Gud ved en Misdæderskikkelse, Seieren over Døden ved Seierherrens egen Død! Men for dem, der i Troen aabne sig for Guds Kald gjennem dette Evangelium, er denne Christus en Aabenbaring af Guds Kraft, der dog kan tilfredsstille Jøden, som æsker Manifestationer just af denne, og af Guds Visdom, der kan yde Grækeren, hvad han begjærer — kun at de Begge først kaste sine Krav fra sig og gribe i Troen, hvad der frembyder sig til Modtagelse kun ved den. En saadan Kraft og en saadan Visdom kan det Evangelium om den Korsfæstede, som de ere enige i at forarges ved og forkaste som Daarskab, bringe; thi da, naar Gud er «daarlig», saaledes som just i sin Aabenbaring i Christus, hvor jo Alt er saa aldeles uforeneligt med den menneskelige Tænkning, er han dog visere end Menneskene, og da, naar han er «svag», saaledes som just i Christus, der tilsyneladende var saa langt fra at være Aabenbarelse af nogen Guds Kraft, er han dog stærkere end Menneskene, kun at baade hin Guds under Daarskaben skjulte Visdom og denne hans under Afmagten forborgne Kraft er af en anden Art

end Menneskenes Visdom og Kraft, større end denne og *høiere* end den.

1, 26—31. Den Tanke, som er udviklet fra V. 17 af, er altsaa denne, at Verden paa dette Omraade, hvor der spørges om Frelse, er ganske ude af Stand til at hjælpe sig selv, idet dens Visdom her kommer absolut tilkort. Gud maa her træde frelsende til, og han gjør dette paa en Maade, hvorved Verden ikke kan naa ham ved sin Visdoms Evne, men ligeoverfor hvilken der kun bliver Spørgsmaal om, med Opgivelse af alle Visdommens Prætensioner, at forholde sig i enfoldig Tro. Verdens Visdoms komplette Fallit, Verdens fuldstændige Afmagt paa dette Omraade — det er Hovedtanken. For denne Tankes Sandhed bringer nu Apostelen et fra Læsernes egen Erfaring hentet Bevis. Hvor viser det sig ikke, naar man ser ud over Kredsen af dem, paa hvem Evangeliets frelsende Kraft har faaet virkeliggjort sig, at Verdens Evne her er aldeles uden al Betydning! Hvor er ikke det, som Verden eier af Visdom, af Styrke, af Herlighed, kommen tilkort ligeoverfor Spørgsmaalet om Delagtighed i Frelsen! Hvad der er kommen til at tilhøre Gud er tvertimod just det, der er blottet for hine Fortrin. Havde nu overhovedet det verdslige Væsen og dets Evne havt nogensomhelst Betydning for Frelsen, da maatte jo de høieste Former deraf, saaledes som de fremtræde i Verdens Visdom, Magt og Rang, fortrinsvis være blevne delagtige i den. Men Erfaringen lærer just det Modsatte. Thi Gud har ikke villet, at det naturlige Væsen skulde kunne rose sig ligeoverfor ham. Men medens saaledes al Kjødets Selvros er udelukket, og medens saaledes Kjødet selv ret er blevet aabenbart i sin Afmagt, har Gud i Christus ladet sin Naades Rigdom blive Læserne til Del, for herved at tilveiebringe en ganske anden Slags Ros, den lovprisende Ros af *Herren*, af den Herre Christus, i hvem de have faaet baade Visdom og Kraft: det Visdommens Lys, i hvilket alle Gaader finde sin Løsning, og den Befrielsens Kraft, der løser Mennesket ud af Syndens Lænker og gjengiver det Livet, efterat Synden baade som Skyld og som Magt havde holdt

det fanget i Døden, — Retfærdighed, Helliggjørelse og den endelige, fuldstændige Forløsning.

Den Grundbetragtning af den evangeliske Forkyndelses Væsen, som Apostelen saaledes har udviklet, har han nu ogsaa ladet være bestemmende for sig selv under sin Virksomhed i Korinth. Just heri ligger baade Forklaringen af og Forsvaret for den Læremethode, han der havde anvendt, og som nu syntes Læserne saa forkastelig, efterat deres Øren vare blevne kildrede ved Apollos's derfra saa forskjellige Forkyndelse. Paulus var ikke optraadt blandt dem som En, der havde villet forkynde dem Guds Vidnesbyrd med Mesterskab i Tale (ɔ: Evne til at iklæde sin Prædiken en veltalende Form) eller i Visdom (ɔ: Evne til at lægge sin Forkyndelse tilrette for den menneskelige Tænkning og dens Fordringer). Han havde megetmere opgjort med sig selv, at Alt, hvad han vidste udenfor den korsfæstede Jesus Christus, skulde just blandt Korinthierne være ham, som om han *ikke* vidste det, — hans Grunde for en saadan Beslutning hørte vi ovenfor[1]). Og under sin Virksomhed blandt dem færdedes han i Svaghed, som den, der ingen personlig Kraft har til at løse den ham betroede Opgave — thi Alt, hvad han evnede af Mesterskab baade i Tale og i Visdom, turde han jo just her ikke anvende —, og i Frygt og megen Bæven, som den, der levende føler Opgavens Storhed og sine Midlers Utilstrækkelighed ligeoverfor den. Derfor lagde han hverken under sin Tale om disse Ting eller i sin offentlige Forkyndelse af dem an paa at bruge saadanne Ord, som udtale en for den naturlige Menneskeaand fattelig og efter den tillempet Erkjendelse af Tingene, og som just derfor ere beviskraftige for den naturlige Tænkning; men han lod Guds egen Aand føre Beviset for sin Forkyndelses Sandhed, idet Aanden greb deres Samvittigheder og Guds Kraft saaledes teede sig virksom paa deres Hjerter. Saaledes overlod han det til sin Prædikens egen Virkning at føre Beviset for dens

2, 1—5.

[1]) Se Side 139.

Sandhed; han vilde nemlig ikke, at Læsernes Tro skulde bero paa menneskelig Visdom — saaledes som jo Tilfældet var blevet, om den skyldte sin Tilblivelse alene til en logisk, fornuftmæssig Overtydning —, men paa den Guds Kraft, som de selv havde sporet paa sine Hjerter. Saa gode Grunde havde han havt for sin Læremaade, der nu blev saa haardt kritiseret i Korinth; saaledes havde Hensynet til Læsernes eget Gavn været det Bestemmende for hans Virken og dens Form!

c. 2, 6—3, 4. Af hvad Apostelen hidtil har udsagt om sin Maade at forkynde Evangeliet paa i Korinth, følger, at naar hans Prædiken her manglede, hvad der havde kunnet fængsle hans Tilhøreres intellektuelt udviklede Sands, da havde dette sin Grund i, at han just havde *villet* indrette sin Forkyndelse paa denne Maade. Han havde været opmærksom paa de Farer, som en Forkyndelse af anden Art vilde have indeholdt for dem, og disse Farer havde han villet undgaa. Derfor var han bleven staaende ved det enfoldige Vidnesbyrd om Jesus Christus og det som korsfæstet. Men Grunden til denne Eiendommelighed ved hans Læremaade var ikke den, at han ikke skulde have formaaet at bringe, hvad der i Modsætning til det, som han nu bragte, havde kunnet betegnes som en «Visdom.» En Visdom har ganske vist ogsaa han at forkynde. Men Forkyndelsen af denne hører kun hjemme blandt dem, der allerede have naaet en høiere Grad af *christelig* Aandsudvikling; det følger ligefrem af denne Visdoms Art og Væsen. Det er en Visdom, der stammer fra Gud; thi Ingen vidste om dens Indhold uden Gud alene. Naar derfor de apostoliske Lærere foredrage den, da foredrage de et Mysterium, der er skjult saalænge, indtil det aabenbares af Gud ved hans Aand. Denne Visdoms Indhold er nemlig, hvad Gud fra Evighed af har forudbestemt til Sines Herliggjørelse, den Sum af Herlighed, som venter hans Troende og hans Rige ved Enden af hans Veie med dem, da, naar *det* skal naa Fuldendelsens Fylde, som grundlagdes ved Christi Kors (V. 6. 7). I hvor høi Grad *denne* Visdom adskiller sig fra

den verdslige Visdom, fremgaar allerklarest af det Forhold, hvori Verdens Magthavere stillede sig til den. Havde den været af denne Verden, da havde det jo været at vente, at denne Verdens Magthavere havde forstaaet den. Men det var saa langt derfra, at tvertimod just de viste, hvor lidet Syn og Sands de havde for den Herlighed, som er dens Indhold, derved at de bragte paa Korset den Herre, i hvem denne Herlighed var personlig tilstede. Her virkede Pilatus, Repræsentanten for de hedenske Magthavere, sammen med de jødiske, Yppersteprest og Raad. Nei, Indholdet af denne Guds Visdom er skjult for Menneskeøie og Mennesketanke; men de apostoliske Lærere har Gud aabenbaret det ved sin Aand, den alvidende, for hvis Alt gjennemtrængende Erkjendelse selv Guds Dybder intet Skjult har (V. 8—11). Denne Aand er det just, der fylder de apostoliske Lærere; derfor kjende de, hvad Gud saaledes i Naade holder beredt for Sine i Fuldendelsens Herlighed, og derfor kunne de ogsaa tale derom. Men som denne Visdoms Indhold er saa grundforskjelligt fra Menneskenes Visdom, saaledes ogsaa dens Forkyndelses Form. Ikke lade de den menneskelige Visdom laane sig sit Sprog til dens Forkyndelse, men Guds Aand lægger Ordene paa deres Læber. Saa er da Alt her aandeligt — aandelige maa derfor ogsaa de være, til hvem denne Visdoms Forkyndelse kan henvende sig. Det Menneske derimod, der staar udenfor Guds Aand og som intet andet eller høiere Livsprincip har end den Sjæl, der betinger hans individuelle menneskelige Liv, — en Saadan er uimodtagelig for dette, der saaledes stammer fra Guds Aand; for ham maa det blive en Daarskab, som han med sin bedste Villie ikke kan fatte, fordi der hertil kræves en aandelig Sands, som han netop ikke har. Hvor ganske anderledes den Aandelige! Alt det, hvorom der her handles, alt det, som hører Guds Aand og Frelserverk til, formaar han at granske og bedømme, han har Forstaaelsens Nøgle til det Altsammen, medens derimod han selv ikke kan bedømmes eller forstaaes af Nogen, der ikke er af samme aandelige Væsen. Thi Ingen,

som ikke selv har det, fatter jo dog Christi Sind; men just dette Christi Sind have de Aandelige; derfor unddrage disse sig enhver Bedømmelse og Forstaaelse af Alle, som ikke selv ere aandelige og derved delagtige i Christi Sind (V. 12—16).

3, 1—4. Men er nu den Visdom, som Apostelen har at bringe, af denne Art, hvorledes skulde han da have kunnet lade Forkyndelsen af den lyde i Korinth? Vare da virkelig de korinthiske Christne saadanne «Aandelige», af hvem — efter det netop Udviklede — denne aandelige Visdom alene kan mødes med Forstaaelse? Hvilken Magt havde ikke Kjødet over dem! hvor lidet fremskredne vare de ikke i christelig Udvikling! Nei, overfor dem havde hans Forkyndelse og Undervisning just maattet bære det mest elementære Præg; de vare Børn og havde ikke kunnet tage imod anden Føde end den barnlige. Ja endog i denne Stund viser det sig kun altfor klart, at de fremdeles ere uskikkede for en Forkyndelse af denne aandelige Visdom. Eller ere ikke just disse Splittelser og Partier iblandt dem et talende Vidnesbyrd om, at deres Væsen fremdeles er et kjødeligt, og at deres Liv endnu altfor meget lader sig beherske af og modtager bestemmende Impulser fra det rent menneskelige, ugjenfødte Jeg?

De korinthiske Christnes Utilfredshed med Paulus's Maade at forkynde Evangeliet paa havde været den første Begyndelse til Partivæsenet. Men Apostelen har nu tilfulde bevist Nødvendigheden af denne sin Læremaade just blandt dem. De fandt hans Forkyndelse læg og enfoldig; de mente, at den laa for lavt for dem; de bebreidede den, at ingen «Visdom» fandt Rum i den. Hvilken «Visdom» mente de? Var den Visdom, som de savnede, den menneskelige, hvis Anvendelse vilde have tillempet Evangeliet efter deres menneskelige Tænkning? At anvende denne vilde have været det Samme som at røve Christi Kors dets væsentlige Indhold og spilde dets Kraft (1, 17—2, 5). Eller var det den aandelige Visdom, hvis Indhold er saadanne Stykker af den christelige Sandhed, som for at kunne forstaaes og tilegnes forudsætte en høiere Grad af christelig Udvikling, en moden

aandelig Sands? Selve denne Forudsætning havde jo ikke været tilstede hos dem, ja var det endnu i denne Stund ikke (2, 6—3, 4). Hint første Slags Visdom havde Paulus ikke *villet* anvende, dette andet Slags havde han ikke *kunnet* anvende i Korinth.

Fra dette Forsvar for sin Læremethode gaar Apostelen nu over til at udvikle den egentlige Hovedtanke i denne Brevets første Del: hvor urigtigt den korinthiske Menighed havde stillet sig til dem, der havde forkyndt den Guds Ord, og hvilken Stilling Lærerne i Virkeligheden indtage ligeoverfor den Menighed, i hvilken de arbeide. Han gjør dette paa den Maade, at han tillige skarpt og alvorlig fremhæver, hvilke Mangler ved Korinthermenigheden det just var, som havde hidført dens skjæve Opfatning paa dette Punkt og hele det splittede Væsen, der saa yppigt trivedes hos dem: dens blinde Forkjærlighed for menneskelig Visdom havde bragt den til at hænge sig ved Personer paa en Maade, som var en Christenmenighed uværdig, og den Verdsliggjørelse, der overhovedet havde grebet om sig i dens Christenliv, havde frembragt det Hovmod, som fandt sit Udtryk i Partierne. d. 3, 5—4, 21.

Hvilken er da den Stilling, som Ordets Forkyndere i Virkeligheden indtage ligeoverfor sine Tilhørere? Tjenere ere de, intet Andet; Tjenere, hvis Opgave det er at bringe disse til Troen og opholde dem i den, — Tjenere, hvis Virksomhed for denne Opgaves Løsning med al Forskjel i Gjerningens Art og Form er dem anvist af den Herre, i hvis Tjeneste de staa. Den Ene kan have faaet den Gjerning at lægge Grunden ved Menighedens Stiftelse; den Anden kan være kaldet til at fortsætte hin Førstes Virksomhed ved at pleie og fremme det saaledes plantede Liv; men i begge Tilfælde er det Gud, som lægger Kraft i Gjerningen og sikrer den Frugt; den Menighed, der saaledes fremkommer og bestaar, er Guds Verk, ikke hine tjenende Redskabers; Gud er her Alt, Tjenerne Intet. Men hvor urigtigt da, at hænge sig ved disse Redskaber, saaledes som det var skeet i Korinth! Og paa den anden Side: fordi al den For- 3, 5—9.

skjel, der saaledes kan fremtræde indenfor disse Tjeneres Gjerning, dog kun er en Forskjel i Formen, medens Gjerningen i sig selv er væsentlig en og den samme, hvor urigtigt da at skille dem fra hinanden og stille dem op imod hinanden, saaledes som hine korinthiske Partier gjøre! Vel er det saa, at denne deres Virksomheds Enhed ikke ophæver det Ansvar, som enhver Enkelt af dem har ligeoverfor Gud for sin særlige Virken; men dette personlige Ansvarlighedsforhold, hvori Enhver af dem for sin Part staar til Gud, giver dog ikke deres Tilhørere nogensomhelst Ret til at skille dem ad ved at tage Parti for den Ene eller for den Anden. De ere Guds Medarbeidere; det er deres Stillings væsentlige Enhed; men just fordi deres Arbeidsmark, Menigheden, er Guds Eiendom, gaar hver Enkelt af dem et særligt Regnskab imøde hos Gud. Hvilken dyb Miskjendelse af de af Gud sendte Læreres hele Stilling aabenbarer sig da ikke i de korinthiske Partier! De have adskilt, hvad Gud har sammenføiet, og efter denne Adskillelse have de hængt sig ved de enkelte Personer paa en Maade, der glemmer, at Lærerne kun ere tjenende Redskaber ved en Virksomhed, hvis Kraft og Resultat alene beror paa Gud!

3, 10—17. Som Apostel har nu Paulus indenfor denne Virksomheds Ramme faaet sig den Opgave anvist at lægge Grundvold. Hvor Grundvolden til en Menighed var lagt, der var den apostoliske Tjeners Opgave allerede hovedsagelig løst; fra det Sted, hvor dette var skeet, vendte han sig til andre Steder, hvor der endnu ikke bestod nogen Menighed. Derfor maatte Apostelens Gjerning paa hvert enkelt Sted fortsættes; hans «plantende» Virksomhed krævede andre Arbeidere, der kunde «vande» den Plantning, der var hans Gjernings Resultat. Der manglede nu heller ikke paa Saadanne, der vare parate til at skride ind for at fortsætte, hvor Paulus havde begyndt. Men Apostelens Erfaring, baade i Korinth og ellers, havde lært ham, at der af saadanne «Medarbeidere» kunde være to meget forskjellige Slags. Dels kunde Fortsætterne af hans Verk være Saadanne, der virkelig mente

det ærligt og godt med sin Gjerning, og hvis Ønske intet andet var end at arbeide i Paulus's Aand og bygge trofast videre paa den af ham lagte Grund. Dels havde det ogsaa vist sig, at de, der greb ind i hans Virksomhed, under Skinnet af at ville «vande», hvad han havde «plantet», havde det bevidste Øiemed at ødelægge hans Verk ved at føre den af ham stiftede Menighed ind paa Afveie i Lære og Liv. Vi have forhen talt om disse Paulus's Fiender, hvis ødelæggende Bestræbelser kun altfor ofte fandt Tilknytning i Menighedernes Mangel paa kritisk Sands, deres Lettroenhed og Ustøhed.[1]) Just i denne Sammenhæng, i hvilken Paulus har talt om de forskjellige Former af den i sig selv ene Lærervirksomhed, og just ligeoverfor de Erfaringer, han i Korinth havde gjort om den saa høist forskjellige Maade, hvorpaa de havde virket, der betegnede sig selv som Fortsættere af hans Virksomhed, laa det nær for Apostelen at udtale sig om dette Punkt. Det var jo netop den mindre heldige Virksomhed af en upaatvivlelig velsindet Arbeider, Apollos, som havde givet Anledning til saa Meget af den Usundhed, der nu charakteriserede den korinthiske Menighed. Derfor vil Paulus her give Enhver, der gaar ind i hans Gjerning, at betænke, hvad han gjør, hvad enten han saa er en velsindet Medarbeider (V. 12—15) eller en bevidst Fiende (V. 16. 17).

Den Del af Gjerningen, der paahviler ham, tør Apostelen give sig det Skudsmaal at han har udført i Korinth med Troskab og paa den rette Maade. Som en kyndig Bygmester har han lagt Grundvolden for Menighedens Bygning, den eneste Grundvold, paa hvilken overhovedet en christen Menighed kan opføres, idet han har forkyndt det rene Evangelium, hvis personlige Indhold er Jesus Christus, den af Gud udvalgte Hovedhjørnesten for hans aandelige Tempel. Nu vil det da til, at Andre her fortsætte hans Gjerning, bygge videre paa den saaledes lagte Grund. Men hvor høit fornødent er det ikke, at der her arbeides med forsigtig Var-

[1]) Se ovenfor S. 141 flg.

lighed! Hvor forskjelligt kan nemlig ikke Arbeidets Resultat blive, hvor forskjellig Beskaffenheden af de Menighedslemmer, som vindes ved Arbeidet! Det vil vise sig, hvergang de Trængslernes Ildprøver bryde ind over Menigheden, der gaa foran og bebude den af den afsluttende store Trængsel[1]) ledsagede Dommens Dag. Hvilken Forskjel vil der ikke ved hver saadan Ildprøve aabenbare sig iblandt Menighedens Lemmer! Nogle ville seierrigt bestaa Prøven, som kostbare Stenarter og ædle Metaller, der ikke tilintetgjøres ved Ilden, om de end sværtes og smeltes ved den. Andre ville forsage under Lidelserne og fornægte den Christendom, hvis Bekjendelse havde ført Lidelsen over dem; de ville ligne Træ, Hø eller Straa, der bliver Luens lette og fuldstændige Bytte. Men hvortil er nu denne gjennemgribende Forskjel mellem Menighedens Lemmer at føre tilbage uden til de Læreres Virksomhed, ved hvem de ere vundne for Troen? Hvor nødvendigt derfor at arbeide varligt i denne Gjerning, til hvis heldige Udførelse det ikke er nok at medbringe en god Hensigt og et oprigtigt Sind! Den utvivlsomste Redelighed hos en Ordets Forkynder vil ikke formaa at sikre ham mod den Skjæbne, saaledes at se sin Gjernings Frugter forspildte og dermed sin egen Forventning skuffet om den særlige Naadeløn, der er forjættet Lærerne.[2]) Og hvorvel en saadan redelig men uheldig Arbeider ikke vil gaa glip af den personlige Frelse og Salighed, der overhovedet ikke betinges af Livsgjerningens Resultater, men kun af den Tro, hvori den har været øvet, saa vil dog Guds Vredes Ild være optændt mod en saa forfeilet Virksomhed, saaat endog Læreren selv maatte gribes og fortæres af denne Ild, dersom han ikke i sit personlige Troesforhold havde den Mur, bag hvilken han dog vil finde Ly. Frelst vil derfor en saadan Lærer vistnok selv blive, medens han maa se sin Virksomheds Frugter forspildes; men saaledes, som man frelses gjennem Ild: en Frelse med Nød og neppe og ikke uden mangehaande Angst.

[1]) Math. 24, 21—24. [2]) Smlgn. Dan. 12, 3.

Men har Apostelen et saa alvorligt Ord at sige selv til den redeligste Arbeider, saa forkynder han derimod ligefrem Guds strænge Dom over hver den, der frækt formaster sig til at nedrive det Guds Tempel, hvortil Grundvolden er lagt og hvis Mure allerede have begyndt at reise sig. Som en Saadan ødelægger Menigheden, saa skal han selv uden Barmhjertighed ødelægges af Gud, hjemfalde hans straffende Retfærdighed til evig Fortabelse. Hvor skulde det kunne være anderledes? Er da ikke Menigheden Guds eget Tempel, i hvilket han bor i sin Aand? og er ikke dette Guds Tempel helligt og ukrænkeligt, saaat det tungeste Ansvar og den haardeste Dom maa ramme den, der forgriber sig paa det?

Det er Tanken paa de forskjellige Slags Arbeidere, der 3. 18—23.
ere gaaede ind i Apostelens Virksomhed i Korinth, som har foranlediget ham til Fremstillingen af denne Gjernings Ansvar. Herfra vender han sig nu atter til den urigtige Stilling, som Læserne havde indtaget til disse Arbeidere, og det saaledes, at han blotter den Skjævhed hos Menigheden, der havde foranlediget den. Det var deres Forkjærlighed for den menneskelige Visdom, der havde bragt dem til at tage det første Skridt paa Menneskeforgudelsens Skraaplan, idet denne Forkjærlighed havde gjort, at de følte sig saa mægtigt tiltrukne af Apollos. Og dog beror den paa et Selvbedrag. Det er saa langt fra, at denne af dem saa høit skattede menneskelige Visdom har noget Værd eller nogen Betydning her, hvor der spørges om Frelsen, at tvertimod den rette Visdoms Erkjendelse først indtræder der, hvor man har erkjendt hin naturlige Visdoms Uformuenhed og Utilstrækkelighed og derfor kastet den fra sig som en Daarskab. Thi dette er den virkelig i Guds Øine; Gud ser og kjender dens Mangel paa Evne til at erkjende Tingene paa dette Omraade, hvorfor ogsaa hans Ord har betegnet den ikke blot som værdiløs for sine Besiddere, men som fordærvelig for dem, der forlade sig paa den og kun ved den ville komme i Forhold til, hvad der paa Frelsens Omraade skal erkjendes: for Saadanne bliver den en Snare, der røver dem Frelsen,

som de jo ikke kunne gribe ved den. Men er da saaledes hin naturlige Visdom paa dette Felt saa værdiløs, da bort med den Menneskeforgudelse, der har sin Rod i den falske Vurdering af den! Bort med dette Væsen, at man fremhæver disse eller hine Læreres Fortjenester og Betydning paa en Maade, der giver dem en Ære, som ikke tilkommer dem, medens man samtidig stiller sig selv i et falsk Forhold af Underkastelse under dem og Afhængighed af dem! Et saadant Væsen strider skarpt mod en Christenmenigheds Høihed, dens kongelige Værdighed. Menigheden er jo ikke til for Lærernes Skyld, men tvertimod Lærerne for Menighedens; ja, Alt tilhører Menigheden, forsaavidt som Alt, hvad der i Verden er af Kræfter og Potentser, tilhobe har den Bestemmelse at fremme Guds Riges Sag. Men medens de Christne saaledes staa i et Forhold til Lærerne, der burde gjøre det umuligt for dem at rose sig af disse, staa de derimod i et Forhold til Christus og Gud, der just bør finde sit Udtryk i, at de rose sig af dem og kun af dem. Lærerne ere til for de Troendes Skyld, og deres Kald og Opgave er at betjene disse med de Gaver, der ere lagte i deres Hænder; det er en Forvrængning af dette Forhold, om de Christne nu ville underkaste sig dem som Partihøvdinger og give dem Hals og Haand over sig. Men Christus er deres Hoved og Herre, ham høre de til efter den helligste Ret, og Christus har ved den Frelsergjerning, hvorved han har vundet dem som Sine, udført sin Faders Hverv og handlet i Faderens Opdrag; derfor er det Christus og Gud, af hvem de alene skulle rose sig. At rose sig af Mennesker er for de Troende en ligesaa dyb Miskjendelse af deres egen Værdighed, som det at rose sig af Herren er et sandt Udtryk for deres Erkjendelse af, at de skylde ham Alt, hvad de som Troende ere og have, ja ere hans dyrt kjøbte Eiendom.

4, 1—5. Har saaledes den korinthiske Menighed gjort sig skyldig i en skjæv Betragtning af Lærernes Stilling og givet dem en falsk Ære, saa fremstiller nu Apostelen deres virkelige Stilling og den Anerkjendelse, de med Rette kunne kræve. Her-

ved faar da tillige hans Udsagn i 3, 21. 22. sin udfyldende Begrændsning. Ligesom det der hed, at det just af den Grund er saa urigtigt af Menigheden at rose sig af disse menneskelige Redskaber, fordi der heri udtaler sig en Underkastelse under dem, der strider mod den Opgave, de have faaet, at tjene de Troende, — saaledes hedder det nu her, at de have Krav paa at ansees og betragtes som Christi Tjenere og Forvaltere af Guds Hemmeligheder. Den samme Herre Christus, om hvem det umiddelbart ovenfor hed, at Menigheden hører ham til, er det altsaa, der sender og beskikker Lærerne til Tjeneste for denne Menighed. Saa har da deres Tjenerstilling en dobbelt Relation: de ere Christi Tjenere, og de skulle betjene hans Menighed; og dog er dette væsentlig Eet: de kunne ikke gjøre det Sidste uden i samme Grad, hvori de virkelig ere det Første. Derfor bliver den Egenskab, hvorpaa Alt her kommer an, Troskaben, nemlig mod Christus. Det kræves af dem, at de findes tro mod ham; hermed er Alt sagt og Alt givet, som hører til deres Gjerning og dens rette Udførelse. Men just derfor bliver det ogsaa alene Herren, hvem de staa til Regnskab for sin Virken. Bedømmelsen af denne tilkommer ikke Menigheden, som om den skulde have Ret til her at stille sine Fordringer og fælde sine Domme; hvad det kommer an paa, er dette, at de have Herrens Dom for sig og fyldestgjøre hans Fordringer. Ja Apostelen vil ikke engang være sin egen Dommer; han vil ikke kunne slaa sig til Ro med den Bedømmelse af sin egen Gjerning, som han formaar at anstille; han ved, at der kan være Meget og Mangt at udsætte paa hans Forhold i Gjerningen, om han end ikke selv i sin Samvittighed er sig Noget bevidst. Til Herren overlader han derfor Dommen. Saa bør da ogsaa Menigheden overlade Bedømmelsen af sine Lærere til Herren og ikke selv dømme dem; dette vilde være en Dom før Tiden. Menigheden sidder jo ikke inde med de rette Forudsætninger for en sand Dom; dem eier kun Herren, der ogsaa engang skal lægge dem aabenbart frem, idet han ved sit Komme skal føre frem for Lyset, hvad der indtil den

Tid har været skjult, — selve de indre Motiver og Hensigter, der just komme i Betragtning ved Spørgsmaalet om Troskaben. Mennesker ville kun formaa at dømme efter det, der ligger i Dagen; Herren alene kjender Hjerternes Ønsker og de deri liggende Drivfjedre for Virksomheden; derfor er ogsaa han alene istand til her at fælde en paalidelig Dom. Ved denne Herrens Dom skal derfor Enhver engang faa den Ros, der virkelig tilkommer ham, den blive nu stor eller liden.

4, 6—13. Hvad Apostelen hidtil har udviklet om Lærernes virkelige Stilling, har han formet paa den Maade, at det specielt har været udtalt om ham selv og Apollos. Under særlig Anvendelse paa dem har han udtalt sig mod den falske Ære, der i Korinth var bleven tillagt Lærerne; som om det kun gjaldt disse To, har han søgt at føre Menighedens Betragtning af Lærerne overhovedet tilbage til det rette Maal. Saaledes har han da stillet sig selv og Apollos frem iblandt dem i den Tjenerskikkelse, der i det Hele tilhører Ordets Forkyndere. Og dette er skeet for Læsernes Skyld, ikke for hans egen eller Apollos's. De vidste nok Begge at iagttage den rette Selvbegrændsning; det var langt fra Nogen af dem at ville anmasse sig en Ære, som ikke tilkom dem. Men idet Apostelen saaledes for sit eget og Apollos's Vedkommende bestemt har afvist den Stilling, som det korinthiske Partivæsen tillagde dem, har han derved havt til Hensigt at give de partisyge Ivrere en Lærdom, denne nemlig, ved det skrevne Guds Ord overhovedet at lade sig føre til Ydmyghed. Hvor rigt paa Formaninger til denne Dyd og paa Advarsler mod Hovmod er ikke det gammeltestamentlige Skriftord! Allerede de af Apostelen i denne Sammenhæng anførte Steder deraf bringe jo samtlige en saadan Formaning og specielt just en Advarsel mod den Form af Hovmodet, der florerede i Korinth: Indbildningen af egen Visdom.[1]) Vilde blot Læserne her tage Exempel af sine Lærere og lade sig tugte til Ydmyghed i Skriftordets Lys, da vilde nok snart

[1]) Se 1, 19. 31. 3, 19. 20.

hele dette usalige Partivæsen faa Ende. Thi dettes egentlige inderste Rod og Væsen er intet Andet end netop *Hovmod*. Saaledes blotter da her Apostelen skaanselløst den sidste Grund til Partivæsenet, ligesom han ovenfor (3, 18 flg.) fremholdt dets Anledning: Læsernes Forkjærlighed for den menneskelige Visdom. Og dette Hovmod, i hvilket de saaledes toge Parti snart for En, snart for en Anden blandt sine Lærere og traadte i fiendtligt Forhold til de Brødre, der ligesaa urigtigt havde flokket sig om en anden Lærers Navn som sit Mærke og sit Løsen — hvor er det dog ikke grundløst! Hvem har vel anvist Nogensomhelst af Læserne en Stilling, der skulde hæve ham saaledes frem af Brødrenes Skare eller give ham Ret til hoffærdig at se ned paa de Andre? Han har maaske større Gaver end disse; men er det da ikke netop *Gaver*, som han ikke har sig selv at takke for men deres Giver? Med hvad Ret kan han da hovmode sig af det, som han dog kun har faaet som en Gave? Men det er overhovedet Ulykken: Menigheden er smittet af en Hoffærdighed og et verdsligt Væsen, der skarpt skiller sig fra dens apostoliske Læreres Christendom og Christenliv. Læsernes hele Væsen og Forhold tyder hen paa alt Andet end en christen Menighed, der under Strid og Savn kjæmper sig frem paa Veien til den Fuldendelse, som endnu herneden smertelig savnes af enhver sund Christen. De bære sig ad, som om de allerede havde naaet den Fuldendelsens Herlighed, hvori alle Savn skulle være tilfredsstillede, alle Mangler afhjulpne, al Svaghed afløst af herskende Frihed og Fuldkommenhed; saa selvtilfredse, saa selvgode, saa opblæste ere de i sit Hovmod! Saa ere de da komne meget længer frem paa Herlighedens Vei end deres apostoliske Lærere, end en Paulus og en Apollos, som ved Synet af al denne Herlighed blot kunne ønske, at den var ligesaa sand og ægte, som den nu er falsk og indbildt; thi da var jo virkelig den Fuldendelse indtraadt, i hvilken ogsaa de haabe at faa Del, men som de endnu saa smertelig føle Savnet af. Thi hvor ganske anderledes er ikke deres Kaar! De have endnu kun erfaret

Lidet af Christenstandens udvortes Herlighed, men saameget Mere af dens Trængsler; de staa der som de Usleste af Alle, ligesom med en stadig Dødsdom over sit Hoved — et Syn, der følges med Opmærksomhed som et ukjendt og opsigtvækkende Skuespil af Alverden, baade af jordiske og af overjordiske Tilskuere! Og hvor forskjellig, ja modsat, er ikke den Dom, der af Udenforstaaende fældes over de apostoliske Lærere paa den ene Side, over de korinthiske Christne paa den anden! Medens hine fra alle Kanter bedømmes og betegnes som Saadanne, der for sin Christus have opofret og kastet fra sig al fornuftig Tænkning og gjort Afkald paa al Styrke og Evne, som Daarer og som Kraftløse, hilses disse med anerkjendende Bifald som Saadanne, der i sin Christenstand og trods sin Christendom fremdeles ere fornuftige Folk, med hvem man nok kan komme tilrette, og i Besiddelse af den menneskelige Kraft, som man ikke fandt hos hine. Derfor ere da ogsaa Læserne hædrede af Verden, medens deres Lærere ingen Anseelse eller Ære nyde i dens Øine. Til disse kjender Verden kun eet Forhold, der er dens Forhold til de korinthiske Christne ganske modsat: den bitre, uforsonlige Forfølgelses! Tryk og Trængsel møder dem i alle Former — hvilken Forskjel fra Læsernes Kaar, der sky Korset og heller ikke ere udsatte for det, fordi Verden ikke hader *dem!* Og under al denne Trængsel udføre de apostoliske Lærere med selvfornægtende Troskab og i utrættelig Kjærlighed sit møiefulde Kald, uden at ændse de mod deres Personer rettede Forfølgelser, uden at bekymre sig meget om, at Alverden betragter dem som det Værdiløseste af Alt, ja som noget Urent, som man helst vil holde sig saa langt fra Livet som muligt, medens derimod Læserne mere end noget Andet ere betænkte paa at bringe sine egne Personer i Veiret og derunder hensynsløst hovmode sig mod Brødre! — Men skulde da ikke denne Modsætning mellem Læsernes Kaar og deres Læreres advare dem om, at der maa være en dyb Mangel ved deres Christenstand, siden den saaledes ganske viser sig blottet for den Forargelsens Kraft,

som det alvorlige Christenliv og den frimodige Christenbekjendelse aldrig vil kunne mangle i Forhold til Verden?

Apostelens Behandling af dette første Hovedpunkt er tilende. Han har forsvaret sin Læremaade i Korinth; han har udviklet den Stilling, som Ordets Forkyndere indtage overfor Menigheden, og eftervist den Mangel paa Syn herfor, der fremtraadte i de korinthiske Partier; han har endelig paapeget de Grundfeil ved Menighedens Christenliv, hvis Frugt hele dette Partivæsen var. Herunder har hans Tale, især i hans Udviklings sidste Del, stundom antaget en skarp Tone, der maaske kunde forbitre Læserne og derved lukke deres Hjerter for den Lægedom, som hans Ord vilde bringe. Derfor er det ham en Trang, forinden han forlader dette Punkt, endnu at gjøre en Bemærkning af personlig Natur. Hans Læsere maa ikke tro, at han med sin alvorsfulde, ja skarpe Tale har havt til Hensigt at beskjæmme dem. Det er Kjærlighedens Bekymring, som har udtalt sig i hans Ord, Faderhjertets Omsorg for kjære Børn. Thi han er deres eneste aandelige Fader, han, som først har bragt dem det livskabende Evangelium. Derfor kan han ogsaa med en Faders Ret formane dem til at følge ham paa hans Veie og stræbe efter et Sind, der ligner hans. Forat virke hertil har han ogsaa sendt Timotheus til Korinth — den Bedste, han vidste at sende dem; ogsaa deraf skulle de erkjende hans kjærlige Omsorg! Denne hans Discipel skal minde dem om de Veie, paa hvilke Apostelen fører sit Christenliv, om hans Maade at vandre paa, hvis Minde nu holdt paa at blegne blandt dem; herved skal Timotheus fornye hos dem Erindringen af den Lærdom angaaende Christenlivets rette Form, som Apostelen selv pleier at bringe sine Menigheder. Dog maa de ikke tro, at Meningen med denne Sendelse af Timotheus er den, at Paulus selv ikke skulde ville komme til Korinth. Han ved nok, at der er dem af Menigheden, der have ment dette, og som heraf have taget Anledning til i Hovmod at hæve sig over hans apostoliske Autoritet og optræde som stærke Aander, der ikke længer ville finde

4, 14—21.

sig i noget Formynderskab, var det end af en Apostel. Men komme vil han, og det snart, og da skal det vise sig, om der er nogen virkelig Kraft hos disse Opblæste, eller om det Hele kun reducerer sig til et tomt Praleri, som ved hans Ankomst synker sammen til et Intet. Om den virkelige Kraft spørges der nemlig, hvor der handles om Guds Rige og dets Anliggender; thi dette Rige er ikke der, hvor der blot tales, men kun der, hvor der ter sig virksom en Kraft, der viser sin Evne i Livets Fornyelse. Efter den vil han derfor alene spørge. Saa faar da Menigheden være betænkt paa at tage sin Stilling til hans nærforstaaende Komme. Dettes Charakter vil ganske afhænge af, hvad Beskaffenhed han forefinder hos Menigheden. De selv faa da træffe sit Valg: enten en Selvrensning før hans Ankomst, der vilde sætte ham istand til at optræde iblandt dem med Kjærlighed og Mildhed, eller en Fastholden ved deres Synder, der vilde nøde ham til at komme med Tugtens og Strænghedens Ris!

II. Kap. 5. Det Valg, Apostelen i de sidste Ord har stillet Menigheden, har Hensyn til Mere end det Partivæsen, som han har omhandlet i den dermed afsluttede første Hoveddel af Brevet. Partierne vare jo ikke den eneste Plet paa den korinthiske Menighed, vare altsaa heller ikke det Eneste, der kunde foranledige, at Apostelen kom derhen med Riset. Saaledes danner Spørgsmaalet i 4, 21 en ganske naturlig Overgang til den næste Mislighed, som Paulus vil revse Menigheden for: den *Usædelighed*, der havde grebet om sig indenfor den, og det uden at Samfundet endnu havde besindet sig paa sit Kald og sin Pligt, at skride ind med sin Tugt mod dem, der havde forgaaet sig paa denne Maade.

a. 5, 1—8. Det er en alvorlig Anklage, Apostelen her aabner sin Tale med. Overhovedet gaar der Horeri i Svang indenfor Menigheden, og det ikke i Løndom, det er dens egne Lemmer en kjendt Sag. Og hvilket Horeri! Den korinthiske Christenmenighed er gaaet ud over de vanlige Grændser for

den hedenske Usædelighed, idet endogsaa det Tilfælde er forekommet, at et af dens Medlemmer lever i et vedvarende utilladeligt Forhold med sin egen Stedmoder. Saa vidt er det kommet! Og denne Menighed, der i den Grad var bleven blind for sit Kald til Renhed og havde svigtet sin hellige Opgave, at være Lyset blandt de mørke hedenske Omgivelser, denne Menighed er trods dette sit dybe Fald endnu opblæst og hovmodig og kan hengive sig til det hoffærdige Væsen, der traadte saa grelt frem i hine Partier, istedetfor at gjøre Bod og hengive sig til Angerens Smerte! Var dette Sidste skeet, da vilde den ogsaa have forstaaet sin Pligt: at fjerne fra sit Samfund den, der havde forøvet denne Skjændsel, at udstøde ham af Menigheden. Nu skulle de da vide, hvorledes han, deres Apostel, stiller sig til denne Sag, med hvilket helligt Alvor han betragter den, han, som dog er fraværende fra Korinth med sit Legeme, saaat han ikke, som Læserne, daglig har havt denne Afskyelighed for Øie. Men i Aanden er han nærværende iblandt dem, med sin Tanke, sin Deltagelse, sin Bekymring, og saaledes har han da, som om han virkelig var nærværende, fældet sin Dom. Ligesom Tilfældet er overordentligt, saa skal ogsaa den Foranstaltning, der træffes mod det, være en overordentlig. Thi Apostelens Dom gaar ud paa, at hin Elendige, der saaledes har gjort sig skyldig i denne store Forargelse, skal overgives til Satan.[1]) Han skal altsaa ikke blot udstødes af Menigheden; dette skal ske først og øieblikkelig[2]); men herved skal det ikke have sit Forblivende; han skal desuden og derefter paa en høitidelig Maade udleveres til Mørkets Fyrste, forat denne paa ham kan faa Leilighed til at tilfredsstille det Had, som han nærer til alle Mennesker, men hvis Tilfredsstillelse hindres ham ved Herrens beskjærmende Haand, der bevarer sine Skabninger. Denne sin beskjærmende Haand vil Herren nu drage tilbage fra denne store Synder, Satan vil saaledes faa Lov til at rase

[1]) Smlgn. 1 Tim. 1, 20. [2]) Se V. 13.

mod ham, og han vil benytte denne Anledning til at plage og hjemsøge hans legemlige Natur og søge at nedbryde den forat styrte Synderen i Døden. Men idet Satan saaledes blindt søger at mætte sit Raseri paa ham, skal denne Lidelse endnu blive det sidste Middel, hvorved hans Sjæl kan haabes frelst. Thi under denne ved Satan forvoldte haarde Hjemsøgelse kan det haabes, at han vil opvækkes til Bod, saaat det, naar Satan mener at have naaet sit Maal, og Synderen virkelig dør, dog vil vise sig, at den Onde ogsaa her meget mod sin Villie og sit Vidende har maattet tjene Herrens Planer og opfylde den Hensigt, som Herrens Apostel forbandt med sin Dom, at Synderen skulde udleveres til ham. Denne Synderens Overgivelse til Satan skal finde Sted i en høitidelig Forsamling af Menigheden, hvori ogsaa Paulus, der altsaa maa vente at blive underrettet om dens Afholdelse, vil give Møde i Aanden, ligesom han ogsaa ved, at Herrens Kraft vil være tilstede midt iblandt hans Menighed, naar denne saaledes forsamler sig forat opfylde sin Christenpligt, og at denne Herrens Kraft vil være virksom til at effektuere den fældte Dom. — Saa alvorligt stiller Apostelen sig til denne Sag; en saadan Skamplet ser han i den paa Menighedens Christenstand, af hvilken Menigheden selv roser sig, uden at betænke, at den har tabt sin Skjønhed, naar de tillade at den vansires ved slige himmelraabende Synder. Eller vil Menigheden maaske trøste sig med, at saadanne Ting endnu dog kun forekomme sporadisk indenfor dens Samfund, at det dog kun er enkelte af dens Lemmer, der forgaa sig paa en saa grov Maade? Vide de da ikke, at ligesom det mindste Gran af Surdeig er tilstrækkeligt til at syre hele Deigen, hvori det er lagt, om dets Mængde end er saa uendelig meget ringere end Deigens, saaledes vil enhver Last, der viser sig indenfor Menigheden, hvis den blot faar Lov til at virke uhindret, efterhaanden gribe om sig med smittende Styrke og tilslut vise sig at have gjennemtrængt Menigheden saaledes, at denne nu kommer til at bære *dens* Præg, hvor forskjellig den end fra Først af var derfra? Og at en saadan

smittende Surdeig, en Levning fra deres gamle Væsen, virkelig er tilstede i Menigheden, det er jo ved det her foreliggende forargelige Tilfælde kun bleven altfor klart. Denne gamle Surdeig maa de nu rense ud, forat de kunne være som en Deig, der netop er sat, uden at og førend endnu nogen Surdeig er sat til den: et Samfund, der helt igjennem er præget og bestemt af det nye, hellige Væsen. Dette stemmer jo alene med deres Begreb som en christen Menighed, ja er kun Virkeliggjørelsen af, hvad de som Menighed væsentlig ere, Realisationen af Menighedens Idé: de ere jo som en christen Menighed efter Begrebet allerede væsentlig rene, thi hvad der gjør deres Samfund til en Menighed er jo intet Andet end deres nye Liv af Gud, der som saadant Intet har med Synden at skaffe. Saa maa det da gjælde for dem at bortfjerne Synd og Last fra sig, forat deres Samfund kan komme til at opvise det Præg, der tilhører det som en christen Menighed: Renhedens og Hellighedens. Først ved en saadan Selvrensning vil Menigheden komme til at indtage en Stilling, der svarer til det Faktum, at de Christnes Paaskelam er slagtet, nemlig Christus. Ligesom det, naar Paaskelammet var slagtet, var forbi med al Anvendelse af Surdeig i Israeliternes Huse og «de usyrede Brøds Høitid» dermed var indledet[1]), saaledes indleder jo Christi Offer for hans Menighed en Fest i Hellighed og Renhed. Dette maa da ogsaa Læserne betænke og ved Tanken herpaa lade sig tilskynde til at ruste sig til denne Høitid, som det hele Christenliv skal være, ved at fjerne al Ondskabens og Slethedens Væsen fra sit Samfund og derimod beflitte sig paa et Forhold i Renhed og Sandhed!

Apostelens Opfordring til at skride alvorligt ind mod hin grove Synder, der levede i Horeri i dets værste Skikkelse, er saaledes gaaet over til en Formaning om, overhovedet at være betænkt paa ved Udrensning af Levningerne af de gamle Synder og Laster at virkeliggjøre Menighedens b. 5, 9 —13.

[1]) Se 2 Mos. 12, 8. 15. 18 flg.

Idé, en Formaning altsaa til Læserne om at stille sig i skarp Modsætning til Synden i sig og om sig. Dette foranlediger nu Apostelen til at gaa ind paa en nærmere Forklaring af et Sted i hans tidligere Skrivelse til Menigheden, hvori han havde formanet den til ikke at have Samkvem med Saadanne, der levede i Kjødets aabenbare Synder. Denne hans Formaning havde Menigheden — vel neppe i fuldkommen god Tro — misforstaaet, som om den skulde gjælde alle Mennesker overhovedet, der levede i saadanne Synder, — en Opfatning, der gjorde det til en Umulighed at opfylde Formaningen, navnlig just i en Stad som Korinth. Derfor havde Menigheden, eller en Del af den, i den Skrivelse, som den havde rettet til Apostelen[1]), ænsket hans nærmere Forklaring om, hvorledes dette Punkt i hans Brev skulde forstaaes, idet de vel ogsaa havde pegt hen paa, hvor umuligt det var at holde sig hin Formaning efterrettelig, saaledes som de havde forstaaet den. En saadan Forklaring giver nu Apostelen. Men da hin Forskrift af ham om at sky Samkvem med Horkarle naturligvis ikke kunde tilsigte at udhæve netop dette ene Slags Syndere og gjøre just dem til Gjenstand for en særegen Betragtning fra Læsernes Side, udstrækker han den her, samtidig med at han forklarer sin virkelige Mening med den, ogsaa til andre aabenbare Syndere, ligeoverfor hvilke ganske det Samme maa gjælde, nemlig til dem, der, ligesom Horkarlene, trællede under Begjærlighedens Synd (de Pengegridske, der besjæles af en umættelig Attraa efter timeligt Gods, Røverne, der ikke sky endog Vold forat tilfredsstille denne Attraa, og Drankerne, der drives af et med Horkarlenes beslægtet Begjær efter rent sandselig Nydelse), og til dem, der viste sin Mangel paa et helligt Sind ved at nærme sig til den hedenske Cultus paa en Maade, som røvede den sande Gud hans Ære[2]), eller ved at hengive sig til en Bagtalelse, der røvede Næsten hans, — Altsammen Former af Synden, der maa antages at have været i fremtrædende Grad

[1]) Om begge disse forud for vort Brev faldende Skrivelser, Apostelens og Menighedens, se ovenfor S. 146 og 164. [2]) Se nedenfor Kap. 8—10.

tilstede indenfor den korinthiske Menighed. Ligeoverfor alle saadanne Syndere er det nu ganske vist Apostelens Mening, at de Christne skulle trække sig tilbage og afbryde alt Samkvem, saaat de ikke engang nyde sine Maaltider sammen med dem, — et Tegn paa den fuldstændige Afbrydelse af alt Samfund. Men ikke tænker han eller tænkte han i sit Brev herved paa saadanne Trælle under disse Synder, der fandtes *udenfor* Menigheden. Dette kan jo dog umulig have været hans Mening, aldenstund et Bud om at sky enhver Berøring med saadanne Syndere overhovedet vilde have været det Samme som et Bud om at gaa ud af den Verden, i hvilken man forgjæves vilde søge en Plet, der var fri for dem. Men hans Bud gjaldt disse Syndere, forsaavidt de fandtes *indenfor* Menighedens Samfund, forsaavidt de prydede sig med Brodernavnet. Hint Andet kan ikke være faldt ham ind; han har jo Intet med at bedømme dem, der staa udenfor Menigheden; disse Udenforstaaende — de Ikke-Christne — skulle nok ogsaa faa sin Dom, men den er Guds Sag. Derimod er det de Christnes Sag at holde Øie med og bedømme dem, der tilhøre deres Samfund; ligeoverfor disse er det derfor ogsaa, at de have den Pligt at vidne mod deres Synder ved at afbryde Samkvemmet med dem. Og i Kraft af denne Menighedens Pligt ligeoverfor dens egne Lemmer udtaler han nu den bestemte Opfordring til Læserne, at de skulle udrense fra sit Samfund hin grove Synder, om hvem han ovenfor handlede, — en Foranstaltning, der øieblikkelig skal sættes iverk, medens dens Fortsættelse, hans Overgivelse til Satan, først da kan finde Sted, naar Apostelen er bleven underrettet om Afholdelsen af den dertil bestemte høitidelige Forsamling, i hvilken han selv i Aanden vil være tilstede tilligemed den Herres Jesu Kraft (V. 4)[1]).

III. 6, 1—11.

Det er en anden indenfor Menigheden fremtraadt Ytringsform af det sandselige Begjær, til hvilken Apostelen med 6, 1

[1]) Om den videre Udvikling af denne Sag se 2 Kor. 2, 5—11.

gaar over, nemlig Attraaen efter at skrabe de Pengemidler sammen, ved hvilke man kan forskaffe sig alleslags materiel Nydelse. Denne Synd, Havesygen eller Pengegridskheden, fremtræder overhovedet oftere i det Nye Testamente, og det just ved Siden af Horeriet, som charakteristisk for det hedenske Væsen, hvis Levninger endnu saa ofte sporedes indenfor de christne Menigheder.[1]) Ligesom denne Begjærlighed allerede i sig selv er en paatagelig Frugt af det kjødelige Sind, saaledes røber den endmere sit urene Væsen ved den Hensynsløshed, hvormed den gaar frem i sin Stræben efter Tilfredsstillelse; den sætter sig ud over Retten, idet den blænder sin Træls Syn for Grændsen mellem Mit og Dit. En anden hermed sammenhængende Ytring af Hensynsløshed fremtræder i vort Afsnit som en Plet paa den korinthiske Menighed. Idet Pengegridskheden hos mange af dens Lemmer drev disse til at begjære Næstens Gods, opstod der ofte Tvistemaal og Trætte mellem de Christne indbyrdes. Og ikke nok med, at Kjærligheden herved kvaltes; man gik endog saa vidt, at man ikke undsaa sig for at bringe disse Tvistemaal, der efter Sagens Natur ofte vare af den smudsigste Art, ind for de hedenske Domstole. Saa liden Agtelse havde man for Menighedens Værdighed, saa liden Undseelse for Hedningerne, der herved ligefrem opfordredes til at spotte de Christne og deres Gud. Det er dette Uvæsen, Apostelen her revser, i nær Sammenhæng med den Usædelighed, imod hvilken han i foregaaende Kapitel rettede sin alvorsfulde Tale.

Hvad han først fremhæver som en Utilbørlighed, til hvilken det undrer ham at Læserne kunne bekvemme sig, er dette, at de, naar de have en Sag mod hinanden, da henvende sig til Hedningerne forat faa den paakjendt, istedetfor at søge den ordnet ved mindelig Afgjørelse af Brødre, — til Hedningerne, hvis Begreber om Ret og Uret paa Grund af deres egen Uretfærdighed ere alt Andet end klare, og som derfor

[1]) Se ovenfor 5, 10. Smlgn. ogsaa Ef. 5, 3. Col. 3, 5. 1 Thess. 4, 3 og 6.

ikke engang ere skikkede til et saadant Hverv! Hvilken dyb Miskjendelse af deres egen Høihed udtaler der sig ikke i en saadan Fremgangsmaade! De Troende skulle jo engang, ved den yderste Dom, være Herrens Organer for Dommen over Verden[1]), ja endog for Dommen over de onde Engle; skulle de da ikke anse sig selv værdige til afgjøre Retssager af en saa ringe Betydning som disse, Retssager, der kun angaa timelige Ting? Men heri, at de i deslige Tilfælde sætte dem til Doms, der ere foragtede i Menigheden, Hedningerne nemlig, udtaler sig jo den ydmygende Tilstaaelse, at der ikke i hele deres Samfund findes en Eneste, der er i Besiddelse af den Smule Visdom, der udkræves til at skille Trætten mellem Brødre! Og som den Maade, hvorpaa de saaledes føre sine Retssager, er dem en Skjændsel, saa ere disse Retssager i sig selv, ved hvilke de mene at opnaa en Vinding, i ethvert Fald tvertimod et Tab for dem; hvad enten de vinde sine Processer eller de tabe dem, saa lide de ialfald et Tab i sin Kjærlighed og i sit aandelige Liv overhovedet. Langt bedre var det, om de fandt sig i uretfærdig Behandling af Andre, end at de saaledes lægge an paa at tilvende sig Næstens Gods, endog mod al Ret. Dette Slags Vinding bringer under alle Omstændigheder Tab; men Tabet af Ens Gods, naar man taalmodig finder sig i, at det uretfærdigen berøves En, bringer omvendt Vinding. Thi den selvfornægtende, tilgivende Kjærlighed, der langt hellere ofrer sit Eget, omend for et uberettiget Krav, end at lade det komme til forargelig Strid mellem Brødre, bringer rig Velsignelse ikke blot for den, der øver den, men for det hele Samfund. Naar man ser deres Adfærd, skulde man næsten tro, at de vare uvidende om, at Uretfærdighed, om den end ikke, som Tilfældet er hos dem, øves mod Brødre, bestemt udelukker fra Delagtighed i Guds himmelske Rige. Og dog vilde det være en stor og skjæbnesvanger Vildfarelse at mene, at Uretfærdige kunne arve dette, om end disses Stræben efter Be-

[1]) Smlgn. Dan. 7, 22. Matth. 19, 28. Aabenb. 2, 26 flg.

siddelse af Næstens Gods ikke ligefrem støder an mod de borgerlige Retsbegreber. — Men idet Apostelen saaledes indtrængende advarer mod denne Uretfærdighedens Synd, udvider hans Tale sig — paa en lignende Maade som 5, 10 og 11 — til at omfatte ogsaa andre Synder og Laster, der ligesom denne udelukke fra Guds Rige, og som væsentlig ere de samme, der nævnes paa det nys anførte Sted. Atter her ligger hans Grund til at tage ogsaa disse med dels deri, at en fornyet Advarsel just mod dem syntes ham fornøden, fordi de havde faaet stærkt Indpas i den korinthiske Menighed, dels deri, at disse Synder og Laster ere mere eller mindre beslægtede med den «Uretfærdighed», med hvilken han her nærmest har at bestille. Dennes Væsen er jo et dobbelt: paa den ene Side det kjødelige Begjær, der attraar Næstens Gods som Middel til sin Tilfredsstillelse med sandselige Nydelser, paa den anden Side den hensynsløse Overseen af Næsten og hans Ret. Fra den førstnævnte Side er den saaledes nær beslægtet med alle de Utugtssynder, som her opregnes, ligefra det almindelige Horeri til Vellysten i de unaturligste Former; fra den anden Side viser den sit Fælledsskab med Bagvaskelsen, der ligeledes hensynsløst sætter sig ud over Næstens Ret og vil røve ham et værdifuldt Eie. Og begge «Uretfærdighedens» Sider paa en Gang gjenfindes hos de Pengegridske, Tyvene og Røverne. Den eneste af de her opregnede Synder, der intet Slægtskab synes at frembyde med «Uretfærdigheden», er Afgudsdyrkelsen, hvorved der, ligesom i 5, 11, er at tænke paa de korinthiske Christnes Tilnærmelse til den hedenske Cultus gjennem Deltagelse i Hedningernes Offermaaltider. Hvad der dog har foranlediget Apostelen til at tage ogsaa den med i denne Opregning, er vel Hensynet til de særegne Forhold i Korinth, et praktisk Hensyn, der for ham har overveiet Hensynet til den Begrændsning, som kunde ligge i Slægtskabet med den Synd, der her er hans nærmeste Gjenstand. Dette praktiske Hensyn til de korinthiske Forhold, hans alvorlige Stræben efter at rense denne Menighed fra al dens Besmittelse, fremtræder

nu ogsaa i de Ord, hvormed han afslutter denne sin Udvikling. For nemlig ret kraftigt at advare Læserne mod disse Laster, med hvilke de vare saa tilbøielige til at tage det let, minder Apostelen dem her om deres Fortid, da de trællede under dem, og deres Nutid, da de i Christus ere frigjorte fra dem. Saavel Tanken paa Fortidens Elendighed som paa Nutidens Herlighed maa jo dog paa det mest Indtrængende opfordre dem til at gjennemføre Bruddet med hin og til fuldt ud at gribe denne. Med et skaansomt Udtryk minder han dem om, at de «tildels» havde været Saadanne, der havde trællet under disse Laster, men at de nu have ladet sig i sin christelige Daab aftvætte fra deres Skyld, hvorved jo ogsaa deres Herredømme er brudt; at de som Christne ere blevne dragne op af hint Vanhellighedens Dyb og indviede til Gud og hans Tjeneste; ja at de ved Guds retfærdiggjørende Naade ere blevne hans Børn. Saaledes ere de blevne frigjorte fra Synden, indviede til Gud og optagne i Samfundet med ham — Alt tilveiebragt og virket for dem ved, at Jesus er den, som hans Navn udsiger: en Frelser, og Alt tilegnet dem ved Guds Aand. Skulde det da nu være muligt, at de kunde glemme denne sin Renselse og atter hengive sig til den Urenhed, fra hvilken den har friet dem?

Vi have ovenfor seet, hvilke særegne Forhold indenfor den korinthiske Menighed det var, som foranledigede Apostelen til at give den Udvikling af *den christelige Friheds* Væsen og rette Brug, der indeholdes i denne Brevets fjerde Hoveddel. Ogsaa her, ligesom ellers i dette Brev, gaar hans Behandling af Emnet ud over den Anledning, der nærmest har foranlediget den. Den Mangel paa hensynsfuld Kjærlighed — Næstekjærlighed og Selvkjærlighed —, der aabenbarede sig i Korinth ved Spørgsmaalet om Tilladeligheden for den Christne af at nyde Offerkjød og deltage i Offermaaltider, bevæger Apostelen til at fremstille de Grundsætninger, paa hvilke den christelige Frihed overhovedet beror, ligesaa- IV. 6, 12 —11, 1.

vel som de Hensyn, der nødvendigvis maa bestemme og begrændse dens Udøvelse i Livet, om den ikke skal blive til Fordærvelse for Subjektet selv og for Næsten. Men herunder gaar han tillige ind paa Spørgsmaal, der ikke egentlig kunne siges at ligge i den hermed anviste Linie, idet han atter lader Hensynet til det praktiske Behov ligeoverfor Menighedens Tilstande overhovedet være det overveiende. Dog er dette ingenlunde saa at forstaa, som om den sammenbindende Traad mangler indenfor det tilsyneladende saa brogede Indhold af denne Del af Brevet.

Apostelens Udvikling bevæger sig gjennem følgende Tankerække. Efterat han først i 6, 12 har opstillet den almindelige Grundsætning for den christelige Frihed tilligemed en Antydning af hine Hensyn, der bør bestemme dens praktiske Anvendelse, hvorved dette i Spidsen for den hele Udvikling stillede Vers faar Charakteren af dens Thema, afviser han i 6, 13—20 den Mening, der havde gjort sig gjældende blandt de korinthiske Christne, at ogsaa Horeriet skulde være et Adiaforon og høre med under den christelige Friheds Omraade, der saaledes her faar en ved de særegne korinthiske Menighedstilstande paabudt Afgrændsning. Derefter behandler han i Kap. 7 Egteskabet som den Ordning, der er bestemt til at danne et Værn mod Horeriet; hvad der nærmest foranlediger ham til at tage dette Emne med i sin Udvikling, er den Omstændighed, at hin letfærdige Opfatning af Horeriet som et Adiaforon, der gjorde sig gjældende hos en Del af Menighedslemmerne, hos andre af disse havde som sin Reaktion fremkaldt den til den modsatte Yderlighed gaaende Mening, at endogsaa det ordnede egteskabelige Samliv mellem Mand og Kvinde var betænkeligt eller utilstedeligt for den Christne. I Kap. 8 gaar han dernæst ind paa det Spørgsmaal, der var Anledningen til hele denne Drøftelse af den Christnes Frihed: Spørgsmaalet om Tilladeligheden af at nyde Offerkjød og tage Del i Offermaaltider, — et Spørgsmaal, som han viser ikke maa besvares ud fra den blotte Erkjendelses Standpunkt, men ved hvis Besvarelse der ogsaa

maa tages Hensyn til Næsten, som her lettelig udsættes for Forargelsens Fare. Efterat han derpaa i Kap. 9, 1—22 har fremstillet sig selv og sin apostoliske Virken som Exempel paa, hvorledes der bør tages et saadant Kjærlighedens Hensyn til Næsten, hvorledes selv den mest ubestridelige Ret kan burde ofres, den utvivlsomste Frihed lades ubenyttet af Hensyn til dennes aandelige Vel, fremstiller han i Kap. 9, 23—10, 13 det andet Hensyn, der ligesaa nødvendigt maa gjøres gjældende ved Udøvelsen af den christelige Frihed: Hensynet til Ens eget Sjælegavn, der paabyder de Frelste selvfornægtende Alvor under deres Vandring mod Frelsens Maal og paalægger dem Forsagelsens Pligt, om dette Maal skal naaes. Saaledes forberedt følger nu i Kap. 10, 14—30 det udtrykkelige Svar paa hint dobbelte Spørgsmaal, et Svar, hvis Indhold er dette, at medens Deltagelsen i Offermaaltiderne under alle Omstændigheder maa skyes af den Christne (10, 14—22), kan Nydelsen af Offerkjød derimod være tilladelig, naar den blot ikke foregaar under Omstændigheder, der medføre Fare for, at der syndes mod Ens egen eller Næstens Samvittighed (10, 23—30). Endelig afsluttes det hele Afsnit med en Formaning, hvis Indhold er ligesaa almindeligt som Indholdet af den Grundsætning, hvormed den hele Udvikling begyndte (6, 12): den Christnes Forpligtelse til, i hele sit Livsforhold at lade sig bestemme ikke af Hensynet til sig selv men af Bestræbelsen for i alle Stykker at fremme Guds Ære og undgaa at give Næsten Anstød, — en Forskrift, paa hvis Efterlevelse Apostelen atter fremstiller sig selv som Forbillede (10, 31—11, 1).

Der er Tegn til, at dette Spørgsmaal om Nydelsen af Offerkjød og Deltagelsen i Offermaaltider var et af dem, som den korinthiske Menighed havde lagt frem for Apostelen i sit Brev til ham. Og ialfald er det utvivlsomt, at de havde stillet en udtrykkelig Forespørgsel til ham om Egteskabet og dets Tilstedelighed for den Christne.[1])

[1]) Se 7, 1.

a. 6, 12. Den almindelige Grundsætning, paa hvilken den Christnes Frihed overhovedet beror, eller hvori den udtaler sig, er denne, at Alt er ham tilladt — en Sætning, der, just som Udtryk for den *Christnes* Bevidsthed, selv indeholder den rette Begrændsning af dette «Alt», at det nemlig kun kan betyde alt det, der ikke, som utvivlsomt og under alle Omstændigheder syndigt, har Guds i Ordet aabenbarede Villie imod sig. Paa det store Livsomraade, der bliver tilbage efter Fradrag af dette, har ikke Gud med minutiøs Omhyggelighed afridset de Veie, paa hvilke den Christne skal gaa; her har han overladt det til sit Barn at bestemme sig selv i Frihed. Men ved Siden af hint Frihedens Princip opstiller Apostelen tillige strax i Spidsen for sin hele følgende Udvikling to Hensyn, der maa iagttages ved dets Anvendelse i hvert enkelt Tilfælde: Hensynet til, hvorvidt det i sig selv Tilladte ogsaa virkelig gavner — nemlig overhovedet, altsaa baade mig selv og min Næste —, og Hensynet til, hvorvidt jeg ligeoverfor det i sig selv Tilladte formaar at hævde min Frihed, saaat det ikke under min Udøvelse deraf faar mig i sin Magt og bliver min Herre. Oversees hint første Hensyn, da er Friheden falskelig gjort til Maal istedetfor til Middel; glemmes det andet, da misbruges den paa en saadan Maade, at den slaar om i sin Modsætning og bliver Ufrihed.

b. 6, 13 —20. Men her var det nu den store Vildfarelse hos en Del af de korinthiske Menighedslemmer, at de mente at kunne henføre ogsaa *Horeriet* blandt dette «Alt», der er tilladt for den Christne. For denne sin Anskuelse troede de at kunne beraabe sig paa, at den sexuelle Drift ligesaavel er nedlagt i Menneskets Natur som Trangen til legemlig Næring; derfor kan Tilfredsstillelsen af hin heller ikke være mere imod Skaberens Villie og Mening end Tilfredsstillelsen af denne, og ligesaalidt som jeg er bunden i Henseende til den Maade, hvorpaa jeg mætter min Hunger, ligesaalidt behøver jeg her at paalægge mig noget Baand. Imod denne modbydelige Ytring af den fra Hedenskabet medbragte sædelige Letfærdighed fremfører nu Apostelen en Flerhed af Grunde, der

slaa den til Jorden og bestemt udelukke Horeriet fra Omraadet af Adiafora. Først viser han, hvor uberettiget det er at drage hin Parallel, hvorpaa Korinthierne grundede sin Anskuelse om Horeriet som en fri og tilladt Ting. Maden er 6, 13. 14.
bestemt for Bugen og Bugen ligesaa for Maden; men denne enkelte Legemsdel skal, ligesaavel som Maden, engang ophøre at existere; saaledes er der noget Forbigaaende og derfor Ligegyldigt ved dette Forhold. Ganske anderledes er Forholdet paa det andet Punkt. Utugtens Synd angaar Legemet som saadant, Legemet i dets Helhed; men dette Legeme har en ganske anden Bestemmelse end at hengives i Horeri; det er bestemt for et evigvarende Samfund med Herren. Altsaa: hist et forbigaaende, men med Guds Skabervillie stemmende Forhold; her et Brud paa en af Gud villet evigvarende Forbindelse; hvorledes kan man ville sammenstille disse to Ting og af den førstes Berettigelse hente noget Forsvar for den sidste? Men forholder det sig saa, at den 6, 15—17.
Troendes Legeme er bestemt for et evigt Samfund med Herren, ja allerede her i Livet er indtraadt i dette Samfund og er blevet et Herrens Lem, saasandt som den Troende, der fører sit personlige Liv i dette Legeme, er bleven et Lem paa Herrens Legeme: hvor afskyeligt viser da ikke Horeriet sig at være! Man betænke dog, at man herved gjør sit Legeme til en Horkvindes Lemmer! Hint hellige Forhold sønderriver man, og hvordant er ikke det Forhold, i hvilket man istedet indtræder! Den aandelige Forbindelse med Herren ombyttes med en kjødelig Forbindelse med Horkvinden! — Har nu Apostelen eftervist, hvor uberettiget det 6, 18—20.
er at parallelisere Horeriet med Tilfredsstillelsen af den legemlige Hunger, og derefter fremhævet Horeriets Afskyelighed for den Christne som en voldsom Sønderrivelse af hans Forbindelse med Herren, der, skjønt en aandelig, dog ogsaa omfatter hans Legeme, saa opstiller han nu Formaningen til at fly denne Last, idet han samtidig begrunder sin Formaning fra en ny Side. Det er denne Synds enestaaende Betydning for Menneskets Legeme, han her fremhæver, at den nemlig

som ingen anden griber Menneskelegemet i dets Helhed og inderste Væsen, dette Legeme, der dog hos de Troende er den Hellig-Aands Tempel, og i hvilket Gud skal æres. Enhver anden Synd, som et Menneske kan begaa, kommer istand paa den Maade, at Et eller Andet, der ikke hører hans Legeme til, af ham benyttes som Redskab, Middel eller Gjenstand ved Tilfredsstillelsen af den syndige Lyst. Uagtet derfor vistnok Legemet, der jo overhovedet er Organet for det hele personlige Liv, ogsaa er Organ ved Udførelsen af enhver Synd, saa bliver dog Synden her i den Forstand noget «udenfor Legemet», at den kommer istand udenfor dettes Omraade. Ganske anderledes forholder det sig ved Utugtens Synd. Her er Legemet ikke blot Organ for Synden; det er paa engang Syndens Subjekt, idet det hele legemlige Liv her optræder i potenseret Aktivitet som ved ingen anden Synd, og tillige Syndens Objekt, idet denne Synd som ingen anden angriber og besmitter Legemet. Her staar derfor Synden ikke «udenfor Legemet»; her er Legemet selv i sin Totalitet med i Synden som i intet andet Tilfælde. Og dette Legeme, med og mod hvilket der saaledes her paa en enestaaende Maade syndes, er jo dog hos den Troende et Tempel for den Hellig-Aand, ved hvis Iboen Gud selv har tilegnet sig det, ligesom han dyrt har kjøbt det! Er det da ikke de Troendes Skyldighed, og bør det ikke være deres Taknemmeligheds Frugt, at forherlige Gud ved dette Legeme? — Saa er da Horeriet en Synd mod Gud, hvis Tempels Ære man skjænder, mod Ens eget Legeme, som man besmitter, mod den Herre Christus, hvis Lemmer man gjør til en Horkvindes. Hvorledes skulde der da et Øieblik kunne være Tale om, at denne Synd skulde høre ind under den Christnes Frihed?

c. Kap. 7. Forbindelsen mellem det Foregaaende og den i Kap. 7 givne Udvikling af den Christnes Forhold til og i *Egteskabet* er ganske nærliggende. Vi have allerede ovenfor paapeget den: imod Horeriet opstiller Apostelen den af Gud givne Ordning, hvis Bestemmelse det just er at hindre hint vilde

og uordentlige Væsen. Den sammesteds anførte ydre Foranledning for Apostelen til at gaa ind paa dette Emne, Menighedens Henvendelse til ham med Spørgsmaal desangaaende, antyder han selv i V. 1.

Paulus udtaler sig da først i Almindelighed om Egteskabets Tilraadelighed og om Egtefolks Forhold mod hinanden i Egteskabet. 7, 1—7. Den korinthiske Menighed — eller den Del af den, der havde henvendt sig skriftlig til Apostelen — har fremsat det Spørgsmaal til ham, om det virkelig forholdt sig saa, at det var gavnligt for et Menneske overhovedet at afholde sig fra alt sexuelt Samkvem med Kvinde, være sig i eller udenfor Egteskab. Den har ikke spurgt herom i den Tanke, at denne Anskuelse skulde være berettiget, men saaledes at den forudsatte, at Apostelen vilde besvare Spørgsmaalet med Nei; thi man kan, med de korinthiske Menighedstilstande for Øie, ikke antage, at en saadan rigoristisk Anskuelse skulde have været repræsenteret indenfor Menigheden af mere end et forsvindende lidet Antal af dens Lemmer, der ved Majoritetens Slaphed paa dette Punkt blev drevet over i den modsatte Yderlighed. Muligt, ja sandsynligt, at disse Rigorister for sin Mening beraabte sig paa Paulus's eget Exempel og paa saadanne i Korinth fremførte Ytringer af ham som denne i V. 1, b; herved foranlediges han til at udtale sig om sin personlige Stilling til Sagen i V. 7. — Apostelen begynder sin Udvikling med den almindelige Grundsætning, at det ganske vist er godt og gavnligt for et Menneske at afholde sig fra alt Samkvem med Kvinde, fordi der i dette Samkvem under alle Omstændigheder ligger en Fristelse til sandselig Lyst, der let kan blive til en Snare. Men da nu engang den sexuelle Drift er nedlagt hos Mennesket, opstiller han strax imod hin almindelige, rent abstrakte Grundsætning en anden, der beror paa Overveielsen af det virkelige konkrete Forhold: noget endnu Værre vil være at befrygte, om Mennesket vilde forsøge at paalægge sig absolut Afhold i dette Stykke, idet Følgen da lettelig kan blive en uordentlig Tilfredsstillelse af hin Drift. Saaledes kommer

han da, naar Alt er overveiet, til det praktiske Resultat, at det Rette ikke bliver et Forhold efter hin theoretiske Grundsætning, men derimod en Indgaaen paa den i Egteskabet givne Ordning, saaat Regelen bliver denne, at Egtestanden for Alle er den tjenligste Livsform. Det Synspunkt, hvorfra Apostelen saaledes behandler dette Spørgsmaal, er altsaa Hensynet til det Gavnlige og Hensigtsmæssige; seet i dette Lys beholder hin almindelige Grundsætning i V. 1 sin praktiske Gyldighed kun for dem, der have Afholdenhedens Gave (V. 7). Men skal saaledes Egteskabet virkelig blive et Værn mod Horeriets vilde Væsen, da kræves det, at Egtefolkene leve med hinanden paa den Maade, som fremstilles i V. 3—5, i et virkeligt egteskabeligt Samliv. Apostelens Ord i V. 2 vil han nu imidlertid ikke have opfattet som et Bud, saaledes at det skulde være en under alle Omstændigheder bindende Pligt at indgaa Egteskab; han har jo selv udtalt den almindelige Grundsætning, at det vilde være gavnligt for et Menneske, ikke at røre en Kvinde. Men hin Regel i V. 2 er en Indrømmelse ligeoverfor Menneskets faktiske Natur, der gjør det tilraadeligt, at hin Grundsætning viger for Hensynet til denne. Han saa gjerne, at alle Mennesker i dette Stykke vare som han, i Besiddelse af den samme Afholdenhedens Gave, hvorved Grundsætningen V. 1 uden Fare kunde befølges af Alle; men da Erfaringen lærer, at ikke Alle have denne Gave, kan han ikke tænke paa at ville gjøre den gjældende; Indrømmelsen bliver derfor staaende, kun ikke som et Bud men som en Indrømmelse ligeoverfor de virkelig forhaandenværende Omstændigheder.

7, 8—24. Efterat have opstillet og begrundet Regelen i V. 2 samt udviklet, hvorledes Egtefolk bør leve med hinanden i sit Egteskab, om dette skal svare til den Bestemmelse, paa hvilken denne Regel beror, gaar Apostelen derpaa over til at give en Række specielle Forskrifter for Indtrædelse i og Opløsning af egteskabelig Forbindelse. Han vender sig først til dem, der leve udenfor Egtestand; ligeoverfor disse bliver hans Forskrift en ligefrem Anvendelse af, hvad han har udviklet

i V. 1—7: have de Afholdenhedens Gave, vil det være dem tjenligt, om de forblive i sin ugifte Stand; i modsat Fald vil det egteskabelige Liv blive at tilraade dem, — en Regel, der gjælder baade dem, der endnu ikke ere gifte, og dem, hvis Egteskab er opløst ved Egtefællens Død (V. 8. 9). Derefter gaar han over til dem, der leve i Egtestand. For disse gjælder det Bud, som allerede Herren selv har udtalt[1]), at Egteskabet skal være uopløseligt; det Undtagelsestilfælde, som Herren har angivet, nævner Apostelen ikke, fordi det for ham ikke kommer an paa at give nogen Forskrift om, naar et Egteskab alligevel kan og bør løses, men han tvertimod vil fremholde som Hovedtanke dets væsentlige Uopløselighed. Og for det Tilfælde, at nogen Egtehustru i Korinth før Modtagelsen af dette Brev alligevel skulde have løst Forbindelsen, foreskriver han, at hun ialfald skal undlade at indgaa noget nyt Egteskab, forsaavidt som hun ikke — hvad der vilde være det Rigtigste — kan blive forsonet med sin Mand og atter knytte det egteskabelige Baand med ham (V. 10. 11). Dernæst vender han sig til de «blandede» Egteskaber, ɔ: saadanne, i hvilke den ene Egtefælle havde antaget Christentroen, medens den anden endnu vedblev at være Hedning. Om dette Punkt har Herren ikke udtalt sig i sit Kjøds Dage, saaledes som om det foregaaende; men Apostelen giver her sin Forskrift, i apostolisk Selvbevisthed, i Bevidstheden om, at han er troværdig, fordi han har Guds Aand.[2]) Denne hans Forskrift gaar ud paa, at et saadant «blandet» Egteskab er christelig gyldigt som et virkeligt Egteskab, saaat det altsaa ikke er Pligt for den christne Egtefælle at bryde Forbindelsen med den anden, der er forbleven Hedning. Paa den anden Side er dog heller ikke den christne Egtefælle tvungen til at opretholde Forbindelsen, dersom den hedenske Part vil opløse den, saaledes at hin førstes Sjælefred skulde forstyrres, om Egteskabet paa denne Maade hævedes; kun skal den *christne* Egtefælle ikke selvraadig løse Baandet, men

[1]) Matth. 5, 32. 19, 9. Mark. 10, 11 flg. [2]) Smlgn. V. 25 og 40.

som Regel holde fast ved, at i de samme ydre Livsforhold, hvori man finder sig stillet af Gud ved sin Overgang til Christendommen, i dem skal man ogsaa som Christen føre og fortsætte sin Livsvandel (V. 12—24). Det første Punkt i denne sin Udvikling, at ogsaa det «blandede» Egteskab har fuld Gyldighed som et virkeligt Egteskab, saaat den christne Egtefælle ikke pligter at bryde Forbindelsen med Hedningen, begrunder Apostelen ved, at den vantro Mand er helliget ved sin troende Hustru, og den vantro Hustru paa samme Maade helliget ved sin troende Egtemand, — ikke som om der fra den christne Part falder nogen personlig Hellighed over den hedenske, hvorved denne skulde være bleven renset for sin personlige Urenhed og Vanhellighed; thi Ingen kan for sin Person helliges ved et andet Menneske; men saaledes, at den hedenske Egtefælle ved Forbindelsen med den christne er bleven helliget *for denne Forbindelse*, idet Forholdet mellem dem faar sin Charakter ikke af den hedenske Egtefælles Vanhellighed, men af den christne Egtefælles Hellighed. Derfor behøver ikke den christne Egtefælle at betragte sit Egteskab med Hedningen som en vanhellig, uren Forbindelse, som det blev Christenpligt hurtigst muligt at afbryde. Og som et analogt Tilfælde, hvori denne Tankes Sandhed fremtræder, henviser Apostelen til, hvorledes det forholder sig med de Børn, der fødes af christne Forældre. Ligesom i det «blandede» Egteskab den ene Part — Hedningen — personlig staar udenfor Guds Rige og er personlig uren, saaledes staar ethvert Menneskebarn som saadant, i Kraft af sin Undfangelse og Fødsel i Synd og Misgjerning og i Kraft af Arvesyndens Smitte, personlig udenfor Guds Rige og er personlig urent. Men ligesom nu hist den hedenske Egtefælle trods sin personlige Urenhed dog «helliges» i Egteskabet og for Egteskabet ved den anden Parts personlige Hellighed, saaledes bliver ogsaa her den i sig selv personlig urene Part, Barnet, dog helliget ved den anden Parts, Forældrenes, Hellighed, saaledes at Christenforældres Børn i dette sit Forhold til Forældrene dog ikke ere urene men «hellige»; de

christne Forældre skulle derfor ikke paa sine i Synd og Misgjerning fødte og med Arvesynden besmittede Børn anvende Forskriften om at skille sig fra det Urene og Vanhellige, ligesaalidt som hist den christne Egtefælle paa den hedenske. Havde ikke her Forældrenes Christenstand Kraften til at «hellige» Børnene, uagtet disse ikke ere personlig hellige, for Forholdet til dem, saa maatte de jo betragte sine Børn som urene og derfor enten skille sig ved dem som ved andet Urent eller ialfald betragte dem med de samme Øine, hvormed de betragte det Urene, og kunde altsaa ialfald ikke glæde sig i dem og besegle sit Samfund med dem ved sit Hjertes Kjærlighed — i det Mindste ikke førend de vare døbte og derved meddelte en personlig Hellighed. Men nu tør jo dog Apostelen forudsætte om sine Læsere, at de slet ikke betragte sine Børn paa denne Maade, skjønt fødte i Synd og syndige; ligesaalidt, mener han, bør da den christne Egtefælle betragte sin hedenske Egtefælle paa denne Maade, saa at det skulde blive Christenpligt at hæve Egteskabet. I begge Tilfælde er den i sig selv personlig Urene «helliget» for sit Forhold til en Hellig netop ved dette Forhold selv, saaledes at det ikke bliver Pligt for den hellige Part at drage sig tilbage fra Forholdet.[1]) — Og det andet Punkt i Apostelens Forskrift, Ytringen om, at den christne Egtefælle paa den anden Side ikke skal anse sig tvungen til at opretholde Forbindelsen mod den hedenske Egtefælles Ønske, saaledes at den Christne, hvis et Brud indtraadte, herved skulde tabe den Sjælefred, hvortil han som Christen er kaldet, — begrundes ved, at det jo dog er uvist, hvorvidt den christne Part ved et fortsat egteskabeligt Samliv kunde haabe at vinde den hedenske Egtefælle for Troen. Kunde den Christne være vis

[1]) Det sees efter det her Udviklede lettelig, at Stedet slet Intet indeholder om *Barnedaaben*, hverken taler for eller imod denne. Børnene blive kun betragtede i den Tilstand, hvori de af Naturen ere: deres derved givne personlige Vanhellighed medfører *ikke*, at de christne Forældre *i Forholdet til sig* skulle betragte dem som urene; Andet eller Mere ligger ikke i Apostelens Ord.

paa, i alle Tilfælde at faa frelst sin hedenske Egtefælles Sjæl, da var det en anden Sag; da blev det ubrødelig Christenpligt at opretholde en Forbindelse, efter hvis Opløsning der jo ikke længer er nogen Udsigt til at øve en dertil sigtende Indvirkning. Men «hvad ved du, Hustru, om du vil faa frelst din Mand? eller hvad ved du, Mand, om du vil faa frelst din Hustru?» — Dog vil Apostelen her ikke forstaaes saaledes, som om han skulde lære sine Læsere at betragte det som en ligegyldig Sag, om et saadant «blandet» Egteskab blev afbrudt. Den christne Egtefælle skal ganske vist ikke lade sin Sjælefred forstyrre, om saa sker; men paa den anden Side skal han heller ikke selvraadig løse Baandet. Thi som Regel gjælder, at den Christne ogsaa som Christen bør vedblive at føre sin Vandel i de samme ydre Livsforhold, hvori han befandt sig, da han modtog og adlød Guds Kald og antog Christendommen. Dette beror paa den forholdsvise Ligegyldighed af disse ydre Livsforhold for Spørgsmaalet om Forholdet til Gud. Den, der ved sin Kaldelse var omskaaren, bør ikke lade sin Forhud drage over, som om han ikke skulde kunne føre sin Christenvandel som omskaaren; omvendt bør den, der blev kaldet som uomskaaren, ikke lade sig omskjære; thi ligeoverfor Gud spørges der ikke om disse udvortes Ting, men kun om dette, at man med sit personlige Liv befinder sig i Overensstemmelse med hans Villie. Paa samme Maade bør ikke den, der, da han blev kaldet, var Træl, gjøre sig nogen Bekymring herover, som om han ikke kunde føre sin Christenvandel i denne Stilling; selv om der ogsaa skulde tilbyde sig en Mulighed for ham til at opnaa Frihed, bør han heller vedblive at gjøre Brug af den Livsstilling, hvori han ved sin Kaldelse befandt sig, og holde ved i Trællens Kaar. Thi hvor betydningsløs er ikke denne hans ydre Ufrihed ved Siden af den indre, aandelige Frigjørelse, han i Christus har erfaret! I Kraft af den har han af Herren modtaget den sande, væsentlige Frihed, medens samtidig den frie Mand, ved at høre Herren til, er indtraadt i Tjenerforhold ligeoverfor Christus. Saa er da

Trællen her bleven fri, og den Frie er bleven Træl. Med denne sin Frigjørelse i Forholdet til Herren skal derfor Trællen lade sig nøie; vil han foruden denne ogsaa hige efter den udvortes Frihed, fordi hans Trællestilling er uanseelig i Menneskers Øine, da vil han herved, om han end opnaar den ydre Frihed, dog vise sig som en Træl af Mennesker, idet han lægger en aldeles utilbørlig Vægt paa deres Dom. Saaledes vil den, der forbliver Træl, vise sig som den Frie, og den, der søger Frihed og bliver fri, vil vise sig som en Menneske-træl. Men en saadan trælagtig Afhængighed af Menneskers Dom er uværdig for den Christne, der er kjøbt til Herrens Eiendom og derfor kun skal bekymre sig om dennes Dom, ikke om Menneskers. Saa bliver da dette Regelen, at Enhver ogsaa «hos Gud», d. e. som Troende, skal forblive i den ydre Livsstilling, hvori han ved sin Kaldelse befandt sig.

Apostelens Belysning af hele dette Emne afsluttes med 7, 25—40.
en Behandling af Spørgsmaalet om Jomfruers Egteskab og Enkers andet Egteskab. Hvad de ugifte unge Kvinder angaar, da har Apostelen heller ikke herom noget Ord at anføre af Herrens Mund; men han vil give sin Mening — ikke noget Bud, thi han befinder sig her paa den christelige Friheds Omraade, hvor Hensynet til det Hensigtsmæssige maa være det Afgjørende — som En, der ved Herrens Forbarmelse, hvorved han er baade kaldet og udrustet til Apostelens Lærergjerning, er troværdig. Denne hans Mening gaar ud paa, at det paa Grund af den nærværende, sidste Tids Trængsler er tjenligt for Mennesket at leve ugift; thi ved Egteskabet knyttes man til flere Mennesker, for hvis timelige og aandelige Velfærd man skal sørge som for sit eget, og da bliver Trængslernes Tryk større, end naar man staar alene. Derfor bør vistnok ikke den trolovede Mand løse det Baand, der knytter ham til sin Brud; men paa den anden Side bør heller ikke den Mand, der staar udenfor en saadan Forbindelse, søge at knytte nogen. Men denne Apostelens Anvisning maa nu ikke atter misforstaaes, som om han skulde anse det for syndigt at indgaa egteskabelig Forbindelse.

Spørgsmaalet er jo her overhovedet slet ikke om det Rigtige eller Urigtige, men ene og alene om det mere eller mindre Gavnlige og Hensigtsmæssige. Derfor tilføier ogsaa Apostelen udtrykkelig Grunden for sin Anvisning. Egtefolk ville under de onde Dages Tryk paa mange Maader have større Trængsel end de Enlige, og for denne Forhøielse af Trængselen vil Apostelen gjerne se dem sparede (V. 25—28). Har han nu saaledes hidtil kun givet dem en Mening, et Raad, som de ville finde sig vel tjente med at følge, men som han ganske vil overlade til deres Frihed at tage Hensyn til, saa vil han derimod nu minde dem om en Sandhed, som de nøie maa mærke sig, fordi den overhovedet bør være af bestemmende Indflydelse over hele deres jordiske Liv. Dette er, at Tiden for denne Verdens Bestaaen ikke er ubegrændset men har sin Grændse, hvorfor Alle maa vogte sig for saaledes at nedsænke sig i dette Livs mangehaande Gjøremaal, som om det og den Verden, det tilhører, aldrig skulde ophøre at existere. Det gjælder for Alle at bevare sin indre Frihed overfor Livets forskjellige Forhold, saaat man ikke gjøres til Træl af dem. Denne indre Frihed maa den Gifte ligesaavel bevare ligeoverfor sin Egtestand som den Bedrøvede ligeoverfor sin Sorg, den Glade ligeoverfor sin Glæde og Enhver, der erhverver Noget, ligeoverfor det Gode, som han har erhvervet sig. Det gjælder overhovedet, under den uundgaaelige Brug af Verden og Verdens Ting, at holde sig saa fri ligeoverfor dem, som om man aldrig brugte dem. Var det saa, at det Timelige og Jordiske havde en evig Existents, da var det berettiget til at indtage en ganske anden Plads i den Christnes Liv og for hans Betragtning end den, som her er anvist det. Men just fordi det kun bestaar indenfor en begrændset Tid, gjælder det at bevare sig i denne Frihed ligeoverfor det. Thi den Christne og hans Liv er anlagt paa Evigheden. Disse Tanker ere saaledes først og fornemlig beregnede paa de allerede Gifte og ville give disse en Anvisning til, hvorledes de skulle forholde sig til sin Egtestand. Men ved Siden heraf indeholde de ogsaa, hvad der er at betænke for dem,

der endnu staa udenfor Egtestanden, men tænke paa at træde ind i den. Det Spørgsmaal, som disse forinden bør stille frem for sig selv til Besvarelse, bliver da dette, om de ogsaa tiltro sig at føre sit Egteskab paa en Maade, der stemmer med denne Anvendelse af den Sandhed, at «Tiden er kort» (V. 29—31). — Men endnu noget Andet er at betænke for den, der ogsaa som Gift ønsker at leve som en Christen, det er den Bekymring og Omsorg for det Jordiske, der er uadskillelig forbunden med Egteskab og Familieliv. Hvor forskjelligt stiller ikke Forholdet sig i denne Henseende for den Ugifte og for den Gifte! Den ugifte Christen kan concentrere hele sin Omsorg paa sit Forhold til Herren; Egtemanden derimod kan ikke være uden Bekymringer, der angaa dette jordiske Liv, idet han jo ikke kan Andet end være betænkt paa at være saadan i sit Forhold til sin Hustru, at hun kan være tilfreds dermed, — en i sig selv ganske udadlelig Ytring af hans Kjærlighed til hende, men som dog let vil udarte til en overdreven Behagelyst, hvorved hans Handlemaade mere end tilbørligt bestemmes af Hensynet til Hustruens Ønske og Hustruens Dom, ja som endog kan stille ham i Collisionstilfælde, der falde ind under Herrens alvorsfulde Ord Luk. 14, 26. Og paa samme Maade forholder det sig med den gifte Kvinde sammenlignet med den ugifte. Men disse sine Bemærkninger om den Fare for at nedsænkes i «dette Livs Bekymringer» (Luk. 8, 14), som Egtestanden unægtelig medfører, har Apostelen — det bemærker han udtrykkelig for at afværge Misforstaaelser — kun fremsat med Læsernes eget Bedste for Øie, nemlig for herved at gjøre Sit til, at de maa vide at indtage et Forhold, der stemmer vel med deres Christenstand, det er en af hine distraherende Bekymringer uforstyrret Vedhængen ved Herren; det har været langt fra ham, med sine Udtalelser at have havt den egoistiske Hensigt, derved at nøde dem til at gjøre, som han just vil, eller at have søgt den egoistiske Tilfredsstillelse at se dem gjøre dette (V. 32—35). — Ved hvad han hidtil har anført fra V. 26 af angaaende Tilraa-

deligheden for den ugifte Kvinde af at indtræde i Egteskab, har Apostelen fremsat Tanker til Overveielse for hende selv, Spørgsmaal om hendes Evne til at møde de med Egtestanden forbundne Vanskeligheder, af hvis Besvarelse hendes Beslutning bør afhænge. Her er altsaa Valget tænkt overladt til den ugifte Kvinde selv. Men Sagen kan endnu sees fra en anden Side. Hvorledes bør en christelig Fader stille sig med Hensyn paa Spørgsmaalet om en voxen Datters Giftermaal? Apostelens Forskrift gaar her ud paa, at dersom Faderen anser det for ønskeligt at se sin Datter gift, da er der Intetsomhelst i Veien derfor; Sagen er i sig selv fuldkommen forsvarlig, der sker ingen Synd ved, at hun gifter sig. Og paa den anden Side, dersom Faderen af fri Villie beslutter at lade Datteren leve ugift, da er ogsaa dette i sin Orden. I begge Tilfælde har han kun gjort, hvad ret og godt er; dog ville de forhen (V. 26. 28. 32—34) anførte Hensigtsmæssighedshensyn snarere tilraade det sidstnævnte Alternativ (V. 36—38). — Endelig afsluttes det Hele med en Forskrift om Enkers andet Giftermaal. Ligesaavist som det er, at en Hustru er bunden, saalænge hendes Mand lever, ligesaavist er det, at hun efter hans Død kan indgaa nyt Egteskab, kun at det sker «i Herren», hvilken Fordring først og fremst forbyder den christne Enke at ægte en Hedning, men dernæst ogsaa overhovedet indeholder hendes Forpligtelse til, ved et saadant Skridt selv at handle som en Christen, saaat hun foretager det efter Selvprøvelse og Bøn, ikke af kjødelige eller egennyttige Bevæggrunde osv. For øvrigt maa jo ogsaa ligeoverfor Enkers Indtræden i nyt Egteskab gjælde, hvad Apostelen ovenfor udviklede om Egtestandens Farer overhovedet, specielt ligeoverfor den nærværende Tids Trængsler, hvorfor det med disse sidste for Øie ogsaa for hende stiller sig saa, at hun vil blive lykkeligere, om hun forbliver ugift. Dog bemærker Apostelen atter her udtrykkelig, at dette kun er en personlig Mening af ham, — en Mening, som han dog tør tillægge Vægt, aldenstund han er sig bevidst at eie Guds Aand (V. 39. 40).

Hvad Apostelen hidtil har udviklet i denne Hoveddel af Brevet (fra 6, 12 af), har direkte eller indirekte været foranlediget ved den i Korinth fremtraadte Vildfarelse angaaende den christelige Friheds Omfang og Grændser, hvorefter endog Usædeligheden blev et Adiaforon. Nu gaar han over til den Sag, der overhovedet har fremkaldt hans Behandling af dette Emne, den Christnes Frihed, — det i Korinth reiste Spørgsmaal om *Tilladeligheden for den Christne af at nyde Offerkjød og deltage i Offermaaltider*, ligeoverfor hvilket der havde uddannet sig en dobbelt Praxis, en friere og en ængsteligere. Høist sandsynligt er det, at ogsaa dette Anliggende har været forelagt Apostelen i det flere Gange omtalte Brev til ham fra den korinthiske Menighed. d. Kap. 8.

Den Hovedtanke, som Paulus udvikler i dette Kapitel, er den, at dette Spørgsmaal ikke maa besvares ensidigt ud fra den theoretiske Erkjendelses Standpunkt. Hvor fuldt berettiget denne Erkjendelse end er, vil dog en derpaa alene baseret Praxis være forkastelig og medføre de ulykkeligste Følger for det christne Samfund og dets Liv, aldenstund der endnu indenfor dette findes Saadanne, der dog maa anerkjendes for Brødre, men som ikke have formaaet at hæve sig til hin Erkjendelse eller tilegne sig den derpaa grundede Frihed. Ligeoverfor disse vil en hensynsløs Udøvelse af Friheden medføre alvorlig Fare for Anstød og Forargelse af det betænkeligste Slags. Derfor maa Kjærligheden indtræde som det andet Hensyn ved dette Spørgsmaal og dets Besvarelse, Kjærligheden, der ikke betænker sig paa at gjøre Afkald paa Brugen af Frihedens Ret, hvor denne kan blive til Skade for Brødre.

Sin Udvikling af disse Tanker aabner Apostelen med den Bemærkning, at det ganske vist er en kjendt Sag, at de Lemmer af Menigheden i Korinth, der havde henvendt sig til ham om dette Punkt, ligesom han selv ere i Besiddelse af den Erkjendelse, i Kraft af hvilken de havde ment her at kunne hengive sig til en fri Praxis. Men han tilføier, at det just af den Grund er saa farligt saaledes ensidig at lade 8, 1—3.

sig bestemme af sin Erkjendelse, fordi denne, hvor den optræder alene, er skikket til at avle Hovmod, hvorfor den gjør uskikket til at iagttage det Hensyn, der dog er Provestenen for den ægte Christendom: Hensynet til, hvad der kan opbygge Næsten og befordre hans aandelige Vel. Dette Hensyn forstaar alene Kjærligheden at tage, som derfor ogsaa bør være den anden bestemmende Faktor for den Christnes Praxis. Ja en saadan for Kjærlighed blottet og paa sin udelukkende Ret pukkende Erkjendelse er ikke blot ufrugtbar for Guds Rige; den er ogsaa i sig selv en tom Indbildning; thi den rette Erkjendelse er altid ledsaget af Ydmyghed. Og imod Værdiløsheden af en saadan hovmodig Erkjendelse stiller han atter Kjærligheden, hvis høie Værd er dette, at den, i hvis Hjerte den lever, ham kjendes Gud ved, ham anerkjender Gud som
8, 4—7. Sin. Betragtes nu det foreliggende Spørgsmaal fra det hermed givne Synspunkt, hvor Kjærligheden er stillet ved Erkjendelsens Side som Norm for den Christnes Handlemaade, da stiller Sagen sig saa, at det vistnok er den Christnes normale Erkjendelse, at de hedenske Afguder ingen Realitet have, at Hedningernes mange Guder og herskende Væsener ere lutter tomme Fantasifostre, medens der i Virkeligheden kun er een Gud, Faderen, og een Herre, Jesus Christus; men at der samtidig ogsaa maa tages Hensyn til de svage Brødre, der endnu ikke have formaaet at frigjore sig fra de Forestillinger, som de have indsuget i Hedenskabet. I Kraft af sin vedvarende Afhængighed af denne Forestillingskreds føle disse Svage sig fremdeles bundne i sin Samvittighed ligeoverfor Afguden; de formaa ikke at sætte ham ganske ud af Betragtning, at indrette sin Handlemaade saaledes uden alt Hensyn til ham, som den, hvis Erkjendelse er klarere, er istand til. Følgen heraf bliver da den, at de ikke formaa, i Offerkjødet at se et slet og ret almindeligt Kjød, med hvilket der kun er foretaget en Række tomme og betydningsløse Ceremonier; naar de spise det, da spise de det fremdeles «som Afgudsoffer», som et Offer, der har været bragt en virkelig existerende Afgud og paa sig bærer et blivende Præg

heraf, og da samtidig deres Samvittighed siger dem, at Nydelsen af et saadant er utilbørlig for den Christne, fordi den efter deres Mening sætter dem i eller vedligeholder en Forbindelse med den Afgud, hvis Uvirkelighed de ikke ere fuldt overbeviste om, saa bliver Følgen den, at denne Nydelse paa deres Samvittighed efterlader en Plet, nemlig Mindet om og Bebreidelsen for en Synd. Maa saaledes Hensynet til de 8, 8.
svagere Brødre her tilraade Varlighed i Udøvelsen af denne Frihed, hvis theoretiske Ret er indrømmet, saa er der paa den anden Side Intet ved den hele Sag, der skulde gjøre det betænkeligt for den Stærke, med hint Hensyn for Øie at afstaa fra Frihedens Brug i dette Stykke. Der handles jo kun om en Spise, og hvor ligegyldig er ikke den Mad, vi nyde, for Spørgsmaalet om vort Forhold til Gud! Skulde det virkelig være nogen stor Sag for den Stærke at afholde sig fra at nyde en bestemt Spise, aldenstund dog hverken et saadant Afhold fra den gjør noget Afbræk i vor Stilling til Gud, eller omvendt Nydelsen af den bringer nogen Vinding for denne vor Stilling? Men medens den Stærke saaledes 8, 9—13.
under ingen Omstændighed selv taber Noget ved en saadan Begrændsning af Frihedens Brug, kan omvendt den svage Broder lettelig lide et betydningsfuldt Tab ved dens hensynsløse Udøvelse. Thi just fordi den Svage lettelig vil lade sig bestemme i sin Handlemaade af den Stærke, hvem han indrømmer en høiere Grad af Erkjendelse, vil han være udsat for, ved hans Exempel at lade sig bevæge til at foretage, hvad hans egen Samvittighed endnu stempler som Synd: han vil, naar han ser den Stærke uden Betænkelighed endog gaa saa vidt som til at deltage i Offermaaltiderne i selve Afgudstemplet, herved lettelig bevæges til selv at gjøre det Samme, altsaa til at foretage en Handling, som hans Samvittighed dog dømmer som syndig. Men hvad er da skeet? Den Stærke har ved ensidig at lade sig bestemme af sin Erkjendelse forvoldt, at den Svage gaar tilgrunde som Christen; thi for Naadestandens Bevarelse er det uomgjængelig

fornødent at være tro mod sin Samvittighed.[1]) Hvor grelt fremtræder da ikke Ukjærlighedens Synd i dette Tilfælde! Den Broder, hvis Frelse Christus har anseet saa Meget værd, at han for den har ofret sit Liv, hans Fortabelse anser den Stærke som saa Lidet værd, at han ikke forat forebygge den vil ofre sin Mad! Hvilken Synd mod Broderen, hvis Samvittigheds Fred man forstyrrer, og mod Christus, hvis Verk man ødelægger! Med disse Tanker for Øie er det, at Apostelen for sin Part gjør sig det til Regel, at dersom han ved Nydelse af et bestemt Slags Mad virkelig bringer en christen Broder til Synd og Fald, da vil han, langt hellere end at udsætte sig for saadanne Følger af sin Friheds Brug, megetmere gjøre Afkald paa at benytte sig af sin Frihed og ofre den Spise, hvis Nydelse vilde medføre saa alvorlige Følger for Broderen.

e. 9, 1 —22. Allerede ved denne sidste Bemærkning om, hvorledes *han* anser sig forpligtet til at lade sig bestemme i Anvendelsen af sin Frihed ved Kjærlighedens Hensyn til Brødrene, er Apostelen kommen ind paa sin personlige Stilling til dette Spørgsmaal om Frihedens Brug. I dette Tankespor fortsætter han nu sin Tale, idet han *fremstiller sig selv og sin Virken i Evangeliets Tjeneste som Exempel* paa en Udøvelse af Friheden, ved hvilken Kjærligheden er kommen til sin Ret. Han, der ikke blot har en Faders Ret til at vente, at hans Børn ville slægte ham paa[2]), men som ogsaa tør give sig selv det Vidnesbyrd, at han selv har taget Christus til sit Forbillede[3]), kan jo uden at gjøre sig Skyld i Hovmod fremstille sig selv som et Exempel for Læserne til Efterfølgelse.

9, 1—18. Men skal han kunne gjælde som et Forbillede for dem i Henseende til Frihedens Brug, da maa han først godtgjøre, at han virkelig er i Besiddelse af en saadan Frihed. Og dette godtgjør han paa det Uimodsigeligste, idet han ikke bliver staaende ved at hævde sig den Frihed, som han deler med alle Christne, men fremstiller den Frihed og Ret, der tilhører

[1]) Smlgn. Rom. 14, 23. [2]) Smlgn. 5, 15. 16. [3]) 11, 1.

ham som en Herrens Apostel. Thi jo større og ubestrideligere Friheden og Retten er, desto klarere lyser ogsaa dens Forbillede, der har gjort Afkald paa deres Brug. — Han er vel fri, ubunden af Hensynet til Mennesker og deres Domme, han, som er Apostel, kaldet til dette høie Embede ved en personlig Aabenbarelse af Herren, i Besiddelse af de ugjendriveligste Beviser paa Apostelkald og Apostelevne ved sin Virksomheds rige Resultater; sidst af Alle vilde vel de korinthiske Christne, hans Verk i Herren, kunne frakjende ham denne Stilling med al dens Ret. Denne Apostelstillingens utvivlsomme Ret udvikler han derpaa efter dens enkelte Momenter, ligeoverfor hvilke det netop har vist sig, hvorledes han af Kjærlighed har ofret det, hvortil han er saa fuldt berettiget. Han maa dog vel have Ret til, hvad Mad og Drikke angaar, at leve som andre Mennesker, kan dog vel ikke være forpligtet til mere end Andre at hungre og tørste? Han maa dog vel have den samme Ret, som de andre Apostle uden Indvendinger have benyttet sig af, til at nyde Familielivets Lykke og i Egteskabet søge den Styrkelse, som hans besværlige Kald gjorde saa høit fornøden? Han maa dog vel have Ret til at forlange sig fritaget for under sin apostoliske Embedsvirksomhed at maatte ernære sig selv ved eget Arbeide, og til derimod at kræve Understøttelse af sine Menigheder, saavist som Ingen ligger i Felten paa egen Sold, Ingen betænker sig paa at nyde af den Vingaards Frugt, han selv har plantet, eller af den Hjords Melk, han selv har opfødt? Denne Ret til timeligt Underhold af Menigheden er noget ganske Andet end et blot og bart menneskeligt Paafund; den er antydet allerede i Guds Lov, der giver den Anvisning, at det skal være den, som med Møie arbeider i en Gjerning, uforment at nyde af Gjerningens Frugt; den beror paa den simple Retfærdighed af, at de, der have gjort Andre delagtige i Frelsens aandelige Goder, faa Del i disses timelige Goder; den støttes ved Analogien fra den gamle Pagts Forhold, hvor de, der vare sysselsatte med Tempeltjenesten, havde Adgang til at nyde, hvad der blev tilovers

ved Ofringerne; ja den har Herrens udtrykkelige og bestemte Forskrift for sig. Kan da nogen Ret være utvivlsommere end denne? Men af alle disse sine sikre Rettigheder har Apostelen ikke villet gjøre Brug; Kjærligheden har gjort det tilraadeligt for ham at ofre dem, og han har ofret dem. Skjønt hans Liv derved blev haardt og tungt; skjønt hans Stillings og Embedes Byrde derved øgedes i saa væsentlig Grad: Alt har han dog fundet sig i, Alt har han gjort Afkald paa, for ikke at lægge nogen Hindring i Veien for Evangeliet om Christus, forat nemlig ingen Mistanke for egennyttige Hensigter skulde reise sig mod hans Person, skade hans Gjerning og spærre Veien for det Budskab, han bringer. Saaledes har hans Kjærlighed til Sjælene, hvis Frelse han søger, bragt ham til at gjøre Afkald paa Rettigheder, som Ingen for Alvor kan ville nægte ham. Og naar han nu skriver dette, da er det hermed ingenlunde hans Mening at ville antyde, at han fra nu af agter at forandre denne sin Fremgangsmaade, saaledes at denne Fremstilling af hans Ret skulde have til Hensigt at forberede Menigheden paa, at han nu vilde begynde at bruge den. Dertil er dette hans Afkald paa Rettens Brug ham altfor kjært; dette er hans Ros under Gjerningen, ja hans Løn for den; den eneste Løn, han for sin Person begjærer, er just dette, at han ikke begjærer nogen Løn! Derfor vil han heller do, end at Nogen skal gjøre denne hans Ros til Intet eller røve ham denne hans Løn. Thi at han forkynder Evangeliet, dette er ham ikke i og for sig nogen Kilde til Ros; dertil er han simpelthen nødt; ve ham, om han ikke vilde gjøre det! da vilde Herrens Vrede med Rette ramme ham som en utro og pligtforglemmende Tjener; men hvorledes skulde han rose sig af at gjøre, hvad han er nødt til at gjøre og ikke kan undlade uden Synd og Ansvar? Kun i det Tilfælde, at han gjør denne Gjerning uden al tvingende Nødvendighed, ganske frivillig, kun i dette Tilfælde har han jo Noget at rose sig af eller nogen Løn af, at han gjør den; staar derimod Sagen saa — og saaledes staar den jo netop for Apostelen —, at han ikke har paata-

get sig sin Gjerning ved en fri Beslutning, men derimod har faaet den lagt paa sig uden sit eget Valg, da har han slet Intet at rose sig af, om han udfører den; da er han kun en Tjener, der har faaet sig en Husholdning betroet, for hvis Udførelse han staar til Ansvar og skal aflægge Regnskab, men som jo slet ikke har Noget at rose sig af, om han nu ogsaa virkelig udfører den Pligt, der er lagt paa ham. Derfor kan ikke hans Forkyndelse af Evangeliet i og for sig være ham nogen Ros eller Løn; men det kan den Maade være, paa hvilken han forkynder det, og som han ikke var tvungen til at anvende, men som han har bestemt sig for ved det frie Valg, der alene kan begrunde Ros eller Løn: at han nemlig forkynder Evangeliet uden Vederlag, saaledes at han frivillig gjør Afkald paa at bruge den Ret, hvis Besiddelse dog er ham saa ubestridelig sikker. Saaledes har Kjærligheden drevet ham til at ofre sin Ret, og saaledes ofrer han den villig, ja med Glæde!

Det er nærmest om sin apostoliske *Ret*, Paulus hidtil har handlet. Den har han af Kjærlighed gjort Afkald paa, uden at ændse de Byrder, han herved lagde paa sin Skulder. Men paa samme Maade forholder han sig til sin apostoliske *Frihed*. Han staar jo frit overfor Alle; der er intet Menneske, under hvem han staar i nogen bindende og forpligtende Underordning. Men hvor har han ikke gjort Afkald paa denne sin apostoliske Frihed! Han, den Frie, har gjort sig til Alles Træl — atter af Kjærlighed: forat gjøre en rig Høst, ja, om det var muligt, vinde de Fleste af dem, til hvem han henvender sig med sin Virksomhed. Derfor har han paalagt sig selv en saadan Hensynsfuldhed ligeoverfor Alle, som om han var deres Træl og som saadan pligtede at tage det omhyggeligste Hensyn til deres Eiendommeligheder og til, hvad de paa Grund af dem maatte anse som rigtigt eller ønskeligt. Derfor har han gjort sig det til Regel, blandt Folk af jødisk Nationalitet at lade denne saavidt muligt præge ogsaa sin Optræden, i Sprog, i Dragt, overhovedet i Iagttagelse af deres folkelige Eiendommeligheder i

9. 19—22.

Levesæt. Derfor har han, naar han færdes blandt dem, der endnu anerkjende den mosaiske Lov i dens hele Udstrækning som forpligtende for sig — Jøder og Proselyter —, strakt sig saalangt som muligt i Overholdelse af den samme Lov[1]), uagtet han for sin Person i Christus ved sig fritagen for deslige Bud, der kun høre hjemme paa den gamle Pagts nu overvundne Standpunkt. Derfor har han blandt Hedningerne, der ingen aabenbaret Lov eie, sat sig ud over den Skranke, som Jødernes Partikularisme havde reist imod dem, saaat han, hvad Livets ydre Former angaar, lever som de og pleier fuldt Samkvem med dem, uagtet han atter, idet han saaledes former sit ydre Liv i Lighed med de lovløse Hedninger, for sin Person er langt fra at ville nægte sin Forpligtelse ligeoverfor Guds Lov, aldenstund han tvertimod i Kraft af sit Livssamfund med Christus lever i Guds Lov og har den skreven i sit Hjerte. Derfor har han blandt svage, lidet udviklede og derfor ængstelige og bundne Christne optraadt saa forsigtig, saa varlig ligeoverfor Alt, der kunde volde dem Anstød og Forargelse, som om han delte deres Svaghed og Ængstelighed. Kort sagt, ligeoverfor Alle, om hvem der her har været Tale, har han i sin Maade at være paa søgt at tilegne sig alle deres Eiendommeligheder for i det enkelte Tilfælde at anvende den, som just der passer, — Alt af Kjærlighed, for nemlig ved Anvendelse af alle Midler, der staa til hans Raadighed, at faa frelst Nogle! — Saaledes har han, Apostelen, ofret sin Ret og gjort Afkald paa Brugen af sin Frihed, hvor Kjærligheden gjorde det tilraadeligt. Tør han da ikke fremstille sig selv som Exempel paa den ved Kjærlighedens Hensyn til Næsten bestemte Anvendelse af den Christnes Frihed overhovedet?

f. 9, 23 —10, 13. Men endnu et andet Hensyn vil her tages: Hensynet til Ens egen Sjælevel. Kan *Næste*kjærligheden byde den Christne at ofre den ubestrideligste Ret og at gjøre Afkald paa den utvivlsomste Frihed, saa kan *Selv*kjærligheden lige-

[1]) Se f. Ex. Ap. Gj. 16, 3. 21, 24 flg.

saavist gjøre en saadan Selvfornægtelse til Pligt for ham. Bør den Christne vogte sig for ved sit Exempel at bringe sin Broder til at synde, saa bør han ligesaa omhyggelig vogte sig for at gjøre en Brug af sin Frihed, der bliver farlig for ham selv ved paany at drage hans Hjerte hen til det gamle syndige Væsen, som han har forladt. Denne Selvfornægtelse, som saaledes Hensynet til ham selv paalægger den Christne, gaar nu Apostelen over til at udvikle. Han gjør dette paa den Maade, at han først stiller sig selv frem som Exempel og Forbillede ogsaa i denne Henseende. Alt, hvad han under sin apostoliske Virken gjør, gjør han for Evangeliets Skyld — denne almindelige Bemærkning danner Overgangen fra Udviklingen af hans for Næstens Skyld udviste Selvfornægtelse (9, 1—22) til Fremstillingen af den ved Hensynet til ham selv paabudte. Thi begge disse Hensyn mødes jo i Hensynet til Evangeliet, i hvilket han ligesaavel ønsker at gjøre sin Næste delagtig som selv at faa Del. Men dette Sidste, hans egen Andel i Evangeliet og dets Frelse, fremhæves derpaa som det, der bestemmer hans Færd fra den Side, hvorfra den nu kommer i Betragtning. Han er jo ikke blot en Evangeliets Forkynder, han er ogsaa en Synder, der for sin egen Part begjærer at blive meddelagtig i Evangeliets Goder med dem, for hvem han forkynder det; derfor er han og maa han være betænkt paa at vise al den Selvfornægtelse, uden hvilken en saadan Delagtighed i Evangeliet vil være umulig. Han belyser dette ved et Billede, hvis Anvendelse laa nær just ligeoverfor Læserne, der saa vel kjendte de isthmiske Kamplege.[1]) Hvilken Anspændelse af alle Evner og Kræfter udkræves ikke her for den Ene, der blandt de Mange skal vinde Kampprisen? Og hvilken selvfornægtende Afholdenhed kræves ikke af dem, der drive paa Kamplege, under deres forud for Kampen gaaende Øvelser? Men kan Udsigten til at vinde den forgjængelige Krands formaa at opildne og styrke til en saadan Anstrængelse under Kamp-

9, 23—27.

[1]) Se ovenfor S. 127 flg.

legen og en saadan Selvfornægtelse før den, hvormeget mere skulde da ikke Haabet om Salighedens Krands, der vinker den Christne, formaa at gjøre den Selvfornægtelse let for ham, som hans Christenstand paalægger ham? Saaledes gaar da ogsaa Apostelen tilverks. Med klar Bevidsthed baade om sit Maal og om den Vei, der fører derhen, fører han Kampen mod sit Legeme, i hvilket Synden har sat sig fast som en Fiende, med hvem hans gjenfødte Jeg uafladelig maa ligge i Strid[1]; under selvfornægtende Forsagelse af de kjødelige Lyster og Begjæringer er han alvorlig betænkt paa, for sin egen Del at vinde den Frelse, til hvilken han ved sin apostoliske Virksomhed søger at forhjælpe Andre. Saaledes opstiller han ikke blot Kravet paa selvfornægtende Alvor i Christenstanden, men stræber selv med Flid at gjøre dette Krav Fyldest.

10, 1—13. Men endnu et andet Exempel fører Apostelen frem forat belyse Selvfornægtelsens Nødvendighed: det gjennem Ørkenen til Kanaan vandrende Israel. Intetsteds viser det sig saa klart som her, hvor høit fornødent det er for den, der begjærer Frelse, at være villig til at fornægte sig selv. Israel viser os Billedet af Saadanne, der, skjønt frelste og det ved de herligste Naadens Undere, dog gik glip af den endelige Frelses Maal, til hvilket de vare paa Veien, og det ikke af nogen anden Grund end just fordi de ikke fandtes villige til selvfornægtende at bryde helt og fuldt med det gamle Syndens Væsen, ud af hvilket de vare frelste. Hine gamle Israeliter, Ørkenens Vandrere, ere derfor en alvorsfuld Prædiken for det nytestamentlige Gudsfolk, saameget alvorsfuldere, som selve den Frelse, de havde erfaret, Punkt for Punkt ligner den, der er bleven dette til Del, men som altsaa ligesaalidt fritager for Selvfornægtelsens Nødvendighed under Vandringen, som hine ved dens Mangel fritoges for at se Alt forspildt og fra selv at omkomme paa Veien. De nytestamentlige Troende have sin Daab og sin Nadver, to stærke Naadens

[1]) Se Rom. 7, 14—25.

Midler; men lad dem vogte sig for at tro, at de i Besiddelse af disse nu ogsaa befinde sig i en Sikkerhed, der gjør selvfornægtende Alvor unødvendigt i deres personlige Liv! Hine gamle Israeliter vare jo ogsaa, og det paa den underfuldeste Maade, blevne frelste i Vand og gjennem Vand og havde ved selve Begyndelsen af sin Vandring mod Kanaan erfaret en Indvielse til Lydighed mod sin Fører Moses, der typisk afbilder den christne Daab. Og har den nytestamentlige Troende til Styrkelse under Vandringen mod Frelsens Maal faaet det Sakramente, der aandelig bespiser ham, saa havde hine gamle Israeliter i sit Manna og i sit paa underfuld Maade af Klippen fremsprudlende Vand en aandelig Spise og en aandelig Drik, der ogsaa skulde ikke blot mætte dem legemlig men tillige styrke deres Tro, saasandt som den naturlige Klippe, naar den gav dem Vand, gjorde dette kun i Kraft af den Herre, der nævnes «Israels Klippe» [1]), og som i Klippetrofasthed fulgte sit Folk paa dets Vei, og saasandt som Manna'et skulde lære dem og lærte dem, at denne Herre formaar at opholde Livet uden de sædvanlige Næringsmidler, ved sit skabende Almagtsord. Men trods alt dette, trods al denne saa herlige Frelse havde Gud dog ikke Behag i Flertallet af dem, hvem den var bleven tildel; det viste sig deri, at de, langt fra at naa frem til sit Maal, paa en ynkelig Maade omkom i Ørkenen. Saaledes ere de da Forbilleder, der vise, hvad der venter os, om vi gjøre os skyldige i det samme Forhold, der voldte deres Ulykke: Hjertets Vedhængen ved det gamle Syndevæsen, som det ikke vil ofre. I en firdobbelt Retning traadte dette frem hos Ørkenens Israeliter. De faldt i Afguderiets Synd ved sin Dyrkelse af Guldkalven; de lode sig forføre til Horeri; de kunde ikke udholde de Savn, som deres Vandring gjennem Ørkenen paalagde dem, og satte Gang paa Gang Guds Taalmodighed paa den haardeste Prøve; de kunde ikke finde sig i den Tugt, som Herren øvede blandt dem, og lode sig derved forlede til at knurre

[1]) Se 1 Mos. 49, 24. 5 Mos. 32, 4. 30. 31. Es. 17, 10. 30, 29.

mod ham og hans Tjener Moses. Men gjenfindes ikke alle disse Synder just hos den korinthiske Menighed? Nærme ikke dens Lemmer sig, ved sin Deltagelse i Offermaaltiderne, til den hedenske Cultus paa en Maade, der gjør dem delagtige i dens Synd?[1]) Er ikke deres Samfund plettet ved Horeriets Last?[2]) Ere ikke de uvillige til at bryde med Verdens Væsen og tilbøielige til at skikke sig lige med den forat undgaa dens Had og det deraf følgende Kors?[3]) Mangle ikke de Syn for Tugtens hellige Forpligtelse ligeoverfor Syndens aabenbare Fremtræden i deres Midte?[4]) Just derfor gjælder det for dem at tage Lærdom af hine gamle Israeliters Skjæbne; thi saavist som det er en gjennemgaaende Grundregel i Guds Rige, at Enden svarer til Begyndelsen, saavist vil det være at vente, at de nytestamentlige Troende, der leve i dette Riges sidste Epoke, ville blive behandlede af Gud nøiagtig efter de samme Principer, der traadte frem i Rigets første, grundlæggende Periode: dengang da Gudsfolket først blev hans Folk og optraadte i Historien som saadant. Derfor maa hver den, der tror at staa, se til, at han ikke falder, — falder ved den samme Uvillighed til Selvfornægtelse, ved den samme Mangel paa alvorlig Agtpaagiven paa sig selv, der voldte hines Fald! Det er sandt, at naar Læserne, ledede af et saadant selvfornægtende Alvor, ville bryde helt og fuldt med sin hedenske Fortid og alt dens Væsen, da vil et saadant Brud ikke kunne gjennemføres uden paa mange Maader at udsætte dem for Trængsel; thi deres gamle Kamerater ville da upaatvivlelig vise dem det Had, som de nu have kjøbt sig fri for ved i saa mange Stykker at skikke sig lige med dem. Men ligeoverfor den truende Udsigt hertil kunne og skulle de trøste sig med, at ligesom Gud dog hidtil har forhindret, at nogen Prøvelse er kommen over dem, som de ikke skulde have havt Styrke til at bære, saaledes vil den samme Guds Trofasthed ogsaa herefter vide at fore-

---

[1]) Se V. 14—22. [2]) Se ovenfor Kap. 5. [3]) Se 4, 8—13. [4]) Se atter Kap 5.

bygge, at de prøves over Evne, idet han, som tilsteder at Prøvelsen kommer over dem, nok ogsaa skal vide at sætte Prøvelsen en Grændse, forat de dog skulle kunne formaa at holde Stand.

I Spidsen for hele denne sin Behandling af Spørgsmaalet om den christelige Frihed og dens rette Brug opstillede Apostelen den dobbelte Grundsætning, at det ligeoverfor den Frihed, i Kraft af hvilken «Alt» er den Troende tilladt, gjælder at tage Hensyn til, at det, som man vælger, ogsaa virkelig er gavnligt, og at man ikke selv ved det bringes ind i Ufrihedens Trældom. Dette dobbelte Hensyn har han nu indgaaende belyst. Det gjælder at bruge sin Frihed saaledes, at man derved virkelig gavner og ikke megetmere skader sin Næste og sig selv; det gjælder at bruge den saaledes, at man ikke bliver en Træl af det, fra hvilket man netop ved sin Frihed er bleven frigjort. Næstekjærlighedens og Selvkjærlighedens Ret til her at være medbestemmende ved Siden af Erkjendelsen er saaledes godtgjort. Nu kan Apostelen derfor gaa over til at uddrage den hele Udviklings praktiske Facit med Hensyn paa de to Spørgsmaal, der havde foranlediget den: Spørgsmaalet om, hvorvidt den Christne tør deltage i Offermaaltiderne, og hvorvidt det er ham tilladt at nyde Offerkjød. Det første Spørgsmaal besvares i 10, 14—22, det andet i 10, 23—30, hvorpaa den hele Udvikling afsluttes med den almindelige Regel for hele den Christnes Liv i 10, 31—11, 1. g. 10, 14—11, 1.

Apostelens Svar paa det første af hine to Spørgsmaal er et bestemt og ubetinget Nei. Langtfra at deltage i Hedningernes Offermaaltider maa den Christne megetmere fly bort fra Afgudsdyrkelsen og hele den hedenske Cultus. Og Paulus tør ligeoverfor denne sin Afgjørelse af dette Spørgsmaal appellere til sine Læseres egen Forstand. Han tænker sig vistnok Muligheden af, at Læserne imod dette bestemte Forbud kunde indvende, at deres Deltagelse i Offermaaltiderne slet ikke betyder eller medfører nogen Deltagelse i den hedenske Cultus; Urigtigheden og Uforsvarligheden for den Christne 10, 14—22.

af at tage Del i denne ville de gjerne erkjende, medens de derimod ville hævde, at en Deltagelse i Offermaaltidet overhovedet ingen religiøs Handlen er men kun en slet og ret Æden, der dog umulig kan have nogen menlig Følge for deres Christenstand. Men hvad de herved overse, det er Offermaaltidets religiøse Charakter som et gudstjenstligt Maaltid. Fordi det er et saadant, og slet ikke noget blot og bart Gjæstebud, derfor har det en Virkning, der er ganske uafhængig af den Nydendes personlige Intention og Mening med sin Nydelse deraf, — en objektiv Virkning, hvis Indtræden ligger udenfor hans subjektive Villens eller Ikke-Villens Omraade. Dette viser Apostelen ved en fra den christne Nadvere hentet Analogi. Ligesaalidt som Nogen, der nyder Nadveren, kan sige, at han her kun har spist og drukket, at Nadveren kun har været ham et slet og ret Maaltid af Brød og Vin, ligesaalidt kan Nogen, der nyder et hedensk Offermaaltid, sige, at det kun har været ham et Maaltid og intet Videre, at han kun har spist Kjød. I begge Tilfælde indtræder der, just paa Grund af begge disse Maaltiders religiøse Charakter, med uundgaaelig Nødvendighed en rent objektiv Virkning. Og hvor unaturlig, hvor stridende mod Christenstandens Væsen er ikke Virkningen for den Christne af Deltagelsen i Offermaaltidet! Ligesom Nadveren sætter de Nydende i Samfund med Christi Legeme og Blod, og ligesom den forener dem, der nyde den, til en organisk Enhed, saaledes øver Deltagelsen i det hedenske Offermaaltid en tilsvarende samfundsstiftende Virkning, men hvilken! Den sætter de Christne i Samfund med Dæmonerne, hvem Ofrene i Virkeligheden bringes, og forener dem med Hedningerne, der bringe disse Ofre! Burde de da ikke langt heller overlade det til de samme Hedninger, der overhovedet tage Del i Afguds-Cultus'en, at deltage ogsaa i de hertil hørende Offermaaltider, ligesom jo ogsaa i den gamle Pagt de, der nøde af Dyreofrenes Levninger, vare de Samme, der havde bragt Ofrene? Imod hin Tanke, at Nydelsen af Offermaaltiderne virkelig har en saadan samfundsstiftende Virkning, maa nu

ikke Læserne indvende, at Afguderne jo ingen reel Existents have, og at derfor et Afguden bragt Offer heller ikke har ophørt at være slet og ret Kjød, som maa kunne nydes af den Christne uden Fare og uden Betænkelighed. Ganske vist er det langt fra at være Apostelens Mening, at en Zeus, en Apollon osv. ere virkelig levende Væsener; dette har han jo allerede ovenfor udtrykkelig benægtet.[1]) Men det er jo heller ikke hans Mening, at det er med disse Afguder, at Samfundet indtræder. Bag alle disse staar det Mørkets Rige, hvis Undersaatter Hedningerne ere, og dets Konge modtager for sig ethvert Offer, der bringes nogen Anden end den sande Gud. Det er med Dæmonerne, at Offermaaltiderne sætte i Samfund, ligesom Nadveren med Herren, og et saadant Samfund med Dæmonerne er absolut stridende mod de Christnes Stand som Saadanne, der gjennem *sit* hellige Maaltid indtræde i det inderligste Samfund med Christus. Ville de da, trodsende paa sin Frihed, alligevel vedblive med sin Deltagelse i Offermaaltiderne, hvis Virkning nu er fremholdt for dem, da vil dette være en Udæskning af Herrens Helligheds, hvis ødelæggende Følger de saa vist ville erfare, som de dog ikke ere stærkere end han.

Saaledes hører da Deltagelsen i Hedningernes Offermaal- 10, 23
tider *ikke* med til den christelige Friheds Omraade. Dette —30.
er derimod virkelig Tilfældet med hint andet Punkt, Nydelsen af Offerkjød udenfor Offermaaltiderne, altsaa en Nydelse deraf, der ikke har nogen religiøs eller gudstjenstlig men en rent borgerlig og privat Charakter. Fordi Apostelen her indrømmer sine Læsere en Frihed, som han bestemt maatte frakjende dem hist, derfor gjentager han just her, hvor han gaar over til Behandlingen af dette andet Punkt, de samme Grundsætninger for den christelige Frihed og dens Udøvelse, som han opstillede i sin hele herom handlende Udviklings Begyndelse (6, 12), hvorved han ogsaa formelt antyder, at han nu er kommen til dens Ende. Ligeoverfor denne rent borgerlig-

[1]) Se 8, 4 flg.

private Nydelse af Offerkjød gjælder det da at lade sin Fremgangsmaade bestemme af det Hensyn til det Gavnlige, til hvad der kan fremme Ens eget og Næstens aandelige Velfærd, som overhovedet bør regulere den Christnes Udøvelse af sin Frihed; navnlig gjælder det ogsaa her, ikke at gaa frem efter envist Hensyn til sig selv, men at tage Kjærlighedens Hensyn til Næsten. Idet Apostelen nu vil give den praktiske Forskrift paa dette Punkt, tænker han sig to forskjellige Tilfælde, som her kunne frembyde sig. Først sætter han et Tilfælde, hvori den Christne udelukkende har at tage Kjærlighedens Hensyn til sig selv, fordi den christne Broder ikke er interesseret derved, saaat Hensynet til ham falder ganske bort. Han tænker sig den Christne sysselsat med at gjøre sit Indkjøb af Kjød, og han tænker sig ham tilstede ved et hedensk Gjæstebud — selvforstaaelig en privat Festlighed, ikke et Offermaaltid —, forsaavidt som han nemlig i sidstnævnte Tilfælde ikke skulde finde overveiende Grunde for sig til at holde sig borte, hvilket Apostelen antyder kunde være vel værdt at overveie for ham. I begge disse Tilfælde kan den Christne uden Betænkelighed kjøbe og nyde det Kjød, der sættes frem for ham. Thi ved at være skilt fra enhver Forbindelse med den hedenske Cultus har Kjødet, selv om det var Offerkjød, nu ophørt at være Andet end slet og ret Kjød, den Guds Skabning og Eiendom, hvem overhovedet Jorden tilhører og Alt, som fylder den, saaat den Christne, hans Barn, uden Betænkelighed tør nyde det. Dog bør han vogte sig for at anstille Undersøgelser om, hvorvidt Kjødet har været ofret eller ikke; det kan jo nemlig let tænkes, at hans Samvittighed, naar han bestemt erfarede, at det var Offerkjød, kunde blive saar og vækkes til Tvivl om Nydelsens Tilstedelighed for ham, saaat han altsaa kunde komme til, om han alligevel nød det, at synde mod sin egen Samvittighed og saaledes blive utro mod Selvkjærlighedens Hensyn til hans eget Sjælegavn. Men der kan ogsaa være Tilfælde, hvori Hensynet til Næstens Samvittighed her vil have at gjøre sig gjældende. Et saadant ind-

træder, dersom ved den umiddelbart foran tænkte Anledning — et Gjæstebud i et hedensk Hus — en af Gjæsterne, der selv er ængstelig ligeoverfor Nydelsen af Offerkjødet, har bragt i Erfaring, at det Kjød, som netop er fremsat, har været ofret, og han nu meddeler dette til hin anden Christen, der for sin egen Part ikke vilde have havt Betænkeligheder ved Nydelsen deraf. I dette Tilfælde tilsiger Kjærligheden, at denne Sidste undlader at nyde det, — Næstekjærlighedens Hensyn til Broderen, der just ved saaledes at gjøre opmærksom paa, at Kjødet er Offerkjød, har lagt for Dagen, at han endnu «gjør sig Samvittighed angaaende Afguden» og derfor i Kjødet ser et virkeligt Afgudsoffer.[1]) Til denne den svage Broders Samvittighed skylder den Stærkere i et saadant Tilfælde at tage Hensyn, medens han derimod ikke kan erkjendes forpligtet til under de nævnte Omstændigheder at undlade Nydelsen af Hensyn til sin egen Samvittighed. Thi er han for sin egen Part sikker i sin Sag og vis paa sin Friheds Ret — en Vished, der udtaler sig i den Takkebøn ogsaa for denne Spise, med hvilken han besegler sin Betragtning af den som en Gave af hans himmelske Faders Haand, — da behøver han ikke af Hensyn til sig selv at bøie sig for den Dom, som den Svage vilde fælde over ham, selv om denne skulde fremtræde i Bespottelsens skjærende Form. Men hvad han altsaa ikke behøver at gjøre af Hensyn til sig selv, det bør han gjøre af Hensyn til Næsten: dennes Samvittighed bør han skaane og derfor i dette Tilfælde afstaa fra Brugen af sin Frihed. — Den hele Afhandling om Friheden og dens Udøvelse, der saaledes løber ud i disse rent praktiske Forskrifter for de enkelte, bestemte Tilfælde, afsluttes derpaa med den store Regel for al den Christnes Handlen, at han i Alt bør søge Guds Ære og undgaa at give sine Medmennesker Anstød, — den ufeilbare Ariadnetraad, der i ethvert Tilfælde vil formaa at føre ham ud af enhver Vanskelighedernes og Collisionernes Labyrinth. Det er Egenkjærligheden,

[1]) Se ovenfor 8, 7.

som her tilslører Blikket og hindrer Valget af det rigtige mellem de forskjellige Alternativer, der frembyde sig til Valg; Kjærligheden skjærper Synet og leder hen til de rette Veie. Og som Forbillede paa en saadan Kjærlighed, der, langtfra at søge sit Eget, er betænkt paa ved enhver Imødekommen ligeoverfor Andre at søge disses høieste Gavn, tør Apostelen just derfor fremstille sig selv, fordi han om sig selv tør vidne, at han igjen følger et andet Forbillede: Christus.

V. 11, 2—16. Det er en eiendommelig Ytring af det korinthiske Hovmod, til hvilken Apostelen nu gaar over. Dette Hovmod havde ikke alene grebet om sig blandt Menighedens Mænd — de forskjellige Aabenbarelser af det hos disse have vi dels allerede seet, dels ville vi herefter lære dem at kjende —, men havde ogsaa smittet Kvinderne. Og den Maade, hvorpaa det fremtraadte hos disse, er høist charakteristisk. Den kan med eet Ord betegnes som en Uvillighed til at anerkjende det Underordningsforhold, hvori Kvinden staar til Manden, og til at iagttage den Selvbegrændsning, som dette Forhold paalægger hende, — en Uvillighed, der viste sig dels deri, at de korinthiske Kvinder krævede Ret og Adgang for sig til ligesaa vel at optræde talende i Menighedens Forsamlinger som Manden[1]), dels i den Paastand om at bede og profetere med ubedækket Hoved, som Paulus behandler i denne Del af Brevet. Man kunde fristes til at sige, at der saaledes her i Korinth viste sig de første Spor, som Historien kjender, til Tanken om «Kvindens Emancipation», en Tanke, der maatte være Hedenskabet med dets Ringeagt for Kvinden fremmed, og som først kunde komme frem ved en Misforstaaelse af Christendommens Lære om Kvindens Ligestilling med Manden ligeoverfor Gud og hans Frelse. En saadan Misforstaaelse var det nu ogsaa, der gjorde sig gjældende hos de korinthiske Kvinder. Det var sædvanligt i

[1]) Se 14, 34.

Grækenland, altsaa ogsaa i Korinth, at Kvinderne, især de gifte, bar Slør. Denne i og for sig ligegyldige Skik havde Apostelen Paulus ikke alene bifaldt, men ogsaa tillagt den en dyb symbolsk Betydning: Egtehustruens tilslørede Hoved var ham et billedligt Udtryk for hendes Afhængighed af og Ærbødighed ligeoverfor sin Mand. Men just denne Opfatning af Hustru-Sløret var det nu, der gav Anledning til de korinthiske Kvinders Utilfredshed dermed. Denne Underordning under Mændene huede dem ikke; den stemte kun slet med det Hovmod, der i Korinth saaatsige laa i Luften. Saalænge Sløret var dem en blot og bar Toilettegjenstand, en klædelig Prydelse, vare de paa Kvinders Vis langt fra at have Noget derimod; men som Udtryk for Underkastelsen under Egtemanden trykkede det deres Hoved. Nu kunde det jo ikke være at tænke paa for disse emancipationslystne Hustruer at kaste Sløret ved de Anledninger, hvor de viste sig offentlig eller dog i større Forsamlinger, altsaa f. Ex. paa Gaden, i det sociale Samliv o. lign. Her vilde en saadan Afvigelse fra den sædvanlige Skik have vakt en Opsigt og paadraget dem en Opmærksomhed, der kunde blive høist ubehagelig. Anderledes derimod i Hjemmets Kreds eller i saadanne smaa, af Ligesindede, altsaa af Christne, bestaaende Sammenkomster, i hvilke man ikke resikerede noget Sligt. Og navnlig var der een Anledning, ved hvilken det fremstillede sig som ønskeligt for disse Kvinder at kaste Sløret. Det var, naar de optraadte religiøst handlende, naar de udøvede sine Christenrettigheder umiddelbart overfor Gud. Havde ikke Paulus selv lært dem, at for Forholdet til Gud har i Christendommen Forskjellen mellem Mand og Kvinde ophørt at existere?[1]) Hvad kunde da være urimeligere, end naar man optraadte handlende umiddelbart overfor Gud, altsaa realiserede dette sit Forhold til ham, da at beholde paa Hovedet det Slør, der netop skulde være Udtryk for det Modsatte, for Forskjellen mellem Mandens og Kvindens Stilling?

[1]) Gal. 3, 28.

Derfor forlangte de Ret for sig til at aflægge sit Slør, naar de i sit Hjem, altsaa ved den huslige Andagt, eller i smaa, mere private opbyggelige Sammenkomster bad eller profeterede ɔ: fremførte en Tale, der af Guds Aand var lagt paa deres Læber. At der nemlig ved denne Kvindernes Optræden som bedende eller profeterende ikke kan være at tænke paa Menighedens gudstjenstlige Forsamlinger, siger sig selv. Muligheden af en saadan Anskuelse udelukkes aldeles ved Apostelens bestemte Forbud mod, at Kvinderne overhovedet skulle optræde talende i disse, — et Forbud, som han netop i sin skarpeste Form udtaler i dette samme Brev (14, 34[1]), medens han ikke har Noget imod den Bøn eller Profeteren af Kvinder, hvorom vort Afsnit handler, men kun kræver, at de under den skulle beholde sit Slør paa Hovedet. — Det turde forøvrigt neppe være overflødigt at bemærke, at denne Apostelens Forskrift, naar der spørges om dens vedvarende Betydning og Gyldighed, ikke maa opfattes som et Paabud om Indførelsen af en saadan Skik der, hvor den ikke allerede er tilstede, men kun som et Forbud mod at afskaffe den der, hvor den allerede forefindes, og det som et Forbud, der ikke saameget er fremkaldt ved den fremsatte Paastands Indhold som ved dens Motiver. Apostelen vilde neppe have havt Noget imod, om de korinthiske Kvinder havde aflagt sine Slør ved de omhandlede Leiligheder, saafremt deres Grund for Ønsket derom havde været en anden end den, der virkelig bragte dem til at nære det. Ikke Kvindens ubedækkede Hoved i og for sig, men den Uvillie mod Underordningsforholdet under Manden, som aabenbarede sig i de korinthiske Kvinders Paastand, er Grunden til den skarpe Afvisning, hvormed Apostelen møder denne, — en Afvisning, som ikke maa opfattes som et almengyldigt Bud, der skulde kunne kræves gjennemført under alle Omstændigheder, ogsaa under Forholde, der vare forskjellige fra de korinthiske. Et Bud om en saadan rent ydre og i sig selv aldeles ligegyldig Form vilde i Virkelig-

[1]) Smlgn. ogsaa 1 Tim. 2, 12.

heden være ganske uevangelisk, og navnlig vilde det ligge langt fra en Paulus's Tanke med hans klare Blik for Forskjellen mellem Væsentligt og Uvæsentligt og hans dybe Forstaaelse af den Frihed for deslige udvortes Paabud, for hvilken Christus har befriet os.[1])

Det er ikke usandsynligt, at dette Spørgsmaal var et af dem, som den korinthiske Menighed havde fremsat for Apostelen i sit oftere omtalte Brev til ham. Det er heller ikke urimeligt, at Menigheden just har indledet sin Forespørgsel derom ved de Ord, som vi læse i 11, 2, med en Forsikring om, at de i alle Stykker kom sin Lærer ihu og holdt fast ved hans Lærdomme. Herfor roser Apostelen dem, men til sin rosende Anerkjendelse af dette deres Forhold knytter han strax sin Belærelse angaaende det foreliggende Spørgsmaal, hvoraf det fremgaar, at der paa dette Punkt havde vist sig en Uvillighed til at følge hans Anvisninger, som fortjente Daddel. Det Synspunkt, under hvilket dette Spørgsmaal maa sees, er nemlig dette, at medens Manden over sig kun har Christus og gjennem ham Gud, saa har Hustruen desuden over sig sin Mand. Dette var det, som hine korinthiske Kvinder havde glemt, eller som de ikke vare villige til at anerkjende. Dette Forhold fremtræder klart allerede ved Begges Skabelse. Manden, der blev skabt først, og i hvem Mennesket som saadant er skabt, blev ved sin Skabelse meddelt Guds Billede, og som den, det bærer dette, er han «Guds Herlighed»: i ham kommer Guds Væsensherlighed umiddelbart til Fremstilling og synligt Udtryk. Kvinden derimod, der blev dannet af Manden og skabt for Mandens Skyld, bærer ikke saaledes som han Guds Billede umiddelbart og saaatsige fra første Haand; ganske vist har ogsaa hun Guds Billede, men middelbart, som dannet af den Mand, der allerede havde modtaget det. Ligesom derfor Manden i sit Væsen er det umiddelbare Udtryk for Guds Væsensherlighed, saaledes er Kvinden nærmest Udtrykket for Mandens

[1]) Gal. 5, 1.

Væsensherlighed, af hvem hun blev dannet, og kun derigjennem, altsaa middelbart, for Guds. Men er hermed Kvindens Underordning under Manden given, saa vil Apostelen imidlertid ikke, at hans Mening skal opfattes saaledes, som om Forholdet mellem Mand og Kvinde skulde gaa absolut op i denne Sidstes heraf betingede Underordning. Ved Siden af denne finder der ogsaa en Ligestilling Sted, der træder supplerende og begrændsende til hin. Og ligesom Underordningen hviler paa en Grund, der allerede blev sat ved Skabelsen, saaledes hviler ogsaa denne Ligestilling paa en i Naturens Orden given Grund: skylder hist Kvinden Manden sin Tilværelse, saa skylder ved Slægtens Opholdelse og fortsatte Existents omvendt Manden Kvinden sin Tilværelse, idet han fødes af hende. Denne Gjensidighed i Forholdet, der nærmest angaar de to Parters Tilblivelse, øver derfra sin bestemmende Indflydelse over deres indbyrdes Stilling under deres Livsløb; de skulle supplere hinanden, støtte hinanden; ikke blot skal Kvinden være Noget for Manden, men omvendt ogsaa Manden for Kvinden; det forholder sig ikke saa, at Manden blot har Rettigheder og Kvinden udelukkende Pligter; ogsaa Kvinden har sin Ret ligeoverfor Manden, og han sin Pligt ligeoverfor hende. Og dette Forhold mellem de To er, skjønt allerede baseret paa og udtalt i den rent naturlige Ordning, dog først ret realiseret og bragt til Klarhed «i Herren», i Begges Stand som Christne; det er først Evangeliet, der kaster det fulde Lys over hele denne Sag og aabenbarer ogsaa denne dens anden Side, der før det aldrig var tilfulde forstaaet. Imidlertid, hvor stort et Krav ogsaa denne anden Side har paa Anerkjendelse, saa ophæver den dog ikke hin første, grundlæggende: Kvindens Underordning under Manden. Og just denne er det, der finder sit symbolske Udtryk i Hustru-Sløret. Derfor bør dette bibeholdes, ogsaa da, naar Kvinden i Bøn eller Profeti optræder religiøst handlende og umiddelbart overfor Gud. Thi medens dette Tegn paa Afhængighed af Mennesker, det tilhyllede Hoved, vilde være

upassende for Manden, naar han optræder handlende overfor Gud, eftersom han jo intet Menneske har over sig, vilde det omvendt være upassende for Kvinden og stridende mod hendes Afhængighed af Manden, om hun vilde vægre sig for dette Tegn. For Manden vilde Hovedets Bedækning være en Skam, som han tilføiede sit Hoved, der just er den Legemsdel, hvori hans Høihed udtaler sig; thi han vilde derved symbolsk give Afkald paa den Stilling, der just er hans Ære. Omvendt vilde en Vægring ved at bedække Hovedet for Kvinden være en Skam, som hun tilføiede sit Hoved; thi der vilde heri udtale sig en Uvillighed til at gaa ind paa den hende anviste Underordning, hvis villige Anerkjendelse just er hendes Ære. Apostelen tør herfor beraabe sig paa Læsernes egen umiddelbare Sands. Er ikke det lange Hovedhaar, der er Kvinden givet, en Prydelse for hende, medens det vilde tage sig ilde ud, om Manden vilde anlægge en saa lang Haarvæxt? Lærer da ikke allerede den naturlige Følelse, at det hører Kvinden til at skjule sit Hoved; gjælder ikke for denne Følelse hendes lange Haar som et Slør, der anstaar hende vel? Hvor stridende mod denne naturlige Følelse, om Kvinden vilde klippe sit Haar af eller endog afrage det! Men hin Uvillie mod Hustru-Sløret løber ud paa det Samme, som om hun vilde foretage denne saa naturstridige og saa utækkelige Operation med sit lange Haar. Hvad saaledes allerede selve Naturen tilsiger, det bør hun derfor ogsaa villig gaa ind paa, og hvor Skik og Brug har tilsagt hendes Anvendelse af Slør, der bør hun ikke vægre sig ved at bære dette Underkastelsens Tegn paa sit Hoved. Men Apostelen anfører endnu et Hensyn, der bør gjøre de korinthiske Kvinder villige hertil: Hensynet til «Englene», disse hellige Tilskuere, der overhovedet følge Menigheden og dens Lemmer med den mest levende Kjærlighedens Deltagelse. Disse Engle bør Kvinderne ikke bedrøve ved Ytringer af en hoffærdig Uvillighed til at underkaste sig og anerkjende den dem anviste Stilling, der saa skarpt vilde stride mod Engle-

nes Ydmyghed, som villig og gjerne ere «tjenende Aander».[1]) Eller skulde ikke den christne Kvinde ville gaa ind paa at være underordnet sin Mand, naar de hellige Engle i ydmyg Villighed finde sig i at være baade hendes og hans Tjenere? Apostelen har imidlertid en Fornemmelse af, at alle de her af ham anførte Grunde lettelig kunne komme til at vise sig utilstrækkelige overfor det korinthiske Hovmod. Han afslutter derfor sin Behandling af Sagen med den Bemærkning, at forsaavidt som Nogen blandt Brevets Læsere skulde synes tilbøielig til trættekjær Opposition mod hans Ord, da skal han vide, at denne slemme Skik, at sætte Modstand mod Sandhedens Vidnesbyrd, er fremmed baade for de apostoliske Lærere og for de af dem stiftede Menigheder; et saadant Forhold vilde altsaa, om nu de korinthiske Christne vilde gjøre sig skyldige i det, være en Særegenhed for dem, der vilde geraade dem til liden Ære.

VI. 11, 17—34. Den Skyggeside ved den korinthiske Menighed, som Apostelen behandler i Brevets sjette Hoveddel, var en af dens værste Pletter. Det er nemlig de skrigende Misbrug, der fremtraadte ved de korinthiske Christnes Nydelse af den hellige Nadvere. Nydelsen af dette Herrens Legemes og Blods Sakramente var i den apostoliske Kirke forbunden med et Aftensmaaltid, til hvilket Menighedslemmerne selv alt efter sin pekuniære Evne medbragte de fornødne Levnetsmidler, og som skulde besegle det Kjærlighedssamfund mellem de Troende indbyrdes, som derpaa modtog sin høieste Indvielse gjennem Sakramentet (deraf hint Aftensmaaltids Navn «Agape» ɔ: «Kjærlighed»). Under dette Kjærlighedsmaaltid nød man det indviede Brød, Herrens Legeme; efter Maaltidet drak man af den indviede Kalk, Herrens Blod. Ved disse hellige Anledninger fremtraadte der nu i Korinth Misligheder, der aflagde skrigende Vidnesbyrd om, hvilken Magt det kjødelige

[1]) Hbr. 1, 14.

Sind havde vundet indenfor Menigheden. Thi ikke blot bragte dens Lemmer hint ukjærlige, partisyge Væsen med sig ogsaa til disse Sammenkomster, der dog skulde være baade Udtryk for den inderligste Kjærlighed og et Hovedmiddel til Broderfølelsens Vext; men under Agaperne trivedes alskens egenkjærligt, kjødeligt Væsen, saaat ikke blot de Rigere viste en Opførsel mod de Fattige, der maatte krænke disse paa det Haardeste, men det endog hændte, at Nydelsen af Agapen udartede til Fraadseri og Svir, saaat man nød den hellige Nadvere i beruset Tilstand. Intet Under, at Apostelen med Kjærlighedens Sorg og Alvorets Strænghed skrider ind mod disse Forargelser, der ligesaameget indeholdt en Forsyndelse mod Broderkjærligheden, som de vidnede om en profan Forglemmelse af Nadver-Sakramentets Hellighed.

Havde Apostelen kunnet indlede sin umiddelbart foran givne Forskrift med en rosende Anerkjendelse af Menigheden (11, 2), saa er det ham, med de her foreliggende svære Misligheder for Øie, umuligt at begynde paa samme Maade. Tvertimod, han erklærer udtrykkelig, at den Forskrift, som han nu staar i Begreb med at give sine Læsere, kan han ikke ledsage af nogen rosende Omtale af dem, fordi deres Forhold paa dette Punkt er af en saadan Beskaffenhed, at det gjør deres Sammenkomster, der dog skulde tjene til deres Gavn, ligefrem skadelige for det christelige Liv iblandt dem. Som den første Mislighed ved disse Sammenkomster fremhæver Apostelen, at de, istedetfor at være Udtryk for den christelige Broderkjærlighed og bære Præg deraf, vare en Skueplads for det samme splittede, ukjærlige Væsen, der var fremtraadt i de korinthiske Partier (1, 11 flg); selv her, hvor de samledes til Nydelsen af det Maaltid, der bar Kjærlighedens Navn, og af det Sakramente, der var det ypperste Udtryk for Herrens Kjærlighed og det kraftigste Middel til Befordring af Broderkjærligheden, selv her mødte de frem med Sind og Hjerte fuldt af sine egenkjærlige Partihensyn og Partistemninger! Efterretningen herom har Apostelen modtaget, og han maa vel, saa meget end hans Faderkjærlighed

11, 17 —22.

krymper sig derved, ialfald tildels tro den; thi saadanne som de korinthiske Christne nu engang faktisk ere, kan det ikke undgaaes og kan det ikke være anderledes end, at den indre Uenighed, der har sønderslidt Aandens Samfund, ogsaa maa fremtræde i udvortes Splittelser, hvorved Herren leder det saa, at de Brave iblandt dem blive aabenbare, idet disse midt under den beklagelige Opløsning fremtræde saameget mere kjendelige med og ved sin Bekjendelse af Sandheden og ved midt inde mellem Partierne at tage en uafhængig Stilling, saadan som den sømmer sig for en Sandhedens Bekjender. Dernæst er det Apostelen bekjendt, at der ved disse Sammenkomster ogsaa gaar andre Misligheder i Svang, der have de værste Følger baade for disse Sammenkomster selv og for dem, der komme sammen i dem. Menighedens Lemmer komme sammen forat nyde Herrens Nadvere; men det kan ikke komme til nogen virkelig Nydelse af dette Sakramente, d. e. til nogen Nydelse, der stemmer med dets Væsen og med den Hensigt, hvori det er Menigheden givet. Dette forhindres ved de Misbrug, som finde Sted under Agapen, der gaar foran og tildels ledsager Nadveren. Thi istedetfor under dette Kjærlighedsmaaltid virkelig at dele med hinanden af de medbragte Levnetsmidler, saaat Alle fik Nok og Ingen fik for Meget, griber den Rigere, der har kunnet bringe Mere med sig, gridsk efter Sit, og medens den fattige Broder ved hans Side Intet faar, beruser han sig selv af den Vin, han har bragt med. Saa betragte de da de gudstjenstlige Sammenkomster som Anledninger til Fraadseri og Svir, om de ellers have Noget at fraadse og svire med, og Kjærlighedsmaaltidet, der skal indlede Nadvernydelsen, bliver for dem et profant Gilde! Have de da ikke Huse til at holde sine Maaltider i, siden de saaledes henlægge Scenen for slette og rette Maaltider — og det endog af en saadan Beskaffenhed — til sine gudstjenstlige Sammenkomster? Og hvilken Foragt for Guds Menighed udtaler sig ikke i en saadan Opførsel! saaledes vilde man dog aldrig bære sig ad ligeoverfor den, for hvem man havde den mindste Respekt! Og endelig: hvil-

ken krænkende Opførsel mod de fattige Brødre! Sandelig, her har deres Apostel ingen Ros at give dem.

Efter saaledes at have fremstillet de store Misbrug, der vansirede Menighedens Møder til Agape og Nadver, gaar Apostelen nu over til at søge at læge denne Skade. Hvad der udtalte sig i hele dette Uvæsen, var en dyb Mangel paa den skyldige Ærefrygt for Nadverens høihellige Sakramente og en deraf følgende letsindig Forglemmelse af Ansvaret ved og Straffen for en uværdig Nydelse af det. Forat fremkalde hin Ærefrygt fremstiller nu Apostelen Sakramentets Væsen som en Delagtiggjørelse i Herrens Legeme og Blod og dets Betydning som en Forkyndelse af Herrens Død (V. 23—26); forat afværge denne Forglemmelse af Ansvar og Skyld overfor Sakramentet fremhæver han Selvprøvelsens Nødvendighed og den uundgaaelige Følge, som en uværdig Nydelse af det vil medføre (V. 27—29), hvorhos han minder Læserne om de i Korinth fremtraadte Domme, hvormed Herren havde hjemsøgt Menigheden for dens Forsyndelser i dette Stykke (V. 30—32). Endelig giver han den praktiske Forskrift om, hvorledes det bør gaa til ved disse Sammenkomster til Nydelse af Agape og Nadver, der nu vare saa plettede med alskens Misbrug og derfor til saa stor Skade (V. 33. 34). 11, 23—34.

Apostelen ved sig fri for Ansvar for de Forargelser, der klæbede ved den korinthiske Menigheds Forhold til Nadveren. Han har givet dem den fulde og rette Anvisning paa dette Punkt, idet han har overgivet dem den Lære om Sakramentets Væsen og Betydning, som han selv har modtaget ved en umiddelbar Aabenbarelse af Herren.[1]) Han har meddelt dem den Situation, hvorunder dette Sakramente blev indstiftet af Herren og første Gang nydt af hans Disciple: det skede i den samme Nat, da Herren blev forraadt. Allerede Mindet herom maatte vel lægge et Alvorsskjær over Sakramentet og tillige erindre dem om Herrens store Kjær-

[1]) Smlgn. Gal. 1, 12.

lighed, der ogsaa burde stemme dem til den Kjærlighed, paa hvilken det nu skortede dem saa høit under dets Nydelse. Og paa samme Maade har han lært dem, hvad Sakramentet er og bringer under de sandselige Midler, som anvendes ved det: intet Mindre end Herrens eget hellige Legeme og Blod. Heraf fremgaar da ogsaa dette Sakramentes høie Betydning: hvergang det feires af Herrens Menighed, sker der herved en Ihukommelse af Herren, aflægges der af Menigheden et Vidnesbyrd om ham, hvorved hans store Kjærlighed, at han hengiver sig for Sine og meddeler sig selv til dem, bevidnes og forkyndes fra Slægt til Slægt. Saa er da enhver Nydelse af Sakramentet, foruden at den sætter de Nydende selv i den inderligste Forening med Herren, tillige en Prædiken udad om Herren og hans Frelserkjærlighed, saaledes som denne kulminerer i hans sonende Død. — Men er nu dette Nadverens Bestemmelse og Betydning, er dette dens store Hellighed, da maa det vel gjælde at nyde den paa en Maade, der svarer hertil. En Nydelse, der ikke svarer til, hvad Sakramentet saaledes er, vil ikke kunne undgaa at medføre det tungeste Ansvar, Ansvar ligeoverfor det, der er Sakramentets høihellige Indhold: Herrens Legeme og Blod. Her maa det da gjælde at prøve sig selv før sin Nydelse af denne Helligdom, at undersøge, om man virkelig ogsaa er, som man maa være for ikke at nyde Nadveren paa en Maade, der vilde stride mod Helligheden af det, der nydes. Langt fra at gaa til Nydelsen med den frivole Sikkerhed og profane Ligegyldighed, der aabenbarer sig i Korinth, maa man være fuldt opmærksom paa, at man æder og drikker sig selv til Dom, hvis man nyder Sakramentet som slet og ret Brød og Vin og ikke kommer den Nærværelse af Herrens Legeme ihu, der gjør den uendelige Forskjel mellem dette Maaltid og ethvert andet. — Intet Under da, at Herrens Domme have rammet Menigheden for denne dens Forsyndelse mod Sakramentet. Legemlig Sygdom har hjemsøgt den, talrige Dødsfald ere indtrufne indenfor den, — et Vidnesbyrd om Herrens Vrede over Vanhelligelsen af det Hellige. Saadanne Domme

vilde de Christne undgaa, dersom de vare varlige i sit Forhold til Nadveren og prøvede sig selv med alvorlig Omhu før Nydelsen af den. Men nu, naar de have rammet dem, gjælder det dog paa den anden Side ikke at fortvivle over dem, som om disse timelige Domme vare Forbud og Tegn ogsaa paa den evige Dom, paa deres evige Fordømmelse. Den Dom, de have erfaret, er ikke Forkastelsens Vredesdom, men Kjærlighedens Tugt, der søger deres Frelse. Thi naar de Christne erfare en Dom fra Herren for en eller anden Synd, hvori de have gjort sig skyldige, da er det hans naadige Hensigt hermed at underkaste dem en opdragende Tugt, forat de ikke sammen med den vantro Verden skulle erfare Fordømmelsen. — Det hele Afsnit afsluttes derpaa med den positive Forskrift, som Paulus vil give med dette mislige Forhold for Øie. Naar Menighedens Lemmer komme sammen forat nyde Agapen, da maa de fremfor Alt undgaa hint Begjærlighedens Uvæsen, der paa engang er en grov Forsyndelse mod den fattige Broder, der Intet har kunnet bringe med, og som derfor nu heller ikke faar Noget, og tillige giver ligefrem Anledning til Fraadseri og Drukkenskab (se ovenfor V. 21). Derfor skulle de dele med hverandre; ellers bliver jo Agapen ikke, hvad dens Navn udsiger: et Kjærlighedsmaaltid. Og paa den anden Side: skal Agapen bevare sin Charakter som et religiøst Maaltid, skal den ikke blive et slet og ret Maaltid til Tilfredsstillelse af legemlig Hunger, da maa man ikke komme hungrig til den. Agapen skal jo være en Ytring og en Bestyrkelse af Broderkjærligheden; men det kan den ikke blive, naar man kommer til den forat mætte sig; thi da bliver den jo atter kun et Middel til Tilfredsstillelse af en personlig Trang. Derfor maa man stille sin Hunger hjemme, før man gaar til Agapen. Sker ikke dette, da vil den Enkeltes Hunger igjen gjøre sig gjældende paa en saadan Maade, at de samme forargelige Scener, som her have været paatalte, ville gjentage sig, og Resultatet vil blive, at deres Sammenkomster ville blive dem til Forsyndelse og til Dom. — De nærmere Bestemmelser angaaende

dette Punkt vil Apostelen give personlig, naar han nu snart kommer til Korinth.

VII. Kap. 12—14. Fra de alvorlige Anker, som Apostelen har at rette mod Menigheden for den profane Kjødelighed, der traadte frem ved dens Nydelse af Herrens Nadver, gaar han nu over til, hvad han har at sige sine Læsere i Anledning af det i flere Henseender skjæve og urigtige Forhold, hvori de havde stillet sig til *Aandens overordentlige Gaver, Charismerne*. Vi have forhen dvælet ved dette Punkt og seet, hvad der var den egentlige Grund til den korinthiske Menigheds Skrøbeligheder overfor denne i dens Midte saa rigt optrædende Fylde af Aandsmagtens Aabenbarelse. Det var med eet Ord Mangel paa ydmyg Kjærlighed. Hvad der af Herren, som uddeler disse Gaver, var ment som et Middel til Menighedens Opbyggelse, forvendte Mange af Menighedens Lemmer kjærlighedsløst til et Middel til Mættelsen af sit Hovmod; hvad der var ment som en Tjeneste, deraf gjorde de hoffærdigen en Anledning for sig til at glimre fremfor Andre. Derfor bleve de enkelte Charismer af dem stillede op imod hinanden og afveiede mod hinanden — hvorved Maalestokken ikke var deres større eller mindre Gavnlighed for Menigheden, men deres mere eller mindre opsigtvækkende Charakter —, og de Aandsgaver, som de efter denne Bedommelse ansaa for de største, eftertragtede de af hoffærdig Glimrelyst med et indtil Sygelighed gaaende Begjær, medens de vare ligegyldige ved andre, der under et mindre opsigtvækkende Ydre kunde skjule en større Evne til at gavne; navnlig var det den underfulde Tungetale, som paa denne Maade stod høit i Pris hos dem, og som de indrømmede en Plads og gav en Anvendelse ved sine gudstjenstlige Forsamlinger, der ikke kunde retfærdiggjøres ved denne specielle Gaves særegne Værd, og som ligefrem stred mod Hensynet til det virkelig Opbyggelige. Den Behandling, som Apostelen ved disse Skjævheder finder sig tilskyndet til at underkaste hele dette Spørgsmaal

om Charismerne, forløber gjennem en Tankerække, der Punkt for Punkt bestemmes af Hensynet til denne falske Betragtning af de overordentlige Aandsgaver i Almindelighed og af Tungetalen i Særdeleshed. Han udvikler først, hvorledes hin Maalen og Veien af disse Gaver, hvorved de stilledes op imod hinanden, og kun enkelte af dem bleve Gjenstand for Eftertragten, medens andre oversaaes og ringeagtedes, beror paa en Miskjendelse, ikke blot af deres Enhed, idet de ere Gaver af den ene og samme Gud og sigte til det ene og samme Formaal, Menighedens Opbyggelse, men ogsaa af Menighedens Væsen som en Organisme, der just kræver en Flerhed af forskjellige Tjenester og Gaver og ligesaa lidt kan undvære den tilsyneladende uanseeligere som den mest glimrende og opsigtvækkende (Kap. 12). Og fordi der i hele dette Væsen aabenbarede sig en bedrøvelig Mangel paa den Kjærlighed, der er betænkt paa at tjene Næsten og ikke søger sit Eget, priser Apostelen just i denne Sammenhæng Kjærligheden som den ypperste af alle Aandens Gaver, uden hvilken de allesammen, hvor herlige de end i sig selv kunne være, intet Værd have (Kap. 13). Endelig gaar han specielt ind paa en Fremstilling af den Aandsgaves Væsen og Bestemmelse, der navnlig eiede Tiltrækningskraft for de glimresyge Korinthier, Tungetalen, idet han navnlig ogsaa fremhæver, hvorledes denne Gave, trods sin opsigtvækkende Form, maa staa tilbage for den tilsyneladende beskednere Profeti, naar den eneste rette Maalestok for Charismernes større eller mindre Værd anvendes, nemlig Hensynet til deres Evne til at gavne, og giver de af dette Forhold mellem de to Aandsgaver flydende praktiske Forskrifter for, hvorledes de bør komme til Anvendelse i Menighedens Forsamlinger (Kap. 14).

a. Kap. 12. Førend Apostelen gaar ind paa den positive Behandling af det hele Spørgsmaal, maa han imidlertid afgive en Erklæring, hvis eiendommelige Indhold er fremkaldt ved den Reaktion, som det overdrevne Begjær efter overordentlige Aandsgaver og navnlig det paatagelig usunde Væsen, der blev drevet med Tungetalen, havde fremkaldt indenfor Me-

12, 1—3. nigheden. Nogle af dennes Lemmer vare nemlig, som vi ovenfor have seet, blevne ængstelige ligeoverfor hele denne Higen efter Charismer, hvis Skjævhed de saa, og navnlig ligeoverfor denne hemmelighedsfulde Tungetale, hos hvilken de fandt en foruroligende Lighed med de dæmoniske Impulser, hvis Magt de saa ofte havde fornummet i sin hedenske Fortid. Deres Ængstelse her gik saa vidt, at de endog vare bekymrede for, at de uforstaaelige Ord, som Tungetaleren i sin ekstatiske Tilstand frembragte, ligefrem kunde indeholde Bespottelser af Christus. Hvor megen Skjævhed der nu end kunde aabenbare sig i hin sygelige Attraa efter Aandsgaverne og specielt efter Tungetalen, saa er det dog paa den anden Side klart, at der i denne Ængstelse omvendt udtaler sig en ligesaa urigtig Miskjendelse af Guds Aands Virken i Menigheden. Apostelen kan derfor ikke gaa ind paa den førstnævnte Yderlighed, førend han har afvist denne sidste. Til den Ende minder han selv sine Læsere om de Erfaringer af en overmægtig, dæmonisk Indvirkning, som de i Hedenskabet saa rigelig havde gjort, idet de havde følt sig som et modstandsløst Bytte for Satan, naar denne havde drevet dem til Dyrkelse af de stumme Afguder. Men han minder dem herom kun for i Modsætning dertil at gjøre gjældende, at de ikke behøve at frygte for noget Saadant, naar de nu, som Christne, føle sig grebne med Vælde af den Aandsmagt, der kommer over dem. Thi denne Aandsmagt er ikke, som hist, den dæmoniske, men stammer fra Guds egen Aand. Og derfor kunne de ogsaa være ganske rolige overfor denne Tale, som den af denne Aand Grebne fremfører, selv om de ikke forstaa den. Det er umuligt, at Nogen, hvis Tale saaledes formes af Guds Aand, skulde kunne udtale Ord, hvori Christus bespottes; hvor lidet de end forstaa Tungetalerens Sprog, herfor behøve de dog slet ikke at nære nogen Bekymring. Omvendt er selv den simpleste christelige Bekjendelse, om den ellers skal have Sandhed, umulig uden denne samme Guds Aands virksomme Bistand. Saa bør da Aandens Virken i Menigheden i denne Form,

som frembringende den aandelige Tale, ikke være Gjenstand for deres Bekymring eller Ængstelse. Hvor denne Aandens Virken er, kan dens Frugt aldrig blive en Tale, der strider mod deres Christenstand og Christenbekjendelse; den af Aanden virkede Tale er, selv i sin høieste, mest overordentlige Form, kun en Ytring af den samme Aandens Drift, der er nødvendig endog for den enkleste Bekjendelse af Christentroen.

Efter saaledes at have beroliget de ængstelige Menig- 12, 4—11.
hedslemmer specielt overfor denne ene Hovedform af de overordentlige Aandsgaver, Tungetalen, gaar Apostelen over til at udvikle den første Tanke, der kunde vise de øvrige korinthiske Christne, paa hvilke Afveie deres Betragtning af Charismerne overhovedet havde forvildet sig. De havde gjort sig skyldige i den samme Miskjendelse her, hvor det gjaldt den i Aandsgaverne fremtrædende Udrustning til Tjeneste i Menigheden og for Menigheden, som ovenfor, hvor det gjaldt Tjenerne: [1]) de havde overseet og sønderrevet den væsentlige Enhed, der forbinder det kun i sin ydre Form Forskjellige. Thi alle disse Aandsgaver, der fremtræde i saa mange forskjellige Skikkelser, ere i sin inderste Grund Eet. De ere Eet i Henseende til sit Udspring, saavist som den Aand, hvis Gaver de ere, er een, den Herre, som ved dem skal tjenes, er een, den Gud, som ved sin Kraft frembringer dem allesammen, er een. Og de ere Eet i Henseende til Bestemmelse og Endemaal, saavist som de allesammen tilsigte det for Menigheden Gavnlige og intet Andet ville end tjene Guds Rige. Denne Gavernes væsentlige Enhed ophæves ingenlunde ved den Forskjel i Formen, hvorunder de fremtræde, idet de uddeles til de Enkelte. Her er der vistnok en stor Forskjel. Thi den i sig selv ene Aandsmagt kan snart aabenbare sig paa Erkjendelseslivets Omraade; her fremtræder den som en af Aanden virket høiere Visdom eller som en ligeledes af Aanden frembragt dybere Indsigt, begge Gaver ledsagede af Evnen til at udtale sig for Andre, hvorved de jo

[1]) Smlgn. 3, 5—9.

først blive skikkede til at tjene Andre til Gavn. Snart kan Aandsgaven fremtræde paa Handlingens Omraade; her antager den Formen af den undergjørende Tro, der igjen kan ytre sig enten i Evnen til underfuld Helbredelse af Sygdomme eller i andre Aabenbarelser af Undermagten. Snart endelig kan Aandsmagten aabenbare sig paa Talens Omraade; her viser den sig enten som Profeti eller som Tungetale, — to Aandsgaver, der ved Siden af sig have som tilsvarende Gaver Evnen til at bedømme Aander d. e. til at afgjøre, hvorvidt den aandelige Magt, som i det enkelte Tilfælde ter sig virksom ved Frembringelsen af den profetiske Tale, er Guds Aand eller Løgnens Aand, til at afgjøre, hvorvidt den talende Profet er en Guds Profet eller en falsk Profet, — og Evnen til at fortolke Tungetalen og oversætte den i almindeligt menneskeligt Sprog, uden hvilken Tungetaleren ikke vil kunne forstaaes af dem, der høre hans hemmelighedsfulde Tale. Men alle disse mange Aandsgaver ere netop Gaver af den ene og samme Guds Aand, der efter sin egen frie Villie og Beslutning uddeler sin Gave forskjelligt til de Forskjellige.

12, 12 —31. Denne Gavernes Forskjellighed er nu ikke en tilfældig eller vilkaarlig, men dybt begrundet i den Menigheds Væsen, til hvis Gavn de allesammen sigte. Thi Menigheden er en Organisme, og som enhver Organisme just deri adskiller sig fra det Uorganiske, at den ikke, som dette, fremtræder i en død Ensartethed, men derimod i en levende Samvirken af forskjellige, indbyrdes uensartede Kræfter, saaledes er det Samme Tilfældet med Menigheden. Den er en Enhed i og under Mangfoldighed, et Legeme med mange Lemmer, der hvert have sin særegne Opgave, sin eiendommelige Bestemmelse, og af hvilke intet kan undværes eller være borte. Det var dette, de korinthiske Christne oversaa, naar de higede kun efter disse eller hine bestemte Charismer, medens de ringeagtede andre. Christus, hvis Legeme Menigheden er, fremtræder i dette sit Legeme som en Enhed, der er sammensat af en Mængde forskjellige Lemmer. Det er just denne Lemmernes indbyrdes Forskjel, bestaaende i deres for-

skjellige Opgaver og Tjenester, som betinger det organiske Liv af Menighedslegemet, der under al denne Forskjel har sin væsentlige Enhed deri, at det i sin Helhed er Christi Legeme, gjennemtrængt af hans ene Aand, ligesom det menneskelige Legeme har sin Enhed i det menneskelige Jeg, der forbinder og sammenknytter, hvad der uden det vilde være et dødt Aggregat af usammenhængende Lemmer. Her kan intet Organ undværes, her er ingen Tjeneste unyttig eller overflødig (V. 12. 13). Det forholder sig i dette Stykke med Menigheden ganske paa samme Maade som med det menneskelige Legeme, der jo ikke bestaar blot af eet Lem, men af mange. Dets mindre anseelige Lemmer — som Foden, der jo synes ringe i Sammenligning med Haanden, eller Øret, der jo er uanseeligt i Forhold til Øiet — høre ligesaa helt og fuldt med til Legemet som de anseeligste; ja de kunne absolut ikke undværes for Legemet, som, hvis de vare borte, vilde mangle Sandser og Kræfter, uden hvilke Legemet ikke kunde bestaa. Men ligesaalidt kan Menigheden undvære de Gaver og Tjenester, der fremtræde i en uanseeligere Form; deres Mangel vilde ligesaa føleligt berøre Menighedslegemet, vilde ligesaa sikkert berøve dette, hvad der ikke kunde være borte uden stor Skade for det Heles Trivsel (V. 14—20). Ja ikke engang de med høiere og anseeligere Gaver Begavede vilde for sin egen Del kunne undvære den Hjælp og Tjeneste, der ydes af dem, hvis Gaver ere mindre glimrende, saalidt som Øiet kan undvære Haanden eller Hovedet Fødderne; Alt er her nødvendigt, ikke blot for det Heles Vel, men ligesaavel ogsaa for den Enkeltes, hvormeget han end kunde føle sig fristet til at se ned med Ringeagt paa de mindre rigt Udstyrede (V. 21. 22). Og ogsaa deri kunne de med mere glimrende Gaver Udrustede tage Lærdom af, hvad der finder Sted ved Legemet, at de af dettes Lemmer, der ikke alene ere uanseelige men endog ligefrem uanstændige, just derfor ere Gjenstand for vor større Omhu, idet vi jo blufærdig sørge for at dække og tilhylle dem; paa samme Maade bør de mere begavede Menighedslemmer vise en ganske

særegen Varlighed ligeoverfor dem i sin Midte, der staa afgjort tilbage for dem i Begavelse og Udrustning, bør med varsom Kjærlighed støtte og hjælpe dem (V. 23—25). Og endelig: ligesom Forbindelsen mellem Legemets Lemmer er en saa inderlig og Enheden af Legemet, der indbefatter dem alle, en saa dyb og væsentlig, at baade det Onde og det Gode, der vederfares eet Lem, levende fornemmes af alle de andre Lemmer og af det hele Legeme, saaledes kan heller ikke i Menigheden eet af dens Lemmer vantrives eller gaa tilbage i det Aandelige, uden at dette for det hele Samfund vilde forvolde en Tilbagegang af dets aandelige Sundhed og Trivsel, medens omvendt heller ikke eet af Menighedens Lemmer kan naa et høiere Standpunkt af aandelig Udvikling eller en høiere Fylde af Gave og Evne, uden at dette vil forøge Samfundets Vel. Hvilken Blindhed derfor, kun at tænke paa sig selv, kun for sig at attraa denne eller hin Gave, da man dog i sin solidariske Enhed med alle Menighedens Lemmer har Vinding ogsaa af enhver Gave, der bliver enhver Anden af dem til Del, og Tab af den Tilbagegang, som enhver Broder maatte lide. Her er den Enes Gave Alles Gave, den Enes Tab Alles Tab (V. 26). Efterat Apostelen saaledes ved denne sin dybe Belysning af Legemet og Lemmerne i deres indbyrdes Forhold har lært sine Læsere det rette Blik paa Gaverne i deres Forskjellighed og det rigtige Syn for al denne Forskjels Betydning og for Nødvendigheden ogsaa af de mindre anseelige Gaver, samt endelig mindet dem om den Menighedens dybe og væsentlige Enhed, i Kraft af hvilken det enkelte Menighedslem ikke blot skal tænke paa sig og sin Gave men ligesaavel ogsaa have kjærlig Omtanke for de Andres, giver han den direkte Anvendelse paa Menigheden og dens Forholde af, hvad han her i figurlig Tale har udsagt om Legemet, Menighedens Billede. Læserne ere jo, som en christen Menighed, Herrens Legeme, og paa dette Legeme ere de, hver efter sin Del, de enkelte Lemmer. I Overensstemmelse med de legemlige Lemmers forskjellige Stilling, Funktioner og Opgaver har da ogsaa Gud anvist de

forskjellige Menighedslemmer forskjellige Tjenester, hvorigjennem just Menighedens Væsen som en levende Organisme kommer til Udtryk og Fremstilling. Her er der Apostle, Profeter og Lærere; her findes der en rig Mangfoldighed af Gaver, Evner og Kræfter. Og af alt dette have de enkelte Menighedslemmer, hvem Gaverne overhovedet ere blevne til Del, faaet hver sin Andel. Thi ligesaalidt som paa Legemet alle Lemmer have en og samme Funktion, hvorved ikke alene uundværlige Sandser og Kræfter vilde forsvinde, men ogsaa selve Legemet vilde ophøre at existere som saadant, ligesaalidt have i Menigheden alle dens Lemmer den samme Gave eller den samme Opgave. Denne Guds Anordning skulle da de blandt Læserne, hos hvem hele denne skjæve Betragtning af Charismerne ytrede sig, lade blive sig til Lærdom. De tragtede allesammen efter, hvad de ansaa for de «største» blandt Aandsgaverne. Herved glemte de just, at Menigheden ikke kan undvære nogen af disse, heller ikke dem, der synes uanseeligere. Hvis de fik sit Ønske opfyldt og naaede Maalet for sin Attraa, da vilde jo Følgen blive den, at alle charismatisk Udrustede kom i Besiddelse af de samme Gaver, hvorved just hin Ensformighed vilde opstaa, der ligesaa meget strider mod Menighedens organiske Væsen som mod Guds Hensigt med at uddele de forskjellige Gaver (V. 27—30). Det gjælder derfor at være tilfreds med den Stilling, man faar sig anvist af Guds Aand, der efter sin frie Beslutning uddeler Gaverne saa forskjelligt, og med den Begavelse, man af ham modtager, saaat man ikke bliver mismodig over sin Gave eller endog misunder Andre deres. Imidlertid kan ogsaa dette misforstaaes. Det er hermed ikke Apostelens Mening, at man i træg Dorskhed skal anse det for en ligegyldig Sag, om man har nogen Gave eller ei, og hvilken Gave man har. Det gjælder ogsaa her, som overhovedet i Christenstanden, at finde den rette Midte mellem den uafladelige Stræben fremad, der er den Christne væsentlig, og Tilfredsheden med det Maal af Naade, som man har faaet af Gud. Ogsaa ligeoverfor Aandsgaverne bør den

Christne derfor ønske sig et stedse rigere Maal af Naadens Udrustning, om han end samtidig ydmygt takker Gud for, hvad han har faaet, og er betænkt paa at bruge det i Troskab. Men denne Stræben efter en rigere charismatisk Begavelse vil blive noget ganske Andet end den Attraa, der besjælede Korinthierne. Naar disse higede efter «større» Gaver, da var dette et Udtryk for Egenkjærligheden, der søgte det, hvormed den kunde glimre. Den Higen derimod, som Apostelen ikke blot tillader men tilraader, er intet Andet end Frugten af Kjærlighedens Ønske om at være Brødrene og Samfundet til saa meget Gavn som muligt. Derfor bliver ogsaa Gavernes «Storhed» her bestemt paa en ganske anden Maade end hist. De korinthiske «Aandelige» kaldte de Gaver «store», der ved sin paafaldende, opsigtvækkende Form indbragte sine Eiermænd Opmærksomhed og Beundring. For den sande, af Kjærligheden fødte Higen efter «større» Aandsgaver ere derimod de Gaver «store», ved hvilke man kan stifte mest Gavn, selv om de fremtræde i en prunkløs og jævn Form. Saa er det da *Kjærligheden*, som her skal give Lys og vise Vei. Derfor knytter Apostelen til denne sin Opfordring: «tragter efter de største Naadegaver!» strax det Ord: «og jeg viser Eder en endnu bedre Vei», d. e. en Vei, som vil føre Eder sikrere og længere frem mod Fuldkommenhedens Maal, end om I tragtede efter og fik de største Charismer. Denne Vei er, som det umiddelbart Følgende viser, det at hige efter *Kjærlighed*. Vistnok hører Kjærligheden ikke med blandt de *overordentlige* Aandsgaver, hvorom her handles; thi den er en uundværlig Del af det nye Væsen, som enhver sand Troende modtager, ja er dette Væsens Grundkraft selv. Men uden den er Besiddelsen af hine Gaver værdiløs baade for deres Eiermand selv og for Andre. Thi Kjærligheden alene giver Personligheden dens rette Værd, og Kjærligheden alene gjør skikket til at være Andre til Tjeneste.

b. Kap. 13. Kjærligheden alene giver Personligheden dens rette Værd; thi den sande Dom, Guds Dom, spørger ikke efter, hvad et

Menneske *gjør*, men hvad han *er*. Om et Menneske eier 13, 1—3.
Tungetalens Gave i dens rigeste Fylde, men ikke eier Kjærlighed, da er han blot for Aanden, der bevæger hans Tunge, hvad det klingende Erts er for den, der slaar paa det og faar det til at tone, — ligesaa personlig udelagtig, ligesaa uden-forstaaende i Forhold til sin egen Gave; Gaven er da Noget, han selv Intet. Og om et Menneske har Profetiens Gave og besidder den mest omfattende Erkjendelse og den undergjørende Tro i dens høieste Kraft, men er blottet for Kjærlighed, da har han vistnok Meget, men personlig er han Intet; thi kun den er Noget, der staar i Guds Liv og Samfund. Ja om et Menneske gjør Kjærlighedens Gjerninger, og det i deres høieste Form, idet han ofrer Alt, hvad han har, til Andre og hengiver sit Liv for Guds Ære, men hverken hint Velgjørenheds Offer eller dette Martyriets er Kjærlighedens virkelige Frugt, fordi den fattes ham: da kan det, der saaledes gjøres, vistnok komme Andre tilgode, men selv har han intet Gavn deraf; thi kun *de* Gjerninger skulle paa hin Dag krones med Naadelønnen, der ere Gudsaandens Frugt i Tro og Kjærlighed. Men ligesom Kjærligheden alene giver 13, 4—7.
Personligheden Værd, saaledes gjør ogsaa den alene skikket til at tjene Andre. Thi den har just alle de Egenskaber, der formaa at give baade Lyst og Evne til en saadan Tjeneste, og den er fri for Alt, der røver Evnen til Tjenesten eller gjør denne usmagelig for dem, hvem den ydes. Positivt og negativt formaar saaledes Kjærligheden som Egoismens Modsætning i alle dens Former at give den Villighed og den Evne til at tjene Andre, uden hvilken disse ikke ville faa Gavn selv af den rigeste Gave.

Det er sandt: Kjærligheden hører ikke med til Aandens 13, 8—13.
overordentlige Gaver, som Profetien eller Tungetalen; den udgjør en Del af det for alle Troende Fælleds, hører saatsige med til den Christnes daglige Dragt; endog for andre Gaver, der heller ikke høre med blandt Charismerne, som f. Ex. den almindelige, ikke charismatiske Erkjendelse, synes den beskedent at træde tilbage. Og dog, hvor stort er ikke

dens Værd! Den falder aldrig bort, medens de Profetier, der have været udtalte herneden, den Tungetale, som her har lydt, og de Erkjendelsens Resultater, som her have været vundne, engang skulle forsvinde og forglemmes. Hvem vil længer tænke paa det Ufuldkomne, naar det Fuldkomne er tilstede — hvem vil længer komme den dennesidige stykkevise Erkjendelse ihu eller den stykkevise Profeti, naar den hele Sandheds Fylde er aabenbaret til fuld Beskuelse? Hvad man som Barn eier og eier med Glæde: den barnlige Tale, den barnlige Sands med dens smaa Interesser, den barnlige Dømmekraft, alt dette lader man jo uden Savn falde, naar man træder ind i den voxne Alder. Saaledes ogsaa her. Vor Skuen af den evige Sandhed er endnu kun en middelbar, formidlet gjennem endelige Medier — Naturen, Historien, det aabenbarede Ord —, der kun ufuldkomment evne at gjengive Uendelighedens Billede, ligesom Speilet kun giver Billedet mere eller mindre ufuldkomment[1]); endnu ligger det, som vi beskue, for os affattet i en Gaade, der paa engang aabenbarer og tilhyller, og som vi maa granske forat se at komme til dens Løsning. Men engang skulle vi skue uden at enten Speilet eller Gaaden er forhaanden, fordi da ikke længer Guds Sandheds Straaler skulle brydes gjennem Endelighedens ufuldkomne Medier, fordi da hverken Naturen eller det menneskelige Ord skulle være Bærerne af Guds Væsens uendelige Fylde, men dette selv umiddelbart skal frembyde sig til Beskuelse og Nydelse, og vi skulle se ham, som han er.[2]) Da skal derfor ogsaa vor Erkjendelse blive en fuldt adækvat, der ganske svarer til og ganske rummer og magter sin Gjenstand, ligesom vi til vort Væsens inderste og lønligste Kroge ere gjennemtrængte af den Guds Erkjendelse, hvormed han allerede herneden har grebet og tilegnet sig os som Sine. Men medens saaledes de Gaver, hvormed Christenlivet herneden har været udrustet, skulle forsvinde til-

[1]) Man tænke paa de slebne Metalspeil, som Oldtiden alene kjendte.
[2]) 1 Joh. 3, 2.

ligemed det, saa er der en hellig Trias af Kræfter ved den Troendes aandelige Liv, der ikke skal forsvinde, men som skal vedvare i al Evighed: Troen, Haabet og Kjærligheden. Thi saasandt som Troen intet Andet er end Personlighedens tillidsfulde Selvhengivelse til Naadens Gud, saasandt bliver den det Bærende for Menneskets Gudsforhold gjennem dets hele Existents, i Evigheden ikke mindre end i Tiden. Og saavist som Haabet intet Andet er end den faste Forvisning om Frelsens seierrige Fuldendelse, saavist er der intet Moment af den salige Evighed, hvori den Salige ikke besjæles af Haabet, det gjør det utvivlsomt vist for ham, at den samme Frelsens Fryd, som han nu smager, skal blive hans Lod og Del gjennem hele Evighedens uendelige Udstrækning. Og Kjærligheden forbliver det Baand, der knytter ham til Gud og Gud til ham. Men den største blandt disse Tre er dog Kjærligheden, naar Maalestokken for Storheden er Hensynet til, hvad der bringer Næsten det rigeste Gavn Vel maa derfor denne Apostelens Lovprisning af Kjærligheden løbe ud i den Opfordring: «higer efter Kjærligheden!», efter Kjærligheden, som saa Mange blandt de korinthiske Christne havde glemt under sin umættelige Higen efter Aandsgaverne.

Vi have hørt, at blandt disse Aandsgaver var der navnlig een, som stod høit i de korinthiske «Aandeliges» Betragtning, og som de ønskede at eie fremfor de andre: Tungetalen. Ved Siden af denne agtede de det andet Charisme paa Talens Omraade, Profetien, ringe, trods denne sidstes unægtelige større Gavnlighed for Menigheden. Dette Profetiens større Gavn fremfor Tungetalen beror paa, at medens Tungetalen i sig selv er uforstaaelig og derfor kun da kan bringe Tilhørerne Opbyggelse, naar den som sit Supplement har Fortolkningens Gave, hvorved Aandens hemmelighedsfulde Tale kan oversættes i almindeligt menneskeligt Sprog, c. Kap. 14.[1])

[1]) Se om hele dette Kapitel og navnlig om Afsnittet V. 20—25 *min* «Exegetiske Studie» over dette sidstnævnte Sted i «Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge» for 1875, Side 193—235.

saa er derimod Profetien allerede som saadan forstaaelig — thi den fremføres jo i det sædvanlige Menneskesprog — og trænger derfor ikke til nogen supplerende Udfyldning ved nogen anden Aandsgave. Dette er saa vist, som Talens Forstaaelighed overhovedet er Betingelsen for dens Evne til at opbygge. Men denne, som det synes, saa indlysende og selvforstaaelige Grundsætning oversaa de korinthiske «Aandelige». Derfor ikke blot overvurderede de Tungetalen, blændede ved dens opsigtvækkende, paafaldende Charakter og dens deraf flydende Evne til at paadrage Tungetaleren Opmærksomhed og lade ham glimre blandt Brødrene; men de anvendte den ogsaa paa en Maade, der skarpt stred mod dens Bestemmelse. Thi uagtet det maatte være meningsløst at lade den komme tilorde i Menighedens Forsamlinger, medmindre der var en Fortolker tilstede, der kunde tyde den og saaledes lade dens Indhold komme den forsamlede Menighed tilgode, saa lode de den i yppig Fylde komme tilorde i Sammenkomsterne, selv om der ingen Fortolker var tilstede; de lode en uforstaaelig Tale lyde i de Forsamlinger, hvori Menigheden var kommen sammen forat hente Opbyggelse! Dette paatagelige Misbrug af den ufortolkede Tungetale belyser nu Apostelen, idet han først udvikler hin Grundsætning om enhver Tales Forstaaelighed som Betingelse for dens Evne til at opbygge og anvender dette paa disse to Charismer Tungetalen og Profetien (V. 1—19), hvorefter han underkaster Anvendelsen i Menighedsforsamlingerne af den ufortolkede Tungetale en skarp Kritik, der blotter Meningsløsheden af en saadan Brug af Gaven og viser, hvorledes Gaven selv herved kommer til at forspilde enhver Virkning og forfeile sin Bestemmelse (V. 20—25). Derpaa giver han, paa Grundlag af det saaledes Udviklede, den praktiske Forskrift angaaende den Maade, hvorpaa Tungetale og Profeti bør komme til Anvendelse ved Menighedens Forsamlinger (V. 26—33, a). Hertil knytter han — som et Anhang — et Forbud mod Kvindens Optræden med Tale i disse Sammenkomster (V. 33, b—36). Endelig afsluttes det hele Afsnit med en Op-

fordring til lydig Anerkjendelse af denne hans Anvisnings Ret og en almindelig Formaning angaaende det Forhold, hvori Menigheden bør stille sig til disse to Charismer Profetien og Tungetalen (V. 37—40).

Allerede ovenfor[1]) opfordrede Apostelen sine Læsere til at lade det være Gjenstand for deres Ønske og Eftertragten at komme i Besiddelse af Aandsgaverne, og det de største blandt dem d. e. de gavnligste. Han gjentager her sin Opfordring, og det saaledes, at han som en, der fremfor andre bør eftertragtes af dem, nævner Profetien, denne Gave, som de vare saa tilbøielige til at undervurdere og overse. Men en saadan fremragende Plads i deres Betragtning og deres Ønske tilkommer Profetien fremfor den saa høit skattede og saa ivrig attraaede Tungetale, fordi Tungetaleren ikke taler for Mennesker, der jo ikke forstaa ham, og for hvem hans i Aanden fremførte Tale forbliver en utilgjængelig Hemmelighed, men kun for Gud, der ogsaa her forstaar «hvad Aanden mener»[2]), medens derimod Profeten, hvis Tale er forstaaelig for Mennesker, vil kunne bringe disse Opbyggelse og Formaning og Trøst. Derfor kan vistnok Tungetaleren opbygge sig selv, idet han jo altid fra den Nærhed med Gud, hvori Aanden har hensat ham, vil medbringe Styrkelse og Vækst for sit eget aandelige Liv, saasandt han eier et saadant; men Profeten opbygger Menigheden, for hvem han er et Guds Sendebud, der bringer Guds Tale til hans Børn. Vistnok maa dette ikke forstaaes saaledes, som om Apostelen ikke gjerne skulde se dem i Besiddelse af Tungetalens Gave; denne ønsker han dem megetmere allesammen; men endnu hellere vilde han dog vide dem udrustede med Profetien, og det af den Grund, at Profeten, maalt med Hensynet til det for Menigheden Gavnlige som Maalestok, er større end Tungetaleren; skal denne Sidste blive ligesaa «stor» d. e. ligesaa meget skikket til at gavne, da kræves dertil, at han foruden sin Tungetale ogsaa be- 14, 1—19.

[1]) 12, 31. [2]) Rom. 8, 27.

sidder endnu en anden Gave, Fortolkningens Evne, hvori han selv forstaar, fastholder og kan tyde det dunkle Sprog, som Aanden har frembragt ved hans Tunge; først naar det er suppleret med denne anden Gave, kan hans Charisme bringe Menigheden Opbyggelse. Da nu Sagen forholder sig saaledes, hvad Gavn vilde da Paulus selv, deres Apostel, bringe dem, han, som dog besad Tungetalens Gave i rigere Grad end nogen af dem Alle[1]), om han vilde bruge denne sin Gave blandt dem saaledes, som de uden Betænkelighed anvende den, d. e. uden ledsagende Fortolkning? Skal han gavne dem, maa det jo ske derved, at de forstaa hans Tale, hvad enten dennes Indhold er en Profeti, som er bleven ham aabenbaret, eller en Lære, som han har udvundet ved sin af Gud oplyste Erkjendelse; men en saadan Forstaaelse vil jo ikke være tilstede, om hans Forkyndelse fremføres ved ufortolket Tungetale (V. 1—6). Overhovedet er jo en Tales opbyggende Evne, ja enhver Virkning af den i det Hele taget, absolut betinget af dens Forstaaelighed, d. e. af dette, at den baade er forstaaelig i sig selv og forstaaet af den, til hvem den henvendes. Denne Grundsætning belyses og begrundes ved tre Exempler, hentede fra Læsernes egen Erfaringskreds. Allerede ved de af musikalske Instrumenter frembragte Lyd gjælder det jo, at hvis ikke hver Tone fremtræder kjendelig i sin Forskjel fra andre Toner, vil man ikke kunne forstaa det, der spilles paa dem, ɔ: opfatte dets Mening, den Tanke, som her paa musikalsk Vei søges udtrykt, hvorfor det heller ikke vil kunne gjøre noget Indtryk. Eller mon Nogen vil gjøre sig rede til Kamp, dersom Signaltrompeten, der skal varsle Kampens Begyndelse, giver sin Lyd saa uklart, at de, paa hvem den er beregnet, ikke faa noget distinkt Indtryk af, hvad den Lyd, de hørte, skal betyde? Det viser sig allerede her, hvorledes Virkningen af det, der høres, er ganske afhængig af, at det forstaaes (V. 7. 8). Endnu klarere viser det Samme sig ved den menneskelige

[1]) Se Vers 18.

Tunges Brug. Selv om den, der taler, har sin for ham selv klare Tanke og Mening, vil han dog ikke opnaa at frembringe noget Indtryk paa en Anden, hvis han ikke med sin Tunge formaar at frembringe forstaaelig Tale, men kun ytrer saadanne Lyd, der i det menneskelige Sprog ikke have nogen Betydning — som f. Ex. En, hvis Tunge er lammet ved et Slagtilfælde ell. Lign. —; det viser sig atter her, at det ikke er nok, at der fremføres en Flerhed af Lyd, selv om den, der fremfører dem, har sin bestemte Mening med dem, men at der kræves, at disse Lyd i sig selv ere forstaaelige (V. 9). I disse to første Exempler viser det sig saaledes, at den i sig selv uforstaaelige Lyd er uden Nytte, uskikket til at frembringe Indtryk eller være Meddelelsesmiddel for en Tanke. Men Apostelen tilføier endnu et tredie Exempel, der godtgjør, at det ikke er nok, at Lyden i sig selv er forstaaelig, men at det ligesaa fuldt ogsaa er nødvendigt, at den er forstaaet af den, til hvem den henvendes. Han minder sine Læsere om den store Mangfoldighed af menneskelige Sprog, af hvilke intet er uden Kraft og Evne til at gjøre sig forstaaeligt gjennem de Lyd, det frembringer. Men kjender nu ikke jeg, til hvem et saadant Sprog henvendes, dette Sprogs Betydning, «kan» jeg ikke Sproget, da vil dog dette Sprog være aldeles ubrugeligt som Meddelelsesmiddel mellem den Talende og mig. Hvad hjælper det her, om baade den Talende har sin Mening dermed, og denne hans Mening for Andre kunde udtrykkes forstaaelig ved dette hans Sprog? Mig, som ikke forstaar hans Sprog, kan han dog ikke faa meddelt sin Tanke (V. 10. 11). Saaledes godtgjøre disse tre Exempler, at ved enhver Meddelelse fra det ene Menneske til det andet, der søges formidlet gjennem Lyd (den musikalske Tone, det menneskelige Ord), kræves der allerførst, at den Lyd, der optræder som Meddelelsens Middel (Tonen, Ordet) er baade i sig selv forstaaelig og forstaaet af den, til hvem den henvendes. Med et «saaledes ogsaa I» (V. 12) gaar nu Apostelen over til at anvende det her Udviklede paa Korinthiernes Forhold til Aandsgaverne. Saavist som det

overhovedet bør være Hensynet til Menighedens Opbyggelse, der bestemmer deres Tragten efter Andel i disse Gaver, saavist maa den, der er i Besiddelse af Tungetalens Charisme, ved Siden af dette ogsaa søge Fortolkningens Gave, uden hvilken hans Tungetale netop ikke vil kunne tjene til Opbyggelse for Tilhørerne (V. 13). Thi ved den blotte Tungetale er den bevidste Tankes Organ, Forstanden, «ufrugtbar», den sættes herved ikke i Virksomhed og kommer ikke til at præstere det, som det dog er dens Sag at præstere: bevidste Tanker, der kunne være af Betydning og til Gavn for Andre. For disse kan jo den Indvirkning af Gudsaanden paa Tungetalerens «Aand», der finder Sted under hans ekstatiske Tilstand, ikke have nogen Betydning, dem kan den ingen Opbyggelse bringe, omend Tungetaleren selv, som vi ovenfor saa (V. 4), maa tænkes at medbringe en Forhøielse af sit eget aandelige Liv fra dette umiddelbare Møde med Gudsaanden, selv om heller ikke han forstaar og i den bevidste, klare Tankes Form kan omsætte Indholdet af den underfulde Tale, som Gudsaanden har frembragt gjennem hans Tunge[1]) (V. 14). Derfor maa Regelen for Menighedslemmets Optræden i Menighedens Forsamling blive den, at hans Tilbedelse og Lovsyngen af Gud bliver en saadan, der ikke blot fuldbyrder sig gjennem en ensidig Virksomhed af hans af

[1]) Naar det V. 14 hedder: «dersom jeg beder med Tunge, da beder min Aand, men min Forstand er ufrugtbar», da kommer den menneskelige Aand her i Betragtning som det psychologiske Organ for Vexelforholdet mellem Mennesket og Gud. Dette Organ maa ved Tungetalen tænkes saaledes grebet af den det overvældende Gudsaand, at dets Virksomhed helt og holdent concentreres i Retningen paa Gud, medens samtidig dets Virksomhed i Retningen paa Menneskets egen Sjæl, hvorved Forstanden sættes i Bevægelse og den bevidste Tanke fremkommer, er midlertidig ophævet. Medens saaledes det Normale for Mennesket er, at dets Aand i sin Indvirkning paa Sjælen sætter Forstanden i Virksomhed, er her, under Tungetalerens ekstatiske Tilstand, hans Aand at tænke isoleret, Ledningen mellem hans Aand og hans Sjælskræfter midlertidig afbrudt. Saaledes maa man tænke sig den psychologiske Tilstand, der danner Forudsætningen for Tungetalen.

Gudsaanden grebne Aand, men ved hvilken hans Forstand, hans bevidste Tænkning, er virksom (V. 15). Hans Tilbedelse og Lovsang bør altsaa, forsaavidt som den gives ham i Tungetalens Form, gjøres frugtbar for de andre Menighedslemmer gjennem Fortolkning. Uden ledsagende Fortolkning bør Tungetalen derimod ikke komme tilorde i Menighedsforsamlingen. Hvor meningsløst det vilde være, om man vilde handle imod denne Regel, paavises V. 16 og 17. Hvor skjøn den i Tungetalen fremførte Bøn end er, vil den dog ikke kunne opbygge Andre end dem, der selv ere charismatisk udrustede, nemlig i Besiddelse af Fortolkningens Gave. Den derimod, der selv ikke har nogen af Aandsgaverne, vil Intet faa for sig af den i Tungetalen fremførte Bøn, og af Saadanne maa dog altid en Menighedsforsamling tænkes at bestaa efter sin største Del; det er jo endog let tænkeligt, at der ikke er en Eneste tilstede, som har den Gave, hvorpaa det her kommer an, nemlig Fortolkningens (se V. 28). Det «Amen», hvormed Menighedsforsamlingen besvarer og besegler de i den fremførte Bønner, vil saaledes her maatte udeblive, enten ganske eller dog for de Allerflestes Vedkommende; Bønnen vil blive noget rent Individuelt, til hvilket de Tilstedeværende ikke ville kunne staa i nogensomhelst Rapport, og just derved vise sig som Noget, der slet ikke hørte hjemme i Forsamlingen. Saameget som Apostelen selv end glæder sig i den rige Besiddelse af Tungetalens Gave, vil han derfor i Menighedsforsamling dog heller tale fem Ord, hvori den af hans Forstand virkede Tanke fremtræder forstaaelig for Andre og saaledes skikket til at undervise dem, end titusinde Ord i dette Aandens underfulde Sprog (V. 18. 19).

Apostelen har paavist, at og hvorfor Anvendelsen af den ufortolkede Tungetale i Menighedens Forsamlinger er meningsløs. Men han har en endnu skarpere Anke mod denne i Korinth stedfindende Uskik. Den strider skarpt mod Tungetalens Bestemmelse; den misbruger denne Aandsgave og forvrænger den til en Karrikatur. Og paa samme Tid, som 14, 20—25.

denne overdrevne og kritikløse Anvendelse af Tungetalen tilintetgjør dennes Virkning selv i de Tilfælde, paa hvilke den efter Guds Mening med Gaven just skulde være beregnet, forholder det sig omvendt med den af de korinthiske «Aandelige» saa lidet anseede Profeti. Denne sidste vil stifte desto mere Gavn, jo rigeligere den optræder; ja den vil øve Virkning selv i de Tilfælde, paa hvilke den ikke nærmest er beregnet. Hvad kan være mere skikket end dette til at lære Korinthierne, paa hvilket Vildspor de befandt sig med Hensyn paa sin Opfatning af Forholdet mellem disse to Gaver og sin Anvendelse af dem i Forsamlingerne? — Sin Paavisning heraf indleder Apostelen med den Formaning til Læserne, at de ikke maa være Børn i Henseende til Dømmekraft. Ligeoverfor Ondskaben bør de være Børn, saaat de ikke mere end ganske smaa Børn have Erfaring og personligt Kjendskab ligeoverfor alt ondt, ukjærligt Væsen; men i Henseende til Dømmekraft maa de ikke være Børn, men Voxne. En saadan Barnagtighed røbe de jo netop ved sin kritikløse Anvendelse af Tungetalen. Det er jo netop Barnets Vis at lade sig bestemme mere af sin umiddelbare, ureflekterede Lyst, der navnlig just sættes i Bevægelse ved det Paafaldende, Opsigtvækkende, end af en forstandig Overveielse af det Hensigtsmæssige. Og saaledes var det just her med Læserne. De havde nu engang kastet sin Elsk paa Tungetalen og vilde nu se den anvendt baade i Tide og i Utide, medens de ikke gjorde sig Rede for dens virkelige Bestemmelse og for den Anvisning, som heri laa for dens rette Brug (V. 20). Paa denne Tungetalens Bestemmelse henleder nu Apostelen sine Læseres Opmærksomhed i V. 21 og 22. Han udleder den af et gammeltestamentligt profetisk Ord, Es. 28, 11 flg. Dette Sted udtaler den Tanke, at medens Gud havde talt forstaaelig til sit Folk Israel, saalænge Folket lod ham være sin Gud, saa vilde han derimod fra det Tidspunkt af, da de i Vantro fornægtede ham, tale til dem i et uforstaaeligt Sprog, nemlig gjennem de fremmedtalende Assyrier, som han førte over dem til deres Straf.

Til Folkets Tro svarede Guds forstaaelige Tale; hans uforstaaelige Tale til dem, Talen i det fremmede, uforstaaede Sprog, var Guds Svar paa deres vantro Forkastelse af ham; den skulde være det sidste Middel, ved hvilket han vilde forsøge at gjøre Indtryk paa det vantro Israel. Heraf udleder Apostelen den Slutning, at den af Gudsaanden frembragte uforstaaelige Tale — her altsaa Tungetalen — er beregnet ikke paa Troende, men paa Vantro, bestemt til at ryste disse ved sin fremmedartede Sælsomhed, som en slaaende Aabenbarelse fra en fremmed, udenfor og over deres Erkjendelse liggende Sfære. Saaledes skal Tungetalen være «et Tegn» for de Vantro, der ved sin fra al menneskelig Tale afvigende Form skal frembringe et Indtryk paa disse, der kan lede dem til Eftertanke. Ikke *hvad* der tales, skal her være det Virkende, men *at* der tales paa denne sælsomme Maade, i dette underfulde Sprog. Saaledes er den Eiendommelighed ved denne Tale, at den ikke forstaaes, netop det, hvorpaa det *her* kommer an. Hvor ganske anderledes forholder det sig derimod ikke med Profetien! Denne er bestemt for de Troende; den er, som den af Guds Aand virkede Tale i almindeligt menneskeligt Sprog, et Meddelelsesmiddel for Gud ligeoverfor hans Børn, den er Familiesproget indenfor Guds Hus (V. 21. 22). Men heraf følger da, at Tungetalen som saadan — d. e. den ufortolkede Tungetale — ingen Plads har i Menighedens Forsamling, hvor de Troende komme sammen forat opbygges ved at høre, hvad Gud vil tale til dem. *Her* har den ingen Plads, medmindre det egentlig Virkende ved den kan blive dens Indhold, d. e. medmindre den fortolkes, saaledes at det kan blive vitterligt for de tilstedeværende Christne, *hvad* Aanden taler gjennem dette underfulde Sprog; herved nærmer Tungetalen sig jo til Profetien og bliver skikket til at virke opbyggende paa de Troende ligesom denne. Vilde en Menighed anvende den ufortolkede Tungetale i sine til Opbyggelse bestemte Sammenkomster, da var dette selvmodsigende og meningsløst. Meningsløst, fordi der ikke kunde resultere nogensomhelst

Opbyggelse deraf (V. 1—19); selvmodsigende, fordi Menigheden, de Troendes Forsamling, derved vilde behandle sig selv som en Skare af Vantro; thi til «et Tegn» for disse er den ufortolkede Tungetale alene bestemt (V. 20—22). Forat vise sine Læsere, at en saadan Dom over deres Praxis er berettiget, anvender Apostelen et Exempel, hentet ud fra Livet. Han fører frem for dem en af deres egne Menighedsforsamlinger, i hvilken der ingen anden Tale høres end ufortolket Tungetale. I denne Forsamling træder der nu ind nogle Christne af en anden Menighed, reisende Brødre, der ikke ere i Besiddelse af nogen charismatisk Gave, altsaa heller ikke eie Fortolkningens, samt nogle Hedninger. Hvilket Indtryk ville nu disse, der saaledes blive Vidner til Korinthiernes Praxis, modtage deraf? De Christne, som træde ind, ville til sin Overraskelse se en Menighed, der er samlet til Opbyggelse, men i hvis Sammenkomster der ikke lyder anden Tale end en ganske uforstaaelig, og det uden at Nogen fortolker den! Da de heller ikke selv ere istand til at tolke denne sælsomme Tale, ville de faa et saameget stærkere Indtryk af denne Selvmodsigelse: en Menighed, samlet forat opbygges — og som Middel dertil en Tale, som Ingen forstaar! Dette vilde jo nødvendigvis fremkalde deres Uvillie, ja Spot; de vilde fælde den Dom over en Menighed, der bærer sig saaledes ad, at den er uvittig, ja afsindig. Men en gunstigere Dom ville heller ikke hine Hedninger fælde, der komme til at overvære en saadan tungetalende Menighedsforsamling. Netop paa dem, paa de Vantro, var jo denne ufortolkede Tungetale beregnet; for dem var den bestemt til at være «et Tegn», og dog er det saalangt fra, at den, anvendt paa denne Maade og under disse Omstændigheder, vil opfylde denne sin Bestemmelse, at tvertimod ogsaa de Vantro ville faa et Indtryk af det Urimelige i en saadan Praxis, der er stærkt nok til at bevirke, at Menighedens Tungetale ikke alene forfeiler enhver Virkning paa dem, men endog bliver ogsaa dem en Gjenstand for Spot. Selv Hedningerne maatte, om de bleve Vidner til en Menighedsfor-

samling, hvori kun den uforstaaelige Aandstale lød, allerede i Kraft af sin menneskelige Fornuft forstaa det Urimelige heri. At en Forsamling af Mennesker, der roste sig af at være friede ud af Hedenskabets Taagemørke og af at besidde et særeget aandeligt Lys, søgte sin Vext i dette nye Lys gjennem Taler, der fremførtes i et Sprog, som de selv erkjendte de ikke forstode, — dette maatte ogsaa for Hedningerne fremstille sig som Toppunktet af Daarskab, ja som Afsind. Fordi den Ikke-Christne i en Menighedsforsamling af det her tænkte Slags hører Tungetalens hemmelighedsfulde Sprog rettet — ikke til sig og sine Lige, men til Menighedens egne Lemmer, derfor vil den Virkning, den ellers baade skulde og kunde have havt paa ham, forfeiles, idet hans Betragtning bliver hængende ved hint Absurde. Hvad der ellers kunde og vilde have rystet ham, bliver ham nu til Latter og Spot (V. 23). Men medens saaledes den korinthiske Overdrivelse af Tungetalen medfører, at enhver Virkning af denne forspildes selv overfor dem, paa hvem den virkelig er beregnet, saa vil derimod omvendt en rigeligere Anvendelse af den af dem saa foragtede Profeti have den stærkeste Virkning selv i de Tilfælee, for hvilke den ikke nærmest er bestemt. Apostelen udtalte jo ovenfor, at Profetien er beregnet paa de Troende, som Guds i sædvanlig Mennesketale fremtrædende Meddelelsesmiddel til hans Børn. Men ved en rigelig Anvendelse vil denne Profeti strække sine Virkninger endnu længer, øve Indflydelse og gjøre Indtryk ogsaa udenfor sin egentlige Bestemmelse. Dette paaviser Apostelen i V. 24 og 25. I Modsætning til det frastødende og for den udenforstaaende Iagttager — han være nu en for overordentlige Aandsgaver blottet Christen eller en Ikke-Christen — som en Daarlighed aabenbare Syn, som efter V. 23 frembødes af en forsamlet Menighed, hvori der kun lød ufortolket og uforstaaet Tungetale, tænker han sig nu her en Menighedsforsamling, hvori der kun lyder Profeti. Atter indføres nu her to udenfra kommende Vidner: en Christen, som ikke er i Besiddelse af nogen charismatisk

Udrustning, og en Ikke-Christen. Hvor ganske anderledes vil ikke deres Vidnesbyrd nu falde ud! Ligeoverfor den tungetalende Forsamling bleve de Begge slaaede af det Meningsløse, ja Absurde ved Sagen, og Resultatet blev hos dem Begge Spot. Her mødes de derimod af profetiske Røster. Her kræves ikke, som hist ved Tungetalen, at den Christne, der saaledes tænkes som Vidne til Menighedens Forsamling, selv ogsaa maa være i Besiddelse af nogen overordentlig Aandsgave forat have Opbyggelse af, hvad han hører; thi Profetien lyder i almindeligt menneskeligt Sprog; her vil altsaa selv en ganske slet og ret Christen have Betingelsen for at opbygges af Ordet, der høres. Jo rigeligere det lyder, desto mere vil han derfor gribes deraf, desto dybere vil han erkjende og med desto inderligere Tilbedelse vil han bekjende den levende Guds Nærværelse i den profeterende Menighed. Og nu den Ikke-Christne, der bliver Vidne til den profeterende Menighedsforsamling. Vel er det saa, at Profetien ikke nærmest og egentlig er beregnet paa ham som Hedning. Men alligevel — det kraftige profetiske Vidnesbyrd vil gribe ogsaa ham og tvinge ham paa Knæ for den i Menigheden nærværende og talende Gud. Han vil ikke blot forstaa, hvorledes denne Tale, saa ganske forskjellig fra hint Tungetalens uforstaaelige og ufortolkede Sprog, virkelig kan bære Frugt for dem, til hvem den er henvendt; men han vil ogsaa selv bevæges ved den ud af Profetien talende dybe, hjertekjendende og hjertedømmende Visdom, og Ordet, som egentlig ikke var beregnet paa ham, vil blive kraftigt ogsaa for ham (V. 24. 25). Profetien vil altsaa her, ligeoverfor den Ikke-Christne, endog virke udover sin egentlige Bestemmelse, medens omvendt Tungetalen, anvendt i Menighedsforsamlingen uden Fortolkning, vil forspilde enhver Virkning selv paa dem, paa hvem den dog var beregnet, og kun fremkalde Spot. Men Intet kunde vel bedre vise de korinthiske Christne, paa hvilke Afveie deres Betragtning af disse Aandsgaver og deres Brug af dem havde forvildet sig, end just Eftervisningen heraf.

Paa denne Eftervisning af de to omhandlede Charismers Væsen og Bestemmelse grunder sig nu den praktiske Anvisning for deres Anvendelse i Menighedsforsamlingerne, der gives i V. 26—33, a. Den Alt beherskende Hovedregel, som derfor ogsaa stilles i dette Afsnits Spidse, er her denne: «Alt ske til Opbyggelse!» Denne Regel, som vil iagttages ligeoverfor den Fylde af Aandens Gaver, hvormed Læserne møde frem til sine Sammenkomster, medfører, at Tungetalens Optræden i Menighedens Forsamlinger er absolut betinget af, at der er en Fortolker tilstede. Er dette Tilfældet, da kan to eller i det Høieste tre Tungetalere lade sig høre, kun ikke paa engang, hvorved Fortolkningen vilde umuliggjøres. Er derimod Ingen tilstede, der eier Fortolkningens Gave, da skal Tungetaleren tie i Forsamlingen og bruge sin Gave i Lønkammerets Ensomhed, hvor han er alene med sin Gud; paa denne Maade vil hans Gave kunne bidrage til Styrkelse af hans eget aandelige Liv, medens den uden ledsagende Fortolkning ikke kan gavne eller opbygge den forsamlede Menighed. Og Profetien, som hidtil mangengang endog har været hindret fra at lyde i de korinthiske Menighedsforsamlinger, hvor Tungetalen gjorde sig saa bred, bør der gives Anledning til at komme tilorde, omend ogsaa den maa finde sig i de Indskrænkninger, som foreskrives af Hensynet til den ædruelige Orden, der overhovedet betinger al sand Opbyggelse. To eller tre Profeter bør stedes Adgang til at udtale sig i Forsamlingen, Alt under vogtende Kontrol af dem, der ere udrustede med den Gave at «bedømme Aander» (12, 10), paadet at ingen «falsk Profet» skal faa Lov til at hæve sin Røst i Guds Menigheds Forsamling. Og forat de forskjellige profetiske Individualiteter kunne komme til sin Ret, paadet at den størst mulige Fylde af Opbyggelse maa blive Menigheden til Del, foreskriver Apostelen, at dersom den profetiske Aand griber en Anden af de tilstedeværende Menighedslemmer, da maa ikke den, der først er kommen tilorde, anse sig berettiget til at hindre hin Anden fra ogsaa at fremføre sin Profeti. Megetmere skal i dette Til- 14, 26—33, a.

fælde den Første tie — naturligvis ikke saaledes at forstaa, som om han skulde afbryde sin profetiske Tales Strøm, saasnart den Anden fornemmer Aandens Tale i sit Indre (hvorved jo den samme Uret vilde blive begaaet mod den først Talende, som Apostelen vil hindre denne fra at øve mod den Anden), men saasnart han har faaet udtalt sin «Aabenbaring». Med andre Ord: han bør ikke til sin Profeti, til den Tale, *Aanden* har lagt paa hans Tunge, knytte nogen Tale *af sig selv*, nogen Anvendelse, Formaning, videre Udførelse eller deslige, hvorved han skulde hindre den Anden fra at komme frem med den «Aabenbaring«, som denne har modtaget; Aandens Tale bør have Forretten til at komme tilorde fremfor den menneskelige, hvor god og tjenlig denne i sig selv er, og hvor fuldt berettiget den under andre Omstændigheder kan være. Paa denne Maade bør «to eller tre» Profeter stedes Adgang til at tale i en Menighedsforsamling (V. 26—30). Imidlertid kan Apostelen tænke sig en Indvending fremført mod den Indskrænkning, der saaledes foreskrives ogsaa for Profetiens Vedkommende. Er det da ikke — kunde man spørge — godt og gavnligt, at *alle* Tilstedeværende faa Noget *for sig* i det profetiske Ord? Og vil det derfor ikke være bedre, jo flere Profeter Forsamlingen faar høre, ja vil det ikke være det ene Rigtige, at Samtlige i Mødet, som have en Profeti, faa Anledning til paa Stedet at komme frem med den? Er da ikke just den rigelige Anvendelse af Profetien ovenfor bleven betegnet som tilraadelig? Paa denne tænkte Indvending svarer Apostelen i V. 31—33. Selv om denne af Hensynet til god Orden paabudte Indskrænkning iagttages, ville dog Saamange af Læserne, som overhovedet eie Profetiens Gave, kunne komme tilorde, saaat ingen af de af Aanden meddelte Profetier gaar tabt for Menigheden. Thi en Profet kan saavidt beherske den Aandens Indvirkning, hvis Gjenstand han er, at han ikke nødes af den som af en uimodstaaelig Naturmagt til at udtale sin Profeti *paa Stedet*, i samme Moment hvori den gives ham. Megetmere ere «Profeters Aander Profeter underdanige», hvori da ogsaa lig-

ger, at Profeten som saadan besidder Evnen til at fastholde i Mindet til en anden Gang den ham meddelte Profeti. Saaledes vil hint Forbud mod mere end tre Profeters Optræden i en og samme Menighedsforsamling ikke behøve at medføre, at nogen Profeti gaar tilspilde. «I *kunne* Allesammen — saa Mange af Eder, som overhovedet ere Profeter — profetere efter hinanden», saaat dette ikke behøver at ske i en og samme Forsamling; der er ingen tvingende Nødvendighed tilstede, som kræver, at I optræde Alle paa en Gang. Forholdt Sagen sig anderledes, da var Gud, fra hvem Profetiens Gave stammer, og hvis Væsen og Villie derfor ogsaa maa udtale sig i dens Væsen, en «Forvirringens Gud», saasandt som chaotisk Forvirring maatte blive den uundgaaelige Følge, dersom ikke Profeterne vare saavidt Herrer over den Aandsmagt, som driver dem. Men Guds Væsen er tvertimod saadant, at «Fred», en fredeligt ordnet, harmonisk reguleret Tilstand stemmer med hans Villie. Derfor maa det allerede paa Forhaand staa fast, at den profetiske Aandsmagts Drift er af den Beskaffenhed, at hin ellers uudeblivelige Forvirring kan undgaaes og denne «Fred» opretholdes.

Hertil knytter nu Apostelen et Forbud mod, at Kvinder 14, 33, b optræde med nogensomhelst Tale i de gudstjenstlige For- —36. samlinger. Sammenhængen mellem dette Forbud og den ovenfor givne Forskrift ligger déri, at Anvisningen i begge Tilfælde angaar den rette, sømmelige Orden ved Menighedens Sammenkomster. Kvindernes Taushed i disse Forsamlinger beror paa og stemmer med det Underkastelsens Forhold, der overhovedet er dem anvist af Guds Ord, og den skal iagttages ikke blot saaledes, at de ikke komme tilorde med nogen Tale, beregnet paa at lære Andre, men ogsaa saaledes, at det er dem forment, under selve Sammenkomsten at komme frem med de Spørgsmaal om nærmere Oplysninger eller Forklaringer, som kunde foranlediges ved, hvad de der have hørt; saadanne Spørgsmaal skulle de spare, indtil de ere komne hjem. Den modsatte Praxis i Korinth tør Apostelen saa meget hellere haabe vil falde bort ved dette

hans bestemte Forbud, som jo Menigheden i Korinth ikke vil kunne hævde sig Rangen som alle andre Menigheders Moder eller som den eneste christne Menighed; det vil derfor forhaabentlig ikke kunne falde den ind for sit Vedkommende at ville hævde en Praxis, der strider mod, hvad der er Skik og Brug i samtlige andre Menigheder.

14, 37 —40. Efter denne Digression vender Apostelen atter tilbage til sit egentlige Emne: Menighedens Forhold til og Anvendelse af Charismerne. Han vender sig først til dem blandt Læserne, der fremtraadte med Prætensionen paa at være «Aandelige» eller overhovedet i Besiddelse af de overordentlige Naadegaver. Disse opfordrer han til at erkjende hans i det Foregaaende givne Anvisninger og disses Begrundelse som et Ord af Herren; deri vil han se et Vidnesbyrd om, at de virkelig have Herrens Aand. Forsaavidt som de derimod ikke skulde ville anerkjende hans Ord for at stamme fra Herren, da vil han deri se et Bevis for, at deres Aandelighed er en falsk og indbildt; men da kan ogsaa deres Anerkjendelse kun være ham en ganske ligegyldig Sag (V. 37. 38). Derpaa vender han sig til den hele Menighed og sammenfatter som i en Sum hele den forangaaende Anvisning i dette Ord: «tragter efter at profetere, og forhindrer ikke Talen med Tunger; men Alt ske sømmeligt og med Orden!» I dette Ord er baade det rette Forhold mellem disse to Aandsgaver paany indskjærpet imod den Miskjendelse deraf, som havde grebet om sig i Korinth, og Hovedgrundsætningen for deres Anvendelse i Menighedsforsamlingerne afsluttende lagt Læserne paa Hjerte (V. 39. 40).

VIII. Kap. 15. Det sidste — men ingenlunde uvæsentligste — af de Emner, som Apostelen behandler i dette Brev, er den af «Nogle» blandt Menighedens Lemmer fornægtede Lære om *de Dødes Opstandelse*. Vi have ovenfor seet, af hvad Natur den Fornægtelse af denne Lære var, der havde vist sig indenfor den korinthiske Menighed, og til hvilke Grunde den støttede sig. Paulus behandler dette Lærestykke fra

Først til Sidst i dets uopløselige Sammenhæng med Christi Opstandelse paa den ene Side, med Guds Riges Fuldendelse paa den anden; thi det er kun om de Troendes Opstandelse han i hele Afsnittet taler. Hans Udvikling omfatter følgende fem Tankegrupper, efter hvilke Kapitlet kan inddeles i fem Underafdelinger: a) V. 1—19. Gives der ingen Opstandelse af de Døde, da er heller ikke Christus opstanden. Men ligesom Christi Opstandelse som en historisk Kjendsgjerning har den urokkeligste Bevidnelse, saaledes vilde, dersom denne Kjendsgjerning ikke var virkelig, den hele apostoliske Forkyndelses Sandhed og hele de Christnes Tro og Haab falde med den. b) V. 20—28. Staar Christi Opstandelse fast, da er dermed ogsaa deres Opstandelse, som høre ham til, nødvendigvis given. Den Fuldendelse, som indtræder med Opstandelsen og Dødens Ophævelse ved den, er den nødvendige og uudeblivelige Afslutning af det Christi Kongedømme, der tog sin Begyndelse ved hans Opstandelse. c) V. 29—34. Apostelen efterviser, hvor meningsløst, ja selvmodsigende Korinthierne selv vilde gaa tilverks under Forudsætning af, at der ingen Opstandelse gives. Hvilken Mening blev der da i den Skik, som fandt Sted hos dem, at Menighedslemmer underkastede sig en Daabshandling, der skulde komme de Brødre til Gode, der vare døde uden at have modtaget Daaben? Ligesaa meningsløst blev, under samme Forudsætning, hele det apostoliske, paa Møie og Farer saa rige Arbeide for at forkynde Evangeliet; det eneste Fornuftige og Rigtige blev da at vie sit jordiske Liv til Nydelse, saalænge det varer. Men Tanken paa denne nødvendige Konsekvents af Fornægtelsen af dette Lærestykke maa indeholde den kraftigste Formaning til Læserne om at vogte sig for denne Fornægtelses Synd. d) V. 35—49. De Indvendinger, der have været fremførte mod denne Lære, gjendrives og Lærens egen Overensstemmelse med Skriftordet paavises. e) V. 50—58. Ligesom de Døde skulle opstaa, saaledes skulle de ved Herrens Gjenkomst Levendes Legemer undergaa en tilsvarende Forvandling, hvorved Døden ogsaa

for deres Vedkommende opsluges til Seier. Med dette faste Haab for Øie om et i Evigheden fortsat ogsaa legemligt Liv skulle Læserne freidigt arbeide i Herrens Gjerning.

a. 15, 1 —19. Ligeoverfor Fornægtelsen af denne christelige Fundamentalsandhed er det bleven nødvendigt for Apostelen, paany at forkynde for Læserne det samme Evangelium, som han allerede før har forkyndt dem, som de ogsaa have aabnet sig for i Troen, i hvilket ogsaa Menigheden efter sin største Del endnu staar fast — thi det var jo kun «Nogle», der nægtede Opstandelsen —, og ved hvilket de blive frelste, dersom de fastholde det uforandret og uforvansket, saasandt som overhovedet Christendommen bringer sine Bekjendere nogen Frugt og Nytte. Det gjælder kun for dem, ikke at lade sig rokke fra den ærlige Fastholden ved dette Evangelium; thi Paulus tør give sig selv det Vidnesbyrd, at han trolig og med en Vegt, der svarede til Gjenstandens Betydning, har forkyndt dem de grundlæggende Sandheder om Christi Død og Opstandelse, der netop give Evangeliet dets frelsende Kraft. Herrens Død og Opstandelse fra de Døde have været blandt de allerførste Ting, Apostelen har forkyndt dem, — disse Kjendsgjerninger, af hvilke den ene ikke er vissere end den anden. Saavist som Herren er død og — til fuld Stadfæstelse af hans Døds Virkelighed — begraven, saavist er han ogsaa opstanden fra de Døde. Hvilken lang Række af de uforkasteligste Vidner kan ikke opføres for hans Opstandelses Virkelighed, ligefra hin første Aabenbarelse af Herren paa Paaskedags Morgen for Petrus[1]) indtil hans Selvaabenbaring for Paulus[2]), der, til Forskjel fra alle de andre Vidner, fik se Herren medens han endnu var «død», et dødt Foster, der først skulde belives ved denne Herrens Aabenbarelse, — en Naade, til hvilken Apostelen i dyb Ydmyghed erkjender sin Uværdighed, men hvis belivende og styrkende Kraft han ogsaa med saameget større Inderlighed kan bekjende at have mægtig erfaret i sin apostoliske Kaldsvirksom-

[1]) Se Luk. 24, 34. [2]) Ap. Gj. 9, 3 flg.

hed. Saa er da denne saa stærkt bevidnede, saa urokkelig faststaaende Kjendsgjerning Hovedindholdet af alle Apostles fælleds Forkyndelse, ligesom den ogsaa udgjør Hovedpunktet i den Tro, som de korinthiske Christne antoge (V. 1—11). Men staar det saaledes fast, at Christus er opstanden fra de Døde, hvorledes gaar det da til, at Nogle af Menighedens Lemmer nu nægte, at der er nogen Opstandelse af de Døde? Er der ingen Opstandelse af Døde, da kan jo heller ikke Christus, denne Døde, være opstanden (V. 12. 13). Og mon hine Opstandelsens Fornægtere have gjort sig Rede for, hvilke forfærdelige, dybt indgribende Følger det vilde have, om de havde Ret? Paa den ene Side taber jo herved den apostoliske Forkyndelse sin Sandhed, ligesaavel som de Christnes Tro røves sit væsentligste Indhold, ja Apostlerne synke ned til at blive en Skare af falske Vidner og Løgnere (V. 14. 15); paa den anden Side bliver dermed den hele Christenstand uden Frugt og Nytte; for levende Christne saavel som for døde bliver Troen og Frelsehaabet en tom, ufrugtbar og gavnløs Indbildning, og de Christne, der da blot her i Livet have havt et Haab, som efter Døden totalt skuffes, fordi der under hin Forudsætning ingen Frelse gives fra Dødens Magt, blive elendigere end alle andre Mennesker; thi disse have dog nydt sit Gode her i Livet, medens de Christne have ofret Alt, hvad dette Liv kan byde af Glæde og Nydelse, i et Haab om Vederlag efter Døden, der viser sig at være en tom Indbildning, saasandt der ingen Opstandelse gives og dermed da heller ikke Christus er opstanden (V. 16—19).

Men fra dette trøstesløse Billede af, hvorledes det vilde være med og se ud for de Christne, dersom der ingen Opstandelse af Døde gaves og dermed da ogsaa Herren selv var forbleven i Dødens Magt, vender Apostelen tilbage til den trøstefulde Virkelighed. Christus er opstanden, og denne hans Opstandelse er ikke et isoleret Faktum, der blot har Betydning for hans egen Person; men just fordi han er Christus, Frelsesmidleren, ligger heri Sikkerheden ogsaa for de b. 15, 20—28.

hensovede Troendes Opstandelse: som disses «Førstegrøde» har han selv brudt Dødens Lænker, og Førstegrøden er jo aldrig uden sin Fortsættelse i den øvrige Grøde. Netop derfor har Herrens Opstandelse denne Betydning, fordi den ved et Menneske (Adam) over Slægten udgaaende Virkning, Døden, er ophævet ved den modsatte, atter fra et Menneske (Christus) udgaaende Virkning, der fremtræder i de Dødes Opstandelse. I begge Tilfælde er det ikke Noget, der udenfra vederfares Menneskeslægten; indenfor Slægten selv øves den bestemmende Virkning, gjennem En, der selv hører Slægten til. Ligesom Alle, der dø, have sin Døds Princip og Grund i Adam, saaledes skulle Alle, der levendegjøres, have sin Levendegjørelses Princip og Grund i Christus. Dog finder der, ved Siden af denne Lighed, en Forskjel Sted mellem disse Virkninger til Død og til Levendegjørelse. Medens nemlig den fra Adam udgaaende Virkning indtræder strax og fuldbyrder sig jevnt og uden Afbrydelser igjennem hele Slægtens Historie fra ham af, saa indtræder Virkningen i det andet Tilfælde saaatsige stødvis, med Mellemrum og Afbrydelser, idet Enhver af dem, paa hvem Levendegjørelsen fuldbyrder sig, levendegjøres «i sin egen Afdeling». Først levendegjøres Christus; saa indtræder der en længere Standsning, i hvilken der ingen Opstandelse finder Sted; først ved Christi Gjenkomst skulle de, som have hørt ham til, erfare den samme Levendegjørelse. Saaledes ligger der her en hel Tidsperiode mellem Førstegrøden og den øvrige Høst; det er netop Tiden for Menighedens jordiske Livsløb, i hvilken hin fra Adam udgaaende Virkning til Død uafbrudt og uden Standsning virkeliggjør sig, medens Levendegjørelsen endnu kun er Gjenstand for Haabet. Men først da, naar denne er indtraadt ogsaa for de i denne Ventetid afdøde Christnes Vedkommende, kommer Tidens Ende. Maa end saaledes de Troende vente paa Levendegjørelsen, og drager end denne Ventetid længe ud: det har dog ingen Fare; den kommer nok; Enden kommer ikke og kan ikke komme før, end den er indtraadt. Thi denne Tidens Ende kan først da indtræde,

naar Christus fuldstændig har løst sin Opgave som Christus, som Frelsesmidler, og derfor kan nedlægge det Scepter, han hidtil har ført som sin Menigheds Konge. Men dette kan han igjen ikke gjøre, førend han har vundet Seier over og faaet Bugt med *alle* de Fiender, der staa imod hans Frelseverks Gjennemførelse og Fuldendelse. En af disse Fiender — omend den sidste, der tilintetgjøres — er ogsaa Døden. Derfor kan Christus ikke nedlægge sit Kongespir, førend ogsaa denne Fiende er overvunden, d. e. førend Dødens Magt fuldstændig er brudt og ophævet gjennem de Troendes Opstandelse. Saa vist er det, at Enden ikke kan indtræde førend efter de hensovede Troendes Levendegjørelse. Men naar dette Maal er naaet, naar Christus kan melde sin Fader, at Seieren er vunden over alle hine Fiender, ogsaa over Døden, da skal ogsaa denne Christi Herskerstilling ophøre, da skal han tage af sit Hoved den Krone, som han hidtil har baaret som den, der i kongelig Vælde skulde gjennemføre sit Forløsningsverk, og overgive den i sin Faders Haand. Da — men ogsaa først da — skal han underkaste sig Faderen, ikke i Henseende til sin Person — thi efter sin Person er han i al Evighed Faderen lig i Rang og Værdighed som i Væsen —, men i Henseende til det af ham vundne Rige, hvis Konge han nu ikke længer skal være som hidtil, fordi dette Rige nu ikke længer, som hidtil, trænger Frelsesmidlerens Gjerning, da det nu er naaet frem til Fuldendelsens Herlighed. Nu skal derfor Gud Faders Tid indtræde, i hvilken *han* skal være «Alt i Alle», — den udelukkende beherskende og bestemmende Livsmagt i Alle, der saaledes have faaet Del i det nu fuldendte Gudsrige. Istedetfor den Kamp mellem Aanden og Kjødet, som herneden altid finder Sted i de Troende, skal da Gud være «Alt» i dem, saaat der ikke finder nogen Livsrørelse Sted hos dem, der ikke er af Gud. Men idet saaledes Faderen bliver «Alt i Alle», er dermed ikke Sønnen udelukket fra denne Stilling, saalidt som Aanden. Men hvad Sønnen fremdeles i al Evighed er for de fuldendte Salige, er han ikke paa den Maade, hvorpaa han her-

neden var Alt for Sine. Her var han dem den Frelsesmidler, der hvert Øieblik maatte hjælpe dem, støtte dem, kjæmpe med og for dem til Virkeliggjørelsen af Frelsens Verk i dem; hisset, hvor al Fare og al Kamp er forbi, er han i al Evighed deres Liv og Gjenstand for deres Tak og Tilbedelse sammen med Faderen og Aanden; men hans Stilling som Frelsesmidler er tilende, fordi hans Verk som saadan nu er afsluttet.

c. 15, 29—34. Apostelen har eftervist den uopløselige Forbindelse, der knytter de afdøde Christnes Levendegjørelse til Christi Opstandelse paa den ene Side, til Christi Forløserverks Fuldendelse paa den anden. Den er den uudeblivelige Frugt af hin, den nødvendige Betingelse for denne. Men just derfor kan den ikke fornægtes, uden at man dermed har nægtet den hele Christendom. At ville fornægte den og samtidig holde fast ved Christentroen forøvrigt, er en paatagelig Selvmodsigelse. Dette viser sig ogsaa da, naar man fæster Opmærksomheden ved Christenhaabet, der er Troens nødvendige Virkning. Dette Christenhaab har til sin Gjenstand Frelsens Fuldendelse, dens fuldstændige Gjennemførelse. Det er dette Haab væsentligt at vente den absolute Frelsens Fylde, der engang skal indtræde; med noget Mindre kan det ikke lade sig nøie. Just deri ligger dette Christenhaabs Kraft, dets Evne til at styrke og holde oppe under alle dette Livs Pinagtigheder og Kampe. Skulde ikke den Troende under Trykket af alle disse kunne trøste sig ved Udsigten til den Tid, da al den Ufærdighed, hvorunder hans Frelse endnu lider, skal være afløst af dens fuldstændige Virkeliggjørelse, da alt det Stykkevise, der endnu efterlader saa mangt et Savn, skal vige for det Fuldkomne, da maatte han forsage. Dette fremtræder navnlig i hans Betragtning af den Syndens Magt, han endnu finder i sit Legeme, og som hvis «Sold» han har at imødese dette Legemes Død. Skulde han ikke kunne haabe, at denne Synd engang fuldstændig vil være udrenset af Legemet og dermed ogsaa Dødens Magt fuldstændig brudt for det, da vilde hans Haab have mistet sine Vinger og sin Kraft. Men slipper han nu Troen paa Le-

gemets Opstandelse, da har han dermed mistet dette Haab. Skal hans Legeme ikke opstaa, da er dette det Samme som at han ikke i al Evighed tør vente Syndens fuldstændige Udrensning af sin Personlighed; thi saalænge Legemet bliver i Døden, saalænge har Synden endnu Magt i det og over det, saavist som den Braad, hvormed Døden dræber, just er Synden.[1]) Dersom altsaa de Døde ikke skulle opstaa, da har dermed hans Haab tabt det, der just er det væsentligt: Forventningen af den engang forestaaende absolute, fuldstændige Virkeliggjørelse af den herneden begyndte Forløsning fra Synd og Død. Det Liv, som da forestod i det Hinsidige, var i Virkeligheden Lidet eller Intet at haabe paa og længes efter; det fortjente neppe Navn af Liv. Thi hvor meget kunde vel den Tilværelse være værd, i hvilken endnu Personlighedens ene Væsensdel, Legemet, forblev ufrelst, et Bytte for Døden? Det er denne Tanke paa Værdiløsheden af Livet hinsides, saafremt de Dødes Legemer ikke skulle opstaa, hvis Lys Apostelen nu lader falde over det foreliggende Spørgsmaal. Han viser her først, hvorledes Vanskeligheden af at rive Opstandelseshaabet ud af Hjertet, saafremt man overhovedet vil holde fast ved Christentroen og Christenhaabet, kommer tilsyne deri, at de korinthiske Opstandelsesnægtere selv bruge en Skik, der vilde være aldeles meningsløs, dersom de Døde ikke opstaa. De have, trods sin theoretiske Nægtelse af Opstandelsen, ikke kunnet frigjøre sig fra en praktisk Bekjendelse af Haabet paa den, just fordi den er et saa væsentligt Moment i det christelige Haab overhovedet. Dette viser sig i den Skik, der fandt Sted i Korinth, og som senerehen gjenfindes hos flere kjætterske Partier i den gamle Kirke, at naar en Troende var død uden at have modtaget Daaben, lod en anden Troende sig døbe «for» ham, d. e. saaledes, at hans Daab skulde komme hin døde Udøbte tilgode. Denne Skik, der øiensynlig beror paa en grundfalsk Betragtning af Daabens Væsen og Virkning,

[1]) Se V. 56.

er det naturligvis langt fra Apostelen at bifalde. Da den senerehen er forsvunden fra den rettroende Kirke, maa man megetmere antage, at han har bekjæmpet den og faaet den fjernet ogsaa fra Korinth, vistnok under sin nu forestaaende personlige Nærværelse der. Men misbilliger han end Skikken i sig selv, saa kan han dog bruge den som et Vidnesbyrd om, hvad Betydning Opstandelsestroen hos dem, der udøve den, har for det hele Christenhaab. Thi dersom de Døde ikke skulle opstaa, og dersom saaledes det «Liv», til hvilket de gaa ind ved sin Død, er et saa ufuldkomment, ja saa lidet fortjener Livets Navn, som vi nys saa, da bliver det jo meningsløst at foretage en Skik, hvis eneste fornuftige Forudsætning er denne, at disse Døde dog endnu have en fuld Salighed i Vente, som man mener at kunne sikre dem ved at lade sig døbe til Bedste for dem. Den kun halvt frelste Tilstand, der aabner sig i Evigheden under Forudsætning af, at Menneskets ene Væsensdel, Legemet, i den fremdeles skal forblive et Dødens Bytte, er jo dog ikke saameget værd, at de levende Brødre skulde paatage sig en Daab, hvis Hensigt kun var at sikre de Afdøde Adgang til en saadan Tilværelse! Men dernæst viser han, hvor urimeligt det, under Forudsætning af, at der ingen Opstandelse forestaar, vilde være for de apostoliske Lærere at føre et Liv og øve en Virksomhed af den Beskaffenhed, som deres faktisk har. Hver Stund sætte de sit Liv paa Spil; deres hele Tilværelse er en sammenhængende Dødsfare; hyppig udsætte de sig for Optrin saa voldsomme, for Farer saa overhængende, som de, der til Straf for en eller anden Forbrydelse kastes for de vilde Dyr. Apostelen har netop nu, i Efesus, været udsat for en saadan Behandling. Dersom nu de Bevæggrunde, der ledede dem herunder, kun vare slet og ret menneskelige; dersom de ikke under alt dette havde et Haab, der gaar ud over det naturlige Menneskes, nemlig Haabet om et evigt Liv i fuldkommen Frelse og fuldstændig Befrielse fra Synden og Døden, da vilde et saadant Liv være det Urimeligste af Alt, fordi Vindingen da ingenlunde vilde svare til Lidelsen.

Under hin Forudsætning af, at der ingen Opstandelse gives og dermed heller ingen hel og fuld Frelse fra Syndens og Dødens Vælde, maatte det eneste Rigtige megetmere være at søge al den Nydelse, man kunde overkomme, i dette Liv, saalænge det varer, fordi der efter dette kun forestaar et andet, der ikke fortjener Navn af Liv, og som altsaa heller ikke fortjener at kjøbes for en saa høi Pris. Det nærværende Liv er dog en reel Virkelighed, som der kan gjøres en hel Del ud af, medens hin ulegemlige og kun halvt frelste Tilstand efter Døden kun er Lidet at haabe paa og Lidet at bringe Ofre for. Men viser det sig saaledes, hvilken dyb Sammenhæng der er mellem Opstandelseshaabet og det christelige Haab overhovedet, da maa det jo gjælde for Læserne at vogte sig for Alt, som kan røve dem Troen paa Legemets Levendegjørelse efter Døden, — ogsaa for Omgang med deres hedenske Omgivelser, naar denne kunde udsætte dem for at tage Anstød af dette Stykke i den christelige Tro; da maa det megetmere gjælde for dem at vaagne rigtig op af al aandelig Søvn, saaat de ikke længer lade sine Sandser være omtaagede af de hedenske Idéer og Forestillinger og derved forsynde sig ved Vantro mod den Sandhed, der i Evangeliet er forkyndt dem. Vel har Apostelen Ret og Grund til at udtale en saadan advarende Formaning til Læserne; thi til Skam for dem maa han sige, at der findes dem i deres Samfund, hos hvem det klart viser sig, at de ikke have det Kjendskab til Gud, som man dog maa vente og forlange af Christne, — nemlig det rette, troesvisse Kjendskab til den Guds Kraft, der formaar at udføre dette, som synes den naturlige Mennesketanke en Umulighed: at gjenopreise det døde Legeme til Livet.

Apostelen vil imidlertid ikke fremstille Opstandelseshaabets Vished og Betydning uden tillige at tage Hensyn til de Indvendinger, som den menneskelige Tænkning har at gjøre mod det. Disse Indvendinger ere hovedsagelig to. Den ene angaar selve Muligheden af Legemets Opstandelse, den anden Beskaffenheden af den Legemlighed, som de Opstandne

d. 15, 35—49.

skulle bære. Fornuften har ligesaa vanskeligt ved at fatte, hvorledes det overhovedet er muligt, at et dødt Legeme atter kan belives, som ved at danne sig nogen Forestilling om, hvorledes Opstandelseslegemet skulde være beskaf-
15. 35. fent. Disse to Indvendinger tænker Apostelen sig fremførte, og han fremstiller dem i to Spørgsmaal: «hvorledes opvækkes de Døde?» d. e. hvorledes er det muligt, at saa kan ske; og: «med hvad Slags Legeme komme de?» nemlig naar Tiden for den paastaaede Opstandelse er forhaanden.
15. 36. Svaret paa det første af disse Spørgsmaal bringer V. 36. Apostelen beder blot den, der anser det for umuligt, at et dødt Legeme atter kan blive levende, at betragte en nærliggende Kjendsgjerning, en Erfaring fra hans eget daglige Liv, der vil kunne vise ham, hvor taabelig en saadan Indvending er, i hvilken han just mente sig at være saa klog. Erfaringen paa et andet Omraade lærer jo dog klart, at den forudgaaende Død ingen Hindring er for en efterfølgende Levendegjørelse. Ved Kornet, som man saar, gaar det jo dog saaledes til, at Levendegjørelsen endog er *betinget* af dets Død, saaat den ikke kan finde Sted, uden at Døden er gaaet i Forveien. Kornet er «levendegjort», naar det ikke længer existerer blot som et Frø, der jo ikke viser noget Livstegn, men naar det ved at spire, voxe, blomstre og bære Frugt aabenbarer sit organiske Liv. Kornets Levendegjørelse er altsaa dets Udfoldelse af dets slumrende vegetabilske Liv, der ikke kommer til Aabenbarelse, saalænge det existerer som et helt, uskadt Korn. Skal dette dets Liv vækkes, da maa Kornet først «dø», ɔ: undergaa en Opløsningsproces, hvorved dets hidtil hele Form brydes, dets Skjønhed tilintetgjøres; opløsende Kræfter maa være virksomme paa det. Vilde man nu ikke være en Daare, om man, naar man ser denne Opløsningsproces indtræde med Sædekornet, vilde mene, at den Tilstand, hvori det nu befinder sig, kun er en Tilintetgjørelse af, hvad der forhen har været, og ikke megetmere en Gjennemgang til den Levendegjørelse, som det nu skal erfare? Men ligesaa taabeligt vilde det være, om man

vilde betragte det til Dødens Opløsning hjemfaldne Menneskelegeme som udelukket fra Levendegjørelsen. Hvorfor skulde ikke Menneskelegemet ligesaavel som Sædekornet efter sin Opløsning i Døden kunne paany belives? Eller skulde Døden, som ved Kornet netop er Betingelsen for Levendegjørelsen, ved det menneskelige Legeme være nogen Hindring for den? — Derpaa besvarer Apostelen Spørgsmaalet om, hvorledes 15, 37. 38.
man skal tænke sig Opstandelseslegemets Beskaffenhed, idet han fremdeles benytter den fra Sædekornet hentede Analogi. Det Plantelegeme (ɔ: den udviklede Plante med Stængel, Blade og Ax), som det saaede Korn faar, er paa engang forskjelligt fra det «nøgne» Frø, der udsaaedes, og tillige forsaavidt identisk dermed, som enhver Art af Frø faar sit eget Slags «Legeme»: Hvedekornet faar sit, Bygkornet sit osv. Paa samme Maade maa man tænke sig Opstandelseslegemets Forhold til det i Døden givne Menneskelegeme: det er paa engang forskjelligt fra dette og identisk med det. Det er forskjelligt i Beskaffenhed, ligesom hint Plantelegeme er forskjelligt fra det «nøgne» Sædekorn, hvoraf det udviklede sig; men dog er det det samme Legeme, ligesom Plante-Individualiteten jo heller ikke forsvinder i det nye Legeme, som Kornet faar efter sin «Død», men megetmere nøiagtig gjenfindes deri. Saaledes skal Enhver ved sin Opstandelse faa sit eget Legeme tilbage, ikke et fremmed; men dets Beskaffenhed skal være en anden. Dette sidste Punkt, Opstandelses- 15, 39
legemets Forskjel i Beskaffenhed fra det i Døden givne, til- —41.
trænger imidlertid endnu en nærmere Udvikling. Forat belyse dette Forhold fremhæver nu Apostelen den store Forskjel, der overhovedet finder Sted indenfor Legemlighedens Kategori, alle de mangfoldige Arter af Legemlighed, som existere allerede i det dennesidige Liv. Selv indenfor den Hovedgruppe af Legemlighed, der betegnes som «Kjød», er der jo en stor Mængde forskjellige Arter; Menneskets Kjød er forskjelligt fra Dyrenes, og disses igjen er indbyrdes forskjelligt alt efter Dyrenes Væsen og det Element, hvori de leve. Og endnu større viser Forskjellen sig indenfor Legemlighedens

Kategori, naar man tænker paa Modsætningen mellem Legemer paa Jorden og Himmellegemerne; her fremtræder Forskjellen i den forskjellige «Herlighed», der finder Sted mellem disse to Hovedgrupper indbyrdes; hvilken Forskjel mellem Legemerne paa Jorden og hine straalende Himmellegemer! Men ogsaa indenfor denne sidstnævnte Gruppe selv fremtræder der en slaaende Forskjel i Henseende til den Herlighed, der dog er dem alle fælleds, og som skiller dem fra Jordens Legemligheder; hvilken Forskjel i Glands mellem Solen, Maanen og Stjernerne, ja mellem disse sidste indbyrdes! Og al denne Forskjel i Glands og Herlighed lader slutte tilbage til en Forskjel mellem selve den materielle Beskaffenhed af disse Himmellegemers Stof. Altsaa: hvilken uendelig Mængde af forskjellige Arter af Legemlighed existerer ikke allerede i den dennesidige Skabning! Men hvorfor skal det da være saa vanskeligt eller endog umuligt at tænke sig, at den Gud, der skabende har frembragt dem allesammen, kan have endnu en anden Art af Legemlighed, der ikke kan eftervises i den dennesidige Tilværelse, opbevaret
15, 42 for Opstandelseslegemet? Saaledes forholder det sig i Vir-
—44. keligheden ogsaa; det skal vise sig paa Opstandelsens Dag. I det dennesidige Liv har det menneskelige Legeme som dødeligt existeret i Forgjængelighed, som syndbesmittet i Vanære, som underlagt Timelighedens mangfoldige Indskrænkning i Svaghed; et saadant Præg bærer det, naar det hengives i Døden («saaes»). Men hvor ganske anderledes vil ikke den Existentsform være, hvori det indtræder ved sin Opstandelse! Da skal Forgjængeligheden være afløst af Udødelighed, Syndens Vanære af Hellighedens Herlighed, Svagheden af en fuld Kraft. Ja ikke blot dets Tilværelsesform skal være saa gjennemgribende forandret, men selve dets Væsens Kvalitet. Naar det hengives i Døden, er det et sjæleligt Legeme; dets hele Beskaffenhed er bestemt og beherskes af Sjælen som Princípet for det individuelle Liv i Timelighedens Form; hermed er Legemet selv et til Timeligheden knyttet, af den afhængigt, inden dens Indskrænkninger bundet.

Men ved Opstandelsen bliver det et aandeligt Legeme, gjennemtrængt, behersket og bestemt af den nu herliggjorte Menneskeaand, delagtiggjort i dens Herlighed, hvortil ogsaa hører en saadan Forædling af dets Substants, ved hvilken det bliver skikket til at være et adækvat Organ for en ud over Timelighedens og Sandselighedens Skranker hævet personlig Tilværelse. Som et sjæleligt Legeme gives det i Døden; som et saadant aandeligt opstaar det; det sidstes Virkelighed er ligesaa sikker som det førstes. Det forholder 15, 45.
sig nemlig ingenlunde saaledes, at det sjælelige Legeme skulde være den eneste Form for det menneskelige Legeme som saadant, saaat der ikke skulde kunne tænkes et Menneskelegeme af anden Beskaffenhed, altsaa heller ikke — som her sagt — et aandeligt. En saadan Indskrænkning, hvorved Mennesket som Menneske blot skulde kunne existere med et sjæleligt Legeme, kunde vistnok synes at følge af, hvad der i det gammeltestamentlige Skriftord siges om det første Menneskes Skabelse, idet det nemlig her udtrykkelig hedder, at Adam blev til «en levende Sjæl»; den Slutning kunde jo her ikke ligge saa fjernt, at dette, at existere som «en levende Sjæl» og altsaa ogsaa med et af Sjælen bestemt d. e. sjæleligt Legeme, overhovedet skulde være væsentligt for Mennesket, saaledes at det sandt og virkeligt menneskelige Liv ikke kunde føres i nogen anden Art af Legemlighed. Men ikke i denne Betydning maa dette Skriftord opfattes; dets Betydning er megetmere en saadan, hvorved hin Antagelse af et aandeligt Menneskelegeme ingenlunde udelukkes. Thi hin Bestemmelse af den første Adams Tilværelsesform som en «levende Sjæl» og dermed ogsaa af hans Legeme som et sjæleligt gjælder netop kun ham og hans Efterkommere for saa vidt som der tænkes paa, hvad han blev ved sin Skabelse, og hvad disse ere blevne ved den naturlige Nedstammen fra ham. Dette udelukker slet ikke, at der over disse samme Mennesker kan udgaa endnu en anden Virkning, hvorved det Sjælelige ogsaa for Legemets Vedkommende afløses af det Aandelige, saaledes at det aandelige Legeme ligesaa fuldt

bliver Organ og Bolig for et virkeligt Menneskeliv, som det sjælelige oprindelig var det. Og en saadan Virkning skal ogsaa virkelig udgaa over den fra Adam stammende Slægt, der før denne Virkning kun kjendte en Existents i sjælelig Legemlighed. Thi den sidste Adam, Christus, er ved sin Opstandelse indtraadt i en aandelig Legemlighed, og det ikke saaledes, at denne blot tilhører ham som et personligt Særeie, men saaledes, at han er mægtig til at meddele den ogsaa til alle dem, der høre ham til. Han blev ikke blot en levende, men en levendegjørende Aand. Og ligesom derfor den første Adam selv var en «levende Sjæl» med et sjæleligt, sandseligt Legeme, og alle hans Efterkommere i Kraft af sin Nedstammen fra ham bære et Legeme af samme Art, saaledes fik den sidste Adam, Christus, gjennem Opstandelsen sin menneskelige Legemlighed forklaret til en aandelig Existents, og fra ham skal der udgaa en Virkning over alle dem, der høre ham til, ved hvilken ogsaa de skulle faa sin legemlige Natur forklaret til en tilsvarende aandelig.
15, 46 Men denne Virkning er en endnu forestaaende, paa hvilken
—49. der maa ventes i Haabet. Det sjælelige Legeme er det første; det hører Tiden til; det aandelige er det andet; det tilhører Evigheden. Thi det første Menneske, Adam, stammede fra Jorden og blev dannet af dens Stof; det andet Menneske, Christus, stammer fra Himlen. Hermed er det da givet, at den bestemmende Indvirkning over Jordlivet, over Menneskene saalænge de ere jordiske, maa udgaa fra den første Adam som den Jordiske; i Jordlivet maa Menneskene være som han var. Det er først over den hinsidige, himmelske Tilværelse, at den bestemmende Indvirkning kan udgaa fra det andet Menneske som den Himmelske; først i Himlen ville Menneskene blive som han er. I Spidsen for de Jordiskes Skare staar den Jordiske, den første Adam, og som han var, saaledes ere de; de Jordiske bære derfor et sjæleligt Legeme. I Spidsen for de Himmelskes Skare staar den Himmelske, den sidste Adam, og som han er, saaledes skulle de være; de Himmelske skulle derfor bære et aande-

ligt Legeme. Saaledes hersker herneden den Jordiskes Billede; først hisset skulle vi modtage den Himmelskes.

Det er det «sjælelige» Legemes Død, der, efter hvad Apostelen hidtil har udviklet, er Gjennemgangen til dets Tilværelse som «aandeligt». Men hvorledes stiller da Sagen sig for deres Vedkommende, der ikke skulle dø, d. e. som Herren ved sin Gjenkomst skal forefinde levende? Dette Spørgsmaal laa saa meget nærmere for Datidens Christne, som disse jo tænkte sig Herrens Komme nær forestaaende; det var for dem noget ganske Andet end et Tankeexperiment; det eiede en indgribende praktisk Interesse. Derfor besvarer Apostelen det her. Han opstiller først den almindelige Grundsætning, paa hvilken det overhovedet beror, at de Troendes dennesidige Legemlighed maa undergaa en Forvandling ved Tidens Overgang til Evighed, — en Grundsætning, der medfører, at de blandt de Troende, der ikke skulle dø, dog maa se sine Legemer gjennemgaa en Væsensforandring, der svarer til den, som de afdøde Brødres Legemer erfare ved Opstandelsen. Denne Grundsætning er, at «Kjød og Blod» d. e. den materielle Legemlighed, som Mennesket bærer her i Livet, ikke kan faa Del i Guds Herlighedsrige, hvis Væsen helt igjennem er et aandeligt, immaterielt, og hvis Uforgjængelighed udelukker Muligheden af, at dets Medlemmer skulde kunne existere i en Legemlighed, der efter sit Væsen er forgjængelig. Men just derfor maa Legemlighedens Forvandling strække sig videre end den legemlige Død: ikke alle Troende skulle hensove, men alle uden Undtagelse skulle de erfare denne Forvandling, uden hvilken Ingen vil være skikket til at blive Borger af Herlighedsriget. Som en Virkning af den guddommelige Almagt vil denne Forvandling for Alles Vedkommende, Dødes saavelsom Levendes, finde Sted i et Øieblik, da nemlig, naar Herrens mægtigt kaldende Bud skal lyde ved hans Gjenkomst som Signalet baade for de Dødes Opstandelse og for de Levendes Forvandling. Hvad hine naa ved Gjennemgangen gjennem Døden, skulle altsaa disse vinde uden Død: et aandeligt Le- e. 15, 50—58.

geme, der i Evighed skal existere i Uforgjængelighed, Herlighed og Kraft. Thi — efter hin ovenfor anførte Grundsætning — en saadan Forvandling er overhovedet nødvendig for Alle, der skulle gaa ind i Herlighedens Rige. Men naar alle disse saaledes have modtaget sin for Evigheden bestemte, aandeliggjorte Legemlighed, da er Seieren over Døden fuldstændig, — da, naar Døden baade ved de Hensovedes Opstandelse har maattet udlevere de Ofre, der allerede vare faldne som dens Rov, og den ved de Levendes Forvandling maa se dem sikrede mod dens Angreb, som den endnu ventede som sit Bytte. Da er Døden selv død, forsvunden uden at efterlade sig Spor eller Mærke; Seier er vunden over den af dem, over hvem den hidtil herskede som Rædslernes Konge.[1]) Triumferende kunne disse nu ligesom udæske Døden til at fremvise den Braad, for hvis dræbende Stik hidtil alt Levende faldt som sikkert Bytte, den Seier, som hidtil intet Menneske kunde unddrage sig eller gjøre den stridig. Sin Seier har den mistet, sin Braad har den tabt; den er nu som et Uhyre, hvis Gifttand er brukket ud, saaat det ikke længer kan dræbe. Thi hvad der giver Døden dens Kraft til at døde, er intet Andet end Synden; uden Synd ingen Død. Men nu er jo netop Synden helt og fuldt fjernet fra de forklarede Troende, Synden, der i det dennesidige Liv blev øget og ægget ved Loven og just som dennes Overtrædelse bragte Synderen Guds Vrede og overgav ham til den Dom, hvis

[1]) Hermed er det naturligvis ikke Apostelens Mening at nægte, at Døden fremdeles og i al Evighed skal existere, og det just i sin Fuldendelse og værste Form, som «den evige Død». Han taler nemlig, som ogsaa ovenfor bemærket, i hele dette Afsnit kun om *de Troendes* Lod; det er Guds Rige og dets Lemmer, hvis Forhold til Døden han behandler. At Døden ogsaa efterat være totalt overvundet i og fjernet fra Gudsriget fremdeles skal hævde sit Herredømme over dem, der staa udenfor dette Rige, er sikkert nok efter Skriftens bestemte Lære; men dette er uden Betydning i denne Sammenhæng, hvori Apostelen fremstiller Seieren over Døden som et væsentligt Moment i Guds Riges Fuldendelse, som en uudeblivelig Virkning af Frelsen for alle dem, der overhovedet have aabnet sig for denne.

Udslag Døden er. Uden Lov ingen dødsskyldig Overtrædelse; uden Overtrædelse ingen Død. Men over disse tre Magter Loven, Synden og Døden har nu Gud givet sine Troende en fuld Seier ved Jesus Christus, der har ladet Lovens Dom ramme sig, sonende har forløst os fra Synden og hermed friet os fra Døden, saaledes at vor Seier over disse Magter er fuldstændig fra det Øieblik af, da hans Frelserverk naar sin Fuldendelse. Med dette faste Haab, denne sikre Fremtidsudsigt for Øie skulle da Læserne, langt fra at lade sig lokke til Tvivl om sin Christentro's og den apostoliske Forkyndelses Sandhed, vorde ubevægelige i Troen og i Haabet, ikke lade Mishaab og Vantro lamme sin Energi, men tvertimod altid være rige i den Herres Gjerning, hvis Tjeneste just aabenbarer sig i en kraftig Udfoldelse af et freidigt Troes- og Kjærlighedsliv. De skulle dette og de kunne det, fordi de kunne vide med fuld Vished, at alt deres Arbeide i denne Gjerning i Herrens Tjeneste har sin rige Løn: de skulle paa denne Vei, gjennem en frimodig Øvelse af Christenlivet, engang maa frem til hel og fuld Frelse, til fuldstændig Frihed fra Synd og fra Død, til et fuldt, hele Personligheden omfattende evigt Samfund med den levende Gud!

IX. Kap. 16.

Apostelen er kommen til Ende med, hvad han havde at sige Menigheden i Anledning af de mange og store Brøst og Mangler, der havde vist sig indenfor den paa Lærens og Livets Omraade. Hvad han tilføier i denne Brevets *Epilog*, er først en Forskrift angaaende Indsamlingen af Understøttelse til den fattige Modermenighed i Jerusalem (V. 1—4), dernæst en Meddelelse om hans forestaaende Komme til Korinth (V. 5—9), saa en Formaning til at modtage hans Udsending, Timotheus, med Kjærlighed og Agtelse (V. 10. 11) og en Underretning om Apollos (V. 12). Efter en Slutningsformaning (V. 13. 14) følger derpaa en Del Efterretninger om enkelte Personer, der stode i et særeget Forhold til Menigheden (V. 15—18),

og Hilsener (V. 19. 20), hvorpaa Brevet afsluttes med Apostelens egenhændige Underskrift, der her, ved Siden af det sædvanlige Velsignelsesønske og Bevidnelse af Apostelens Kjærlighed, indeholder en alvorlig Formaning (V. 21—24).

a. 16, 1—4. Hvad Apostelen her lægger sine Læsere paa Hjerte angaaende Indsamlingen af en Kjærlighedsgave til den trængende jerusalemske Menighed, staar i nær Sammenhæng med den Opfordring til rig Virksomhed i Herrens Tjeneste, hvormed han i forrige Kapitel (V. 58) afsluttede sin Fremstilling af Opstandelsens store Haab. Thi i «Herrens Gjerning» arbeider just den Christne ved en kraftig Øvelse af det nye, aandelige Liv, der ikke blot fremtræder i Troen og Haabet men ogsaa i Kjærligheden. Den Kjærlighedens Gjerning, som her lægges paa de korinthiske Christnes Hjerte, var fremkaldt ved den dybe Fattigdom, hvori Jerusalems Menighed var sunken ned — muligvis ikke uden Sammenhæng med det der forsøgte Fælledsskab i Eiendom[1]) —; naar Paulus saa levende interesserede sig for og saa kraftig opmuntrede til, at de hedningechristne Menigheder her skulde træde hjælpende til, da var dette ikke alene en Følge af den Forpligtelse, han høitidelig havde paataget sig[2]), men først og fremst en Ytring af hans levende Ønske om, overhovedet at knytte de Christne af hedensk og af jødisk Byrd inderlig til hinanden i Kjærlighed. Forøvrigt tyde Udtrykkene i disse Vers hen paa, at Apostelen allerede før — under sine foregaaende Ophold i Korinth eller gjennem sit tidligere Brev til den derværende Menighed — har sat denne Indsamling i Bevægelse, saaat han nu, maaske atter foranlediget ved en Forespørgsel i Menighedens Skrivelse til ham, kun behover at udtale sig nærmere om den Maade, paa hvilken den hensigtsmæssigt kan udføres. Han opfordrer da Menigheden til at gaa tilverks paa samme Vis, som han har foreskrevet for de galatiske Menigheder: dens Lemmer skulle hver i sit Hjem — ikke i Menighedens Forsamlinger, hvorved lettelig Forfænge-

[1]) Se Ap. Gj. 4, 32 flg. [2]) Se Gal. 2, 10.

ligheden kunde vækkes hos Giverne, — lægge tilside for dette Øiemed, hvad Enhver af dem ved Guds Velsignelse kunde afse dertil, forat Indsamlingerne kunne være afsluttede før Apostelens Ankomst. Og Ugens første Dag, Søndagen, anbefaler han dem for denne Kjærlighedens Øvelse, — et Vidnesbyrd om, at denne Dag allerede dengang indtog en særegen Plads blandt Ugens Dage, i Kraft af hvilken just den fremtraadte som den naturlige og nærmestliggende Tid for Kjærlighedsgjerninger overhovedet. Naar han saa er kommen derhen, og Menigheden har valgt de Sendebud, ved hvem Gaven skal bringes til sit Bestemmelsessted, da vil Apostelen give disse Anbefalingsbreve med paa Veien; dersom Gaven har naaet et saadant Beløb, at det kan synes tilraadeligt, at han, for selv at overbringe den, afbryder sin apostoliske Virksomhed i Macedonien og Grækenland, vil han personlig reise med dem til Jerusalem.[1])

Hvad Apostelen allerede tidligere i Brevet flere Gange har antydet, at han selv snart agter at gjæste Korinth[2]), det siger han nu her udtrykkelig, idet han tillige angiver den Reiseroute, paa hvilken dette skal ske. I Efesus vil han for det Første forblive indtil Pintsetider; hans Virksomhed her er af den Natur, at han ikke finder at burde afbryde den før; thi paa den ene Side har han her fundet «en stor og virksom Adgang» for sin apostoliske Gjerning, paa den anden Side er der i denne By «mange Modstandere», og ligesom den førstnævnte Omstændighed maatte tilraade ham at forlænge sit Ophold forat udnytte Anledningen, maatte den sidstnævnte fraraade ham for tidlig at forlade den der grundede Menighed, paa hvilken disse «Modstandere» let kunde øve en forvirrende eller ødelæggende Virksomhed. Naar han saa forlader Efesus, vil han lægge Veien til Grækenland gjennem Macedonien og derfra besøge Korinth, hvor han stiller b. 16, 5—9.

[1]) Saaledes gik det virkelig ogsaa; det fremgaar af Romerbrevet (15, 25 flg.), som netop er skrevet under det Ophold af Paulus i Korinth, der her omtales som nær forestaaende. [2]) Se 4, 18 flg. 11, 34. 14, 6.

i Udsigt at ville tage sit Vinterkvarter. Et blot flygtigt Ophold paa Gjennemreisen finder han nemlig ikke stemmende med de Krav til hans apostoliske Indskriden med Tilsyn og Pleie, som de korinthiske Menighedsforhold stille til ham.

c. 16, 10. 11. Om denne Sendelse af Timotheus fra Efesus til Korinth have vi talt ovenfor.[1]) Apostelen opfordrer Menigheden til, naar han kommer, at modtage ham saaledes, at han kan færdes blandt dem «uden Frygt», og specielt til ikke at «foragte ham». Denne Formaning var just ligeoverfor det korinthiske Hovmod saamegetmere fornøden, som Timotheus var en ung Mand[2]); der kunde heri ligge en Fristelse for Korinthierne til at nægte ham den Agtelse, der skyldtes en Apostelens Medarbeider og Udsending, hvorved atter Timotheus selv let kunde blive forknyt og lammes i sin Optræden. I Modsætning til alt Saadant skulle Læserne stille sig saaledes til ham, at han ved Afskeden fra dem kan medbringe Indtrykket af «Fred» — Fred mellem Menighedslemmerne indbyrdes, hvor der nu raadede saa megen Splittelse, og Fred mellem Menigheden og dens apostoliske Lærere. — Forøvrigt fremgaar det af V. 11, at Timotheus paa denne sin Reise til Korinth var ledsaget af flere «Brødre»; en af disse, Erast, nævner Lukas i Ap. Gj. 19, 22.

d. 16, 12. Udtrykkets Form i denne Notits om Apollos synes at tyde hen paa, at Menigheden — eller en Del af den — har ytret Ønske om, at Paulus vilde formaa Apollos, der nu opholdt sig i Efesus, til atter at komme til deres By, et Ønske, der jo kunde være fremført f. Ex. gjennem de i V. 17 nævnte Udsendinge fra Korinth. Paulus oplyser da, at han ogsaa har forsøgt at overtale ham dertil; men Apollos var for Tiden aldeles uvillig til at imødekomme dette Ønske, uagtet der just nu tilbød sig den bedste Anledning for ham til at reise derhen sammen med Timotheus og dennes Ledsagere. Ikke usandsynligt, at denne Apollos's Uvillighed hængte sam-

---

[1]) Se S. 164. [2]) Endnu flere Aar efter denne Tid taler Paulus om Timotheus's Ungdom, se 1 Tim. 4, 12.

men med det Partivæsen, der just nu florerede i Korinth. Han var maaske bange for, at hans Nærværelse der under disse Omstændigheder vilde være alt Andet end tjenlig for Menigheden, at den vilde gyde Olie i Partilidenskabens Ild. Erindre vi, at just hans Optræden efter al Sandsynlighed havde givet den første Anledning til Uvæsenet, maa det ogsaa erkjendes, at en saadan Bekymring kunde ligge nær nok; at Apollos nærede den og lod sig bestemme ved den, er et Vidnesbyrd om, hvor langt det var fra hans Villie og Ønske at se sig ophøiet til Partihøvding indenfor Menigheden. Derimod stiller Paulus i Udsigt, at Apollos vil reise derhen senere, naar han finder den rette Tid at være kommen, d. e. naar Forholdene i Korinth have ordnet sig paa en Maade, der vilde fjerne Faren for, at hans Nærværelse kunde blive til Skade istedetfor til Gavn.

Den i disse Vers udtalte Slutningsformaning fremholder for Læserne just det, hvortil de i saa høi Grad trængte, og som vilde være det bedste Lægemiddel mod alle deres Brøst: den aarvaagne, paa alle Farer opmærksomme, faste Stand i *Troen*, der vil formaa at give dem mandig Kraft i Kampen mod alle de Usundheder, som Brevet har blottet og revset, og det rige Liv i *Kjærligheden*, der lader denne være det Alt bestemmende og beherskende Princip for deres Gjøren og Laden. Faste i Troen, rige i Kjærligheden — da ere deres Christenstands Mangler afhjulpne og deres Liv atter bragt ind paa det rette Spor i Forholdet til Gud og i deres Forhold til hinanden indbyrdes. e. 16, 13. 14.

Vi have ovenfor[1]) omtalt, at Menighedens Skrivelse til Apostelen sandsynligvis var bleven overbragt ham ved de tre korinthiske Christne Stefanas, Fortunatus og Achaicus, der nævnes her, og som Paulus i disse Vers anbefaler til Menigheden, idet de nu stode i Begreb med at vende tilbage til sin By, maaske som Overbringere af dette Brev. Denne Anbefaling gjælder i fortrinlig Grad Stefanas, hvis Husstand f. 6, 15—18.

[1]) Side 164.

— d. e. Familie — den tillige omfatter. Er denne Familie allerede af den Grund Apostelen kjær, fordi den er den første Frugt, som han ved sin Evangelieforkyndelse har indhøstet i Achaja — dens Medlemmer vare nogle af de Faa, som Paulus under sin første Nærværelse i Korinth havde døbt med egen Haand[1]) —, saa har den ogsaa et særeget Krav paa Anerkjendelse fra Menighedens Side, fordi den med Troskab har stillet sig til Disposition for enhver Virksomhed for Guds Riges Fremme; et nyt Bevis paa Familiens Iver i denne Tjeneste er jo just den Reise, som dens Hoved nu har foretaget til Efesus. Derfor er det da ogsaa billigt, at Læserne paa sin Side komme disse Trofaste imøde med al Anerkjendelse og Ærbødighed og saaledes vise dem den Agtelse, paa hvilken hver den har retfærdigt Krav, der ligesom de tager Del i det fælleds Arbeide og ikke skyr den dermed forbundne Møie. En yderligere Anbefaling til en saadan agtelsesfuld Imødekommen fra Læsernes Side ligger i den Glæde, som Apostelen nu har følt ved Stefanas's og hans to Ledsageres Nærværelse i Efesus, under hvilken de have erstattet Paulus Savnet af hans øvrige aandelige Børn i Korinth, som han i længselsfuld Kjærlighed saa gjerne havde havt om sig. De have kvæget hans Aand, ja de have derved, det haaber han, glædet ogsaa Læsernes Hjerte, idet han forudsætter, at den Glæde, *han* føler, føles med af de Christne i Korinth som deres egen Glæde.[2]) Saa er det da ikke blot ham personlig, men Læserne i det Hele, der staa i Taknemlighedsgjæld til disse Brødre; maatte de da ogsaa paaskjønne dem og i Gjerning vise, at de anerkjende deres Værd!

g. 16, 19. 20. Det er kun to navngivne Personer, fra hvem Apostelen sender Menigheden en Hilsen, nemlig Egteparret Akvilas og Priskilla, der vare Læserne saa vel kjendte fra deres tidligere Ophold i Korinth[3]); fra denne By vare de i Følge med Paulus dragne til Efesus[4]), hvor de nu havde sin Bolig; ikke

---

[1]) Se 1, 16. [2]) Smlgn. 2 Kor. 2, 3. [3]) Se Ap. Gj. 18, 2 flg. og ovenfor S. 130. [4]) Ap. Gj. 18, 18 flg.

længe efter denne Tid vendte de herfra atter tilbage til Rom, hvorfra de vare blevne forjagede ved Keiser Claudius's Edikt[1]). Men saameget rigere ere de Hilsener, han frembærer fra Saadanne, hvis Navne ikke angives. Thi ikke blot hilser han de korinthiske Christne fra de efesinske Menighedslemmer, der pleiede at have sine gudstjenstlige Sammenkomster i Akvilas's Hus, men fra alle Brødrene i Efesus, ja fra samtlige Menigheder i «Asien», d. e. det prokonsulariske Asien, Lilleasiens vestlige Kystland, hvis betydeligste By Efesus var, og med hvis Christenmenigheder Apostelen herfra vedligeholdt en levende Forbindelse. Ligger der allerede i disse saa omfattende Hilsener en rig Bevidnelse af den Kjærlighed, i hvilken disse østlige Menigheder følte sig forbundne med de Troende i Korinth — og just i et Brev som dette laa det nær, afsluttende at minde Læserne herom, til Trøst og Opmuntring overfor al den skarpe Revselse —, saa formaner Apostelen paa samme Maade disse indbyrdes til at besegle Broderkjærligheden, der var bleven saa kold iblandt dem, ved et helligt Kys. Saaledes knyttes Kjærlighedens Samfund med Brødrene langt borte, og saaledes skal det stadfæstes og styrkes mellem Læserne selv.

Vi erfare allerede af den næstældste blandt alle Paulus's Skrivelser, det andet Brev til Menigheden i Thessalonika, at Apostelen, der pleiede at benytte Sekretær ved Affattelsen af sine Breve, til Tegn paa deres Ægthed havde for Skik at afslutte dem med nogle Linier, skrevne med hans egen Haand[2]). Denne hans egenhændige Slutningshilsen følger nu i disse Vers. Men den har her modtaget en eiendommelig Udvidelse, idet den ikke blot indeholder det ellers sædvanlige Velsignelsesønske, men ved Siden af dette ogsaa udtaler en Forbandelse, og det saaledes, at medens Velsignelsesønsket gjælder Menigheden i dens Helhed (V. 23), hvem ogsaa Apostelen uden nogen Undtagelse forsikrer om sin Kjærlighed (V. 24), betegnes Andre, der altsaa ikke høre Menigheden

h. 16, 21—24.

[1]) Ap. Gj. 18, 2. Rom 16, 3. [2]) Se 2 Thess. 3, 17.

til, om de end for Tiden dvæle i dens Midte, som de, hvem Forbandelsen skal ramme. Dette er de, der «ikke elske Herren»; uden Tvivl sigter Apostelen ved denne Betegnelse til de Samme, hvem han ogsaa før i Brevet[1]) har truet med Guds haardeste Dom: de judaistiske Vranglærere, hvis ligefrem nedbrydende Virksomhed klart nok vidnede om, at de vare besjælede af alt Andet end Kjærlighed til den Herre, hvis Verk de ødelagde. Og til yderligere Advarsel tilføier han endnu to Ord, som han paafaldende nok skriver paa Aramaisk. Disse Ord betyde: «vor Herre kommer!» Apostelen minder herved om Herrens forestaaende Komme til Doms, ved hvilket hin Forbandelse over hans Fiender fuldt ud skal virkeliggjøre sig paa dem ved deres evige Udelukkelse fra hans Frelse, — et alvorsfuldt Memento, der maa give de truende Ord forøget Vægt. Og naar Paulus skriver disse Ord, i et forøvrigt paa Græsk affattet Brev til en græsktalende Menighed, i det aramaiske Sprog, der var Omgangssproget blandt Datidens Jøder, da kan dette kun have sin Grund i, at han herved har villet udtrykkelig og ganske specielt adressere Ordene til dem blandt Brevets Læsere, der heri gjenfandt sit eget Sprog; disse vilde, medens Flertallet forøvrigt ikke engang forstode Ordene, ikke blot forstaa dem, men ogsaa skjønne, at de vare beregnede just paa dem. Dette stadfæster da atter, at de, hvem Forbandelsen gjælder, ere hine Apostelens judaistiske Modstandere, der her vilde høre sig tiltalte i deres eget Tungemaal og saaledes føle just sig trufne af den truende Tale. Men fra Forbandelsen over disse Herrens Fiender og hans Menigheds Forførere vender Apostelen sig til Menigheden selv, hvem han ikke blot tilønsker Herrens Naade men ogsaa forsikrer om sin uforanderlige, dem Alle uden Undtagelse omfattende Kjærlighed, — en mildnende Balsam i alle de dybe Saar, som det strænge Brev kan forudsees at ville slaa i de korinthiske Christnes Hjerter.

[1]) Se 3, 16. 17.

1ste Brev til Korinthierne.

Paulus, ved Guds Villie kaldet til Christi Jesu Apostel, og 1, 1
Broderen Sosthenes, til Guds Menighed, Helligede i Christus 2
Jesus, den som er i Korinth, Hellige, kaldte tilligemed alle
dem, som paa ethvert Sted paakalde vor Herres Jesu Christi
Navn, deres og vor. Naade blive Eder til Del og Fred fra 3
Gud, vor Fader, og den Herre Jesus Christus!

Jeg takker altid min Gud for Eder, for den Guds Naade, 4
som er given Eder i Christus Jesus, at I nemlig i ham ere 5
gjorte rige paa Alt, paa al Lære og al Erkjendelse, ligesom 6
Vidnesbyrdet om Christus er bleven grundfæstet iblandt Eder,
saaat I ikke lide Mangel paa nogen Naadegave, medens I 7
vente paa vor Herres Jesu Christi Aabenbarelse, -- og han 8
skal ogsaa befæste Eder indtil Enden, ulastelige paa vor Her-
res Jesu Christi Dag. Trofast er Gud, ved hvem I bleve 9
kaldte til Delagtighed i hans Søn, Jesus Christus, vor Herre.

Men jeg formaner Eder, Brødre, ved vor Herres Jesu 10
Christi Navn, at I Alle maa føre den samme Tale, og at der
ikke maa være Splid iblandt Eder, men at I maa være be-
redte i det samme Sind og i den samme Mening. Det blev 11
nemlig fortalt mig om Eder, mine Brødre, af Chloes Folk,
at der er Tvistigheder iblandt Eder. Jeg sigter til dette, at 12
Enhver af Eder siger: «jeg hører Paulus til», «jeg derimod
Apollos», «jeg derimod Kefas», «jeg derimod Christus!» Er 13

Christus bleven delt? Det var dog vel ikke Paulus, der blev
korsfæstet for Eder, eller til Paulus's Navn, I bleve døbte?
14 Jeg takker Gud, at jeg ikke døbte Nogen af Eder uden
15 Krispus og Gajus, forat ikke Nogen skal sige, at I bleve
16 døbte til mit Navn. Dog døbte jeg ogsaa Stefanas's Hus;
forøvrigt ved jeg ikke af, at jeg døbte nogen Anden.
17 Thi Christus sendte mig ikke ud forat døbe, men forat
forkynde Evangeliet — ikke med vise Ord, forat ikke Christi
18 Kors skulde blive tomt. Thi Ordet om Korset er vistnok en
Daarskab for dem, som gaa fortabte, men for os, som frelses,
19 er det en Guds Kraft; thi der er skrevet: «jeg vil ødelægge
de Vises Visdom, og de Forstandiges Forstand vil jeg gjøre
20 til Intet.» Hvor er en Vis, hvor en Skriftlærd, hvor en Ord-
kjæmper af denne Verden? gjorde ikke Gud Verdens Visdom
21 til Daarskab? Thi eftersom Verden ikke ved sin Visdom er-
kjendte Gud i Guds Visdom, behagede det Gud ved Forkyn-
22 delsens Daarskab at frelse dem, som tro, eftersom baade
23 Jøder æske Tegn og Græker søge Visdom, vi derimod for-
kynde en korsfæstet Christus, for Jøder en Forargelse og for
24 Hedninger en Daarskab, men for dem, som ere kaldte, baade
Jøder og Græker, en Christus der er Guds Kraft og Guds
25 Visdom; thi Gud er i sin Daarskab visere end Menneskene,
26 og Gud er i sin Svaghed stærkere end Menneskene. Be-
tragter nemlig Eders Kaldelse, Brødre, at ikke mange Vise
efter Kjødet bleve kaldte, ikke mange Mægtige, ikke mange
27 af høi Byrd; men det Daarlige i Verden udvalgte Gud forat
gjøre de Vise tilskamme, og det Svage i Verden udvalgte
28 Gud forat gjøre det Stærke tilskamme, og det Ringe i Ver-
den og det Foragtede udvalgte Gud, det som Intet er, forat
29 gjøre det, som er Noget, til Intet, forat intet Kjød skal rose
30 sig for Guds Ansigt. Men af ham ere I i Christus Jesus,
som blev os Visdom fra Gud og Retfærdighed og Helligg-
31 gjørelse og Forløsning, forat, som der er skrevet, «den som
roser sig, skal rose sig af Herren».

V. 19. Es. 29, 14. — V. 31. Jer. 9, 24.

Og jeg, Brødre, da jeg kom til Eder, kom jeg ikke som II, 1
En, der forkyndte Eder Guds Vidnesbyrd med Mesterskab i
Tale eller i Visdom; thi jeg ansaa mig ikke for at vide Noget 2
iblandt Eder uden Jesus Christus og det som korsfæstet.
Og i Svaghed og i Frygt og i megen Bæven færdedes jeg 3
hos Eder, og min Tale og min Forkyndelse bestod ikke i 4
overtalende Visdoms-Ord, men i Aands og Krafts Bevis,
forat Eders Tro ikke skulde bero paa Menneskers Visdom 5
men paa Guds Kraft.

Dog tale vi Visdom blandt de Fuldkomne, men en Vis- 6
dom, der ikke tilhører denne Verden eller denne Verdens
Magthavere, som forgaa; men vi tale Guds Visdom i en 7
Hemmelighed, den skjulte, som Gud fra Evighed af forud
bestemte til vor Herlighed, og som Ingen af denne Verdens 8
Magthavere erkjendte; thi havde de erkjendt den, da havde
de ikke korsfæstet Herlighedens Herre; men, som der er 9
skrevet: «hvad intet Øie saa og intet Øre hørte og hvad der
ikke steg op i noget Menneskes Hjerte, hvad Gud beredte
for dem, som elske ham», det aabenbarede derimod Gud for 10
os ved sin Aand. Aanden gransker nemlig Alt, ogsaa Guds
Dybder; thi hvo blandt Mennesker ved, hvad der bor i Men- 11
nesket, uden Menneskets Aand, som er i ham? saaledes er-
kjender heller ikke Nogen, hvad der bor i Gud, uden Guds
Aand; men vi fik ikke Verdens Aand men Aanden af Gud, 12
forat vi skulde vide, hvad der er skjænket os af Gud, hvilket 13
vi ogsaa udtale, ikke med Ord lærte af menneskelig Visdom,
men idet vi med Ord lærte af Aanden tolke Aandeligt for
Aandelige. Et naturligt Menneske derimod tager ikke imod 14
hvad der hører Guds Aand til; thi det er ham en Daarskab,
og han kan ikke erkjende det, fordi det bedømmes aandelig;
men den Aandelige bedømmer det Altsammen, selv derimod 15
bedømmes han ikke af Nogen; thi hvo kjendte Herrens Sind, 16
saaat han skulde belære ham? og vi have Christi Sind.

Og jeg, Brødre, kunde ikke tale til Eder som til Aan- III, 1

V. 9. Es. 64, 3. — V. 16. Es. 40, 13.

delige, men kun som til Kjødelige, som til spæde Børn i
2 Christus. Melk gav jeg Eder at nyde, ikke fast Føde; thi
I vare endnu for svage for den. Ja I ere endnu for svage;
3 thi endnu ere I kjødelige. Thi naar der iblandt Eder er
Avind og Trætte, ere I da ikke kjødelige og vandre som
4 Mennesker? Thi naar En siger: «jeg hører Paulus til,» en
Anden derimod: «jeg Apollos», ere I da ikke Mennesker?
5 Hvad er da Apollos? eller hvad er Paulus? Tjenere, ved
hvem I kom til Troen, og det eftersom Herren gav Enhver.
6. 7 Jeg plantede, Apollos vandede, men Gud gav Vext; derfor
er hverken den Noget, som planter, eller den, som vander,
8 men Gud, som giver Vext. Men den, som planter, og den,
som vander, ere Eet; dog skal Enhver faa sin egen Løn ef-
9 ter sit eget Arbeide. Thi Guds Medarbeidere ere vi; Guds
Agerland, Guds Bygning ere I.
10 Efter den Guds Naade, som er given mig, har jeg lagt
Grundvold som en indsigtsfuld Bygmester, men en Anden
bygger videre. Men Enhver se til, hvorledes han bygger
11 videre! en anden Grundvold kan nemlig Ingen lægge end den,
12 som er lagt, hvilken er Christus Jesus. Men dersom Nogen
paa denne Grundvold bygger Guld, Sølv, ædle Stenarter, Træ,
13 Hø, Straa, da skal Enhvers Verk blive aabenbart; Dagen skal
nemlig vise det, thi den aabenbares med Ild, og hvordant
14 Enhvers Verk er, det skal Ilden prøve. Om Nogens Verk
holder Stand, det som han byggede videre, da skal han faa
15 Løn; om Nogens Verk opbrændes, da skal han miste den;
men selv skal han blive frelst, dog saaledes som gjennem
16 Ild. — Vide I ikke, at I ere Guds Tempel og Guds Aand bor
17 i Eder? om Nogen ødelægger Guds Tempel, ham skal Gud
ødelægge; thi Guds Tempel er helligt, og det ere I.
18 Ingen bedrage sig selv! om Nogen iblandt Eder tykkes
sig at være vis i denne Verden, han blive en Daare, forat
19 han kan blive vis; thi denne Verdens Visdom er Daarskab i
Guds Øine. Thi der er skrevet: «han som fanger de Vise i

V. 19. Job 5, 13.

deres Kløgt», og atter: «Herren kjender de Vises Tanker, 20
at de ere forfængelige». Derfor rose Ingen sig af Menne- 21
sker; thi Alt er jo Eders, enten det er Paulus eller Apollos 22
eller Kefas, enten det er Verden eller Liv eller Død, enten
det er, hvad nu er, eller hvad der skal komme, — Alt er
Eders, og I ere Christi, og Christus er Guds. 23

Saaledes betragte man os: som Christi Tjenere og For- IV, 1
valtere af Guds Hemmeligheder. Forøvrigt kræves det af 2
Forvalterne, at man maa findes tro. Men for mig ligger der 3
saare liden Vægt paa at bedømmes af Eder eller af en men-
neskelig Domsdag; ja jeg bedømmer mig ikke engang selv
— thi vel ved jeg Intet med mig selv, men hermed er jeg 4
ikke retfærdiggjort —; men den, som bedømmer mig, er
Herren. Fælder derfor ikke nogen Dom før Tiden, førend 5
Herren kommer, han som ogsaa skal bringe frem for Lyset,
hvad der har været skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes
Ønsker, og da skal Enhver faa sin Ros af Gud.

Dette, Brødre, har jeg anvendt paa mig selv og Apollos 6
— for Eders Skyld, forat I ved os kunne lære: ikke ud over,
hvad der er skrevet! forat I ikke hovmodig skulle tage Parti
for den Ene imod den Anden. Thi hvo giver vel dig en 7
Plads fremfor Andre? Og hvad har du vel, som du ikke
har faaet? men om du ogsaa har faaet Noget, hvorfor roser
du dig da, som om du ikke havde faaet det? I ere allerede 8
blevne mætte; I ere allerede blevne rige; uden os ere I
blevne Herrer! Ja gid I blot virkelig vare blevne Herrer,
forat ogsaa vi kunde herske sammen med Eder! Jeg synes 9
nemlig, Gud har fremvist os Apostle som de Usleste, som
Dødsdømte; thi et Skuespil ere vi blevne for Verden, baade
for Engle og for Mennesker. Vi ere Daarer for Christi 10
Skyld, I derimod kloge i Christus; vi ere svage, I derimod
stærke; I ere hædrede, vi derimod æreløse. Indtil denne 11
Time lide vi baade Hunger og Tørst og Nøgenhed og Mis-
handling og Landflygtighed og Møie, idet vi arbeide med 12

V. 20 Ps. 94, 11.

egne Hænder; udskjældte velsigne vi, forfulgte vise vi Taal-
13 mod, spottede formane vi; vi ere blevne som Verdens Feie-
skarn, som noget Urent for Alle, indtil nu!
14 Ikke forat beskjæmme Eder skriver jeg dette; men som
15 mine elskede Børn formaner jeg Eder. Om I end nemlig
have ti tusinde Opdragere i Christus, saa have I dog ikke
mange Fædre; thi jeg avlede Eder i Christus Jesus ved Evan-
16 geliet. Jeg formaner Eder derfor: bliver Efterlignere af mig!
17 Derfor sendte jeg Timotheus til Eder, han som er mit el-
skede og trofaste Barn i Herren, forat han skulde minde Eder
igjen om mine Veie i Christus, saaledes som jeg lærer over-
18 alt, i enhver Menighed. Men i den Tanke, at jeg ikke skulde
19 komme til Eder, ere Nogle blevne opblæste; dog skal jeg
snart komme til Eder, om Herren vil, og lære at kjende ikke
20 de Hovmodiges Ord, men deres Kraft; thi ikke i Ord be-
21 staar Guds Rige, men i Kraft. Hvad ville I? skal jeg komme
til Eder med Ris eller med Kjærlighed og Sagtmodigheds
Aand?

V, 1 Overhovedet gaar der Ord om Horeri iblandt Eder, og
det et saadant Horeri, som ikke engang finder Sted blandt
Hedningerne, saaat der er En som holder sig til sin Faders
2 Hustru. Og I ere opblæste og ere ikke snarere faldne i Be-
drøvelse, forat han kunde blive fjernet fra Eder, som har for-
3 øvet denne Gjerning? Thi jeg for min Del har, som fraværende med Legemet men nærværende med Aanden, allerede fældet den Dom, som om jeg var nærværende, at han, der
4 saaledes har bedrevet dette, skal, idet I og min Aand med
5 vor Herres Jesu Kraft samles i vor Herres Jesu Navn, over-
gives til Satan til sit Kjøds Ødelæggelse, forat hans Aand
6 kan blive frelst paa Herrens Dag. Ikke smukt er det, hvoraf
I rose Eder. Vide I ikke, at en liden Surdeig syrer hele
7 Deigen? Udrenser den gamle Surdeig, forat I kunne være
en ny Deig, ligesom I jo ere usyrede; thi vort Paaskelam
8 er jo slagtet: Christus. Lad os da holde Fest, ikke med

gammel Surdeig eller med Ondskabs og Sletheds Surdeig,
men med Renheds og Sandheds usyrede Brød!
Jeg skrev til Eder i mit Brev, at I skulde sky Omgang 9
med Horkarle — ikke overhovedet med Horkarlene af denne 10
Verden eller med de Pengegridske og Røverne eller Afguds-
dyrkerne; ellers maatte I jo gaa ud af Verden; men nu skrev 11
jeg til Eder, at I skulde sky Omgang dersom Nogen, der
kaldes en Broder, er en Horkarl eller pengegridsk eller en
Afgudsdyrker eller en Bagvadsker eller en Dranker eller en
Røver, saaat I ikke engang spise sammen med ham. Thi 12
hvad har vel jeg med at dømme ogsaa dem, som staa uden-
for? er det ikke dem, der ere indenfor, som I dømme? dem 13
derimod, som staa udenfor, skal Gud dømme. Fjerner dog
den Onde fra Eder!
Kan Nogen af Eder, naar han har Sag mod sin Næste, VI, 1
bekvemme sig til at søge Dom hos de Uretfærdige og ikke
hos de Hellige? Eller vide I ikke, at de Hellige skulle dømme 2
Verden? og dersom Verden dømmes af Eder, ere I da
uværdige til at afgjøre de ringeste Sager? vide I ikke, at vi 3
skulle dømme Engle? endsige da i timelige Ting! Naar I 4
nu altsaa have Retssager om timelige Ting, saa sætte I dem
til Doms, der ere foragtede i Menigheden! til Skam for Eder 5
siger jeg det. Saa findes der da ikke iblandt Eder nogen
Vis, ikke en eneste, som vil være istand til at skille Trætten
for sin Broder? men Broder har Retssag med Broder, og det 6
for Vantro! Det er nu allerede overhovedet et Tab for Eder, 7
at I have Retssager med hverandre. Hvorfor lade I Eder ikke
hellere gjøre Uret? hvorfor lade I Eder ikke hellere berøve?
Men I gjøre Uret og berøve, og det Brødre! Eller vide I 8. 9
ikke, at de, som gjøre Uret, ikke skulle arve Guds Rige?
farer ikke vild: hverken Horkarle eller Afgudsdyrkere eller
Egteskabsbrydere eller de, der lade sig bruge til unaturlig
Vellyst, eller de, der øve den, eller Tyve eller Pengegridske,
ikke Drankere, ikke Bagvadskere, ikke Røvere skulle arve 10
Guds Rige. Og saadanne vare I tildels; men I have ladet 11

Eder aftvættte, men I ere blevne helligede, men I ere blevne retfærdiggjorte ved den Herres Jesu Navn og ved vor Guds Aand!

12 Alt er mig tilladt — men ikke Alt er gavnligt; Alt er
mig tilladt — men jeg skal ikke lade mig beherske af No-
13 get. Maden er for Bugen, og Bugen for Maden; og Gud
skal tilintetgjøre baade denne og hin. Legemet derimod er
ikke for Horeri, men for Herren, og Herren for Legemet; og
14 Gud baade opvakte Herren og skal opvække os ved sin Kraft.
15 Vide I ikke, at Eders Legemer ere Christi Lemmer? skal jeg da
tage Christi Lemmer og gjøre dem til en Skjøges Lemmer?
16 det være langt fra! Eller vide I ikke, at den, som holder
sig til Skjøgen, er eet Legeme med hende? Gud siger jo:
17 «De To skulle være eet Kjød». Men den, som holder sig
18 til Herren, er een Aand med ham. Flyr Horeriet! enhver
Synd, som et Menneske maatte begaa, er udenfor Legemet,
men den, som bedriver Hor, synder mod sit eget Legeme.
19 Eller vide I ikke, at Eders Legemer ere et Tempel for den
Hellig-Aand, som bor i Eder og som I have fra Gud, og
20 at I ikke ere Eders egne? thi I ere dyrt kjøbte. Forherliger
dog Gud i Eders Legeme!

VII, 1 Hvad nu det angaar, som I have skrevet, da er det
2 gavnligt for et Menneske ikke at røre en Kvinde; alligevel
bør for Horeriets Skyld enhver Mand have sin egen Hustru
3 og enhver Kvinde have sin egen Mand. Manden yde Hu-
4 struen sin Skyldighed, og ligesaa Hustruen Manden; Hustruen
raader ikke over sit eget Legeme, men Manden; paa samme
Maade raader heller ikke Manden over sit eget Legeme, men
5 Hustruen. Holder Eder ikke fra hinanden uden efter Over-
enskomst for en Tid, forat kunne hengive Eder til Bønnen,
og kommer saa sammen igjen, forat ikke Satan skal friste
6 Eder paa Grund af Eders Uafholdenhed. Dette siger jeg
7 som en Indrømmelse, ikke som en Befaling; jeg ønsker, at

V. 16. 1 Mos. 2, 24.

alle Mennesker vare som jeg; men Enhver har sin egen Naadegave af Gud, den Ene saa, den Anden saa.

Til de Ugifte og til Enkerne siger jeg, det er gavnligt 8
for dem, om de forblive som jeg; men dersom de ikke have 9
Afholdenhedens Gave, da lad dem gifte sig; thi det er bedre
at gifte sig end at lide Brynde. De Gifte byder jeg, dog ikke 10
jeg men Herren, at en Hustru ikke skal skilles fra sin Mand;
men dersom hun har skilt sig fra ham, da forblive hun 11
ugift eller forlige sig med Manden, — og at en Mand ikke
skal skille sig fra sin Hustru. Til de Øvrige siger jeg, ikke 12
Herren: dersom en Broder har en vantro Hustru og denne
samtykker i at bo hos ham, da skille han sig ikke fra hende;
og en Hustru, som har en vantro Mand, og denne sam- 13
tykker i at bo hos hende, skille sig ikke fra sin Mand. Thi 14
helliget er den vantro Mand ved sin Hustru, og helliget er
den vantro Hustru ved Broderen; ellers vare jo Eders Børn
urene, men nu ere de jo hellige. Men dersom den Vantro 15
skiller sig fra sin Egtefælle, da lad ham skille sig; Broderen
eller Søsteren ere ikke bundne i Saadant, men Gud har kaldt
Eder ved Fred. Hvad ved du nemlig, Hustru, om du vil faa 16
frelst din Mand? eller hvad ved du, Mand, om du vil faa
frelst din Hustru? Kun vandre Enhver saaledes, som Herren 17
har tildelt ham, saaledes som Gud har kaldet ham. Og saa-
ledes forordner jeg i alle Menighederne. En blev kaldet som 18
omskaaren, han drage ikke Forhud over; En er bleven kaldet
i Forhud, han lade sig ikke omskjære. Det kommer ikke an 19
paa Omskjærelse, og det kommer ikke an paa Forhud, men
paa at man holder Guds Bud. Enhver forblive i den Kal- 20
delse, hvorved han blev kaldet! Du blev kaldet som Træl; 21
lad det ikke bekymre dig, men selv om du kan blive fri,
saa brug det hellere. Thi den Træl, som er kaldet i Her- 22
ren, er Herrens Frigivne; paa samme Maade er den Frie,
som er kaldet, Christi Træl. I ere dyrt kjøbte; bliver ikke 23
Menneskers Trælle! I den Stand, hvori Enhver blev kaldet, 24
Brødre, i den forblive han hos Gud!

Men om Jomfruerne har jeg ikke nogen Befaling af 25

Herren, men giver min Mening som En, der ved Herrens
26 Forbarmelse er troværdig. Jeg tror da, at dette er gavnligt
paa Grund af den nærværende Trængsel, at det er gavnligt
27 for et Menneske at leve saaledes. Du er bunden til en
Kvinde, søg ikke at blive løst fra hende; du er ikke bunden
28 til nogen Kvinde, søg ikke en Kvinde. Dog syndede du ikke,
om du ogsaa gifter dig, og Jomfruen syndede ikke, om hun
gifter sig; men disse skulle have Trængsel for sit Kjød, og
29 jeg vil gjerne spare Eder derfor. Men dette siger jeg,
Brødre: Tiden er kort, forat herefter baade de, der have
30 Hustruer, skulle være som Saadanne, der ingen have, og de
Grædende som ikke Grædende, og de Glade som ikke Glade,
31 og de Kjøbende som Saadanne, der ikke beholde det, og de,
der nytte Verden, som Saadanne der ikke benytte den; thi
32 denne Verdens Skikkelse forgaar. Jeg vil gjerne, at I skulle være
frie for Bekymring. Den Ugifte bekymrer sig for, hvad der
angaar Herren, hvorledes han kan være Herren til Behag;
33 den Gifte derimod bekymrer sig for, hvad der angaar Verden,
34 hvorledes han kan være sin Hustru til Behag. Og der er
Forskjel mellem Hustruen og Jomfruen; den ugifte Kvinde
bekymrer sig for, hvad der angaar Herren, at hun kan være
hellig baade paa Legeme og Aand; den Kvinde derimod, som
har giftet sig, bekymrer sig for, hvad der angaar Verden,
35 hvorledes hun kan være sin Mand til Behag. Dette siger
jeg til Eders eget Gavn, ikke forat kaste nogen Strikke paa
Eder, men forat virke, hvad der vel anstaar Eder, og en
36 uforstyrret Vedhængen ved Herren. Men dersom Nogen tror
at handle urigtig mod sin ugifte Datter, om hun er over
Ungdomsalderen, og det maa saa ske, saa gjøre han, hvad
37 han vil; han synder ikke; lad dem gifte sig. Den derimod,
som staar fast i sit Hjerte, uden at have Noget, som tvinger
ham, men han har Raadighed over sin egen Villie og har
besluttet dette i sit eget Hjerte, at bevare sin Datter ugift,
38 han gjør vel. Saaledes gjør baade den vel, som bortgifter
hende, og den gjør bedre, som ikke bortgifter hende.
39 En Kvinde er bunden, saalænge hendes Mand lever; men

naar hendes Mand er hensovet, har hun Frihed til at gifte
sig med hvem hun vil, kun at det sker i Herren. Dog er 40
hun lykkeligere, om hun forbliver i sin Stilling, efter min
Mening; men jeg tror ogsaa at have Guds Aand.

Hvad nu angaar Afgudsofrene, da vide vi, at vi Alle- VIII, 1
sammen have Erkjendelse. — Erkjendelsen opblæser, Kjær-
ligheden derimod opbygger. Hvis Nogen tror at have er- 2
kjendt Noget, han har aldrig erkjendt Noget saaledes, som
det skal erkjendes; hvis Nogen derimod elsker Gud, han er 3
kjendt af ham. — Hvad nu altsaa angaar Nydelsen af Afguds- 4
ofrene, da vide vi, at der ikke er nogen Afgud i Verden, og
at der ikke er nogen anden Gud end een. Thi om der er 5
saakaldte Guder enten i Himmel eller paa Jord, som der jo
er mange Guder og mange Herrer, saa er der dog for os kun 6
een Gud, Faderen, af hvem Alt er og vi til ham, og een
Herre, Jesus Christus, ved hvem Alt er og vi ved ham.
Men denne Erkjendelse er ikke hos Alle, men Nogle gjøre 7
sig endnu Samvittighed angaaende Afguden og spise det der-
for som Afgudsoffer, og deres Samvittighed, som er svag,
bliver besmittet. Nu vil dog Mad ikke bestemme vor Stil- 8
ling til Gud; hverken tabe vi Noget, om vi ikke spise, eller
vinde Noget, om vi spise; men ser til, at ikke denne Eders 9
Frihed bliver et Anstød for de Svage. Thi dersom Nogen 10
ser dig, du som har Erkjendelse, sidde tilbords i Afguds-
templet, vil da ikke Samvittigheden hos ham, som er svag,
blive opbygget til at spise Afgudsofret? da gaar jo den 11
Svage fortabt ved din Erkjendelse, den Broder, for hvis Skyld
Christus døde! Men naar I saaledes synde mod Eders Brødre 12
og tilføie deres svage Samvittighed Slag, da synde I mod
Christus. Derfor, hvis Mad forarger min Broder, da vil jeg 13
aldrig i Evighed spise Kjød, for ikke at forarge min Broder.

Er jeg ikke fri? er jeg ikke Apostel? har jeg ikke seet IX, 1
Jesus, vor Herre? ere ikke I mit Verk i Herren? Er jeg ikke 2
Apostel for Andre, saa er jeg det dog ialfald for Eder; thi
mit Apostelembedes Segl ere I i Herren; dette er mit For- 3
svar mod dem, som bedømme mig. Det er dog vel ikke 4

saa, at vi ikke have Ret til at spise og drikke? det er dog vel ikke saa, at vi ikke have Ret til at føre med os en Søster som Hustru, ligesom de øvrige Apostle og Herrens Brødre og Kefas? eller er det blot mig og Barnabas, der ikke have Ret til at slippe for at arbeide? Hvo gjør vel nogensinde Krigstjeneste paa egen Sold? hvo planter en Vinhave og spiser ikke dens Frugt? hvo opføder en Hjord og spiser ikke af Hjordens Melk? Det er dog vel ikke blot som Menneske, jeg taler saa, eller siger ikke ogsaa Loven dette? I Mose Lov er der jo skrevet: «du skal ikke lægge Mundkurv paa en Oxe, naar den tærsker»; det er dog vel ikke Oxerne, Gud drager Omsorg for, eller taler han overhovedet for vor Skyld? for vor Skyld er det jo skrevet, at den, som pløier, bør pløie med Haab, og den, som tærsker, med Haab om Andel. Have vi saaet for Eder de aandelige Goder, er det da noget Stort, om vi høste Eders timelige Goder? have Andre Ret over Eder, skulde da ikke meget mere vi have det? Men denne Ret have vi ikke brugt, men vi finde os i Alt, for ikke at lægge nogen Hindring i Veien for Evangeliet om Christus. Vide I ikke, at de, som forrette de hellige Handlinger, spise af Helligdommen? de, som tjene ved Alteret, dele med Alteret? saaledes forordnede ogsaa Herren for dem, der forkynde Evangeliet, at de skulle leve af Evangeliet. Men jeg har ikke brugt Noget af dette. Jeg skriver ikke dette, forat det skal blive saaledes med mig; thi hellere vil jeg dø, end at Nogen skal gjøre det til Intet, af hvilket jeg roser mig. Om jeg nemlig forkynder Evangeliet, er det ikke Noget at rose mig af; dertil er jeg nemlig nødsaget; thi ve mig, om jeg ikke forkynder Evangeliet! Thi kun dersom jeg gjør dette af frit Valg, har jeg Løn; gjør jeg det derimod ikke af frit Valg, da er det en Husholdning, som er betroet mig. Hvad er da min Løn? at jeg i min Forkyndelse gjør Evangeliet omkostningsfrit, for ikke at benytte mig af min Ret i Evangeliet. Uagtet jeg nemlig er fri fra Alle,

---

V. 9. 5 Mos. 25, 4.

har jeg dog gjort mig til Alles Træl forat vinde de Fleste,
og jeg er for Jøderne bleven som en Jøde forat vinde Jøder; 20
for dem, der ere under Loven, som En, der er under Loven,
skjønt jeg ikke selv er under Loven, forat vinde dem, der
ere under Loven; for de Lovløse som en Lovløs, skjønt 21
jeg ikke er lovløs mod Gud men lovlydig mod Christus,
forat vinde de Lovløse; for de Svage er jeg bleven svag,
forat vinde de Svage; for dem Allesammen er jeg bleven 22
Alt, for overhovedet dog at frelse Nogle.

Men Alt gjør jeg for Evangeliets Skyld, for at blive 23
meddelagtig i det. Vide I ikke, at de, som løbe paa Rende- 24
banen, løbe vistnok alle, men kun Een faar Kampprisen?
Løber saaledes, forat I kunne opnaa den! Enhver, som del- 25
tager i Kamplege, er afholdende i Alt, hine altsaa forat faa
en forgjængelig Krands, men vi en uforgjængelig. Jeg løber 26
da nu saaledes, som ikke paa det Uvisse; jeg fægter saale-
ledes som En, der ikke slaar i Luften; men jeg giver mit 27
Legeme Slag og bortfører det som Træl, forat jeg dog ikke,
efterat have raabt Andre op til Kamp, selv skal blive for-
kastet.

Thi jeg vil ikke, at I skulle være uvidende, Brødre, om, X, 1
at vore Fædre vare alle under Skyen og gik alle igjennem
Havet og bleve alle døbte til Moses i Skyen og i Havet, og 2. 3
spiste alle den samme aandelige Mad og drak alle den sam- 4
me aandelige Drik; de drak nemlig af den aandelige Klippe,
som fulgte dem, og Klippen var Christus. Alligevel havde 5
Gud ikke Behag i de Fleste af dem; de bleve nemlig slaaede
ned i Ørkenen. Men dette skede som Forbilleder for os, 6
forat ikke vi skulle have Begjær efter Ondt, ligesom hine
begjærede. Bliver heller ikke Afgudsdyrkere, ligesom Nogle 7
af dem, som der er skrevet: «Folket satte sig ned forat
spise og drikke, og saa stode de op forat lege». Lad os 8
heller ikke bedrive Hor, ligesom Nogle af dem bedreve Hor,
og der faldt paa een Dag treogtyve Tusinde. Lad os heller 9

V. 7. 2 Mos. 32, 6. — V. 8. 4 Mos. 25, 1—9.

ikke friste Christus, ligesom Nogle af dem fristede ham og
10 bleve ødelagte af Slangerne. Knurrer heller ikke, ligesom
Nogle af dem knurrede og bleve ødelagte af Morderengelen.
11 Dette hændte dem forbilledlig, og det er opskrevet til For-
12 maning for os, til hvem de sidste Tider ere komne. Derfor
13 — den som tror at staa, se til, at han ikke falder! Ingen
Prøvelse har grebet Eder, der er mere end menneskelig, og
Gud er trofast, saa han ikke skal tillade, at I prøves ud over
hvad I formaa, men skal gjøre tilligemed Prøvelsen ogsaa
dens Udgang, forat I skulle formaa at holde Stand.

14 Derfor, mine Elskede, flyr bort fra Afgudsdyrkelsen!
15 Jeg taler som til Forstandige; bedømmer I, hvad jeg siger.
16 Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Samfund
med Christi Blod? Brødet, som vi bryde, er det ikke Sam-
17 fund med Christi Legeme? Fordi der er eet Brød, ere vi,
som dog ere mange, eet Legeme; thi vi nyde alle af det ene
18 Brød. Betragter Israel efter Kjødet; ere ikke de, som spise
19 Ofrene, delagtige i Alteret? Hvad er da min Mening? at
der virkelig er noget Afgudsoffer til, eller at der virkelig er
20 nogen Afgud til? Nei, men at hvad de ofre, ofre de til
onde Aander og ikke til Gud; men jeg vil ikke, at I skulle
21 komme i Samfund med de onde Aander. I kunne ikke drikke
Herrens Kalk og onde Aanders Kalk; I kunne ikke have
22 Andel i Herrens Bord og i onde Aanders Bord. Eller ud-
æske vi Herrens Nidkjærhed? vi ere dog vel ikke stærkere
end han?

23 Alt er tilladt — men ikke Alt gavner; Alt er tilladt —
24 men ikke Alt opbygger. Ingen tænke blot paa sig selv, men
25 paa sin Næste! Spiser Alt, der sælges i Slagterboden, uden
26 at undersøge Noget, for Samvittighedens Skyld; thi Herren
27 hører Jorden til og hvad der opfylder den. Og hvis Nogen
af de Vantro indbyder Eder, og I ville gaa derhen, da spi-
ser Alt, der sættes frem for Eder, uden at undersøge Noget,
28 for Samvittighedens Skyld. Hvis derimod Nogen siger til

V. 9. 4 Mos. 21, 5 flg. — V. 10. 4 Mos. 16, 41—50.

Eder: dette er Offerkjød, da lader være at spise det, for
hans Skyld, som gav Eder det tilkjende, og for Samvittig-
hedens Skyld. Jeg mener ikke Ens egen Samvittighed, men 29
Næstens. Hvorfor dømmes nemlig min Frihed af en frem-
med Samvittighed? dersom jeg spiser med Taksigelse, hvor- 30
for spottes jeg da for det, for hvilket jeg takker? Enten I 31
altsaa spise eller drikke eller gjøre Noget, saa gjører Alt til
Guds Ære. Værer uden Anstød baade for Jøder og for 32
Græker og for Guds Menighed, ligesom ogsaa jeg i Alt er 33
Alle til Behag, uden at tænke paa mit eget Gavn men de
Manges, at de maa blive frelste. Bliver mine Efterlignere, XI, 1
ligesom jeg er Christi!

Jeg roser Eder for, at I i Alt komme mig ihu og holde 2
fast ved mine Lærdomme, saaledes som jeg overgav Eder
dem; men jeg vil, at I skulle vide, at enhver Mands Hoved 3
er Christus, og en Kvindes Hoved er hendes Mand, og Chri-
sti Hoved er Gud. Enhver Mand, der beder eller profeterer 4
med bedækket Hoved, beskjæmmer sit Hoved; enhver Kvinde 5
derimod, som beder eller profeterer med ubedækket Hoved,
beskjæmmer sit Hoved; thi det er Et og det Samme som
om hun havde ladet sit Haar afrage. Hvis nemlig en Kvinde 6
ikke bedækker sig, da lad hende ogsaa klippe sit Haar af;
men er det hæsligt for en Kvinde at klippe Haaret af eller
afrage det, da lad hende bedække sig. Thi en Mand skal 7
ikke bedække sit Hoved, da han er Guds Billede og Herlig-
hed; Kvinden derimod er Mandens Herlighed. Thi Manden 8
er ikke af Kvinden, men Kvinden af Manden; thi Manden 9
blev jo heller ikke skabt for Kvindens Skyld, men Kvinden
for Mandens Skyld. Derfor skal Kvinden have et Tegn paa 10
Underkastelse paa sit Hoved, for Englenes Skyld. Dog er hver- 11
ken Kvinden uden Manden eller Manden uden Kvinden i Herren; 12
thi ligesom Kvinden er af Manden, saaledes er ogsaa Manden
ved Kvinden, og det Altsammen er af Gud. Dømmer hos 13
Eder selv: er det passende, at en Kvinde ubedækket beder

til Gud? lærer ikke endog selve Naturen Eder, at hvis en Mand bærer langt Haar, er det ham en Vanære, men hvis en Kvinde bærer langt Haar, er det hende en Ære? thi det lange Haar er givet hende til Slør. — Men dersom Nogen synes at være trættekjær, da have ikke vi en saadan Skik, heller ikke Guds Menigheder.

Men dette paabyder jeg uden at rose Eder, fordi I ikke komme sammen til Gavn men til Skade. Thi for det Første, naar I komme sammen i Menighedsforsamling, hører jeg, at der er Splid iblandt Eder, og for en Del tror jeg det; thi der maa endog være Partier iblandt Eder, forat de Brave kunne blive aabenbare iblandt Eder. Naar I altsaa komme sammen, da lader det sig ikke gjøre at spise Herrens Maaltid; thi under Spisningen tager Enhver forlods sit eget Maaltid, og den Ene hungrer, den Anden beruser sig. Det er dog vel nemlig ikke saa, at I ikke have Huse til at spise og drikke i? eller foragte I Guds Menighed og beskjæmme dem, som ikke have Noget? Hvad skal jeg sige til Eder? skal jeg rose Eder? heri roser jeg Eder ikke.

Thi jeg modtog fra Herren, hvad jeg ogsaa overgav Eder, at den Herre Jesus i den Nat, da han blev forraadt, tog et Brød og efter Takkebønnen brød det og sagde: dette er mit Legeme, der brydes for Eder; gjører dette til min Ihukommelse! ligeledes ogsaa Kalken efter Maaltidet, idet han sagde: denne Kalk er den nye Pagt i mit Blod; gjører dette, saaofte som I drikke den, til min Ihukommelse! Saaofte I nemlig spise dette Brød og drikke Kalken, forkynde I Herrens Død, indtil han kommer. Derfor, hvo som spiser Brødet eller drikker Herrens Kalk uværdigen, skal være ansvarlig for Herrens Legeme og Blod! Men man prøve sig selv, og saa spise man af Brødet og drikke af Kalken; thi den, som spiser og drikker, spiser og drikker sig selv Dom, dersom han ikke gjør Forskjel paa Legemet. Derfor er der blandt Eder talrige Svage og Syge og Mange dø. Men dersom vi bedømte os selv, da bleve vi ikke dømte; men naar vi dømmes, da blive vi af Herren tugtede for ikke at blive

fordømte sammen med Verden. — Derfor, mine Brødre, naar 33
I komme sammen forat spise, da deler med hverandre; hvis 34
Nogen hungrer, da spise han hjemme, forat I ikke skulle
komme sammen til Dom. Det Øvrige skal jeg forordne,
naar jeg kommer.

Om Aandsgaverne, Brødre, vil jeg ikke I skulle være i XII, 1
Uvidenhed. I vide, at dengang da I vare Hedninger, lode I 2
Eder drive afsted til de stumme Afguder, hvergang I blot
dreves til dem. Derfor giver jeg Eder tilkjende, at Ingen, 3
som taler i Guds Aand, siger: «forbandet er Jesus!» og Ingen
kan sige: «Herre er Jesus!» uden i den Hellig-Aand. — Naa- 4
degaver uddeles forskjelligt, men det er den samme Aand;
og Tjenester uddeles forskjelligt, og det er den samme Herre; 5
og Kraftvirkninger uddeles forskjelligt, og det er den samme 6
Gud, der virker det Altsammen hos Alle. Enhver gives 7
Aabenbarelsen af Aanden i den Hensigt at gavne. En gives 8
nemlig ved Aanden Visdoms Tale, en Anden Erkjendelses
Tale efter den samme Aand; en Anden Tro i den samme 9
Aand, en Anden Helbredelsers Naadegaver i den ene Aand,
en Anden Kraftvirkninger der bestaa i stærke Gjerninger; en 10
Anden Profeti, en Anden Bedømmelse af Aander, en Anden
Arter af Tunger, en Anden Tydning af Tunger. Alt dette 11
virker den ene og samme Aand, idet han uddeler til Enhver
for sig, eftersom han vil.

Thi ligesom Legemet er eet og har mange Lemmer, men alle 12
Legemets Lemmer, skjønt de ere mange, dog ere eet Legeme,
saaledes er det ogsaa med Christus; vi bleve jo nemlig alle ved at 13
døbes med een Aand gjorte til eet Legeme, enten det er Jøder
eller Græker, enten det er Trælle eller Frie, og alle fik vi at
drikke een Aand. Thi Legemet er jo heller ikke eet Lem, 14
men mange. Om Foden siger: «fordi jeg ikke er Haand, 15
hører jeg ikke med til Legemet», saa hører den dog allige-
vel med til Legemet; og om Øret siger: «fordi jeg ikke er 16
Øie, hører jeg ikke med til Legemet», saa hører det dog
alligevel med til Legemet. Dersom hele Legemet var Øie, 17

hvor blev der da af Hørelsen? dersom det helt var Hørelse,
18 hvor blev der da af Lugten? Men nu satte Gud Lemmerne,
19 hvert enkelt af dem, paa Legemet, som han vilde. Vare de
20 derimod alle eet Lem, hvor blev der da af Legemet? men
21 nu er der mange Lemmer, men eet Legeme. Øiet kan ikke
sige til Haanden: «jeg trænger ikke til dig!» eller Hovedet
22 til Fødderne: «jeg trænger ikke til Eder!» men meget mere:
de Lemmer paa Legemet, der synes at være svagere, ere
23 nødvendige. Og de, som synes at være mindre ærefulde paa
Legemet, dem beklæde vi med en større Ære, og mod de
uanstændige Lemmer paa os vise vi en større Blufærdighed,
24 de anstændige Lemmer paa os derimod trænge ikke dertil.
Men Gud satte Legemet saaledes sammen, at han gav det
25 Ringere en større Ære, forat der ikke skal være Splid i Le-
gemet, men at Lemmerne kunne have den samme Omhu for
26 hinanden. Og hvad enten eet Lem lider, da lide alle Lem-
merne med det, eller eet Lem forherliges, da glæde alle Lem-
27 merne sig med det. Men nu ere I Christi Legeme og hans
28 Lemmer hver efter sin Del. Og Nogle satte Gud i Menig-
heden først til Apostle, for det Andet til Profeter, for det
Tredie til Lærere, saa kraftige Gjerninger, saa Naadegaver
til at helbrede, til at hjælpe, til at styre, Arter af Tunger.
29 Ere vel Alle Apostle? ere vel Alle Profeter? ere vel Alle
30 Lærere? øve vel Alle kraftige Gjerninger? have vel Alle
Naadegaver til at helbrede? tale vel Alle med Tunger? ere
31 vel Alle Fortolkere? Men tragter efter de største Naadega-
ver! Og jeg viser Eder en endnu bedre Vei:

XIII, 1 Om jeg taler med Menneskenes og Englenes Tunger,
men ikke har Kjærlighed, da er jeg bleven en tonende Malm
2 eller en klingende Bjelde. Og om jeg eier Profeti og kjender
alle Hemmeligheder og Alt hvad der gives af Erkjendelse,
og om jeg har Alt hvad der gives af Tro, saa jeg flytter
3 Bjerge, men ikke har Kjærlighed, da er jeg Intet. Og om
jeg mætter Andre med Alt, hvad jeg eier, og om jeg giver
mit Legeme hen til at brændes, men ikke har Kjærlighed,
4 da har jeg intet Gavn deraf. Kjærligheden er taalmodig,

gjør gjerne Godt; Kjærligheden bliver ikke heftig; Kjærligheden brammer ikke, bliver ikke opblæst, støder ikke Andre, tænker ikke paa sig selv, bliver ikke bitter, tilregner ikke det Onde, glæder sig ikke over Uretfærdighed, men fryder sig over Sandhed; Alt fordrager den, Alt tror den, Alt haaber den, Alt taaler den.

Kjærligheden falder aldrig bort; hvad enten det derimod er Profetier, da skulle de afskaffes, eller det er Tunger, da skulle de ophøre, eller det er Erkjendelser, da skulle de afskaffes. Thi stykkevis erkjende vi, og stykkevis profetere vi; men naar det Fuldkomne kommer, da skal det Stykkevise afskaffes. Dengang, da jeg var Barn, talte jeg som et Barn, tænkte jeg som et Barn, dømte jeg som et Barn; da jeg blev Mand, afskaffede jeg hvad der hører Barnet til. Vi se nemlig nu gjennem et Speil, i en Gaade, men da skulle vi se Ansigt til Ansigt; nu erkjender jeg stykkevis, men da skal jeg erkjende fuldt ud, ligesom jeg ogsaa blev fuldt ud erkjendt. Men nu forbliver Tro, Haab, Kjærlighed, disse Tre, og størst blandt dem er Kjærligheden; higer efter Kjærligheden!

XIV, 1 Og tragter efter Aandsgaverne, men mest efter at profetere. Thi den, som taler med Tunger, taler ikke for Mennesker men for Gud; Ingen forstaar ham jo, men i Aanden taler han Hemmeligheder; den derimod, som profeterer, taler Mennesker til Opbyggelse og Formaning og Trøst. Den, som taler med Tunge, opbygger sig selv; den derimod, som profeterer, opbygger Menigheden. Dog ser jeg gjerne, at I Alle tale med Tunger, men hellere, at I profetere. Større er den, som profeterer, end den, som taler med Tunger, medmindre han tyder det, forat Menigheden kan faa Opbyggelse. Og nu, Brødre, om jeg kommer til Eder og taler med Tunger, hvad vil jeg da gavne Eder, medmindre jeg i min Tale bringer Eder enten en Aabenbaring eller en Erkjendelse, enten en Profeti eller en Lære? Selv de livløse Ting, som give en Lyd fra sig, enten det er en Fløite eller en Cither, dersom de ikke sætte en Forskjel mellem sine Toner, hvorledes skal da det forstaaes, som spilles paa Fløiten eller paa

8 Citheren? hvo vil vel nemlig gjøre sig rede til Kamp, der-
9 som en Trompet giver en utydelig Lyd? Saaledes ogsaa
med Eder; dersom I ikke med Eders Tunge fremføre en
forstaaelig Tale, hvorledes skal da det blive forstaaet, som I
10 sige? I ville jo da tale hen i Veiret. Saa mange Slags
Sprog er der nu kanhænde i Verden, og intet af dem er
11 uden sin Betydning; dersom jeg derfor ikke kjender Sprogets
Betydning, da vil jeg være en Fremmed for den, som taler,
12 og den, som taler, vil være en Fremmed for mig. Saaledes
ogsaa med Eder; da I saa ivrig tragte efter Aandsgaver, saa
lad det være til Menighedens Opbyggelse I søge rig Fylde
13 af dem! Den derfor, som taler med Tunge, bede om, at
14 han maa kunne tyde det! Thi dersom jeg beder med Tunge,
15 da beder min Aand, men min Forstand er ufrugtbar. Hvor-
ledes er det altsaa? jeg vil bede med min Aand, jeg vil og-
saa bede med min Forstand; jeg vil lovsynge med min Aand,
16 jeg vil ogsaa lovsynge med min Forstand. Thi dersom du
blot priser Gud med din Aand, hvorledes skal da den, der
selv ikke har nogen af Aandsgaverne, kunne sige Amen til din
17 Bøn? Han forstaar jo ikke, hvad du siger! thi du takker
vistnok skjønt, men den Anden faar ingen Opbyggelse deraf.
18 Jeg takker Gud, jeg taler mere med Tunge end Eder Alle;
19 men i en Menighedsforsamling vil jeg hellere tale fem Ord
ved min Forstand, for ogsaa at undervise Andre, end titu-
sinde Ord med Tunge.

20 Brødre, vorder ikke Børn i Dømmekraft, men værer
Børn overfor Ondskaben, i Dømmekraft derimod vorder
21 Voxne! I Loven er der skrevet: «Ved Folk af fremmed
Tungemaal og ved fremmede Læber vil jeg tale til dette
Folk, og end ikke paa denne Maade skulle de høre paa mig,
22 siger Herren.» Saaledes ere da Tungerne bestemte til et
Tegn ikke for de Troende men for de Vantro. Profetien
23 derimod er ikke for de Vantro men for de Troende. Dersom
da hele Menigheden kommer sammen, og Alle tale med

V. 21. Es. 28, 11. 12.

Tunger, og der saa kommer ind Saadanne, der ikke have
nogen af Aandsgaverne, eller Vantro, ville de da ikke sige,
at I ere fra Eder selv? Dersom derimod Alle profetere, og 24
der saa kommer en Vantro ind eller En, der ingen af Aands-
gaverne har, — han revses af Alle, han bedømmes af Alle,
hans Hjertes skjulte Tanker blive aabenbarede, og saaledes 25
vil han falde paa sit Ansigt og tilbede Gud, idet han er-
klærer, at Gud sandelig er iblandt Eder!

Hvorledes er det da, Brødre? Naar I komme sammen, 26
har Enhver af Eder en Psalme, han har en Lære, han har
en Aabenbaring, han har en Tunge, han har en Tydning:
Alt ske til Opbyggelse! Taler Nogen med Tunge, da lad 27
det være to eller i det Høieste tre hver Gang, og den Ene
efter den Anden, og En tyde det; men er der Ingen tilstede, som 28
kan tyde det, da tie han stille i Menighedsforsamlingen, men tale
for sig selv og for Gud. Profeter derimod tale to eller tre, og de 29
Andre bedømme det, og faar en Anden en Aabenbaring, medens 30
han sidder der, da tie den Første stille. Thi I kunne alle 31
komme til at profetere En ad Gangen, forat Alle kunne faa
Lærdom og Alle faa Formaning, og Profeters Aander ere 32
Profeter underdanige; thi Gud er ikke Forvirrings men 33
Freds Gud.

Som i alle de Helliges Menigheder tie Eders Kvinder 34
stille i Menighedsforsamlingerne; thi det er dem ikke tilladt
at tale, men at være underdanige, som ogsaa Loven siger.
Men ville de lære Noget, da spørge de sine egne Mænd 35
hjemme; thi det er upassende for en Kvinde at tale i en
Menighedsforsamling. Eller var det fra Eder, Guds Ord gik 36
ud? eller ere I de Eneste, til hvem det er naaet hen?

Tror Nogen at være en Profet eller en Aandelig, han 37
erkjende, at hvad jeg skriver til Eder, det kommer fra Herren.
Men om Nogen ikke ser det, da faar han lade være. 38

Derfor, Brødre, tragter efter at profetere, og forhindrer 39
ikke Talen med Tunger; men Alt ske sømmelig og med 40
Orden.

XV, 1 Jeg kundgjør Eder, Brødre, det Evangelium, som jeg har
forkyndt Eder, som I ogsaa have taget imod, i hvilket I og-
2 saa staa fast, ved hvilket I ogsaa blive frelste, dersom I holde
fast ved, med hvilken Lære jeg forkyndte Eder det, — med
3 mindre I forgjæves bleve troende. Jeg overgav Eder nemlig
blandt de første Lærestykker det, som jeg ogsaa modtog, at
4 Christus døde for vore Synder efter Skrifterne, og at han
blev begravet, og at han er opvakt paa den tredie Dag efter
5 Skrifterne, og at han blev seet af Kefas, derefter af de Tolv;
6 derefter blev han seet af mere end femhundrede Brødre paa
engang, af hvilke de Fleste endnu leve, men Nogle ere ogsaa
7 hensovede. Derefter blev han seet af Jakobus, derefter af alle
8 Apostlerne. Men sidst af Alle blev han ogsaa seet af mig
9 som af det ufuldbaarne Foster. Thi jeg er den Ringeste af
Apostlerne, og er ikke værdig til at kaldes Apostel, fordi jeg
10 forfulgte Guds Menighed; men ved Guds Naade er jeg, hvad
jeg er, og hans Naade mod mig er ikke bleven uden Frugt,
men mere end dem Alle har jeg arbeidet, dog ikke jeg, men
11 Guds Naade, som er med mig. Hvad enten det da nu er
mig eller hine, saa lære vi paa denne Maade, og paa denne
Maade antoge I Troen.

12 Men er det vor Lære, at Christus er bleven opvakt fra
Døde, hvorledes kunne da Nogle iblandt Eder sige, at der
13 ikke er nogen Opstandelse af Døde? Er der ikke nogen Op-
standelse af Døde, da er heller ikke Christus bleven opvakt;
14 men er Christus ikke bleven opvakt, da er vor Forkyndelse
15 tom, tom er da ogsaa Eders Tro; da findes vi ogsaa som
falske Vidner om Gud, fordi vi imod Gud vidnede, at han
opvakte Christus, hvem han dog ikke opvakte, saafremt alt-
16 saa Døde ikke opvækkes. Thi dersom Døde ikke opvækkes,
17 da er heller ikke Christus bleven opvakt; men er Christus
ikke bleven opvakt, da er Eders Tro forgjæves, da ere I
18 endnu i Eders Synder, da ere altsaa ogsaa de fortabte, som
19 ere hensovede i Christus. Ere vi blot Saadanne, som i dette
Liv have haabet paa Christus, da ere vi elendigere end alle
Mennesker.

Men nu er Christus bleven opvakt fra Døde som en 20
Førstegrøde af de Hensovede. Thi eftersom Døden kom ved 21
et Menneske, kom ogsaa Dødes Opstandelse ved et Menne-
ske; ligesom nemlig Alle dø i Adam, saaledes skulle ogsaa 22
Alle levendegjøres i Christus. Men Enhver i sin egen Afde- 23
ling: som Førstegrøde Christus, derefter de, som høre Chri-
stus til, ved hans Komme; derefter kommer Enden, naar han 24
overgiver Riget til Gud og Faderen, naar han har tilintet-
gjort enhver Magt og enhver Myndighed og Kraft. Thi han 25
maa herske, indtil han faar lagt alle sine Fiender under sine
Fødder. Som den sidste Fiende tilintetgjøres Døden; Alt 26. 27
lagde han nemlig under hans Fødder. Men naar han siger:
Alt er underlagt! — naturligvis med Undtagelse af ham,
som underlagde ham det Altsammen —, naar det altsaa Alt- 28
sammen er bleven underlagt ham, da skal ogsaa Sønnen selv
underlægge sig ham, som underlagde ham det Altsammen,
forat Gud kan være Alt i Alle.

Hvad bliver ellers det, som de foretage sig, der lade sig 29
døbe for de Døde? dersom Døde overhovedet ikke opvækkes,
hvorfor lade de sig da vel ogsaa døbe for dem? Hvorfor udsætte 30
ogsaa vi os hver Time for Fare? Jeg dør hver Dag, saasandt 31
som jeg har at rose mig af Eder i Christus Jesus vor Herre!
Var det blot af menneskelige Bevæggrunde jeg stred med 32
vilde Dyr i Efesus, hvad Vinding har jeg da deraf? hvis Døde
ikke opvækkes, da lad os spise og drikke, thi imorgen dø vi!
Farer ikke vild; slet Omgang fordærver gode Sæder. Bliver 33. 34
rigtig ædrue, og synder ikke! thi Nogle af Eder have intet
Kjendskab til Gud; til Skam for Eder siger jeg det.

Men En vil sige: hvorledes opvækkes de Døde? og med 35
hvad Slags Legeme komme de? Daare, hvad du saar levende- 36
gjøres ikke, uden det dør. Og hvad du saar — ikke er det 37
det Legeme, som skal vorde, du saar, men et nøgent Frø,
kanhænde af Hvede eller af nogen af de øvrige Arter; men 38
Gud giver det et Legeme efter sin Villie og enhver af Sæde-
arterne sit eget Legeme. Ikke alt Kjød er det samme Kjød, 39
men eet er Menneskers, et andet Kvægs Kjød, et andet

40 Fugles Kjød, et andet Fiskes. Og der er himmelske Legemer,
og der er jordiske Legemer; men een er de himmelskes Her-
41 lighed, en anden de jordiskes. Een er Solens Herlighed, og en
anden Maanens Herlighed, og en anden Stjernernes Herlighed;
42 thi den ene Stjerne er forskjellig fra den anden i Herlighed. Saa-
ledes er det ogsaa med de Dødes Opstandelse. Det saaes i For-
43 gjængelighed, det opvækkes i Uforgjængelighed; det saaes i
Vanære, det opvækkes i Herlighed; det saaes i Svaghed, det op-
44 vækkes i Kraft; det saaes som et sjæleligt Legeme, det opvækkes
som et aandeligt Legeme. Saasandt der er et sjæleligt Legeme,
45 er der ogsaa et aandeligt. I denne Betydning er der ogsaa
skrevet: «Det første Menneske, Adam, blev til en levende
Sjæl»; den sidste Adam er bleven til en levendegjørende
46 Aand. Men ikke er det aandelige først, men det sjælelige,
47 derefter det aandelige. Det første Menneske stammede fra
Jorden, var jordisk; det andet Menneske stammer fra Himlen.
48 Saadan som den Jordiske er, saaledes ere ogsaa de Jordiske,
og saadan som den Himmelske er, saaledes skulle ogsaa de
49 Himmelske være, og ligesom vi have baaret den Jordiskes
Billede, skulle vi ogsaa bære den Himmelskes Billede.

50 Men dette siger jeg, Brødre, at Kjød og Blod kunne ikke
arve Guds Rige, heller ikke arver Forgjængeligheden Ufor-
51 gjængeligheden. Se, jeg siger Eder en Hemmelighed: alle
52 skulle vi ikke hensove, men alle skulle vi forvandles, i et Nu,
i et Øieblik, ved den sidste Basun. Thi Basunen skal lyde,
og de Døde skulle opvækkes uforgjængelige, og vi skulle for-
53 vandles. Thi dette Forgjængelige maa iføre sig Uforgjænge-
54 lighed og dette Dødelige iføre sig Udødelighed. Og naar
dette Forgjængelige iører sig Uforgjængelighed og dette
Dødelige iører sig Udødelighed, da opfyldes det Ord, som er
55 skrevet: «Døden blev opslugt til Seier.» Hvor er, o Død,
56 din Braad? hvor er, o Død, din Seier? Dødens Braad er Syn-
57 den, og Syndens Kraft er Loven, men Tak ske Gud, som
giver os Seieren ved vor Herre Jesus Christus!

V. 45. 1 Mos. 2, 7. — V. 54. Es. 25, 8.

Derfor, mine elskede Brødre, bliver faste, urokkelige, 58
altid rige i Herrens Gjerning, idet I vide, at Eders Arbeide
er ikke tomt, i Herren!

Hvad angaar Indsamlingen for de Hellige, da gjører XVI, 1
ogsaa I saaledes, som jeg anordnede for Menighederne i Ga-
latien. Paa hver første Dag i Ugen lægge Enhver af Eder 2
hjemme hos sig selv tilside hvad han maatte faa Lykke til,
forat der ikke skal ske Indsamlinger da, naar jeg kommer.
Naar saa jeg er kommen, skal jeg sende dem, som I maatte 3
vælge dertil, med Breve forat bringe Eders Velgjerning til
Jerusalem; men er det værdt, at ogsaa jeg reiser, skulle de 4
reise sammen med mig. Jeg kommer til Eder, naar jeg har 5
gjennemreist Macedonien; jeg reiser nemlig gjennem Mace-
donien; og hos Eder vil jeg kanske tage Ophold eller end- 6
ogsaa overvintre, forat I kunne befordre mig didhen, hvor
jeg saa maatte reise. Jeg vil nemlig ikke se Eder nu paa 7
Forbireisen; thi jeg haaber at forblive nogen Tid hos Eder,
om Herren saa tillader. I Efesus forbliver jeg indtil Pintsen; 8
thi en stor og virksom Adgang er aabnet mig, og der er 9
mange Modstandere.

Naar Timotheus kommer, da ser til, at han kan færdes 10
hos Eder uden Frygt; thi han udfører Herrens Gjerning lige-
som jeg; lad derfor Ingen foragte ham. Og befordrer ham 11
i Fred, forat han kan komme til mig; jeg venter nemlig paa
ham tilligemed Brødrene. Hvad angaar Broderen Apollos, 12
da opfordrede jeg ham meget til at komme til Eder sammen
med Brødrene, og han var slet ikke villig til at komme nu,
men han vil komme, naar han finder Tid dertil.

Værer aarvaagne, staar fast i Troen, værer mandige, 13
værer stærke! Alt, hvad I gjøre, ske i Kjærlighed! 14

Jeg formaner Eder, Brødre: I vide om Stefanas's Hus, 15
at det er Førstegrøden af Achaja, og at de have stillet sig
til Tjeneste for de Hellige; viser ogsaa I Ærbødighed mod 16
dem og mod Enhver, som tager Del i Arbeidet og gjør sig
Møie! Jeg glæder mig over Nærværelsen af Stefanas og 17

Fortunatus og Achaicus, fordi de have udfyldt Mangelen af
18 Eder; de have nemlig kvæget min Aand og Eders. Skjønner
derfor paa dem!
19 Menighederne i Asien hilse Eder. Akvilas og Priska
hilse Eder meget i Herren tilligemed Menigheden i deres
20 Hus. Alle Brødrene hilse Eder. Hilser hverandre med et
helligt Kys!
21. 22 Hilsenen med min, Paulus's, Haand. Om Nogen ikke
23 elsker Herren, han være forbandet! Maranatha. Den Herres
24 Jesu Naade være med Eder! Min Kjærlighed er med Eder
Alle i Christus Jesus.

Indledning

til

Andet Brev til Korinthierne.

Den dybe Bekymring, som de nedslaaende Efterretninger fra Korinth havde fremkaldt hos Paulus under hans rastløse Virksomhed i Efesus, havde ikke alene fundet sit Udtryk i det alvorlige Brev til Korinthermenigheden, som vi nu have betragtet. Apostelen havde desuden, som allerede ovenfor nævnt[1]), sat sig i personlig Forbindelse med Menigheden ved endnu forinden Affattelsen af dette Brev at sende sin Medarbeider Timotheus derhen, idet han tillige fattede det Forsæt, ogsaa selv paany at drage til Korinth, saasnart han fandt det forenligt med Hensynet til sin lilleasiatiske Virksomhed at forlade Efesus. Og ikke blot dette. Endnu en anden af sine prøvede og trofaste Medhjælpere, Titus, sendte han til den korinthiske Menighed. Saa ængstelig var han for denne Menighed, saa alvorlige fandt han de Misligheder, der vare trængte ind i den paa Lærens og Livets Omraade, saa optaget var han af Ønsket om at anvende ethvert Middel for at bringe de korinthiske Christne til at besinde sig paa sin Stilling og sit Kald.

Den Maade, hvorpaa de to nævnte apostoliske Arbeideres Sendelse til Korinth omtales i de to til Menigheden rettede Breve, er ved første Øiekast noget paafaldende. Me-

[1]) Se Side 164.

dens 1 Kor. udtrykkelig anmelder for de korinthiske Christne, at Timotheus er paa Veien til dem[1]), nævner dette Brev ikke med et Ord Titus's Sendelse til Korinth. Og medens omvendt 2 Kor. gjentagne Gang omtaler Titus's Nærværelse i denne By og hans Tilbagekomst derfra[2]), iagttager dette samme Brev en fuldstændig Taushed angaaende Timotheus's Komme til Læserne og Ophold blandt dem, — en Taushed, der er saameget mærkeligere, som dog selve Brevets Overskrift[3]) viser, at han ved Brevets Affattelse atter var kommen tilbage til Paulus og befandt sig i hans Selskab. Men Forklaringen af begge Dele er dog ikke saa vanskelig at finde. Naar Titus's Sendelse til Korinth, der spiller en saa stor Rolle i 2 Kor., ikke nævnes i 1 Kor., da har dette simpelthen sin Grund i, at den ikke blot er foregaaet, men ogsaa besluttet *efter* Afsendelsen af sidstnævnte Brev, der altsaa ikke kunde indeholde Noget om den. Og naar omvendt Timotheus's Reise til den korinthiske Menighed, skjønt udtrykkelig anmeldt i 1 Kor., ingen Omtale finder i 2 Kor., da maa dette forklares deraf, at denne Apostelens Udsending ikke blot er kommen til men ogsaa afreist fra Korinth *førend* 1 Kor. naaede derhen. Denne Omstændighed medførte nemlig, at Timotheus ikke kunde bringe Apostelen nogen Efterretning om Virkningen af dette Brev, saaledes som Titus, der netop blev udsendt i den Hensigt at iagttage, hvorledes Menigheden stillede sig til Apostelens revsende og formanende Skrivelse. Heraf er det da atter en ligefrem Følge, at naar Paulus just ved Virkningen af sit første Brev paany finder sig foranlediget til at skrive til Menigheden, knytter der sig for ham en langt mindre Interesse til Timotheus's Nærværelse i Korinth end til Titus's, paa hvis Iagttagelser og Beretninger netop det andet Brev er bygget. Hvad Timotheus havde kunnet meddele Apostelen om Forholdene i Korinth, var allerede blevet forældet ved og havde ikke læn-

[1]) Se 1 Kor. 4, 17. 16, 10. [2]) Se 2 Kor. 2, 13. 7, 6. 13 flg. [3]) Se 2 Kor. 1, 1.

gere nogen Betydning ligeoverfor de Oplysninger, der bragtes ham af Titus, som havde kunnet gjøre sine Iagttagelser efter den Begivenhed, der under alle Omstændigheder maatte blive af afgjørende Betydning for Menigheden: dens Modtagelse af 1 Kor.

Da Paulus skrev 1 Kor., var det hans Bestemmelse at forblive i Efesus indtil Pintsen (i Aaret 57).[1]) Naar han da forlod denne By og dermed Asien overhovedet forat besøge sine europæiske Menigheder, der nu i et Par Aar havde maattet undvære hans personlige Tilsyn og Pleie,[2]) var det hans Agt, først at drage over til Macedonien forat tilse de derværende Menigheder og derfra at begive sig ned til Korinth, hvor han agtede at tage et længere Ophold, muligens at tilbringe hele Vinteren. Fra Korinth vilde han saa reise tilbage til Orienten. Denne sin Reiseroute havde han meddelt de korinthiske Christne i 1 Kor.[3]) Oprindelig havde hans Plan for Reisen været en anden. Han havde tænkt, fra Efesus af at drage direkte over til Korinth, derfra at reise nordover til Macedonien, saa atter at vende tilbage til Korinth for derfra at tiltræde Orient-Reisen. Denne hans tidligere Reiseroute behagede Korinthierne meget bedre end den Forandring, den senere havde modtaget. Ved den oprindelige Reiseplan vilde Apostelen ikke blot komme før til Korinth, end naar han først skulde gjennemreise Macedonien; men Korinth vilde desuden derved modtage to Besøg af Apostelen istedetfor, som ved den nye Bestemmelse, kun eet, og de korinthiske Christne vilde derved have faaet den Tilfredsstillelse, der i høi Grad tiltalte deres Forfængelighed, at deres By var kommen til at blive ligesom et Standkvarter for Paulus, som derfra blot havde foretaget en Exkursion op til Macedonien, altsaa til at spille en lignende Rolle for Europa som Efesus for Asien. Derfor fandt de sig skuffede og ilde tilfredse ved hin Ændring af Apostelens Plan for sin Reise, der syntes dem at røbe en Mangel paa Hensyn til

[1]) 1 Kor. 16, 8. [2]) Kfr. dog ovenfor Side 145 flg. [3]) 1 Kor. 16, 5—7.

deres Samfunds Betydning. Vi erfare dette af 2 Kor., hvor Paulus, hvem de i denne Anledning havde beskyldt for Mangel paa Bestemthed i sine Planer og for Letsindighed i Charakter, just herved ser sig tvungen til at meddele dem den virkelige Grund, der havde fremkaldt hans forandrede Beslutning.[1]) Han viser dem her, at det var saa langt fra, at der i denne udtalte sig nogen Mangel paa Hensyn ligeoverfor dem, at Forholdet meget mere var det modsatte: det var just hans Hensynsfuldhed, der havde ændret hans oprindelige Bestemmelse, men en Hensynsfuldhed, hvis Væsen og Grund de efter sin hele selvgode, opblæste Sindsretning havde liden Sands for. Han vilde nemlig give sit første Brev (1 Kor.) Tid til at virke i Menigheden, før han personlig gjæstede den, forat den før hans Ankomst kunde faa Leilighed til at rette paa de i denne Skrivelse revsede Misligheder og derved fritage ham for at maatte optræde der med Dommerens Strænghed. Tillige vilde han gjerne spare ogsaa sig selv for den Smerte, som Synet af alle hine Skrøbeligheder, naar de endnu stode ved Magt, maatte volde hans Faderhjerte. Det var, med eet Ord sagt, af «Skaansomhed» mod Menigheden, han havde bestemt sig til, først at reise til Macedonien, idet han med Kjærlighedens stærke Haab ventede, at 1 Kor. vilde bidrage til at fremstille Menigheden i en saadan Skikkelse, at hans Komme, naar det saaledes indtraf senere end oprindelig paatænkt, kunde blive til Glæde for begge Parter.[2]) Men for en saadan Betragtning havde Korinthierne i sin opblæste Selvgodhed liden Sands. Og de Efterretninger, Apostelen gjennem Titus modtog om deres Misstemning over hans forandrede Reiseplan, var just en af de Aarsager, der bragte ham til, paany at sende den korinthiske Menighed en Skrivelse, hvori ogsaa dette Punkt kunde faa sin Forklaring og rette Belysning.

Hin Apostelens Bestemmelse at forblive i Efesus indtil Pintsetider lod sig imidlertid ikke gjennemføre. Hans Op-

[1]) Se 2 Kor. 1, 15—2, 4. [2]) Se især 1, 23.

hold her blev afbrudt, paa en voldsom Maade og ved Omstændigheder, over hvilke han ikke var Herre. Neppe ret længe efter Afsendelsen af 1 Kor. indtraf hint Udbrud af de efesinske Hedningers Raseri, der paa en saa anskuelig Maade er skildret af Lukas i Ap. Gj. Kap. 19. Paulus, som herunder var i den øiensynligste Livsfare[1]), havde intet andet Valg, saafremt han ikke vilde se sin Virksomhed afbrudt ved en voldsom Død, end at fjerne sig fra Efesus, hvor han jo desuden maatte forstaa, at enhver Fortsættelse af hans apostoliske Gjerning i den nærmeste Fremtid var en Umulighed. Saa drog han da ud fra denne By, hvor han havde virket i mere end to Aar[2]) til den rigeste Velsignelse. Afskeden med de derværende Christne[3]) kostede ham sikkert megen Smerte; han maatte jo forlade dem i en høist kritisk Stil-

[1]) Dette siges vistnok ikke med rene Ord af Lukas, men fremgaar dog af mange Antydninger. Saaledes allerede af Notitsen i Ap. Gj. 19, 30. 31, hvorefter ikke blot de efesinske Christne «ikke tillode» Paulus, der med sin vanlige Uforfærdethed vilde prøve sit vældige Ords Kraft ligeoverfor de rasende Folkemasser, at begive sig ud til Skarerne, — men ogsaa Øvrigheden af Hensyn til hans personlige Sikkerhed udtrykkelig forbød ham at vise sig. En Antydning i samme Retning finde vi i Rom. 16, 4. Naar det her hedder, at Akvilas og Priskilla «forat redde Apostelens Liv havde sat sit eget paa Spil», da ligger det ganske nær at henføre Tiden og Skuepladsen for den heri omtalte Livsfare for Paulus just til Katastrofen i Efesus; thi at Apostelen ogsaa her, ligesom i Korinth (Ap. Gj. 18, 2. 3), boede hos dette Egtepar, der imidlertid havde taget Ophold i Efesus (Ap. Gj. 18, 18. 19. 26), har jo al Sandsynlighed for sig. Man maa da antage, at disse hans Værtsfolk med Fare for sit eget Liv have modstaaet Pøbelens Raseri, hvis første Udbrud naturligvis gjaldt Paulus, hvem Demetrius i sin hidsende Tale udtrykkelig havde udpeget som Offer (Ap. Gj. 19, 26). Men endelig have vi Ytringer af Paulus selv, der — uagtet Navnet Efesus heller ikke her er udtrykkelig nævnt men kun Asien — dog ikke med nogen Rimelighed kunne henføres til Andet end Begivenhederne i denne By, og i hvilke Apostelen ligefrem betegner den Stilling, hvori han havde befundet sig, som en saadan, i hvilken han havde opgivet ethvert Haab om Livet, ja som en «Død», saaat Frelsen derfra var en virkelig Redning fra den mest overhængende Dødsfare. Se 2 Kor. 1, 8—11. [2]) Se ovenfor S. 145. [3]) Ap. Gj. 20, 1.

ling; hvor let kunde ikke Hedningernes ulmende og gjærende Had skaffe sig et nyt Udbrud mod de Troendes Skare, som han nu forlod faderløse? Og dog husede vel hans Hjerte i denne Tid en anden Bekymring, der kanske var endnu tungere: Bekymringen for Menigheden i Korinth.

Det store Spørgsmaal, som altid paany og paany maatte fremstille sig for Apostelens Tanke, var dette: hvorledes havde denne Menighed optaget hans nys afsendte Brev? Det var, som vi have havt tilstrækkelig Anledning til at forvisse os om, holdt i en alvorlig, ja stræng Tone; med en krænket Faders Værdighed, med en Apostels Myndighed havde Paulus blottet de korinthiske Christnes dybe Brøst; han havde nævnt deres mangehaande Synder med deres rette Navn, uden Sminke og uden Smiger. Hvad var nu Virkningen bleven af denne alvorsfulde Tale, der maatte være kommen dem, til hvem den var rettet, saa uventet, selvtilfredse og trygge som de vare i sin ufattelige Mangel paa Selverkjendelse[1]), og for hvis rette Modtagelse de syntes saa lidet skikkede? Havde det lykkets Apostelen at bryde dette opblæste Sind, at knuse disse stolte Hjerter i Bodens Smerte? Eller havde de maaske lukket sig inde i sin forblindede Selvtilfredshed og forhærdet sig mod sin aandelige Faders indtrængende Appel til deres Samvittighed? I første Fald kunde endnu Alt blive godt; thi for Sønderknuselsens og Bodens dybe Saar havde Apostelen en Salve, der ikke kunde feile; men i sidstnævnte? Da havde jo den Syge spærret sig selv ude fra den eneste Læge, der kunde bringe Hjælp, da maatte jo Sygdommen blive en Sygdom til Døden, da var jo Alt, hvad Apostelen havde gjort og lidt i Korinth, forspildt og forgjæves!

Det var Livsspørgsmaal for denne Menighed, som vi have kaldt Apostelens Smertesbarn blandt Menighederne, der saaledes rørte sig i Paulus's Hjerte. Vi forstaa da hans Spænding, hans Bekymring, hans higende Længsel efter at faa Efterretninger fra Korinth.

[1]) Vi minde om Steder som 1 Kor. 5, 2 og 4, 8. flg.

I en saadan Sindsstemning, ængstelig for den Menighed, som han maatte forlade, endnu ængsteligere for den Menighed, der var hans Reises Formaal, drog Paulus om Vaaren 57 eft. Chr. fra Efesus. Sandsynligvis overland begav han sig først til Troas[1]), den samme Søstad ved Dardanel-Strædet, hvor han fire Aar i Forveien havde modtaget det guddommelige Kald til at bringe Evangeliet over til Europa, og hvorfra han var draget ud for at være Kaldet lydig.[2]) Her i Troas havde han sat Titus Stævne; naar denne kom tilbage fra Korinth, skulde han møde Apostelen her og meddele ham de saa længselsfuldt ventede Efterretninger om den Maade, hvorpaa den korinthiske Menighed havde stillet sig til hans Brev. Men hans Forventning om her at møde sin Udsending skuffedes — vistnok en Følge af, at Apostelens Afreise fra Efesus og dermed ogsaa hans Ankomst til Troas var indtruffet tidligere end paatænkt. Denne Skuffelse voldte ham en bitter Smerte. Uagtet der i Troas «aabnede sig en Adgang for ham i Herren», nemlig til Forkyndelse af det Christi Evangelium, hvis Udbredelse han heller ikke paa denne Reise glemte at virke for, fandt han dog «ingen Ro for sin Aand» i denne lilleasiatiske Havnestad, men han ilede derfra, over til Macedonien, hvor han nu maatte vente at finde Titus[3]). Her fandt han ham da endelig[4]), just paa et Tidspunkt, da han høilig trængte til den Trøst, som Mødet med den trofaste Medarbeider og endmere de beroligende Efterretninger, som denne bragte ham, formaaede at yde hans Hjerte. Apostelen skildrer selv sin Stilling paa denne Tid saaledes: «heller ikke da vi kom til Macedonien (ligesaalidt som i Troas), havde vort Kjød nogen Ro, men i Alt lede vi Trængsel: uden om os var der Strid, inden i os Frygt»[5]), — Udtryk, som vistnok sigte til de Kampe, der ogsaa ved denne hans anden Nærværelse i Macedonien ligesom ved hans første[6]) beredtes ham især ved Jødernes forbitrede Modstand

[1]) 2 Kor. 2, 12. [2]) Ap. Gj. 16, 8 flg. 11. [3]) 2 Kor. 2, 12. 13. [4]) 2 Kor. 7, 5 flg. [5]) Sammesteds. [6]) Ap. Gj. Kap. 16 og 17.

mod Evangeliet, og under hvilke han endog var udsat for personlig Fare. Under den «Frygt», hvori han saaledes svævede, trængte han til Trøst, og han fik den rigelig af «den Gud, som trøster de Nedtrykte», ved Titus's Komme og ved de Efterretninger, som han nu gjennem ham modtog.

Vi ville høre Apostelens egne Ord om disse Titus's Meddelelser og om det Indtryk, de gjorde paa ham. Anskueligere og mere levende vilde man ikke kunne skildre den Virkning, som det foregaaende Brev havde frembragt i Korinth, end Paulus gjør det i disse bevægede Ord, der afspeile hans egen stærkt grebne Stemning, da endelig Bekymringens trykkende Byrde lettedes for ham. «Gud, som trøster de Nedtrykte», skriver han paa det flere Gange anførte Sted 2 Kor. 7, 5 flg., «trøstede os ved Titus's Komme, dog ikke blot ved hans Komme, men ogsaa ved den Trøst, hvorved han var bleven trøstet over Eder, idet han berettede os Eders Længsel, Eders Veklage, Eders Iver for mig, saaat jeg blev endnu gladere. Thi om jeg end bedrøvede Eder ved mit Brev, saa angrer jeg det ikke, om jeg end før angrede det; jeg ser jo nemlig, at om end hint Brev for en Stund bedrøvede Eder, saa glæder jeg mig nu, ikke fordi I bleve bedrøvede, men fordi I bleve bedrøvede til Omvendelse; I bleve nemlig gudelig bedrøvede, forat I ikke i Noget skulde lide nogen Skade ved os. Thi den gudelige Sorg virker Omvendelse til Frelse, der ikke angres; Verdens Sorg derimod virker Død. Thi se, selv dette, at I blive gudelig bedrøvede, hvilken Iver virkede det ikke hos Eder, ja Forsvar, ja Uvillie, ja Frygt, ja Længsel, ja Nidkjærhed, ja Straf!»

Efter disse Apostelens paa Øienvidnets Beretning byggede Ord kan det ikke være nogen Tvivl underkastet, at 1 Kor. i det Hele taget havde været af en stor og velsignelsesrig Virkning paa Menigheden. Titus, der havde delt sin Mesters spændte Bekymring, var bleven «trøstet» over de korinthiske Christne og kunde fortælle Apostelen, at Brevet havde fremkaldt «Veklage» blandt dem over deres tidligere Synder, medens det samtidig saalangtfra havde tjernet

deres Hjerte fra ham, der saa alvorlig havde revset dem, at det megetmere havde virket «Længsel» efter Paulus, ja nidkjær «Iver» for at lyde hans Ord og følge dets Anvisninger. Har end derfor Apostelen før havt Stunder, hvori han har «angret» at have sendt et saa strængt Brev, saa er dette ialfald nu ikke længer Tilfældet; den «Bedrøvelse», som det maatte volde og havde voldt Menigheden, viste sig jo at være en «gudelig Sorg», en Sorg efter Guds Sind, hvis salige Frugt viste sig i Menighedens «*Omvendelse*». Og at denne var af det ægte Slags, fremtraadte noksom i Læsernes Opførsel. Thi dens Virkning viste sig i en levende, virksom «Iver» for en grundig Selvrensning fra de paaklagede Misligheder, — en Iver, hvorunder de, langt fra at finde disse i sin Orden, erkjendte deres Skjændighed og sin egen Skyld og derfor villig indrømmede, at de trængte til «Forsvar» der, hvor de forhen havde ment, i Alt at være i sin gode Ret. Men at dette deres Selvforsvar ingenlunde var Egenretfærdighedens Pukken paa Skyldfrihed, fremgik af den «Uvillie», de nu ytrede ligeoverfor sit eget tidligere Forhold, saavelsom af deres «Frygt» for Apostelens strænge Indskriden, hvilken de nu forstode vilde være kun altfor vel fortjent. Og at denne deres Frygt ikke var Trællens ligeoverfor den strænge Herre, men Barnets ligeoverfor den kjærlige Fader, viste sig atter derved, at den var ledsaget af «Længsel» efter Apostelen, efter hos ham at søge og af hans egen Mund modtage Tilgivelsen for hvad Smerte de havde voldt ham, medens samtidig deres «Nidkjærhed» for, nu virkelig at gjøre fuldt Alvor af Vandringen paa Hellighedens Vei, aabenbarede sig i den «Straf», som de efter Apostelens Anvisning vare villige til uden Forbehold at gjøre gjældende paa dem af Menighedens Samfund, der havde voldt de paaklagede Forargelser. Saa var da Alvoret, det hellige Alvor, omsider tændt i den korinthiske Menighed.

Dog, vi behøve ikke at blive staaende ved disse mere almindelige Betegnelser for, hvad 1 Kor. havde virket. Vi ere istand til at danne os et endnu langt mere detailleret

Billede af dets Virkning, et Billede, hvis enkelte Træk vi efter vor ved en tidligere Leilighed fremstillede Grundsætning[1]) hente ud fra det nye Brev, som Paulus finder sig foranlediget til at sende den samme Menighed. Idet vi stille 2 Kor. ved Siden af Apostelens foregaaende Skrivelse og agte paa, baade hvad det siger, og om hvilke i 1 Kor. berørte Punkter det tier, ville vi kunne danne os en fuldstændig Forestilling om Omfanget af den Forandring, det først modtagne Brev havde frembragt, og vinde fuld Klarhed over, baade hvad der nu var udrettet — og over, hvad der endnu stod tilbage.

Vi erindre, at den første Ytring af det begyndende Forfald indenfor Korinthermenigheden var det Partivæsen, som havde vist sig allerede snart efter Apostelens Afreise, og som havde grebet saaledes om sig, at der ikke fandtes eet Medlem af Menigheden, der ikke gjorde et af de opstillede fire Partiløsener til sit. Dette Uvæsen, der ligesaameget indeholdt en Forsyndelse mod Menighedens Enhed som det beroede paa et gjennemgribende Feilsyn paa den Stilling, Ordets Forkyndere indtage til sine Tilhørere, havde Apostelen ladet det være sig magtpaaliggende skarpt at belyse og revse i den første Hoveddel af 1 Kor.[2]) Deraf, at der nu i 2 Kor. ikke findes en eneste Ytring, som med Bestemthed viser sig at have Hensyn til dette Punkt, tør vi uddrage den Slutning, at Apostelens Skrivelse her havde opnaaet den tilsigtede Virkning. Menigheden maa i dette Stykke være gaaet i sig selv; Partierne maa være forsvundne, Splittelsen læget. Det Samme gjælder om den i Korinth saa stærkt fremtrædende Misforstaaelse af den christelige Frihed og denne Friheds praktiske Misbrug, — en Gjenstand, der i 1 Kor. havde fundet den mest indgaaende og alsidige Behandling.[3]) Ogsaa her maa det have lykkets Apostelen at opklare Misforstaaelsen og fjerne Misbruget; thi heller ikke om denne Sag finde vi i 2 Kor et eneste Ord, der skulde antyde, at Menigheden

---

[1]) Se ovenfor S. 13 flg. [2]) 1 Kor. 1,.10—4, 21. [3]) 1 Kor. 6, 12—11, 1.

paa dette Punkt fremdeles trængte til Lærdom eller Formaning. Heller ikke kunne vi være i Tvivl om, at den korinthiske Menighed havde erkjendt sin store Synd ved de Misbrug, der fandt Sted ved Nydelsen af den hellige Nadvere[1]), eller sit skjæve Syn paa de overordentlige Aandsgavers Bestemmelse og Anvendelse[2]); thi ogsaa om disse Ting tier Apostelen ganske stille i sit nye Brev. Og ligesom den apostoliske Belærelse og Formaning ligeoverfor disse Forvildelser paa Livets Felt havde vist sig kraftig til at føre Menigheden ind paa de rette Stier, saaledes maa den ogsaa have formaaet at læge den dybe Skade, der var traadt frem paa Lærens Omraade, Fornægtelsen af de Dødes Opstandelse.[3]) Thi hvorledes skulde Paulus ellers have kunnet undlade, paany at komme tilbage til dette fundamentale Lærestykke, med hvilket den hele Christentro staar og falder?

Forsaavidt kunde Titus altsaa bringe Apostelen beroligende Efterretninger, og ikke smaa vare i Sandhed de Resultater, der saaledes vare opnaaede. Intet Under derfor, at baade Titus og Paulus fandt sig «trøstede» i sin Bekymring for de korinthiske Christne. Men hermed er det dog ingenlunde givet, at Alt nu skulde være i Orden i Korinth, at der ingen «Plet eller Rynke» længer skulde være paa Menigheden. Det er jo Kjærlighedens Art at glæde sig over enhver Fremgang til det Bedre, som den ser hos sin Gjenstand, maa den end samtidig erkjende, at der endnu mangler Meget paa Virkeliggjørelsen af det Ideal, som den saameget vissere opstiller, jo mere den selv er sand og ægte.

Det var navnlig i to Retninger, der fremdeles viste sig Symptomer indenfor Menigheden, som maatte ængste dens aandelige Fader. Vi have hørt, at Apostelen selv kunde betegne det Omslag, der var virket ved hans Brev, som en «Omvendelse» af Menigheden i dens Helhed. Denne maatte, efter al sand Omvendelses Art, navnlig ogsaa ytre sig i nidkjær Iver for Selvrensning fra den Urenhed, der før havde

[1]) 1 Kor. 11, 17—34. [2]) 1 Kor. Kap. 12—14. [3]) 1 Kor. Kap. 15.

plettet Samfundet; vi have jo ogsaa seet, at Paulus kunde give Menigheden det Vidnesbyrd, at en saadan Iver var tilstede. Den værste Skamplet, der havde skjæmmet den, var hint forargelige Tilfælde, hvori aabenlys Blodskam ikke blot havde fundet Sted i Menigheden, men ogsaa var hengaaet upaatalt af denne.[1]) Vi mindes, at Apostelen her havde forlangt Menighedens øieblikkelige energiske Indskriden; det Menneske, som havde givet denne dybe Forargelse, skulde strax udstødes af Samfundet, hvorefter han høitidelig skulde, som det sidste Middel til at fremkalde Bodfærdighed, «overgives til Satan til sit Kjøds Ødelæggelse».[2]) Den første af disse to Forholdsregler mod denne grove Synder kunde og skulde Menigheden selv og paa egen Haand udføre efter Apostelens Anvisning; om den anden maatte der først træffes en nærmere Aftale mellem Menigheden og Paulus, idet den skulde foretages i en høitidelig Forsamling af de korinthiske Christne, i hvilken ogsaa Paulus vilde være tilstede med sin Aand.[3]) Hvad Apostelen saa bestemt havde fordret og foreskrevet, havde Menighedens Flertal lydig bøiet sig under. Synderen var bleven udstødt, — en Anvendelse af Kirketugten, der viste sig at bære en saa god Frugt, at hin anden Forholdsregel blev ufornøden, fordi Endemaalet, Blodskjænderens Anger og Bod, indtraadte uden den.[4]) Men ved denne Udstødelse var der dog et vist Antal af Menighedens Lemmer, der nægtede sin Tilslutning og sin Medvirken. Kun «de Fleste» deltoge i den; Nogle maa altsaa have vægret sig derfor.[5]) Dette var aabenbart et Symptom af en meget alvorlig Beskaffenhed. Disse Menighedslemmer, der saaledes protesterede mod den grove Synders Udelukkelse eller ialfald vægrede sig ved at deltage deri, havde herved lagt for Dagen, ikke blot at de nægtede Apostelen en hel og fuld Lydighed, men ogsaa at de selv havde Sympathier for Synderen i hans Synd. Deres Stilling i denne Sag aabenbarede Opsætsighed

[1]) 1 Kor. Kap. 5. [2]) Se ovenfor S. 191 flg. [3]) 1 Kor. 5, 4. 5. [4]) 2 Kor. 2, 5—11. [5]) P. anf. St. V. 6.

mod Paulus's apostoliske Autoritet og vedvarende Uvillighed til at anerkjende en Christenmenigheds Forpligtelse til Hellighed, Uvillighed til at bøie sig i den Anger og Bod, til hvilken Menighedens øvrige Lemmer havde hengivet sig. Og dette var ikke det eneste Tegn, som varslede, at der i begge disse Retninger hos Nogle af de korinthiske Christne endnu fandtes uovervundne Rester af denne Menigheds gamle Væsen, Rester, som let kunde gribe om sig med Surdeigens smittende Kraft, om de ikke bleve fjernede.

Allerede ved sin anden Nærværelse i Korinth[1]) havde Apostelen blandt dem af Menighedslemmerne, der havde gjort sig skyldige i Kjødssynder, fundet Saadanne, som foragtede hans Formaning til Bod og Bedring. Og hvorvel nu hans Brev ogsaa ligeoverfor denne i Korinth optraadte Synd havde gjort stor Virkning paa Menigheden i dens Helhed, saa vedblev dog fremdeles disse samme haarde Halse at vægre sig for at erkjende sit Forhold i Utugt som Synd og nægtede at ændre det. Ligesom de afholdt sig fra enhver Medvirken, da Menighedens Flertal paa Apostelens Opfordring skred ind mod Blodskjænderen, saaledes tilkjendegav de ogsaa direkte og ligefrem, at de heller ikke for sit eget Vedkommende agtede at forsage denne specifisk korinthiske Synd. Titus maatte, Sandheden tro, meddele Apostelen dette beklagelige Forhold; vi kunne let forstaa, hvorledes Efterretningen derom maatte bedrøve ham. Og som aldrig een af Kjødets Gjerninger — og allermindst denne — er tilstede alene, saaledes kan det heller ikke undre os, at der hos disse Horeriets ubodfærdige Trælle ytrede sig ogsaa andre slemme Synder. Selvfølgelig maatte disse Synder først og fremst være saadanne, i hvilke det naturlige Væsen aabenbarer sig i sin Egoisme og Ukjærlighed. Medens Menighedens Flertal, samtidig med at de gjorde Bod for alt sit kjødelige Væsen, ogsaa havde faaet Partivæsenet fjernet fra sig, maatte alskens Ukjærligheds-Synder trives blandt disse Vellystens Slaver. Det kan

[1]) Se ovenfor Side 145 flg.

derfor ikke undre os at høre Apostelen charakterisere denne Del af Menigheden saaledes som han gjør i 2 Kor. 12, 20. 21, hvor han tillige udtaler sin Smerte over dens Ubodfærdighed: «Jeg er bange for, at jeg, naar jeg kommer, skal finde Eder anderledes end jeg ønsker, og at jeg skal findes af Eder anderledes end I ønske — at der skal være Trætte, Avind, Vrede, Gjenstridighed, Bagtalelse, Sladder, Opblæsthed, Uorden, — at atter, naar jeg kommer, min Gud skal ydmyge mig med Hensyn til Eder, og at jeg skal maatte sørge over Mange af dem, som forhen have syndet og ikke gjort Bod for den Urenhed og det Horeri og den Vellyst, som de forøvede.» Vi se, at Apostelen, belært af en smertelig Erfaring, ikke vovede at haabe, at disse Syndere skulde have ladet sig opvække til Bod før hans nu snart forestaaende Komme. Kunde han end i sin Kjærlighed haabe dette om Nogle iblandt dem, saa frygter han dog for, at han «skal maatte sørge over Mange» af disse Menighedslemmer, og at han skal blive nødt til, naar han kommer, at gaa skarpt tilverks mod dem, i Overensstemmelse med sine Trudsler under sin anden Nærværelse.[1])

Var disse Synderes aabent udtalte Uvillighed til at gjøre Bod allerede i sig selv en Opsætsighed mod Paulus's apostoliske Autoritet, saa var den ialfald ingenlunde den eneste Ytring af et saadant Sind. Det er indlysende: hvor Apostelens foregaaende Skrivelse ikke formaaede at trænge igjennem og bøie Hjerterne til Lydighed, der maatte den virke hidsende og æggende, der maatte den give Lyst til at nægte Paulus's Apostelstilling og Apostelværdighed eller øge denne Lyst, om den allerede var forhaanden. Der laa i dette Tilfælde et Selvforsvar i ethvert Angreb paa Paulus. Thi var han virkelig Herrens Apostel, da var dermed hver den, som nægtede ham Lydighed, dømt som gjenstridig mod Guds egen Sandhed; men i samme Grad, hvori det kunde lykkes at mistænkeliggjøre eller endog modbevise Paulus's Apostel-

[1]) Se 2 Kor. 13, 2.

stilling, i samme Grad tabte Ulydigheden mod ham sin Strafskyldighed. Vi have seet, at Nægtelsen af Hedningeapostelens Stilling som virkelig Apostel, fuldt ud jævnbyrdig med de Tolv, allerede før Affattelsen af 1 Kor. var tilstede i Korinth, en Frugt af de ihærdige Opviglerier af Paulus's judaistiske Fiender.[1]) Havde det nu end lykkets ham, gjennem sit Brev at gjenoprette Agtelsen for og Tilliden til ham som en sand Herrens Udsending hos Menighedens Flertal, saa er Intet lettere at forstaa, end at de Menighedslemmer, som vægrede sig ved at gjøre Bod for sine Kjødssynder, haardnakket nægtede ham sin Anerkjendelse som Apostel og bestrede hans Krav paa en saaden Anerkjendelse med en Iver, hvis Varme nøiagtig svarede til den Styrke, hvormed de holdt fast paa sin Synd. Efter vort Kjendskab til den apostoliske Tids Forholde kunne vi ikke tvivle paa, at der jo fandtes nok af dem, der her lode det være sig magtpaaliggende at gyde Olie i Ilden. Apostelens personlige Fravær fra Korinth blev sikkerlig med megen Flid benyttet af hans uforsonlige jødechristne Fiender, som i disse Kredse, hvis Jordbund var saa vel beredt, vare utrættelige i at udsaa sin Bagtalelse af ham. Jo mere Menighedens Flertal nu, i sin Bodfærdighed, med Uvillie afviste disse lumske, snigende Angreb paa Paulus, desto ivrigere nyttedes Leiligheden der, hvor der endnu fandtes aabne Øren og modtagelige Hjerter. Og Apostelen, som kjendte sine Korinthier og al deres Skrøbelighed, kunde ikke være ligegyldig herved. Saasandt det her gjaldt noget ganske Andet og langt Mere end hans Person, saasandt turde han ikke overlade Marken til sine hadske Modstandere; han maatte stoppe deres Mund, forat ikke deres forblindede Tilhængere med Tilliden til ham skulde fuldstændig og uoprettelig miste Tilliden ogsaa til det Guds Ord, han forkyndte. Et Punkt, ved hvilket hans Opmærksomhed herunder ganske specielt maatte fæste sig, var hans ovenfor berørte Forandring af hans Route for Reisen fra Efesus til

[1]) Se Side 141 flg.

Korinth. Hans Bagvadskere undlode selvfølgelig ikke at gjøre Kapital ogsaa heraf, at øge den Misstemning, som Apostelen, skjønt saa ganske uden Grund, herved havde fremkaldt mod sig. Hvad Flere eller Færre af Menighedens Lemmer i denne Anledning havde ytret eller kanske mere følt end udtalt: en vis Skuffelse i sin just nu saa stærke Længsel efter Apostelen, dette blev benyttet til en bitter Anklage mod ham. Han, denne overhovedet saa tvivlsomme Person, kunde umulig bryde sig om en Menighed, som han behandlede paa en saa lidet hensynsfuld Maade, — saa lød Anklagen, og den fandt Gehør, ialfald i disse samme Kredse, hvis Kulde eller Fiendskab overfor Paulus vi her have skildret.

Vi have hørt, at Apostelen, naar han nu for tredie Gang skulde besøge Korinth, ønskede sig fritagen for Nødvendigheden af at optræde der med Strænghed; at han ligesaavel ønskede at kunne skaane Menigheden for en saadan Optræden som at spare sig selv for den Sorg at maatte anvende den. Derfor havde han udsat sin Ankomst derhen. Men allerede hvad vi hidtil have udviklet angaaende Menighedens Tilstand, saaledes som den artede sig efter Modtagelsen af 1 Kor., vil være tilstrækkeligt til at forklare, at Paulus, samtidig med denne Udsættelse af sit personlige Komme til Korinth, maatte finde stærk Opfordring for sig til paany at rette et Brev derhen. Hvad der endnu manglede i, at Menigheden stod der ren og skjær som en Herrens jomfruelige Brud, og hvad der endnu var tilbage, tildels endog i forhøiet Grad, af Opsætsighed mod hans apostoliske Autoritet, — det Ene som det Andet maatte tilskynde ham til at skrive et nyt Brev, der kunde haabes at rette ialfald delvis paa disse endnu forhaandenværende Misligheder, saaat hans Gjensyn med Menigheden virkelig kunde blive til Glæde. Ved Siden heraf er det af underordnet Betydning, at Apostelen tillige havde en fornyet[1]) Opfordring og Anvisning at give den korinthiske Menighed angaaende den Indsamling af Understøttelse til de

[1]) Se 1 Kor. 16, 1—4.

fattige Christne i Jerusalem, der allerede var i Gang. Dette Punkt træder, uagtet Paulus underkaster ogsaa det en indgaaende Behandling [1]), afgjort tilbage ved Siden af hine to andre, i hvilke vi finde det nye Brevs egentlige Foranledning og Tendents.

Det var, som vi have hørt, i Macedonien, at Apostelen traf Titus, da denne kom tilbage fra Korinth. Alt taler for, at hans Beslutning om paany at tilskrive Menigheden blev fattet og iverksat umiddelbart efter at han havde modtaget sin Udsendings Beretning om Forholdene i Korinth, — saamegetmere som det jo maatte være ham magtpaaliggende, at Brevet kom Menigheden hurtigst muligt ihænde, forat det kunde faa saa meget mere Tid til at virke efter sin Bestemmelse, at forberede Menigheden for et glædeligt Gjensyn med ham. Brevets Affattelsestid maa derfor sættes til Sommeren 57; der ligger neppe ret mange Maaneder mellem dette og det foregaaende. Stedet, hvorfra det blev skrevet, er Macedonien. Lukas, der overhovedet behandler dette Afsnit af Paulus's europæiske Virksomhed med megen Korthed [2]), beretter kun, at Apostelen drog igjennem hine Egne og formanede de derværende Christne med mange Ord. Men allerede denne korte Notits er tilstrækkelig til at give os et Billede af hans Virken i de macedoniske Menigheder. Trængselens Ild var gaaet hærjende hen over dem siden hans forrige Nærværelse der; den aandelige Ophidselse, som Lidelserne saa let fremkalde i unge Christensamfund, havde ogsaa her vist sig og havde virket Sværmeri og adskillig Usundhed, ialfald i Menigheden i Thessalonika [3]); her var saaledes Nok at bestille for Apostelen. Og under denne sin styrkende og formanende Virksomhed i Macedoniens Menigheder maatte han atter lide Forfølgelse og Efterstræbelse fra de fiendtlige Jøders Side. [4]) At Paulus trods denne sin anstrængende Virksomhed kunde finde Tid og under sine personlige Lidelser

[1]) 2 Kor. Kap. 8 og 9. [2]) Ap. Gj. 20, 1—3. [3]) Se herom 1 og 2 Thess. [4]) Se 2 Kor. 7, 5.

kunde opdrive Sindsro til at skrive et saa langt Brev som 2 Kor., er et ophøiet Vidnesbyrd om hans Aandskraft og om hans Kjærlighed. Og den bevægede Stemning, der aander gjennem Brevet, og som giver det et saa eiendommeligt Præg, er under disse Omstændigheder let forklarlig. Tænke vi os Apostelen under denne hans Virken i Macedonien, optagen af Omsorgen for de derværende Menigheder og samtidig med Hjertet brændende i Kjærlighedens Bekymring for en Del af sine aandelige Børn i Korinth, udenfra omgiven af «Strid» og med «Frygt» i sit Indre, da forstaa vi den Sindets dybe Bevægelse, der udtaler sig fast i hver Linie i 2 Kor., og i hvilken han i dette Brev som i intet andet lægger sit rige Hjerte aabent frem for sine Læsere. Saaledes fremkom denne charakteristiske Skrivelse, der mere end noget andet paulinsk Brev lader os kaste et Blik ind i det personlige Forhold mellem Apostelen og hans Menigheder. —

Brevet indeholder, efter den sædvanlige Overskrift og Hilsen (1, 1. 2) og en Indgang, som her, paa Grund af, hvad der kort før Brevets Affattelse var hændt Apostelen, har faaet et ganske særeget Indhold (1, 3—11), sex Hoveddele, i hvilke dets forskjellige Gjenstande komme til Behandling. Disse Dele ere følgende: I. 1, 12—2, 4: Apostelens Redegjørelse for sin forandrede Reiseplan. II. 2, 4—11: Anvisning for Menigheden til, hvorledes den nu skal stille sig til den excommunicerede Blodskjænder, der imidlertid havde gjort Bod. III. 2, 12—7, 16: Apostelens Selvvidnesbyrd i Henseende til hans apostoliske Kaldsgjerning og hans Udøvelse af denne, i Almindelighed og ligeoverfor Læserne. IV. Kap. 8 og 9: om Indsamlingen for Menigheden i Jerusalem. V. 10, 1—12, 18: Apostelens Selvforsvar og Polemik mod Modstanderne, der søgte at røve ham Menighedens Agtelse og Tillid. VI. 12, 19—13, 10: Udtalelse af Apostelens Bekymring for en Del af Menigheden, men ogsaa af hans Forsæt, under sit nærforestaaende Komme til Korinth at ville anvende Strænghed mod de Ubodfærdige, — en Forholdsregel, som han dog haaber de ville spare ham for ved

i Tide at gjøre Bod. Til disse Brevets Hoveddele kommer endelig Slutningsformaning, Hilsen og Velsignelsesønske i 13, 11—13.

Brevets Overskrift frembyder, sammenholdt med den tilsvarende Del af 1 Kor., kun lidet Eiendommeligt. Medens i 1 Kor. Sosthenes optræder som Medafsender af Skrivelsen [1]), spiller Timotheus her den samme Rolle. Vi vide af flere Steder [2]), at denne bekjendte apostoliske Medarbeider havde været Paulus behjælpelig med Ordets Forkyndelse i Korinth under Apostelens første Nærværelse der. Hans nøie Bekjendtskab med de Christne i Korinth fra denne Anledning af, hans Stilling til den korinthiske Menighed som den, der havde været medvirksom ved dens Stiftelse, endelig ogsaa den Fornyelse af det personlige Baand mellem Menigheden og ham, der nu netop havde fundet Sted ved det Ophold i Korinth, fra hvilket han nylig var vendt tilbage, — alt dette tilsammen begrundede et ganske særeget Forhold mellem Brevets Læsere og Timotheus, der gjør det let forklarligt, at Apostelen just nævner ham ved Siden af sig selv i Brevets Overskrift. Forøvrigt mærke vi os ved denne kun dette Ene, at Paulus efter dens Ordlyd vil have denne sin Skrivelse betragtet som rettet ikke udelukkende til de Christne i selve Byen Korinth, men ligesaavel ogsaa til de andre Menigheder i Achaja (ɔ: det egentlige Hellas og Peloponnes). Dette forudsætter, at det var ham bekjendt, at Forholdene ialfald væsentlig vare de samme i Landets øvrige Menigheder som i Korinth, Noget, der jo ogsaa let lader sig forklare af den store Indflydelse, som Hovedstaden maatte øve over det øvrige Land, ogsaa indenfor de christne Kredse. Overskrift og Hilsen, 1, 1. 2.

Efter sin sædvanlige Skik aabner han derpaa sin Skrivelse med en Lovprisning af Gud og hans Naade. Dette Apostelens Lovoffer har imidlertid denne Gang en ganske speciel Anledning, og Lovprisningen faar som Følge deraf et Indgang, 1, 3—11. a. 1, 3—7.

[1]) Se om dette Forhold overhovedet Anmærkningen paa Side 166 flg. [2]) Ap. Gj. 18, 5. 2 Kor. 1, 19.

ganske særeget Indhold. Denne Gang er det en Naade, der er vederfaret ham selv personlig, for hvilken han høilydt priser sin Gud, dog saaledes, at han stiller denne Guds Naade mod hans Person i en klar og bestemt Relation til hans apostoliske Gjerning overhovedet og saaledes da ogsaa til den Læserkreds, til hvilken han her henvender sig. Han kjender og priser sin Gud som den, der jævnlig og stadig trøster ham over al hans Trængsel, saaledes at Trængselen, om den end ikke ophører, dog ialfald ikke længer staar for ham som en pinefuld Lidelse. Men dette gjør Gud mod Apostelen, just forat dygtiggjøre ham til hans Kaldsgjerning, hvis væsentlige Indhold netop er at bringe den Trøst, hvortil den lidende Menneskehed saa vel trænger (V. 3. 4). Af Lidelser faar nemlig Apostelen erfare sin rigelige Andel. Men just fordi disse hans Lidelser ikke ere fremkaldte ved nogen Forseelse fra hans Side, men megetmere kun ere Udtryk for Verdens Had mod den Christus, hvis Billede fremlyser i hans hele Færd, altsaa ere en Fortsættelse af Christi Lidelser, saa maa ogsaa den samme Christus sørge for, at Apostelen erfarer en Trøst, der er ligesaa stor som Trængslerne (V. 5). Men begge Dele, Trængselen og Trøsten, erfarer Apostelen for sine Tilhøreres Skyld: hans Trængsel er jo netop hans *Embedes* mangefold Kors og Møie; men dette hans Embede er jo kun til for deres Skyld, forat forhjælpe dem til Trøst og Frelse; og den Trøst, han erfarer under denne Trængsel, har jo ogsaa til Hensigt at gjøre ham dygtig til, ud af egen Erfaring at trøste dem. Saa er da ogsaa hans Haab om Læserne et stærkt og frimodigt; thi den Trøst, han har kunnet bringe dem, viser allerede sin Frugt i den Taalmodighed, hvormed ogsaa de bære sit Kors; ja han ved om dem, at ligesaavist som de maa dele hans Lidelser — thi ogsaa de vare jo udsatte for det samme Had fra Hedningers og Jøders Side, hvis Bitterhed Paulus saa ofte fik føle —, saaledes dele de ogsaa hans Trøst (V. 6. 7). Det er altsaa det inderlige Samfund, der knytter ham til hans Menigheder, som Apostelen her fremhæver; hvad enten han lider eller han trøstes, da er

det ikke Noget, der vederfares ham som isoleret Person; i begge Tilfælde er det hans Kaldsgjerning, hvorom det Hele dreier sig; for hans Menigheders Skyld er det ligesaavel han føres ind i Lidelsen som trøstes over den.

Men hvad der just ved denne Leilighed bringer hans Tanke til saaledes at dvæle ved hans Trængsler, det er en Erfaring, han netop har gjort under sit Ophold i Asien, en Erfaring af Trængsel saa stor, at han under den havde opgivet ethvert Haab om at komme derfra med Livet.[1]) Men atter her var det en Lærdom, Gud vilde give ham. Han vilde nemlig ret grundig lære sin Apostel at opgive al Tillid til sin egen Evne til at bjerge sig; han vilde lære ham kun at stole paa den Gud, som under alle, selv de mest fortvivlede, Omstændigheder formaar at frelse fra Døden, ja for hvis frelsende Kraft selv den allerede indtraadte Død ingen Grændse sætter. Forat give Apostelen denne Lærdom førte Gud ham ikke blot ind i denne overhængende Dødsfare men ogsaa ud af den, og Apostelen har aabnet sig for Lærdommen: af Gud og af ham alene venter han ogsaa herefter tillidsfuldt sin Redning. Men atter her knytter han sine Læsere til sig: han forudsætter om dem, at de ville stille sig ved hans Side i Bønnen og navnlig ikke glemme at takke Gud for den underfulde Redning, han nys har erfaret, forat der fra de mange Læber maa opsendes en Taksigelse saa rigelig, at den kunde svare til Storheden af den Frelse, Gud har skjænket ham. — Saaledes beherskes hele denne Apostelens Tale om hans Lidelser og Trængsler, hans Trøst og hans Frelse fra Først til Sidst af *Samfundets* Tanke. b. 1, 8—11.

Idet Paulus nu gaar over til at behandle sit Brevs første Gjenstand, *Forandringen i hans Bestemmelse angaaende Reisen fra Efesus til Korinth,* er det ham fremfor Alt magt- I 1, 12-2, 4.

[1]) Apostelen sigter til Oploebet i Efesus Ap. Gj. 19, 23—41. Smlgn. ovenfor S. 325 Anm.

paaliggende at faststille den Grundsætning, i hvilken Læsernes Dom om dette Punkt maa tage sit Udgangspunkt, om den ikke skal blive skjæv i sig selv og uretfærdig mod ham. Denne Forudsætning er den Sindets Renhed og Hellighed, for hvilken ligesaavel Apostelens egen Samvittighed som Læsernes Erfaring giver ham Vidnesbyrd. Tør han hævde sig et saadant af Naaden forklaret helligt og rent Sindelag, da følger heraf baade at Muligheden af letfærdig Vankelmodighed hos ham er udelukket, og at han ubetinget maa staa til Troende i den Forklaring, han nu agter at give om dette Punkt, der havde fremkaldt en saadan Misstemning i Korinth.

a. Den i V. 11 udtalte Tillid til, at Læserne ville besegle
1, 12—14. sit Samfund med ham ved Forbøn og Takkebøn, indeholder tillige en Opfordring til dem om at gjøre dette. Denne sin Opfordring begrunder han i V. 12. Just derfor kan han opfordre dem til at støtte ham ved sine Bønner under hans Kaldsgjerning, fordi han er sig bevidst at vandre i denne sin Kaldsgjerning — baade overhovedet og allermest ligeoverfor Læserne — i den Hellighed og Renhed, som Gud giver, ikke i nogen naturlig Evne til at vælge Maal og Midler, men i den Guds Naade, der optugter og styrker til al Retfærdighed. Han finder sig foranlediget til at give sig selv dette Vidnesbyrd just nu, da han vil afgive en Forklaring, som han ikke vilde kunne give med fuld Fortrøstning, hvis han ikke turde forudsætte, at hans Læsere vilde tro ham paa hans Ord. Hvad han nu vil skrive, er at forstaa ganske ligefrem, efter den umiddelbare Ordlyd eller efter den Mening, som det uden Kunster giver; han har ingen Bagtanker med sine Ytringer, der ligger ingen skjult Mening derunder, saaledes at hans Ord snarere skulde ville tilhylle hans egentlige Tanke end aabenbare den; han skriver ikke Et og mener et Andet. Det er ham vistnok ikke ubekjendt, at man tildels har villet beskylde ham for en saadan Tvetungethed; men han haaber, at disse Misforstaaelser og Mistanker mere og mere skulle svinde, og at Læserne, saalænge de og han overhovedet have Noget med hinanden at bestille, skulle erkjende, at det er

dem en Ære at have ham til Apostel, ligesom de jo i det Hele taget indtil denne Stund have erkjendt det. At Læserne indtil deres gjensidige Forholds sidste Stund ville vedblive at betragte ham som En, der saaledes gjør dem Ære, det haaber han ligesaavist som han selv er gjennemtrængt af den Forvisning, at han paa Dommens store Dag med Glæde og Stolthed vil kjendes ved dem som sin Gjernings ærefulde Frugt.

I dette tillidsfulde Haab havde Apostelen lagt sin oprindelige Reiseplan. Just fordi han var saa vis paa, at de korinthiske Christne alt mere og mere skulde komme til at kjende ham som den, der i sit hele Forhold til dem kun gjorde dem Ære, just i denne fortrøstningsfulde Stemning havde han stærkt følt Kjærlighedens Længsel efter ret snart at gjense dem og Kjærlighedens Ønske om at kunne skjænke dem saa Meget som muligt af den Velsignelse, som hans personlige Nærværelse kunde bringe. Derfor havde han, da han først lagde Planen for sin Reise fra Efesus, besluttet sig til at drage allerførst og direkte over til Korinth, hvorved det blev muligt for ham at gjæste Staden to Gange og derved bringe dens Menighed en dobbelt Naade, idet han da fra Korinth af vilde foretage en Exkursion op til Macedonien og saa atter komme tilbage til denne By; derfra vilde han saa drage til Judæa. Naar han nu havde forandret denne Plan for sin Reise, var saa maaske dette at forklare deraf, at han letfærdigen ikke tog i Betænkning at ændre, hvad han først havde besluttet, eller deraf, at selve hans Beslutning var løs og upaalidelig, saaledes som den er hos det naturlige Menneske, der lader sig føre hid og did af sine vexlende Luner og Indskydelser? Havde dette været Tilfældet, da havde jo Apostelen i denne Sag vist, at heller ikke han var fastere i sin personlige Holdning, end at han samtidig og om samme Ting kunde sige baade Ja og Nei. Men saa vis er han paa, at han ikke fortjener en saadan Beskyldning, at han tør beraabe sig paa hele sin Virksomhed som Ordets Forkynder i Korinth som Vidnesbyrd derimod. Havde han

b. 1, 15—22.

paa det Punkt, hvorom der her handles, været saa ubestemt og letfærdig, da havde vel det samme Væsen maattet komme frem i hans Maade at virke paa overhovedet, saaledes som Læserne havde kunnet iagttage den. Men for Beskaffenheden af denne sin Virken tør han kalde Gud til Vidne. Saasandt Gud selv er trofast, saasandt har hans forkyndende Virksomhed i Korinth dog aldrig baaret Præg af en saadan Løshed. Dette er saa vist som at den Christus, der er hans Prædikens Indhold og Gjenstand, ikke paa den Maade blev forkyndt af ham og hans Medarbeidere, at han skulde være fremtraadt som den, der i sin Person var baade et Ja og et Nei ligeoverfor sin Opgave: at opfylde Guds Forjættelser. Fremtraadte i Paulus's og hans Medhjælperes Forkyndelse Christus maaske som den, der først meldte sig som Opfylderen af alle Guds Forjættelser, men siden viste sig ikke at være dette? Nei, det være langt fra! han fremtraadte og viste sig som den, hvis hele Personlighed er et bekræftende Ja paa alle Forjættelserne, idet han har opfyldt dem allesammen. Og just fordi alle hine Forjættelser have sin Opfyldelse i Christus, derfor er det ogsaa ham, der i Menneskenes Hjerter virker Troens Vished om, at saa er, saaledes at Menneskene i Troens Erfaring kunne lægge sit Amen til den apostoliske Prædiken. Som Forjættelsernes Opfylder bevidner Christus sig selv for Troens Erfaring, til Guds Ære, hvis Sanddruhed og Kjærlighed den apostoliske Forkyndelse saaledes bidrager til at forherlige, idet den virker Troens Vished om, at Alt, hvad Gud har forjættet, er opfyldt i Christus. Men formaar Apostelens Forkyndelse at frembringe en saadan Virkning — og det har den just i Korinth vist at den formaar —, hvor umuligt er det da ikke, at den skulde være løs, ubestemt og svævende, et Ja og Nei paa samme Tid! Dog forbyder Apostelens ydmyge Fromhed ham at omtale denne hans Prædikens Fasthed og Kraft uden at minde om, at Æren for, at han formaar at bringe en saadan Forkyndelse, ene og alene er Guds. Gud er det, som har skjænket ham den hertil fornødne personlige Forudsæt-

ning, Befæstelsen i Livssamfundet med Herren, og som ved at salve ham med Aanden har indviet og dygtiggjort ham til at tjene i dette særegne Kald, ligesom det ogsaa er den samme Gud, der har gjort ham delagtig i den Aandens fornyende Naade overhovedet, som han har tilfælleds med alle Christne, og i det fælledschristelige Kald, der danner Grundlaget for det specielle Kald i Herrens Tjeneste. — Men forholder det sig paa denne Maade med Apostelens Gjerning og Virken; er den saaledes bestemt af Gud og hans Aand, har den baaret et saadant Præg, og har den saadanne Resultater at opvise: hvorledes skulde det da være tænkeligt, at han i dette ene Stykke af sin Kaldsgjernings Udøvelse, i Spørgsmaalet om Reisen til Korinth, skulde være gaaet tilverks paa en saa kjødelig og letfærdig Vis, som man i Korinth havde været tilbøielig til at mene?

Efter saaledes at have afvist og modbevist den for ham saa ugunstige og krænkende Tydning, som Ændringen af hans Reiseplan havde erfaret i Korinth, gaar Apostelen over til at fremstille den Grund eller de Grunde, som virkelig havde fremkaldt den. Og hvor meget det herved er ham om at gjøre at sikre sig Læsernes Tiltro til hans Forklarings Sandfærdighed, fremgaar af, at han indleder den med en høitidelig Edsforsikring. Det er et dobbelt Hensyn, som har bragt ham til at forandre sin oprindelige Beslutning: han ønskede at skaane den korinthiske Menighed, og han ønskede at skaane sig selv. Det var først og fornemmelig Kjærlighedens Hensyn til Menigheden, der havde bevæget ham til at udsætte sin Ankomst derhen, forat nemlig hans foregaaende Brev kunde faa mere Tid til at virke, saaat det ikke blev nødvendigt for ham personlig at optræde mod alle de i det revsede Misligheder. Han vilde gjerne spare sine aandelige Børn i Korinth for en Optræden med Dommerens Strænghed, — en Ytring, som de nu ikke atter maa misforstaa, som om han derved skulde ville kræve for sig et Herskerforhold ligeoverfor deres Tro og Christenstand, saaledes at han personlig skulde have Magt og Myndighed til at fore- c. 1, 23-2, 4.

skrive dem, hvad og hvorledes de skulle tro. Ikke for *sin* Skyld er det, han hævder sig den Myndighed, som er udtalt i hin Ytring; ikke i den Hensigt, for *sig* at kræve en *Herres* Stilling. Tvertimod, det er for *deres* Skyld, for sammen med dem selv at kunne arbeide paa at føre dem stedse mere frem til Christenstandens fulde Glæde; altsaa for at være deres Medarbeider, ja deres *Tjener*. Thi just fordi de staa i Troen, derfor tilhører Christenstandens Glæde dem, og derfor bliver det hans Opgave at gjøre Sit til, at de stedse inderligere maa faa føle og erfare den. Men saasandt nu Intet i den Grad hindrer den sande Christenglæde som Synden, saasandt fremgaar der for Apostelen af denne hans Stilling som den, der arbeider med paa at fremme deres Glæde, en Forpligtelse til at gjøre, hvad han kan, forat rense dem fra al Syndens Besmittelse. I dette Lys maa de altsaa se hans Ord om, at han ønskede at skaane dem, hvori jo unægtelig udtalte sig en klar Bevidsthed om hans Stillings Myndighed og Ret. — Men dernæst havde han ladet sig bestemme til hin Forandring ogsaa af et Hensyn til sig selv. Han havde nemlig villet spare sig selv for den Smerte, atter at komme til Korinth med Sorg, hvilket var bleven Tilfældet, om han var kommen derhen umiddelbart efter sit Brev, og førend dette endnu havde faaet Tid til at virke. Vilde Læserne maaske finde, at dette var en ubetimelig Ømhjertethed ligeoverfor ham selv? Forstaa de da ikke, at hvis han ved sit Komme havde maattet bedrøve dem gjennem Tugtens Strænghed, saa havde han jo ingen Anden til at glæde sig end just dem, der, fordi de nu selv vare bedrøvede, vilde være ude af Stand til at glæde ham? Og neppe vil det vel være deres Mening, at han ikke skulde have Lov til at føle nogen Glæde, eller til at savne den med Smerte, naar han ingen fandt. Derfor var det ogsaa, at han overhovedet havde valgt at skrive dem til istedetfor strax at komme til dem, da de foruroligende Efterretninger fra dem først naaede hans Øre; han vilde ikke ved under disse Omstændigheder personlig at gjæste dem berede sig Sorg af dem, til hvis Taknemlig-

hed han havde det Krav, at de skulde være ham til Glæde, og han havde havt den Tillid til dem, at de ikke vilde undlade at adlyde ogsaa hans skrevne Ord, fordi de ganske sikkert vilde se sin egen Glæde i hans. Til Glæde havde han nemlig dengang saa høilig trængt; thi han var ved Brevets Affattelse saa usigelig bedrøvet. Alt, hvad han havde hørt om Tilstanden i Korinth, alt dette, som foranledigede ham til at skrive sit Brev, havde bragt ham i den dybeste Smerte. I denne Stemning havde han skrevet, ikke i den Hensigt at overføre sin Sorg paa dem, men forat de i hans Brev skulde se et Udtryk af hans Kjærlighed til dem, en Kjærlighed, hvis Styrke de kunde maale ved Styrken af den Kummer, der havde udtalt sig i hans Brev. — Saa var det da Kjærlighed og Kjærlighedens Hensyn til de korinthiske Christne, der havde bestemt al Apostelens Færd paa de her omhandlede Punkter. Ud af Kjærlighedens Bekymring men samtidig med Kjærlighedens Tillid havde han skrevet sit foregaaende Brev; i Kjærlighedens Fortrøstning havde han lagt sin oprindelige Reiseplan; af Kjærlighedens Hensynsfuldhed havde han atter forandret den. Hvor havde de da ikke taget Feil af ham og hvilken Uret havde de ikke gjort ham, naar de havde ment at kunne skrive denne Forandring paa kjødelig Løsheds og Letfærdigheds Regning!

Fra dette Punkt gaar Apostelen over til den Anvisning, II.
han har at give Menigheden om, *hvorledes den nu skal stille* 2, 5—11.
sig til hin excommunicerede grove Synder. Overgangen til denne nye Del af Brevet sker saaledes, at hint Begreb «Sorg», der var Hovedordet i det umiddelbart Forangaaende, leder over fra forrige Afsnit til dette. Og den Kjærlighed, paa hvilken Apostelen hist beraabte sig, aander i hver Linie ogsaa her og præger hele denne Del med en forunderlig Mildhed og Blødhed. Saaledes strax i den skaanselsfulde Maade, hvorpaa Apostelen betegner hin store Synder, uden at nævne ham; saaledes i Ytringen om, at den Sorg, som ved hans

Synd er voldt Apostelen, ikke maa komme i Betragtning imod den Sorg, som han — hvad Apostelen atter med Kjærlighedens Haab forudsætter — har voldt Menigheden; saaledes i det «tildels», hvorved han atter begrændser dette sidste Udsagn, forat ikke Tanken paa den ved ham forvoldte Menighedssorg skal falde altfor tungt paa den nu bodfærdige Synders Hjerte. Thi nu havde han gjort Bod, — en velsignet Virkning af den Tugt, som Menighedens Flertal havde anvendt mod ham ved at udelukke ham af sit Samfund. Just her paa dette Punkt af sit Brev vil Apostelen endnu ikke gaa i Rette med de Menighedslemmer, der havde nægtet sin Stemme og sin Medvirken ved denne Udelukkelse. Han faar jo siden kun altfor megen Anledning til at handle med disse, der lode haant om den Christnes Forpligtelse til Hellighed og vare opsætsige mod hans apostoliske Autoritet. Hvad han her vil have frem, det er den Anvisning for dem, der lydigen havde efterkommet hans Forskrift om Synderens Udelukkelse, at aldenstund allerede denne Forholdsregel havde vist sig at være tilstrækkelig, var dermed ikke blot Nødvendigheden af yderligere Tugt — gjennem den paatænkte Overgivelse til Satan[1]) — bortfalden, men ogsaa enhver Grund til længer at holde Vedkommende udelukket fra Menigheden ophørt. Nu skulle de derfor tilgive og trøste den Bodfærdige og lade Kjærlighed raade mod ham ved atter at optage ham i sit Samfund. Thi nu havde jo Apostelen erfaret, hvad han ved sin Anvisning om denne samme Sag i sit foregaaende Brev havde ønsket at erfare, nemlig at de korinthiske Christne vare ham lydige; fra denne Side var der altsaa ikke længer Noget til Hinder for, at Forholdet kunde blive godt igjen. Heller ikke maa de tvivle paa, at han — Apostelen — var fuldt villig til for sin Part at tilgive den angergivne Synder, saaat der fra Apostelens Side skulde være Noget i Veien for hans Gjenoptagelse i Menigheden. Hvorledes skulde det kunne falde Apostelen ind, at nægte sin Tilgivelse hvor de

[1]) 1 Kor, 5, 3—5.

havde tilgivet? I dette Spørgsmaal om at tilgive lader han sig jo ikke, ligesaalidt som ellers, lede af personlige Hensyn, men kun af Hensynet til Menigheden; for dens Skyld, for ikke at virke til, at den skulde miste et af sine Lemmer, derfor har han tilgivet, hvad han kunde have at tilgive; i dette Stykke, som altid ellers, staar og handler Apostelen for den Herres Aasyn, der vaager over sin Menighed og med Kjærlighedens Nidkjærhed søger dens Vel. Vilde Apostelen her nægte sin Tilgivelse, da vilde dette ligesaavist blive til Bedrøvelse for den Herre Christus som til Glæde for Satan, Menighedens Fiende, der Intet heller vilde se, end om et af dens Lemmer, fordi han ikke fik Tilgivelse, blev opslugt af en fortvivlet Sorg og derved hjemfaldt ham. Men dette maa Apostelen og Menigheden endrægtig stræbe at forhindre, saavist som de ikke kunne være i Uvidenhed om, hvilke Ønsker og Planer Satan nærer i den Retning. Derfor skal den angergivne Synder nu mødes med en fuld Tilgivelse, fra Apostelens Side ligesaavel som fra Menighedens.

III. 2, 12-7, 16.

Uden at der lader sig eftervise nogen sammenknyttende Traad, der forbinder denne Del af Brevet med det Foregaaende, gaar Apostelen nu over til at handle om det Emne, der mest af Alt laa ham paa Hjertet ved dette Brevs Affattelse og som derfor ogsaa optager den uden Sammenligning største Part deraf: *hans egen Stilling til Menigheden som Herrens Apostel og de Angreb paa denne hans Stilling, der vare gjorte i Korinth.* To af Brevets sex Hovedafsnit, og det de to udførligste, ere helligede Behandlingen af dette Punkt, — det tredie (2, 12—7, 16) og det femte (10, 1—12, 18). Men der er en iøinefaldende Forskjel i den Maade, hvorpaa det behandles i hvert af dem. I Hoveddelen 2, 12—7, 16 dvæler han indgaaende ved det *Embede,* der er ham betroet, den nytestamentlige «Tjeneste», hvis ophøiede Herlighed han priser fremfor den gammeltestamentlige Tje-

nestes.[1]) Om dette sit Embede tier han derimod i Delen 10, 1—12, 18; her er det hele Tiden hans *Person*, om hvem der handles, — hans personlige Kvalifikationer og Egenskaber, som han nødes til at gjøre gjældende ligeoverfor de hadefulde Angreb, for hvilke de havde været udsatte. Vistnok lader han heller ikke i den tredie Hoveddel sit rent personlige Forhold uberørt. Men hvor dette er Tilfældet, er der dog en paatagelig Forskjel mellem den Maade, hvorpaa det her sker, og den Maade, hvorpaa det sker i den femte Hoveddel. I Delen 2, 12—7, 16 er Behandlingen af, hvad der angaar hans Person, holdt rent positiv, fri for al Polemik; han taler om sin Frimodighed under sin Kaldsgjerning[2]), om den Trøst, han saa rigelig erfarer under dens Udøvelse[3]), om den gode Samvittighed, han har bevaret under sin Virken[4]); af nogen Modsætning eller Kamp mod hans Modstandere er der her endnu intet Spor; det er som om Apostelen i sit Selvforsvar her endnu kun indskrænker sig til at lade Læserne kaste et Blik ind i hans apostoliske Hjerte med alle de stærke Følelser, der røre sig derinde, og saa overlader det til dem selv at afgjøre, om Falskhed, Anmasselse og smudsig Egennytte kan tænkes forenet med det Billede, som de her skue. Hvor ganske anderledes i Afsnittet 10, 1—12, 18! Her er Polemiken fra Først til Sidst det Element, hvori Fremstillingen bevæger sig, og det saaledes, at Apostelen ikke bliver staaende ved Selvforsvaret men hyppig retter vældige Angreb mod sine Modstandere; Stridshuggene falde her baade hurtige og tunge, indtil Apostelen seierrig kan nedlægge Sværdet. Heraf er det da atter en ligefrem Følge, at Stil og Tone i de to Hoveddele bliver en meget forskjellig. I Afsnittet 2, 12—7, 16 er Tonen en mere rolig, paa sine Steder blød; i 10, 1—12, 18 er den heltigjennem stærkt polemisk bevæget, stundom helt skarp. Saa forskjellige ere disse to Afsnit af Brevet, skjønt de behandle væsentlig den samme Sag, omend for en stor Del fra to for-

[1]) Se navnlig 3, 4—11. [2]) 3, 12—4, 6. [3]) 4, 7—5, 10. [4]) 5, 11—6, 10.

skjellige Sider, og skjønt de begge tjene Apostelens Selvforsvar ligeoverfor dem, der intet Middel havde skyet for at rokke hans Stilling i Korinth.

I denne Brevets *tredie Hoveddel*, hvis Indhold overhovedet er *Paulus's Selvvidnesbyrd i Henseende til hans apostoliske Kaldsgjerning og hans Udøvelse af denne*, bevæger Fremstillingen heraf sig gjennem følgende Tankerække: Efterat have omtalt den ængstelige Spænding for Læserne, hvori han havde befundet sig før sit Møde med Titus, udtrykker Apostelen sin taknemlige Glæde for sin Kaldsgjerning, for hvilken Læserne selv som christen Menighed ere den bedste Anbefaling, 2, 12—3, 3. Denne Apostelens Glæde over sit Kald har til sin objektive Forudsætning det Embedes Herlighed, der er ham betroet, — en Herlighed, der uendelig overgaar det gammeltestamentliges, 3, 4—11, og som i hans Hjerte skaber en paa Bevidstheden om dette Embedes Værdighed og Kraft grundet Frimodighed, som ikke røves ham ved den Modstand, hans Forkyndelse møder hos det forhærdede Israel eller overhovedet hos de af denne Verdens Gud forblindede Vantro, 3, 12—4, 6. Vel er det saa, at denne Apostelens Virksomhed i sit Kald indbringer ham Trængsel, ja udsætter ham for Dødsfare; men under Intet af dette savner han Trøst, 4, 7—5, 10, ligesom han ligeoverfor sin Opgaves Storhed og under alle de vexlende Kaar, i hvilke hans Gjerning fører ham ind, har bevaret en god Samvittighed og vogtet sig for at give Anstød, 5, 11—6, 10. Efter en hjertevindende Henvendelse til Læserne retter han derpaa en indtrængende Formaning til dem om et saadant Forhold i Renhed og Adskillelse fra Mørket og Urenheden, der stemmer med deres Kald som en christen Menighed, 6, 11—7, 1 og slutter derpaa den hele Udvikling med at udtale sin Tillid til Menigheden, der grunder sig paa de gode Efterretninger fra den, som han har modtaget gjennem Titus, 7, 2—16. — Vi se allerede af denne Oversigt, hvor rent positivt endnu den hele Udvikling i denne Del af Brevet

er holdt, hvorledes Apostelens Selvforsvar her endnu indskrænker sig til et for al Polemik blottet Selvvidnesbyrd.

a. Det kan ikke undre os, at Paulus begynder denne Ho-
2, 12-3, 3. veddel af sit Brev, der paa saa mange Maader berører hans personlige Forhold til Menigheden, med en Udtalelse af sin Kjærlighed til denne samme Menighed; thi hans Kjærlighed var det jo, der fremtraadte i den stærke Længsel, som han
2, 12, 13. skildrer i V. 12. 13. Han havde forladt Efesus, forjaget derfra ved Hedningernes Raseri, og han var paa Veien til de macedoniske Menigheder, hvis Tilstand ikke kunde Andet end indgyde ham Bekymring[1]), og til Korinth, hvis Menighedsforholde lagde den største Vægt af ængstelig Spænding paa hans Hjerte. Men heller ikke paa denne Reise tillod «Christi Kjærlighed» ham at glemme Virksomheden for Christi Evangelium. Og da han paa denne sin Reise, paa hvilken han saaledes, ligesom altid, havde det Maal «at virke for Evangeliet om Christus», kom til Troas, og da han der fandt en Modtagelighed for dette Evangelium, der aabnede ham Udsigt til at se Frugt af sin Forkyndelse, da blev det ham dog umuligt at hengive sig til nogen Virksomhed der. Det var hans Kjærlighed til den korinthiske Menighed, som hindrede ham derfra. Thi Kjærlighedens Skuffelse ved ikke her at møde Titus, af hvem han just her havde haabet at faa Efterretninger fra Menigheden, gjorde ham det umuligt at slaa sig til Ro i Troas, og Kjærlighedens Længsel drev ham derfra over til Macedonien, hvor han nu maatte vente at møde sin Udsending.

2, 14—17. Saaledes antog hans Kjærlighed til Menigheden i Korinth her Charakteren af en Bekymring, der var saa stærk, at den gjorde det umuligt for ham at øve sin apostoliske Gjerning. Dog maa Læserne ikke tro, at han saaledes under sin Kaldsvirksomhed med alle dens Bekymringer og alle dens Aarsager til Uro gaar op i Bekymringen og kun kjender Uro. Megetmere kan han selv med den levende

[1]) Se ovenfor S. 337.

Erindring af, hvad der dengang rørte sig i hans Hjerte, af sit Hjertes Dyb *takke* Gud for sit apostoliske Kald. Og denne sin Taksigelse for Kaldet til en Gjerning, der dog er saa rig paa Bekymring, begrunder Apostelen saaledes, at han anvender et for Læserne vel kjendt Billede. Kom en Hærfører seierrig tilbage fra Krigen, da pleiede hans og hans Stridsmænds Hjemkomst at ske under Triumf: i festligt Optog drog Seierherren ind, under Folkets jublende Hilsen; Krandse og Trofæer prydede Toget, og de overvundne og fangne Fiender bleve førte med som Seierens Tegn. I Aanden ser nu Paulus Evangeliets Seiersgang udover Landene som et saadant Triumftog, hvis seierskronte Helt og Anfører Gud selv er; Apostelen, den af Gud Overvundne, hvis Modstand mod Evangeliet er brudt og som fra Troens Fiende er bleven dens Tjener, er med i Toget, beseiret og fangen; dog gaar han ikke uvillig og modstræbende bag Seierherrens Triumfvogn; overvunden af Gud er han tilligevunden for Gud, han har i den Grad gjort sin Overvinders Sag til sin, at han er bleven det Redskab, ved hvilket Gud udretter det, i hvilket netop hans Triumf fremtræder. Thi ved Apostelens Virksomhed feirer nu Gud sine Seire; ved ham udbreder Gud paa hvert Sted, hvorhen dette Triumftog naar, den saliggjørende Kundskab om sig som Frelsens Gud. Midt i det naturlige Menneskelivs Raaddenhed aabenbares nu saaledes ved Apostelens Tjeneste Evangeliet som en liflig, forfriskende og kvægende Vellugt; skulde han saa ikke prise Gud og takke ham for Kaldet til denne Gjerning, trods Alt, hvad den bringer ham af Bekymring, Uro og Møie? Har han ikke under alt Saadant den rigeste Kilde til Trøst i denne Tanke paa Guds stadige Triumf og Forherligelse og paa Evangeliets ustandselige Udbredelse som det, der giver Liv i Døden? Men en saadan Virksomhed kan Apostelen øve, just fordi det, som han bringer, er Christus selv. Christus er det, som gjennem hans Forkyndelse bevidner sig og beviser sig som en duftende Vellugt i Syndens forpestede Athmosfære; for alle Mennesker, der blive Gjenstand for Apo-

stelens Virksomhed, beviser Christus sig saaledes, aldeles uanseet det personlige Forhold, som de indtage ligeoverfor Forkyndelsen, aldeles uafhængigt af, hvorvidt de tro den og derved blive frelste, eller forhærde sig mod den og derved gaa fortabte. Thi vistnok er det saa, at Evangeliets Budskab for Nogle er modbydeligt som Lugten fra det Døde, og at det for disse selv bliver til Død, fordi Forkastelsen af det bringer dem Dom og Straf, medens det derimod for Andre bliver kvægende og lifligt som Duften fra det Friske, Levende, og derfor ogsaa bliver dem til Liv og Frelse; men altsaa bevidner Evangeliet dog i begge Tilfælde just den Kraft, som det altid har, fordi Christus bor i det: det bliver under alle Omstændigheder det store Afgjørende, det, hvoraf ethvert Menneskes evige Skjæbne afhænger; just derved viser det sig som Livets eneste Kilde, at de, som tro det, ligesaa sikkert derved faa Livet, som de, der ikke tro det, netop derved hjemfalde Døden. Vel maa da Apostelen ved Tanken paa denne sin Virksomheds for Liv og Død afgjørende Betydning levende mindes den menneskelige Evnes Mangel paa Dygtighed ligeoverfor en Opgave saa alvorlig og skjæbnesvanger som denne. Og naar han dog kan give sig det Vidnesbyrd, at han øver sin Gjerning med Troskab, idet han ikke, ligesom sine hykkelske Modstandere, betragter Gudsordet som en Handelsvare, som han gjør smagelig og behagelig for sine Tilhørere ved at lempe paa dets Sandhedsindhold; naar han dog tør vidne om sig selv, at han taler saaledes som den, hvis Livselement er Renhed og hvis Kraft er Gud, i Bevidstheden om, at Guds alvidende Blik følger ham og prøver ham, og saaledes, at hans Tale som hele hans Liv er baaret og bestemt af Christus: da kan det jo kun være, fordi han ved og dybt erkjender, at den Dygtighed, i hvilken han øver sin Gjerning, ikke er hans egen, naturlige, men er ham given af den Gud, hvem han tjener i Gjerningen.

3, 1—3. Men hvad han her har sagt, kunde nu let tage sig ud som en Selvanbefaling og af dem blandt Læserne, der vare min-

dre velvillig stemte mod ham, mistydes som en Selvros, der var en Herrens Tjener uværdig. Og Apostelen nægter ikke, at hans Ord virkelig indeholde en Selvanbefaling. Han er, og det ganske specielt ligeoverfor Korinthierne, virkelig i den Stilling, at han *kan* anbefale sig selv og ikke trænger til at søge sin Anbefaling hos Andre. Dette overlader han til sine Modstandere, som, just fordi deres Gjerninger saa lidet anbefalede dem, havde saa travlt med at søge Anbefalingsbreve til og fra de Menigheder, som de hjemsøgte. Han kan anbefale sig selv — eller megetmere: han kan lade sin Gjerning og dens Resultater være sin Anbefaling. Ligeoverfor Læserne ere just de selv som hans Virksomheds Frugt hans bedste Anbefalingsskrivelse. Den korinthiske Menighed er just som en christen Menighed, vunden for Troen ved Apostelens Forkyndelse, et Anbefalingsbrev, som han og hans Medarbeidere have og som de kunne beraabe sig paa. I sin inderste Bevidsthed bære de denne sin Gjernings Frugt omkring med sig som sin Anbefaling; de føre ikke, som hine falske Arbeidere, sine anbefalende Breve omkring med sig i Lommen men i sine Hjerter. Og denne sin Anbefalingsskrivelse behøve de ikke at fremlægge paa ethvert Sted, hvor de komme hen, saaledes som hine maa gjøre med sine Papirer: uden nogen saadan Forelæggelse kommer dette deres Brev til alle Menneskers Kundskab og læses af Alle; det er vitterligt for Enhver, at den korinthiske Menighed just er Frugten af Paulus's og hans Medarbeideres Virksomhed og er dem til den bedste Anbefaling, fordi det er vitterligt, at Christus i de korinthiske Christnes Hjerter har virket et nyt Liv, der er et Liv af ham, skabt ved den levende Guds Aand, og at dette er skeet ved Apostelens og hans Medhjælperes Tjeneste. Have saaledes hine Andre sine Anbefalingsbreve, skrevne med Menneskehaand, med Pen og Blæk, saa har Paulus et Brev at beraabe sig paa af ganske anden Art. Menigheden selv er Brevet, skrevet af Christus, der har gjort den til sin Menighed, men ved Apostelen som Redskab. Christus har ved Guds levende Aand indskrevet Guds

Villie i Læsernes Hjerter som det kraftige Princip for et nyt Liv, ganske anderledes end hin Indskrift af Guds Villie paa Lovens Stentavler, hvorved den altid blev staaende udenfor Mennesket, kraftløs ligeoverfor dets inderste Liv. Ved at tegne denne sin Skrift i Læsernes Hjerter har Christus gjort dem til sin levende Menighed; men ved Apostelens og hans Medarbeideres Tjeneste er dette kommen istand; kunne de da ikke pege paa den korinthiske Menighed som sin bedste Anbefaling? Trænge de da vel til at anbefales af Andre? Kunne de ikke med Rette anbefale sig selv, d. e. lade sig anbefale af sin Virksomheds Resultater? — Saa kan Apostelen dog, trods sin levende Fornemmelse af sin Opgaves Storhed, og trods al Bekymring, som hans Virksomhed bringer ham, føle frimodig Glæde i sin ophøiede Gjerning og give sin Frimodighed Udtryk i et Selvvidnesbyrd som det, han her har udtalt.

b. 3, 4—11. Men denne Apostelens Glæde i sit Kald og sin Virksomhed beror nu atter paa Herligheden af det Embede, hvortil han er kaldet og i hvilket han virker. Og sin Fremstilling af dette sit Embedes Herlighed indleder han med paany at fæste sine Læseres Opmærksomhed ved den tillidsfulde Charakteristik af sin Virksomhed, som han kort i Forveien har udtalt.[1]) Den vil maaske undre, muligens endog forarge En og Anden af hans Lærere. Men han er sig bevidst, at denne hans Tillidsfuldhed støtter sig ene og alene til, hvad Christus virker i ham, ikke til Noget af hans Eget; derfor tør han ogsaa træde frem med den for Gud, uden at den vil blive underkjendt af ham. Og naar Apostelen saaledes udtaler sig om sig selv og sin Virksomhed, da er det langt fra ham at ville fælde Dommen over sin Virken paa egen Haand, som om han i sig selv havde Evnen til en sikker og ufeilbar Bedømmelse af sig selv. Fremgik hans Dom over hans Udøvelse af sin Kaldsgjerning kun af hans naturlige Dømmekraft, da vilde den intet Krav kunne gjøre paa Paalidelig-

[1]) Se 2, 17.

hed. Men saa er det ikke. Hans Dygtighed til at bedømme sig selv stammer fra den samme Gud, som ogsaa gav ham selve den Dygtighed til Gjerningen, der er Bedømmelsens Gjenstand; ja i og med Dygtiggjørelsen til Gjerningen selv har Gud ogsaa givet ham den Evne til klart og sikkert at bedømme sin Virksomhed, uden hvilken hin Dygtighed vilde være ufuldstændig, og som er saa meget nødvendigere, jo større Gjerningen i sig selv er. Stor er nemlig den Gjerning, som er ham betroet. Gud har gjort ham dygtig til at udøve Tjenergjerningen i en ny Pagt, uendelig herligere end den gamle, idet ikke Lov men Evangelium er hans Tjenestes Indhold. Hermed er den apostoliske og overhovedet den nytestamentlige Tjeneste som Ordets Forkynder fremhævet i sin Forskjel fra den gammeltestamentlige. Den Tjeneste, der indenfor den gamle Pagt skulde forkynde det Ord, paa hvilket Pagten dengang var grundet, havde med Lovens Ord at gjøre. Men Loven formaar ikke at bringe Menneskene Liv; den træder dem udenfra imøde som et objektivt Bud, der nok har sin Kraft, men en Kraft til at dræbe, idet den ægger Menneskenes Synd og derpaa overgiver den til Ufrihedens og Usalighedens Død [1]); den formaar ikke at trænge ind i Menneskenes Hjerter og derinde virke et Liv, der kunde være dens Opfyldelse; den er og bliver for dem noget Udenforstaaende, et Bogstav. Hvor ganske anderledes forholder det sig ikke med Tjenesten som Ordets Forkynder i den nye Pagt! Her er Evangeliet det Ord, der skal forkyndes, og Evangeliet er et livskabende Ord, der formaar at trænge ind i Menneskehjertet og som en virksom Kraft tilveiebringe et nyt Liv derinde; det bliver ikke staaende ligeoverfor Mennesket, som Loven, i en kold Objektivitet, men som Aandens Bærer baner det sig Vei til Menneskets Inderste med Aandens livskabende Kræfter. Hist altsaa er Tjenestens Indhold et Bogstav, som dræber, her en Aandens Kraft, som giver Liv. Men er de to Tjenesters Indhold et saa forskjel-

[1]) Se Rom. 7, 9. 10.

ligt, da maa der være en tilsvarende Forskjel mellem dem i Henseende til Herlighed. Det er sandt: ogsaa den gammeltestamentlige Tjeneste havde, som en Forkyndelse af Guds Ord, sin Herlighed; dette fik sit Udtryk allerede i den Straaleglands, som dens første Indehaver, Moses, bar paa sit Ansigt, naar han kom fra de Møder med Israels Gud, hvorunder han modtog det Ord, han skulde bringe Folket, — en Straaleglands, der var saa stærk, at Israels Børn ikke kunde fæste sit Blik paa hans Aasyn.[1]) Men afbildede nu under denne Herlighed den gammeltestamentlige Tjenestes kun midlertidige Bestemmelse og Opgave sig allerede deri, at denne Glands i Mose Aasyn ikke var en blivende men en aftagende — thi den svandt efterhaanden, eftersom Tiden gik siden hans sidste Møde med Herren —: hvor meget vissere er det da omvendt ikke, at den nye Pagts Tjeneste, der ved Evangeliets Forkyndelse forhjælper Menneskene til et nyt Liv, maa have sin Herlighed? Hin Mose og hans Efterfølgeres Tjeneste havde til Opgave at formidle Menneskene den Lov, der udtaler sin Fordømmelsesdom over hver den, som ikke præsterer en Lydighed, der ligger over Menneskets Evne; den var altsaa selv en Fordømmelsens Tjeneste. Derimod er Apostelens og hans Medarbeideres Tjeneste en saadan, der gjennem Evangeliet formidler Menneskene Retfærdighed; den er en Retfærdighedens Tjeneste. Men havde nu Fordømmelsens Tjeneste sin Herlighed, hvor meget mere maa da ikke Retfærdighedens Tjeneste være rig paa Herlighed! Hvad der ellers vilde blive agtet for herligt, det taber rent al Herlighed, naar det sammenlignes med den Herlighed, som tilhører denne Tjeneste. Og som de to Tjenesters forskjellige Indhold begrunder for dem en saa forskjellig Grad af Herlighed, saaledes ogsaa den forskjellige Tidsudstrækning, for hvilken de ere bestemte. Den gammeltestamentlige, Bogstavens og Fordømmelsens Tjeneste var ligesom den Lov, der var dens Indhold, kun en midlertidig Foranstaltning; den havde kun en

[1]) Se 2 Mos. 34, 30.

forberedende, pædagogisk Charakter; den nytestamentlige, Aandens og Retfærdighedens Tjeneste er derimod ikke bestemt til at afløses af nogen anden, den er den sidste, afsluttende Tjeneste, der fører Frelseverket frem til sin Fuldendelse. Men maa ikke det, som er af blivende Betydning og Gyldighed, eie en større Herlighed end det, der er bestemt til kun at forberede hint og afløses af det? Lad da end længe nok den nytestamentlige Tjeneste, der er Apostelen betroet, udvortes betragtet være en ringe og uanseelig, medens den gamle Pagts Tjeneste fremtraadte i synlig Glands: den har dog en langt rigere Herlighed end denne, i den Herre, der er dens Forkyndelses Indhold, og i den Aand, hvis Meddelelse er dens Frugt!

Hvad Under da, om Apostelen, i Besiddelse af en saa herlig Tjeneste og med dette tillidsfulde Haab paa dens Herligheds Vedvaren indtil Enden, gaar tilverks i sin Udøvelse af Tjenesten med stor Frimodighed! Ogsaa paa dette Punkt, hvad Frimodigheden under Gjerningen angaar, sammenligner han den nye Pagts Tjeneste med den gamles. Den gammeltestamentlige Tjenestes Herlighed afbildede sig i Straaleglandsen i Mose Ansigt, dens blot midlertidige Charakter deri, at denne Glands efterhaanden blegnede og aftog. Men Moses, hin Tjenestes første Bærer, vilde ikke, at hans Folk skulde blive opmærksomt paa denne Aftagen af Glandsen i hans Aasyn eller komme til at gruble over dens Betydning. Han vilde, at Israels Børn skulde beholde Indtrykket af hans Tjenestes Herlighed, forat derved det Ord, som Tjenesten bragte dem, skulde staa for dem i Hellighedens ukrænkelige Majestæt. Derfor lagde han et Dække over sit Ansigt, saasnart dets Glands var begyndt at blegne, forat unddrage dem Synet deraf, og beholdt dette Dække paa, saalænge indtil Glandsen paany fremstraalede i hans Aasyn ved det næste Møde med Herren[1]), — en pædagogisk Forholdsregel, der fremgik af et klogt Hensyn til Folkets Vel. Men ligesom

c. 3, 12-4, 6. 3, 12. 13.

[1]) Se 2 Mos. 34, 34. 35.

nu hin Aftagen af Straaleglandsen just var et Udtryk for den gammeltestamentlige Tjenestes Ufuldkommenhed og Midlertidighed, saaledes udtalte sig i denne Forholdsregel Mose egen Erkjendelse heraf og en vis Mistillid til Tjenesten selv. Der var altsaa dog Noget ved denne Tjeneste, som Moses ønskede at *skjule* for sit Folk. Hvor langt anderledes er det ikke med Apostelen og hans Medarbeidere, den nytestamentlige Tjenestes Indehavere! De ere fulde af Tillid og Frimodighed ligeoverfor sin Tjeneste, de have Intet at skjule, fordi de vide, at dens Herlighed er en ligesaa blivende som Tjenesten selv. Men er nu denne den nye Pagts Tjeneste virkelig saa meget rigere paa Herlighed end den gamles, synes da ikke den Kjendsgjerning at staa i Strid hermed og at være vel skikket til at formindske de nytestamentlige Tjeneres Frimodighed, at den gamle Pagts Folk nu, da denne saa langt herligere Tjeneste er traadt i Virksomhed for dets Øine, dog ikke forlader den gammeltestamentlige Tjeneste forat slutte sig til denne, ikke forlader Moses for Christus,
3, 14—16. Loven for Evangeliet? Herpaa svarer Apostelen V. 14 flg. Hin Modstand, som den apostoliske Tjeneste møder hos Israel, beror ingenlunde paa nogen Mangel ved denne Tjeneste eller ved dens Indhold, Evangeliet. Grunden ligger derimod i, at Israels Tanker ere blevne forhærdede ligeoverfor Guds Aabenbaring, saaat de ikke formaa at gribe den eller tilegne sig den. Denne Forhærdelse viser sig deri, at det samme Mose Dække, som skjulte for hans Samtid det symbolske Udtryk for den gammeltestamentlige Tjenestes blot midlertidige Charakter, dette samme Dække fremdeles den Dag idag ligger over Israels Folkehjerte, saaat Israels Børn under al sin Lytten til den gamle Pagts Skrifter, naar disse med sine idelige Henvisninger til den i Jesus aabenbarede Messias forelæses for dem ved deres Gudstjenester, ikke formaa at faa Øiet opladt for, at den gammeltestamentlige Tjeneste var bestemt til at afløses af den nytestamentlige og nu er bleven afløst af den. Mose skjulende Dække ligger fremdeles i Veien for denne Erkjendelse. Det er først i Christus, naar

man kommer til Troen paa ham, at dette Dække fuldstændig viger og giver Plads for Aandens opladte Syn, der forstaar det af Gud satte Forhold mellem de to Pagter og deres Tjenester; det vil først blive da, naar Israels Folkehjerte omvender sig til Herren, at Dækket ganske tages bort. Men saaledes viser det sig da atter her, hvorledes den gammeltestamentlige Tjenestes Væsen er et Bogstav-Væsen, og hvor lidet den formaar at hjælpe dem, som holde sig til den, til sandt Liv og virkeligt Lys, hvorlidet den formaar at løse det Bundne og skabe Frihed. Hvor ganske anderledes under den 3, 17. 18.
nytestamentlige Tjeneste! Den Herre, som denne har at forkynde og bringe, er ikke atter et Bogstav-Væsen, der bliver staaende kraftløs udenfor Mennesket; nei, i hin Modsætning «Bogstav—Aand» er han Aanden, et livs- og virkekraftigt Princip, der virkelig formaar, hvad Loven aldrig kunde: at skabe et nyt Liv i Menneskets Hjerte. Men en saadan livgivende Aandsmagt er nu netop Herren *i sin Aand*, i den Hellig-Aand; i denne er det jo, han gaar ind i Mennesket og skaber et nyt Liv; hvor denne Herrens Aand er og virker, der løses det Bundne, der bliver der Frihed, der briste de hæmmende Baand, som ville hindre Livet fra at udfolde sig i sin hele Fylde. Er da ikke den nytestamentlige Tjeneste rig paa Herlighed, og kan det vel lægges den til Last, at ikke Israel forlader sin Moses med al hans Kraftløshed og Bundenhed forat faa Del i dens Liv og Frihed? Men de, som have stillet sig under denne nytestamentlige Tjeneste, og som derved ere komne under Indvirkningen af Herren som det gjennem Aanden kraftige Livsprincip, de faa da ogsaa rigelig erfare, hvad han formaar og hvad denne Tjeneste har at skjænke. Fra deres Erkjendelse er ethvert skjulende Dække taget bort; de skue i Ordets Speil Herrens Herlighed, og under og ved sin Beskuelse heraf erfare de det Fornyelsens Under, at dette Herrens Billede mere og mere virkeliggjøres og udformes hos dem selv, idet der fra Herrens af dem beskuede Herlighed udgaar en Virkning til deres egen Herliggjørelse, — Alt saaledes som venteligt kan være der,

4, 1. 2. hvor det er Herrens Aand, som er virksom. Skulde da vel de, som ved Guds Barmhjertighed have faaet sig betroet en Tjeneste med et saadant Indhold og en saadan Virkekraft, — skulde da vel disse lade det mangle paa Frimodighed i denne Tjenestes Udøvelse? Det være langt fra! Megetmere tør Apostelen give sig og sine Medarbeidere det Vidnesbyrd, at de under al sin Virken gaa tilverks med den mest tillidsfulde Aabenbed som de, der ikke behøve at sky Lyset og ikke have Noget at skjule angaaende sin Gjernings Maal og Midler. De have engang for alle frasagt sig enhver Benyttelse af saadanne Bagveie og saadanne Dagslyset skyende Midler, som den bruger, der selv mangler Tillid til sin Sag og i Grunden skammer sig over den: de forsmaa alle hine trædske Kunster, som den anvender, der mener at han maa komme sin Sag til Hjælp ved ligesom at lure den ind paa dem, paa hvem den skal virke; de forfalske ikke det Guds Ord, der er deres Budskabs Indhold, saaledes som den gjør, der ingen Tillid har til dets Virkekraft og derfor mener, at han maa understøtte dets Virken ved at fjerne fra det alt det, som kan være Tilhørerne ubehageligt. Langt fra enhver Anvendelse af deslige skjulte Kneb og Kunster lade de Sandheden, den uforkortede og utilhyllede Sandhed, komme til sin fulde Aabenbarelse, idet de vide, at den, just som Guds egen Sandhed, i sin uforfalskede Skikkelse har en seirende Evne til at gribe Mennesket i dets Samvittighed. En saadan, til alle Menneskers Samvittighed appellerende Forkyndelse lade de være sin eneste Anbefaling; en saadan Tillid have de til det Gudsords Kraft, der er deres Tjenestes Indhold.

4, 3. 4. Og om de da end ofte maa erfare, at deres Evangelium ikke erkjendes for at være, hvad det er, da kan dette ikke forvirre dem eller rokke denne deres Tillid. Thi det staar fast for dem, at de Mennesker, der saaledes miskjende deres Evangelium og i det ikke ville se Guds eget Ord, de gaa just paa Grund heraf fortabt, saaat Evangeliet ogsaa lige overfor dem just beviser sig som Frelsens eneste Middel. Og heller ikke kan det falde dem ind at føre denne Vantro,

som deres Forkyndelse saa ofte møder, tilbage til nogen Mangel ved dens Indhold. Thi de vide helt vel, at denne Vantro beror paa, at Satan over dem, der saaledes lukke sig for Troen, har øvet sin forblindende Virksomhed forat hindre dem fra at faa Syn for Evangeliets Lysglands. Saalidt som det derfor er Solens Feil, at den Blinde ikke kan se den, saalidt er det deres Evangeliums Feil, at de Vantro ikke erkjende det. Den sande Christus, han, som er Guds 4. 5. 6.
eget Billede, er jo virkelig deres Evangeliums Indhold; det er ikke sig selv, men ham, de forkynde; hvad de sige om sig selv, er kun dette, at de have det Kald og den Opgave at forhjælpe sine Tilhørere til Troen; om Christus alene vidne de, at han er Herre, om sig selv, at de ere Tjenere. De for sine Personer havde jo intet Lys at bringe Verden, i Kraft af hvilket de skulde kunne tænke paa at anmasse sig nogen anden Stilling; Gud er den Eneste, der kan skabe og har skabt Lys i Syndens Mørke, og derfor maa det jo kun gjælde for dem at forkynde det Lys, som *han* har tilveiebragt, idet han har givet sin Søn som Verdens Frelser. Erkjendelsen heraf har Gud tændt i Apostelens og hans Medarbeideres Hjerter, forat fra dem denne Erkjendelse igjen skulde lyse for Andre, Erkjendelsen af, at Guds egen Herlighed virkelig er tilstede i Christus; hvorledes skulde de da kunne forkynde nogen Anden som Herre end just denne Guds Søn? Men have de da en saa salig Forkyndelse at bringe, hvorledes skulde de da kunne Andet end være fuldt frimodige og i Tillid til en saa seiersvis Sag forsmaa alle de Kneb og Bagveie, som de bruge, der mangle den fulde Fortrøstning til den Sags seirende Kraft, som de tjene?

Saaledes har Apostelen, til Selvforsvar mod dem, der d.
bagtalte hans Virksomhed, udtalt sig aabent og uforbehol- 4. 7-5. 10.
dent om den tillidsfulde Frimodighed og den for alt Forbehold frie Aabenhed, hvormed han øver sin Kaldsgjerning. Men Sagen har ogsaa en anden Side; hvad han har at sige om sin apostoliske Virken, gaar ikke op i dette Ene, at han under den er besjælet af frimodig Glæde. Den bringer ham

rigelige Trængsler, den udsætter ham for en uafladelig Fare, ja Dødsfare; formaa da heller ikke Trængslerne eller Faren at røve ham hans Frimodighed? Ingenlunde; hvorledes skulde de vel formaa dette? Imod alt Saadant har han jo en rig Trøst, der mægtig holder ham oppe under det Altsammen. Til Fremstillingen af denne sin Trøst under al hans Kaldsgjernings Lidelse gaar han nu over.

4, 7—16. Apostelen begynder sin Udvikling heraf med at fremhæve det Forhold, hvorpaa al denne Lidelse beror: den evangeliske Erkjendelses rige Skat bære han og hans Medarbeidere i en menneskelig Legemligheds skrøbelige Kar. Hvilken Modsætning da mellem Karret og dets Indhold, mellem Opgaven og Redskaberne! Disse ere skrøbelige Mennesker, ikke fritagne for nogen af alle de Svagheder, under hvilke Mennesket overhovedet lider, saalænge det er i Legemet. Den legemlige Natur er jo altid udsat for Lidelser; den frembyder for disse et Maal, der rammes kun altfor sikkert og altfor dybt. Men saaledes har Gud ordnet det, just forat den rige Kraft, som Gjerningen her kræver, ikke skulde være Menneskets egen men en Gave af ham og af Mennesket erkjendes som en saadan Guds Gave. Thi en saadan Kraft skjænkes virkelig altid Apostelen og hans Medarbeidere, en Kraft, der træder imellem under al den Lidelse, for hvilken deres Legemlighed udsætter dem, og for hvilken de uden denne Guds opholdende Krafts Mellemkomst maatte bukke under (V. 8. 9). Summen af al denne Lidelse betegner Apostelen ved det Udtryk, at de altid, hvorhen de komme, bringe sit Legeme med sig som et saadant, hvori *det* stadig sker, som skede med Jesus: *han* blev dræbt, og paa samme Maade ere ogsaa Dødens Angreb stadig rettede mod *deres* Legemlighed, Dødens tilintetgjørende Kræfter virksomme i den. Men ligesom denne «Død», som de saaledes stadig erfare, staar i den inderligste Sammenhæng med *Jesu* Død — den er jo Resultatet af de samme mod Gud og hans Rige fiendtlige Kræfters Angreb, for hvilke Jesus bukkede under —, saaledes lader ogsaa Gud Jesu Liv komme til uafbrudt Aabenbarelse

i de apostoliske Tjeneres Legemer, nemlig i den stadige Frelse og Redning ud af Døden og Dødsfaren, som de ligesaa sikkert erfare. Saa staa de da i et inderligt Samfund med Jesus i begge Retninger: for hans Skyld, fordi det egentlig er mod den i dem levende og virkende Jesus, at Angrebene rettes, overgives de stadig til Døden, og hans Livs Kraft erfare de stadig i sine Legemer i den Frelse fra Døden, hvorved det dog forhindres, at de virkelig falde som dens Bytte. Men idet nu saaledes Døden uafbrudt faar Lov til at angribe Ordets Forkyndere uden dog at opsluge dem, fordi Gud ligesaa uafbrudt holder dem i Live, saa foregaar der herved for deres Tilhøreres Øine en stadig Aabenbarelse af Livets Kræfter, til Bestyrkelse for dem i Troen. Hvor uligt ere da ikke Rollerne fordelte mellem de apostoliske Forkyndere og deres Tilhørere! Læserne have faaet sig anvist den for Kjød og Blod saa tunge Rolle, ligesom at være et Experimentalfelt for Døden, forat Livet gjennem sin stadige Seier over den maa faa aabenbare sig for Tilhørerne og bevidne sin Kraft for disse, uden at de dog selv faa smage Dødens Angreb! Saa have da hine al Lidelsen, disse al Frugten. Og dog, skjønt Lærerne have en saa tung Stand, og skjønt der er saa stor en Forskjel i denne Henseende mellem dem og deres Tilhørere, saa er der dog ogsaa paa den anden Side en væsentlig Lighed, og den gjør, at Lærerne dog ikke opgive sin Virksomhed trods alle dens Byrder, men holde ud og det med Glæde. Thi de have jo den samme Troens Aand som Tilhørerne, og denne Tro er just det drivende Princip for deres Forkyndelse; den lærer dem jo nemlig at se ud over den nærværende Timeligheds Tilstande med al dens Kamp, Smerte og Død og derimod hvile i det salige Haab paa den Tid, der skal bringe dem en hel og fuld Frelse ikke blot fra Dødens Seier men ogaaa fra Dødens Angreb: paa den Tid, der bryder frem da, naar deres Legemer skulle opstaa i uforkrænkelig Herlighed og de selv delagtiggjøres i den samme fulde Frelse for Guds Throne som deres Tilhørere. Da vil al den Forskjel, der nu finder

Sted mellem Ordets Forkyndere og deres Disciple i Henseende til Lidelse, var fuldt udjævnet; da skal Livet og Livet alene være virksomt ogsaa paa hine! Saa er det da Troen, der driver Apostelen og hans Medarbeidere til at tale Guds Ord, og deres faste Opstandelseshaab, der styrker dem til at holde ud i denne Virksomhed trods alt dens Kors. Thi det Altsammen, som de erfare, Lidelsen saavelsom dens Modvægt i Troen og Haabet, er af Gud tilskikket og givet dem just for deres Virksomheds Skyld, for deres Tilhøreres Skyld, og Guds Endemaal med det Hele er hans egen Forherligelse. Thi Gud lader just derfor sin Naade blive saa rig mod sit Ords Forkyndere gjennem Redning fra Lidelsen og Trøst under den, forat dette skal fremkalde lovprisende Taksigelse fra alle dem, der nyde Godt af deres Virksomhed, og saaledes Gud faa Æren af det Altsammen.

4, 16-5, 10. Saa lade da Herrens Sendebud ikke Modet synke under al sin Trængsel; fortæres end deres Legemer under den uafbrudte Kamp mod Dødens Angreb i allehaande Lidelser, saa erfare de dog stadig, hvorledes deres Aandsliv samtidig fornyes og forklares, saaat det alt mere styrkes til at holde ud under Lidelsen og seire over den. Det er nemlig saa langt fra, at Trængselen formaar at røve dem Noget af den Herlighed, der er deres Haab, at den tvertimod selv er det ydre Middel, ved hvis lutrende Kraft de gjøres skikkede for denne Herlighed: Trængselen, som jo desuden hverken er saa langvarig eller, aandelig betragtet, saa tung, maa selv bidrage til at skaffe dem den evige og uendelig rige Herlighed, idet den forbereder dem for den. Herved gjælder det rigtignok som Betingelse, om Trængselen skal have en saa velsignet Virkning, at de ikke lade det Synlige, der som saadant er forgjængeligt, være Gjenstand for sin Higen, men kun det Usynlige, der er evigt; men just denne Higen ud over det synlige Nærværende til det usynlige Tilkommende forstaar jo Trængselen saa godt at lære et Menneskehjerte. Og hvor sikkert kan ikke det Haab være, der saaledes har sin Gjenstand i det Hinsidige, Usynlige! De vide

jo med urokkelig Vished, at efter deres Legemes Død har Gud et evigt, uforgjængeligt Hus tilrede, hvori han vil optage dem, det forklarede Legeme nemlig, som ved Opstandelsen skal gives alle Troende. Saa stærk er deres Vished herom, at den allerede herneden, medens de endnu ere i det nærværende Legemes Bolig, afpresser dem Sukke af Længsel efter dette himmelske Hus, idet det er deres faste Forvisning, at de ved Herrens Gjenkomst skulle blive iførte Legemer og ikke være blottede for Legemlighed. Ja de sukke, og sukke tungt, medens de ere tilhuse i det dennesidige Legeme, dels af Længsel efter den himmelske Bolig, men dels ogsaa af Gru for den Død, som de først maa gaa igjennem, førend de kunne erholde den. Hvor gjerne vilde de ikke fritages for denne mørke Gjennemgang fra Timeligheden til Evigheden, — hvor gjerne ønskede de ikke at slippe for at afklæde sig sit dennesidige Legeme, og derimod faa iført sig Opstandelseslegemet nden Død, ved en pludselig og smertefri Forvandling, hvorved det dødelige Legeme i et Nu vilde blive forklaret og aandeliggjort! Saa er da deres Opstandelseshaab, som holder dem oppe under alle de Lidelser, der bryde deres legemlige Kraft og fortære deres ydre Menneske, heller ikke uden Smerte. Men heller ikke mod denne Smerte mangle de Trøst. Trøsten er den Bevidsthed, at han, der har bestemt dem Døden som Gjennemgang til den himmelske Bolig, er den samme Gud, hvis Kjærlighed og Trofasthed de have erfaret i Aandens Gave; skulde denne kjærlige og trofaste Gud da maaske ikke støtte og hjælpe dem paa Vandringen gjennem Dødens mørke Skygger? Saa ere de da alligevel helt og fuldt frimodige ved Tanken paa Døden; dens Gru kan saa lidet røve dem deres Freidighed, at den megetmere bliver dem en Gjenstand for Længsel; thi de vide, at den vil bringe dem hjem til den Herre, fra hvem de ere borte i Udlændighed, saalænge de ere hjemme i Legemet. Men da Betingelsen for at faa komme hjem til Herren og være hos ham selvfølgelig er dette, at man eier hans Velbehag, saa bliver da det deres Stræbens høieste Maal, at vinde dette

Herrens Velbehag, uden hvilket den salige Udsigt vilde forspildes, som berøver Tanken paa Døden dens Bitterhed for dem. Derfor lade de det være Gjenstanden for sin ivrigste Stræben, under Udførelsen af sin Kaldsgjerning at vandre saaledes, at de kunne sikre sig Herrens Velbehag — baade her i Livet, hvor det vil fremtræde i hans Velsignelse over Gjerningen, og hisset, efter Døden, hvor det vil skjænke dem den evige Glæde. Thi ogsaa for Evigheden gjælder det at sikre sig Herrens Velbehag her i Tiden, saasandt som den for Evigheden afgjørende Dom just vil grunde sig paa Menneskets Livsforhold her i Timeligheden. — Vi se, hvorledes Apostelen hele Tiden lægger sit Hjerte aabent for Læserne. Han skjuler ikke for dem nogen af de Tanker, der bevæge hans Hjerte under hans Kaldsgjerning og angaaende den; der er ikke nogen Krog i hans Indre saa lønlig, at han jo lader dem skue derind; ligesom for deres Øine tænker han alle sine Tanker, endog da, naar det gjælder for ham at stille sit Hjerte tilfreds mod den naturlige Gru for Døden. Han vil lade Læserne kaste Blikket ret dybt ned i hans Indre, forat de saa selv kunne besvare det Spørgsmaal, om det vel er foreneligt med det Liv, som de se derinde, at han skulde være den falske, egennyttige, anmassende Person, ja den frække Bedrager, som hans Modstandere vilde gjøre ham til. Og hvilket Selvforsvar kan være kraftigere eller mere virksomt?

e. Rigtignok er det den uundværlige Forudsætning herved,
5, 11-6, 10. at den, der vælger denne Maade at forsvare sig paa, har en god Samvittighed. Men dette Skudsmaal tør Apostelen just give sig selv, og han fremstiller det i det næste Afsnit af Brevet. Han tør vidne om sig selv, at han ved af Frygten for Herren at sige; at den er den bestemmende Regel for al hans Virken. Om end derfor hans Gjerning gaar ud paa at vinde Mennesker, da sker dette ikke i nogen egenkjærlig eller egennyttig Hensigt; det ser den Gud, der kjender Alt; ja Apostelen tør derfor beraabe sig paa det Vidnesbyrd, som Læsernes egne Samvittigheder maa give ham. Men idet han taler paa denne Maade om sig selv, er det ham fuldt bevidst,

at han herved udsætter sig for den Bebreidelse fra Læsernes Side, at han paany begynder at anbefale sig selv. Og dog er dette ikke hans Hensigt eller Mening; megetmere vil han ved dette sit Selvvidnesbyrd kun væbne Læserne mod sine Fjender, som ogsaa ere deres; det er altsaa ikke for sin egen Skyld, men for Læsernes, han beraaber sig paa sin gode Samvittighed. Menigheden var jo hjemsøgt af Saadanne, der pralende henviste til sine egne store og gode Gjerninger, og den lod sig forvirre af dem, uagtet disse Menneskers egen Samvittighed stemplede deres Selvros som Løgn. Imod disse sine Fiender og Menighedens Forførere kan Apostelen virkelig med fuld Sandhed henvise til sin gode Samvittighed under sin Kaldsgjerning. Først og fremst hvad dennes egen Beskaffenhed angaar. Han ved vel, at hans 5, 13-6, 2.
Modstandere ikke engang havde skyet at betegne ham som en Afsindig, som En, hvis tidligere Historie med dens afgjørende Omslag og hvis hele Virksomhed med dens glødende Iver og brændende Nidkjærhed beviste, at han ikke var ved sine fulde Fem.[1]) Men hertil er det hans Svar, at er han saaledes en Afsinding, da er dette ialfald et Afsind, der kommer Gud tilgode, idet det jo ytrer sin Virkning deri, at det driver ham til en uafladelig og selvfornægtende Virksomhed for Guds Riges Sag, — hvorved da rigtignok Beskyldningen selv er modbevist; thi naar har Afsindet denne Form og denne Frugt? Er Tilfældet derimod dette, at Apostelen under sin Virken er ved fuld Sands og klar Bevidsthed, da er dette en Tilstand, hvis Frugter dog unægtelig komme Læserne til Gode. Altsaa: hvordan man end vil betragte og bedømme hans Virksomhed, Guds Sag er det dog, den tjener, Læsernes Vel er det dog, den fremmer. Mon vel hans Modstandere vilde kunne give sig selv et lignende Vidnesbyrd? Og denne hans selvfornægtende, Alt ofrende Virksomhed hviler paa, at Christus lever i ham; den samme Kjærlighed, som besjælede og besjæler Christus, denne mest

[1]) Smlgn. Festus's Udbrud Ap. Gj. 26, 24.

uinteresserede, stærkeste, reneste, offervilligste af al Kjærlighed, den er det, som driver, ja tvinger ham til at virke, som han gjør. Hvorledes skulde da egoistiske Formaal og lave Bevæggrunde lade sig forene hermed? Den Betragtning er nemlig den ledende for Apostelen, at saasandt Christi Død var en Død, der, som Frelsemidlerens, skulde komme Alle tilgode, saasandt er nu i den Alles Død indeholdt og given paa den Maade, at i hans Døds Kraft Syndens d. e. Egoismens Magt og Herredømme kan og bør brydes for alle Mennesker og Evnen meddeles dem til et nyt, helligt Liv i offervillig Kjærlighed og i lydig Hengivelse til ham, som er død og opstanden for dem. Heri ligger Hemmeligheden ved Apostelens Liv og Virksomhed, heri den skjulte Kraft, som driver ham. I Christi Døds Kraft er ogsaa han afdød fra sit naturlige egenkjærlige Væsen og styrket til en Livsgjerning, hvis Væsen netop er uegennyttig Kjærlighed og selvopofrende Troskab. Derfor lader han sig nu i sin Betragtning af Menneskene heller ikke længer bestemme af det naturlige, syndige Væsen med dets snæverhjertede Egoisme. Der var ogsaa for ham en Tid, da han i Egenkjærlighed kjendte og betragtede andre Mennesker som fremmede, sig uvedkommede; nu er det ikke længer saaledes, nu kjender han dem paa en ganske anden Maade, nemlig som Saadanne, hvem han skylder Kjærlighed og Omsorg for deres Frelse. Det bedste Bevis paa, hvilken gjennemgribende Forvandling hans Betragtning af Andre har erfaret, er det Omslag, der er foregaaet i hans Betragtning af Christus selv. Der var for ham en Tid, da han saa paa Christus med kjødelige Øine, da han i ham saa en Bedrager, en Oprører, der havde fortjent sin Misdæderdød, og hvis Tilhængere ikke vare nogen bedre Lod værd end at forfølges og udryddes. Med hvilket andet Blik ser han ikke nu paa denne samme Christus! Vel tør han da om sig vidne, at han for sin Person har erfaret den gjennemgribende Forvandling, der overhovedet foregaar med Enhver, som faar og har sit Liv i Christus. I enhver Saadan er der skabt et nyt Liv, han er en ny Skabning, i hvem

Alt er bleven anderledes end det før var. Tør da ikke Apostelen rolig afvise Beskyldningen for Egennytte og lave Motiver? Men Alt, hvad han saaledes har erfaret, skyldes Gud. Gud har virket det Altsammen i ham og virket det som Noget, der skulde komme hans Kaldsgjerning tilgode, — Gud, som har gjort ham delagtig i Christi frelsende Forsoning og derved skabt i ham det nye aandelige Liv, der er hans hele Virksomheds bærende Grundvold, og som har givet ham den Tjeneste at forkynde Menneskene denne Forsoning og at forhjælpe ogsaa dem til Andel i den. Denne Tjeneste er en Gave af den samme Gud, som ogsaa har virket og tilveiebragt Gavens nødvendige Forudsætninger. Skulde Apostelen kunne modtage det Hverv, at forkynde og formidle Forsoningen for Menneskene, da maatte to Ting først være forhaanden. Forsoningen selv maatte virkelig være stiftet, og Apostelen maatte være meddelt af Gud Ordet om denne Forsoning, som han nu skulde bringe til Andre. Og begge Dele er skeet. Gud har i Christus forsonet Verden med sig selv, uden at lade sig afholde fra en saadan frelsende Gjerning ved Hensynet til de mange Overtrædelser, som Verden i Tidernes Løb havde ophobet[1]), og Gud har betroet Apostelen Ordet om den saaledes stiftede Forsoning. Saa staar da nu Apostelen der som et Guds Sendebud, hvis Opgave det er at forherlige Christus ved at forkynde ham som Forsoneren. Gjennem ham er det Gud selv, der formaner Verden til Omvendelse og Tro paa denne Forsoning; til Christi Forherligelse retter Apostelen den indtrængende Bøn til Menneskene, at de dog maa træde ind under denne Forsoning ved at tage imod Guds til Syndsforladelse fremrakte Haand, idet han forkynder for dem, hvorledes Gud lagde vor Synd paa den Syndfrie, forat vi Uretfærdige skulde dækkes med hans Retfærdighed. Men Apostelen og de, der arbeide med ham, indtage ogsaa en anden Stilling. De skulle ikke alene gaa ud med Forkyndelsen af Forsoningens Naade og

[1]) Smlgn. Tanken i Rom. 3, 25.

med Formaningen til at tage imod denne Naade; de skulle dernæst tillige formane dem, der have taget imod den, til gjennem Troskab mod Naadens optugtende Gjerning og gjennem tro Anvendelse af dens fornyende Kræfter at lade den saaledes modtagne Naade faa bære sin fulde Frugt. Fremtræde de i og med hin første Gjerning som Guds «Sendebud», saa ere de i denne sin anden Virksomhed Guds «Medarbeidere», idet de her optræde som de, der deltage i Guds Arbeide for at Naaden, hvor den er modtaget, ogsaa maa komme til at udfolde sine Kræfter og bære sine Frugter. Det gjælder nemlig for hver den, hvem Naaden virkelig skal blive til Frelse, at han ikke tager imod den med kjødelig Dorskhed eller træg Ligegyldighed. Thi den Dag, paa hvilken han fornemmer Naadestilbudet og tager imod Naaden, den er ham netop en Naadetid, som kan være omme, før han ahner det. Det gjælder derfor at bruge denne Tid med Troskab — denne Tid, som det ikke staar i Menneskets Magt at hidføre, fastholde eller forlænge, men som ene og
6, 3—10. alene beror paa Guds Velbehag. Og under denne sin Virksomhed som Guds Sendebud og Guds Medarbeider er det Apostelens høieste Omsorg og Formaalet for hans ivrigste Stræben at undgaa Alt, hvorved han kunde give dem, der ere dens Gjenstand, noget Forargelsens Anstød, hvilket vilde komme til at gaa ud over hans Tjeneste, idet man fra enhver Mangel ved hans personlige Forhold vilde slutte tilbage til Mangler ved Tjenesten selv og ved dens Indhold, Evangeliet. Derfor lader han det være sig magtpaaliggende at anbefale sig — men som en Guds Tjener, idet han i alle Stykker udviser et Forhold, der er en Saadan værdigt. Dette sit Forhold under sin Kaldsvirksomhed fremstiller Apostelen under et tredobbelt Synspunkt. Han har Meget at gjennemgaa og lide; men han viser selvfornægtende Taalmod under det Altsammen (6, 4 og 5); hans Færd under denne sin lidelsesfulde Gjerning er ren, idet han beflitter sig paa de Dyder, der pryde en sand Guds Tjener, og kun strider med de Vaaben, der sømme sig for en saadan (V. 6 og 7); hans Kald

fører ham ind i en Række af Modsætninger, hvori Uoverensstemmelsen mellem hans indre Forhold til Gud og hans Kaar i Verden fremtræder skjærende skarpt; men han seirer ogsaa under alt dette, og ingen Modsætning, hvori han føres ind, formaar at bøie ham eller føre ham bort fra et Forhold, der er en Guds Tjener værdigt (V. 8—10). — Saa har da Apostelen gjennem hele denne stærkt bevægede Skildring af sin Kaldsgjerning og dens Forholde givet et Billede af sig selv, der seierrigt beviser hans Ret til at give sig hint Vidnesbyrd om en god Samvittighed (5, 11—12). Thi ligesaa vist som hans hele apostoliske Virksomhed efter sit *Væsen* viser sig som en saadan, ved hvilken han tjener Gud og Næsten men ikke sig selv (5, 13—6, 2), saaledes er ogsaa hans *personlige Forhold* under denne Virksomhed et saadant, hvorved han anbefaler sig som en Guds Tjener (6, 3—10).

Apostelen har uden noget Forbehold og med frimodig Aabenhed udtalt sig om sin Virksomhed som Guds Sendebud og Medarbeider. Men det er, som om Tanken paa denne hans Gjerning driver ham til at øve den ogsaa nu, ligeovertor sine korinthiske Læsere. Det kan ikke undre os, at han fra denne Fremstilling af sin Kaldsvirksomhed just her gaar over til dens praktiske Udøvelse. Det er overhovedet Paulus's Art, selv der, hvor han giver væsentlig theoretiske, paa Læsernes Belærelse eller Overbevisning beregnede Udviklinger, let og gjerne at slaa over i det Praktiske, idet han anvender og specielt paa sine Læsere applicerer de Tanker, der ere Gjenstand for hans Udvikling. Og hvor megen Opfordring havde han ikke til en saadan direkte formanende Henvendelse til Læserne just i dette Brev, hvis Hensigt det netop er at rette paa de Brøst og Mangler, der endnu, efterat hans foregaaende Skrivelse havde gjort sin Virkning, klæbede ved deres Christenstand! Derfor spores der ogsaa allerede i det foregaaende Afsnit, der hvor Apostelen endnu beskjæftiger sig med til Selvforsvar at fremstille sit Forhold i sin Kaldsgjerning, en Tilbøielighed til at sætte denne hans Gjerning i bestemt Relation til Læserne, saaledes at Apostelen frem-

f. 6, 11-7, 1.

stiller dens almindelige Indhold som et specielt paa dem beregnet.[1]) Saameget mindre kan det da vække vor Forundring, at han nu, da han væsentlig er kommen til Ende med denne Del af sit Selvvidnesbyrd, vender sig til de korinthiske Christne med en direkte og udtrykkelig Formaning til dem, — en Formaning om et saadant Forhold i Renhed og i Adskillelse fra Mørket og Urenheden, der stemmer med deres Stand som Christenmenighed. Saa meget tryggere tør han ogsaa just nu udtale en saadan Formaning, som han jo netop har stillet sig og sit hele Forhold i et Lys, der udelukker enhver Tanke paa, at han ligeoverfor sine Tilhørere skulde besjæles af Andet end de reneste Hensigter og den mest uskrømtede Kjærlighed.

6, 11-13. Han begynder med at henlede Læsernes Opmærksomhed paa selve den Frimodighed, hvormed han just har udtalt sig ligeoverfor dem. I denne hans uforbeholdne Aabenhed skulle de intet Andet se end et Udtryk for hans inderlige Kjærlighed til dem. Kjærligheden har aabnet hans Mund, saaat den Intet fortier for dem; den har udvidet hans Hjerte, saaat det har Plads for dem alle og omslutter dem alle. Men det er hans Kjærligheds Sorg, at den ikke finder en tilsvarende Gjenkjærlighed hos dem. I hans Hjerte have Læserne en rummelig Plads; men i deres Hjerter er der trangt, der finder han liden Plads indrømmet sig. Saa er det da hans Bøn til dem, at de maa lønne hans Kjærlighed med at besvare den, at de maa udvide sine Hjerter, saa de kunne favne og omslutte ham med en Kjærlighed, der svarer til hans egen. De ere jo hans aandelige Børn; skulde da ikke Faderen finde Kjærlighed hos sine Børn? skulde det falde Børnene saa tungt at elske sin Fader?

6, 14-7, 1. Om de blot kunde tro paa hans Kjærlighed, og om de blot vilde gjengjælde den, da vilde de ogsaa lytte til hans Formaning og tage den til Hjerte. Denne hans Formaning gaar ud paa, at de skulle rense sig fra den Urenhed, der

[1]) Se f. Ex. Stederne 5, 20. 6, 1 med deres direkte Henvendelse til Læserne.

endnu klæber ved dem, en Levning fra deres hedenske Fortid. Men Selvrensningen fra denne Urenhed kræver et Brud med de hedenske Omgivelser, vistnok ikke et saadant, hvorved de skulde undgaa at komme i Berøring med disse — dette var jo en Umulighed —, men et saadant, hvorved de efter sin inderste Livsretning bestemt og afgjort forlod det hedenske Væsen og i fuld Hengivelse tjente Gud i Frygt og Kjærlighed, ikke med Trællens Sind men i sønlig Frihed. Derfor betegner Apostelen Hedningernes Livsforhold, idet de øve sin Livsgjerning og forfølge sine Interesser, som en Dragen af et Aag: de ere væsentlig ufrie, Trælle under Synden, fordi de endnu ikke ere komne til den «Søn», der alene kan give den sande Frihed.[1]) Men for de Christne er dette «Aag» et fremmed; *de* ere frigjorte derfra i Christus; hvor skarpt vilde det da ikke stride mod deres Friheds Stand, om de atter vilde spænde sig selv ind i dette «Aag» eller fremdeles vedblive med at dele Hedningernes Sæder og Livsvaner! Et saadant Forhold vilde for de Troende være det Unaturligste af Alt, saasandt som Retfærdigheden, hvortil de ere kaldte, umulig kan have Livsform tilfælleds med den Overtrædelse af Guds Lov, der er Hedningens Livselement; saasandt det Hellighedens Lys, hvori de ved Guds fornyende Naade ere hensatte, umulig kan have noget Samfund med det Syndens Mørke, hvori deres hedenske Omgivelser fremdeles vandre; saasandt Christus, hvem de nu tilhøre, ingensomhelst Lighed eller Overensstemmelse har med Satan, der er Hedningernes Herre; saasandt en Troende intetsomhelst Fællesskab i Livsformaal eller Livets Grundretning kan have med en Hedning, ja saasandt som et Guds Tempel, hvori Guds Børn ere samlede til hans Tilbedelse, ingen Enighed kan have med de stumme Afguder, om hvem de Vantro samle sig til Dyrkelse. Et saadant Guds Tempel ere de jo som Christenmenighed; Guds eget Ord har tillagt dem denne Værdighed; thi har den hellige Skrift kunnet betegne Guds Forhold allerede til

[1]) Joh. 8, 36.

det gammeltestamentlige Gudsfolk som et saadant, at Gud bor i dets Midte og der vandrer om som i sit Hjem, hvor meget fuldere og sandere maa da ikke det nytestamentlige Gudsfolk, Menigheden, kunne lade sig betegne som en Guds Bolig, som hans Tempel? Og har Gud allerede til den gamle Pagts Folk gjennem Profeten rettet den Formaning, at det, naar det forlader Babel, sin Udlændigheds Sted, omhyggelig maa vogte sig for enhver besmittende Berøring med sine hedenske Omgivelsers urene Gods, hvormeget mere maa det da ikke være Guds Villie til hans nytestamentlige Menighed, at den ved Adskillelsen ud fra Syndens og Hedenskabets Mørke, paa hvilken Israels Udgang fra Babel kun var et svagt Billede, skal gjennemføre Bruddet med den Urenhedens Sfære, som den forlader, og ikke sky de personlige Ofre, som et saadant Brud medfører? De maa jo erindre, at det samme Guds Ord, som her kræver Bruddet, ogsaa fremholder Lønnen, at den samme Gud, som forlanger Opofrelsen, ogsaa forjætter Erstatningen: Gud selv vil antage dem som Sine, naar de miste sine jordiske Frænder, der blive tilbage i Hedenskabet; *han* vil være deres Fader, de skulle være *hans* Sønner og Døtre. Skulde ikke saa store og rige Forjættelser kunne styrke dem til at bringe ethvert Offer, som deres Adskillelse fra Hedenskabet kræver, og opmuntre dem til at fuldbyrde Selvrensningen, om den end har sin Smerte, den Selvrensning, ved hvilken de aflægge og forsage al hedensk Synd, der kan besmitte Legeme eller Aand, og saaledes bringe den Hellighed, der er dem som Christne væsentlig, stedse nærmere til sin Fuldendelse, idet Frygten for Gud er baade Drivkraft og Norm for deres Stræben og deres Liv?

2 Kor. 7, 2—16. Allerede i den hidtil betragtede Del af Brevet har Apostelen ialfald delvis og foreløbig behandlet begge de Punkter, som vi ovenfor betegnede som Hovedgjenstandene for denne hans Skrivelse. Han har forsvaret sin apostoliske Virksomhed mod dem, der søgte at røve ham den korinthiske Menigheds Tillid, og han har formanet Menigheden til at ind-

tage et Forhold, hvorved dens sædelige Beskaffenhed mere og mere kunde blive en med dens Kald og Stand som Christenmenighed stemmende. Og i begge disse Retninger har han kunnet udtale sig med Haab om, at Menigheden — ialfald efter dens Flertal — vilde lytte til hans Ord. Men han vil ogsaa, at Menigheden skal vide, at han har følt sig besjælet af dette Haab under sin Tale til dem. Thi han ved, at Intet bedre formaar at sikre Ordet Indgang hos den, til hvem det henvendes, end naar det bliver ham selv klart, at den Talende staar ligeoverfor ham med Kjærlighedens fortrøstningsfulde Tillid. Derfor afslutter han hele denne Del af sit Brev med en Udtalelse af sin Tillid til Menigheden, saadan som den just nu var fremkaldt hos ham ved de gode Efterretninger, han nys havde modtaget gjennem sin Udsending Titus.

Apostelen begynder denne sin Udtalelse med den Bøn 7, 1.
til Læserne, at de maa give ham Rum og Adgang hos sig, saaat han uhindret og uhemmet kan gjøre sin apostoliske Gjerning blandt dem. Men denne sin Bøn, hvis Opfyldelse fra Læsernes Side i Virkeligheden er enstydig med at han faar se den fulde Frugt af sin Virken i deres Midte, tør han freidig fremsætte, fordi han er opfyldt af Fortrøstning og Tillid, — af Fortrøstning med Hensyn paa sin egen Virksomhed iblandt de korinthiske Christne (V. 2—4), af Tillid til deres Lydighed og Kjærlighed (V. 5—16). Han ved med 7, 2—4.
sig selv, at han ikke har gjort Nogen iblandt dem Uret eller tilføiet ham Skade, hverken paa hans Sjæl — thi han har ikke ødelagt Nogen ved falsk Lære —, eller paa hans Gods — thi han har ikke lagt an paa at berige sig paa Nogens Bekostning —. Men naar han nu benægter, at han har gjort sig skyldig i en saadan Fremgangsmaade, da maa ikke hans Læsere tro, at det dermed er hans Mening at beskylde dem for at have tillagt ham den, saaledes at der i dette hans Selvvidnesbyrd skulde ligge en Dom over Læserne. Saa er det ikke; saa kan det ikke være. Thi saadant er jo dog

ikke Forholdet mellem ham og dem! Han har jo forhen[1]) forklaret dem, hvilken Plads de indtage i hans Hjerte; han har indesluttet dem saa dybt og fast i sin Kjærlighed, at hverken Død eller Liv skal formaa at rive dem ud deraf. Hvorledes skulde han da kunne nære slige Tanker om dem, som at de skulde have beskyldt ham for at have gjort dem Skade, forført og udplyndret dem? Tvertimod; han staar ligeoverfor dem med freidig Tillid; han har ingen Følelse af, at der er kommet Noget i Veien mellem ham og Læserne, at det gode Forhold mellem dem indbyrdes er forstyrret, til hvilket han hidtil tillidsfuldt har kunnet henvise. Denne Trøst og denne Glæde har han i rigt Maal, og den bidrager rigelig til at holde ham oppe under al hans Trængsel.

7, 5—16. Han har jo ganske nylig erfaret begge Dele, baade Trængselen, som hans Kaldsgjerning bringer ham, og den Trøst derimod, som han faar fra sine aandelige Børn og fra det gode Forhold, der bestaar mellem dem og ham. Nylig kom han paa sin Reise fra Efesus til Macedonien. Med Smerte havde han forladt Troas, skuffet over der ikke at finde Titus, den med saa megen Længsel Ventede[2]); her, i Macedonien, maatte han nu haabe at møde ham. Men indtil dette skede, fik han i rigt Maal erfare en Apostels Lidelser; udenom ham rasede de Storme, som Jøders og Hedningers Modstand mod Evangeliet og Had til den guddommelige Sandhed fremkaldte paa det letbevægelige Folkehav, og i sit Hjerte fornam han den Frygt, som alle disse Storme med deres Farer altid fremkalde hos det svage Menneske. Men just under disse Omstændigheder, da Trøst var ham saa høit fornøden, blev han ogsaa trøstet af Gud, og trøstet just ved Efterretninger fra Læserne, der beroligede ham med den glade Følelse af, at Kjærligheds- og Tillidsforholdet mellem dem og deres aandelige Fader fremdeles stod ved Magt. Allerede at han gjensaa sin kjære Titus, var ham en Glæde; endnu større var dog Glæden ved at høre hans Beretning om, hvad

[1]) Se 6, 11. 12. [2]) Se 2, 12. 13 og ovenfor S. 327.

han havde iagttaget i Korinth. Vi have allerede ovenfor betragtet Apostelens Udtalelser om dette Punkt[1]); vi have her kun at supplere vore tidligere Bemærkninger derom. Apostelen bekjender, at der har været Stunder, hvori han har angret at have sendt Menigheden et saa strængt Brev som 1 Kor., en Anger, der vel ligesaa meget var fremkaldt ved Tanken paa den Smerte, det maatte tilføie hans «Børn», som ved Frygten for, at det med sin strænge Tone maaske kunde forfeile sin Hensigt, ja vel endog virke det Modsatte af den. Men nu angrer han det ialfald ei længer. Har det end ikke kunnet være anderledes, end at Brevet for en Stund har voldt Menigheden Sorg, da kan selv Tanken herpaa nu kun give ham Glæde, ikke over dette, at de have sørget, men over deres Sorgs Væsen og Virkning. Thi hvad var dens Virkning? De have gjort Bod for de Synder i Lære og Liv, som Brevet saa aabent foreholdt dem. Og hvad var deres Sorgs Væsen, siden den havde kunnet virke denne Bod og Omvendelse? Den var en gudelig Sorg, den var virket af Gud selv og præget af denne sin Oprindelse. Havde end Apostelens Brev været dens Anledning, saa var den dog i sit inderste Væsen en Virkning af Gud, for hvis Aands Tugt Brevet kun havde været et Redskab. Saa viste det sig da, at Læserne ikke paa noget Punkt havde lidt nogen Skade ved Apostelens Fremgangsmaade ligeoverfor dem, saaledes som Tilfældet havde været, om den Sorg, hvori hans alvorsfulde Ord havde styrtet dem, havde været en Sorg efter Verdens Vis. Thi den verdslige Sorg er intet Andet end det naturlige Jeg's Fornemmelse af Smerte ved Noget, som hindrer det i Tilfredsstillelsen af sin Egenkjærlighed. Medens derfor den af Gud virkede Sorg bringer Mennesket til at opgive sig selv, fornægte sin Synd og hengive sig til Gud, driver derimod den verdslige Sorg det naturlige Menneske til kun at tage sig sammen i forhøiet Egoisme. Saa kan det da ikke være anderledes, end at Frugterne af disse to Slags

[1]) Se Side 328.

Sorg maa blive ligesaa modsatte, som de selv ere efter sit inderste Væsen. Den gudelige Sorg virker Omvendelse til Frelse, og den fortryder Ingen; den verdslige Sorg virker, just som Egenkjærlighedens Forhøielse, en tilsvarende Forhøielse af den Død, hvis Væsen er Skilsmissen fra Gud. Hin driver til Gud, denne driver bort fra ham. Hvor lykkelig er ikke Apostelen ved at kunne henvise Læserne til deres egen Erfaring som Bevis for Sandheden af disse sine Ord! De havde erfaret, at den gudelige Sorgs Virkning er Omvendelse til Frelse, idet de havde oplevet alle de stærke Rørelser, hvorom Titus har kunnet fortælle ham, i hvilke den Sorg havde ytret sig, som Brevet havde fremkaldt hos dem. I alle disse havde just Frelsens Kræfter været virksomme paa dem; thi samtlige gik de ud paa Selvrensning fra de af Apostelen paaklagede Misligheder, specielt ogsaa fra hin ene, der var den største af dem alle, og som havde givet Anledning til den haardeste Daddel i Brevet.[1]) Og dette Resultat af Apostelens Skrivelse viser noksom, hvad der havde været hans Hensigt med den. Hvad han havde skrevet om denne forargelige Sag, havde ikke været dikteret af Hensynet enten til hin store Synder eller til den haardt krænkede Fader, med hvis Hustru hin, skjønt Søn, havde indladt sig i en utilladelig Forbindelse. Som Apostel havde han jo egentlig ikke Noget direkte at bestille med de enkelte Personer eller deres Forsyndelser indenfor Menigheden; han kunde umulig paatage sig at være Tilsynsmand med alle sine Menigheders samtlige Lemmers sædelige Forhold; han havde kun med Menighederne som saadanne at bestille. Havde derfor Menigheden her gjort sin Skyldighed, da havde han som Apostel ikke behøvet at røre videre ved Sagen. Men denne sin Pligt havde Menigheden forsømt. *Derfor* havde Apostelen skrevet, for *Menighedens* Skyld, forat faa den til at efterkomme sin Pligt, forat give den Anvisning og Anledning til at lægge for Dagen sin Villighed til at følge hans Forskrifter.

[1]) Se 1 Kor. Kap. 5.

Og nu, da han har faaet Kundskab om, at hans Brev saaledes har gjort Virkning, nu er han bleven trøstet og beroliget i sin ængstelige Bekymring; ja mere end trøstet; han er bleven opfyldt af Hjertensglæde ved Synet af, hvor glad Titus kom tilbage fra sin Sendelse. Nu har det da vist sig, at han ikke er bleven tilskamme i sin Tillid til Menigheden og i den Ros, han har tildelt den; nu har det vist sig, at ligesom han altid har været sanddru i al sin Tale til Menigheden, saaledes har han ogsaa været sanddru i sin Omtale af den til Titus. Og denne hans Medarbeider har ikke blot faaet de korinthiske Christne kjære ved den personlige Kjærlighed, med hvilken de have kvæget hans Aand, men endnu mere ved sin Erindring af den Lydighed mod deres Apostel, som de lagde for Dagen ved den ærefrygtsfulde Maade, hvorpaa de toge imod ham som Paulus's Udsending. Saa kan da nu Apostelen afslutte hele denne Del af sit Brev med at udtale sin Glæde over, at han i alle Dele kan stole paa sin Menighed, — et Vidnesbyrd, som vistnok kan maatte indskrænkes noget, om han tænker paa de enkelte Lemmer af Menigheden, men fra denne Indskrænkning ser han med Kjærlighedens tillidsfulde Haab gjerne bort just her, hvor det er ham om at gjøre at lade Menigheden kaste et Blik ind i hans elskende Hjerte. Her, hvor Faderen forsvarer sig ligeoverfor sine Børn, og hvor han til den Ende lægger hele sit varme og rige Indre frem for deres Blik, her var ikke Stedet til klausulerende Indskrænkninger og Reservationer, her maa Kjærligheden faa Lov til at føre Ordet, om den dog skulde formaa at opflamme Gjenkjærligheden hos dem, til hvem den henvender sin Tale. Eller skulde Menigheden have Hjerte til at gjøre denne hans rige Tillid tilskamme? Aldrig havde Apostelen kunnet slutte sit Selvforsvar paa en skjønnere og virkningsfuldere Maade.

IV. Kap. 8 og 9.

Naar Paulus nu gaar over til at opfordre den korinthiske Menighed til rigelig Deltagelse i den *Indsamling for de fat-*

tige Christne i Jerusalem, som han havde sat igang i Macedonien og Grækenland, og naar han saa udførlig dvæler ved denne Sag, om hvilken han har handlet allerede i sit foregaaende Brev[1]), da gjør han dette i en dobbelt Hensigt. Han har anseet det for nødvendigt, for denne Indsamlings Skyld, der overhovedet laa ham meget paa Hjerte[2]), paany at sende Titus, i Følge med to Ledsagere, tilbage til Korinth; men denne fornyede Sendelse af hans betroede Medarbeider vil han ikke at Menigheden skal misforstaa, forat ikke nogen Skygge skulde lægge sig over det hjertelige Forhold mellem dem og Titus, der var tilveiebragt ved dennes nylige Nærværelse i Korinth. Apostelen kjendte jo sine Korinthier tilstrækkeligt til at vide, med hvilken Hensynsfuldhed de maatte behandles; han forstod tilfulde, at de i denne nye Sendelse af Apostelens Medarbeider, medens han selv endnu opsatte sit Komme til dem, lettelig kunde finde noget Krænkende, et Udtryk for en Mangel paa fuld Tillid fra Paulus's Side. Derfor vil han her give dem en klar Besked, der kunde forebygge enhver Mulighed af Misforstaaelse. Men dernæst er det Omsorg for Menighedens egen Vext i det nye Liv, til hvilket den nu havde gjort en saa løfterig Begyndelse, som bevæger ham til saa varmt at drive paa dens Deltagelse i denne Kollekt. Han ved, at rigelig Udøvelse af Kjærlighedens Gjerninger er et kraftigt Middel til Vext i Kjærligheden selv, og at enhver Vext i Kjærlighed er en kraftig Fremgang i aandeligt Liv overhovedet. Derfor er det ham saa magtpaaliggende, at Menigheden just paa dette Punkt, da den viste sig besjælet af et alvorligt Forsæt om at vandre paa Hellighedens Veie, lagde kraftig Haand paa Verket for at tjene sine fattige Brødre af jødisk Byrd. Han viser sig i sin Omsorg herfor just som en trofast «Guds Medarbeider», der søger at virke til, at de, der have taget imod Naaden, ogsaa lade den komme til at bære sin Frugt, forat Modtagelsen af den ikke skal blive spildt og forgjæves.[3])

---

[1]) Se 1 Kor. 16, 1—4. [2]) Se ovenfor S. 288. [3]) Se 2 Kor. 6, 1.

Hvad Apostelen har at sige den korinthiske Menighed i denne Anledning, falder i to Dele. Først forklarer han sig angaaende den fornyede Sendelse af Titus og hans to Ledsagere til Korinth og anbefaler dem paa det Bedste (8, 1—9, 5); derpaa opfordrer han Menighedslemmerne til at yde rigelig og villig, under Henvisning til Guds Velsignelse, der baade kan og vil sætte dem istand til at give, og til deres Velgjørenheds skjønne Frugt, at Gud æres ved de Understøttedes Taksigelser (9, 6—15).

For strax at give sine Læsere en kraftig Opmuntring til med Iver at øve denne Kjærlighedens Gjerning, stiller Apostelen allerførst de macedoniske Menigheder frem for dem som et lysende Exempel, idet han samtidig betoner, at den levende Deltagelse i Indsamlingen, som har vist sig blandt disse, er en Frugt og Virkning af Guds Naade, der skaber Kjærlighedens Drift i Hjerterne. Trængselens Ild hjemsøger fremdeles Macedoniens Christne, og selv ere de saare fattige. Men Lidelsen har ikke formaaet at dæmpe deres Christenglæde; glade i Herren og hans Frelse have de et opladt Sind for Brødres Nød, som det jo overhovedet er Glædens Art, gjerne at ville gjøre ogsaa Andre glade. Og deres dybe Fattigdom har ikke kunnet hindre dem fra baade at kunne og ville yde Kjærlighedens Skjærv til dem, der have endnu mindre; tvertimod har just deres Armod rigelig tjent til at øge det «Enfold», det fra alle egoistiske Beregninger og Bagtanker frie Sind, paa hvilket de, fattige som de vare, dog vare saa rige. Ja Apostelen kan give dem det Vidnesbyrd, at de have givet efter Evne, ja over Evne, idet Kjærligheden har bragt dem til at ofre endog det, som med Føie kunde agtes uundværligt for dem selv, og i den Grad har denne deres Velgjørenhed været et Udtryk for deres Hjerters Lyst og Drift, at de have betragtet Deltagelsen i Indsamlingen som en Naade af Gud, i hvilken de indtrængende have bedet Apostelen om at faa blive delagtige. Saaledes have de ikke blot ydet de Bidrag, som kunde ventes af dem, hvis Evne var saa liden, men meget Mere, og hvad der gav

a. 8, 1-9, 5.

8, 1-15.

deres Gave det rette Værd var, at de med et saa fuldt Hjertelag vare med i Gaven, saaat de, der fik denne, dermed ogsaa fik Giverne selv, der hengave sig i fuld og uforbeholden Kjærlighed. Hvilken skjøn Frugt havde saaledes ikke Kjærligheden her baaret! De macedoniske Christne havde med sin Gave, der var en ægte Ytring af deres Kjærlighed til Herren og af deres Villighed til at følge hans Apostels Anvisninger, overgivet sig selv til Herren, hvem de tjente i hans fattige Brødre, og til Apostelen, hvem de saa kraftig stode bi i hans Stræben for at bringe de fattige Christne i Jerusalem en virksom Hjælp. Saa har da Paulus, opmuntret herved, bestemt sig til at virke for, at ogsaa den korinthiske Menighed kunde opflammes til Iver for denne hellige Sag og saaledes faa Andel i den Guds Naade, hvis Verk og Virkning det Hele er. Derfor er det, han nu paany har sendt Titus til Korinth. Maatte da denne Menighed, der var saa rig paa Naadens Gaver og saa rigelig eiede Apostelens Kjærlighed, blive rig ogsaa paa denne Naadens Frugt: den meddelende Kjærlighed! Ikke maa Læserne tro, at det hermed er hans Mening at ville give dem en Befaling. En saadan vilde ikke være paa rette Sted her, hvor det gjælder en Kjærlighedsgjerning, der jo er og maa være en Frihedens Frugt af det gjenfødte Hjertes Drift og Trang. Hvad Apostelen vil, er kun dette, ved sine Ytringer om de macedoniske Christnes Kjærlighedsiver at give ogsaa Korinthierne Anledning til at vise, at de eie en Kjærlighed, der ikke er mindre ægte. Der trænges jo heller ikke nogen Befaling i dette Tilfælde. Thi de vide jo, hvad *Herren* har gjort for dem. Og den, som ved dette med Troens Erfaring, behøver ingen Befaling til Kjærlighedens Gjerning; hans hjertelige Taknemlighed mod Herren vil med Kjærlighedens Tvang drive ham til at spørge, hvad Glæde han igjen kan gjøre sin Frelser. Derfor er det langt fra Apostelen her at ville optræde befalende; han giver kun tilkjende, hvad han anser for ret og rigtigt for Menigheden; det kan kun gjælde for ham at vise den Veien, at sætte den paa Sporet, saa vil nok dens

egen Hjertetrang drive den fremad. De have jo allerede for længere Tid siden lagt Haand paa Verket; de have ikke alene sat Sagen i Gang, men de have gjort dette med virkelig Lyst, af virkelig Villighed. Hvad det nu alene gjælder, er derfor kun dette, at de ogsaa bringe den saaledes og saa lovende paabegyndte Virksomhed til Afslutning, — en Fuldbringelse af det Begyndte, ved hvilken der ikke vil blive ventet Mere af dem, end at de yde efter sin Evne. Skulde de fuldt ud følge den Kjærlighedens Tilskyndelse, som de just nu saa mægtig føle i sine Hjerter, da vilde der lettelig vise sig et Misforhold mellem hvad de ville og hvad de virkelig formaa. Men saa behøver ikke at ske. Thi her, hvor der til Villiens Fuldbyrdelse kræves udvortes Midler, her tager Gud Villien i Gjerningens Sted: er kun Villigheden tilstede, da udmaaler ikke Gud sit Velbehag efter Hensynet til den materielle Evne, saaledes at han først da skulde finde Behag i Villigheden, naar den havde rigelige Midler at virke med; Beredvillighedens Velbehagelighed for Gud bestemmes ene og alene ved dens Forhold til, hvad den virkelig har at disponere over, ikke ved noget Krav paa, at Gaven skal være saa eller saa stor. Eller var ikke Enkens Skjærv Herren mere velbehagelig end de rige Giveres storartede Gaver?[1]) Men naar Apostelen saaledes opfordrer de korinthiske Christne til at komme de fattige jødechristne Brødre til Hjælp, da kan han tænke sig Muligheden af, at der imod denne Opfordring kunde blive reist en Indvending. Der var appelleret til Broderkjærligheden; men er ikke netop Gjensidighed et væsentligt Moment i denne? Og vil man med Rette paa den broderlige Kjærlighed kunne grunde et Krav paa, at den ene Part kun skal være ydende, den anden kun modtagende? Sæt nu — og denne Mulighed lod sig jo unægtelig tænke —, at de korinthiske Christne i sin Kjærligheds Varme ydede saaledes «over Evne», at de selv kom i Nød? Var det ikke en Uretfærdighed, at de skulde skatlægges for at skaffe Andre

[1]) Lukas 21, 1—4.

en Lettelse, som de paa denne Maade selv kom til ligesaameget at trænge? Eller hvad Billighed var der vel i, at Korinthierne ved sin Ydelse selv skulde komme i den samme Nød, som de opfordredes til at hjælpe de Andre ud af? Kan det da virkelig være Kjærlighedens Krav, at den ene Broder skal hjælpe den anden ud af en Forlegenhed, som han selv just ved sin Hjælp vil falde i? Har ikke min Broder samme Forpligtelse ligeoverfor mig, som jeg har ligeoverfor ham? eller fornemmer jeg Forlegenheden mindre trykkende, end han gjør? Denne Indvending lader ikke Apostelen uændset eller ubesvaret. Den beror paa en fuldstændig Misforstaaelse af hans Mening. Det er langt fra ham at mene, at de jerusalemske Christnes Nød skulde have et større Krav paa at afhjælpes end de korinthiskes, eller at hine skulde og maatte skaffes Lettelse af de Sidste, selv om disse derved bragtes ind i og overlodes til den samme Trængsel, som de havde hjulpet de Førstnævnte ud af. Det er overhovedet saa langt fra, at Apostelen vilde tilraade Noget, hvorved Ulighed fremkom, at han tvertimod just tilsigter at tilveiebringe fuld Lighed i Forholdet. Thi naar Korinthierne nu yde af sin Overflod til Brødrene i Jerusalem, da er det herunder Forudsætningen, at disse Sidste, om Situationen skulde forandres, skulle ganske paa samme Maade række sine korinthiske Brødre en hjælpsom Haand. Saaledes vil der indtræde en hel og fuld Lighed i Ret som i Pligt; den, som i Øieblikket er i Nød, faar Hjælp af den, der er bedre stillet, forat denne Sidste, om hans Kaar skulde forværres, kan erfare den samme Kjærlighedens Bistand af den, hvis Nød han kom til Hjælp. Og paa denne Maade ville de Christne vise sig som Guds Børn. De følge da kun det Exempel, Gud selv gav ved sine Førelser med sit Israel paa Ørkentoget. Der foretog Gud selv Udjævningen mellem den Enes Overflod og den Andens Mangel, saaat Alle fik Nok og Ingen for Meget ligesaalidt som for Lidet; her, paa nytestamentlig Grund, vil Gud nu, at hans Troende selv i fri Kjærlighed skulle gjøre det Samme.

Efter denne Forklaring angaaende Indsamlingen gaar 8, 16—24.
Apostelen nu over til at anbefale de tre Mænd, som han i denne Anledning sender til Korinth. Han begynder med Titus. Nogen Legitimation eller Anbefaling tiltrængte nu ikke denne; thi han var allerede tilstrækkelig kjendt af Menigheden. Istedetfor at give ham nogen Anbefaling — saaledes som han gjør ved de to andre Udsendinge[1]) — fremhæver Paulus derimod hans Iver i denne Sag, for derved at sikre ham en velvillig Modtagelse af de korinthiske Christne. Thi denne hans Iver var jo et talende Vidnesbyrd om hans Interesse for dem; han gjorde deres Sag til sin egen. Og stærkere kan han ikke skildre denne Titus's Iver for Læserne end ved at betegne den som ligesaa stærk og brændende som den, han, Paulus, selv føler for dem; ja den var saa stærk, at medens Titus med skyldig Agtelse modtog Apostelens Opfordring til paany at drage til Korinth, var det dog ikke denne hans Mesters Anvisning men hans egen Iver, der drev ham afsted. Paulus vilde dog ikke lade denne sin Medarbeider drage alene. Ligesom nemlig Apostelen selv paa denne Reise, hvor ogsaa han personlig virkede for Kollekten, havde ladet Menighederne give *sig* en Broder med paa Veien, saaledes sender han nu, da Indsamlingen skal fortsættes i Korinth, denne samme Broder og endnu En til i Følge med Titus derhen. I begge Tilfælde var denne Foranstaltning et Udtryk for Apostelens vise Forsigtighed og fine Hensynsfuldhed. Han vilde ikke, at hans Modstandere skulde finde endog blot nogen Anledning til Mistanke eller Bagvadskelse; derfor skulde aldrig blot En, var det end Paulus selv, sysle med Kollekten eller Opbevaringen af de indkomne Bidrag. Denne Broder[2]), der saaledes før havde ledsaget ham selv, og som nu skulde reise i Følge med Titus, anbefaler nu Paulus for den korinthiske Menighed. Han er

[1]) Se Vers 18. 19. og 22. [2]) Hvem det var, lader sig ikke med Sikkerhed afgjøre; man har gjættet, og kan omtrent med samme Sandsynlighed gjætte, paa fast alle mere fremragende Mænd i den paulinske Kreds: Markus, Lukas, Barnabas, Silas o. s. v.

blandt alle af Hedningeapostelen grundede Menigheder bekjendt for sin Virksomhed i Evangeliet, og selve den Omstændighed maa jo være hans bedste Anbefaling, at de macedoniske Menigheder just have valgt ham til at være Apostelens Ledsager paa Kollektreisen, — en Foranstaltning, der var kommen istand efter dennes eget Ønske og hvis Grund laa i hans ovenfor nævnte Forsigtighed. Paa denne Maade, ved ikke at være alene om Indsamlingen, vilde Paulus baade sikre Herrens egen Ære, over hvilken det var kommen til at gaa ud, dersom endog blot den mindste Mistanke her havde faaet Lov til at opstaa, og tillige forøge sin egen Villighed i Gjerningen, idet han kunde virke for Kollekten med saa meget større Frimodighed, naar han vidste sin Ryg dækket mod Mistænkeliggjørelsen og Bagvadskelsen. Og Apostelen anser sig ingenlunde hævet over Forpligtelsen til at tage saa omhyggelige Hensyn; thi han er betænkt paa i alle Stykker at indtage et Forhold, der ikke blot er priseligt i Herrens Øine — havde han kun tænkt paa den alvidende Herres Dom, da havde det vistnok ikke været nødvendigt —, men som ogsaa er godt og daddelfrit i de kortsynede og mistænksomme Menneskers Omdømme. Ja just nu, da Indsamlingen skulde foregaa blandt de korinthiske Christne, ligeoverfor hvem Apostelens Erfaring havde lært ham Nødvendigheden af at være dobbelt varlig, havde han ikke ladet sig nøie med saaledes at sende To; endnu en tredie Broder sendte han med til Korinth, og ogsaa denne kan han give det samme gode Lov. Saa kan han da trøstig anbefale alle sine tre Udsendinge til Menigheden. Titus er hans fleraarige Ledsager og Medarbeider; de to Andre ere Menighedernes Udsendinge, og Christi eget Billede lyser frem af al deres Vandel, fordi de ere fyldte med hans Aand. Maatte da Korinthermenigheden komme ihu, at de andre Menigheder med Opmærksomhed følge disse Tre paa deres Reise, saaledes at det Forhold, hvori Korinth stiller sig til dem, ikke kan Andet end komme til hele Menighedskredsens Kundskab! Maatte ogsaa denne Tanke bidrage til at sikre Udsendingerne en Modta-

gelse, ved hvilken de korinthiske Christne give Bevis paa sin Kjærlighed og paa Sandheden af den Ros, med hvilken Apostelen har omtalt dem for disse Brødre!

Maa vi paa dette Punkt — Udsendelsen af de tre Brødre — beundre Apostelens vise Omtanke ligeoverfor Korinthierne, saa fremtræder denne samme Varlighed i hans Forhold just til denne Menighed ikke mindre stærkt ogsaa ellers i hele denne hans Behandling af Kollektsagen. Vi saa ovenfor, hvor omhyggelig han fjerner ethvert Indtryk af sine Ord, som om de skulde indeholde nogen Befaling[1]); hvor eftertrykkelig han forsikrer, at han ingen Tvivl nærer om Menighedens kjærlige Villighed til at give[2]); hvor tydeligt han viser, at det er langt fra hans Tanke at ville tilskynde de korinthiske Christne til noget Forhold, der paa nogen Maade skulde indeholde nogen Ubillighed for dem eller nogen Partiskhed for Andre.[3]) Et Udtryk for denne samme ægte apostoliske Hensynsfuldhed gjenfinde vi nu ogsaa her. Paulus lader det være sig magtpaaliggende at forsikre Menigheden, at hans Hensigt med, hvad han skriver om denne Sag, ikke er at give den nogen Belærelse angaaende dens Christenpligt til at hjælpe trængende Brødre. En Udredning af denne Forpligtelse kan han spare sig ligeoverfor Korinthierne; de have ved sin Redebonhed i dette Stykke allerede noksom godtgjort dens Unødvendighed, og Apostelen har med Glæde kunnet give dem det bedste Skudsmaal for villig Iver i sin Omtale af dem for de macedoniske Menigheder. Hvad der derimod har bevæget ham til at gjøre, hvad han har gjort, idet han foruden at skrive om Sagen ogsaa har sendt hine tre Brødre til Korinth, har kun været Omsorg for Menighedens Ære og gode christelige Navn. Han har nemlig for de macedoniske Christne rost Korinth og de andre achajiske Menigheder for deres ivrige Deltagelse i Kollekten. Hvor beklageligt vilde det derfor ikke være for disse Menigheders egen Skyld, om Macedonierne nu, naar flere af dem snart 9, 1—5.

[1]) Se 8, 8. [2]) Se 8, 10. 11. [3]) Se 8, 13—15.

vilde indtræffe i Korinth sammen med Paulus, skulde finde, at man der endnu ikke var færdig med Indsamlingen! Men idet Apostelen peger paa den Skam, dette vilde blive for den korinthiske Menighed, bevæger atter den samme Hensynsfuldhed ham til at hentyde til, at denne Skam egentlig først og fornemmelig vilde træffe ham, hvis Tillid saaledes blev beskjæmmet og hvis Ros blev gjort til Usandhed; han vil heller ikke her skille Menighedens Sag fra sin egen. Saa var det da hans Omhu for at værne om Menighedens christelige Ære, der havde bevæget ham til at sende de tre Brødre til Korinth, forat Indsamlingen i denne By kunde blive fuldendt, og det saaledes, at dens Udbytte kunde bære Præg af det Sindelag hos Giverne, at de virkelig havde villet velsigne med Gaven, ikke af det Sind, at de havde været beherskede af Pengegridskhed, saaat de havde givet det mindst Mulige for med saa liden Opofrelse som gjørligt at affinde sig med en Forpligtelse, som de ikke ganske havde kunnet unddrage sig. Hvad Apostelen ønskede skulde udtale sig i deres Gave, det skulde være Kjærlighed til Modtagerne, ikke Kjærlighed til Pengene. Maatte de derfor give rigeligt! Ved en saadan Gave vil deres gode Navn bevares og fremmes, og Apostelen vil ikke blive tilskamme i sin Ros af dem.

b. 9, 6—15. Hvor megen Vægt deres Apostel lægger paa, at denne Opfordring til rigelige Bidrag bliver efterkommet, træder klart frem i det med 9, 6 begyndende Afsnit. Han fremhæver her udførlig de velsignelsesrige Følger, som en saadan Deltagelse i dette Kjærlighedsverk vil medføre — for Giverne selv, ja for Guds Navns Forherligelse. Dog gjør han ikke dette uden udtrykkelig at betone, at skal Gaven bære saadanne Frugter, da maa den fremfor Alt ydes med et villigt Sind, ikke ud fra et Sindelag, som, idet man giver, mere tænker paa, hvad man selv mister, end paa de Trængende, der skulle hjælpes, og som derfor sørger over Tabet af det, der bortgives, — eller af Tvang, saaledes at man kun giver, fordi man ikke godt kan unddrage sig den Forpligtelse dertil, som man fornemmer som en trykkende Byrde. Mod dette

gjælder det at mindes, at kun den glade Giver, som yder i fri Kjærlighed og lægger sit Hjerte i Gaven, har Guds Velbehag. Men hvor salig er ikke en saadan Giver! Medens den, der udstrør Velgjørenhedens Sæd tyndt og karrigt, ikke maa tro, at hans egen Høst af Guds Velbehag skal blive større end hans Udsæd har været, skal derimod den, som øver Velgjørenheden saaledes, at han ikke blot i det Ydre giver men samtidig ogsaa i Hjertet nærer Kjærlighedens Tanker mod de Trængende, og som derfor giver rigeligt, høste en tilsvarende rigelig Høst: ligesom han velsignede, saaledes skal han velsignes. Og er kun denne velsignende Kjærlighed tilstede hos Læserne, da behøve de ikke at frygte for, at de skulle savne Midler til at gjøre den Fyldest. Gud er mægtig til rigelig at give dem, hvad de have Behov, saaat de baade selv kunne være frie for al timelig Bekymring og kunne have at meddele dem, der lide Nød; Gud vil nok formaa at sætte dem istand til et saadant Forhold, hvorved de ville komme til at ligne det Billede af den Retfærdige, som Skriftordet tegner, idet det skildrer ham som den, der er rig paa Velgjørenhed og derfor ogsaa rig paa Guds Velbehag. Ja saavist som Gud drager Omsorg baade for, at Landmanden faar sit Sædekorn, og for, at dette, naar han har udsaaet det, spirer op og voxer og giver sin Frugt til Føde og Mættelse for ham, som saaede det, saavist vil den samme Gud baade sætte Læserne istand til at øve Velgjørenheden og tillige lægge Velsignelse til deres Gave, saaat de skulle kunne mætte sine Hjerter ved det glædelige Syn af Gavens Frugt. Gud vil nemlig ved sin Aand baade styrke hos dem den uegennyttige Kjærlighed («Enfoldet»), som er Velgjørenhedens bedste Drivfjeder, og tillige velsigne deres Gave, saa den tjener til at forherlige Gud og derved mætter Givernes Hjerter med salig Glæde. Thi *det* er i Virkeligheden endnu blot den mindste Frugt af denne Velgjerning, at den afhjælper de Helliges Mangler; dens høieste og væsentlige Frugt er dette, at den bærer Frugt for Gud, idet den fremkalder et fuldttonende Chor af

lovprisende Tak til Gud fra alle dem, der have modtaget Gaven og deri erfaret Beseglingen paa Givernes christelige Kjærlighed. Naar saaledes Gud faar Æren for Kjærlighedens Gjerning, og naar ved den tillige Broderbaandet knyttes ømt og inderligt mellem de Hjælpende og de Hjulpne, hvor er da ikke denne Gaves Frugt bleven rig, og hvor ville ikke Givernes Hjerter mættes ved den rige Grøde, som deres Udsæd har baaret! Men idet Apostelen saaledes priser den christelige Velgjørenhed, ledes han fra Tanken paa, hvad den ene christelige Broder kan gjøre for den anden, hen til Tanken paa, hvad de Begge have faaet af Gud i Christus, — den Naadens og Frelsens Gave, som paa den ene Side baade gjør al Kjærlighedens Bevisning mellem Brødre mulig og just derfor forpligter til den, og i hvis Lys paa den anden Side Alt, hvad der her kan gjøres, viser sig fattigt og ringe. Og saa slutter han da hele sin Behandling af dette Emne med at prise Gud for den usigelige Gave, som han skjænkede Verden, da han gav sin Søn, den Enbaarne, paa det at Enhver, som tror paa ham, ikke skal fortabes men have det evige Liv. Tanken paa denne Guds Gave skal paa engang styrke til Iver i Kjærlighedens Gjerning og holde nede i Ydmyghed under al Udøvelse af den.

V. 10, 1-12, 18. Med en Skarphed i Overgangen, der lægger den Formodning nær, at der er gaaet en vis Tid hen mellem Nedskrivningen af det foregaaende Afsnit og af det, som nu begynder, vender Apostelen endnu en Gang tilbage til det Samme, der udgjorde Gjenstanden for Brevets tredie Hoveddel (2, 12—7, 16): *sit Selvforsvar ligeoverfor de Angreb, for hvilke hans apostoliske Stilling og Virksomhed havde været udsat i Korinth.* Vi have allerede tidligere fremhævet den Forskjel, som, trods Enheden i Emnet, finder Sted mellem disse to Hoveddele af Skrivelsen[1]), — en Forskjel, der

[1]) Se Side 349 flg.

viser sig dels deri, at Apostelens Person her træder langt stærkere i Forgrunden end hist, dels deri, at den hele Udvikling her bærer et langt mere polemisk Præg. Apostelens Ord i denne Del af Brevet fjerne enhver Uvished om, hvad det vel kan være, som foranlediger ham til en saa skarp Optræden. Vi erindre, at Paulus under sin anden, korte Nærværelse i Korinth, dengang da han paa Rygtet om de i Menigheden opdukkende Utugtssynder ilede derhen fra Efesus, var gaaet frem med kjærlig Mildhed mod dem, der havde givet Forargelserne.[1]) Langt strængere var han traadt op mod dem i den Skrivelse, som han havde sendt Menigheden efter sin Tilbagekomst fra Efesus, 1 Kor.[2]) Af denne Forskjel mellem hans personlige Optræden og hans Udtalelser i Brevet undlode nu ikke hans bitre Fiender, Judaisterne, at benytte sig til hans Skade. Idet de henviste til, hvor mild og lempelig Apostelen havde været, da han færdedes personlig i Korinth, og hvor strænge og skarpe nu hans Ord vare, da de lød fra det Fjerne, fra Efesus, forklarede de hin Mildhed som Frygt og denne Strænghed som utilbørlig Anmasselse. Paulus, sagde de, viser sig i det Ene som i det Andet at være en svag, underlegen Aand, og hans Optræden er en Apostel saa uværdig, at den tydelig godtgjør, at han ingen sand Apostel er. Eller er ikke det Svaghed, at gaa saa lemfældigt tilverks naar han staar Ansigt til Ansigt med Menigheden, medens han ikke er bange for at bruge det store Ord naar han har den dækkende Afstand mellem den og sig selv? Er det ikke just saaledes at *den* optræder, der er svag og forknyt i Bevidstheden om sin egen Underlegenhed — om sit foregivne Kalds Usandhed? — At denne hadefulde Fortolkning af Apostelens Mildhed, som de ikke forstode, og af hans Strænghed, hvis Ret de benægtede, kunde finde Gehør hos Mange i Korinth, er ikke vanskeligt at indse. Vi have jo seet, at Menigheden selv nu, da den dog i det Store taget havde gjort Bod, fremdeles ikke manglede saa-

[1]) Se ovenfor S. 145 flg. [2]) Se især 1 Kor. 5.

danne Lemmer, der vare yderst villige til at lytte til Alt, som nedsatte Paulus, fordi Dommen over deres eget syndige Forhold blev lettere i samme Grad som hans apostoliske Autoritet rokkedes.[1]) Og selv udenfor disse aabenbare Synderes Kreds var der Grund til at frygte, at Bagvadskelsen kunde finde Indgang; ialfald taalte ikke Hensynet til Paulus's apostoliske Virken, at den blev staaande uimodsagt. Dette er det, der driver ham til at optage endnu en Gang sit Selvforsvar, og det saaledes at han, idet han renser sin Person fra Bagtalelsens Smudsstænk, tillige gaar angrebsvis tilverks mod sine Modstandere for endelig engang at stille det klart for Læserne, at de maa vælge mellem dem og ham, og for at hjælpe dem til her at træffe det rette Valg.

Indenfor denne Brevets femte Hoveddel kunne vi atter skjelne mellem to Underafdelinger. I Kap. 10 hævder Apostelen, at han, trods alle Beskyldninger for at mangle Mod paa nært Hold og kun være kjæk paa Frastand, er fast bestemt paa, nu ved sit snart forestaaende Komme til Korinth at optræde paa en Maade, der noksom skal vise disse Beskyldningers Grundløshed, idet han dog samtidig beder Læserne om at fritage ham for Nødvendigheden af en saadan Optræden, som han af Kjærlighed til dem helst vilde kunne undlade, men til hvilken han paa den anden Side har fuld Frimodighed, om den skulde vise sig nødvendig. I 11, 1—12, 18 gaar han dernæst sine Modstandere skarpt paa Klingen, idet han anstiller en Sammenligning mellem sig og dem, hvis Resultat er dette, at medens han, hvad personlig Værdighed angaar, paa intet Punkt staar tilbage for dem, saa kan han for sin Part opvise Tegn paa at være en sand Christi Tjener, hvortil man hos dem forgjæves vilde søge noget Tilsvarende.

a. Kap. 10. Det er et Udtryk for den Frimodighed, hvormed Apostelen gaar til dette sit Selvforsvar, naar han strax begynder med de Ord: «just jeg Paulus, som under Eders Øine er yd-

[1]) Se ovenfor Side 334 flg.

myg iblandt Eder, men fraværende er dristig mod Eder, just jeg beder Eder osv.» Det er saa langt fra, at den Beskyld- 1. 1—6.
ning, som er rettet mod ham, og som han her uden alt Forbehold anfører, formaar at svække hans frimodige Tillid til sin Sags Ret, at han tvertimod i disse Ord dristig stiller sig frem for Læserne imod sine Modstandere og aabent byder disse Sidste Panden. En Bøn er det, han retter til sine Læsere — eller rettere sagt til dem iblandt disse, med hvem han overhovedet specielt handler i denne Del af Brevet, nemlig dem, der under Paavirkning af hans judaistiske Fiender havde vist Opsætsighed mod hans apostoliske Autoritet; disse ere de «I», som tiltales i disse Kapitler [1]) Og hvad er Indholdet af denne hans Bøn? Er den maaske atter et Udtryk for hin Mildhed, som de havde kaldt Svaghed? Ingenlunde. Den gaar ud paa, at de ville spare ham, naar han nu kommer, for Nødvendigheden af at vise dem, hvilken grundfalsk Betragtning af ham der udtalte sig i hine Beskyldninger for Svaghed. Han er nemlig fast bestemt paa, om det skulde vise sig fornødent, nu at optræde med uforfærdet Strænghed og saaledes stoppe Munden paa dem, der, under Henvisning til hans formentlige Svaghed i Korinth og Kjækhed paa Frastand, betegnede ham som En, der lod sig drive ikke af Guds Aand men af det naturlige Menneskes paa engang svage og anmassende Væsen. En saadan Dom kan han med al Ret og al Ro protestere imod. Thi vel maa ogsaa han, som ethvert andet Menneske i den dennesidige Tilværelse, føre sit personlige Liv i en syndig Menneskenatur; men heraf følger dog ingenlunde, at denne ogsaa skulde have Herredømmet over hans Liv, saaledes at hans Livsgjerning skulde staa under dens bestemmende Indflydelse og modtage sine afgjørende Impulser fra den eller udøves med de Vaaben, som den kan række. Af hvad Beskaffenhed disse hans Vaaben, disse Virkemidler for hans Livsgjerning, ere, fremgaar noksom af dens Resultater. Lad

[1]) En Undtagelse foreligger dog i V. 6, hvorom se nedenfor.

end den menneskelige Dom finde hans Midler ligesaa svage som den finder hans Gjerning selv forkastelig: i Guds, den Alvidendes, Øine tager det Hele sig anderledes ud; Gud ser, hvor kraftige hans Virkemidler ere, idet de formaa at overvinde al Modstand mod hans Forkyndelse og dens Indhold, Evangeliet, og tilintetgjøre alle de kløgtig udtænkte Indvendinger og Modgrunde, hvormed Vantroen søger at holde sig haus Forkyndelse fra Livet, hvor meget de end hæve sig i stolt Indbildning om sin egen Uovervindelighed, og at bringe alle Vantroens Tanker og Begreber paa det religiøse Omraade til at falde Herren tilfode, erkjende sin egen Blindhed og bøie sig for Sandhedens Lys i Jesus Christus. Saa kraftige ere de Virkemidler, Apostelen har at anvende; thi de ere intet Andet end Guds eget Ord. Hvorledes vover da endnu Nogen at paastaa, at hans Virken er en kjødelig? Er ikke det Vaaben, han kjæmper med, og de Seire, han med det vinder, det bedste Vidnesbyrd om, at hans Virkens Kraft ikke ligger i Kjødet men i Aanden, ikke beror paa hans egen naturlige Evne men paa Gud? Men just fordi han ved, at hans Vaaben er saa stærkt, derfor er han ogsaa rede til at skride tugtende ind mod enhver Ulydighed, være sig paa Lærens eller paa Livets Omraade, — ogsaa i Korinth. Hine oprørske Aander maa ikke tro, at han er bange for at vende sit Vaaben ogsaa mod dem! Dog vil han ikke finde Tiden dertil kommen før, end Menigheden som saadan, i sine fleste Lemmer, har virkeliggjort det Lydighedsforhold ligeoverfor ham, hvortil de nu have gjort en saa god Begyndelse. Først naar Menigheden er modnet til, hvad en sand Menighed bør og kan være, først da vil den kunne forstaa og bære den Tugt, som Apostelen her vil øve med Guds Ord. Men en saadan Udvikling haaber han den korinthiske Menighed snart vil naa; han har jo forhen udtalt sin Tillid dertil.[1]) Og naar dette er indtraadt, naar Menigheden saaledes er bleven moden til at bære Tugtens Udøvelse i sin Midte, da

[1]) Se f. Ex. 7, 16.

skal det vise sig, om ikke det samme Guds Ord, der i Apostelens Mund saa mange Gange har vist sig dygtigt til at beseire Vantroens Modstand og tilveiebringe Lydighed mod Christus, ogsaa vil formaa at tugte Ulydigheden og bringe den tilbage til Underkastelse.

Men hele denne dybe Miskjendelse af Apostelen beror 10, 7 -18.
paa, at de, der havde gjort sig skyldige i den, kun havde heftet sit Blik ved hans rent udvortes Optræden og draget de stærkeste Slutninger af den, idet de af hans lempelige Fremgangsmaade endog havde troet at kunne slutte, at han ingen ret Herrens Tjener kunde være. Og i Modsætning til ham, over hvem de saaledes fældte Forkastelsens Dom, havde hans Modstandere paastaaet sin Ret til at hævde sig selv dette Hædersnavn. *De* vare ganske anderledes Folk end denne svage Paulus; *de* vare de rette Herrens Tjenere! Nuvel, er der Nogen, der saaledes i sit eget Hjerte er saa vis paa, at han hører Christus til, saa vil Apostelen ikke forlange Andet eller Mere af ham, end at han ogsaa indrømmer ham — Apostelen — den samme Stilling, som han saa selvsikker tillægger sig selv. Ja Paulus trøster sig til at kræve en endnu høiere Anerkjendelse: Anerkjendelsen af at være en Herrens *Apostel.* Han ved, at heller ikke med dette Krav skal han blive tilskamme. Skulde dette ske, skulde hans Hævden af sin Ret til dette Navn vise sig som et tomt Praleri, da vilde han vistnok komme til at staa der som den, der af gode Grunde var spag for Læsernes Øine men kjæk paa Frastand, — som den, der lagde an paa at skræmme Læserne ved sine Breve for gjennem disse at skaffe sig en Anseelse, hvortil han i Grunden ikke havde nogen Berettigelse. Men han er rolig for, at Beskyldningerne for et sligt elendigt Væsen skulle falde døde og magtesløse til Jorden; han kan ligeoverfor Enhver, der gjentager dem, ganske rolig forsikre, at hans personlige Nærværelse, naar han nu kommer, skal opvise et Billede, der nøiagtig svarer til, hvad han viser sig at være i sine Breve. Thi hans Kald, som Gud har givet ham, skjænker ham Mod og Kraft til energisk Optræden,

naarsomhelst og hvorsomhelst en saadan viser sig fornøden, medens derimod hans Modstandere ere forfængelige, opblæste og pralende Skrydere, af hvem et saadant elendigt Dobbeltspil nok kunde ventes med større Grund end af ham. De ere tilvisse saare store og saare herlige Mænd, disse, der saaledes anbefale sig selv; han, Paulus, tør nok ikke tænke paa at sammenligne sig med dem! Kun Skade, at disse saa kloge Aander gjøre sig skyldige i den Dumhed, at maale sig med sig selv og sammenligne sig med sig selv! Paa denne Maade er det rigtignok ikke vanskeligt at blive stor; Maalestokken for, hvad der er stort, søger man da ikke hos Andre, hvor der virkelig kunde være nogen Storhed at finde; nei, man gaar ud fra, at man selv er stor, som en faststaaende Forudsætning; dette Maal af Storhed slaar man saa fast som Normalmaal, og da man nu — naturligvis — stadig holder dette Maal, ja endog til sin Tid kan overskride, hvad man til en anden Tid fandt som sit Maal, saa er man selvfølgelig i en Tilstand af stadig Selvbeundring, af stadig Henrykkelse over sin egen Storhed! Dette Slags Selvbedømmelse vil rigtignok Apostelen ikke anvende. Han kjender ingen anden Grund til Ros end det Kald, Gud har givet ham; ingen anden Maalestok for sin Dom over sig selv, end hvad Gud har givet ham at opnaa i dette Kalds Udøvelse. Derfor vil han ikke, saaledes som hine Andre have saa let for, rose sig selv ud over alle Grændser; det overlader han til dem, hvis Selvros mangler enhver Begrændsning, just fordi de ingen anden Maalestok kjende end sig selv. Han har et Maal for sin Ros, nemlig den Maalesnor, hvormed Gud har afgrændset og bestemt hans apostoliske Virkekreds. Og at Gud har udstrakt denne hans Maalesnor saa langt, at han har kunnet strække sin Virksomhed ligetil Korinth, deri ser han et Maal for sin Ros, som han i apostolisk Selvbevidsthed kan og vil holde frem mod sine praleriske Modstandere, men udover hvilket han heller ikke vil eller kan gaa i sin Ros af sig selv. Til Korinth er han kommen med Guds Evangelium; denne Kjendsgjerning staar fast, og naar han holder den frem som *sin*

Grund til Ros, da har Ingen Ret til at beskylde ham for, i sin Selvros at strække sig ud over den Begrændsning, Gud har anvist ham. Lad saa længe nok hans Modstandere rose sig af fremmed Arbeide. Heri være det langt fra ham at følge dem! Sit eget Arbeide vil han alene holde sig til, i det alene vil han søge sin Ære, men af dette sit Arbeide haaber han ogsaa at opnaa en dobbelt Ros, som vil have det uendelige Fortrin fremfor hans Modstanderes Pralerier, at den er *sand*. Thi han haaber, at baade hans Arbeides Frugt vil blive ret rig og frodig i Korinth, idet den derværende Menigheds Tro voxer, og at han ogsaa vil kunne udvide sin apostoliske Virksomhed ud over denne By, idet han, stadig følgende Guds Anvisning, bringer Evangeliet til de hinsides Korinth liggende Egne[1]). Men aldrig vil han kunne bekvemme sig til at «rose sig indenfor en fremmed Maalesnor» ved at trænge sig ind i en Arbeidsmark, der er anvist en Anden, og tillægge sig Æren for det Arbeide, som her allerede er udrettet ved Andres Møie. Og selv naar han saaledes «roser sig» indenfor den Begrændsning, som Gud selv har anvist ved den særlige Kaldsgjerning, han har givet ham, og naar han imod sine Modstanderes tomme Pralerier holder frem de Resultater, som han virkelig har opnaaet, da kan og vil han herunder aldrig glemme, at det er *Herren*, hvem det Altsammen skyldes, og aldrig tabe af Syne den Regel, at naar man vil rose sig, da skal denne Selvros være saaledes beskaffen, at man ikke giver sig selv, men Herren, al Æren. Hvor taabelig er derimod ikke enhver Selvros, der virkelig er en Ros af En selv! Om man nok saa meget anbefaler sig selv, saa har man dog derved ikke opnaaet en Anbefaling, der vil vise sig at være af det ægte Slags, saa er man dog dermed ikke bleven en Saadan, der virkelig holder Prøve. En sand og ægte Anbefaling er kun den, som Herren giver; derfor bør ogsaa denne Herres Gaver og det just som Gaver *af Herren* være al Ros's Gjenstand.

[1]) Endog det fjerne *Spanien* stod allerede dengang for Paulus's brændende Aand; se Rom. 15, 24. 28.

b. Vi se af det netop betragtede Afsnit, at den Taktik,
11,1-12,18. som de Modstandere, med hvem Paulus her har at kjæmpe, stadig anvendte, var denne, at de ved fræk Selvros, ved uendelige Pralerier af sine mange fortræffelige Egenskaber og af sine glimrende Resultater blændede Synet paa de endnu ofte saa ubefæstede og kritikløse Menigheder. Med dette deres Forhold for Øie kan Apostelen uden Videre charakterisere dem som «de, der anbefale sig selv» [1]). I Korinth vare ikke faa af Menighedslemmerne faldne som Bytte for denne Taktik, hvis Jammerlighed de ikke havde formaaet at gjennemskue. At hine Forførere herunder samtidig sværtede Paulus og fremstillede ham som En, hvis hele personlige Forhold og Optræden viste hans Uværdighed til Navnet af en «Herrens Tjener», er selvfølgeligt; vi have jo ogsaa i det Foregaaende mødt mange Ytringer af Apostelen, der have Hensyn til eller endog ligefrem gjengive de Beskyldninger, som de ikke undsaa sig for at udkaste mod ham. Hvad der herved var det Pinligste for Paulus, hvis ædle Sind væmmedes ved hele denne smudsige, snigende Fremgangsmaade, var dette, at hans Menighed ikke tog hans Forsvar mod dem, der saa skaanselløst angreb hans gode Navn og Rygte og besudlede hans apostoliske Ære. Hans aandelige Børn, hvem han havde født med saamegen Smerte [2]), og hvem han omfattede med den mest trofaste, offervillige Kjærlighed, lode ham kun altfor let i Stikken; istedetfor at møde hine skumlende Angreb paa ham med Uvilliens Protest og imod de løse Beskyldninger, der ikke taalte Dagens Lys, at stille Apostelens ædle, selvopofrende Virken, saadan som de jo havde havt saa rig Anledning til selv at iagttage den, lode mange af Menighedslemmerne hine Bagvadskere faa Lov til at udspy sin Galde mod ham; istedetfor, hvad der dog ialfald havde været deres Skyldighed, at tillukke sine Øren for disse Bagtalelser, lyttede de til dem, først med en vis forundret Interesse, saa med Velbehag. Ikke faa af de korinthiske Christne havde paa denne

[1]) Se 10, 12. [2]) Gal. 4, 19.

Maade sveget sin sønlige Pligt mod sin fraværende aandelige Fader. Og idet de saaledes forraadte ham, bragte de sig selv i den største Fare. Med Tilliden til deres Apostel rokkedes deres Tillid til hans Evangelium; i samme Grad, hvori hans Billede røvedes sin Renhed i deres Tanker, gled Troen paa det Guds Ord, han havde forkyndt, ud af deres Hjerter. Ligesom de ofrede Apostelen for hans Fienders Angreb, saaledes faldt de selv som Ofre for disses sjælefordærvende Vranglære og førtes i sin Blindhed fra Evangeliets Frihed tilbage til Lovens Trældom. Derfor kunde Paulus ikke tie til disse hadefulde Beskyldninger. Han *maatte* svare og forsvare sig, ikke for sin Persons Skyld men for sine aandelige Børns. Havde disse sveget sin Pligt ligeoverfor ham, saa blev det saa meget mere hans Pligt at gjøre, hvad de havde forsømt: at afvise og modbevise Bagtalelserne, at demaskere Bagtalerne. Det er klart, at han herunder maatte stille sin egen Person frem i en Grad, der var ham med hans dybe Ydmyghed meget imod. Ved at kjæmpe for sig selv kjæmpede han jo for sine Menigheder; i sin Person forsvarede han dem. Og som allerede dette, at lade sit eget Jeg træde frem i Kampens Forgrund, var frastødende for ham, saaledes endnu mere den Maade, hvorpaa han saa sig nødsaget til at føre denne Kamp. Imod Fiendernes Bagvadskelser maatte han fremhæve, hvad der kunde være ham personlig til Ære, imod hines Selvros maatte han rose sig selv, imod deres frække Selvanbefalinger blev han tvungen til at anbefale sin egen Person og sin egen Gjernings Frugter. Kampen kom — med eet Ord sagt — til at gjælde Person mod Person. Hvor meget end hans ydmyge Hjerte krympede sig for en saadan Selvros, saa var den dog her bleven en uafviselig Nødvendighed. Derfor gaar han nu til den, men med tungt Hjerte. Ja endnu Mere. Han har selv i det umiddelbart Foregaaende opstillet den Grundsætning, at «den, som roser sig, skal rose sig *af Herren*».[1]) I Lyset af denne Grund-

[1]) Se 10, 17.

sætning bliver enhver Selvros en «Daarskab». Og dog er han nødsaget til at anvende den. Men ligesom det kun er den bitre Nød, der kan tvinge ham dertil — den Nød, at Læserne havde forsømt sin Pligt i dette Stykke[1]) og derved aabnet hine Forførere Adgang til at øve sin ødelæggende Virksomhed i Menigheden —, saaledes tillader hans fromme Sind ham ikke at holde frem i dette Selvrosens Spor. Gjennemtrængt som han er af den Følelse, at det er en «Daarskab» at rose sig selv, kan han ikke bringe det over sit Hjerte at gjøre det paa den Maade, at det bliver en virkelig Ros af ham selv, af hans egne store Egenskaber og Bedrifter. Han maa træde i Læsernes Sted og overtage den Forsvarets Rolle, som de skulde have overtaget; men han kan ikke bekvemme sig til at føre dette sit Forsvar saaledes, som det havde kunnet føres af dem. Hvad han virkelig eier af Stort, af Gaver og Styrke, dette havde *de* kunnet og skullet holde frem mod hans Fiender; men *selv* at gjøre det falder ham for surt; han formaar ikke at føre «Daarskaben» saa vidt. Derfor vender han denne sin nødtvungne «Selvros» saaledes, at det, hvoraf han roser sig, tilsidst dog kun bliver hans «Svaghed»: ikke hvad han har *gjort*, men hvad han har *lidt*, holder han frem som Vidnesbyrd om, at han er en sand Herrens Tjener; ikke i sin personlige Styrke og Evne, men i den *Herrens* Kraft, der ter sig mægtig i hans Svaghed, søger han Beviset for sit Kald som en Herrens Udsending.[2]) Saa bliver det til Slutning alligevel *Herren*, der faar Æren, og Apostelens Selvros løber ud i en Ros af *Herren*, efter hans egen Regel og Grundsætning i 10, 17.

Tankegangen i denne Del af Brevet er følgende. Apostelen begynder med at bebreide dem af Menighedens Lemmer, til hvem han her overhovedet henvender sin Tale, at de have ladet sig bedrage af Forførernes falske Væsen og aabnet dem Indgang til sit Samfund, medens de saa dybt have miskjendt ham selv og hans i kjærlig Fordringsløshed

[1]) Se 12, 11. [2]) Se f. Ex. 11, 30. 12, 9.

optrædende apostoliske Værdighed, 11, 1—15. Da han nu engang er nødsaget til at anstille en personlig Sammenligning mellem sig selv og sine Modstandere og indlade sig paa at rose sig selv, gjør han gjældende, at medens han ikke paa noget Punkt staar tilbage for dem i personlig Værdighed, har han i sine Lidelser og Trængsler et Kjendemærke paa sit Kald som en Christi Tjener, hvortil *de* forgjæves ville søge at opstille noget Tilsvarende, 11, 16—32. Vistnok har Apostelen ogsaa Andet at rose sig af, end hvad der saaledes hænger sammen med hans Svaghed, idet han har været benaadet med herlige Syner og Aabenbarelser. Men heraf vil han ikke rose sig, da han kun vil, at Læsernes Dom om ham skal være grundet paa deres egen Iagttagelse af ham. Desuden vilde han ved at rose sig af disse Ting udsætte sig for Fristelsen til Hovmod og saaledes modarbeide Herrens optugtende Naade, der ved et smerteligt Middel søger at bevare ham for denne Fristelse og holde ham nede i den Ydmyghed, ved hvilken alene Christi Kraft kan te sig virksom i ham, 12, 1—10. Idet han her afslutter sin tvungne «Selvros», bebreider han Læserne, at de ikke have fritaget ham for den ved at tage hans Parti mod Bagvadskerne. Det havde vel sømmet sig for dem at gjøre dette; thi han er og har just ligeoverfor Menigheden i Korinth vist sig at være en sand Herrens Apostel, ligesom han i Et og Alt tør give sig det Vidnesbyrd, at han baade selv og gjennem sine Medarbeidere har udvist fuldkommen Uegennyttighed ligeoverfor dem. Hvad Grund have de da havt til saa bittert at svigte ham? 12, 11—18.

Det er sin Erkjendelse baade af, at den «Selvros», til hvilken han nu gaar, er en «Daarskab», og af, at den dog er fornøden ligeoverfor Læserne, som Apostelen udtaler strax i Begyndelsen af dette Afsnit, i Ønsket om, at Læserne dog vilde taale en Smule Daarskab af ham, et Ønske, istedetfor hvilket han strax sætter det bestemte Forlangende, at de skulle vise ham denne Retfærdighed. Og denne sin Fordrings Ret begrunder han derved, at denne hans «Selvros» frem- 11, 1—15.

gaar af og gjøres nødvendig ved hans apostoliske Omhu for dem, ved den brændende Nidkjærhed, hvormed han som Herrens Tjener vaager over, at Menigheden ikke sviger Brude-Troskaben mod Christus, med hvem den ved Apostelens Tjeneste er bleven trolovet. Det er saaledes ikke for sin egen Skyld, men for Læsernes, at han nu kræver af dem at de skulle give ham Gehør. Han er bekymret for dem, fuld af Frygt for, at deres Tanker om Livets rette Veie nu skulle forkvakles og fordærves ved disse listige Forførere, saaat de komme bort fra det enfoldige, udelte Sind, hvori den sunde Tro uden al Vaklen frem og tilbage giver sig hen til Herren i fuld, uforbeholden Hengivelse. Og har han ikke kun altfor megen Grund for sin Frygt? Har han ikke maattet gjøre den smertelige Erfaring, at der indenfor Menigheden findes saa Meget af det løse, flygtige Sind, der lader sig rive med af den første den bedste nye Lære, der bringes til Torvs blandt dem, hvor grundfalsk og sjælefordærvende den end er? Og maa han ikke nu, da han skriver dette, baade bede og byde forat faa dem til at skjænke ham, deres Apostel, en Del af den Opmærksomhed, som de saa villig og gjerne ofre den Første den Bedste, der kommer, uden Kald til sin Gjerning og uden Sandhed i sin Forkyndelse? Staar da han, Paulus, virkelig tilbage for disse ukaldede Omstreifere? Sandelig, ikke engang med de Tolv behøver han at sky nogen Sammenligning. Vel ved han, at man i Korinth har bebreidet ham hans jævne, læge Foredrag og dets Mangel paa høiere Sving og mere videnskabelig Methode — en Eiendommelighed ved hans Forkyndelse, for hvilken, som vi forhen have forvisset os om, Apostelen just i Korinth havde de gyldigste Grunde.[1]) Men dog tør han for sin apostoliske Dygtighed og Evne appellere til Læserne selv. Eller have de ikke erfaret den og modtaget de stærkeste Indtryk af den gjennem den rige Indsigt i Guds Aabenbarings Dybder, hvorom hans Forkyndelse i Korinth har baaret Vidnesbyrd?

[1]) Se 1 Kor. 1, 17—3, 4, og dertil ovenfor Side 170—179.

Og vel ved han, at hans Modstandere ikke engang have forsmaaet at vende *det* til en Anklage mod ham, at han ikke vilde modtage Understøttelse af den nystiftede korinthiske Menighed; man har stemplet dette Forhold og dets Følge, at han maatte ernære sig ved sine Hænders Arbeide, som ydmygende for en Herrens Tjener og uværdigt for en Apostel. Men maatte Læserne dog betænke, at var dette end en Selvydmygelse af ham, saa var dog dens eneste Øiemed deres Ophøielse; thi Alt, hvad han gjorde i Korinth, sigtede til at hæve dem til en Christenmenigheds Værdighed og Lykke. Skulde han da nu faa høre ilde, fordi han havde udvist denne hensynsfulde Skaansel mod den korinthiske Menighed fremfor mod andre af sine Menigheder? Og dog er det hans faste Forsæt, fremdeles at gaa frem paa samme Maade i Korinth — ikke fordi han elsker denne Menighed mindre end andre, men fordi Forholdene just der gjøre det til Pligt for ham at iagttage en særlig Forsigtighed. Thi han ved, at hans Modstandere, samtidig med at de ikke undlade i stor Maalestok at drage timelig Fordel af sine Lærlinges Godtroenhed, forstaa at gjøre dette under Uegennyttigheds Skin; imod denne hyklede Uegennyttighed vil han derfor sætte den sande, idet han virkelig er saadan, som hine falskelig prale af at være, for derved at tvinge ogsaa dem til ialfald i dette Stykke at opgive den Usandhed, som er deres hele Væsen, og som naar sit Toppunkt deri, at de vove at udgive sig for Christi Apostle og Udsendinge. Thi den Herre, hvem de i Virkeligheden tjene, er Satan, hvormeget de end, som værdige Efterlignere af denne sin Herres List, forstaa at give sig Udseende af at være Saadanne, hvis eneste Maal og Opgave det er at vise Menneskene Veien til et Forhold, der stemmer med Guds Villie. Men Udgangen paa deres egen Vei skal svare til deres virkelige Væsen og sande Gjerninger og ikke bestemmes ved det Hykkelskin, hvormed de vide at omgive sig; som de have været Satans og Løgnens Tjenere, saa skal Fortabelsen blive deres sikre Lod. — Og saadanne Folk er det, hvem Mange blandt Læserne have tilladt at trænge sig

ind mellem dem og deres Apostel, ja som de have stillet paa den Plads, der dog alene tilkommer ham, deres eneste aandelige Fader, deres af Gud sendte Lærer!

11, 16-32. Dog — Apostelen er under denne bebreidende Tale til Læserne kommen bort fra den Selvrosens «Daarskab», for hvilken han i V. 1 forlangte deres Opmærksomhed. Saa optager han da atter den der afbrudte Tanketraad. Det er at rose sig selv, han nu agter; dog ikke som om han gjorde det af fri Villie og eget Valg. Var dette Tilfældet, var hans Selvros Udtrykket for hans eget Hjertes Lyst, da var han en Daare, og som en saadan vil han ikke at hans Læsere skulle betragte ham. Og dog er deres Opmærksomhed for, hvad han nu har at sige i sin tvungne Selvros, af saa stor Vigtighed for ham, at heller end at de skulde lukke sit Øre for hans Tale, vil han finde sig ogsaa i den Miskjendelse, at de anse ham for en saadan Daare. Kan det ikke lykkes ham at faa dem til at tro, at han gaar til denne Selvros kun tvungen af den bitre Nødvendighed, da er han rede til at betale denne smertelige Pris for deres Agtpaagiven paa, hvad han har at sige dem. Men hvilken Uret vilde ikke en saadan Miskjendelse indeholde! Det er jo saalangt fra, at han gaar gjerne til denne Selvros, saaledes som den indbildske Daare gjør, at han megetmere er sig klart bevidst, at hans Tale i den ikke er saadan som den er da, naar man ikke behøver at lade sine Ord bestemme af Andet end Hensynet til Herren eller at gjøre Andet end følge hans Drift. Det staar klart for ham, at han ved nu at fremføre sin Ros af sig selv taler saaledes, som man taler i Daarskab. Men dog gjør han det, fordi han *maa*, og dog tør han det, fordi han er sig bevidst, at det ikke sker i noget egenkjærligt Øiemed men ene og alene for at værne om Herrens Menighed. Han nødes til at stille sig i deres Række, der rose sig af, hvad der tilhører deres naturlige Væsen. Hvem Anden har vel tvunget ham dertil end Læserne selv, som saa villig aabne Øre og Hjerte for hans Fiender, naar *de* optræde saaledes? Eller hvad er der vel, som de ikke lade sig byde af disse

Mennesker? Alt taale de af dem: den mest anmasende Herskesyge, hvormed de tvinges til at bøie sin Nakke under de selvkaldede Læreres Aag; den smudsigste Begjærlighed, der gjør dem til sit Rov; den frækkeste Egennytte, der i dem kun ser et Bytte, der skal fanges; det mest utilhyllede Hovmod, der begjærer at herske over Herrens dyrekjøbte Menighed; den brutaleste Vold, der ikke undser sig for at byde dem den foragteligste Behandling og tilføie dem de mest krænkende Fornærmelser! Sandelig, det er med Følelsen af Skam, at han udtaler dette, af Skam paa sine egne Vegne. Thi aldenstund det viser sig, at denne Maade at tage Læserne paa, langtfra at frastøde dem og vække dem til Besindelse, tvertimod just er den, der fører til Maalet, da bliver det jo en Skam for Apostelen, at *han* ikke ogsaa er optraadt paa en saadan Maade! Havde han grebet Sagen saaledes an, da havde han maaske nu ikke behøvet at bede saa indtrængende om deres Opmærksomhed for sin Tale; men desværre, han har været for svag til en saadan Optræden i Kraft! Saa faar han da nu forsøge at gjøre denne sin Svaghed god igjen; saa faar han da indlade sig paa den Daarskabens Gjerning at sammenligne sig selv med disse Kraftmennesker og rose sig selv imod dem. Nuvel da: de bryste sig af sin Herkomst, at de tilhøre Guds udvalgte Folk. Staar Apostelen maaske tilbage for dem deri? Den hebraiske Nationalitet, Nedstamningen fra de store Patriarker, til hvem Gud var traadt i Pagtesforhold, og fra den udvalgte Slægt, i hvilken alle Jordens Slægter skulde velsignes, — Alt har han tilfælleds med dem. Og have hans Modstandere paa dette Punkt slet Intet forud for ham, saa har han uendelig Meget forud for dem, hvad Kald og Stilling angaar. De kalde sig Christi Tjenere. En himmelraabende Løgn! Satan er den Herre, hvem de tjene.[1]) Og naar nu derfor han, den sande Herrens Apostel, her sammenligner sig med dem og hævder sig dette, at han «*i høiere Grad*» er Christi Tjener end de,

[1]) Se ovenfor V. 15.

da gjør han ikke dette uden at fremhæve, at selve den heri liggende Indrømmelse af, at ogsaa de ere det, er en afsindig Tanke. *Han* har Apostelens Kjendetegn at opvise, hvad Tilsvarende eie vel *de?* Og hvilke ere disse Kjendetegn? Hans Arbeides Møie, hans uendelige Lidelser, hans idelige Dødsfarer, hele hans Virksomheds trykkende, knugende Sum af Besvær, al den Byrde, som Omsorgen for de Menigheder, han havde stiftet, og hans varme Sinds Deltagelse med hvert enkelt af deres Lemmer lagde paa hans Hjerte. Saa lad da dette være hans Ros! Hvad Lignende kunne vel hans Modstandere opvise, de, som i Alt kun tænke paa sig selv, og hvem Intet mindre kan falde ind end ved sin Gjerning at paadrage sig den mindste Skygge af personligt Ubehag eller Opofrelse? Derfor rammes de ved en Ros med dette til Gjenstand — og af Saadant kan han rose sig uden at hans Selvros bliver en Ros af ham selv. Thi hvo, som virkelig roser sig selv, vil vel rose sig af Andet end sin *Styrke* og af, hvad den har sat ham istand til at udrette? Men ikke saaledes Apostelen. Hvad han vil rose sig af, det skal være, hvad der hører til hans *Svaghed:* til dette Kaar, hvorunder han som ethvert andet Menneskebarn har at føre sit Liv og gjøre sin Gjerning, at han ikke er uangribelig af eller hævet over Lidelse, Besvær og Møie, men at han tvertimod er udsat for alt Saadant og føler Lidelsen som Lidelse. Til dette, at han ikke er saa stærk, at disse Ting ikke kunne naa ham, men at han tvertimod er saa svag, at de let naa ham og i uendelig Grad have naaet ham, til dette vil han henvise som til sin Anbefaling. I disse Lidelser og Kampe har han Seglet paa sin Stilling som den Herres Tjener, der selv led sit Liv igjennem og derved anviste Lidelsens Vei ogsaa for dem, der ville tjene ham. Ikke maa Læserne tro, at Apostelen er hævet over saadanne Kaar! De ere hans Ros, hans Ære, hans Mærke som Christi Apostel og derfor dyrebare for ham, ja saa vigtige, at han med en høitidelig Ed bekræfter Sandheden af, hvad han har sagt om de Lidelser og Kampe, hvori de have ført ham ind. Intet kan derfor være

ham fjernere end hint «stærke» Væsen, hvori hans Fiender sætte en Stolthed, idet de ikke finde det stemmende med en Herrens Tjeners Stilling at lide, og mene, at en Guds Udsending overhovedet maa bevæge sig i en høiere Sfære, hvori han er hævet over de almenmenneskelige Kaar og fritagen for, hvad disse bringe af Smerte og Møie. Apostelen meddeler i denne Sammenhæng et Træk af sit Liv, der slaaende illustrerer hans Betragtning af den Stilling, hvori han ogsaa som en Herrens Tjener befinder sig, og viser, hvor langt det er fra ham at ville kræve sig fritaget for Menneskets sædvanlige Vilkaar. Strax ved Begyndelsen af hans Optræden som Herrens Tjener, da han første Gang lod Vidnesbyrdet om Christus lyde i Damaskus, sit aandelige Fødested, fik han erfare Stillingens Lidelser, idet han blev strøbt efter Livet for sin Bekjendelses Skyld. Og hvorledes stillede han sig nu til denne sin første Erfaring af en Apostels Trængsler? Forlangte han maaske, pukkende paa sit høie Kald, af Herren en overordentlig Bistand, en underfuld Beskjærmelse eller Redning som en Ret, der tilkom Apostelen? Ingenlunde. Allerede dengang stod det klart for ham, baade at Trængsler ere en Apostels Kaar, og at han ikke maa vente eller forlange sig friet ud af dem ved nogen umiddelbar, underfuld Indgriben af Herren. Allerede dengang vilde han ikke i «Styrke» være hævet over Lidelsen, men i «Svaghed» tage sin Andel af den og bære den som et almindeligt Menneskebarn. Derfor foragtede eller forsmaaede han ikke at ty til et Middel saa ringe og uanseeligt, som nogensinde en almindelig Dødelig har anvendt: gjennem en Luge i den bevogtede Stads Mur lod han sig fire ned i en Kurv og søgte og fandt paa denne Maade sin Frelse fra Faren. Her havde nu uden Tvivl en af hans Modstandere, disse «stærke» Mænd, protesteret mod en saa simpel Redningsmaade som uværdig for en Apostel; himmelske Legioner, underfulde Aabenbarelser af Guds Almagt havde han krævet som langt mere passende. Men Apostelen vilde gjerne være «svag», og fandt det ikke stridende mod sin apostoliske Ære at benytte de

Redningsmidler, som svage Mennesker overhovedet ere henviste til. — Dette lille Træk meddeler han som oplysende for sin hele Betragtning af sin Stilling. Og just fordi det falder ved selve Begyndelsen af hans apostoliske Løbebane, er det saameget mere charakteristisk. Det var som et Program for hele hans efterfølgende Udøvelse af Kaldsgjerningen, idet det baade opviste Lidelsen og hans ydmyge, selvfornægtende Indgaaen paa de menneskelige Kaar overhovedet.

12, 1-10. Hvad der hører til hans «Svaghed» og hænger sammen med de Vilkaar, hvorunder ethvert Menneske herneden har at føre sit Liv og stride sin Strid, dette har Apostelen holdt frem som sin Ros, som Seglet paa sit apostoliske Kald, mod dem, der i Styrke og Høihed satte Kjendemærket paa en Herrens Tjener just i det Modsatte, i Fritagelsen for Lidelse og i en Form for Liv og Virken, der hævede dem høit op over Menneskers sædvanlige Lod. Dog ikke som om Apostelen ikke skulde have Andet at rose sig af! Det er sandt, i «Svaghed» har han ogsaa som Apostel ført sit Liv til denne Stund, og han har saa langtfra fundet denne «Svaghed» stridende mod sit Kald, at han megetmere i den har seet dets rette Besegling. Men paa den anden Side har han dog ikke *blot* erfaret Apostelens *Ringhed*. Ogsaa af Apostelstillingens *Høihed* har han gjort Erfaringer, saa rige og store, at han tilvisse, om han vilde rose sig heraf, ikke lettelig skulde kunne finde Nogen, der kunde gjøre ham denne Høiheds Ære stridig. Han har modtaget Syner og Aabenbarelser af Herren, hvortil vel Ingen har erfaret noget Sidestykke. Men at rose sig heraf vil ikke være gavnligt for ham selv; thi saasandt han gjerne vil erkjende sin «Svaghed» ogsaa deri, at han ingenlunde er hævet over Fristelsen til Hovmod, saasandt vil denne Fristelse ved en saadan selvrosende Dvælen ved disse Ting lettelig faa en Næring, hvis Farlighed vil svare til deres Storhed. Stort er nemlig i Sandhed det, han i denne Retning har oplevet. Kun een saadan Aabenbarelse vil han berøre, den mest ophøiede, som han har oplevet og som overhovedet kan falde i et Menne-

skes Lod. Han er engang bleven «henrykket» d. e. med sin bevidste Aand bleven hensat til Guds Himmel, Herlighedens og Salighedens Sted; der blev han værdiget at høre Ord, som han ikke har Lov til at gjentage, fordi de kun vare bestemte for ham selv, til hans egen Styrkelse under den møiefulde Gjerning. Saa sikker er ham denne underfulde Tildragelses Virkelighed, at han nøiagtig kan angive dens Tidspunkt, ligesom jo heller ikke hans personlige Bevidsthed under den blev afbrudt; han hørte Ordene, og han bevarer dem endnu i sit Minde; naar han ikke udtaler dem, da er det ikke fordi han ikke kan, men fordi han ikke har Lov dertil. Derimod er han ikke istand til at angive de nærmere Omstændigheder ved denne «Henrykkelse»; ikke engang det ved han, om ogsaa hans Legeme var delagtigt i den, saaat ogsaa det blev hensat til Aabenbarelsens Sted, eller om kun hans Aand blev «henrykket», medens hans Legeme blev tilbage paa Jorden. Men naar Apostelen saaledes berører denne for ham selv saa uforglemmelige høie Aabenbarelse, da sker ikke dette paa den Maade, at han paa den skulde ville grunde nogen *Selvros*. Hvor langt det er fra, at han ved at nævne den vil forherlige sig selv, viser sig allerede ved den Maade, hvorpaa han lader sit eget Jeg træde tilbage i sin Omtale af den. Han siger jo ikke engang udtrykkelig, at det «Menneske i Christus» d. e. den Troende, der oplevede dette Henrykkelsens Under, var ham selv; hvorvel det af den hele Sammenhæng er klart, at saa var Tilfældet, undgaar han dog at sige det med ligefremme Ord; i den Grad vogter han sig for at lade Aabenbarelsens Glands falde over sin Person. Ja endnu Mere. Naar han umiddelbart efter sin Omtale af denne høie Benaadelse tilføier: «i Anledning af denne (d. e. af den Troende, som erfarede Henrykkelsen) vil jeg rose mig, men i Anledning af mig selv vil jeg ikke rose mig, uden af mine Svagheder», da bliver det endmere klart, at hvad den ydmyge Apostel herved vil prise og rose, det er den Benaadelse, som Gud her har værdiget

et Menneske, medens han ikke vil lade sin eller Andres Tanke dvæle ved, at dette Menneske just var *ham selv*, som om Begivenheden skulde være en Udmærkelse for ham personlig. Vistnok har han altsaa det, hvoraf han *kunde* rose sig; men just fordi dette er noget saa Stort, *vil* han ikke rose sig deraf, men i det Hele kun se og prise *Guds* Naades Storhed. Hvad hans egen Person angaar, da vil han kun rose sig af sine Svagheder, saaledes som han i det foregaaende Afsnit har gjort: af alle de Lidelser, som han ikke anser sig for stor til at bære eller kræver sig fritaget for. Og naar han iagttager denne Selvbegrændsning, da er det ikke fordi han paa Daarers Vis skulde lyve, om han vilde gjøre Andet gjældende end sine Svagheder; han *har* jo ogsaa Andet, hvad han netop nu har godtgjort. Men han undlader at fremholde dette Andet som en Grund for Selvros, dels af Hensynet til sin Gjerning, dels af Hensynet til sin Person. Thi han vil ikke, at hans Tilhørere skulle grunde sin Dom om ham paa Andet end sin egen Iagttagelse eller Erfaring; han begjærer ikke nogen Storhed i deres Øine udenfor den, som de, støttede hertil, villig indrømme ham. Og hvad hans egen Person angaar, da vilde han, om han til Selvros vilde gjøre gjældende, hvad han har erfaret af høie Benaadelser, udsætte sig for at falde i Fristelse til Hovmod. Skjønt Apostel har han nemlig endnu — ogsaa deri lig andre Mennesker — sit gamle Menneske at bære paa; og Hovmodets Fristelse ligger desto nærmere, jo høiere man er stillet. Han vilde, ved at bygge Selvros paa sine Erfaringer af Naadens Storhed, komme i skarp Strid med den Herres Villie, hvem han saa gjerne vil lyde i Et og Alt. Thi hvorledes vilde det stemme med denne hans Lydighed, om han vilde udsætte sig for Fristelse til den Hovmodets Synd, imod hvilken Herren har fundet det nødvendigt at ruste ham ved et smerteligt Middel? Herren har nemlig, forat Apostelen ikke skulde hovmode sig af de høie Aabenbarelser, tilladt Satan at øve en pinefuld Indvirkning paa hans legemlige Natur; som en stikkende Torn, der er trængt ind i Legemet og

volder brændende Smerte, saaledes trykker og knuger denne legemlige Plage Apostelen.[1]) Men hvor uundværlig Herren finder den for ham, det har han erfaret. Ikke blot een, men gjentagne Gange har han, vridende sig under Pinen deraf, bønfaldt Herren om at fritages for den; men Herren har svaret ham, at naar Apostelen havde hans Naade og deri sin Naadestand og Frelse vis, da behøvede han ikke Mere, da behøvede han ikke at hæves ud over den «Svaghed», som hine Anfald paa engang baade aabenbarede og bevirkede; ja Apostelen burde ikke engang bede sig fritaget for denne «Svaghed», thi netop i den kommer Kraften til sin fulde Virkeliggjørelse og Aabenbarelse, saavist som Kraften just ved Svagheden hos den, hvem den skjænkes, faar Anledning til ret at udfolde sig og ytre sig i sit hele Omfang. Havde Apostelen selv eiet nogen Kraft, da vilde denne have været en Hindring for Guds Kraft, der er af et saa ganske andet Væsen; men just fordi han, hvad han smertelig følte under Trykket af hin «Torn i Kjødet», selv er saa svag, skal han

---

[1]) At der nemlig ved denne «Torn» for Apostelens «Kjød» maa tænkes paa et *legemligt* Onde og det et meget smertefuldt, ligger i dette billedlige Udtryk selv. Nærmest synes det at ligge at tænke paa en bestemt, hyppig tilbagevendende og meget smertelig Sygdom, for hvilken Apostelen har været udsat, og som han har følt sig saameget mere trykket af, som den nødvendigvis maatte være ham til megen Forhindring under hans Kaldsvirksomhed. Der mangler heller ikke paa andre Antydninger, der pege i samme Retning. Gal. 4, 13 flg. viser, at Paulus paa sin anden Missionsreise blev overfaldt af Sygdom i Galatien; det herved foraarsagede ufrivillige Ophold blev Anledning til, at Apostelen kom til at forkynde Evangeliet i dette lilleasiatiske Landskab. Dette Sted viser tillige, at hans Sygdom — ialfald dengang — maa have været af en for Iagttagerne frastødende Charakter, maa have havt noget Grufuldt ved sig, saaat den endog let kunde bevirke, at de, der vare Vidner dertil, med Foragt og Afsky vendte sig fra Paulus, i hvem de langt snarere kunde mene at se en af Gud Slagen end en Herrens Apostel. Hvilken bestemt Sygdomsform det har været, for hvilken Paulus saaledes var udsat, lader sig naturligvis ikke med nogensomhelst Sikkerhed afgjøre, og det Rigtigste er, at man ganske afholder sig fra ethvert Forsøg derpaa. Alt vil her kun blive Gjetning.

faa erfare, hvad Guds Kraft formaar, den, som nu baade maa være Alt for ham og tillige kan komme til at være det. — Saa er da det Resultat, hvortil Apostelen er kommen, dette, at han villig og gjerne gaar ind paa at være «svag», ja langt hellere end at bede sig fritaget for sin «Svaghed» vil rose sig af den og glæde sig i den; den er ham jo Anledningen til, at Christi Kraft kan finde Plads og Rum hos ham, og i denne Christi Kraft er han just stærk i samme Grad som han i sig selv er «svag». Og saaledes bliver Apostelen, hvormeget han end har det, hvoraf han kunde rose sig som af Naadens Udmærkelser, der ere blevne ham fremfor Andre til Del, dog staaende ved sin Regel: i Anledning af sig selv vil han kun rose sig af sine Svagheder, medens Herren og han alene faar al Æren og Rosen for, hvad der hos ham og i hans Virken kan findes af Evne og Styrke.

12, 11-18. Apostelens tvungne «Selvros» er tilende. Hvormeget end hans ydmyge Fromhed har medført, at den ikke er bleven en Ros af ham selv, har det dog været ham pinligt saaledes at maatte dvæle ved sin egen Person og anstille Sammenligninger mellem sit og Modstandernes personlige Værd. Allerede herved er han jo forsaavidt bleven en «Daare», som det overhovedet, efter Regelen i 10, 17. 18, er «Daarskab» selv at gjøre gjældende, hvad der kan tjene til Ens egen Anbefaling. Idet han derfor nu forlader hele denne Udvikling, sker det med det Udraab: «Jeg er bleven en Daare!»; men han tilføier tillige strax det, som er hans Retfærdiggjørelse: det er Læserne, som have tvunget ham dertil. *De* have nemlig undladt at gjøre sin Skyldighed ligeoverfor Apostelens Fiender og Bagvadskere; derved er han bleven nødt til selv at føre sit personlige Forsvar mod dem. Men at Læserne her virkelig have sveget sin Pligt mod Apostelen, har han fuldeste Ret til at sige. Hvor gjerne han nemlig end vil bekjende om sig selv, at han Intet er, saa kan han dog ikke erkjende, at han skulde staa tilbage for andre apostoliske Arbeidere, var det end «de Tolv» selv, som om disse skulde være Mere. Hvorfor skal i det Hele just han, Paulus, maatte

opleve dette Tunge, at der i hans Menigheder findes saa Mange, der nægte ham Anerkjendelsen af at være en virkelig Apostel? Have da ikke Korinthierne selv havt al Anledning til at iagttage hans apostoliske Virken, og har denne vel manglet endog den Undergjerningernes Legitimation, som de andre Apostle have havt at opvise? Sandelig, Paulus ved ikke af, at Korinth er kommen tilkort ligeoverfor nogen anden af Apostle grundet Menighed, — det maatte da være deri, at han ikke er faldt de korinthiske Christne til Byrde ved at tage imod nogen Understøttelse af dem! Skal dette være en Uret mod Korinth, saa vil han gjerne bede om Tilgivelse for den; men forandre dette sit Forhold kan han ikke, heller ikke nu, da han snart igjen vil gjæste Læserne. Det er ikke deres Gods, han begjærer, men deres Sjæle! Han er jo deres Fader, og det er jo dog ikke Børnenes Sag at samle Gods for Forældrene, men tvertimod Forældrenes at samle for Børnene. Ja saa brændende er hans Faderkjærlighed til dem, at han er villig og rede til at gjøre endnu langt Mere, end hvad Faderforhold og Faderpligt ellers fører med sig. Anser ellers en Fader sig forpligtet til at ofre og skjænke sine Børn, hvad de trænge, saa vil Apostelen — og det ikke som Pligt men saare gjerne — for Læserne ikke blot ofre men ofres, ofre sin egen Person, sit eget Liv for dem, og det uden at lade sig hindre af, at han til sin Smerte føler, med hvilken Kulde han mødes af saa Mange blandt dem. Men er han sig saaledes bevidst, at han ikke personlig i noget Stykke har været anderledes overfor Læserne, end at de med fuldeste Ret havde burdet og med fuldeste Frimodighed turdet tage hans Fo svar mod dem, der saa hadefuldt angreb ham i hans Fravær, — er der da kanske af nogen af hans Medarbeidere udvist noget misligt Forhold i Korinth, for hvilket Bebreidelsen og Uvillien havde kunnet ramme ham? Han havde sendt Titus til Korinth fra Efesus af[1])

[1]) Den Reise af Titus fra Efesus til Korinth, der falder i Tiden mellem Affattelsen af 1 Kor. og af 2 Kor.

og i Følge med ham endnu en anden Broder; have maaske disse Apostelens Udsendinge vist en Opførsel i Korinth, der har stridt mod den, som Læserne dog maa indrømme har været Apostelens Skik? Han tør rolig overlade Besvarelsen heraf til dem selv. Men hvad Grund have de da havt til saaledes at svigte ham, naar han i sit Fravær blev saa skaanselløst angrebet, og til at nøde ham til, personlig at træde frem paa den Kampplads, hvor *de* burde havt stridt for hans apostoliske Ære?

VI. 12, 19-13, 10. Alt, hvad Paulus har ytret ligefra 10, 1 af, sigter til dette ene Maal: at hævde hans Stilling ligeoverfor den korinthiske Menighed som en sand og virkelig Herrens Apostel. Det er for sin Apostel-*Ret*, han kjæmper. Hertil knytter sig nu ganske nær denne Brevets sidste Hoveddel, i hvilken han udtaler sig om den *Anvendelse*, han ved sit nær forestaaende Komme til Korinth agter at gjøre af denne sin Ret og maa gjøre af den, dersom de Gjenstridige blandt Menighedens Lemmer ikke spare ham derfor ved Selvtugt. Saaledes afslutter han sin Skrivelse paa den Maade, der kan haabes virksomst at forberede hans Ankomst, idet han truer med Strænghed og samtidig formaner til et Forhold, der kunde fritage ham for at anvende den. Det Hele er fremgaaet paa en Gang af hans Bevidsthed om, seirende at have hævdet sin apostoliske Stilling ligeoverfor dem, der angribe den, og af hans Kjærlighed selv til de Forvildede blandt hans aandelige Børn, i Kraft af hvilken han helst vilde slippe for at gjøre en Brug af denne Stilling, der kunde forudsees at ville volde Smerte.

12, 19. Men idet han saaledes for Læsernes Øine har ført sit Selvforsvar og kjæmpet for sin apostoliske Ret, kunde det lettelig faa Udseende af, at han ligesom havde indanket Sagen for deres Domstol og derved gjort dem en Indrømmelse, der vilde stride mod den Stilling, han netop har hævdet sig ligeoverfor dem. Han har jo villet vise og bevise, at han

er deres Apostel; hvorledes kan det da rime sig hermed, at han synes at sætte dem paa Dommersædet og appellere til deres Dom? Er han da ikke, just som Herrens Apostel, hævet over deres som over al anden menneskelig Bedømmelse?[1]) Synes der da ikke her at indtræde en skarp Modsigelse mellem Maalet, hans Apostel-Rets Hævdelse, og Midlet, hans Selvforsvar ligeoverfor dem, hvis Apostel han er? Eller kan dette være Midlet til at hævde sin Myndighed, at man indanker sin Sag for dem, ligeoverfor hvem man paastaar sig at eie Myndigheden, og derved overlader det til Udfaldet af deres Bedømmelse, hvorvidt den skal blive anerkjendt eller ikke? Paulus, som kjender sine Korinthier saa vel, er sig ogsaa fuldt bevidst, at der blandt dem vil findes Saadanne, der opfatte hans Selvforsvar som en Beilen til deres gunstige Dom, og som derved atter ville bevæges til at mene, at Afgjørelsen af Spørgsmaalet om hans apostoliske Ret dog i sidste Instants ligger i deres Haand. Denne Misforstaaelse vil han endnu først fjerne, førend han gaar over til at tale om den Anvendelse, han agter at gjøre af sin Ret. Derfor begynder han denne nye Del af sin Skrivelse med den Bemærkning, at de, ligeoverfor hvem han her har ført sit Selvforsvar, upaatvivlelig allerede for længe siden under Læsningen af hans dertil sigtende Udvikling have staaet i den Formening, at han hermed har sat dem til Dommere over sig. Og dog kan ingen Misforstaaelse være større. Fra *Gud* har han sin Stilling med dens Myndighed og dens Ret, Gud alene skylder han derfor ogsaa Regnskab: for Guds Ansigt har han talt, for hans Domstol indanker han sin Sag. Men er hans Tale end ikke i den Forstand hidført af Hensynet til Læserne, at han i dem skulde anerkjende sine Dommere, saa er den dog i en anden Forstand virkelig hidført af Hensynet til dem: Alt, hvad han har sagt, sigter til deres Opbyggelse, til deres Christenstands Fremme. Thi for denne var det en væsentlig Sag, at de holdt fast ved ham som deres

[1]) Smlgn. 1 Kor. 4, 3 flg.

Apostel og ikke lode sig forlede til at slutte sig til hans Modstandere. Altsaa vil han ikke og kan han ikke indrømme dem nogen Ret til at afgjøre, hvorvidt han er deres Apostel eller ikke; men vel baade kan og vil han gjøre Alt, hvad der staar i hans Magt, forat vise dem, at de ingen Grund have til at forlade og fornægte ham. Det Første forbydes ham af Sandheden; det Sidste tilraades ham af Kjærligheden. Thi vel maa han, just fordi han er deres Apostel, være alvorlig betænkt paa, hvad der kan tjene til deres Opbyggelse, til deres Vext i det christelige Liv, som han endnu finder
12, 20. 21. saa truet hos Mange af dem. Han er nemlig bange for, ved sit snart forestaaende Komme til Korinth ikke at skulle finde deres christelige Tilstand efter sit Ønske, og for, at de som Følge deraf heller ikke skulle finde hans Optræden blandt dem efter *sit* Ønske, idet han frygter for at blive nødt til at optræde hos dem «med Riset» [1]). Det er ham jo ikke ubekjendt, at der blandt dem, som han allerede ved sin forrige Nærværelse havde forefundet levende i aabenbare Synder, skal være Mange, som endnu ikke have gjort Bod og Bedring for sit kjødelige Væsen. [2]) Men disse skulle da vide, at naar han nu for tredie Gang gjæster Korinth, agter han
13, 1. 2. at gaa strængt tilverks. Vel kunne de være forvissede om, at han ikke vil undlade at anvende den allerhøieste Grad af Omhu og Nøiagtighed i sine Undersøgelser; han vil ingenlunde gaa frem efter løse Rygter eller lade sig bestemme af ubeviste Beskyldninger; han vil paase, at enhver Sag staar vidnefast, forinden han skrider ind mod den med sin Tugt. Men i ethvert Tilfælde, hvori paa denne Maade fuld Evidents er tilveiebragt, vil han da ogsaa optræde med al Strænghed. Denne uforbeholdne Erklæring kan saameget mindre komme uventet eller overraskende for Læserne, som han jo allerede forrige Gang, da han var i Korinth, har stillet en saadan Optræden ved sit næste Komme i sikker Udsigt. Saa vil han da lade dette være sagt til Formaning for hine endnu

[1]) Se 1 Kor. 4, 21. [2]) Se ovenfor Side 333.

Ubodfærdige og til Advarsel for Menighedens øvrige Lemmer, forat ogsaa disse derved kunne afskrækkes fra at følge hines onde Exempel og fra overhovedet at lade sig forføre af den Synd, som just i Korinth saa fristende omgav Menigheden. Han har anvendt Skaansel før, men nu skal og maa den have en Ende; ellers udsætter han sig for, at hans hele apostoliske Tjeneste og dermed ogsaa den Herre, som han tjener, bliver Gjenstand for Miskjendelse, ja Foragt. Den 13, 3. 4.
Herre Christus, der taler i Apostelen som sin Udsending og sit Redskab, udæske jo hine Ubodfærdige til at give en Prøve paa, hvad han formaar; ved sit haardnakkede Væsen, ved sin aabenlyse Tjeneste af Synden midt i Herrens Menighed udfordre de ligefrem Menighedens Herre til at aabenbare sig i sin Helligheds Energi. Sandelig, en saadan Opfordring vil blive dem en alvorlig Sag! I deres Midte staar Herren, den Usynlige men dog saa Stærke; de mene, at han er svag, siden de saaledes vedblivende trodse ham og hans Apostel; men de skulle erfare det Modsatte! De lade sig skuffe af den Svaghed, hvori Herren optraadte i sit Forløserverks Tjeneste, og som kulminerede i hans Død paa Korset; men havde han end engang iført sig Svaghed som sin Tjenerdragt, saa maa de dog betænke, at med denne hans Svaghed er det nu forbi: nu staar han i det Herlighedens Liv med al dets Magtfylde, hvortil Gud ved sin Kraft opreiste ham. Kan ikke deres Apostels eget Forhold lære dem dette? Thi vistnok har hans Liv, just som et Liv i Christus, gjort Afkald paa al naturlig Kraft og Evne; men til Gjengjæld har han just ved sit Livssamfund med den opstandne Christus faaet en anden, høiere Kraft. Og af denne Kraft vil han nu gjøre Brug, idet han i *Herrens* Kraft vil optræde overfor dem med al Strænghedens Styrke. I Bevidstheden om, at 13, 5-10.
denne Kraft, som just indtræder der, hvor man er «svag» i Christus, ikke vil fattes ham nu i Korinth, opfordrer han dem iblandt Læserne, med hvem han overhovedet her handler, til, istedetfor at sætte Christus paa Prøve, at prøve sig selv, førend han nu kommer. Maatte de dog anstille en ret al-

vorlig Selvprøvelse, en Ransagning af sit eget Indre, om de kunne finde Troen derinde! Mon det virkelig skulde være kommet saa vidt med dem, at de ikke længer kunne finde Christi Liv i sine Hjerter? Apostelen kan endnu ikke ret tro, at deres Selvprøvelses Resultat skulde blive dette, at de ikke udholde Prøven men vise sig som uægte, falske Christne. At deres aandelige Liv er sygt, det ser han; at det skulde være dødt, vil han dog endnu ikke ret tro. Men naar han saa alvorlig opfordrer dem til Selvprøvelse før han kommer, hvorved *han* vilde fritages for at optræde mod dem med den Strænghed, som han har truet dem med, da maa de nu ikke atter mene, at han gjør dette fordi han ikke har *Mod* paa Mødet med dem eller fuld Frimodighed til at optræde mod dem med Alvor. De skulle nok faa erfare, at han, hvis det virkelig bliver fornødent for ham at optræde med Strænghedens Energi, vil vise sig Opgaven voxen og saaledes gaa seierrig ud af den Prøve, paa hvilken han stilles. Ikke som om han for enhver Pris vilde have en Anledning til at vise sig fra denne Side, eller som om han begjærede en saadan Situation, ved hvilken han ret kunde faa Leilighed til at lægge for Dagen den Kraftens og Uforfærdethedens Egenskab, som de ville frakjende ham. Tvertimod er det hans Haab og hans Bøn til Gud, at Læserne maa indtage et godt sædeligt Forhold, hvormeget han end derved vil gaa glip af Leiligheden til at optræde i Strænghed og Kraft. Hvorledes skulde han ellers kunne elske sin Menighed? En slig Holdning vilde jo være den laveste Egenkjærlighed: at ønske, at hans aandelige Børn skulde være onde, forat han kunde faa Anledning til at vise sin Fortræffelighed! Men heller ikke den modsatte Form af Egenkjærligheden er det, der driver ham til at ønske, at Læserne maa gjøre det Gode, nemlig et egoistisk Ønske om, at han derved maa høste Ros og Ære som deres Lærer. Han er sig bevidst, at hvad han beder Gud om at virke og udrette hos Læserne, det er Altsammen hidført ene og alene af Hensynet til *dem*, ikke af nogetsomhelst Egenkjærlighedens Hensyn til ham selv. Naar

blot *deres* Christenstand er til Herrens Ære, da vil han gjerne gaa glip af den ved et modsat Forhold indtrædende Anledning til at vise sin Kraft. Han eier jo overhovedet ingen anden Kraft end den, Herren giver ham i Sandhedens Tjeneste; kun saalænge han er en Sandhedens Tjener, formaar han Noget; kunde han derimod glemme sig selv i den Grad, at han forat skaffe sin Forfængelighed en kildrende Tilfredsstillelse ønskede, at hans Tilhørere indtoge et misligt Forhold, hvorved han kunde faa Leilighed til at optræde med myndig Energi, da stod han ikke længer i Sandhedens Tjeneste men i Egenkjærlighedens. Og saaledes tør han da give sine Læsere den Forsikring, at hele hans Brev ene og alene har til Hensigt at lede dem til et Forhold, der stemmer med Herrens Villie, og derved bidrage til at spare ham for Nødvendigheden af en stræng Optræden i deres Midte. Han *har* sin Myndighed som en Herrens Apostel; den hverken kan eller vil han opgive. Men den er givet ham til at opbygge og ikke til at nedrive: til Befordring af Guds Rige og ikke til dets Ødelæggelse. Og just fordi han ser hele sin Stilling og al sin Opgave i dette Lys, lader han Alt, hvad han i sin Gjerning gjør, al sin Stræben, alle sine Ønsker, være bestemte af Hensynet til det for Guds Rige Tjenlige og ikke af Egenkjærlighedens Hensyn til ham selv, hvorved han vilde søge *sin* Ære men ikke *Guds*. Ville saa ikke Læserne fatte Tillid til hans ærlige Mening og vægre sig for at tro de Beskyldninger for egoistiske Motiver, som hans Fiender ikke blive trætte af at udslynge mod ham? Men ville de da ogsaa paa den anden Side forstaa, at just fordi han ikke lader sig lede af Egenkjærlighed men af Troskab mod den Herre, hvis kaldte Tjener han er, har han en umistelig Ret og en sand Myndighed, af hvilken han vil gjøre fuldt Brug, om det bliver nødvendigt? Maatte de spare ham derfor! Det er hans Skrivelses afsluttende Ord.

Thi hvad der endnu følger, er kun den ved de paulinske Breve almindelige *Slutning* med sin Formaning, sin Forjættelse, sin Hilsen og sit Ønske. Det er Menigheden i dens

Slutning, 13, 11-13.

Helhed, til hvem han nu afsluttende henvender sig, efterat han i den foregaaende Hoveddel nærmest har havt at gjøre med dem blandt dens Lemmer, der vare tilbøielige til at nægte ham fuld Anerkjendelse som Apostel og havde ladet sig forlede til at betragte hans Virksomhed med Mistænksomhedens skjæve Blik. Menigheden som Helhed havde gjort Bod; derfor kan han nu opfordre den til at glæde sig, nemlig i Herren og hans Naade. Hertil knytter han Formaningen til at «blive fuldt beredte» ved stedse mere at hige fremad mod Hellighedens Maal, hvortil en lovende Begyndelse nu var indtraadt, og til at «lade sig formane», nemlig ved dette Brev, hvis Hensigt jo netop var at fjerne de Misligheder, der endnu klæbede ved deres Christenstand. Ligeoverfor den Tilbøielighed til Tvedragt, der tidligere saa slemt havde plettet Menigheden, og som, hvorvel Partivæsenet nu var forsvundet fra den, dog fremdeles maatte befrygtes at være tilstede som en Fristelse for dens Lemmer, formaner han den til Endrægtighed og indbyrdes Fredsommelighed, forat ikke Herrens Gjerning i den paany skal udsættes for Fare. Indtager Menigheden et saadant Forhold, da kunne de sikkert paaregne, at den Gud, der tilsidst alene formaar at virke Kjærlighed og Fred, vil være hos dem med sin kraftige Bistand til deres Vext i Freden og Kjærligheden. Til Besegling af Kjærlighedssamfundet skulle de, naar Brevet er oplæst i Menighedens Forsamling, hilse hverandre med det hellige Broderkys, og til Styrkelse for deres Stræben efter et sandt broderligt Forhold skulle de vide, at alle Troende i de macedoniske Menigheder, blandt hvilke Apostelen nu opholder sig, komme dem ihu med broderlige Kjærlighedstanker.

Og saa slutter Apostelen Brevet med sit sædvanlige Velsignelsesønske, som her er formet i tre Led efter de tre Personer i Gud. Han ønsker sine Læsere en stedse rigere Tilegnelse af Christi frelsende Naade, at den mere og mere maa blive det Element, hvori de aande og leve, — en stedse kraftigere Erfaring af Guds Kjærlighed, hvormed

han favner dem, der i Christo ere hans Børn, — en stedse stigende Delagtiggjørelse i den Hellig-Aand, der som Sønnekaarets Aand er Guds ypperste Gave til dem, for hvem han er bleven Fader. Med dette vægtige Ønske siger han sit Farvel til de korinthiske Christne, med hvem han snart skal staa Ansigt til Ansigt.

2det Brev til Korinthierne.

1, 1 Paulus, Christi Jesu Apostel ved Guds Villie, og Broderen
Timotheus til den Guds Menighed, der er i Korinth, tilligemed alle de Hellige, der ere i hele Achaja. Naade blive
2 Eder til Del og Fred fra Gud, vor Fader, og den Herre
Jesus Christus!
3 Velsignet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader,
4 Barmhjertigheds Fader og al Trøsts Gud, han som trøster os over al vor Trængsel, forat vi skulle blive istand til at trøste dem, der ere i al Trængsel, ved den Trøst, hvorved vi selv
5 trøstes af Gud! Thi ligesom Christi Lidelser rigelig blive os til Del, saaledes er ogsaa vor Trøst rigelig ved Christus.
6 Men hvad enten vi lide Trængsel, da sker det forat forhjælpe Eder til Trøst og Frelse, eller vi trøstes, da sker det forat forhjælpe Eder til den Trøst, der viser sig virksom i Taalmodighed under de samme Lidelser, som ogsaa vi lide, og
7 vort Haab om Eder er fast, idet vi vide, at ligesom I dele vore Lidelser, saaledes dele I ogsaa vor Trøst.
8 Thi vi ville ikke, at I skulle være uvidende, Brødre, om vor Trængsel, der hændte os i Asien, at vi nemlig bleve overvættes trykkede, over Evne, saaat vi mistvivlede endog
9 om Livet; ja selv havde vi opgjort med os, at vi maatte dø, forat vi ikke skulde stole paa os selv men paa Gud, der op-
10 vækker de Døde. Og han friede os og vil fri os ud af en

saadan Død, — vi have sat det Haab til ham, at han ogsaa herefter vil fri os ud, idet ogsaa I hjælpe til for os ved 11
Bønnen, forat der fra Manges Aasyn maa ske rigelig Tak for os, for den Naade, som er vist os.

Thi vor Ros er denne: vor Samvittigheds Vidnesbyrd 12
om, at i Guds Hellighed og Renhed, ikke i kjødelig Visdom men i Guds Naade have vi vandret i Verden, men end yderligere overfor Eder. Vi skrive Eder nemlig ikke Andet til, 13
end hvad I læse eller ogsaa forstaa, og jeg haaber, at I ogsaa indtil Enden skulle forstaa (ligesom I jo tildels have forstaaet 14
os), at vi ere Eders Ros, ligesom ogsaa I ere vor paa den Herres Jesu Dag. Og i Tillid hertil vilde jeg komme først til Eder, 15
forat I skulde faa en dobbelt Naade, og gjennem Eder drage 16
til Macedonien og saa atter fra Macedonien komme til Eder og af Eder befordres til Judæa. Da jeg nu altsaa vilde dette, 17
gik jeg saa kanske letsindigt tilverks? eller hvad jeg beslutter, beslutter jeg det paa kjødelig Vis, forat der hos mig skal være baade Ja, Ja og Nei, Nei? Saasandt Gud er trofast: 18
mit Ord til Eder er ikke Ja og Nei! Thi Guds Søn, Christus 19
Jesus, han som iblandt Eder blev forkyndt ved os, ved mig og Silvanus og Timotheus, han blev ikke Ja og Nei, men Ja er vorden i ham; saa mange nemlig, som Guds For- 20
jættelser ere, i ham have de sit Ja, derfor have de ogsaa ved ham sit Amen, Gud til Ære ved os. Men den, som knytter 21
os tillige med Eder fast til Christus og salvede os, er Gud, han som ogsaa beseglede os og gav Aandens Pant i vore 22
Hjerter. — Men jeg paakalder Gud over min Sjæl som Vidne 23
om, at det var af Skaansel mod Eder, jeg endnu ikke kom til Korinth; ikke at vi herske over Eders Tro, men vi arbeide 24
med paa Eders Glæde; thi i Troen staa I. Og jeg besluttede ||, 1
for min egen Skyld, ikke atter at komme til Eder med Sorg. Thi hvis jeg bedrøver Eder, hvo er da vel den, som gjør 2
mig glad, uden netop den, som bedrøves af mig? Og jeg 3
skrev Eder til just i den Hensigt, at jeg ikke ved at komme skulde faa Sorg af dem, af hvem jeg burde have Glæde, idet jeg havde den Tillid til Eder Alle, at min Glæde er Eders Alles.

4 Thi i Hjertets store Trængsel og Beklemthed skrev jeg Eder
til under mange Taarer, ikke forat I skulde blive bedrøvede,
men forat I skulde kjende den Kjærlighed, som jeg end yder-
ligere nærer til Eder.
5 Er der Nogen, som har voldt Sorg, da er det ikke mig,
han har voldt Sorg, men tildels — forat jeg ikke skal ned-
6 trykke ham — Eder Alle. Tilstrækkelig er for ham denne
7 Straf af de Fleste, saaat I tvertimod hellere maa tilgive og
trøste ham, forat han ikke skal opsluges ved den yderligere
8 Sorg. Derfor formaner jeg Eder til at lade Kjærlighed raade
9 mod ham. Thi derfor var det jo ogsaa jeg skrev, forat er-
10 fare om I holdt Prøve, om I ere lydige i Alt. Men hvem I
tilgive Noget, ham tilgiver ogsaa jeg; thi ogsaa min Til-
givelse — om jeg har havt Noget at tilgive — sker for Eders
11 Skyld, for Christi Aasyn, forat vi ikke skulle bedrages af
Satan; thi ikke ere vi uvidende om hans Planer.

12 Da jeg kom til Troas forat virke for Evangeliet om
Christus, og der havde aabnet sig en Adgang for mig i Her-
13 ren, havde jeg dog ikke Ro for min Aand, fordi jeg ikke
fandt Titus, min Broder; men jeg sagde dem Farvel og drog
14 videre til Macedonien. Men Gud ske Tak, han som altid
fører os frem i sit Triumftog i Christus, og ved os paa hvert
15 Sted aabenbarer Duften af Kundskaben om ham! Thi en
Christi Vellugt ere vi for Gud, blandt dem som blive frelste,
16 og blandt dem som gaa fortabte; for disse en Duft af Død
til Død, for hine en Duft af Liv til Liv. Og hvo eier vel
17 Dygtighed hertil? Vi ere nemlig ikke, som de Mange,
Saadanne der drive Handel med Guds Ord; men som i
Renhed, men som af Gud tale vi for Guds Aasyn i Christus.
III, 1 Vi begynde atter at anbefale os selv; eller vi trænge dog vel
ikke, saaledes som Visse, Anbefalingsbreve til Eder eller fra
2 Eder? Vort Brev ere I, indskrevet i vore Hjerter, kjendt og
3 læst af alle Mennesker, idet det bliver vitterligt om Eder, at
I ere et Brev af Christus, der er kommen istand ved vor

Tjeneste, indskrevet ikke med Blæk men ved den levende
Guds Aand, ikke paa Stentavler men paa Hjertets Kjødtavler!
En saadan Fortrøstning have vi ved Christus til Gud; 4
ikke at vi ere dygtige til at gjøre os Tanker af os selv, som 5
om vi havde det fra os selv, men vor Dygtighed er af Gud,
han som ogsaa gjorde os dygtige til at være Tjenere for en 6
ny Pagt, ikke for Bogstav men for Aand; Bogstaven slaar
nemlig ihjel, men Aanden gjør levende. Dersom da nu Dø- 7
dens Tjeneste, der ved Bogstav var indhugget i Stene, op-
traadte i Herlighed, saaat Israels Børn ikke kunde fæste sit
Blik paa Mose Ansigt paa Grund af hans Ansigts Herlighed,
der dog svandt, hvor kan det da være anderledes end at Aan- 8
dens Tjeneste endnu mere vil være i Herlighed? Er nemlig 9
Fordømmelsens Tjeneste Herlighed, hvormeget mere rig er
da ikke Retfærdighedens Tjeneste paa Herlighed! Thi det 10
Herlige har i dette Stykke ingen Herlighed paa Grund
af den overvættes rige Herlighed. Saasandt nemlig som 11
det, der svinder, optraadte under Herlighed, hvormeget
mere vil da ikke det, der forbliver, være i Herlighed!
Da vi altsaa have et saadant Haab, gaa vi frem med 12
stor Frimodighed og gjøre ikke som Moses, der lagde et 13
Dække over sit Ansigt, forat ikke Israels Børn skulde hæfte
sit Blik ved Ophøret af det, som svandt. Men deres Tanker 14
bleve forhærdede; indtil den Dag idag forbliver nemlig det
samme Dække ved Læsningen af den gamle Pagt uden at
afdækkes. Thi i Christus tilintetgjøres det, men indtil denne 15
Dag ligger et Dække over deres Hjerte, naar Moses læses;
men naar det omvender sig til Herren, tages Dækket bort. 16
Men Herren er Aanden, og hvor Herrens Aand er, der er 17
Frihed. Og vi Alle, der med ubedækket Ansigt skue Her- 18
rens Herlighed i Speil, forvandles til det samme Billede, af
Herlighed til Herlighed, som af Herrens Aand. Derfor lade IV, 1
vi, idet vi have denne Tjeneste, eftersom vi have faaet Barm-
hjertighed, ikke Modet synke; men vi have frasagt os de 2
Krogveie, som Skammen bruger, idet vi ikke vandre i Træsk-
hed eller forfalske Guds Ord, men tvertimod ved at holde

Sandheden frem anbefale os til alle Menneskers Samvittighed
3 for Guds Ansigt. Er da end vort Evangelium ikke erkjendt,
saa er det blandt dem, der gaa fortabt, at det ikke er er-
4 kjendt, — dem, hos hvem denne Verdens Gud har blindet
de Vantroes Tanker, forat de ikke skulle faa Syn for Lys-
glandsen af Evangeliet om Christi Herlighed, der er Guds
5 Billede. Thi ikke os selv forkynde vi, men Christus Jesus
som Herre, os derimod som Eders Tjenere for Jesu Skyld.
6 Thi Gud er den, som bød, at Lys skulde straale frem af
Mørke, han som straalede i vore Hjerter, forat Erkjendelsen
om Guds Herlighed i Christi Ansigt skulde lyse frem.

7 Men vi have denne Skat i Lerkar, forat den rige Kraft
8 skal være Guds og ikke af os, idet vi altid trænges men ikke
9 kues, mistvivle men ikke fortvivle, forfølges men ikke over-
10 gives, kastes til Jorden men ikke ødelægges, — altid bære
omkring i Legemet Jesu Død, forat ogsaa Jesu Liv kan blive
11 aabenbart i vort Legeme. Stadig overgives nemlig vi, som
dog leve, til Døden for Jesu Skyld, forat ogsaa Jesu Liv kan
12 blive aabenbaret i vort dødelige Kjød. Saaledes er da Døden
13 virksom paa os, men Livet paa Eder. Men da vi have den
samme Troens Aand, saa — efter det som er skrevet: «jeg
troede, derfor talte jeg» — tro ogsaa vi, derfor tale vi ogsaa,
14 idet vi vide, at han, som opvakte den Herre Jesus, ogsaa
skal opvække os med Jesus og stille os frem sammen med
15 Eder. Thi Altsammen sker det for Eders Skyld, forat Naa-
den, øget forat virke Taksigelse af Flere, skal rigelig fremme
16 Guds Ære. Derfor lade vi ikke Modet synke; men om og-
saa vort ydre Menneske fortæres, saa fornyes dog det indre
17 Dag for Dag. Thi vor Trængsel i sin kortvarige Lethed
virker paa det Allerrigeligste en evig Vægt af Herlighed for
18 os, saafremt vi ikke fæste vort Blik ved det Synlige men
ved det Usynlige; thi det Synlige er timeligt, men det Usyn-
V, 1 lige evigt. Vi vide nemlig, at dersom vor jordiske Teltbolig
nedbrydes, have vi fra Gud en Bygning, et Hus der ikke er

V. 13. Ps. 116, 10.

gjort med Hænder, evigt, i Himlene. Thi ogsaa medens vi 2
ere i dette, sukke vi, fordi vi hige efter at overklæde os
med vor Bolig fra Himlen — saasandt vi skulle blive fundne 3
iklædte, ikke nøgne. Thi vi, som ere i Teltet, sukke tungt, 4
fordi vi ikke ville afklæde os men overklæde os, forat det
Dødelige maatte blive opslugt af Livet. Men den, der be- 5
stemte os netop for dette, er Gud, han som gav os Aandens
Pant. Da vi derfor altid ere trøstige og vide, at saalænge 6
vi ere hjemme i Legemet, ere vi i Udlændighed borte fra
Herren — thi i Tro vandre vi, ikke i Skuen —: vi ere alt- 7. 8
saa trøstige og ville hellere komme i Udlændighed fra Lege-
met og komme hjem til Herren. Derfor sætte vi ogsaa vor 9
Ære i, enten vi ere hjemme eller i Udlændighed, at være
ham til Velbehag. Thi Alle maa vi blive aabenbare for 10
Christi Domstol, forat Enhver kan faa igjen det ved Legemet
Øvede, efter hvad han har gjort, enten det er Godt eller
Ondt.

Da vi altsaa kjende Frygten for Herren, overtale vi 11
Mennesker, men ere blevne aabenbare for Gud; jeg haaber
ogsaa at være bleven aabenbar i Eders Samvittigheder. Ikke 12
anbefale vi os atter for Eder; men vi give Eder en Anled-
ning til at rose Eder af os, forat I kunne have den imod
dem, der rose sig for Eders Ansigt, men ikke i sit Hjerte.
Thi hvad enten vi ere fra os selv, da er det for Gud, eller 13
vi ere ved Sands og Samling, da er det for Eder. Christi 14
Kjærlighed tvinger os nemlig, idet vi have fældet denne Dom, 15
at saasandt han er død Een for Alle, da ere de Allesammen
døde; og for Alle døde han, forat de i Livet ikke længer
skulle leve for sig selv men for ham, som er død og opstan-
den for dem. Derfor kjende vi fra nu af Ingen paa kjødelig 16
Vis; have vi ogsaa kjendt Christus paa kjødelig Vis, saa
kjende vi ham dog nu ikke længer saaledes. Derfor, hvis 17
Nogen er i Christus, da er han en ny Skabning; det Gamle
er forgangent, se, Altsammen er det bleven nyt! Men Alt 18
er det af Gud, han som forsonede os med sig ved Christus
og gav os Forsoningens Tjeneste, fordi Gud i Christus for- 19

sonede Verden med sig, uden at tilregne dem deres Overtræ-
20 delser, og nedlagde hos os Ordet om Forsoningen. For Christi
Skyld ere vi derfor Sendebud, som om Gud formaner ved os;
vi bede for Christi Skyld: bliver forsonede med Gud! ham,
21 som ikke kjendte Synd, gjorde han for os til Synd, forat vi
VI, 1 skulle blive Guds Retfærdighed i ham! Men som hans Med-
arbeidere formane vi Eder ogsaa til ikke forgjæves at mod-
2 tage Guds Naade — thi han siger: «Paa den Tid, som be-
hagede mig, bønhørte jeg dig, og paa Frelsens Dag kom jeg
dig til Hjælp»; se, nu er en velbehagelig Tid, se, nu er Frel-
3 sens Dag! — idet vi ikke i noget Stykke give noget Anstød,
4 forat ikke Tjenesten skal blive dadlet, men i Alt anbefale os
som Guds Tjenere: ved megen Taalmodighed under Trængs-
5 sler, i Nød, i Angester, under Slag, i Fængsler, under Oprør,
under møiefuldt Arbeide, under vaagne Nætter, under Fasten;
6 ved Renhed, ved Erkjendelse, ved Langmodighed, ved God-
7 hed, ved den Hellig-Aand, ved uhyklet Kjærlighed, ved Sand-
heds Ord, ved Guds Kraft, ved Retfærdighedens Vaaben paa
8 høire og venstre Side; under Ære og Vanære, under ondt
9 Rygte og godt Rygte, som Forførere og sanddrue, som
ukjendte og anerkjendte; som Saadanne der dø, og se! vi
10 leve; der tugtes og ikke overgives til Døden; der sørge men
altid ere glade; der ere fattige men gjøre Mange rige; der
Intet have og eie Alt!

11 Vor Mund er opladt mod Eder, I Korinthier! vort Hjerte
12 har aabnet sig vidt. I have ikke trang Plads i os, i Eders
13 Hjerte derimod er der trangt. Men til Gjengjæld — jeg ta-
14 ler som til Børn — oplader ogsaa I Eder! Bliver ikke Saa-
danne, der drage i fremmed Aag sammen med Vantro. Thi
hvad Fællesskab er der mellem Retfærdighed og Lovovertræ-
15 delse, eller hvilket Samfund har Lys med Mørke? og hvilken
Overensstemmelse har Christus med Belial, eller hvilken Del-
16 agtighed har en Troende med en Vantro? og hvad Enighed
har Guds Tempel med Afguder? I ere jo nemlig den levende

V. 2. Es. 49, 8.

Guds Tempel, som Gud har sagt: «jeg vil bo og vandre om
blandt dem, og jeg vil være deres Gud og de skulle være
mig et Folk.» «Derfor gaar ud fra dem og skiller Eder fra 17
dem, siger Herren, og rører ikke ved Urent, saa skal jeg an-
tage Eder og være Eder en Fader og I skulle være mig 18
Sønner og Døtre, siger den altraadende Herre.» Da vi alt- VII, 1
saa have disse Forjættelser, mine Elskede, saa lader os rense
os fra al Besmittelse paa Kjød og Aand, idet vi fuldende
Hellighed i Frygt for Gud.

Giver os Plads! Ingen have vi gjort Uret, Ingen have vi 2
ødelagt, Ingen have vi bedraget. Ikke til Dom over Eder 3
siger jeg dette; jeg har jo forhen sagt, at I ere i vore Hjer-
ter til at dø med os og leve med os. Stor er min Frimo- 4
dighed overfor Eder, stor min Ros af Eder; jeg er fuld af
Trøst, jeg er overvættes rig paa Glæde under al vor Træng-
sel. Heller ikke da vi kom til Macedonien havde nemlig vort 5
Kjød nogen Ro, men i Alt lede vi Trængsel: uden om os var der
Strid, inden i os Frygt; men Gud, som trøster de Nedtrykte, 6
trøstede os ved Titus's Komme, dog ikke blot ved hans 7
Komme, men ogsaa ved den Trøst, hvorved han var bleven
trøstet over Eder, idet han berettede os Eders Længsel, Eders
Veklage, Eders Iver for mig, saaat jeg blev endnu gladere.
Thi om jeg end bedrøvede Eder ved mit Brev, saa angrer 8
jeg det ikke, om jeg end før angrede det; jeg ser jo nemlig,
at om end hint Brev for en Stund bedrøvede Eder, saa glæ- 9
der jeg mig nu, ikke fordi I bleve bedrøvede, men fordi I
bleve bedrøvede til Omvendelse; I bleve nemlig gudelig be-
drøvede, forat I ikke i Noget skulde lide nogen Skade ved
os. Thi den gudelige Sorg virker Omvendelse til Frelse, der 10
ikke angres; Verdens Sorg derimod virker Død. Thi se, selve 11
dette, at I bleve gudelig bedrøvede, hvilken Iver virkede det
ikke hos Eder, ja Forsvar, ja Uvillie, ja Frygt, ja Længsel,
ja Nidkjærhed, ja Straf! i Alt viste I, at I vare rene i Sagen.
Derfor, om jeg end skrev Eder til, saa skede det ikke for 12

V. 16. 3. Mos. 26, 11 flg. — V. 17. 18. Es. 52, 11. 2 Sam. 7, 14.

hans Skyld, som havde øvet Uretten, eller for hans Skyld,
mod hvem Uretten var øvet, men forat Eders Iver for os
13 kunde blive aabenbar for Eder for Guds Ansigt. Derfor ere
vi blevne trøstede. Og til vor Trøst kom endnu den langt
større Glæde over Titus's Glæde; thi hans Aand er bleven
14 kvæget ved Eder Alle. Thi har jeg for ham ytret nogen
Ros over Eder, saa blev jeg ikke tilskamme; men ligesom vi
have talt Alt i Sandhed til Eder, saaledes blev ogsaa min
15 Ros af Eder for Titus Sandhed, og hans Kjærlighed er endnu
stærkere til Eder naar han mindes Eders Alles Lydighed,
16 hvorledes I toge imod ham med Frygt og Bæven. Jeg glæ-
der mig over, at jeg i Alt kan stole paa Eder!

VIII, 1 Vi kundgjøre Eder, Brødre, den Guds Naade, som
2 er given i Macedoniens Menigheder, at de nemlig ere rige
paa Glæde under megen Prøvelse ved Trængsel, og at deres
dybe Fattigdom rigelig tjente til at øge deres Enfolds Rig-
3 dom. Thi efter Evne gave de, det vidner jeg, og over Evne,
4 frivillige, idet de indstændig bade os om denne Naade at faa
5 være med i Hjælpen for de Hellige; og ikke saaledes som
vi haabede men sig selv gave de først til Herren og saa til
6 os ved Guds Villie, forat vi skulde opfordre Titus til, ligesom
han forhen havde begyndt, saaledes ogsaa at fuldende hos
7 Eder ogsaa denne Naade. Men ligesom I ere rige i Alt, paa
Tro og paa Tale og paa Erkjendelse og paa al Iver og paa
Kjærlighed til Eder i vore Hjerter, saaledes bliver nu rige
8 ogsaa i denne Naade! Ikke som en Befaling siger jeg dette,
men for ved Andres Iver at sætte Ægtheden ogsaa af Eders
9 Kjærlighed paa Prøve. Thi I kjende vor Herres Jesu Christi
Naade, at han for Eders Skyld blev fattig, skjønt han var
10 rig, forat I skulde blive rige ved hans Fattigdom. Og min
Mening giver jeg i denne Sag; thi dette er til Gavn for Eder,
I som allerede forud, fra ifjor af, have begyndt ikke blot at
11 virke men ogsaa at ville. Men bringer da nu ogsaa Virksomhe-
den til Afslutning, forat ligesom Villiens Villighed saaledes ogsaa

Fuldbringelsen maa finde Sted efter Eders Evne! Thi naar 12
Villigheden er tilstede, da er den velbehagelig efter hvad den
har, ikke efter hvad den ikke har. Thi ikke forat Andre 13
skulle faa Lettelse, I derimod Trængsel, men efter Ligelighed
kommer i nærværende Øieblik Eders Overflod hines Mangel
tilgode, forat ogsaa hines Overflod maa komme Eders Mangel 14
tilgode, forat der maa blive Ligelighed, som der er skrevet: 15
«den, som havde samlet Meget, havde ikke Overflod, og den,
som havde samlet Lidet, led ikke Mangel.»

Og Tak ske Gud, som gav den samme Iver for Eder 16
i Titus's Hjerte; thi vistnok tog han imod min Opfordring, 17
men da han var ivrigere, drog han af egen Drift ud til Eder.
Og sammen med ham sendte vi den Broder, hvis Ros i 18
Evangeliet gaar gjennem alle Menigheder, og ikke det alene, 19
men han er ogsaa udvalgt af Menighederne til at være min
Reisefælle i Anledning af denne Naade, der kommer istand
ved vor Tjeneste, forat sikre selve Herrens Ære og øge vor
Villighed, idet vi ere ængstelige for, at Nogen skal finde 20
Noget at bebreide os i Anledning af denne rige Fylde, der
betjenes af os; vi ere nemlig betænkte paa, hvad der er godt, 21
ikke blot i Herrens men ogsaa i Menneskers Øine. Og med 22
dem sendte vi vor Broder, hvis Iver vi ofte have seet Be-
viser paa ved mange Leiligheder, men nu var den endnu
meget større paa Grund af hans store Tillid til Eder. Hvad 23
enten det da angaar Titus, da er han min Ledsager og Med-
arbeider ligeoverfor Eder, eller det er vore Brødre, da ere
de Menigheders Udsendinge, Christi Herlighed; naar I altsaa 24
give dem Bevis paa Eders Kjærlighed og for vor Ros af Eder,
da gjøre I det for Menighedernes Ansigt.

At skrive til Eder om Hjælpen til de Hellige er nemlig IX, 1
overflødigt for mig; thi jeg kjender Eders Villighed, for hvil- 2
ken jeg roser Eder for Macedonierne, idet jeg siger: «Achaja
har været beredt ligefra ifjor af», og Iveren fra Eder tilskyndte
de Fleste; alligevel sendte jeg Brødrene, forat ikke vor Ros 3

V. 15. 2 Mos. 16, 17. 18.

af Eder skal blive til Intet i denne Sag, forat I, som jeg har
4 sagt, maa være beredte, forat ikke, naar Macedoniere komme
med mig og finde Eder uberedte, vi skulle blive tilskamme,
5 for ikke at sige I, i denne Tillid. Derfor ansaa jeg det for-
nødent at opfordre Brødrene til at drage i Forveien til Eder
og forud gjøre istand Eders forud lovede Velsignelse, at
denne maa være færdig som en Velsignelse og ikke som en
Gave af et pengegridsk Sind.

6 Men dette siger jeg: den som saar karrigt, karrigt skal
han ogsaa høste, og den som saar under Velsignelser, under
7 Velsignelser skal han ogsaa høste. Enhver give saaledes, som
han bestemmer sig til i sit Hjerte, ikke med Sorg eller un-
8 der Tvang; thi en glad Giver elsker Gud. Og Gud er mæg-
tig til, rigelig at skjænke Eder al Naade, forat I i Alt altid
kunne have al Fylde og saaledes være istand til rigelig at
9 øve al god Gjerning, som der er skrevet: «han udstrøede,
han gav de Fattige, hans Retfærdighed forbliver evindelig.»
10 Og han, som giver Sædemanden Saakorn og Brød til Mad,
han skal ogsaa skjænke Eder Udsæd og gjøre den rigelig for
Eder og give Vext til Frugterne af Eders Retfærdighed, idet
11 I i Alt blive rige til alt Enfold, som ved os virker Taksigelse
12 til Gud. Thi den Hjælp, der ydes ved denne Tjeneste, ikke
blot udfylder de Helliges Mangler, men giver ogsaa Gud en
13 rig Frugt ved Manges Taksigelser, idet de ved det Bevis
paa Ægtheden af Eders Sindelag, som denne Hjælp giver,
bringes til at prise Gud for Eders Bekjendelses Lydighed mod
Evangeliet om Christus og for Enfoldet i Eders Deltagelse
14 med dem og med Alle, idet ogsaa de paa sin Side under Bøn for
Eder længes efter Eder paa Grund af den Guds Naade, der saa rige-
15 lig er udgydt over Eder. Men Gud ske Tak for sin usigelige Gave!

X, 1 Just jeg Paulus formaner Eder ved Christi Sagtmodighed
og Mildhed, jeg, som under Eders Øine er ydmyg iblandt

V. 9. Ps. 112, 9.

Eder, men fraværende er dristig mod Eder, — jeg beder om, 2
naar jeg nu kommer, at slippe for at være dristig i den Tillidsfuldhed, hvori jeg agter at gaa uforfærdet frem mod Visse, der betragte os som Saadanne, der vandre paa kjødelig Vis.
Skjønt vi nemlig vandre i Kjødet, stride vi dog ikke paa 3
kjødelig Vis; thi vore Stridsvaaben ere ikke kjødelige, men 4
mægtige for Gud til at omstyrte Befæstninger, idet vi om- 5
styrte Tanker og enhver Høide, der hæver sig mod Erkjendelsen af Gud, og fange enhver Tanke til Lydighed mod
Christus og ere rede til at straffe enhver Ulydighed, naar 6
først Eders Lydighed er bleven fuldkommen. I se kun hen 7
til det, der ligger for Eders Øine! Om Nogen er vis med sig selv paa at høre Christus til, han slutte atter fra sig selv, at ligesom han hører Christus til, saaledes ogsaa vi. Thi om 8
jeg endog vil fremføre en yderligere Ros i Anledning af vor Myndighed, som Herren gav os til at opbygge og ikke til at nedrive Eder, vil jeg ikke blive tilskamme, forat jeg ikke 9
skal synes ligesom at skræmme Eder ved mine Breve. Thi 10
Brevene, siger man, ere myndige og kraftige, men den legemlige Nærværelse er svag og det mundtlige Ord er foragtet.
Den Beregning gjøre den, der taler saa, at som vi i vort Fra- 11
vær ere i Ord i Brevene, saadanne ere vi ogsaa ved vor Nærværelse i Handling. Thi ikke vove vi at regne os iblandt 12
eller sammenligne os med Visse af dem, der anbefale sig selv; men da disse maale sig med sig selv og sammenligne sig med sig selv, ere de ikke forstandige; vi derimod ville 13
ikke rose os i det Umaadelige, men efter den Maalesnors Maal, som Gud tildelte os som Maal, nemlig at naa frem lige til Eder. Thi ikke udstrække vi os over vort Maal, som om 14
vi ikke naaede frem til Eder, — vi ere jo nemlig komne lige til Eder med Evangeliet om Christus, — idet vi ikke rose os 15
i det Umaadelige af fremmed Arbeide, men have det Haab, idet Eders Tro voxer hos Eder, at blive overvættes store efter vor Maalesnor, nemlig at bringe Evangeliet til de hin- 16
sides Eder liggende Egne, og ikke at rose os indenfor en fremmed Maalesnor af det, som allerede er udrettet. Men 17

18 den, som roser sig, rose sig af Herren; thi ikke den, som anbefaler sig selv, holder Prøve, men den, som Herren anbefaler.

XI, 1 Gid I dog vilde taale en Smule Daarskab af mig! dog —
2 I skulle ogsaa taale mig. Thi jeg er nidkjær for Eder med Guds Nidkjærhed; jeg trolovede Eder nemlig med een Mand,
3 forat fremstille en ren Jomfru for Christus, men jeg er bange for, at ligesom Slangen bedrog Eva ved sin Træskhed, saaledes Eders Tanker skulle fordærves og vendes bort fra det enfol-
4 dige Sind mod Christus. Thi dersom den Første den Bedste, der kommer, forkynder en anden Jesus, som vi ikke forkyndte, eller I faa en andenslags Aand, som I ikke før fik, eller et andetslags Evangelium, som I ikke før modtog, da vilde I
5 fortræffelig have fundet Eder deri! Jeg tror dog nemlig ikke
6 i noget Stykke at staa tilbage for de høie Apostle, men er jeg end ulærd i Tale, saa er jeg det dog ikke i Erkjendelse; tvertimod have vi i Alt lagt den for Dagen i alle Stykker
7 for Eder. Eller gjorde jeg Synd ved at ydmyge mig selv, forat I skulde ophøies, idet jeg uden Vederlag forkyndte
8 Eder Guds Evangelium? Andre Menigheder skatlagde jeg, idet jeg tog Sold af dem forat kunne tjene Eder, og da jeg
9 var hos Eder og led Mangel, faldt jeg Ingen til Byrde; thi hvad der fattedes mig udfyldte Brødrene, der kom fra Macedonien, og i Alt vogtede jeg mig og vil fremdeles vogte
10 mig for at tynge paa Eder. Saasandt Christi Sandhed er i mig, denne Ros skal ikke maalbindes for mig i Achajas Egne!
11 Hvorfor ikke? fordi jeg ikke elsker Eder? det ved Gud! men
12 hvad jeg gjør, vil jeg ogsaa herefter gjøre forat berøve dem Anledningen, der søge en Anledning, forat de i det Stykke,
13 hvoraf de rose sig, skulle findes at være som vi. Thi disse ere Løgnapostle, falske Arbeidere, der paatage sig Udseendet
14 af Christi Apostle; og intet Under, thi Satan selv paatager
15 sig Udseendet af en Lysets Engel, derfor er der intet Stort i, om ogsaa hans Tjenere paatage sig Udseendet af Retfærdigheds Tjenere; men deres Ende skal svare til deres Gjerninger!

Atter siger jeg: Ingen anse mig for at være en Daare; 16
men opfylde I ikke denne Bøn, saa taaler mig dog ialfald
som en Daare, forat ogsaa jeg kan komme til at rose mig
en Smule. Hvad jeg her taler, det taler jeg ikke efter Her- 17
rens Drift, men saaledes som i Daarskab, i denne min tillids-
fulde Ros. Eftersom Mange rose sig med Hensyn til sit 18
Kjød, vil ogsaa jeg gjøre det. Thi gjerne taale I Daarerne, 19
I som dog ere saa kloge; I taale det jo, om Nogen gjør Eder 20
til sine Trælle, om Nogen opæder Eder, om Nogen fanger
Eder, om Nogen ophøier sig, om Nogen slaar Eder i An-
sigtet! til min Skam siger jeg det, fordi vi vare svage; men 21
hvad Nogen drister paa — jeg taler i Daarskab — derpaa
drister ogsaa jeg. Ere de Hebræere? jeg ogsaa. Ere de 22
Israeliter? jeg ogsaa. Ere de Abrahams Æt? jeg ogsaa. Ere 23
de Christi Tjenere? jeg taler i Afsind: jeg er det i høiere
Grad; rigeligere under møiefuldt Arbeide, langt mere under
Slag, rigeligere i Fængsler, hyppig i Dødsfarer; af Jøder fik 24
jeg fem Gange firti mindre end eet, tre Gange blev jeg pid- 25
sket, een Gang stenet, tre Gange led jeg Skibbrud, et Døgn
har jeg tilbragt i Dybet; hyppig ved Reiser, ved Farer i 26
Floder, ved Farer blandt Røvere, ved Farer fra mit Folk,
ved Farer fra Hedninger, ved Farer i By, ved Farer i Ørken,
ved Farer paa Havet, ved Farer blandt falske Brødre, ved 27
Møie og Anstrængelse, hyppig ved Nattevaagen, ved Hunger
og Tørst, hyppig ved Faste, ved Kulde og Nøgenhed. Her- 28
til kommer endnu min daglige Omsorg: Bekymringen for
alle Menighederne. Hvo er svag, uden at jeg bliver svag? 29
hvo forarges, uden at det brænder i mig? Maa jeg endelig 30
rose mig, vil jeg rose mig af, hvad der hører til min Svag-
hed. Gud og vor Herres Jesu Fader ved, han som er velsig- 31
net i al Evighed, at jeg ikke lyver! I Damaskus bevogtede 32
Kong Aretas's Statholder Damascenernes By forat gribe mig,
og gjennem en Luge blev jeg i en Kurv firet ned gjennem 33
Muren og slap bort fra hans Hænder.

At rose mig er mig i Sandhed ikke gavnligt; thi jeg vil XII, 1
komme til Syner og Aabenbarelser af Herren. Jeg ved, at 2

et Menneske i Christus for fjorten Aar siden — enten i Legemet, ved jeg ikke, eller udenfor Legemet, ved jeg ikke, Gud ved det — blev henrykket ind i den tredie Himmel.
3 Og jeg ved, at dette Menneske — enten i Legemet eller
4 udenfor Legemet, ved jeg ikke, Gud ved det — blev henrykket til Paradiset og hørte uudsigelige Ord, som det ikke
5 er tilladt for et Menneske at udtale. I Anledning af denne vil jeg rose mig, men i Anledning af mig selv vil jeg ikke
6 rose mig uden af mine Svagheder. Om jeg nemlig vil rose mig, vil jeg ikke være en Daare, thi Sandhed vil jeg tale; men jeg lader det være, forat ikke Nogen skal gjøre sig større Tanker om mig end han ser, at jeg er, eller han hører Noget
7 af mig. Og forat jeg ikke skal hovmode mig af de høie Aabenbarelser, blev der givet mig en Torn for mit Kjød, en Satansengel, forat han skal slaa mig, paadet jeg ikke skal
8 hovmode mig. I Anledning af denne bad jeg Herren tre
9 Gange, at han maatte forlade mig; og han har sagt til mig: min Naade er nok for dig; thi Kraften naar sin Fuldendelse i Svaghed. Gjerne vil jeg derfor hellere rose mig af mine Svagheder, forat Christi Kraft kan tage Bolig hos mig. Der-
10 for er jeg glad over Svagheder, over Mishandlinger, over Trængsler, over Forfølgelser, over Angster — for Christi Skyld; thi naar jeg er svag, da er jeg stærk!

11 Jeg er bleven en Daare; Eder er det, som have tvunget mig dertil. Thi jeg burde anbefales af Eder; jeg stod jo nemlig ikke i Noget tilbage for de høie Apostle, om jeg end
12 er Intet. Apostelens Tegn ialfald bleve udførte hos Eder i al Taalmodighed, med Tegn og Undere og kraftige Gjerning-
13 ger. Hvad er det vel nemlig, hvori I kom tilkort for de andre Menigheder, uden deri, at jeg ikke faldt Eder til Byrde? tilgiver mig denne Uret!
14 Se, for tredie Gang er jeg rede til at komme til Eder, og jeg vil ikke falde Eder til Byrde; thi ikke søger jeg Eders, men Eder. Børnene pligte jo ikke at samle for sine Forældre, men Forældrene for sine Børn.
15 Men jeg vil gjerne ofre og ofres for Eders Sjæle, om jeg end elskes desto mindre af Eder, jo mere jeg elsker Eder. —

Men lad saa være, jeg tyngede ikke paa Eder; men jeg var 16
træsk og fangede Eder med List! Jeg bedrog Eder dog vel 17
ikke ved nogen af dem, som jeg har sendt til Eder? Jeg 18
opfordrede Titus og sendte vor Broder med ham; Titus bedrog Eder dog vel ikke? vandrede vi ikke i den samme Aand? ikke i de samme Spor?

Allerede længe have I ment, at det er Eder, vi forsvare 19
os for. For Guds Ansigt, i Christus, tale vi; men Altsammen, mine Elskede, sigter det til Eders Opbyggelse. Jeg er 20
nemlig bange for, at jeg, naar jeg kommer, skal finde Eder anderledes end jeg ønsker, og at jeg skal findes af Eder anderledes end I ønske, — at der skal være Trætte, Avind, 21
Vrede, Gjenstridighed, Bagtalelse, Sladder, Opblæsthed, Uorden, — at atter, naar jeg kommer, min Gud skal ydmyge mig med Hensyn til Eder, og jeg skal maatte sørge over Mange af dem, som forhen have syndet og ikke gjort Bod for den Urenhed og det Horeri og den Vellyst, som de forøvede. Det er nu tredie Gang, jeg kommer til Eder; paa XIII, 1
to og tre Vidners Udsagn skal enhver Sag afgjøres. Jeg har 2
forudsagt og siger forud, ligesom ved min anden Nærværelse saaledes ogsaa nu i mit Fravær, til dem, som forhen have syndet, og til alle de Andre, at naar jeg nu kommer igjen, vil jeg ikke gaa skaansomt tilverks, — eftersom I æske en Prøve 3
af Christus, der taler i mig, han som ikke er svag overfor Eder men er stærk iblandt Eder; thi om han end blev korsfæstet i Svaghed, saa lever han i Guds Kraft; thi ogsaa vi ere 4
svage i ham, men vi skulle leve med ham i Guds Kraft overfor Eder. Prøver Eder selv, om I ere i Troen, ransager Eder 5
selv; eller kjende I Eder ikke, at Christus Jesus er i Eder? det maatte da være, at I ikke holde Prøve. Men jeg haaber, 6
at I skulle erfare, at vi ikke ere Saadanne, der ikke holde Prøve. Dog bede vi til Gud, at I ikke maa gjøre noget 7
Ondt, ikke forat vi skulle vise os at holde Prøve, men forat I maa gjøre det Gode, vi derimod være som Saadanne, der

8 ikke holde Prøve; vi formaa nemlig ikke Noget mod Sand-
9 heden, men kun i Sandhedens Tjeneste. Thi vi glæde os, naar vi ere svage, I derimod stærke; dette bede vi ogsaa
10 om, at I maa blive fuldt beredte. Derfor skriver jeg dette under mit Fravær, forat jeg ikke under min Nærværelse skal maatte gaa strængt tilverks efter den Myndighed, som Herren gav mig til at opbygge og ikke til at nedrive.

11 Iøvrigt, Brødre, glæder Eder, bliver fuldt beredte, lader Eder formane, værer ens sindede, holder Fred, saa skal Kjær-
12 lighedens og Fredens Gud være med Eder. Hilser hverandre med et helligt Kys! alle de Hellige hilse Eder.

13 Vor Herres Jesu Christi Naade og Guds Kjærlighed og Delagtigheden i den Hellig-Aand være med Eder Alle!

Indledning

til

Brevet til Galaterne.

Omtrent midt i Lille-Asien laa Landskabet *Galatien*. Dets Indvaanere vare Kelter eller Galler, der omtrent Aar 300 f. Chr. havde foretaget en Udvandring mod Øst fra sine Bopæle i det vestlige Europa, hvor Levninger af den oprindelige keltiske Befolkning endnu findes i Bretagne, Cornwall, Wales. Af de talrige Skarer af denne Folkestamme, som dengang satte sig i Bevægelse forat søge sig nye Opholdssteder, naaede en mandstærk Sværm under Anførsel af Leonorius og Lutatius saa langt frem som til Lille-Asien, hvor de udbredte sig over vide Strækninger. Efter haarde Kampe med omboende Folkeslag bleve de omkring Midten af det 3die Aarh. f. Chr. begrændsede til den Del af Frygien, som senere efter disse nye Indvaanere fik Navnet Galatia (eller Gallo-Græcia). De grundede her et Statssamfund, der oprindelig bestod af tre Stammer, hver inddelt i flere smaa Fyrstendømmer eller Tetrarchier, som, under en Række af indbyrdes Stridigheder, efterhaanden smeltede sammen til eet Rige; den Fyrste, der saaledes samlede Galaterne til en politisk Enhed, var den ogsaa i Roms Historie bekjendte Dejotarus (omkring 60 f. Chr.) Paa den Tid, da den romerske Stat rystedes af Borgerkrigene efter Cæsars Mord, var Amyntas Hersker i Galatien. Han tog Parti for Augustus og blev til Belønning stadfæstet af denne i sin Kongeværdighed. Men

Amyntas blev dræbt 25 f. Chr., og Galatien blev nu som Provins inddraget under Roms Overhøihed, under Bestyrelse af en af Keiseren udnævnt Proprætor. Saadan var Galatiens politiske Stilling i den apostoliske Tid. Landets vigtigste Byer vare Ancyra (det nuværende Angora), Pessinus og Tavium. Indbyggerne havde fra Vesten bragt med sig det keltiske Hedenskab, Druidernes Cultus; i deres nye Hjem blev denne deres fædrene Religion dog meget paavirket af de omboende Folkeslags Gudetro og optog betydelige Elementer af Grækernes religiøse Forestillinger. En tilsvarende Indvirkning øvedes ogsaa over deres Tungemaal; Græsk blev efterhaanden det sædvanlige Sprog i Galatien, ialfald blandt de mere Dannede. Galaterne udmærkede sig, som Kelterne overhovedet, ved aandelig Begavelse, der dog snarere fremtraadte i en vis Bevægelighed og Hurtighed i Opfatningen end i Aandsdybde. De aabnede sig let for nye Indtryk; men Stadighed var ikke deres Sag.

Paulus's første Besøg i Galatien falder under hans anden store Missionsreise, rimeligvis i Aaret 52 eft. Chr. I Følge med Silas (Silvanus) og Timotheus kom Apostelen derhen fra det vestenfor liggende Frygien.[1]) Lukas beretter herom kun dette, at de tre apostoliske Arbeidere «drog igjennem Frygien og det galatiske Land», uden at dvæle nærmere ved deres Virksomhed og Skjæbner i disse Egne. Men Paulus har selv ialfald tildels suppleret denne korte Notits. I sit Brev til de galatiske Menigheder, der er skrevet omtrent fire Aar senere, og efterat Apostelen endnu en Gang havde gjæstet Galatien, minder han Galaterne om sin første Nærværelse iblandt dem og omtaler de Omstændigheder, under hvilke han dengang var optraadt i deres Midte.[2]) Vi erfare af Apostelens Ytringer paa dette Sted, at hans Evangelieforkyndelse i Galatien ved denne Leilighed var bleven foranlediget derved, at han blev syg, da han kom derhen; det havde altsaa ikke været hans Hensigt, allerede nu at virke i

[1]) Ap. Gj. 16, 6. [2]) Se Gal 4, 13 flg.

Landet; han vilde kun drage derigjennem forat plante Evangeliet i andre lilleasiatiske Landskaber. Men hans Sygdom gjorde en Standsning i Reisen nødvendig, og dette sit ufrivillige Ophold benyttede Paulus til at vidne om Christus for Galaterne. Omstændighederne syntes kun lidet gunstige for hans Virksomhed. Allerede dette, at den Mand, der betegnede sig som en Udsending af den sande, levende Gud, optraadte i Sygdom og Svaghed, var lidet skikket til at vække Tillid til ham og hans Lære. Og selve Beskaffenheden af hans Sygdom var en saadan, at den blot kunde forhøie det uheldige Indtryk. Thi den var af en frastødende, gruopvækkende Charakter[1]; Apostelen lignede langt mere en af Gud Slagen end hans Sendebud. Derfor betegner han ogsaa selv ligefrem denne sin Sygdom som «en Fristelse» for dem, til hvem han henvendte sin Forkyndelse.[2] Og dog — saa vældig var Paulus's Aandsmagt, saa overbevisende, saa henrivende lød Livets Ord fra denne Lidendes Læber, at hans Prædiken af den Korsfæstede feirede en herlig Triumf blandt de galatiske Hedninger. De toge imod Evangeliet med jublende Glæde; de ilede med at kaste sin Zeus og sin Kybele bort; de priste sig salige ved Troen paa Christus, den levende Guds Søn. Og Paulus, som havde bragt dem Evangeliet, ærede de som en sand Udsending fra den sande Gud, trods al hans ydre Uanseelighed, trods hans Sygdom og Svaghed; ja de elskede ham med Taknemlighedens Kjærlighed og viste dette sit Sindelag mod ham ved at behandle ham som «en Guds Engel», saaat de ikke eiede noget saa Kjært, saa Uundværligt, som de jo ikke med Glæde vilde have skjænket ham som et Takkens Offer. Saa grundedes der da christne Menigheder trindt om i Galatien, og en god og lovende Begyndelse var gjort i dette Land, hvor Herren ved et ydre Kors havde foranlediget sin Apostel til at forkynde ham. At disse galatiske Menigheder efter sit langt overveiende Flertal bestode af forhenværende Hedninger, er en ligefrem

[1]) Se ovenfor S. 413, Anm. [2]) Gal. 4, 14.

Følge af Landets Nationalitetsforholde. Sandsynligvis har der vel her og der i Galatien ligesom i Orientens øvrige Lande boet Jøder, navnlig i de større Stæder, og at Nogle ogsaa af disse have antaget Troen og sluttet sig til Menighederne, er troligt nok. Men at de galatiske Menigheder aldeles overveiende vare hedningechristne, fremgaar med Bestemthed af den Skrivelse, Apostelen senerehen retter til dem; thi i denne betegnes Læserne udtrykkelig som forhenværende Afgudsdyrkere.[1])

Hvor længe dette Paulus's første Ophold i Galatien varede, lader sig ikke engang tilnærmelsesvis bestemme. Den Omstændighed, at Lukas[2]) betegner det som en «Gjennemreise», synes at tyde hen paa, at det neppe har været meget langvarigt. I Virkeligheden var det allerede nu Herrens Villie, at Evangeliets Lys skulde bringes over til Europa; hans Aand «tillod» ikke Apostelen og hans Medarbeidere at forlænge sin Nærværelse i Lille-Asien, men drev dem til Landets nordvestlige Kyst, hvor Paulus i Troas modtog det Syn, der kaldte ham over til vor Verdensdel.[3])

Den store Knaphed, der overhovedet raader i Lukas's Fremstilling af denne Del af Apostelens Virksomhed, medfører, at Ap. Gj. heller ikke siger Noget om, hvilke Foranstaltninger Paulus ved sin Afreise fra Galatien traf for at værne om de nystiftede Menigheders Christenliv og værge dem mod de forstyrrende Indflydelser, for hvilke hans apostoliske Erfaring allerede forlængst havde vist ham at hans Plantninger vare udsatte. Overveie vi, at Apostelen allerede flere Aar før denne Tid havde fundet det fornødent at træffe saadanne Foranstaltninger i de unge Menigheder i andre lilleasiatiske Landskaber, idet han beskikkede dem «Ældste» og derved etablerede en fast, paa det kirkelige Embede hvilende Organisation af dem[4]), kunne vi neppe betvivle, at han gjorde det Samme her i Galatien. Uden Tvivl havde hans

[1]) Gal. 4, 8. [2]) Paa det ovenfor anførte Sted, Ap. Gj. 16, 6. [3]) Smstds. V. 7—10. [4]) Se Ap. Gj. 14, 23.

skarpe Blik opdaget de særegne Farer, for hvilke den keltiske Aands Letbevægelighed og Tilbøielighed til at lade sig bestemme af vexlende Indtryk just udsatte de Christne i dette Land. Neppe var det uden Bekymring, han forlod de galatiske Menigheder, og sikkerlig gjorde han det ikke uden alvorlig og indtrængende at lægge dem paa Hjerte at forblive fast ved den rene Lære, han havde forkyndt dem.

Nærede Apostelen en saadan Bekymring, da gik der ikke lang Tid hen, inden den viste sig begrundet. En truende Fare af alvorligste Art nærmede sig snart Galatiens unge Christne. Den kom fra de Samme der overhovedet vare Paulus's værste Modstandere og de mest afgjorte Fiender af hans hele apostoliske Virksomhed: Judaisterne.[1])

Disse Jøder, der vistnok havde antaget Christennavnet, men som i sit Hjerte og sit hele Tænkesæt holdt fast ved den gammeltestamentlige Partikularisme, have vel, sin sædvanlige Taktik tro, neppe ladet vente ret længe paa sig, da Paulus havde maattet forlade Galatien. Drevne af den Nidkjærhed, der var en forunderlig Blanding af jødisk Zelotisme og personligt Had til Hedningeapostelen, af fanatisk Ivren for Loven og lav Egennytte, lagde de nu ogsaa her an paa at modarbeide Paulus og ødelægge hans Verk. Og deres Bestræbelser vare saameget farligere, som de forstode at fremstille sin falske Lære i et blændende Lys og at tilhylle dens uevangeliske Vildfarelser ved et Ræsonnement, der var vel skikket til at gjøre Indtryk paa de nyomvendte Hedninger.

Det System, som de stillede op imod det paulinske Evangelium, var i sine Grundtræk følgende. Blandt alle Jordens Folkeslag har Gud udvalgt sig eet, Israel, der skulde være hans Eiendomsfolk fremfor alle andre, og som han har givet Forjættelserne om sin Naade og Velsignelse. Allerede dette Folks Stamfader, Abraham, modtog med Guds Kald ogsaa det Tilsagn, at i ham og hans Æt skulde alle Jordens Slægter velsignes. Dette vil sige, at Enhver, som vil faa Del

[1]) Se ovenfor S. 141 flg.

i Velsignelsen, maa tilhøre denne Abrahams Æt; alene i denne er Velsignelse at finde, udenfor den er idel Forbandelse. Og denne Guds Ordning er ikke ophævet ved Christendommen, fordi Gud overhovedet ikke kan modsige sig selv. Ganske vist er Christus givet af Gud som en Frelser; men den ved ham virkede Frelse tilhører fremdeles netop «Abrahams Æt» og den alene. Enhver, som vil faa Del i Frelsen, maa derfor tilhøre denne «Abrahams Æt». Nu er det vistnok ikke Guds Mening, at kun de *fødte* Abrahamider kunne blive frelste. Men ligesaa vist er det, at dersom de, der ikke ved Fødsel tilhøre denne velsignede Æt, ville opnaa Frelse, maa de paa anden Maade blive Lemmer af Gudsfolket. Thi Veien til Frelse og Salighed gaar ufravigelig gjennem dette Folk. Derfor maa Hedningen, saasandt han attraar Del i Guds Naade, lade sig optage i det Israel, hvem Gud alene har tilsagt denne. Adgangen hertil staar aaben gjennem Omskjærelse og Overholdelse af Mose Lov. Lader Hedningen sig omskjære, og overtager han Forpligtelsen til at holde Loven, da er han bleven indpodet i «Abrahams Æt» og faar derved Lod og Del i den Frelse, som Christus efter Guds Forjættelser har forhvervet denne. Men hvis han lader sig nøie med at tro Evangeliet uden saaledes at lade sig indpode i Israel, da skuffer han sig selv og bedrager sig for den Frelse, han daarligen haaber at opnaa. Han bliver paa den Maade ikke et virkeligt Lem af Herrens Menighed; thi Veien til denne gaar kun gjennem Tilslutning til «Abrahams Æt», hvis nytestamentlige Fortsættelse Menigheden netop er. Altsaa: *uden Omskjærelse og Opfyldelse af Mose Lov ingen Frelse.*

Skulde Judaisterne vente at finde Indgang for denne sin Vranglære i paulinske Menigheder, da maatte det naturligvis være en Hovedsag for dem at rokke disse Menigheders Tillid til Paulus som en Herrens Apostel. Thi den uforligelige Modsætning, hvori deres Lærdomme stode til det af ham forkyndte Evangelium, maatte jo være indlysende for Enhver. Medens Paulus lærte, at Mennesket retfærdiggjøres alene ved Troen paa Christus, uden at det selv paa nogen Maade kan

bidrage til sin Frelse ved nogen Gjerning, og at denne Vei er den samme og fælleds for Alle, Jøde som Hedning, saaat der ikke bliver Spørgsmaal for den Sidste om Omskjærelse eller Overholdelse af den gammeltestamentlige Lov, fordi disse Ting overhovedet kun havde en pædagogisk Bestemmelse ligeoverfor dette ene Folk Israel, — saa hørte Menighederne her den ganske modsatte Lære, hvorefter Omskjærelse og Lovopfyldelse fremdeles hævdedes som uundværlige for hver den, der begjærede at frelses. Her maatte saaledes træffes et bestemt Valg; om at forene disse to skarpt modsatte Anvisninger af Frelsens Vei kunde der ikke være Tale. Her forelaa et bestemt Enten—Eller, der umulig kunde blive til et Baade—Og. Men om at træffe et Valg mellem disse to Lærdomme kunde der jo atter kun da blive Spørgsmaal, dersom Paulus *ikke* var en sand og virkelig Herrens Apostel. Thi var han dette, da var jo *hans* Lære Sandhed og dermed hans Modstanderes stemplet som Løgn. Derfor maatte disse Sidste fremfor Alt, og endnu forinden de kunde rykke ud med Sproget paa Lærens Omraade, undergrave Paulus's Anseelse i hans Menigheder og gjøre hans Apostolat tvivlsomt eller ligefrem nægte det. Saaledes kom disse Menneskers Angreb paa Paulus's Lære stadig til at gaa Haand i Haand med Angreb paa hans Apostolats Sandhed. Og i sine Bestræbelser forat rokke denne gik de frem med megen List. Et bekvemt Tilknytningspunkt frembød allerede den Omstændighed, at Paulus's Kaldelse jo unægtelig var af en ganske anden Art end «de Tolvs». Disse vare kaldte af Herren selv i hans Kjøds Dage og havde vandret med ham som hans stadige Ledsagere under hele hans messianske Virksomhed. Dette var en Kjendsgjerning, der stod urokkelig fast. Hvad Tilsvarende havde Paulus at beraabe sig paa? Et Syn udenfor det fjerne Damaskus — en Kaldelse, hvis Ord Ingen havde hørt!

Ihærdigt og snigende, med den Udholdenhed, som Hadet giver, arbeidede nu disse Judaister i de galatiske Menigheder, da Paulus havde forladt dem. De havde Tiden for sig; thi

der gik tre Aar hen, inden Hedningeapostelen atter kunde besøge Galatien; at de have benyttet denne Frist godt, lader sig paa Forhaand ikke betvivle. Og Galaternes Flygtighed og Ustøhed gjorde, at de just her opnaaede Resultater, hvortil vi ikke finde Sidestykke i nogen os bekjendt apostolisk Menighed.

Paa sin tredie store Missionsreise, i Aaret 55 eft. Chr., kom Paulus anden Gang til Galatien.[1]) Heller ikke om dette Apostelens Ophold her finde vi Andet end en kort Notits i Ap. Gj. Men i al sin Korthed giver den dog en bestemt Antydning af, at her allerede var Fare paafærde. Thi Lukas siger ikke blot, at Apostelen ved denne Leilighed «styrkede alle Disciplene», hvilket jo forudsætter, at de vare udsatte for Angreb, mod hvilke det gjaldt at ruste dem, men gjør ogsaa udtrykkelig opmærksom paa, at han gjennemreiste Galatien «fra Ende til anden», — en Bemærkning, der viser, at Paulus fandt det nødvendigt just her at anvende en ganske særegen Omhu. Det var Judaisternes Arbeide, som medførte denne Nødvendighed, og det var mod deres Angreb paa det rene Evangelium, at Disciplene trængte til at styrkes. Af en Antydning i Galaterbrevet[2]) fremgaar det, at Apostelens Modstandere allerede nu havde opnaaet saa Meget, at de galatiske Christne ved denne Leilighed modtoge ham med en Kulde, der stod i skarp Modsætning til den Kjærlighedens Varme, med hvilken de havde kvæget hans Hjerte under hans første Nærværelse, og at de ikke tilbageholdt Ytringer af Uvillie ligeoverfor det usminkede Sandheds-Vidnesbyrd, som Apostelen nu maatte aflægge mod Vranglærerne. Ja saavidt var det allerede kommet, at han fandt sig foranlediget til høitidelig at lyse Forbandelsen over hver den, der maatte bringe Galaterne et andet Evangelium end det, han havde forkyndt dem.[3])

Men snart skulde det komme endnu langt videre. Fra Galatien begav Paulus sig til Efesus[4]), hvor han tog Ophold

[1]) Ap. Gj. 18, 23. [2]) 4, 16. [3]) Gal. 1, 9. [4]) Ap. Gj. 19, 1.

for mere end to Aar (55—57 eft. Chr.).[1]) Han havde ikke været her længe, førend der kom Efterretninger fra de galatiske Menigheder, der viste, at Tilstanden i dem havde forværret sig ganske overordentlig efter Apostelens Afreise. Gnisten var bleven til en voldsom Brand.

Det synes, som om Paulus's anden Nærværelse i Galatien kun har tjent til at fremskynde Ondets Frembrud. At han ved denne Leilighed optraadte med uforbeholdent Alvor, have vi seet. Og medens hans aandelige Overlegenhed vel har trængt det gjærende Frafald fra det rene Evangelium tilbage, saalænge han endnu var der, og tvunget Vranglærerne til midlertidig at fortrække eller ialfald iagttage Taushed, gav hans Afreise kun Signalet til, at disse optraadte med saameget større Dristighed, og Frafaldet hævede nu sit Hoved uden Sky. Hans Optrædens Strænghed havde øiensynlig opirret Gemytterne baade hos Forførerne og hos de Forførte.

Med forøget Heftighed rettede nu Judaisterne sine Angreb mod hans apostoliske Autoritet, hvis Forudsætninger de nu ligefrem benægtede. Paulus var ingen Apostel, saa lød nu deres utilhyllede Paastand; han kunde ikke paa nogen Maade dokumentere, at han var kaldet af Herren, og hvad han eiede af christelig Indsigt — hvad de vel ikke vilde indrømme var synderlig Meget —, det havde han tilegnet sig ved at gaa i Skole hos Andre, hvis Indsigt var større end hans. Det havde været ham en let Sag at dupere Galaterne; men der, hvor det egentlige Kjendskab til disse Ting fortrinsvis var tilstede, i Judæa og Jerusalem, der dømte man ganske anderledes om hans Kvalifikationer. Hans Forhold til de virkelige Apostle var et saadant, at det lige stærkt viste baade hans Underlegenhed under dem og hans hoffærdige Lyst til at hæve sig i Høide med dem eller endog over dem. Det var en kjendt Sag, at han, dengang da der i Antiokia var reist Tvivl om et vigtigt Lærepunkt, ikke havde trøstet sig til at afgjøre Sagen paa egen Haand men havde røbet sin egen Erkjendelse af sin underordnede Stilling under de Tolv

[1]) Ap. Gj. 19, 8. 10.

ved at reise op til Jerusalem forat forelægge disse det Spørgsmaal, for hvis Besvarelse han selv ikke var Manden. Lignede Saadant en virkelig Herrens Apostel? Og paa den anden Side havde den samme Paulus, der saaledes under blot nogenlunde vanskelige Omstændigheder følte sin egen Udygtighed, og som da var glad ved at kunne ty til de virkelige Apostle, ved andre Leiligheder vist en Optræden overfor disse, der ligefrem grændsede til Frækhed. Havde han ikke endogsaa fordristet sig til at optræde paa en høist upassende Maade mod selve Petrus? Forøvrigt maatte ikke hans Tilhængere tro, at han var saa fast og konsekvent i sin Lære, som han gjerne vilde give det Udseendet af. Her i Galatien var han optraadt som en Modstander af Hedningernes Omskjærelse; men havde da ikke Galaterne hørt, at han ved sin første Nærværelse i disse samme Egne, i den lykaoniske By Lystra, selv havde forordnet, at Timotheus, der blev hans Reisefælle, skulde omskjæres? Hvad Konsekvense var der vel heri? Kunde det Samme, der var forsvarligt, ja tilraadeligt i Lykaonien, være saa forskrækkelig urigtigt i Galatien? Og hvad Tillid fortjente den Mand, som hist baade lærte og selv praktiserede Omskjærelsen, men her var dens ivrigste Modstander? — Omtrent saaledes have de Angreb lydt, [1]) der idelig paany fremførtes mod Paulus's apostoliske Kald og apostoliske Ret, og der skulde mere klarsynte og med de faktiske Forholde

[1]) Vi kunne slutte dette af Apostlens Brev til de galatiske Menigheder, hvori han forat værne om sit Apostelkalds Sandhed gaar ind paa disse Punkter eller ialfald hentyder til dem. Om sin Kaldelse umiddelbart af Herren taler han Gal. 1, 1. 15.; om at han, ligesaa fuldt som de Tolv, havde sin christelige Indsigt umiddelbart fra Herren, Gal. 1. 11 flg.; om den Anerkjendelse, han havde mødt hos Menighederne i Judæa, 1, 22—24; om den Anerkjendelse, der var bleven ham til Del af Apostlene, 2, 6—10; om sin Reise til Jerusalem i Anledning af den i Antiokia udbrudte Strid om Omskjærelsens Nødvendighed for Hedningerne (Ap. Gj. 15, 1 flg.) Gal. 2, 1 flg.; om sin Optræden mod Petrus i Antiokia 2, 11—14; til Beskyldningen for, at han selv ialfald stundom lærte den samme Omskjærelse, som han i Galatien havde forkastet, hentyder han 5, 11.

mere kjendte Folk til end de galatiske Christne, for her altid at have det rette Svar paa rede Haand.

Men Alt, hvad Apostelens jødechristne Modstandere saaledes gjorde gjældende mod hans Apostolat, var kun Midler for at naa deres egentlige Maal: at bringe Galatiens Menigheder bort fra hans Lære, fra det rene Evangelium om Retfærdiggjørelsen alene af Tro, uden Omskjærelse og Lovgjerninger. Vi søgte ovenfor at fremstille den Tankegang, i hvilken de til denne Ende førte de galatiske Christne ind. Vi betegnede den som blændende og skikket til at forvirre; den lagde farlige Snarer for Menneskets naturlige Tilbøielighed til ogsaa selv at ville gjøre Noget til sin Frelse, og den lokkede ved hint skuffende Argument om «Abrahams Æt,» hvem Forjættelserne alene vare tilsagte. Naar nu samtidig Tilliden til Paulus's Person var svækket, kan det ikke undre os, at de galatiske Menigheder kom til det Punkt, paa hvilket vi finde dem, da Paulus skriver sit Brev til dem: ifærd med at opgive det paulinske Evangelium forat kaste sig i de judaistiske Vranglæreres Arme. At det nemlig virkelig var kommen saa langt med disse Menigheder, hvis Lemmer engang «løb saa godt» [1]), fremgaar klart af Brevet selv.

Dette tegner Billedet af Menigheder, der vistnok endnu ikke have gjort det afgjørende, skjæbnesvangre Fald ud af Sandheden, men som allerede ere komne i en glidende Bevægelse, der, hvis den ikke standses, nødvendigvis vil føre til dette Fald. De staa i Begreb med at «lade sig bringe bort fra» Evangeliet [2]), med at foretage en ny Omvendelse, men denne Gang en saadan, der vil føre dem fra Frihed til Trældom [3]). De give sig allerede af med Iagttagelse af den gammeltestamentlige Ceremoniallov [4]) og ere ikke langt fra at lade sig omskjære [5]). De have ladet sig standse i sit lovende Løb [6]), en Standsning saa voldsom og saa ufattelig for deres Apostel, at han ikke blot maa undre sig over den [7]), men neppe kan forklare sig den uden ved at antage Indflydelser af et hem-

[1]) Gal. 5, 7. [2]) 1, 6. [3]) 4, 9. [4]) 4, 10. [5]) 5, 2. 3. [6]) 5, 7. [7]) 1, 6.

melighedsfuldt Hexeri [1]). De havde gjort Begyndelsen med Aand; nu søgte de Fuldendelsen med Kjød [2]). Og hvorvel deres aandelige Fader endnu ikke har opgivet Haabet om dem [3]), kan han dog ikke skjule for sig selv, at der er Grund for ham til at nære den alvorligste Bekymring for, at hans hele Arbeide paa dem skal blive til ingen Nytte [4]).

Under disse Omstændigheder kan det ikke vække vor Forundring, at Apostelen maatte føle sig stærkt opfordret til at skride ind mod den truende Fare. Allerhelst havde han seet, at han havde kunnet rive sig løs fra sin Virksomhed i Efesus og ile til Galatien for ved sin personlige Nærværelse at understøtte sit Ords Virkning [5]); men da dette ikke lod sig gjøre uden en altfor betænkelig Afbrydelse af hans Gjerning i Lille-Asiens Kystland, bestemte han sig til at sende de truede Menigheder en Skrivelse. Denne tilkjendegiver sig selv som affattet «snart» efter hans anden Nærværelse i Galatien [6]). Ansættes denne til Aaret 55, tør vi som Tiden for Brevets Affattelse antage det følgende Aar, 56 eft. Chr.

Dette *Brev til Galaterne* falder, efter en eiendommelig udvidet Overskrift og Hilsen (1, 1—5) og den sædvanlige Indgang, som her ligeledes bærer et ganske særeget Præg (1, 6—10), i to Hoveddele, de samme, som vi overhovedet saa ofte finde i de paulinske Breve: en *lærende* (1, 11—5, 12) og en *formanende* (5, 13—6, 10). Brevet afsluttes med en sammenfattende *Epilog*, der løber ud i det vanlige Velsignelsesønske (6, 11—18). Indenfor den *lærende* Del fremtræde atter to større Underafdelinger, en *historisk* (1, 11—2, 14) og en *dogmatisk-polemisk* (2, 15—5, 12); i den første hævder Paulus sit Apostolats, i den anden sin Læres Sandhed.

Overskrift og Hilsen, 1, 1—5.

Idet Paulus gaar til Affattelsen af sit Brev med Hjertet fuldt af de Tanker, der havde fremkaldt hans Beslutning om at skrive det, sker det ganske naturligt, at disse Tanker skaffe sig et umiddelbart Udtryk allerede i dets første Linier,

[1]) 3, 1. [2]) 3, 3. [3]) 5, 10. [4]) 4, 11. [5]) 4, 20. [6]) 1, 6

der saaledes her, som i flere andre af Apostelens Skrivelser, komme til at anslaa de Toner, der siden klinge gjennem det hele Brev, og paa en Maade blive dettes Program. Allerede her hævder Paulus eftertrykkelig sit Apostelkalds Sandhed, og allerede her betoner han stærkt det, der er hans Læres Grundindhold, i Modsætning til Judaisternes Vranglære. Det Første sker i V. 1, det Andet i V. 4. Saaledes modtager denne Brevets allerførste Del her en eiendommelig Udvidelse i to af sine Bestanddele, nemlig i den egentlige Overskrift og i Hilsenen. At den omvendt er eiendommelig forkortet, og det atter paa en med Brevets hele Beskaffenhed ligesaa nær sammenhængende Maade, i sin tredie Bestanddel, den egentlige Adresse (V. 2), skulle vi nedenfor se. — Imod alle de Angreb, som Paulus's Apostolat havde været udsat for i de galatiske Menigheder, gjør han strax med fuld Frimodighed gjældende, at han *er* Apostel, og det saa, at hans Stilling som saadan ikke paa nogen Maade hidrører fra et menneskeligt Udspring, hverken saaledes, at den skulde hvile paa Menneskers Villie, hans egen eller andres, eller saaledes, at den skulde være kommen istand ved nogen menneskelig Kaldelse: den er hverken «*af* Mennesker» eller «*ved* noget Menneske;» Jesus Christus er det, ved hvem han er kaldet til Apostel, og dermed er hans Apostolat tillige stemplet som et saadant, der i sidste Grund skyldes Gud selv; thi i Guds Opdrag har Christus ligesaavel handlet her, idet han kaldte Paulus, som overhovedet i al sin Gjerning som Frelsemidler. Apostelens Modstandere bleve aldrig trætte af at fremhæve, at medens «de Tolv» vare kaldte af Herren i hans Jordlivs Dage, var dette gaaet til Ende uden at give Rum for nogen Kaldelse af Paulus. Og ganske vist er det væsentligt for en Apostel, at det er den personlige Herre Christus, der umiddelbart kalder ham; men med hvilken Ret vilde man begrændse Muligheden af en saadan personlig Kaldelse af Herren til Tiden før hans Død? Lever han da ikke fremdeles? er han ikke opstanden? har ikke Gud «opvakt ham fra Døde»? Men just som den Opstandne er det, Christus

har kaldet Paulus, — ligesaa personligt, ligesaa umiddelbart, som han kaldte de Tolv, og derfor ogsaa ligesaa virkeligt, ligesaa ubestridelig sandt. Saa er da Paulus en rettelig kaldet Herrens Apostel, og som saadan vender han sig, i fuld Frimodighed og med fuld Myndighed, til de galatiske Menigheder. Men idet han gjør dette, skulle de vide, at han ikke er alene om at misbillige deres Forhold i den Grad, som det følgende Brev bærer Vidnesbyrd om. «Alle de Brødre, som ere hos ham,» hele hans Kreds af Medarbeidere og Reisefæller, dele hans Opfatning af Menighedernes Tilstand og hans Dom over deres Svaghed; det skulle de vide, forat de ikke mod hans strænge Ord skulle søge Dækning bag den Tanke, at det kun er ham, Paulus, der er saa stræng, eller at det er nogen personlig Krænkelse hos ham, der lægger Revselsen paa hans Læbe. Forsaavidt kunne og skulle de betragte dette Brev som en Skrivelse ikke blot fra ham personlig, men fra hele hans Kreds [1]). Disse galatiske Menigheder, der befandt sig i en saa farlig Stilling, ønsker han Naade og Fred fra Gud og den Herres Jesus Christus, — den Naade, der alene formaar at bringe dem tilbage til Sandheden og befæste dem i den, og den Fred, som er Fornemmelsen af, at man staar i et sandt Samfund med Sandhedens Gud. Et saadant Samfund med Gud er jo muliggjort ved den Christi Selvhengivelse, der er Summen af hele Apostelens Evangelieforkyndelse. Thi ved den er Frelsen i Sandhed istandbragt og fuldt færdig; maatte dog Læserne ikke lade sig forlokke til at tvivle derpaa eller til at mene, at denne Frelse trænger nogen Udfyldning eller Supplering fra Menneskets Side, ved dets Opfyldelse af Loven eller andre Præstationer! Maatte de imod sine Forføreres falske Lære altid holde fast ved, hvad deres Apostel har lært dem: at Christus efter sin himmelske Faders Villie «har givet sig selv for deres Synder forat tage dem ud af den nærværende onde Verden,» og at denne hans Selvhengivelse udelukker baade Nødvendigheden og Mulig-

[1]) Se om dette Forhold ovenfor S. 166 flg. Anm.

heden af, at Mennesket paa sin Side skulde gjøre Noget for sin Frelse! — Saaledes har Apostelen allerede her i Korthed fremstillet de to Hovedtanker, der udgjøre Indholdet af hans Udvikling i Brevets lærende Del. Men ved Siden af den Udvidelse, som Brevets Overskrift og Hilsen paa denne Maade har modtaget, fremtræder nu den store Knaphed, der raader i den egentlige Adresse, i et saa meget mere afstikkende Lys· Medens Paulus ellers i sine Breve pleier at nævne sine Læsere med de Christnes Hædersnavne, idet han tiltaler dem som Guds Hellige, Elskte, Kaldte o. desl., skriver han her kun: «til Galatiens Menigheder.» Sandheden tro tør han ikke her anvende hine Navne, der betegne de Christne efter deres Stilling til Gud. Thi han er jo «raadvild» angaaende de galatiske Menigheder og tør ikke forudsætte om dem, at de i det Øieblik, da hans Skrivelse naar dem, endnu staa i Naadens Stand.

For denne hans Ængstelse for Læserne er det da ogsaa et Udtryk, at han nu i Brevets Indgang ikke tør aabne sin Mund til den Lovprisning af Gud for hans Naade mod dem eller til den taknemlige Anerkjendelse af deres Christenstand, som ellers regelmæssig er det Første, Apostelen udtaler i sine Breve. Det er ikke med Glædens Tak, han her griber Pennen, men med en Følelse af smertelig Forundring over, hvad der er kommet ham for Øre om Tilstanden i de galatiske Menigheder. Saa snart efter hans Nærværelse iblandt dem er dens Virkning forbi, — saa snart efter for anden Gang at have hørt Evangeliet fra hans Mund ere de ifærd med at lade sig bringe bort fra den Gud, som gjennem ham har kaldt dem ved i dette Evangelium at holde frem for dem Christi Frelsernaade! Og hvad er det vel, som de saaledes lade sig bringe hen til istedetfor det Evangelium, som de staa i Begreb med at vende sig bort fra? I Sandhed et Evangelium af ganske andet Slags end dette! Et Lovens Evangelium! Men just derfor er denne nye Lære ikke noget «andet» Evangelium, ikke noget «Evangelium No. 2»; de maa ikke indbilde sig, at disse to Slags Lærdomme, Aposte- Indgang, 1, 6—10.

lens og hans Modstanderes, staa fredeligt ved hinandens Side som to jævngode Evangelier! Der er kun *eet* Evangelium i Himmel og paa Jord; enhver Lære, der strider imod dette ene, er saa langt fra at være noget «Evangelium No. 2», at den meget mere, just som en Lære af andet Slags, er det ene, sande Evangeliums uforligeligste Modsætning. Maatte de dog faa Øiet opladt for det sande Væsen hos sine nye Lærere! maatte de se og forstaa, at disse, langt fra at bringe dem et virkeligt Evangelium, der skulde kunne staa udfyldende og supplerende ved Siden af deres Apostels, kun forvirre dem og ligefrem lægge an paa at kuldkaste det Evangelium, som de hykkelsk give sig Skin af at ville forbedre og fuldstændiggjøre! Her gjælder et bestemt Enten — Eller. Thi Sandheden er kun een. Og just derfor tør Apostelen atter her to Gange gjentage den høitidelige Forbandelse, som han allerede ved sin anden Nærværelse i Galatien har udtalt over hver den, som bringer en Lære, der strider imod det Evangelium, som han har forkyndt for Læserne, og som de have modtaget, — var det end ham selv eller en Engel fra Himmelen. Den samme Apostel, der med Guds Sanktion og Velbehag forkynder Evangeliet, han er hjemfalden Guds straffende og fortærende Retfærdighed i samme Øieblik hvori han optræder med nogetsomhelst andet Budskab end netop dette ene; ja selv om det kunde tænkes, at en hellig Guds Engel vilde optræde med en saadan Forkyndelse, da vil ogsaa han med Rette rammes af samme Dom. Thi her beror Alt paa, *hvad* der forkyndes, ikke paa, *hvem* der forkynder det. Læserne ville maaske forundre sig eller stødes ved denne uforbeholdne Udtalelse af Apostelen og finde den overdreven og hensynsløs? De ville maaske i den savne det rette Maadehold og den rette Agtelse for de Lærere, hvem den rammer? Men Apostelen er overhovedet meget langt fra, her, hvor det gjælder Guds egen Sandhed, at tage Hensyn til Mennesker. Ogsaa han har nok kjendt en Tid, hvori han stedse først og fremst var betænkt paa at vinde Mennesker og vogte sig for enhver Optræden, der kunde

støde disse for Hovedet, — nemlig saalænge han endnu var en Vantro, i Tiden før sin Omvendelse. Men nu staar han ikke saaledes. Ikke Mennesker men Gud er det nu, han søger at vinde; ikke Mennesker er det, til hvis Bifald han beiler. Stod det endnu saaledes til med ham, da var han dermed stemplet som den, der ikke kunde være en Christi Tjener; *da* havde hans Modstandere Ret! Men just fordi det er Herren, han nu tjener, er det ham en ligegyldig Sag, hvorledes han betragtes og bedømmes af Mennesker; derfor kan Hensynet til dem aldrig lukke hans Mund eller hindre ham fra at udtale sig som her skeet.

Historisk Del, 1, 11-2, 14.

Den Tanke, som allerede fik sit vægtige Udtryk i Brevets Overskrift, og som laa til Grund for den store Frimodighed, hvormed Apostelen i Indgangen udtalte sig mod sine Modstandere i de galatiske Menigheder: at *han er en sand Herrens Apostel* ligesaa fuldt som Nogen af «de Tolv», denne Tanke faar nu sin indgaaende Behandling i den Del af Brevet, som begynder ved 1, 11. Vi have kaldt denne Del «den historiske,» fordi det Bevis, den bringer for Paulus's Apostolats Sandhed, helt igjennem er et historisk. Efter først i 1, 11 og 12 at have sammenfattet denne Tanke i en Form, der fremstiller disse Vers som Thema for den følgende Udvikling, gjennemgaar nemlig Apostelen en Række Kjendsgjerninger af sit Liv, Kjendsgjerninger, der dels egne sig til at vise og bevise Sandheden af hans umiddelbare Kaldelse af Herren, dels ogsaa vare forvrængte eller mistydede af hans Modstandere for derved at bringes til at bevise det Modsatte. Først fremhæver han, hvorledes allerede selve hans jødiske Fortid havde været af den Beskaffenhed, at det gjennemgribende Omslag i hans hele personlige Liv og Stilling, der indtraadte med hans Antagelse af Troen paa Christus, vilde være absolut utænkeligt og ubegribeligt, hvis det ikke skyldtes en umiddelbar Indgriben af Herrens kaldende Naade (1, 13. 14). Derefter paaviser han, hvorledes enhver Tanke paa, at han skulde have sit Evangelium paa Andenhaand eller være en Discipel af Mennesker, er aldeles udelukket allerede ved den

Maade, hvorpaa han anvendte den nærmeste Tid efter hans Antagelse af Troen, altsaa netop den Tid, hvori hans Afhængighed af Mennesker maatte være fremtraadt, om den overhovedet havde fundet Sted (1, 15—20). Derpaa godtgjør han, hvorledes han var bleven anerkjendt ikke blot af Modermenigheden og de øvrige judæiske Menigheder men ogsaa af «de Tolv» selv i disses mest fremragende Repræsentanter, ja hvorledes hin Reise til Jerusalem, af hvilken hans Modstandere havde gjort saameget Væsen, langtfra at bero paa eller være Udtryk for, at han skulde indtage en i Forhold til de øvrige Apostle underordnet Stilling, tvertimod just havde bragt ham den mest uforbeholdne Anerkjendelse af disse som deres Jævnbyrdige, saaat just ved den Leilighed endogsaa den apostoliske Arbeidsmark udtrykkelig var bleven delt mellem dem og ham (1, 21—2, 10). Endelig belyser han 'sin skarpe Optræden mod Petrus i Antiokia, der ogsaa havde erfaret en for ham saa ugunstig Udlæggelse blandt hans Uvenner, og viser, at naar han her optraadte saaledes mod sin apostoliske Broder, da var dette begrundet i Kjærlighedens Forpligtelse baade ligeoverfor denne selv og ligeoverfor Menigheden, saaat der ikke med Føie herfra kunde reises nogen Anklage mod ham for Tilsidesættelse af den skyldige Agtelse for den Første blandt Apostlene, medens omvendt just denne hans Optræden vidner om, at han følte sig som Petrus's Jævnbyrdige, der her havde ikke blot Broderens Forpligtelse men ogsaa hans Ret (2, 11—14).

a. 1, 11. 12. Selvfølgelig havde Paulus allerede før og for længe siden givet de galatiske Menigheder tilkjende, hvad han her siger om sit Evangelium. Men de havde glemt det eller stode i Fare for at glemme det; derfor er det bleven nødvendigt for Apostelen at gjentage for dem hvad han allerede havde sagt dem under sin første Nærværelse i Galatien. Hans Evangelium er ikke noget menneskeligt, det er denne Sandhed, han saaledes paany maa lægge dem paa Sinde; det forholder sig ikke saa med det Evangelium, han forkynder, som naar En fra sig selv eller fra en anden menneskelig

Kilde har en Forkyndelse, som derfor heller ikke kan fremtræde med noget Krav paa høiere Autoritet eller større Tiltro end den, der tilkommer det menneskelige Ord, den menneskelige Lære. Thi heller ikke Paulus har, ligesaalidt som de Tolv, modtaget eller lært sit Evangelium af noget Menneske. Herren selv er det, som har aabenbaret ham det. Thi idet Herren har vist sig for ham som den Opstandne og Levende, har han dermed ikke blot givet Apostelen den mest utvivlsomme Sikkerhed for Sandheden af Evangeliet i dette Stykke, at Jesus Christus er opstanden fra de Døde; men han har i og med Bevisningen af denne fundamentale Artikels Sandhed tillige aabenbaret ham Sandheden af de Christnes Tro overhovedet, af det hele Evangelium i dets fulde Omfang. Thi dette staar og falder i sin Helhed med Herrens Opstandelse. Saaledes kan Paulus med fuldeste Ret sige, at derved, at Christus personlig aabenbarede sig for ham som den Opstandne, aabenbarede han ham Evangeliet, saaat Paulus nu har dette ligesaa umiddelbart fra Herren som Nogen blandt dem, der i Christi Kjøds Dage havde hørt det af hans egen Mund. Saa er det da denne Stilling til Evangeliet og til Herren han hævder sig, og hvis Sandhed han i det Følgende trøster sig til at bevise.

Allerede Apostelens Fortid, Tiden før hans Omvendelse, b.
maatte kunne vise enhver Uhildet, at Herren selv her havde 1, 13. 14.
grebet umiddelbart ind med sin kaldende Naade. Thi Apostelens Stilling dengang var en saadan, at intet Andet eller Mindre end en saadan umiddelbar Indgriben af Herren selv vilde have forslaaet til at hidføre den totale Forandring i denne Stilling, som nu laa for Alles Øine. Saulus's hele personlige Livsstandpunkt var af den Natur, at ingen Anden end Herren selv kunde faa gjort ham til en Paulus. Apostelen tør her beraabe sig paa Læsernes eget Kjendskab til disse Ting. De vide jo, hvorledes det havde været med hans Vandel fordum, da han endnu befandt sig i den exklusive, farisæiske Jødedom, hvori han var opvoxet og opdraget. Baade negativt og positivt havde han her indtaget et Stand-

punkt, der laa langt ud over det Sædvanlige: hans uforsonlige Modsætning til enhver anden Religion end Jødedommen selv viste sig noksom i den fanatiske Iver, hvormed han havde forfulgt Guds Menighed til Døden, og hans begeistrede Tilslutning til den jødiske Tro fremtraadte tilfulde i den zelotiske Iver, hvormed han, endog fremfor Mængden af hans Samtidige, omfattede den farisæiske Lære, der var som en Kvintessents af den orthodoxe Jødedom. Og en saadan indtil Sværmeri begeistret Tilhænger af denne mest exklusive af alle Religioner skulde en blot og bar menneskelig Paavirkning have formaaet at forvandle saa gjennemgribende, at han med ligesaa glødende Iver antog den Tro, som han dengang hadede og forfulgte indtil Døden? Den mest yderligtgaaende blandt Fanatikernes Sekt skulde en blot og bar menneskelig Overtalelse og Undervisning have formaaet at gjøre til det offervilligste Redskab for den samme Lære, i hvilken han før havde seet det strafværdigste Frafald fra Israels Gud? I Sandhed, den, der skulde tænke saaledes, maatte have lidet Skjøn paa den uforligelige Modsætning, som her fandt Sted mellem det Gamle og det Nye!

c. Men skulde Paulus alligevel, trods alt dette, være en
1, 15-20. Discipel af Mennesker og ikke kaldet umiddelbart af Herren, saa maatte dog dette Forhold være fremtraadt i den Tid, der fulgte efter hint epokegjørende Omslag i hans personlige Stilling. Der maatte dog her foreligge Kjendsgjerninger, som vidnede, at Paulus efter hin Begivenhed ved Damaskus's Port havde søgt Undervisning eller Veiledning hos andre Mennesker, først og fremst naturligvis hos selve «de Tolv». Men hvorledes forholder det sig nu i Virkeligheden i denne Henseende? Det er saa langt fra, at en saadan Antagelse finder den ringeste Støtte i Apostelens Historie i den efter hans Omvendelse nærmest følgende Tid, at denne tvertimod just viser det Modsatte, just beviser hans fuldstændige Uafhængighed af andre Mennesker og specielt af dem, der vare kaldte til Apostle før ham. Da Gud i sin Naade havde aabenbaret sin Søn i Apostelens Hjerte og dermed havde

virkeliggjort paa ham den Kaldelse, hvortil han havde udseet og udkaaret ham allerede fra hans Moders Liv af, da tog Paulus strax sin Stilling med Klarhed og Bestemthed. Han henvendte sig ikke til noget Menneske for hos ham at søge Oplysning eller Undervisning; han drog ikke op til Jerusalem til de Tolv. Tvertimod var det allerførste Skridt, han foretog sig, dette, at han søgte Ensomhed, for under Bøn og Meditation at vinde Klarhed over de store Ting, der vare skede med ham, og for at forberede sig til den Gjerning, hvortil han allerede vidste sig kaldet, ved at sænke sig ned i Betragtning og Overveielse af det Evangelium, hvis Sandhed nu stod urokkelig fast for ham. Han veg bort til det ensomme Arabien[1]); her, hvor Evangeliets Lys endnu ikke havde skinnet, skulde dog vel Ingen mistænke ham for at have søgt eller fundet christelig Undervisning! Fra Arabiens Ensomhed vendte han saa tilbage til Damaskus, hvor han allerede nu strax optraadte som Evangeliets Forkynder og saaledes i Virkeligheden allerede overtog sin apostoliske Gjerning.[2]) Tyder dette hen paa, at han fandt det nødvendigt for sig at indhente Anvisning fra andre Mennesker eller at bygge sin Virksomhed paa deres Lærdom? Hele tre Aar gik hen, førend han efter sin Omvendelse drog op til Jerusalem, og naar han nu foretog denne Reise, da skede det ikke forat lade sig undervise af Apostlene, men kun fordi han, som naturligt var, ønskede at gjøre personligt Bekjendtskab med Petrus, i hvem han nu saa en Broder og Kollega. Med ham omgikkes han ved denne Leilighed i 15 Dage, — et Tidsrum, hvis Korthed allerede udelukker Muligheden af, at han skulde have ladet sin Medapostel undervise sig i Evangeliet. Men nogen anden af Apostlene, i hvem han skulde have fundet en Lærer, saa han ved denne Anledning

[1]) Herved sigter Paulus sandsynligvis til det i SO. for Damaskus liggende Bjerglandskab *Hauran*. Ved Navnet «Arabien» betegnedes i Oldtiden ikke blot den store Halvø mellem det Røde Hav og den Persiske Bugt, der nu kaldes saa, men tillige de nordenfor denne liggende Egne mellem Jordan i V. og Ørkenen i Ø. [2]) Se Ap. Gj. 9, 20—22.

ikke, undtagen Jakobus den Yngre, Herrens Broder, Forstanderen for Menigheden i Jerusalem; de øvrige vare fraværende fra Staden. Hvor bliver der saa Plads for noget Discipelforhold af ham ligeoverfor de andre Apostle? Og at han her taler Sandhed, det ved den Gud, som ved Alt.

d. 1, 21-2, 10. Saaledes kan Apostelen imod sine Fienders Angreb paa hans Apostelkalds Sandhed beraabe sig ligesaavel paa Tiden før som paa Tiden efter sin Omvendelse. Hin viser, at han maa være bleven kaldet af Herren selv; denne godtgjør, at han ikke har ladet sig undervise af Mennesker. Og naar hans Modstandere paastode, at han aldrig havde opnaaet Anerkjendelse som Apostel hverken hos Modermenigheden eller hos «de Tolv», da var dette en ligesaa aabenbar Usandhed som deres Benægtelse af, at han var kaldet umiddelbart 1, 21-24. af Herren. Thi da han, forjaget fra Jerusalem[1]) ligesom før fra Damaskus[2]) ved Jødernes Efterstræbelser, havde begivet sig op til Syrien og Cilicien, for her at virke for Evangeliet, da havde han taget med sig den gladeste Anerkjendelse fra Menighederne i Judæa, uagtet disse endnu ikke personlig kjendte ham, saaat han altsaa ikke ligeoverfor disse havde kunnet anvende noget overtalende eller vindende Kunstgreb, og uagtet de vare fuldt vidende om hans Fortid, at han engang havde været deres grummeste Dødsfiende. Disse judæiske Menigheder, til hvilke hans Bagvadskere nu — og det med Rette — henviste som til de Kredse, i hvilke der fandtes det nøiagtigste Kjendskab til alle disse Ting, havde prist Gud for ham, idet de allerede nu saa og erkjendte, at han var Herrens udvalgte og kaldte Redskab. Stemmer dette med, at der her i Judæa og Jerusalem skulde raade 2, 1-10. Kulde og Mistanke ligeoverfor ham? — Saa kommer han da til den Reise op til Jerusalem, paa hvilken hans Fiender lagde saa megen Vægt, og i hvilken de mente at have Beviset for hans ringe Stilling i Forhold til «de Tolv». Allerede dette, at han dengang reiste derop, mente de at kunne

[1]) Ap. Gj. 9, 29. 30. [2]) Ap. Gj. 9, 23—25.

tyde som et Udtryk for hans egen Anerkjendelse af, at han var disse underordnet; og hvad der havde tildraget sig under dette hans Ophold i Jerusalem, havde ligeledes været Gjenstand for hadefuld og løgnagtig Forklaring. Derfor nødes Apostelen til her at gaa nærmere ind paa Sagen forat vise, at hans Reise i sig selv intetsomhelst Bevis indeholder *mod* hans Apostelstilling, og at Begivenhederne ved dette hans Samvær med de øvrige Apostle just afgive det bedste Bevis *for* denne. Fjorten Aar vare gaaede hen siden hans Omvendelse[1]), da han foretog denne Reise, — et langt Tidsrum, i hvilket han allerede havde været fuldt virksom i sin apostoliske Gjerning og endogsaa havde foretaget den første af sine store Missionsreiser (mellem Aarene 45 og 49 eft. Chr.) Ligesom nu allerede denne Omstændighed synes at maatte vidne for, at han ikke skulde være bleven bevæget til denne Reise ved nogen Fornemmelse af sin egen Udygtighed eller Mangel paa Ret og Myndighed til at løse det Spørgsmaal, som dengang var bleven reist i Antiokia angaaende de Hedningechristnes Omskjærelse[2]), saaledes tyder vel ogsaa den Maade, hvorpaa Paulus drog derop, ingenlunde hen paa nogen Indrømmelse af, at han her kom som den, der skulde forsvare sig eller pligtede at indhente sine Overordnedes Anvisninger. Thi han tog sin Medarbeider Titus med sig, en født Græker og uomskaaren. Heri udtalte sig ikke blot hans freidige Overbevisning om, at hint Spørgsmaal maatte bevares i Overensstemmelse med hans, Paulus's, stadige Lære, men ogsaa hans faste Forsæt at ville opretholde denne Anskuelse mod en hvilkensomhelst Modstand, fra hvilken Kant denne saa end maatte komme. Den uomskaarne Titus's Nærværelse i Paulus's umiddelbare Nærhed var en Realerklæring af Apostelen, der vidnede om alt Andet end Mangel paa apostolisk Frimodighed. Men heller ikke den Omstændighed, at han overhovedet drog op til Jerusalem

---

[1]) Paulus's Omvendelse maa med størst Sandsynlighed ansættes til Aaret 37 eft. Chr.; denne Reise falder altsaa i Aaret 51. [2]) Se Ap. Gj. 15, 1 flg.

ved denne Leilighed, kunde paa nogen Maade udlægges til hans Ugunst. Det var nemlig ikke efter eget Ønske, han foretog Reisen, som om han ikke for sin Part skulde være fuldkommen sikker i sin Sag men trænge Raad og Veiledning af Andre, var det end «de Tolv»; det var heller ikke den antiokenske Menigheds Opfordring [1]), som bestemte ham til at reise. Denne var vistnok hans Reises Anledning; men den bestemmende Grund for ham laa i en Aabenbaring, som han havde modtaget af Christus, og hvori han fik denne sin Herres Befaling til at reise. Men en Reise under disse Omstændigheder vil dog vel ikke agtes for en Apostel uværdig eller stridende mod hans Stilling? Da han var kommen op til Jerusalem, havde han ikke ladet sig nøie med at deltage i den større Forsamling, i hvilken Apostlene og de Ældste havde drøftet Spørgsmaalet om Hedningernes Omskjærelse [2]); men han havde desuden begjæret en Separat-Konferents med «de Tolv» for at faa Anledning til, af disse at erhverve en afgjørende Udtalelse angaaende hans apostoliske Virksomhed, saaledes som han til den Stund havde øvet den. Han forudsaa jo nok, at den Tid vilde komme, da det kunde være af Betydning for hans Virksomhed at være i Besiddelse af en saadan Erklæring fra sine apostoliske Kolleger. Og hvilket Svar fik han nu af «de Tolv» paa det Spørgsmaal, som han saaledes forelagde dem, om han vel «løb eller havde løbet forgjæves»? Det bedste, han kunde ønske sig: ikke engang Titus, den uomskaarne Græker, der dog befandt sig i hans, Apostelens, umiddelbare Kreds, blev tvungen til at lade sig omskjære! Men hvad Andet udtalte sig vel heri, end at «de Tolv», da de udtrykkelig opfordredes til at give sin Mening tilkjende om Paulus's hidtidige Lære og hele Virksomhed, udtrykkelig bekjendte sig til den? Havde de et Øieblik anseet Hedningernes Omskjærelse for nødvendig eller endog blot tilraadelig, da havde de hermed stillet sig i Opposition til Paulus's hele apostoliske Virken; thi *han* havde jo i alle

[1]) P. anf. St. V. 2. [2]) Ap. Gj. 15, 6 flg.

disse fjorten Aar lært, at Omskjærelsen ingen Betydning har for Spørgsmaalet om Frelsen i Christus; men da havde de ogsaa først og fremst maattet kræve Omskjærelsen anvendt i Paulus's egen Kreds, altsaa paa Titus. Saaledes var da Alt i bedste Orden mellem Paulus og «de Tolv». Ganske vist var der bleven reist voldsom Opposition mod Apostelens Lære og hele Virksomhed ogsaa ved denne Leilighed, men vel at mærke fra en ganske anden Kant, nemlig fra hine Lovtrælle, som allerede dengang havde sneget sig ind i Menigheden uden i Sandhed at høre den til, og som falskelig prydede sig med Brodernavnet. Disse Aandsfrænder af dem, der nu søgte at forføre de galatiske Menigheder, var det, som havde vakt Spørgsmaalet i Antiokia[1]); de Samme eller deres Ligesindede søgte nu ogsaa at gjøre Forvirring her i Jerusalem[2]). Men ligeoverfor disse, hvis Hensigt kun var den at røve Menigheden dens Frihed i Christus, havde Apostelen end ikke et Øieblik udvist Eftergivenhed, men imod dem med Styrke opretholdt de Christnes Frihed fra Lov og Omskjærelse. Det gjaldt jo her at værne om det sande Evangelium for Menighederne; alle Menigheders Sag havde Paulus dengang kjæmpet for, ogsaa Galaternes, de, som nu vare saa redebonne til at kaste sin Friheds dyrt kjøbte Skat fra sig! Men medens saaledes her Alt var Kamp og maatte være Kamp, saasandt det rene Evangelium skulde opretholdes, saa var derimod Paulus's Forhold et ganske andet ligeoverfor hans apostoliske Kolleger. Og siden han godt ved, hvor lidet han for sin Person gjælder i de galatiske Vranglæreres Øine, saa vil han da saamegetmere fremhæve, hvorledes «de Tolv» stillede sig til ham, de, som ere anseede og gjælde for at være Noget. Selv kan han rigtignok ikke erkjende dem for Andet eller Mere end sine Ligemænd. Thi hvad var vel Grunden til den større Anseelse, hvori de stode fremfor ham? Den kunde jo ikke grunde sig paa, at Guds Ord var dem betroet; thi den samme Skat var anbetroet

[1]) Ap. Gj. 15, 1. [2]) Smstds. V. 5.

ogsaa ham; heller ikke paa, at de vare personlig kaldte til Apostolatet af Herren selv; thi den samme Kaldelse havde ogsaa han modtaget. Nei, hvad de havde forud for ham var alene dette, at de havde modtaget Apostelkaldet i en fra ham forskjellig ydre Form, idet de nemlig vare kaldte af Herren i hans Kjøds Dage; heri laa deres eneste Fortrin fremfor Paulus. Men da kunde han jo umulig indrømme dem nogen Forrang. Havde han gjort dette, da havde han dermed taget Hensyn til noget rent Udvortes og ganske Uvæsentligt ved deres Stilling; men det kan og vil han ikke gjøre, ligesaalidt som Gud selv gjør det, thi Gud anser ikke et Menneskes Person. Dog — hermed være det nu som det vil; det er disse høit Anseedes Forhold til ham, som har været gjort til Gjenstand for falske Fremstillinger, og derfor vil han berette, hvorledes de virkelig stillede sig til ham. Det er da Sagens virkelige Sammenhæng, at disse Anseede ved denne Leilighed Intet havde at bemærke ved hans Lære eller Virksomhed; Intet fandt de at berigtige, ingen Tilføielse fandt de at burde gjøre. Tvertimod kom de til den bestemte Erkjendelse, at Paulus af Herren havde faaet ligesaafuldt Kald og Udrustning for den apostoliske Gjerning blandt Hedningerne som Petrus selv for Virksomheden blandt Israel, og denne deres Erkjendelse fik sit Udtryk deri, at de tre allermest anseede Repræsentanter for «de Tolvs» Apostolat udtrykkelig anerkjendte Paulus som sin jævnbyrdige Kollega, saaat den hele store apostoliske Arbeidsmark endogsaa blev fordelt mellem ham og dem: han skulde gaa til Hedningerne, de til Israel. Kun een Forpligtelse blev paalagt ham: at han skulde tænke paa de fattige jødiske Christne, — en Forpligtelse, som han ogsaa tør vidne om sig selv at han med Flid har stræbt at fyldestgjøre.[1]) — Saaledes hænger det sammen med denne Paulus's saa meget omtalte Reise til Jerusalem, saaledes med de Forhandlinger, som ved denne Leilighed

[1]) Smlgn. Ap. Gj. 11, 30. 1 Kor. 16, 1—4. 2 Kor. Kap. 8 og 9. Rom. 15, 25 flg.

fandt Sted mellem ham og «de Tolv». Hvad var der da enten i Reisen selv eller i disse Forhandlinger, der vidnede mod hans Apostelkalds Sandhed og hans Apostelgjernings Ret? Kunde han ikke megetmere med fuld Grund just beraabe sig paa disse Ting, som hans Modstandere mene at kunne angribe ham med?

Hvad der bevæger Paulus til, som det sidste Stykke af denne sin historiske Bevisførelse for sit Apostolats Sandhed, at fremhæve sin her fortalte Konflikt med Petrus i Antiokia, er, som allerede antydet, noget Dobbelt. Dels vil han fjerne de Misforstaaelser og Mistydninger af denne Begivenhed, som havde gjort sig gjældende til hans Ugunst; dels vil han anvende ogsaa den som et Bevismiddel for sin fulde Jævnbyrdighed med den høit anseede Petrus selv. Saaledes vil han atter her ikke blot vriste Fiendernes Vaaben ud af deres Haand men endog vende det mod dem selv. Det er da en Kjendsgjerning, med hvilken det har sin fuldkomne Rigtighed, at han engang fandt sig foranlediget til en aaben og uforbeholden Optræden mod Petrus. Men hans Grund hertil var denne, at hans Medapostels Færd her i Antiokia havde vakt almindelig Misbilligelse, saaat han stod for Menighedens Øine som en allerede Domfældt. Peters Uret var indlysende for Alle og Enhver, den laa jo klart for Dagen allerede ved en Sammenligning mellem hans egen tidligere Praxis og hans senere. Men just derfor var det ingen Anmasselse eller Mangel paa Hensynsfuldhed ligeoverfor den høit anseede Apostel, naar Paulus her optraadte som han gjorde. Havde Peters Færd i mindste Maade været *tvivlsom,* da havde man med større Skin af Ret kunnet forlange af Paulus, at han skulde være optraadt mod ham paa en anden Maade. Men saa var ikke Tilfældet; hans Færd charakteriserede sig selv tilstrækkeligt; i Alles Øine var han allerede domfældt, og Forargelsen var offentlig og almindelig. Under disse Omstændigheder var Paulus's skarpe Optræden en simpel Skyldighed ligeoverfor Sandheden, som det atter her gjaldt at værne om, var det end mod en Medapostel; ligeoverfor Menigheden, fra hvem e. 2, 11-14.

det gjaldt at fjerne den store Forargelse; ligeoverfor Petrus selv, som ikke Broderkjærligheden kunde taale forblev i Hykleriets Synd. Thi Hykleri er just det rette Navn, hvormed Peters Færd ved denne Anledning maa betegnes. Han vidste jo selv saa godt, at i Christus er Skillevæggen mellem Jøde og Hedning nedbrudt, saaat nu Intet er til Hinder for en fuld broderlig Omgang mellem de Troende af jødisk og af hedensk Byrd; Petrus havde vist, at han forstod og erkjendte dette, baade ved tidligere Leiligheder[1]) og netop nu her i Antiokia. Men mod denne hans bedre Viden stod nu hans personlige Opførsel i skarp Strid, idet han, af Menneskefrygt og Bekymring for at miste sit Ry for Orthodoxi, havde uddraget sig fra den Omgang med de antiokenske Hedningechristne, som han en Tidlang havde pleiet. Saasandt det nu er Hykleri, at give sig Udseende af at nære Anskuelser, som man ikke nærer i sit Hjerte, saasandt var Petrus her en Hykler. Og som venteligt kunde være, smittede hans Exempel, saaat endog Barnabas, Paulus's mangeaarige Medarbeider, blev revet med af dette hykkelske Væsen, medens naturligvis Smerte og Forvirring raadede blandt Antiokias Hedningechristne, der paa denne Maade saa sig udelukkede fra broderlig Omgang med dem, der vare dem de Kjæreste og mest Hædrede. Saaledes stod Sagerne, da Paulus bestemte sig til at træde op imod sin Medapostel. Og nu tør han da trøstig overlade det til enhver Uhildets Dom, om han herved forsyndede sig imod Petrus eller tilsidesatte den skyldige Agtelse for ham. Eller havde *det* været Agtelse for Medapostelen, at lade ham gaa der med Alles Dom paa sit Hoved? Og naar han besluttede sig til at træde op imod ham i Alles Paahør — kanske ved en gudstjenstlig Forsamling af den hele Menighed —, da var det fordi Forargelsen havde været en offentlig; Lægemidlet maatte jo række ligesaa vidt som Sygdommen. Men hvad han havde udtalt ved denne Leilighed, var kun et eneste Spørgsmaal, der foreholdt Pe-

[1]) Ap. Gj. 11, 1—18.

trus det dybt Inkonsekvente og Selvmodsigende i hans Færd, idet Paulus havde spurgt ham, hvorledes det dog kunde rime sig sammen, at han — Petrus — paa den ene Side selv havde vist her i Antiokia, at han ikke agtede sig bunden ved de snævre jødiske Livsformer med deres Exklusivisme ligeoverfor Ikke-Jøder, og nu paa den anden Side ved at trække sig tilbage fra de Hedningechristne gjorde Sit for at tvinge disse til at antage Jødedommens Eiendommeligheder? Thi Petrus kunde jo ikke skjule for sig selv, at de Christne af hedensk Byrd, der overhovedet vare tilbøielige til at mene sig overseede af de jødiske Brødre, maatte lægge saa stor Vægt paa den broderlige Anerkjendelse fra hans, den anseede Apostels, Side, at de hellere end at se sig udelukkede fra Samfund med ham vilde fjerne det, der her stod skillende i Veien, og antage Omskjærelsen. Saa var da dette den dybe Inkonsekventse i Peters Holdning, at han paa den ene Side havde lagt og ogsaa her lagde for Dagen, at han ansaa Omskjærelsen for overflødig og betydningsløs, og paa den anden Side tvang de Hedningechristne til at lade sig omskjære! — Disse Hensyn var det, som havde foranlediget Paulus til hin Optræden mod den mest Anseede af Apostlene, for hvilken han havde maattet høre saa ilde, og saadan havde hans Optræden selv været. Fortjente han nu her Daddel? Eller var ikke meget mere Alt, hvad han havde gjort, en simpel broderlig Skyldighed men dermed rigtignok ogsaa Udtryk for hans Bevidsthed om fuld broderlig Jævnbyrdighed med ham, mod hvem han havde maattet udtale det dadlende Ord?

Saaledes har Apostelen i denne Brevets første Hoveddel paa historisk Vei forsvaret sit Apostolats Sandhed, sin Uafhængighed af Mennesker og sin Jævnbyrdighed med «de Tolv». Hermed er ikke blot den mest træffende Afvisning givet af de Angreb paa denne hans Stilling, der havde begyndt at forvirre de galatiske Christne; men disse Sidstnævnte tør ogsaa haabes at være blevne stemte til at høre paa den alvorsfulde Tale, som Apostelen i den følgende Del

af sin Skrivelse henvender til dem. Det er som Apostel, han taler; som saadan har han Ret til at kræve at blive hørt.

Dogmatisk-polemisk Del, 2, 15-5, 12.

Fra Forsvaret for sin personlige Stilling gaar Paulus i denne Del af Brevet over til Forsvaret for sin *Lære*. Imod det af ham forkyndte Evangelium, hvorefter Mennesket vinder Retfærdighed for Gud kun ved troende at gribe den af Gud i Christus stiftede Forsoning, uden nogen Medvirken af Lovgjerninger eller overhovedet af nogen Præstation fra dets Side, havde de judaistiske Vranglærere i Galatien stillet den Paastand, at Omskjærelse og Lovopfyldelse fremdeles vare nødvendige ogsaa for den Christne, fordi Ingen ellers kunde tilhøre den «Abrahams Æt», hvem Forjættelserne alene vare tilsagte, hvorfor da ogsaa de Christne af hedensk Herkomst maatte lade sig omskjære og iagttage den mosaiske Lov i dens hele Omfang. Ved denne Lære vare ikke blot Lov og Evangelium blandede sammen, men Evangeliet i Virkeligheden aldeles kuldkastet og tilintetgjort. Thi Christus som Frelser taaler Intet ved Siden af sig, der skulde supplere eller fuldstændiggjøre hans Frelserverk; enten er han Alt, eller han bliver Intet. Heller ikke i Spørgsmaalet om Frelsen kan Nogen «tjene to Herrer». Derfor maatte det for Paulus være Hovedsagen fremfor alt Andet at forsvare og opretholde sin Lære om Frelsens Vei mod denne Forvanskning. Det gjaldt her for ham ikke blot at værne om sin apostoliske Forkyndelses Ret, men om Guds egen Sandhed, om Christi Frelserverk, om al Aandens Gjerning i Menigheden.

Dette Forsvar for det af ham forkyndte Evangelium fører Paulus i denne dogmatisk-polemiske Del af Brevet ved en Udvikling, som bevæger sig gjennem følgende Tankerække. Aldenstund de Troende af *Israel*, med Opgivelse af enhver Tanke paa at vinde Retfærdighed ved den Lov, hvoraf de dog som Jøder vare i Besiddelse, have søgt Retfærdighed,

Frelse og Liv alene i Troen paa Christus, hvor urimeligt vilde det da ikke være for *Hedningerne,* der som saadanne staa udenfor Loven, at ville antage denne som Retfærdiggjørelsesvei, medens de Jødechristne selv have forkastet den som saadan! (2, 15—21). Imod en slig Antagelse af Loven aflægger jo ogsaa Læsernes egen Erfaring det kraftigste Vidnesbyrd. Ikke ved Loven eller dens Opfyldelse, men alene ved Forkyndelsen af Troen som Frelsevei have de jo faaet Aanden og gjort sine øvrige Erfaringer af det nye Liv med dets Kræfter. Skal da nu alt dette være glemt af dem og spildt paa dem, saaat de dog skulle stille sig paa Lovens Standpunkt og derved søge Fuldendelse ved Kjødets Væsen for sin Christenstand, som de have begyndt i Aandens Kraft og Væsen? (3, 1—5). Deres Forførere havde blændet deres Syn ved hint fra «Abrahams Æt» hentede Argument. Men allerede Abrahams Historie og just den viser, at alene Troen formaar at retfærdiggjøre og formidle Velsignelsen af Gud. Loven derimod formaar kun at virke Forbandelse og er aldeles udygtig til at bringe Retfærdiggjørelsen, der af Gud bestemt er knyttet til Troen. Just derfor har Christus ved sin Død gjort os fri fra Loven, for derved at hidføre Virkeliggjørelsen af den til Abraham skjænkede Velsignelse som en Alle gjældende og kun af Troen betinget; de Troende ere «Abrahams Æt» og det uden Hensyn til Herkomst og Nationalitet (3, 6—14) Saaledes har Gud i Christus opfyldt den til Abraham givne Forjættelse, der umulig kan være bleven ophævet ved Loven, som er given saa lang Tid efter, som om Velsignelsen nu skulde være betinget af Loven og dens Opfyldelse og ikke længer blot af Troen, der griber Guds Forjættelse (3, 15—18). Men er det saaledes meget langt fra, at Loven skulde have denne Betydning, at være Betingelsen for Adgang til Guds Velsignelse, saa spørges der, hvad da overhovedet Lovens Bestemmelse er. Herpaa maa svares, at ligesom allerede den Maade, hvorpaa Loven blev givet, viser, at den af Gud ikke var ment som den endelige Ordning af Menneskets Forhold til ham men kun som en

midlertidig, underordnet Foranstaltning, saaledes er dens Hensigt og Bestemmelse den at være en Opdrager, der skal forberede dem, som staa under den, for Frelsens Tilegnelse. Men heraf følger da ogsaa, at nu, efterat Troen er indtraadt i Historien, ere de Troende ikke længer under Opdrageren, men ere, idet enhver Forskjel mellem dem indbyrdes er ophævet, Alle Eet i Christus ved Troen. Lovens Herredømme har havt sin Tid og sin Ret; men ved Sønnens Udsendelse til Frelse og Forløsning og Aandens Udsendelse til Tilegnelse af det herved grundlagte Sønnekaar har Gud selv gjort Ende paa dette dens Herredømme, saaat de Troende nu ere hans frie, myndige Sønner. Hvor urimeligt og selvmodsigende derfor, at Læserne, der dog engang, i sin hedenske Fortid, selv have smagt Trællestandens Bitterhed, nu paany, med Ringeagt for denne sin Frihed, begjære at begive sig ind i Trældom, nemlig nu under Loven! (3, 19—4, 11). Efter indtrængende at have bedet Læserne om at følge ham paa hans Veie, mindet dem om deres forrige Kjærlighed til ham og advaret dem mod deres Forførere, der kun nære de egenkjærligste Hensigter (4, 12—20), viser Apostelen, hvorledes Modsætningen mellem Lovvæsenet og Naadens Stand i Evangeliets Frihed fremtræder allerede ved Gudsfolkets første Begyndelse, nemlig i Ahrahams Familiehistorie, der giver den Anvisning, at den, som staar i Frihedens Stand, maa bryde med Lovvæsenet og vise Lovtrællene fra sig (4, 21—30). Paany formaner Apostelen Læserne til at blive staaende i Frihedens Stand og advarer paa det Alvorligste mod Lovvæsenet, der er enstydigt med Opgivelse af Naadestanden og dens salige Haab, hvorhos han forkynder Dommen over deres Forførere (4, 31—5, 12). — Saa alsidigt belyser Paulus her Modsætningsforholdet mellem Lov og Evangelium, idet han tillige giver Hver af disse Sit og, idet han aldeles frakjender Loven al frelsende Kraft og Evne, dog ikke glemmer at fremstille dens virkelige Opgave og Bestemmelse, som er given den af Gud.

Hvor urimeligt vil det ikke være, om Læserne, fødte a.
Hedninger og som saadanne staaende udenfor Loven, ville 2, 15-21.
optage Loven som Vei til Retfærdighed og Frelse, efterat
de Jødechristne, der dog som Jøder eiede Loven, have kastet
den fra sig som saadan! Det have disse nemlig gjort; Pau-
lus kan her tale ud fra sin egen og de øvrige Jødechristnes
Erfaring. De ere af Fødsel Jøder; hermed ere de vistnok 2, 15-17.
ingenlunde fritagne for det Syndighedens Kaar, hvorunder
hele Menneskeheden ligger, men deres Syndighed har dog
ialfald ikke den specifisk hedenske Charakter. Indenfor Hed-
ningeverdenen, der ikke havde den aabenbarede Lov eller
stod under Guds derved formidlede Tugt, havde Syndigheden
naaet en Udvikling, der jo ikke kunde indtræde hos Israel,
Lovens Folk; i Forhold til Hedningen, der sølede sig i de
afskyeligste Laster[1]), var Jøden i *sin* Syndighed dog endnu
forholdsvis respektabel. Men alligevel have de Troende af
dette Lovens Folk indseet, at de ikke maatte vente at naa
frem til Retfærdighed paa den Lovs Vei, som de besad, og
have derfor ogsaa de antaget Troen paa Christus for saa-
ledes at vinde den Retfærdiggjørelse, som de erkjendte ikke
kunde naaes ved Lovgjerninger. Hvorledes kunne da nu de
Hedningechristne falde paa at søge ind paa denne Lovens
Vei, der dog var dem som fødte Hedninger en fremmed,
og som de, der var stillede paa den, havde forladt i Erkjen-
delsen af, at den aldrig kunde føre til Retfærdighedens Maal?
Idet de Troende af Israel netop i den Hensigt antoge Troen
paa Christus, at de derved og derved alene vilde søge
Retfærdiggjørelse, da ere ogsaa de herved befundne at
være Syndere, idet de jo herved fremtraadte som Saadanne,
der i sig selv ingen Retfærdighed eiede, siden de nu
søgte den hos en Anden. Men naar Jøden, hvis Syndig-
hed dog ikke havde naaet den intense Udvikling eller over-
hovedet bar det aabenbare Præg som Hedningens, alligevel

[1]) Smlgn. Skildringen af Hedenskabets dybe moralske Forkommenhed i Rom. 1, 24—32.

saaledes havde opgivet enhver Tanke paa ved egen Retfærdighed at vinde frem til Guds Velbehag, hvorledes kunde da Hedningen falde paa en Tanke saa daarlig som denne, at *han* skulde kunne fortjene Guds Naade ved sin egen Retfærdighed, han, som tilhørte en Verden, der just fremviste Billedet af det groveste, aabenlyseste, frækkeste Frafald fra al sand Sædelighed? Har *Jøden* saaledes fortvivlet om sin egen sædelige Kraft og om Lovens Mulighed som Frelsevei, da er det Daarskab af *Hedningen* at stole paa hin og antage denne, fordi *han* dog vel maa erkjende sin sædelige Kraft at være endnu mindre end Jødens, og fordi *han* jo ikke er stillet ind under den Lov, som Jøden dog unægtelig besad og til hvilken han derfor ogsaa kunde mene sig nærmest at
2, 18. være henvist. — Men idet Apostelen saaledes betoner den Hensigt, i hvilken de Troende af Israel have antaget Troen paa Christus, er han sig fuldt bevidst, at der her vil blive reist en Indvending fra de Egenretfærdiges Side, som maa belyses og afvises. Forholder det sig nemlig saa, at de Jøder, der antoge Troen paa Christus, gjorde dette i den Hensigt, hos *en Anden*, nemlig Christus, at søge den Retfærdighed, som de just ved dette sit Skridt erkjendte og bekjendte ikke selv at besidde, da kunde heraf synes at følge, at Christus er »en Tjener for Synd», idet han stod rede til med *sin* Retfærdighed at dække den, der selv ingen Retfærdighed eier. Er det saa, at man, idet man vender sig til Christus, gjør dette *som Synder*, saaledes at man, istedetfor selv at søge at gjøre sin Synd god igjen ved at forbedre sig, opfylde Loven og derved præstere en *egen* Retfærdighed, nu vælger den — som det synes — lettere og mageligere Vei at slaa sig til Ro med en *fremmed* Retfærdighed, Christi nemlig, og er det saa, at Christus virkelig kommer dette Ønske imøde ved at skjænke en saadan Synder sin Retfærdighed istedetfor at tilholde ham selv at fjerne sin Synds Urenhed: da kunde Christus herved synes at blive en Saadan, der, langtfra at tage det alvorlig med Synden hos Sine, tvertimod *er til Tjeneste for denne ders Synd*, idet han kun dækker over deres Uretfærdighed,

som fremdeles bliver bestaaende, med sin Retfærdighed. Men denne Egenretfærdighedens og Gjerningshellighedens Hovedindvending mod det rene Evangelium, der allerede skaffede sig Udtryk i hint Spottenavn «Tolderes og Synderes Ven!» hvormed Herren blev haanet i sit Kjøds Dage[1]), afviser Paulus paa det Bestemteste. Og han beviser denne sin Afvisnings Ret ved at belyse selve det Forhold, som hine Synd-dere, der vende sig til Christus forat søge Retfærdighed, selv indtage til sin Synd. De vise sig nemlig i og med denne sin Henvendelse til Christus just besjælede af Ønsket om at gjøre godt igjen («opbygge»), hvad de ved sin Synd have gjort ilde («nedrevet»), og sky ikke den heri liggende Erkjendelse af, at de ere «Overtrædere». Det er altsaa saa langt fra, at de paa *den* Maade søge Retfærdighed i Christus, at de tage det let med sin personlige Synd og søge en fremmed Retfærdighed uden at bekymre sig om sin egen Uretfærdighed, at de tvertimod paa *den* Maade søge Christi Retfærdighed, at de derved ville gjøre sit forrige syndige Forhold godt igjen og samtidig fordømme sin egen Overtrædelse. Langtfra at være ligegyldige ved sin Mangel paa Retfærdighed bekjende de sig just som skyldige og straf-værdige «Overtrædere» og gjøre saaledes ingenlunde Christus til en «Tjener for *Synd*», men ty netop derfor til ham, fordi de drives af en dyb Hunger efter *Retfærdighed:* de søge i Christus ikke En, der blot skal befri dem fra Syndens Straf, uden at de tænke paa at bryde med Synden selv, men søge i ham netop en *Læge* mod sin Synd. Hele denne Apostel- 2, 19 20.
lens Afvisning af hin Indvending beror imidlertid paa den Forudsætning, at man ved Antagelsen af Troen paa Christus har villet gjøre godt igjen, hvad man forhen har forbrudt mod Loven. Men holder denne Forudsætning nu ogsaa virkelig Stik? Er ikke meget mere Antagelsen af Troen paa Christus netop omvendt den fuldstændige Afdøen fra Loven? Hvorledes kan man da sige, at man i og med det, hvorved

[1]) Matth. 11, 19.

man just afdør fra Loven, gjør godt igjen hvad man før har forbrudt mod denne samme Lov? Langt snarere synes dog Sagen at maatte forholde sig saaledes, at har man før ved sin Synd handlet ilde mod Loven, saa handler man nu ved Antagelsen af Troen endnu mere ilde mod den, idet man nu ganske bryder med den og udtrykkelig forkaster den som Frelsevei. Men Apostelen vil dog opretholde hin Betragtning, hvorefter Synderen ved at antage Troen paa Christus vil gjøre godt igjen hvad han før har forbrudt mod Guds Lov. Og Beviset for denne sin Betragtnings Ret giver han saaledes, at han her argumenterer ud fra sin egen Erfaring. Ganske vist indrømmer han, at han i og med Antagelsen af Troen er afdød fra Loven; men denne hans Afdøen fra Loven er netop virket *ved Loven selv* og maa derfor ogsaa være villet af den samme Lov. Derfor er det saalangt fra, at han herved er kommen i Strid mod Loven eller har forbrudt sig mod den, at omvendt Loven just derved har faaet sin Villie frem med ham.[1]) Ikke *mod* Lovens Villie men *med* dens Villie, ja *ved* Loven selv er han afdød fra Loven, idet Loven har overbevist ham om hans egen totale Afmagt ligeoverfor dens Bud og derved drevet ham til at ty hen til Christus for der at søge Retfærdighed og for hos ham at finde Kraft til at «leve for Gud» i et Liv i hellig Lydighed, hvorved Loven selv først faar den Opfyldelse, som den aldrig kan faa, saalænge Synderen endnu ikke er paa denne Maade «afdød» fra den. Saaledes viser det sig da, at denne Afdøen fra Loven virkelig er Veien til at naa derhen, at man kan gjøre godt igjen hvad man før har handlet ilde mod Loven, og at den derfor, just som villet og tilsigtet af Loven selv, umulig indeholder noget Brud med Loven. At dette forholder sig saa, fremgaar ogsaa ved en nærmere Betragtning af, hvori denne «Afdøen fra Loven» egentlig bestaar, og hvilke Følger den medfører. Den bestaar nemlig deri, at man «korsfæstes

[1]) Smlgn. Apostelens Udvikling af den samme Tanke i Rom. 7, 1—6 og dertil ovenfor S. 53 flg.

med Christus». Ligesom Christus selv, der jo ogsaa var «gaaet ind under Loven»[1]), ved sin Død blev løst fra den samme Lov, saaat denne nu ikke længer havde Noget at kræve af ham, saaledes overføres denne Frigjørelse fra Loven, som Christus her erfarede, paa den Troende, formidlet ved det Livssamfund, hvori denne staar med sin Frelser, og i Kraft af hvilket han overhovedet faar nyde Frugten af al Christi Gjerning og Lidelse, som om han selv havde gjort og lidt det. Og hermed er da ogsaa den mest gjennemgribende Forandring skeet i den Troendes hele personlige Liv. Før han havde erfaret hin ved Troens Tilegnelse af Christi Død formidlede Afdøen fra Loven, var hans Liv et saadant, der kun bestod i hans naturlige Jeg's Selvbevægelse og Selvvirksomhed — ogsaa ligeoverfor Loven, som han søgte at opfylde i sit eget Jeg's Kraft. Men nu er dette forandret. Nu, som afdød fra Loven, har hans Liv faaet en ganske anden drivende Kraft: Christus lever nu i ham og er bleven Principet for hans personlige Liv. Saaledes er det just skeet, at hans Liv nu er et «Liv for Gud». Og vistnok udelukker ikke dette Christi Liv i den Troende, at han endnu «lever i Kjødet», d. e. med sit personlige Liv endnu befinder sig i en dennesidig, skrøbelig, syndbesmittet Menneskenatur. Men det er dog nu et Liv i Tro paa Guds Søn, og derved sker det, at den *Hindring* mod et «Liv for Gud», som endnu kunde reise sig fra den Troendes Kjød, dog atter ophæves eller ialfald holdes indenfor visse Skranker, saaat han dog kan, omend ikke i Fuldkommenhed, «leve for Gud». Men saasandt dette er det nye Livs Væsen, i hvilket den Troende er indtraadt just ved sin «Afdøen fra Loven», saa viser det sig klart, baade hvilken Ret Apostelen havde til at betegne denne som en «Opbyggen» af, hvad der før var «nedrevet» ligeoverfor Loven, og hvilken Uret de Egenretfærdige have, naar de mod hans Lære om Retfærdiggjørelsen alene i Christus reise den Anklage, at den beror paa og leder

[1]) 4, 4.

til, at man tager det let med Synden og er ligegyldig for
2, 21. Retfærdigheden. Derfor kan Apostelen afslutte sin Udvikling heraf med, i en Sum at fremstille sin Læres Forhold til Guds forbarmende Naade og derimod stille den Ringeagt for denne Naade, som fremtræder i hans judaistiske Modstanderes Ivren for Loven. Ved sin Lære ophæver han ikke Guds Naade, idet han jo tvertimod taknemlig gaar ind paa den, anerkjender den og griber den som Frelsens sikre Grund. Derimod er det just Lovivrerne, hvis Lære konsekvent ophæver Guds frelsende Naade og slaar en Streg over den. Kan nemlig Mennesket vinde Retfærdighed ved Loven og dens Opfyldelse, da bortfalder dermed enhver Grund til Christi Forsoningsdød. Mennesket havde jo da kunnet hjælpe sig selv, og Frelsesmidlerens Død, hvori Guds frelsende Naade kulminerer, bliver da en aldeles umotiveret, ørkesløs og overflødig Ting. Men hvilken Dom over den Lære, der nu forvirrede Galaterne, kan falde tungere end denne! — Saaledes afslutter Paulus denne sin Eftervisning af, hvor taabelig og grundløs Lovens Antagelse som Frelsevei vilde være just for de Christne af hedensk Byrd, derved, at han imod den falske Anklage mod den sande Lære stiller den sande Anklage mod den falske Lære, — om dog de galatiske Christne herved skulde kunne lade sig bringe til Besindelse.

b. Rigtignok har han ikke noget meget stærkt Haab herom,
3, 1-5 naar han betænker, hvor lidet klartseende de overhovedet have vist sig at være. Ja idet han nu gaar over til, mod deres truende Frafald fra det rene Evangelium at appellere til deres egen christelige Erfaring, kan han ikke tilbageholde Udtrykket af sin misbilligende Forundring over, hvor blændet deres Syn allerede er blevet ligeoverfor Sandheden. Han kan neppe forklare sig den Tilstand, hvori de nu befinde sig, uden ved at antage, at de maa være blevne Ofre for et eller andet hemmelighedsfuldt Hexeri. Thi hvor bedrøvelig stikker ikke deres nuværende Stilling af baade mod deres egen Fortid og mod den Omhu, han er sig bevidst at have anvendt ved deres christelige Undervisning! Ved sin Forkyndelse

har han fremstillet Jesus Christus saa livagtig, som om han malede ham for dem; for deres Øine foregik denne malende Fremstilling af Frelseren, saaat hvert Træk i Billedet ret kunde faa Tid til at fæste sig i deres Minde; ikke paa fjernt Hold vare de Tilskuere derved, men i deres egen Midte afmalte han ham, saaat de ret nøie kunde se hver Enkelthed af det Billede, som efterhaanden fremstod. Og hvad havde dette Billede fremstillet? Jesus Christus som korsfæstet, altsaa netop hans Korsdød, hvis alene frelsende Kraft de nu vare blevne tvivlraadige om! Saa viser det sig da, at hans Læreromhu har baaret en skrøbelig Frugt! Og nu deres egen christelige Erfaring. Skulde ikke den aflægge et Vidnesbyrd, der maatte holde dem tilbage fra den farefulde Vei, paa hvilken de nu have begivet sig ud? Ikke saa faa eller saa smaa ere jo dog de Erfaringer, de have gjort i sin Christenstand; Guds Aand have de modtaget; Kræfter til Gjerninger, som ligge udenfor Menneskets naturlige Omraade, have teet sig virksomme i dem. Og hvorved have de faaet disse Beviser paa sin Christenstands Sandhed og Kraft? Har det været Lovgjerninger, som de have udført, der har formidlet hine aandelige Gaver for dem? har det ikke meget mere været Forkyndelsen af Troens Vei som den eneste frelsende, der har bragt dem Gaverne, idet de aabnede sine Hjerter for denne Forkyndelse og sloge ind paa denne Vei? Hvor taabelige ere de da ikke nu: den samme Christenstand, hvis Begyndelse var indtraadt for dem med Aandens Gaver alene ved Troen, den søge de nu at fuldende ved Lovgjerninger, blinde for, at de herved forlade den ved Aandens Meddelelse anviste Stilling og atter synke ned i det naturlige Væsen, idet Særkjendet for Standen under Loven just er dette, at Aandens Fornyelse her endnu ikke er indtraadt! Skulde det være muligt, at de rige Erfaringer af Troens Kraft og Væsen, som de have gjort, skulde vise sig at være forgjæves, idet disse Erfaringer ikke formaa at holde dem fast ved Evangeliet eller at hindre dem fra at slaa ind paa

Lovens Vei? Apostelen kan neppe tro det; og dog maa han frygte derfor.

c. Det er ved idelig at foreholde Læserne Nødvendigheden
3, 6—14. af at blive indlemmede i «Abrahams Æt,» at Judaisterne have forvirret dem, idet de have gjort gjældende, at de Hedningechristne først da tilhøre denne velsignede Æt, naar de lade sig omskjære og stille sig ind under den mosaiske Lov.
3, 6. 7. Og dog aflægger Abrahams egen Historie det klareste Vidnesbyrd imod denne Paastand, idet den viser, at det omvendt just er ved Troen alene, at man bliver et Abrahams Barn. Saaledes stemmer den Lærdom, som indeholdes i Abrahams Historie, overens med, hvad Læserens egen christelige Erfaring kan lære dem om Troens Vei som den eneste, der fører til Frelsens Maal. Thi hvorved var det, at Abraham vandt frem til Retfærdighed? var det ved Omskjærelse og Lovgjerninger? Nei, kun ved sin Tro. Saasandt derfor som de, der skulle kunne kaldes «Abrahams Børn», maa indtage samme Stilling som han, saasandt kunne de kun ved Troen
3, 8. 9. komme til at tilhøre hans Æt. De begjære at faa Andel i den samme Velsignelse som blev tillagt Abraham. Men se de da ikke, at det gammeltestamentlige Skriftord udtrykkelig har gjort enhver Delagtighed i denne Abrahams Velsignelse betinget af Troen? Skriften har jo, just med dette Forhold for Øie, at Hedningefolkene skulle vinde Retfærdigheden, Velsignelsens Forudsætning, paa Troens Vei, udtrykkelig forudsagt, at Hedningerne skulle velsignes ikke ved egne Gjerninger, ikke saaledes, at Velsignelsens Grund og Kilde skulde hvile hos dem selv, men tværimod just saaledes, at de skulle velsignes «i Abraham», d. e. i hans Ætling, den forjættede Frelser, altsaa saaledes, at Velsignelsens Grund ligger *udenfor* dem selv. Hvorledes stemmer det hermed at lægge Adkomsten til Guds Velsignelse over paa dem selv? kan den Velsignelse, som de forhverve sig ved egne Gjerninger, kaldes en Velsignelse i Abraham? Opnaa de Velsignelsen ved Omskjærelse og Lovgjerninger, da velsignes de jo aabenbart i sig selv og ikke i Abraham; men skulle de omvendt vel-

signes i Abraham, da ligger Adkomsten til Velsignelsen udenfor dem selv og kan kun tilegnes af dem som en Gave, d. e. gribes ved Troen. Saaledes viser Abrahams Historie og Skriftens Vidnesbyrd til ham noksom, at Retfærdighed og Velsignelse kun kan vindes ved *Troen*. Hvor ganske mod- 3, 10—12.
sat er ikke *Lovens* Virkning og hele Stilling! Istedetfor Velsignelse bringer den kun Forbandelse, fordi jo Ingen kan fyldestgjøre dens Krav paa ubetinget og undtagelsesløs Lydighed, og Retfærdighed kan den jo umulig bringe, aldenstund Guds eget Ord udtrykkelig har knyttet Retfærdigheden til Troen, medens Loven bestemmer Menneskets Forhold til Gud ved noget ganske Andet end ved Troen, nemlig ved Gjerninger. Saa skjænker da Troen Retfærdighed og Velsignelse, medens Loven bringer Forbandelse og ingen Retfærdighed. Just derfor er det jo ogsaa, at Christus har kjøbt 3, 13—14.
Israels Folk, der var stillet ind under Loven og dermed laa under dens Forbandelse, fri fra dennes trykkende Aag, idet han lod Forbandelsen ramme sig, for derved overhovedet at aabne Troens Vei til Frelse og saaledes formidle Opfyldelsen af den Forjættelse, der var udtalt til Abraham. Thi nu, ved Christi sonende Død, er ikke blot Israel kjøbt fri fra sin Stilling under Loven, men heri er tillige indeholdt ogsaa Hedningefolkenes Fritagelse fra at gaa ind under Loven; nu har Loven ikke blot tabt sin Ret overfor Israel men ogsaa sit Krav overfor Hedningerne, saaat nu disse, uden at maatte gaa ind under Loven, kunne faa Del i den Velsignelse, der var tilsagt Abraham, og saaledes de Troende af alle Folkeslag alene ved Troen modtage den Gave, der er Summen af al Guds Velsignelse: den forjættede Aand. Saa er da den eneste Vei, paa hvilken Hedningen kan komme til at tilhøre «Abrahams Æt,» denne, at han *tror*, som Abraham troede; *da* faar han Retfærdighed som han og velsignes som han; *da* er han bleven et «Abrahams Barn,» medens *Loven*, om han vil stille sig ind under den, kun vil føre over ham den Forbandelse, fra hvilken Christus har kjøbt Alle fri, og aldrig vil kunne bringe ham Retfærdighed. Forstaa de da

nu, hvorledes deres Forførere have forvrængt Abrahams Historie for dem og skuffet dem ved sine fra «Abrahams Æt» hentede Grunde og Beviser?

d. 3, 15—18. Langt snarere end at støtte sig til Forjættelsen til Abraham og hans Æt, som, naar den forstaaes ret, just taler afgjørende imod dem, maatte da de judaistiske Lovivrere slaa en Streg over denne Forjættelse og opstille den Paastand, at den ikke længer kunde have Gyldighed eller Betydning, efterat Loven var indtraadt og dermed Menneskets Forhold til Gud ordnet paa en ganske ny og anden Maade. Men ogsaa denne Udvei spærrer Apostelen her for dem, idet han beraaber sig paa, hvad der uimodsigelig gjælder som Ret og Retfærdighed i menneskelige Forhold, og anvender dette paa det foreliggende Spørgsmaal, der angaar Guds Stilling overfor Menneskene. Selv et Menneskes retsgyldig affattede Dispositioner over sine Eiendele, hvorved disse saa eller saa overdrages til en Anden, tillægger man dog efter sædvanlig Retsopfatning en saadan Ukrænkelighed, at man ikke anser sig berettiget til at annullere dem eller foretage nogen forandrende Tilføielse til dem. Hvormeget mindre kan man da antage Muligheden af, at *Guds* oprindelige og grundlæggende Forføining, hvorved han frit disponerede over sin Naade og Velsignelse, skulde kunne ophæves eller ændres ved Noget, der indtraadte senerehen? Men nu er jo Guds Naade bleven tilsagt Abraham og hans Æt i Forjættelsens Form, d. e. saaledes, at Gud simpelthen lovede og tilsagde sin Velsignelse uden at kræve nogetslags Præstation fra deres Side, hvem han forjættede den. Skulde da dette Forhold, hvis Væsen er Naade, senerehen kunne være bleven ophævet eller forandret ved Loven, som istedetfor Naade sætter Gjerningernes Fortjenstlighed? Dette er utænkeligt, fordi det aldeles strider mod Guds Væsens og Villies Uforanderlighed. Den eneste Forudsætning, under hvilken en saadan Forandring i Guds Forhold til Mennesket skulde kunne tænkes mulig uden Krænkelse af Guds Trofasthed og Uforanderlighed, maatte da være, at hin første Naadens Ordning af ham selv var

ment ikke som noget Blivende men kun som noget Forbigaaende, som en Forføining, der kun skulde have Gyldighed en vis begrændset Tid for efter denne Tids Udløb at afløses af en anden Ordning, som da skulde være den egentlige og blivende. Man kunde jo tænke sig Muligheden af, at det ved Forjættelsen oprettede Naadesforhold mellem Gud og Mennesket allerede fra første Stund af ikke var beregnet paa alle Tider, men kun var et Provisorium, en midlertidig Foranstaltning, saaledes at en senere Forandring, langtfra at krænke Guds oprindelige Tanke og Mening, megetmere just var det, som Gud allerede fra Først af havde havt for Øie som sit egentlige Maal og sin væsentlige Villie. Men er der nu Noget ved hin til Abraham udtalte Forjættelse, hvorved Naadesforholdet er oprettet, som virkelig betegner dette som et saadant Provisorium, bestemt til i sin Tid at afløses af et andet Forhold, hvis Udtryk Loven er? Ingenlunde. Tvertimod er der i selve hin Forjættelses Ordlyd Vidnesbyrd om det Modsatte, Vidnesbyrd, der udelukke Muligheden af, at det ved Forjættelsen oprettede Naadesforhold kun skulde være beregnet paa at staa ved Magt indtil Loven kom, for saa at afløses af denne. Thi hvorledes lyder Forjættelsen? Den tilsiger Kanaans Land — det typiske Udtryk for Gudsriget, det himmelske Fædreland[1]) — til «Abraham og hans Æt.» I selve dette Enkelttal «hans Æt» ligger der en Antydning af, at der iblandt Abrahams Efterkommere skulde være Een, i hvem de skulde have sin Enhed, og til hvem Forjættelsen specielt skulde have Hensyn, — Een, der ikke blot skulde være En blandt de Mange, et enkelt tilfældigt Individ indenfor Mængden, men som skulde sammenfatte og afslutte Rækken, saaat Forjættelsen fortrinsvis gjaldt ham. Og denne Ene er *Christus*.[2]) Han er den, til hvem Forjættelsen væ-

[1]) Smlgn. Hbr. 11, 10. 14. 16.

[2]) Ved den Anvendelse, Apostelen her gjør af dette singulariske «Æt», forholder det sig med Udtrykket «Abrahams Æt» ganske paa samme Maade som med de analoge Udtryk «Kvindens Æt», «Davids Æt.» Ogsaa her er det i selve Udtrykket antydet, at der mellem Kvindens Ætlinger,

sentlig sigtede, han, der bliver Indehaveren og Bæreren af hele den Sum af Velsignelse, som hin Forjættelse mener, saaat man kun kan faa Andel i denne Velsignelse ved at træde i Samfund med ham. Men heraf følger det, at Forjættelsen og det dermed oprettede Naadesforhold umulig kan vare ment af Gud som et Provisorium, der kun skulde staa ved Magt indtil Loven kom. Thi Christus, der altsaa spiller en saa væsentlig Rolle i denne Forjættelse, skulde jo dog først optræde lang Tid *efter* Loven; derfor kan Forjættelsen umulig være bestemt til kun at gjælde *før* Loven. Men er det paa denne Maade udelukket, at Guds ved Forjættelsen betegnede Forføining kun skulde være et Provisorium, *da* maa Sætningen om den gyldigt affattede Forføinings Ukrænkelighed have sin fulde og ubestridelige Anvendelse ogsaa her. Derfor er det utænkeligt og umuligt, at Loven, der er given saa længe *efter* Forjættelsen, skulde kunne sætte denne ud af Kraft og Gyldighed og ophæve den. Det maatte nemlig Loven nødvendigvis gjøre, om *den* nu skulde bestemme Menneskets Forhold til Gud. Thi her foreligger et aldeles afgjort og afgjørende Enten — Eller: *enten* er Velsignelsen, Arven, Gudsriget med dets Goder, betinget af Troen *eller* af Loven og dens Opfyldelse; det Ene udelukker det Andet. Men er det saaledes uantageligt, at Loven skulde kunne ophæve Forjættelsen og det dermed givne Naadesforhold, da maa jo dette fremdeles staa ved Magt, da maa altsaa det til Forjættelsen svarende Forhold fra Menneskets Side, d. e. Troen, fremdeles være Veien og den eneste Vei til Delagtighed i Guds Velsignelse.

e. 3, 19-4, 11. Det er en stor og gjennemgribende Misforstaaelse af Lovens hele Opgave og Stilling, naar Judaisterne saaledes have villet gjøre den til Frelsevei. Men i samme Øieblik, hvori dette bliver godtgjort at være en Misforstaaelse, opstaar

---

mellem Davids Efterkommere skulde være Een, hvem Forjættelsen skulde gjælde i ganske særegen Forstand, Een, der ikke blot skulde staa der som En mellem de Mange, men i hvem Rækken skulde naa sin fuldendende Afslutning.

da ganske naturligt det Spørgsmaal, hvad da Loven overhovedet skal tjene til, hvilken dens virkelige Bestemmelse er. Til Behandlingen af dette Spørgsmaal gaar Apostelen nu over. Hvad Loven ikke er og ikke kan, har han vist; nu vil han vise, hvad den virkelig er og virkelig formaar. Paa 3, 19. 20.
Spørgsmaalet: «hvad skulde da Loven?» giver han strax et Svar, der indeholder den skarpeste Modsætning til den Opgave og Bestemmelse, som hans Modstandere i Galatien havde tillagt den. De paastode, at Loven baade kunde og skulde forhjælpe til Retfærdighed; Apostelen gjør gjældende, at den blev givet i den stik modsatte Hensigt, nemlig forat bringe den i Mennesket boende Synd til Udbrud i alskens Overtrædelser. Vranglærerne havde, forat slippe bort fra den for dem ubeleilige Kjendsgjerning, at Gud dog unægtelig havde stillet sig i et forjættende, paa fri Naade grundet Forhold til Israels Stamfædre, opstillet den Paastand, at dette Naadesforhold kun var et midlertidigt, med en kun forbigaaende Gyldighed, bestemt til at afløses af Loven, der saaledes skulde indeholde den blivende Ordning af Forholdet mellem Gud og Mennesket; Apostelen hævder herimod, at Sagen just forholder sig ganske omvendt, idet *Loven* blev given med en kun midlertidig Bestemmelse, nemlig kun indtil Christus kom, medens derimod Naades- og Forjættelsesforholdet af Gud var ment som det blivende. Og Beviset for, at Loven saaledes kun var et Provisorium, med en kun forbigaaende Gyldighed, og ingenlunde den væsentlige, blivende Ordning af Guds og Menneskets Forhold, finder han i selve den Maade, hvorpaa Loven blev givet. To Omstændigheder ved Lovgivningen paa Sinai fremhæver Apostelen som Vidnesbyrd i denne Retning. Loven blev «forordnet ved Engle», og den blev givet «i en Midlers Haand.» Hvad det første af disse to Punkter angaar, da indeholder vistnok Beretningen i 2 Mos., der hvor Lovens Promulgation fortælles, Intet om, at det ved denne Leilighed var Engle, som udtalte Budenes Ord, saaledes at Loven, skjønt den er en *Guds* Lov, dog fremtraadte som umiddelbart talt ikke af ham men af hans Tje-

nere, Englene. Men vort Sted er dog ikke det eneste, der fremhæver Englenes Rolle ved Lovgivningen og saaledes supplerer Mose Fremstilling [1]). Og i dette Forhold, at saaledes ikke Gud selv, personlig og umiddelbart, udtalte Lovens Ord, men at dette skede ved Engles Tjeneste, finder Apostelen et Udtryk for, at den ved Loven oprettede Ordning ikke var en Hovedøkonomi men kun en Biforanstaltning, hvorved Loven allerede strax fremtraadte som Noget, der kun «blev føiet til» eller «kom ind ved Siden af» [2]) den egentlige, væsentlige, blivende Ordning af Guds Forhold til Mennesket, saaledes som denne forelaa i Oprettelsen af Forjættelsespagten med Israels Stamfader, til hvem Gud selv, i personlig Umiddelbarhed, havde udtalt det forjættende Ord. Thi hvor Gud selv er den Talende, der maa det egentlige Væsen, den blivende og for bestandig gyldige Ordning være tilstede, i Forhold til hvilken det kun kan blive noget Underordnet, Forbigaaende, Tjenende, naar han lader sine Tjenere, Englene, føre Ordet. Men væsentlig i samme Retning vidner ogsaa hin anden Omstændighed, at Loven blev givet «i en Midlers Haand;» thi, som Apostelen forklarende tilføier, «een Part alene har ingen Midler.» Hvor der er en Midler, der ligger det i Sagens Natur, at der er to Parter, som staa handlende ligeoverfor hinanden, og mellem hvilke Midleren just skal optræde formidlende; hvor der kun er een Part som handler, er Midleren selvfølgelig overflødig. Men en saadan formidlende Mellemmand var nu netop Moses ved Lovgivningen, en Midler mellem Gud og Israel, der altsaa her stode ligeoverfor hinanden som to selvstændigt handlende Parter. Her var der saaledes et tosidigt Forhold; det er ikke her Gud, der handler i absolut, selvbestemt og enevirksom Enhed, saaledes som naar han i fri Forbarmelse, uden at tage noget bestemmende Hensyn til Modtagernes Kvalifikationer, tilsiger og skjænker sin frie Naade. Hvor dette Sidste er Tilfældet, der falder al Aktivitet paa *Guds* Side: han bestemmes her alene af sig selv, og ligeoverfor hans Gjerning forholder Men-

[1]) Smlgn. Ap. Gj. 7, 53 og Hbr. 2, 2. [2]) Smlgn. Rom. 5, 20.

nesket sig rent passivt, kun modtagende. Her er der saaledes et rent ensidigt Forhold; her trænges derfor ikke nogen Midler i den Forstand og i den Betydning af Ordet som ved Lovgivningen. Ved Loven forholder det sig derimod anderledes. Her er Gud ikke den Givende men den Krævende, ikke den Ydende men den Bydende; her falder der saaledes en ganske anden Vægt paa *Menneskene* end hist ved Naadens Meddelelse. Ligeoverfor Naaden forholde Menneskene sig rent modtagende, væsentlig passive; ligeoverfor Loven kræves der af dem et aktivt Forhold: de skulle *opfylde* Loven, og dette kommer til klar og skarp Udtalelse allerede i selve Ordlyden af den Ordning af Forholdet, som indtræder ved Lovens Promulgation. Saaledes kan man sige, at *Guds* Stilling her, ved Loven, forsaavidt svækkes, som han her ikke fremtræder som den, der ubunden af Hensynet til Menneskene i absolut selvbestemt Frihed giver og skjænker, medens *Mennesket* derimod her faar en større Selvstændighed og Betydning, idet det ved Loven oprettede Forhold er bygget paa, at ogsaa Mennesket paa sin Side gjør Noget, og ikke realiseres uden en saadan Virksomhed fra dets Side. Saaledes kommer her, ved Loven, i Virkeligheden to Parter til at staa overfor hinanden: Gud, som byder, og Mennesket, som skal lyde, og det tilsigtede Forhold mellem dem kommer kun da istand, naar de hver paa sin Kant ere virksomme. Hvor ganske anderledes der, hvor Gud af fri Naade tilsiger og skjænker sin Velsignelse, uden at lade sig bestemme ved Hensynet til Menneskets Værdighed! *Der* er Gud Alt, Mennesket Intet; *her*, ved Loven staar Gud og Mennesket overfor hinanden som to handlende Parter. Og just dette Forhold finder sit Udtryk i «Midlerens» Optræden ved selve Lovgivningen. — Saaledes er da Engletjenesten og Midlerens Virksomhed ved Lovens allerførste Indtræden i Historien to Fingerpeg om det Ufuldkomne, det Underordnede ved den herved oprettede Ordning af Forholdet mellem Gud og Menneskene. Her træder Gud forholdsvis tilbage — repræsenteret af Engle —, og Menneskene træde — ved sin Mid-

ler — mere frem. Saasandt nu det Fuldkomne er det rent Guddommelige, det, ved hvilket Gud alene er virksom uden at der falder nogen Vægt paa Menneskets Forhold, saasandt viser det sig, at Loven ikke kan repræsentere dette Fuldkomne, fordi ved den en væsentlig Betydning tilfalder ogsaa Mennesket og dets Forhold. Heri ligger Ufuldkommenheden, Svagheden ved Lovøkonomien; i samme Øieblik, hvori en Del af Betingelserne for Forholdets Realisation lægges over paa Menneskets Side, i samme Øieblik bliver denne Realisation tvivlsom eller umulig; kun der, hvor Gud handler som den ene Virksomme, kan det komme til en for Mennesket frelsende Virkelighed. Og saaledes er det just ved den Ordning af Forholdet mellem ham og Menneskene, der er baseret paa hans fri Forjættelse. Her «er Gud Een»; her optræder ikke ved Siden af eller ligeoverfor ham nogen anden Part, idet Menneskene her blot kunne forholde sig passive, modtagende; her handler Gud i fuldeste Forstand som Gud, i den til hans Væsen alene fuldt ud svarende «guddommelige Ensidighed.» Derfor er ogsaa først denne Ordning af det tidt omtalte Forhold det væsentlige og blivende Udtryk for Guds Villie; hin anden, ved Loven betegnede, er kun en underordnet, midlertidig Foranstaltning.

3, 21—25. Men naar der saaledes skiftes Ret mellem Loven og Evangeliet, naar Enhver af dem faar Sit men der heller ikke indrømmes den Ene, hvad der kun tilkommer den Anden, saa følger dog heraf ingenlunde, at der skulde være nogen Strid mellem dem. Forskjellen i Bestemmelse medfører ingenlunde nogen fiendtlig Modsætning, og udelukker ingenlunde, at de jo Begge kunne virke fredelig sammen, idet de, hver efter sit Væsen, tjene en fælleds Opgave. At dette Sidste virkelig er Tilfældet, paaviser Apostelen i V. 21 flg. Spørgsmaalet: «Er da Loven imod Guds Forjættelser?» afviser han først som aldeles ubegrundet, og stadfæster derpaa denne sin Afvisning ved at gjøre gjældende, at en saadan Modsætning, langt fra at indtræde ved den rette Lære om disse to Aabenbaringer af Gud, tvertimod først da men ogsaa just da vilde

være forhaanden, dersom de judaistiske Vranglærere havde Ret i sin Betragtning af Loven. Hvis nemlig virkelig Loven, saaledes som disse paastaa, formaaede at frembringe sin egen Opfyldelse ved at skjænke Menneskene det Liv, som alene giver dem Kraft til at være den lydig, da vilde jo unægtelig Loven forhjælpe Menneskene til Retfærdighed for Gud. Men da vilde ligesaa unægtelig Loven komme i Modsætning til Forjættelsen. Thi da der her umulig kan gjælde noget Baade — Og men kun et Enten — Eller, saa vilde Følgen af, at Retfærdigheden saaledes vandtes paa Lovens Vei, ubestridelig blive den, at den *ikke* opnaaedes paa Forjættelsens Vei; da blev derved Forjættelsen gjort til Intet og den paa denne byggede Ordning af Menneskets Forhold til Gud blev kuldkastet [1]). Ved denne falske Betragtning af Loven, hvorved den gjøres til Frelsevei, kommer altsaa virkelig Loven og Forjættelsen i Strid med hinanden. Derimod er dette ingenlunde Tilfældet ved den af Apostelen hævdede rette Betragtning af deres forskjellige Væsen og Bestemmelse. Ved denne viser det sig nemlig, at Loven tvertimod just skulde forberede Israel for Forjættelsens Opfyldelse, og at den saaledes i Virkeligheden tjener samme Formaal som Forjættelsen, for hvilken den kun forberedende skulde bane Veien. Thi det skrevne Gudsord har ved sine Vidnesbyrd om Alverdens Syndighed anvist Alt og Alle sin Plads under Synden, forat der — hvad Gud just tilsigtede med saaledes at udtale det store «Skyldig!» over Alverden — kun skulde blive Spørgsmaal om Naade, ikke om Krav, og om Tro som Modtagelse af denne Naade; og nu var det just Lovens Opgave her at tjene som forberedende Foranstaltning, idet den, førend Troen i udviklet Form og med fuldt Indhold indtraadte i Historien, skulde holde Israel frem i Retning mod denne fremtidige Tro ved stadig at hindre det fra enhver Afvigelse ind paa Egenretfærdighedens Veie. Langt fra, at der her skulde være nogen fiendtlig Modsætning mellem Loven og Forjættelsen, er der alt-

[1]) Smlgn. Rom. 4, 14.

saa fuld Enighed og Overensstemmelse i Formaal; ja Loven er en Tjener for Forjættelsen, en Opdrager til ham, som er dennes Indhold, Christus: den skulde, ved at vække og vedligeholde Syndserkjendelse hos det Folk, der var stillet under den, holde det vaagent i Længsel efter den kommende Frelser fra Synden og berede det til at tage imod ham, naar han kom, og til i ham alene at søge og finde sin Retfærdig-
3, 26—29. hed, nemlig ved Troen. Men er dette Lovens virkelige Stilling, dette den Opgave, der er anvist den af Gud, da følger rigtignok heraf ligefrem, at saamange af Israels Børn, som have ladet den gjøre denne sin Gjerning paa dem, nu maa være frie for Stillingen under Loven. Thi som «Opdrager» havde den jo netop den Opgave at *forberede* for Modtagelsen af Troen. Naar nu altsaa Troen selv i og med Christus og Evangeliet er indtraadt i Historien, da ophører selvfølgelig Forberedelsens Forhold, idet det afløses af Besiddelsens. For den saaledes indtraadte Frigjørelse fra Loven aflægger Læsernes egen Erfaring det kraftigste Vidnesbyrd. Læserne erkjende sig jo, i Kraft af sin Tro og det deri grundede Livssamfund med Christus, som Guds frie, myndige Sønner, og dette gjælder jo om dem Allesammen, uden Hensyn til om de ere fødte Jøder eller fødte Hedninger. Ikke blot de af de galatiske Christne, der slet ikke have havt Noget med Loven at bestille, de hedensk Fødte nemlig, der ere traadte over til Christendommen umiddelbart fra Hedenskabet, have jo erkjendt sig som frie Guds Sønner i Kraft af Troen; men ogsaa de iblandt dem, der forhen havde staaet under Loven som Opdrager, de forhenværende Jøder nemlig, ogsaa disse vide jo af egen Erfaring, at de nu ere blevne Guds myndige Sønner ved Troen. Og dette deres egen Erfarings Vidnesbyrd for Frigjørelsen fra Loven har sin fuldkomne Rigtighed og sin fuldgyldige Grund. Thi ved sin Daab ere de jo indtraadte i det inderligste Livssamfund med Christus; men dermed ere de da ogsaa indtraadte i Besiddelsen af de Goder, han som Frelsemidler har forhvervet og har at bringe dem, der høre ham til, altsaa ogsaa i Besiddelsen af Sønne-

kaaret, Stillingen som Guds frie Sønner, der ikke længer staa under den Lov, fra hvilken Christus har frigjort dem [1]). Hvorvidt de forhen, før de bleve Troende, havde staaet under Loven eller ikke, dette har her ingensomhelst Betydning. Jøden havde staaet under Loven, Hedningen ikke; men trods denne Forskjel i deres førchristelige Stilling ere de nu Alle Eet i Christus og føle sig som Eet; saa aldeles er ogsaa for den fødte Jøde Stillingen under Loven nu ophævet. Hvorledes kan det klarere vise sig, at Lovens Opdragergjerning for de Troende er endt, end just ved, at denne Forskjel mellem dem, der før stode under Loven, og dem, der ikke kjendte Loven, her er ganske ophævet? Den er falden, denne skillende Mur, ligesom overhovedet her, i Christus, de skarpe, skillende Grundforskjelle i religiøs, social og sexuel Henseende, der bestemte det førchristelige Samfund og gav det dets eiendommelige Fysiognomi, samtlige ere faldne og ophævede; det kunne jo atter Læserne vidne af egen Erfaring, aldenstund de nu, trods alle saadanne Forskjelle, der før reiste saa stængende Mure mellem dem, ere Eet og føle sig som Eet i Christus Jesus. — Men Apostelen slutter ikke denne sin Udvikling af, hvorledes de, som tro, just derved ere frigjorte fra Loven, uden endnu engang at lægge sine Læsere paa Hjerte, at just ved Troens Samfund med Christus ere de blevne «Abrahams Æt». De maa ikke her lade sig forvirre ved nogen Paastand om, at kun de tilhøre denne «Abrahams Æt», der staa under Loven. Tvertimod: Frigjørelsen fra Loven, der indtræder i og med Troen, er saa langt fra at udelukke fra «Abrahams Æt,» at den megetmere just aabner Adgangen til Samfundet med den. Thi Christus er jo hin Abrahams store Ætling, i hvem hans hele Æt har sin sammenfattende og afsluttende Spidse [2]); ved at træde i Samfund med ham gjennem Troen bliver man først ret Medlem af «Abrahams Æt», hvortil aldrig Loven kan forhjælpe noget eneste Menneske. Maatte derfor Læserne holde urokkelig

[1]) Smlgn. 4, 5. [2]) Se ovenfor V. 16.

fast ved den tillidsfulde Forvisning, at de som Troende ere «Abrahams Æt», med fuld Delagtighed i al den Velsignelse, som er bleven tilsagt og forjættet ham! Maatte de ikke lade sig forvirre til at mene, at de nu først skulde blive, hvad de dog i Kraft af sin Tro allerede ere!

4, 1—7. Saa er da nu Lovens Tid forbi. Den har havt sin Tid, og den har havt sin Ret; derom vidner noksom Israels Historie. Thi skjønt Gud havde udkaaret dette Folk til sit og stillet det i Udsigt sin Velsignelses rige Arv, var det dog gjennem lange Tider i Ufrihed under Loven, denne i Forhold til Evangeliet endnu saa ufuldkomne, elementære Gudsaabenbaring, hvori Menneskeheden endnu kun stykkevis skimter Gud, idet Loven kun aabenbarer hans Væsens ene Side, den krævende Hellighed, men ikke det, der er hans Væsens egentlige Fylde: hans frelsende Kjærlighed. Israels Stilling var her at ligne med den rige, men endnu umyndige Arvings; ligesom denne paa mange Maader maa se sin personlige Frihed indskrænket, idet han endnu ikke har Raadighed over det Gods, der dog engang skal blive hans, og ikke selv kan bestemme sin Gjøren og Laden, men maa lade sig denne foreskrive af Andre, saaledes mødtes Gudsfolket dengang paa hvert Punkt af sit Liv af Lovens bydende og forbydende Tale, der ligetil de mindste Enkeltheder foreskrev det den Vei, det skulde gaa, og Intet overlod til dets egen Frihed og dets eget Valg. Men ligesom der for Arvingen kommer en Tid, da hans Ufrihed afløses af Frihed og hans Umyndighed af fuld Raadighed over alt Godset, saaledes er den samme gjennemgribende Forandring i den hele Stilling ogsaa indtraadt for Israels Vedkommende. Thi i Tidens Fylde har Gud udsendt sin Søn til sit Folks Frigjørelse. Ved Fødselen af en Kvinde var han helt og fuldt Menneske, hvad han maatte være forat kunne frelse Mennesker, og ved at lade sig føde af og blandt det Folk, der stod under Loven, var han ogsaa selv gaaet ind under den, hvad han maatte være forat kunne gjøre dem fri, som laa under dens Aag; han har nu bragt Israel Sønnekaaret, forhjulpet det til den fulde Fri-

hed. Og ikke blot dette. Da Gud herved havde vundet sig frie, myndige Sønner, ikke blot af Israel men ogsaa af Hedningerne, der uden nogen saadan Gjennemgang gjennem Lovens Ufrihed umiddelbart fik Andel i Christi Frigjørelsesverk og det herved formidlede Sønnekaar, da skjænkede han ogsaa disse sine Børn den fulde Bevidsthed om denne deres Stand og alle dens salige Rettigheder ved at give dem sin Søns Aand, der i deres Hjerter virkede den levende Fornemmelse deraf og lagde Abbaraabet paa deres Læber, saaat de nu i Gud saa sin kjære Fader, hvem de turde nærme sig med den frie Søns tillidsfulde Frimodighed. Saa kan da nu ethvert levende Lem af Guds Menighed betragte sig som Guds frie Søn, der Intet har med Trællestand og Trællekaar at skaffe; som en fri Søn, der i fuld Myndighed har tiltraadt sin Arv og tør nyde dens Goder. Hvortil da denne forvirrende Tale om, at Læserne endnu først skulle søge Andel i Samfundet med den Æt, der er Arvens Indehaver, da de dog allerede have tiltraadt Arven, i Kraft af Christi Gjerning og Aandens Vidnesbyrd i deres Hjerter? og hvortil denne Daarskab, at de skulle vinde Frihed ved at gaa ind under Lovens Trældom, fra hvilken Christus har gjort selve Lovens Folk frit?

Fra Lovens Trældom er Israel, Lovens Folk, blevet 4, 8—11.
frigjort ved Christus. Men ogsaa Hedningerne havde været i Trældom, omend en Trældom af anden Art. De havde trællet under sine Afguder. Denne de hedningechristne Læseres forrige Trældom lod sig dog endnu til en vis Grad forklare og undskylde derved, at de dengang endnu ikke kjendte den sande Gud. Men uforklarligt og uundskyldeligt vil det være, om de nu, da de kjende Gud og da han kjendes ved dem som Sine, paany ville lade sig bringe ind i Trældommens Ufrihed. Og dog er deres Stilling nu just denne, at de staa i Begreb med at foretage det skjæbnesvangre Skridt, der paany vil føre dem ind i Trældom. Thi dette Utrolige synes jo nu at skulle ske, at de foretage en ny Omvendelse, — et bedrøveligt Vrængebillede af den Omvendelse, ved

hvilken de fra Hedenskabets Ufrihed traadte over i Guds Børns herlige Frihed! Det ser ud, som om de paany begjære at blive Trælle: før vare de Trælle under sine Afguder, nu ville de blive Trælle under Loven, denne Gudsaabenbaring, der dog er saa ufuldkommen i Forhold til det Evangelium, som de have modtaget! Thi hvor er dog ikke Loven svag og fattig, sammenlignet med dette; den formaar jo ikke at virke Noget, har ingen Livskraft i sig, og den har jo Intet at give, kan ikke skaffe Hjertet nogen Tilfredsstillelse eller Fred. Og dog ser det ud til, at de for fuldt Alvor begjære at ombytte det stærke og rige Evangelium med Lovens Svaghed og Armod, at ombytte sin Frihed med Trældom! Det er jo allerede kommen saa vidt med dem, at de have begyndt at vise en Observants ligeoverfor Loven, der strider mod et Christenmenneskes Frihed. De iagttage allerede den mosaiske Lovs Bestemmelser og Forskrifter om de Sabbather, Sabbathsmaaneder, Festtider og Sabbathsaar, som havde Gyldighed for den gamle Pagts Folk, saalænge dette endnu stod under Lovens Umyndighed! De mene, at dette er en ikke blot fareløs men endog berettiget og gavnlig Observants; han, deres Apostel, kan ikke se Sagen paa denne Maade. For ham er dette en Ting saa alvorlig og skjæbnesvanger, at den, som det første Skridt ind paa Lovens Vei, endog bringer ham til at nære den ængstende Frygt, at alt hans Arbeide paa dem har været spildt og forgjæves!

f. 4, 12—20. Ja han er ængstelig for dem, som en Moder er ængstelig for et forvildet Barn. Og denne hans Hjertes Angst skaffer sig Udtryk i de indtrængende Ord, han her henvender til dem. Den didaktiske Udvikling gjennembrydes af dette bevægede Sprog, hvori Apostelen ud af sit Hjertes Dyb søger at tale til deres Hjerter, idet Sorgen og Frygten «forandrer hans Røst»[1]). Hidtil har han villet belære dem; nu beder og bønfalder han dem. Og han taler til dem som til «Brødre»; han appellerer til deres Kjærlighed, hvor han ikke

[1]) Smlgn. V. 20.

længer tør haabe at opnaa Noget ved at appellere til deres Lydighed. Han forlader sin Plads over dem som deres Apostel forat stille sig ved deres Side som en Broder, idet han beder dem om, at de dog maa dele hans Frihed fra Loven, ligesom han jo har antaget deres Frihed fra den. Han har jo, skjønt Jøde, opgivet Loven som Frelsevei, har i Christus grebet Frigjørelsen fra den og er derved i Forhold til Loven bleven som de, der ingen aabenbaret Lov have; saa beder han da dem følge hans Exempel og holde fast ved sin Frihed fra Loven. Eller gjælder maaske ikke hans Beraabelse paa sit eget Exempel, gjælder maaske ikke engang hans Bøn længer Noget hos dem? Vistnok have de galatiske Christne ikke tilføiet ham nogen personlig Uret eller Krænkelse; det er ikke derover, han agter at beklage sig. Men hermed er dog ikke Alt i Orden mellem hans aandelige Børn og ham som deres Fader; deres Forhold til ham fra før af, under hans første Nærværelse iblandt dem, skulde dog vel berettige ham til at vente noget Mere af dem end dette kolde Forhold, at de ikke personlig krænke ham eller gjøre ham Uret. Thi hvorledes havde det ikke været ved hin Leilighed? Hans Optræden blandt dem dengang, da de for første Gang stode Ansigt til Ansigt med hinanden, havde paa Forhaand kun været lidet skikket til at vinde dem, idet han ikke kom med den Hensigt at forkynde Evangeliet for dem, men kun blev foranlediget dertil ved legemlig Sygdom, som nødte ham til at dvæle hos dem en Tid; han stod iblandt dem snarere som den, hvem Guds Slag havde rammet for deres Øine, end som den, der var udsendt til dem af Gud. Og dog, skjønt saaledes den Tilstand af Svaghed og Elendighed, hvori han optraadte blandt dem, saa let havde kunnet bringe dem til at forarges ved ham og betvivle eller benægte hans guddommelige Sendelse, ja skjønt den virkelig var dem en ligefrem Fristelse dertil: de havde dog ikke vendt hans Svaghed haanlig Ryggen eller med Afsky vist den fra sig; tvertimod, de havde taget imod ham med en Kjærlighed og Ærbødighed, som om han havde været en Guds Engel, aabenbaret for

dem i himmelsk Glands, ja som om han selv havde været den Frelser, han forkyndte. Med hvilken jublende Glæde havde de ikke taget imod hans Vidnesbyrd! hvor havde de ikke elsket ham og hvilken dyb Taknemlighed havde de ikke følt mod ham! han kan jo give dem det Vidnesbyrd, at Intet af Alt, hvad de eiede, var det end det mest Uundværlige, havde været dem for umisteligt, om de ved at skjænke ham det havde kunnet hjælpe eller glæde ham. Saaledes var det dengang. Og nu? Hvor er dog deres Hjertevarme nu afløst af Kulde, hvor er dog Kjærligheden nu svundet og Uvillie traadt i dens Sted! Nu staa de saaledes ligeoverfor ham, som om han ikke vilde dem vel men var deres Fiende. Hvad er da skeet, der kan forklare denne smertelige Forandring? En Gang siden hint første Samvær har han gjæstet dem[1]); da fandt han Ting hos dem, der forurolige ham, Tegn paa begyndende Usikkerhed, paa truende Fald ud af Evangeliets Sandhed; da havde han sagt dem Sandheden, vidnet mod de indbrydende Vildfarelser, advaret dem mod de falske Lærere; skulde det være muligt, at dette, der jo netop kun var et Udtryk for *hans* Kjærlighed, havde bragt dem til at unddrage ham *sin* og til i ham at se sin Fiende? Dog, han forstaar nok, hvorfra dette Omslag i deres Forhold til ham hidrører. Det er deres Forførere, de judaistiske Vranglærere, som ikke blot have forvirret deres Begreber men ogsaa fjernet deres Hjerter fra ham. Sandelig, de udfolde megen Iver, disse Folk; kun Skade, at denne deres Iver ikke er en ædel, ikke er rettet paa noget Godt og Sandt. Thi hvad er det, de søge at opnaa ved sit ivrige Arbeide? De ville isolere de galatiske Christne, stænge dem ude fra al Berøring med og Indflydelse fra enhver Anden end dem selv, specielt fra enhver Indvirkning fra deres Apostels Side. Og dette i den egenkjærlige Hensigt, at Læserne paa sin Side skulle opflammes til en lignende Iver for dem, saaat de nu afspærre sig mod og forsmaa enhver anden

[1]) Se Ap. Gj. 18, 23 og ovenfor S. 448.

Lærdom og enhver anden Lærer og kun holde sig til dem. Der mangler altsaa her ikke paa Iver: deres Forførere vise Iver, og Hensigten dermed er igjen at optænde Iver hos Læserne. Men denne Iver er ikke nogen god eller priselig! Vistnok er det godt, at man viser Iver; men det gjælder da ogsaa, at den er rettet paa det virkelig Gode; ellers har den intet Værd. Og en saadan, virkelig paa det Gode rettet Iver har engang været tilstede hos Læserne, nemlig dengang, da deres Apostel første Gang optraadte iblandt dem; thi dengang gik den ud paa at gribe det sande Evangeliums rene Lære. Men nu ser det ud til, at *denne* Iver kun har varet saalænge som hans Nærværelse hos dem; nu lader det til, at den er afløst af en anden Iver, der vistnok er ligesaa stærk, men hvis Gjenstand er en saa sørgelig forskjellig. Før ivrige for Evangeliet ere de nu ivrige for Loven! Kan det da være anderledes, end at denne deres Iver fylder Apostelen med dyb Smerte? Engang har han allerede født dem som sine aandelige Børn, med rig Erfaring af Fødselens Angst og Ve, dengang da han ved sin Forkyndelse og Veiledning skulde forhjælpe dem til den Gjenfødelse, ved hvilken de vandt Livet i Gud; nu maa han paany ind i de samme smertelige Veer for dem, nu, da det gjælder at sikre dem mod den falske Læres Ødelæggelser og bringe det Christi Liv, som dengang var bleven plantet i dem, frem til fuld Modenhed og en saadan Styrke, at det formaar at holde Stand mod Lovlærernes Angreb. Og hvad der bidrager saa meget til at øge hans Smerte og Bekymring under Arbeidet herfor er, at han maa udføre dette Arbeide fraværende, gjennem dette Brev. Hvor gjerne vilde han ikke just nu kunne faa være tilstede hos dem forat kunne se, hvilken Tone han skulde vælge at tiltale dem i efter deres Stillings Beskaffenhed og Tarv, og for i hvert Øieblik at kunne anslaa de Strænge, som kunde haabes at give stærkest Klang i deres Hjerter! Han er jo tvivlraadig og raadvild for dem; han kan ikke her, i det Fjerne, være vis paa, at han har valgt den Røst for sin Tale, som kunde være den sikrest virkende

og bringe den bedste Hjælp. Saadan er hans Stilling nu ligeoverfor dem; hvor ganske anderledes har den ikke engang været! — Saaledes appellerer han til deres fordums Kjærlighed, om der dog skulde være en Rest af den tilbage i de galatiske Christnes Hjerter, der ved Mindet om deres tidligere Forhold til Apostelen skulde kunne opflammes saavidt, at den bragte dem til at aabne sit Øre for hans Bøn og lytte til hans Advarsel mod deres Forførere.

g. 4, 21-30. Sit Ønske om personlig at kunne være nærværende hos dem forat ændre sin Røst alt efter deres Tilstands Krav kan Apostelen ikke se opfyldt; det er ham for Øieblikket umuligt at forlade Efesus forat ile til Galatien. Saa er han da henvist til skriftlig at gjøre dem de Forestillinger mod Lovvæsenet, som han kan haabe ville være istand til at udrette Noget. Og efter hint Udbrud af sit Hjertes Bevægelse i foregaaende Afsnit optager han da paany den didaktiske Udvikling. Hvad han her foreholder sine Læsere er dette, at det gammeltestamentlige Gudsord allerede ved sin Beretning om Forholdene i Abrahams Hus har fremstillet den Modsætning, der finder Sted mellem Lovvæsenet og Naadens frie Stand, og har givet den Anvisning, at den, som vil beholde og nyde Friheden, maa skille sig fra Lovvæsenet og vise Lovtrællene fra sig. Underligt tykkes det ham, at de samme galatiske Christne, der endelig ville, med Opgivelse af sit Sønnekaars Frihed og Ret, staa under Loven, ere saa ubekjendte med den Del af den hellige Skrift, der har sit Navn af denne samme Lov, som om de aldrig hørte den, uagtet dog sikkerlig deres nuværende judaistisk sindede Lærere sørgede for at faa den flittig forelæst for dem. Eller hvorledes er det at forklare, at de ere saa blinde for de Vink, som dette gammeltestamentlige Gudsord giver? Deres Tanker sysle jo saameget med Abraham; have de da heller ikke her været opmærksomme paa den Lærdom, som just denne Abrahams Historie giver dem? Der er jo skrevet, at Abraham havde to Sønner, en med Tjenestekvinden, Hagars Søn, der var avlet og født ved naturlig Kraft, og en med den

frie Kvinde, Saras Søn, hvis Fødsel skyldtes Guds Forjættelsesord, der var bleven grebet i Troen af de alderstegne Forældre. Men disse Forholde i Abrahams Hus have en forbilledlig Betydning. I dem udtaler sig nemlig typisk Grunddragene i *Menighedens* Væsen og Grundtrækkene af *dens* Udviklingsgang, — en Opfattelse af Abrahams Familiehistorie, der hviler paa den Grundsætning for al bibelsk Typologi overhovedet, at de frelsehistoriske Principer for enhver Udvikling indenfor Guds Rige allerklarest afpræge sig just ved Udviklingens Begyndelse, saaat man har Ret til at søge Principerne for Guds Førelser med sin Menighed udtalte just der, hvor denne Guds Menighed tager sin Begyndelse, idet den optræder i en Families Skikkelse. Gjennem Abrahams Egtehustrus naturlige Ufrugtbarhed, hvorved Arvingen til det frelsehistoriske Kald maatte frembringes gjennem en umiddelbar Indgriben af Gud, skulde det saaledes aabenbare sig, at Guds sande Menighed maa have et overnaturligt, underfuldt Udspring, medens samtidig Forkastelsen af den Søn, Abraham paa naturlig Vis havde avlet med Tjenestekvinden, skulde vise, at den naturlige Villie og Evne ikke formaar at gjøre Nogen til Medlem af den sande Menighed. Heri skulde det udtale sig, at det Afgjørende ved Spørgsmaalet om, hvem der hører Guds sande Menighed til, ene og alene er Troen, der griber Guds frie Forjættelse under Opgivelse af enhver Stolen paa det naturlige Væsen og dets Kraft, medens omvendt det, som Mennesket kan præstere ved naturlige Kræfter, her Intet gjælder eller formaar. Saaledes afbilde disse to Kvinder typisk de to Ordninger af Menneskets Forhold til Gud, om hvilke der her hele Tiden handles. Fra Sinai Bjerg blev dette Forhold ordnet saa, at Mennesket skulde vinde Guds Velbehag og Velsignelse paa Gjerningernes Vei; her var Loven Udtrykket for Forholdet, dens Opfyldelse Betingelsen for Retfærdighed og Liv, som altsaa skulde erhverves af Mennesket ved dets egen sædelige Kraft. Men ligesom Hagars Søn, hvis Fødsel ogsaa skyldtes den menneskelige Kraft, var og blev den Ufrie, saaledes formaar denne

Lovens Pagt fra Sinai aldrig at føre Nogen frem til den sande Frihed: under Loven er der idel Tvang og idel Forbandelse. Paa denne Maade svarer Lovpagten fra Sinai til Trælkvinden Hagar; Begges Børn fødes til Trældom. Ja allerede den Lokalitet, til hvilken Lovpagtens Oprindelse er knyttet, antyder, hvorledes denne Pagt er noget i Forhold til Forjættelsespagten Fremmed, Udenforstaaende, af et ganske andet Væsen end denne. Thi Bjerget Sinai, dens Tilblivelses Sted, ligger udenfor det hellige Lands Grændser, i Arabien. Og ligesom det hellige Land paa engang er Forjættelsernes Sted og deres Gjenstand, saaledes er det fremmede Land, Arabien, selv Forjættelserne uvedkommende, og den Pagt, som skriver sig derfra, er allerede derved antydet som vidt forskjellig fra Forjættelsespagten, ligesaa fremmed i Forhold til denne, som Hagar, der ogsaa stammede fra et Land udenfor Kanaans Grændser[1]), var fremmed i Forhold til Sara og i Abrahams Hus overhovedet. Men det er nu den forvrængende Misforstaaelse af sin egen Stilling og sit eget Kald, i hvilken det nuværende Israel har gjort sig skyldigt, at det har indtaget et Forhold, hvorved det faar sit Symbol i Noget, der er det selv saa aldeles Fremmed. Thi skjønt Bjerget Sinai ligger i det fremmede Arabien, er det alligevel dog just bleven det, der svarer til det nærværende Jerusalem. Dette nærværende Jerusalem er, som Israels baade borgerlige og religiøse Hovedstad, den sammenfattende Repræsentant for dette Folk selv, saadant som dette nu faktisk er. Dette Folk var jo kaldet til just nu at gribe den Frihed, som Gud i Christus tilbød det; men da det lukkede sig for denne Frihed og forhærdede sig i Trældommens Stand, gjorde det sig skyldigt i den Forvrængning af sin egen Bestemmelse, at det forskjød det, som dog var dets egen Eiendom, Friheden, og derimod klamrede sig fast til det i Forhold til dets egentlige og endelige Bestemmelse Fremmede, som derfor ogsaa kun skulde have havt en forbigaaende Gyldighed: Trældom-

[1]) Se 1 Mos. 16, 1. 3.

men under Loven. Men idet saaledes den sinaitiske Lovpagt fremdeles opretholdes af det forhærdede Israel, efterat Gud har budt det den Pagt, som dog egentlig var bestemt for det og var det Hjemlige for det i Modsætning til hint Fremmede, saa kommer herved det udenfor det hellige Lands Enemærker liggende Sinai til symbolsk at repræsentere det nærværende Jerusalem og det nærværende Israel. Her som der er idel Trældom. Hvor ganske anderledes forholder det sig med den Pagt, der afbildes ved Sara! Det viser sig bedst, naar man imod hint «nærværende Jerusalem», der samlende repræsenterer det i Lovtrældommen forhærdede Israel, stiller «det Jerusalem, som er oventil,» d. e. Menigheden, der i Christus, sit himmelske Hoved, har sin sammenfattende Enhed og i det fra ham strømmende Liv de stedse virksomme himmelske Kræfter, hvorved den altid paany føder Gud Børn. *Dette* Jerusalem, hvis Væsen og Liv saaledes er af himmelsk Art, er frit, i fuld Nydelse af Sønnekaarets Ret og Glæde, medens hint «nærværende Jerusalem» sukker under den selvvalgte Trældoms Aag. Og *det* er de Christnes Moder; gjennem de Naadens Midler, som det eier, og i hvilke dets himmelske Hoveds Kræfter ere virksomme, føder det de talløse Børn, som det profetiske Ord har forjættet just dette Jerusalem. Thi just om dette har Profeten sagt, at det, skjønt ufrugtbart, dog skal faa mange Børn; disse maa altsaa fødes det ved en umiddelbar Virkning af Guds Kraft; men nu er just de Christnes Fødsel formidlet ved en saadan guddommelig Kraftvirkning, idet de, ligesom Isak, ere Forjættelsens Børn. Saa ere da de Christne just disse talløse Børn, som ere forjættede det himmelske Jerusalem, og dette er deres Moder; det er de Troende, de ved Troen paa Evangeliet fødte, som alene tør pryde sig med dette Navn, at være det himmelske Jerusalems Børn. Lad end saa være, at dette himmelske Jerusalem, Menigheden, i sig selv ingen Evne eier til at føde Gud Børn; en rig Børneflok er det jo dog forjættet, ganske som Sara, dets gammeltestamentlige Forbillede, der jo heller ikke kunde føde Børn paa naturlig Vis og dog

fik en talrig Æt. Ja dette Jerusalems Børn skulle, hvorvel det ingen naturlig Evne har til at føde Gud Børn, efter det profetiske Ord dog blive langt talrigere end det jordiske Jerusalems, skjønt dette er i Besiddelse af de naturlige Betingelser for Avling og Barnefødsel. Det jordiske Jerusalem føder paa naturlig Vis i Mængde Børn, der tilhøre det som de naturlige Børn den naturlige Moder; her er Forholdet ganske som ved Hagar, der i naturlig Kraft kunde undfange og undfangede, medens Sara ikke kunde dette. Men har end dette naturlige Jerusalem mange Børn, saa skal dog det himmelske Jerusalem, den paa Christus grundede nytestamentlige Menighed, faa mange flere; thi her skal Gud selv, som fordum ved Sara, være den Virkende. Det naturlige Jerusalem kan, i Henseende til *sine* Børns Fødsel, hjælpe sig selv; der gaar Alt til paa naturlig Vis. Menigheden er derimod her i sig selv ganske magtesløs, fordi *dens* Børn overhovedet ikke kunne fødes paa naturlig Vis. Men hvad gjør dette, naar Gud selv træder til og giver den, i det livskabende Evangelium, den Livskraft, som her trænges? Saa bliver da det Kjendemærket paa dem, der skulle kaldes dette himmelske Jerusalems Børn, at de ere fødte ved Forjættelsesordet, som fordum Isak. Og det er jo netop de Christnes egen dybeste Erfaring, at de skylde det livskraftige Evangelium sin aandelige Fødsel. Saa gjenfindes da just hos dem det Væsen, som det profetiske Ord har betegnet som Særkjendet paa dem, der fødes i det himmelske Jerusalem, det frie, og de tør hævde sig Rangen af at være dettes ægtefødte Børn! — Men Abrahams Familiehistorie, for hvis Lærdomme Læserne overhovedet have havt saa liden Sands, giver endnu en anden Anvisning, som vel fortjener at mærkes og tages til Hjerte af dem. Som Ismael, Tjenestekvindens Barn, plagede Isak, den frie Egtehustrus Søn, saaledes ville ogsaa i Menighedens fortsatte Udvikling Lovtrællene ængste og plage Naadens frie Børn, idet de, som jo de galatiske Christne selv nu netop have erfaret, søge at forvirre dem og røve dem deres Glæde i den freidige Fortrøstning til sin Frihed. Men lige-

som Ismael af Gud selv, der her billiger Saras Raad, beordres uddrevet af Huset, saaledes skulle ogsaa Naadens frie Sønner vise Lovtrællene fra sig, forat disse ogsaa i det Ydre maa blive skilte fra Guds sande Børn og Arvinger, med hvem de ingen Ret have tilfælleds. — Maatte da nu Læserne tage Lærdom af Forholdene og Begivenhederne i Abrahams Hus! Maatte de deraf lære den dybe Modsætning, som skiller mellem Lovvæsenet med dets Trældom og Naadens Stand med dens Frihed; maatte de lære at sætte tilbørlig Pris paa den Ære at være det himmelske Jerusalems Sønner, der kunne glæde sig i sin Moders Frihed, medens Lovtrællene sukke under det trykkende Aag, og maatte de lære at skille sig fra disse Ismaels aandelige Brødre og vise dem ud af det Menighedens Samfund, i hvilket de dog ikke høre hjemme!

Men er nu dette de Christnes objektive Stand, at de h.
tilhøre den ved Sara afbildede Naades- og Forjættelsespagt; 4, 31-5, 12.
var just dette Hensigten med Christi Gjerning for dem, at
han vilde forhverve dem den aandelige Frihed, da gjælder
det ogsaa for dem, i sit subjektive Forhold at bevare hin
Stand og virkeliggjøre denne Frihed. Apostelen udtaler der- 4, 31-5, 6.
for en fornyet Formaning til dem om at staa fast i Evangeliets Frihed, en gjentagen Advarsel til dem mod at lade sig bringe ind under Lovens Trældomsaag. Og dette sit formanende og advarende Ord støtter han ved at pege paa de skjæbnesvangre Følger, som det Skridt, Læserne nu stode i Begreb med at gjøre, uundgaaelig vilde medføre for dem. De havde allerede begyndt med en mod Christenstandens Væsen stridende Observants af Loven, idet de overholdt de jødiske Festtider.[1]) Dette var imidlertid kun det første Skridt henimod den Indordning under Moseloven, som deres Forførere drev dem til som nødvendig til Salighed. Vranglærerne vilde først da have naaet Fuldendelsen af sit Verk, naar de fik overtalt de galatiske Christne til at lade sig omskjære, hvori jo netop udtaler sig den fuldstændige Indgaaen

[1]) Se ovenfor 4, 10.

paa Lovens Pagt; dette var derfor Maalet for Judaisternes Stræben, og Læserne vare ikke ganske uvillige til at lyde dem ogsaa heri. Derfor belyser nu Apostelen den gjennemgribende Betydning, som en Eftergivenhed paa dette Punkt vilde have for dem, og han gjør det saaledes, at han sætter sin hele apostoliske Autoritet ind for sine Ords Sandhed og forat give dem Vægt. Om de under disse Omstændigheder lade sig omskjære, da ville de herved paa den ene Side gaa glip af enhver Frugt af Christi Gjerning; thi Christus er dem da ikke længer den eneste Vei til Frelse, og han vil enten være Alt eller Intet; og paa den anden Side have de i og med Omskjærelsen virkelig paataget sig Forpligtelsen til at overholde den hele Lov; thi for den, der paa eet Punkt er gaaet ind under Loven, indtræder strax dennes Krav i hele dets absolute Omfang med den Forbandelse i sit Følge, som rammer hver den, der ikke forbliver i *Alt*, som er skrevet i Lovens Bog[1]). Saaledes vil da deres Omskjærelse være enstydig med en fuldstændig Løsrivelse fra Samfundet med Christus og et fuldstændigt Fald ud af Naadens Stand. Have de betænkt denne gjennemgribende Rækkevidde af det Skridt, som de have saa liden Betænkelighed ved at gjøre? Have de forstaaet Omfanget af det Bytte, de staa i Begreb med at foretage? Fra Frihed til Trældom, fra Christus til Moses, fra Naadens Stand til Forbandelsen under Loven — det er den Vei, som de med let Hjerte ville betræde! Deres Forførere søge at indbilde dem, at Omskjærelsen ikke staar i nogensomhelst Modsætning til Christenstanden men tvertimod forliges ypperligt med den, ja supplerer den og først bringer den til sin egentlige Fuldendelse. Men hvilken Løgn! Christenstandens Væsen er jo et ganske modsat: de sande Christne vente at naa Retfærdighedens Maal ikke ved Lovgjerninger men alene ved Troen, og ikke det naturlige Væsen med dets Evner og Kræfter men den gjenfødende Aand er det Element, hvori de leve. Thi de

[1]) Smlgn. 3, 10.

vide, at i Christenstanden gjælder Omskjærelsen ikke Noget; den har ingen Kraft til at bestemme Forholdet til Gud; hvad der her spørges om, det er alene Troen, der beviser sin Sandhed i Kjærlighedens Liv. Hvorledes kunne da Læserne endnu være daarlige nok til at tro, at Christenstanden lader sig forene med Stillingen under Loven eller har Rum for Omskjærelsen som Frelsemiddel? Langt snarere forenes Lys og Mørke, Ild og Vand! — Men fra denne 5, 7—12.
Paavisning af den uforsonlige Modsætning mellem Lovvæsenet og Christenstanden vender Apostelen sig atter til Læsernes Stilling. De havde dog engang gjort en saa god Begyndelse; hvem er det da, som nu har hindret dem fra at holde frem som begyndt, fra at vise fortsat Lydighed mod den i Evangeliet fremholdte Sandhed? En saadan Lydighed mod Sandheden er af Gud; men Lydigheden mod dem, som ville hindre dem fra at lyde Sandheden, den er ingenlunde af den Gud, som ved sit Ord kalder dem til et ganske andet Forhold. Og hvor gjælder det ikke for Læserne, her at vogte sig selv for den ringeste, tilsyneladende ubetydeligste og ligegyldigste Indrømmelse! Vildfarelsen har Surdeigsnatur: det mindste Kvantum Surdeig forslaar til at gjennemtrænge hele den Deig, med hvilken det bringes i Berøring; paa samme Maade vil enhver Vildfarelse, synes den end liden og forholdsvis uskyldig, efterhaanden formaa at gjennemtrænge Menigheden, besmitte dens christelige Tilstand og paatrykke den sit Præg. Saaledes er der ganske vist den alvorligste Fare paafærde for de galatiske Menigheder, og vel mene allerede deres Forførere, at de have vundet Spil. Men Apostelen, deres Fader, kan dog endnu ikke opgive dem eller ganske slippe Haabet om, at de endnu ville besinde sig. Med Kjærlighedens stærke Haab venter han dette af Herrens bevarende Naade, at Læserne selv ville faa sit Syn opladt for endog den mindste Vildfarelses Fordærvelighed, saaat heller ikke de ville mene noget Andet end at selv en liden Surdeig syrer hele Deigen. Men om han end saaledes endnu haaber, at deres Forføreres Anslag skal blive tilskamme, saa

skulle dog disse Sjælefordærvere selv og hver enkelt af dem, om end hans Planer ved Guds Naade forhindres, faa erfare Guds tunge Dom. Og just i denne Sammenhæng, idet han med profetisk Sikkerhed udtaler Domsforkyndelsen over de galatiske Vranglærere, minder han sine Læsere om det mest slaaende Bevis, hine selv havde givet for dens Ret. Ikke engang dette Yderste af Løgnens Frækhed havde de skyet, at beraabe sig paa Apostelen imod ham selv, at tillægge ham den Tvetungethed, paa andre Steder at lære hvad han i Galatien bestred, idet de paastod, at han, der her var optraadt som Omskjærelsens afsagte Fiende, ellers endog anviste den og anbefalede den![1]) Men Apostelen er istand til, med et eneste Ord at gjendrive denne uhørte Beskyldning. Han behøver kun at henvise til den Forfølgelse, han stadig og allevegne maa lide fra Judaisternes Side. Dersom han fremdeles, som i sin Farisæertid, holdt paa Omskjærelsen, da vilde denne Forfølgelse tabe enhver Grund og selvfølgelig ikke være tilstede; thi da var jo den dybe Forargelse fjernet, som hans uafladelige Henvisning til Christi Korsdød som eneste Frelsegrund opvakte blandt dem, som forfulgte ham. Saa er da selve det bitre Had, hvormed Judaisterne overalt forfølge ham, det mest talende Vidnesbyrd mod denne skumlende Løgn, at Apostelen selv paa andre Steder skulde lære, hvad han i Galatien bekjæmper. Men Tanken paa dette djævelske Sind hos hans Fiender og paa den sørgelige Nedbrydelsens Gjerning, de øve i Christi Menigheder, bringer ham til at udtale det Ønske, at disse Omskjærelsens Ivrere dog maatte blive saa aabenbare i sin Daarskab, at de maatte ophøre at være farlige. Maatte de samme Folk, der saa gjerne vilde se anvendt Kniven paa de Hedningechristnes Kjød, anvende den paa sig selv til en endnu mere gjennemgribende Operation, hvorved deres Fanatisme ret kunde vise sig i hele sin Dybde! Da turde det kanske være at haabe, at de Christne, der nu lode sig blænde af dem, vilde faa se dem i deres

[1]) Se ovenfor S. 450.

sande Skikkelse og faa Øiet opladt for deres virkelige Væsen, saa de med Gru vilde trække sig tilbage fra dem.

I den Del af Brevet, som vi hidtil have betragtet, den *lærende* Del, har Apostelen ført Forsvaret for sin Lære om Christi Forsoning, greben i Troen, som eneste Vei til Frelse. Han har ført dette Forsvar paa den Maade, at han først har hævdet sin Apostel-Stillings Virkelighed og Ret (i den historiske Del, 1, 11—2, 14) og derpaa har bevist sin Forkyndelses Sandhed og afvist de judaistiske Vranglærdomme om Lovens og Omskjærelsens fortsatte Gyldighed og endnu vedvarende Forpligtelse (i Brevets dogmatisk-polemiske Del, 2, 15—5, 12). Naar han nu gaar over til at give en Række *Formaninger angaaende det christelige Livs rette Form*, da er dette ikke blot et Udtryk for hans Betragtning af Forholdet mellem christelig Lære og christeligt Liv overhovedet [1]), men ogsaa specielt fremkaldt ved det særegne Indhold, som Hensynet til de galatiske Menigheders truede Stilling har givet den foregaaende Del af Brevet. Ligeovèrfor Judaisternes falske Lære om den mosaiske Lovs vedvarende Forpligtelse ogsaa for de Christne har han med seirende Styrke hævdet et Christenmenneskes Frihed fra Loven. Men denne hans Lære kunde let blive misforstaaet af hans Disciple og mistydet af hans Fiender. Man kunde mene, at denne Frihed fra Loven skulde medføre, at der overhovedet ikke spurgtes efter de Christnes Livsforhold; at denne Frihed var en rent negativ Bestemmelse, der kun indeholdt Emancipationen fra Lovens tvingende Bud og henstillede det som en ligegyldig Ting, hvad de saaledes Frigjorte nu vilde gjøre og lade. Var saaledes hin Vildfarelse paa Lærens Omraade tilbagevist, saa kunde heraf lettelig følge en Vildfarelse paa Livets Omraade, der var ligesaa farlig som hin. Derfor krævede Apostelens Afvisning af ethvert Forsøg paa at krænke eller ophæve de Christnes Frihed som sit nødvendige Supple-

Formanende Del 5, 13-6, 10

[1]) Se herom ovenfor S. 82.

ment en Fremstilling af, hvorledes Friheden fra Loven ingenlunde betyder Frihed for Kjødet, men tvertimod medfører den saaledes Frigjortes Hengivelse til Gud i villig Lydighed, saaledes at han nu baade kan og af sit gjenfødte Hjertes inderste Lyst og Drift vil gjøre Guds hellige Villie, hvilket var ham en Umulighed, saalænge han endnu stod under Lovens Tvang. Dette nødvendige Supplement faar Apostelens Udvikling her i Brevets formanende Del. Ganske naturligt begynder derfor denne med strax at udtale den Tanke, at den Frihed, til hvilken de Christne ere kaldte, ikke maa bruges til en Frihed for Kjødet, men at den megetmere medfører, at de træde ind i Kjærlighedens Tjeneste (5, 13). Og derpaa fremstilles det christelige Liv som et Liv i Hellighed, der, baaret og bestemt af den ved Guds Aand virkede Kjærlighed, flyr Kjødets Gjerninger og bærer Aandens Frugter (5, 14—25), og i hvilket den Troende specielt ogsaa er sin Næste til Tjeneste i en sagtmodig og mild Omgjængelse, rede til at yde ham al Kjærlighedens Bistand baade i det Aandelige og i det Timelige (5, 26—6, 10). Samtidig er det som en Gjenklang af den Hovedtanke, der har beskjæftiget Apostelen i det Foregaaende, at dette christelige Kjærlighedslivs Forhold til Loven hyppig betones, idet det betegnes som Lovens rette Opfyldelse [1]), men tillige som et Forhold, der til drivende Kraft har Aanden [2]), saaat de, der staa i dette Liv, ikke ere under Loven [3]) men megetmere ere frigjorte fra den [4]): det er et Liv i Frihed, ikke i Lovens Tvang.

a. 5, 13 - 25. Det Vers, som aabner denne nye Hoveddel af Brevet — der forøvrigt ikke kundgjør sig som en saadan ny Del ved noget i det Ydre kjendeligt Indsnit —, er paa engang en Sammenfatning af den forangaaende dogmatiske Udvikling 5, 13. og en Indledning til de følgende Formaninger. I sin første Halvdel fremhæver det i en Sum Christen*standens* Væsen i Modsætning til de judaistiske Forvrængninger deraf; i sin

[1]) 5, 14. [2]) 5, 16. 18. 25. [3]) 5, 18. [4]) 5, 23.

anden Del giver det det korteste Udtryk for Christen*livets* rette Form i dets Bevisning udad. Og dette sidste baade negativt og positivt, idet Apostelen ligesaavel udtaler den Begrændsning, hvorunder de Christnes Frihed maa opfattes og bruges, som det nye Tjenerforhold, der kun er denne Friheds anden Side. De ere frie; men denne deres Frihed maa ikke benyttes som en Anledning for Kjødet, hvorved den just vilde slaa om i den værste af al Slags Ufrihed; tvertimod betyder den en Kjærlighedens Tjeneste, hvori det gjenfødte Jeg, som bestemt af Guds eget Kjærlighedsliv, netop vil finde og føle den rette Frihed. Og naar Apostelen 5, 14. 15.
derpaa begrunder denne sin Formaning til et Forhold i tjenende Kjærlighed ved en Henvisning til, at i og med et saadant Forhold er hele Loven opfyldt, da har han hermed anvendt et Argument, som just er afpasset efter Læsernes nærværende Standpunkt. De vare jo saa tilbøielige til at lægge den største Vægt paa Loven og dens Opfyldelse; nuvel, maatte de da beflitte sig paa Kjærlighed, saa have de just opfyldt Loven og det i dens hele Udstrækning! Men medens saaledes Kjærlighed til Næsten er Lovens Opfyldelse, saa er det saa langt fra, at Læserne gjøre Guds Lov Fyldest ved det ukjærlige Væsen, der var trængt ind mellen dem — netop som en Følge af deres begyndende Opgivelse af Standen under Naaden —, at de herved staa i Fare for at begaa den mest himmelraabende af alle Lovovertrædelser, idet de endog udsætte sig for rent at berøve hinanden det aandelige Liv. Thi dettes Væsen er jo netop Kjærlighed, men Hadskhed og Bitterhed fremkalder og nærer kun Had og Ukjærlighed. Det er altsaa Kjærlighed, Apostelen kræver som den eneste 5, 16—18.
rette Form for den Christnes nye Liv. Og skulde de vel være i Uvished om, hvorfra de skulle hente Kraften til at elske? Svaret er nærliggende: lade de kun Guds Aand mere og mere faa Magt over deres Hjerte og Liv, saa ville de i denne Aands Kraft mere og mere frigjøres fra det naturlige Væsen med dets Egoisme og Ukjærlighed. Thi mellem disse To, Guds Aand og Menneskets syndige Natur, bestaar der

en uforsonlig Modsætning, saaat Mennesket ved at lade sig bestemme af det ene af disse to hinanden modsatte Principer nødvendigvis bryder med det andet. Og Guds Mening og Hensigt med denne Strid, hvori saaledes den Troende finder sig stillet, idet han samtidig fornemmer Aandens Drift og Kjødets modsatte Begjæring, er just den, at han derved skal hindres fra uden Videre at søge det Bestemmende for sin Gjøren og Laden i sin *Lyst*. Følelsen af hin Modsætningens Kamp mellem de to Magter i hans Indre skal nemlig drive den Troende til, i ethvert Tilfælde at undersøge, hvorvidt den Lyst, han føler til dette eller hint, stammer fra den ene eller den anden af dem, drive ham til at underkaste sin Lyst en alvorlig Prøve, og til at lade det være afhængigt af denne Prøves Resultat, hvorvidt han skal følge Lysten eller ikke. Saaledes bliver da det Bestemmende for hans Handlen ikke dette, at han har *Lyst* til dette eller hint, men alene hans Overbevisning om, at han ved at handle saa eller saa er *Aanden* lydig. Og indtage Læserne dette Forhold, da staa de ikke under nogen tvingende Lov, men ere frie; thi da er det jo ikke noget udenfra kommende Bud, der truer og skræmmer dem, men deres eget gjenfødte, af Aanden bestemte Jeg's inderste Lyst og Længsel, der leder deres Handlen. Saaledes gjælder det da at lade sit Livsforhold bestemme af den Hellig-Aand og ikke af Kjødet, hvis Rester den Tro-
5, 19—21. ende endnu maa bære paa her i Timeligheden. Men hvorpaa kan det da kjendes, om en Impuls, som han fornemmer i sit Indre, stammer fra den ene eller den anden af disse to Kilder, hidrører fra Aanden eller fra Kjødet? Ikke behøver man her at være i Uvished. Kjødets Gjerninger ere jo aabenbare og let kjendelige; det er ikke til at tage Feil af, hvad der som Drift eller Lyst hidrører fra det. Apostelen anfører, som oplysende Exempler paa denne Kjendelighed af Kjødets Gjerninger, en hel Del af dem, hentede fra forskjellige Aabenbarelsessfærer af Kjødets Væsen; ved dem alle viser det sig, hvorledes de stemple sig selv som stammende ikke fra Aanden men fra det urene Kjød. Og ligesom alle disse Lasters

og Lyders Kilde er aabenbar, saaledes ogsaa det Maal, til hvilket de alle føre: de udelukke fra Guds Rige. Hvilket 5, 22. 23.
ganske andet Billede opviser ikke alt det, der er virket af den Hellig-Aand, fremgaaet af Aandens Drift og Tilskyndelse som Frugten fremdrives af Træets Liv, præget af Aandens Væsen som Frugten af Træets Art! Melde ikke alle disse Dyder sig ligesaa umiskjendeligt som Aandens Verk, som hine Laster stemplede sig selv som Kjødets Gjerninger? Sandelig, her som der er den Troende fritaget for enhver Uvished om, til hvilken Kilde han skal føre den Drift tilbage, som rører sig i hans Indre! Og ligesom det overfor (V. 18) hed om dem, der drives af Guds Aand, at de ikke ere underlagte den udenfra tvingende Lov, saaledes fremhæver Apostelen her, at de, der kunne opvise disse Aandens Frugter, ikke have Loven imod sig. Saa er da dette den salige Stand, hvori de staa, der lade sig beherske af Guds Aand som sit Livs Kraft, at de ere frie baade fra Lovens Tvang og fra dens Forbandelse. Men saa er da ogsaa omvendt Meningen med denne Frihed fra Loven just denne, at den stiller Mennesket i det fulde og rette Lydighedsforhold mod Gud og hans Villie. Thi vistnok have ogsaa disse, der saa- 5, 24.
ledes, frigjorte fra Loven, høre Christus til i Troen, fremdeles Kjød, Levninger af sin syndige Natur, at bære paa; men dette sit Kjød have de «korsfæstet», idet de ved Troens Samfund med den Herre Jesus have erfaret hans Døds Kraft til deres gamle Menneskes Død, til en begyndende Tilintetgjørelse af det, saaat det nu har faaet sit Knæk, sit Banesaar, og derfor, om det end fremdeles kan friste dem, dog ikke længer er den beherskende Magt over deres Liv. Saaledes kan da den Omstændighed, at ogsaa de fra Loven Frigjorte fremdeles have «Kjød», ikke ophæve deres Stand som Aandelige eller tilintetgjøre det Lydighedsforhold, hvori de staa mod Guds Aand. Men er da nu saaledes de Christnes 5, 25.
Liv et af Aanden virket og bestemt, da maa det jo ogsaa gjælde for dem at virkeliggjøre dette Forhold mere og mere ved en Livs*vandel*, der bærer Aandens Præg og Stempel.

Her maa Opgaven blive den, at være tro mod Gaven, at lade den ydre Vandel være det tilsvarende Udtryk for det indre Liv, — den Alt indbefattende og samlende Grundforskrift for Christenlivet i dets udvortes Aabenbarelse.

b. Har det foregaaende Afsnit indeholdt en almindelig For-
5, 26-6, 10. maning til et aandeligt Liv i Kjærlighed, saa knytter nu Apostelen hertil en Anvisning af visse enkelte Retninger, hvori dette Kjærlighedens Liv bør fremtræde. Det ligger nær at antage, at det er Hensynet til særlige Tilstande i de galatiske Menigheder, som bestemmer Apostelen til just at fremhæve, hvad der her er hans Tales Gjenstand, Hensynet til visse Mangler ved Christenlivet, som fandtes der, til visse
5, 26. Ytringer af dette Liv, som just der savnedes. Han begynder med en Advarsel mod at være begjærlig efter tom Ære, saaledes som den er, der i Et og Alt kun er betænkt paa at bringe sin egen Person til Anseelse. Haand i Haand med denne Feil gaar stedse paa den ene Side et udfordrende, udæskende Væsen, idet man derved ægger Næsten til ogsaa at optræde paa samme Maade og saaledes sætte Haardt mod Haardt, paa den anden Side Misundelsen, idet man bærer Avind mod Enhver, der har et Fortrin, som stiller En
6, 1. selv i Skyggen. Men just det modsatte Væsen skal være de Troendes Smykke. Den Æresyge ser med lønligt Velbehag paa enhver Svaghed hos Næsten og føler en hemmelig Glæde ved hans Fald; langt fra et saadant Forhold i Egoismens Ukjærlighed skulle de, der pryde sig med Navnet «Aandelige», være rede til kjærlig at hjælpe Enhver tilrette, der falder, selv om de «overraske» denne i hans Fald d. e. komme til Kundskab om hans Fald forinden han endnu selv er kommen til christelig Besindelse og Anger over det. Selv i dette Tilfælde, i hvilket Barmhjertighedens Bevisning unægtelig er vanskeligst, fordi den endnu forhaandenværende Ubodfærdighed gjør den Faldnes Tilstand endnu mere skyldig, skulle de, der staa i Aandens Liv, vise sin Kjærlighed ved gjennem Formaning at søge at bringe ham til Bod og derpaa gjennem Trøst til Tro og Syndsforladelse. Men idet man saaledes

rækker den Faldne en hjælpende Haand, gjælder det at komme ihu, at man selv, er man end en «Aandelig», dog fremdeles er udsat for den samme Fristelse og det samme Fald, forat man ikke ved sin Hjælper-Rolle skal blive forledet til Hovmod og saaledes atter søge sin egen Ære ved den Hjælp, man yder, istedetfor i Enfold kun at være betænkt paa den faldne Broders Opreisning. Men skal man overhovedet kunne 6, 2—5.
efterkomme denne Formaning til at vise en saadan frelsende Kjærlighed, da gjælder det at have det Sind, at man er villig til at bære hverandres Byrder, saaat man ikke betragter det, der tynger Næsten, som sig uvedkommende, men gjerne vil lette Byrden for ham, selv om dette kun kan ske derved, at man selv faar den over paa sine Skuldre. Og atter her minder Apostelen sine Læsere om, at ønske de saa meget en Lov at opfylde, saa have de her en at øve sine Kræfter paa, og det en saadan, som er given af Christus selv. Thi han har just formanet Sine til indbyrdes Kjærlighed, ja opstillet denne som det Mærke, hvorpaa hans sande Disciple skulle kjendes [1]). Det er Ydmygheden, der udtaler sig i denne Villighed til at bære Andres Byrder; Hovmodet kjender ikke Noget til et saadant Forhold; det trækker sig stolt tilbage og mener sig altfor godt til en saadan Nedladelse til Andre. Men hvilket Selvbedrag er ikke dette Hovmod! Dersom Nogen tillægger sig selv nogen personlig Fortjeneste af hvad han er eller har, og i Kraft af denne sin personlige Fortjeneste mener sig for god til kjærlig at række den faldne Broder en hjælpende Haand, han bør dog betænke, at i sig selv og af sig selv er han Intet; Alt, hvad han er og har, er jo Guds Gave! Vistnok er det let at skabe sig en indbildt Ære ved at sammenligne sig med Andre; thi Egenkjærligheden blænder Synet og lader altid Ens egne Fortjenester blive store i Forhold til Næstens; men langt hellere bør man se bort fra Næsten og lade sin egen Gjerning, sit eget Livsforhold, være sin Bedømmelses Gjenstand. Da «faar

[1]) Joh. 13, 34. 35.

man sin Ros i Forhold til sig selv alene og ikke i Forhold til Næsten»; da vender man ikke sin Kritik mod Næsten for ved dennes Skrøbeligheder at skaffe sig selv en let fortjent Ære, men mod sig selv, idet man gransker sit eget Forhold; da vil man altid finde Nok at dadle, Nok, som burde være anderledes, og da bliver man ydmyg, medens man saa let bliver hovmodig ved hin Sammenligning med Andre, der kanske kunne være endnu værre. Disse Næstens mulige Brøst og Mangler komme jo ikke den Anden ved; Enhver skal paa Dommens Dag maatte svare for sig selv; just derfor gjælder det at være opmærksom paa sig selv og bedømme sig selv, medens man Intet har med Næstens Synder at bestille, naar man kun begjærer ved dem at mætte sit eget Hovmod. Ganske vist komme Næstens Skrøbeligheder den Christne ved som Gjenstand for hans barmhjertige Kjærligheds Hjælp; i denne Forstand skulle de Christne bære *hverandres* Byrder. Men disse Næstens Brøst komme ham *ikke* ved, hvis han vil beskue dem blot forat tilfredsstille sin egen Lyst efter tom Ære; mod dette Sind gjælder det at mindes, at Enhver skal bære *sin egen* Byrde.

6, 6-10. Det er de «Aandeliges» Forpligtelse til at hjælpe hverandre i det *Aandelige*, Apostelen her har indskjærpet, idet han har advaret mod Hovmodets Egenkjærlighed og formanet til kjærlig og hjælpsom Imødekommen selv ligeoverfor den faldne Broder samt paavist det Taabelige i Hoffærdigheden og i den falske Selvbedømmelse, hvori man tager Sigte paa Andre som Folie for sin egen Storhed istedetfor at granske sig selv og sit eget Forhold. Men ogsaa paa det *materielle* Omraade skal denne tjenende Kjærlighed ytre sig; denne nye Tanke udtaler Apostelen i V. 6—10, idet han begynder med Discipelens Forpligtelse i denne Henseende ligeoverfor sin Lærer og derfra stiger op til det Almindelige, den christelige Godgjørenheds Pligt mod Alle, først og fremst dog mod de troende Brødre. — Øiensynlig lægger Apostelen en meget stærk Vægt paa den første Formaning angaaende Discipelens Forpligtelse til at dele sine timelige

Goder med sin Lærer. Det rette Synspunkt, hvorunder denne Formaning vil sees, er ikke saa meget Retfærdigheden af, at den Arbeidende (her Læreren) faar sin fortjente Løn, som snarere Nødvendigheden af, at just denne Arbeider sikres saadanne Kaar, at han uhindret kan øve sin betydningsfulde Gjerning i Menigheden. Et modsat Forhold fra Discipelens Side, hvorved altsaa Lærerens Virksomhed vilde hæmmes eller umuliggjøres, betegner Apostelen ligefrem som en Bespottelse af Gud, hvis Aands Gjerning i den christne Menighed vil forhindres, dersom ikke Læreren kan arbeide i sit Kald. Og denne Sammenhæng mellem Lærerens Virksomhed og Aandens Gjerning, idet hin er dennes Redskab og Organ, er det da ogsaa, som foranlediger Apostelen til i denne Forbindelse advarende at henvise til, hvorledes den guddommelige Gjengjældelse just her vil aabenbare sig. Anvender man sit timelige Gods til overhovedet at fremme Guds Aands Gjerning, vil man ligesaa vist høste en rig Naadeløn derfor, som man vil høste Fortabelse om man ingen anden Anvendelse gjør af sit timelige Gods end at bruge det til at skaffe sine naturlige Lyster og Begjærligheder alskens Tilfredsstillelse. I første Tilfælde «saar man i Aanden», idet man anvender, hvad man har, paa Aanden, hvis Virken man ønsker at fremme; i det andet Tilfælde «saar man i sit Kjød», idet man i sit timelige Gods kun ser Midler til at mætte dettes Lyster. Og saavist som hint førstnævnte Forhold er Udtryk for og Vidnesbyrd om et af Aanden selv gjenfødt Sind — thi kun hvad der er født af Aanden kan elske Aanden og hans Gjerning —, saavist er dette sidstnævnte Udslaget af et Liv i ubrudt kjødelig Egoisme; derfor maa Resultatet hist blive et evigt Liv, her en evig Fortabelse. Da imidlertid Frugten af en saadan Udsæd i Aanden just som et evigt Liv lader vente paa sig, medens de Nydelser og Glæder, som den vinder, der saar i sit Kjød, ere nærværende og strax indtræde, tilføier Apostelen en Formaning til ikke at gaa træt under et Forhold, der søger at tjene Gud ved at gjøre det Gode; Høsten er jo sikker nok, er den end fjern. Og derfor ender Afsnittet med en Opfor-

dring til christelig Velgjørenhed overhovedet, idet Læserne samtidig mindes om, at for den Christne maa efter Broderkjærlighedens Anvisning altid de Christne, de som høre Troen til, staa som de, der have det nærmeste Krav paa Hjælp og Understøttelse. — Saaledes afslutter Apostelen Brevets formanende Hoveddel og dermed det hele Brev med en Opfordring til den Kjærlighed, der som Aandens Frugt er Lovens sande Opfyldelse, medens Omskjærelsen og de Lovgjerninger, som de judaistiske Vranglærere anviste Læserne, Intet gjælde og Intet formaa. Det er kun den, der, frigjort fra Loven, staar i Troens Liv, som er istand til at opfylde Guds og Christi Lov; under Loven er man kun Lovens Overtræder.

Epilog. 6, 11-18. Hvad Apostelen endnu tilføier her i Brevets *Epilog*, vidner paa en dobbelt Maade om den Ængstelse, han føler ligeoverfor den truede Stilling, hvori de galatiske Menigheder befinde sig. Han har mod sin Sædvane skrevet dette Brev med egen Haand, og han kan ikke ende det uden endnu engang at sammenfatte dets Grundtanker i en afsluttende Sum og indtrængende lægge dem paa Læsernes Hjerte. Efter udtrykkelig at have fremhævet hin Særegenhed ved dette Brev i Notitsen V. 11, charakteriserer han Vranglærerne som samvittighedsløse Egoister; i Modsætning til dem fremstiller han sig selv som den, der i offervillig Troskab alene vil holde sig til Christi Kors; over alle dem, der indtage samme Stilling, ønsker han Fred, idet han samtidig beder om, at man forøvrigt vil skaane og spare ham, den for Herrens og hans Bekjendelses Skyld allerede saa haardt Forfulgte (V. 12—17). Endelig følger det sædvanlige Velsignel-

6, 11. sesønske (V. 18). — Vi vide af andre paulinske Breve, at Apostelen ved Affattelsen af sine Skrivelser pleiede at betjene sig af en Sekretær, medens han selv egenhændig kun tilføiede Velsignelsesønsket ved Brevets Ende[1]). Men ved nærværende Brev har han gjort en Undtagelse, og han undlader ikke, udtrykkelig at gjøre dets Læsere opmærksomme derpaa. Er end Brevet i sig selv ikke af stort Omfang, saa er det

[1]) Rom. 16, 22. 1 Kor. 16, 21. 2 Thess. 3, 17. Se ogsaa ovenfor Side 293.

dog langt nok for at være egenhændigt. Men just her har Apostelen ikke villet spare sig selv for Skrivningens Møie. Han har ogsaa paa denne Maade villet træde i en saavidt muligt umiddelbar Rapport til sine Læsere; de skulle, saavidt Omstændighederne tillade det, have en Fornemmelse af, at han handler personlig med dem; kunne de end ikke skue hans Aasyn, saa skulle de ialfald se hans egen Haandskrift. Og idet han minder de galatiske Christne om den Møie, han 6, 12. 13.
ogsaa ved egenhændig at skrive til dem har anvendt for at bevare dem i den sande evangeliske Tro, ledes hans Tanke herved ganske naturligt hen paa hans Modstandere, de falske Apostle, og *deres* Bestræbelser, der gik i saa ganske modsat Retning. Hvem ere da disse, der saa ivrigt arbeide for at bringe Læserne til at lade sig omskjære og gaa ind under Loven? Uden Undtagelse ere de Saadanne, som ved denne sin Stræben arbeide paa at skaffe sig selv ydre Ære og Anseelse, idet de tilsigte pralende at kunne henvise til de af dem Forførte som Vidnesbyrd om sin Indflydelse og Magt. Og som deres Motiv saaledes er smudsig Egennytte, saaledes ogsaa deres Hensigt. De ere bange for den Uvillie og Forfølgelse, som den uforbeholdne Bekjendelse til det rene Evangelium altid fremkaldte hos Jøderne, for hvem Christi Kors stadig var en Forargelse; denne Forfølgelse ville de, altid kun tænkende paa sig selv, slippe for; *derfor* drive de paa Lov og Omskjærelse, hvorved Christendommen tabte sin Forargelses-Braad i de fanatiske Jøders Øine. Altsaa Egenkjærlighed her som der: egenkjærligt Begjær efter ydre Anseelse, egenkjærlig Sky for Lidelse for Sandhedens Skyld! Læserne maa nemlig ingenlunde tro, at det virkelig er for *Lovens* Skyld, forat hævde den eller værne om dens Ære, at disse Mennesker ere saa ivrige for den. End ikke for sin egen Del iagttage de den samme Lov, under hvis Aag de arbeide paa at faa bragt de Hedningechristne ind; de Byrder, som de lægge paa disses Skuldre, løfte de for sin egen Part ikke med en Finger; Alt er hos dem Skinvæsen og Hykleri. Hvilken ganske anden Stilling indtager 6, 14. 15.

ikke han, deres Apostel! *Han* er langt fra, som *hine*, at søge nogen ydre Ære; *hans* eneste Ros og Ære er Christi Kors, dette Kors, som *hine* ere saa bange for helt og fuldt at bekjende sig til, og medens *de* i Et og Alt kun ere betænkte paa at slippe bort fra de Trængsler, som Bekjendelsen til Korset kunde føre over dem, har *han* i Korsets Kraft engang for Alle brudt med Verden, dens Lyst og dens Ære. Thi han ved, at intet Andet har Sandhed og Værd her, hvor der spørges om Frelse, end just det nye Liv i Aandens Kraft, som strømmer fra Korset; om man er omskaaren eller uomskaaren, derpaa ligger der her ingen Vægt, men kun paa dette, om man i Christi Døds Kraft har faaet Andel i Guds Liv. Har derfor Apostelen forhen forkyndt Guds strænge Dom over hine Forførere, der ved sin Lovlære forvirrede Guds Menighed [1]), saa ønsker han nu Fred og Barmhjertighed over alle dem, som gaa frem efter denne Regel, der er Grundregelen i Guds Rige: at der, hvor der handles om Frelsen, kun spørges efter Troens Liv i Gud og ikke efter saadanne udvortes Ting som Omskjærelse eller Forhud. Og ligeoverfor de galatiske Judaisters Lære om, at der kun er Frelse at finde ved gjennem Omskjærelse og Lovopfyldelse at blive et Lem af Israels Folk, af Abrahams legemlige Æt, hævder han endnu engang, at kun de, der vandre efter hin Regel, ere Guds sande Israel, den aandelige Abrahams-Æt, der har Lod og Del i Guds Frelse og eier Guds Velbehag og Vel-
6, 17. signelse. For sin egen Part lader Apostelen hin Regel i den Grad være sig Et og Alt, at han, ligesaavist som han selv ikke vil vide af noget Andet at sige, paa det Alvorligste beder sig forskaanet for alt modsat Væsen, — en Appel til Læserne om, at de dog ville spare ham, deres Lærer, for endnu mere at maatte kjæmpe mod Lovvæsenet og fritage ham for Nødvendigheden af yderligere at maatte prædike for dem den christelige Børnelærdom om Frelsen alene af Naade. Og denne sin sidste Bøn til de galatiske Christne begrunder han ved en

[1]) Se 5, 10.

Henvisning til, at han jo paa sit Legeme bærer Spor og Mærker af de for Jesu Skyld udstandne Lidelser og Mishandlinger. Disse «Jesu Mærketegn» paa hans Legeme ere jo dog Vidnesbyrd om, at for ham er kun *det* af Betydning, som hænger sammen med den uforbeholdne Bekjendelse til Jesus som eneste Vei til Frelse, ligesom han jo ogsaa som En, der er bleven saa haardt plaget, maa have Lov til at bede om Skaansel, om at fritages for yderligere Smerte ved Synet af sine Børns Frafald fra det Evangelium, han har forkyndt. Som den, der har lidt saa meget, tør han vel vente, at hans aandelige Børn ikke ville berede ham yderligere Kummer, og som den, der har lidt udelukkende for Jesu og hans Evangeliums Skyld, har han vel Ret til at bede sig forskaanet for at plages med Saadant, der saa lidet vedkommer Jesus og hans rene Evangelium, som den judaistiske Lovlære. For Jesu Skyld har han lidt, for Jesu Skyld er han fremdeles villig til at lide; men ville ikke hans Børn fritage ham for at lide for Lovens og Omskjærelsens Skyld? Med denne Appel til deres Kjærlighed slutter han sit Brev.

Og dets sidste Ord er et Udtryk for hans Kjærlighed 6, 18.
til dem. I Kjærlighedens Haab kalder han dem endnu «Brødre», i Kjærlighedens hjertelige Længsel efter at se dem grundfæstede i den rene Lære og den sande Tro ønsker han, at Jesu frelsende Naade, for hvilken deres Syn var bleven blændet, paany ret maa gribes og tilegnes af dem, saaat den kan faa bevise sin Kraft i deres Aand, den Kraft til at give Fred med Gud og til at skjænke Liv i Gud, som Loven ikke eier.

Brevet til Galaterne.

I, 1 Paulus, Apostel, ikke af Mennesker eller ved noget Menneske, men ved Jesus Christus og Gud Fader, som opvakte
2 ham fra Døde, og alle de Brødre, som ere hos mig, til
3 Galatiens Menigheder. Naade blive Eder til Del og Fred
4 fra Gud Fader og vor Herre Jesus Christus, som gav sig selv for vore Synder, for at tage os ud af den nærværende
5 onde Verden, efter vor Guds og Faders Villie, hvem Æren tilhører i al Evighed, Amen.

6 Jeg undrer mig over, at I saa hurtig lade Eder bringe bort fra ham, som kaldte Eder ved Christi Naade, til et
7 andetslags Evangelium, som ikke er et andet; der er kun Nogle som forvirre Eder og ville kuldkaste Evangeliet om
8 Christus. Men selv om vi eller en Engel fra Himlen forkynder Eder et Evangelium imod det, som vi forkyndte Eder,
9 han være forbandet! Som vi før have sagt, siger jeg ogsaa nu igjen: om Nogen forkynder Eder et Evangelium imod det,
10 som I modtog, han være forbandet! Er det nemlig Mennesker eller er det Gud, jeg nu søger at vinde? eller er det Mennesker, jeg søger at være til Behag? var det Mennesker, jeg endnu var til Behag, da var jeg ikke Christi Tjener.

11 Thi jeg giver Eder tilkjende, Brødre, at det Evangelium,
12 som er bleven forkyndt af mig, ikke er noget menneskeligt; thi heller ikke jeg modtog det eller blev undervist i det af noget

Menneske, men ved en Aabenbarelse af Jesus Christus. I 13
have jo hørt om min fordums Vandel i Jødedommen, at jeg
over al Maade forfulgte Guds Menighed og udryddede den, 14
og jeg gik videre i Jødedommen end mange Jævnaldrende i
mit Folk, idet jeg var en større Ivrer for mine fædrene Lær-
domme. Men da det behagede ham, som udkaarede mig 15
ligefra min Moders Liv af og kaldte mig ved sin Naade, at 16
aabenbare sin Søn i mig, forat jeg skulde forkynde ham blandt
Hedningerne, da strax raadførte jeg mig ikke med Kjød og
Blod eller drog op til Jerusalem til dem, som vare Apostle 17
før mig, men drog bort til Arabien og vendte atter tilbage
til Damaskus. Først tre Aar derefter drog jeg op til Jeru- 18
salem forat gjøre Bekjendtskab med Kefas og forblev hos
ham femten Dage; men nogen anden af Apostlene saa jeg 19
ikke, uden Jakobus, Herrens Broder. Hvad jeg skriver til 20
Eder — se, Gud ved, at jeg ikke lyver! Derefter drog jeg 21
til Syriens og Ciliciens Egne. Jeg var personlig ukjendt for 22
Judæas Menigheder i Christus; kun havde de hørt: «vor 23
fordums Forfølger forkynder nu den Tro, som han før ud- 24
ryddede!» og de priste Gud for mig. Fjorten Aar derefter II, 1
gik jeg atter op til Jerusalem med Barnabas, idet jeg ogsaa
tog Titus med; men jeg gik derop efter en Aabenbaring. 2
Og jeg fremsatte for dem det Evangelium, som jeg forkynder
blandt Hedningerne, og i en egen Sammenkomst for de
Anseede det Spørgsmaal, om jeg vel løb eller havde løbet
til ingen Nytte. Men ikke engang Titus, som var med mig, 3
han som var en Græker, blev tvungen til at lade sig omskjære.
Af Hensyn til de falske Brødre derimod, som havde trængt 4
sig ind, de som havde sneget sig ind for at bespeide vor
Frihed, som vi eie i Christus Jesus, forat gjøre os til Trælle 5
— for disse vege vi end ikke en Time i Underkastelse, forat
Evangeliets Sandhed kunde blive staaende for Eder. Men 6
fra dem, der ansees for at være Noget — hvor store de vare,
er mig ligegyldigt; Gud anser ikke et Menneskes Person —
ved mig havde nemlig de Anseede Intet at bemærke, men tvert- 7
imod: da de saa, at jeg er betroet Evangeliet for Forhuden ligesom

8 Petrus for Omskjærelsen (thi han, som udrustede Petrus for
Apostelgjerningen blandt Omskjærelsen, udrustede ogsaa mig
9 for Hedningerne), og da de fik vide den Naade, som er givet
mig, da gave Jakobus og Kefas og Johannes, de som ansees
for at være Piller, mig og Barnabas Samfunds Høire, forat
vi skulde gaa til Hedningerne, de derimod til Omskjærelsen;
10 kun at vi skulde tænke paa de Fattige, hvilket jeg ogsaa
11 just har anvendt Flid paa at gjøre. Men da Kefas kom til
Antiokia, traadte jeg op imod ham i hans aabne Øine, fordi
12 han var dadlet. Thi førend Nogle kom fra Jakobus, spiste
han sammen med Hedningerne; men da de kom, trak han
sig tilbage og skilte sig fra dem, da han var bange for dem
13 af Omskjærelsen, og sammen med ham hyklede ogsaa de
øvrige Jøder, saaat ogsaa Barnabas blev revet med af deres
14 Hykleri. Men da jeg saa, at de ikke stode ret til Evangeliets
Sandhed, sagde jeg til Kefas i Alles Paahør: «saasandt du,
som er en Jøde, lever efter Hedningernes Skik og ikke efter
Jødernes, hvorfor tvinger du da Hedningerne til at antage
Jødedommen?»

15 Vi ere af Fødsel Jøder og ikke Syndere af hedensk
16 Byrd; men da vi indsaa, at et Menneske ikke retfærdiggjøres
af Lovgjerninger men kun ved Tro paa Jesus Christus, antoge
ogsaa vi Troen paa Christus Jesus for at blive retfærdiggjorte
af Tro og ikke af Lovgjerninger, eftersom intet Kjød skal
17 blive retfærdiggjort af Lovgjerninger; men gjorde vi det i
den Hensigt at søge at retfærdiggjøres i Christus, da befandtes
ogsaa vi at være Syndere. Er da Christus en Tjener for
18 Synd? Det være langt fra! thi hvis jeg atter opbygger det,
som jeg har nedrevet, da fremstiller jeg mig selv som en
19 Overtræder. Jeg er nemlig ved Loven afdød fra Loven forat
20 leve for Gud; jeg er korsfæstet med Christus, jeg lever ikke
længer selv, men Christus lever i mig, og hvad jeg nu lever
i Kjødet, det lever jeg i Troen paa Guds Søn, som elskede
21 mig og gav sig selv hen for mig. Jeg ophæver ikke Guds

Naade; thi vindes Retfærdighed ved Loven, da er altsaa Christus død uden Grund.

III, 1 O uforstandige Galater! hvo har vel forhexet Eder, for hvis Øine Jesus Christus blev foremalet iblandt Eder som korsfæstet? 2 Dette alene vil jeg faa vide af Eder: var det af Lovgjerninger, I fik Aanden, eller af Forkyndelsen af Troen? 3 Saa uforstandige ere I: efterat have gjort Begyndelsen med Aand søge I nu Fuldendelsen med Kjød! 4 Saa rige Erfaringer have I gjort forgjæves! om ellers virkelig forgjæves. 5 Han altsaa, som skjænker Eder Aanden og virker Kræfter i Eder, gjør han det af Lovgjerninger eller af Forkyndelsen af Troen? 6 Ligesom Abraham troede Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed. 7 Skjønner altsaa, at de af Tro, disse ere Abrahams Børn! 8 Og da Skriften forudsaa, at Gud retfærdiggjør Hedningerne af Tro, forudforjættede den Abraham: «i dig skulle alle Hedningerne velsignes,» 9. 10 saaat de af Tro velsignes med den troende Abraham. Thi Saamange, som ere af Lovgjerninger, ere under Forbandelse; der er jo skrevet: «forbandet er Enhver, som ikke forbliver i Alt, der er skrevet i Lovens Bog, forat gjøre det!» 11 Og at Ingen ved Loven retfærdiggjøres for Gud, er aabenbart; thi «den Retfærdige af Tro skal leve,» 12 men Loven er ikke af Tro, men: «den som gjør det, skal leve derved.» 13 Christus kjøbte os fri fra Lovens Forbandelse, idet han blev en Forbandelse for os (thi der er skrevet: «forbandet er Enhver, som hænger paa et Træ»), 14 forat Abrahams Velsignelse kunde komme til Hedningerne i Christus Jesus, forat vi kunde faa Aandens Forjættelse ved Troen.

15 Brødre, jeg taler som et Menneske. Selv et Menneskes gyldig affattede Forføining ophæver dog Ingen eller gjor nogen Tilføielse dertil. 16 Nu bleve Forjættelserne tilsagte Abraham og hans Æt; han siger ikke: «og dine Ætter»,

---

V. 6. 1 Mos. 15, 6. — V. 8. 1 Mos. 12, 3. — V. 10. 5 Mos. 27, 26. — V. 11. Hab. 2, 4. — V. 12. 3 Mos. 18, 5. — V. 13. 5 Mos. 21, 23. — V. 16. 1 Mos. 13, 15. 17, 8.

som om Mange, men som om Een: «og din Æt», og dette
17 er Christus. Dette er da min Mening: en Forføining, som
i Forveien er bleven gyldig affattet af Gud, sætter ikke Lo-
ven, som er given fire hundrede og tredive Aar senere, ud
18 af Gyldighed forat ophæve Forjættelsen. Er nemlig Arven
af Loven, da er den ikke længer af Forjættelse; men Abra-
ham har Gud skjænket den ved Forjættelse.

19 Hvad skulde da Loven? forat fremkalde Overtrædelserne
blev den føiet til, indtil den «Æt» kom, hvem Forjættelsen
er givet, — forordnet ved Engle, i en Midlers Haand; men
20 een Part alene har ingen Midler. Gud derimod er Een. Er
21 da Loven imod Guds Forjættelse? det være langt fra (thi
var der givet nogen Lov, der kunde levendegjøre, da kom
22 Retfærdigheden virkelig af Loven); tvertimod har Skriften
indesluttet Alt under Synd forat Forjættelsen af Troen paa
23 Jesus Christus skulde blive givet dem som tro, og førend
Troen kom bleve vi bevogtede under Loven, idet vi bleve tvungne
24 hen imod den Tro, som skulde aabenbares. Saaledes er Lo-
ven bleven vor Opdrager til Christus, forat vi skulde ret-
25 færdiggjøres af Tro; men efterat Troen er kommen, ere vi
26 ikke længer under Opdrageren; Alle ere I nemlig Guds
27 myndige Sønner ved Troen paa Christus Jesus; thi saamange
28 som I bleve døbte til Christus, iførte I Eder Christus. Der
er ikke Jøde eller Græker, der er ikke Træl eller Fri, der er
ikke Mand og Kvinde; thi I ere jo Alle Een i Christus Jesus
29 Og høre I Christus til, da ere I jo Abrahams Æt, Arvinger ifølge
IV, 1 Forjættelse. Men jeg siger: saalænge Arvingen er et Barn, er
han ikke i Noget forskjellig fra en Træl, skjønt han er alle Tings
2 Herre; men han er under Opsynsmænd og Forvaltere indtil den
3 af Faderen forud bestemte Tid. Saaledes vare ogsaa vi, den-
gang da vi vare Børn, i Trældom under Verdens Børne-
4 lærdom; men da Tidens Fylde kom, udsendte Gud sin Søn,
5 født af en Kvinde, stillet ind under Loven, forat han skulde
kjøbe dem fri, som vare under Loven, forat vi skulde faa
6 Sønnekaaret. Og fordi I ere Sønner, udsendte Gud sin
7 Søns Aand i vore Hjerter, der raaber: «Abba, Fader!». Saa-

ledes er du da ikke længer Træl, men Søn; men er du Søn,
da er du ogsaa Arving ved Gud. Men dengang, da I ikke 8
kjendte Gud, trælledc I under de Guder, som ikke ere det
af Naturen; nu derimod, da I kjende Gud, ja, hvad mere er, 9
ere kjendte af Gud, hvorledes gaar det til, at I atter vende
om til den svage og fattige Børnelærdom, under hvilken I
atter forfra ville være Trælle? I iagttage Dage og Maaneder 10
og Tider og Aar — jeg er bange for Eder, for at jeg kanske 11
forgjæves har arbeidet paa Eder.

Værer som jeg, thi jeg er jo som I, mine Brødre, jeg 12
beder Eder. I have ikke forgaaet Eder mod mig; men I vide, 13
at det var paa Grund af mit Kjøds Svaghed at jeg forkyndte
Evangeliet for Eder den første Gang, og Eders Fristelse i 14
mit Kjød foragtede I ikke og væmmedes I ikke ved, men som
en Guds Engel toge I imod mig, som Christus Jesus. Hvor 15
salige priste I Eder da ikke! thi jeg giver Eder det Vidnes-
byrd, at havde det været muligt, saa havde I gravet Eders
Øine ud og givet mig dem. Saa er jeg da bleven Eders 16
Fiende ved at sige Eder Sandheden! Hine vise en Iver for 17
Eder, som ikke er god; men de ville afspærre Eder, forat I
skulle vise Iver for dem. Men godt er det at vise Iver for 18
det Gode bestandig, og ikke alene under min Nærværelse hos
Eder. Mine Børn, som jeg atter føder med Smerte, indtil Christus 19
vinder Skikkelse i Eder! kunde jeg dog være tilstede hos Eder 20
nu og forandre min Røst; thi jeg er raadvild for Eder.

Siger mig, I, som ville være under Loven: høre I ikke 21
Loven? der er jo skrevet, at Abraham havde to Sønner, en 22
med Tjenestekvinden og en med den frie Kvinde; men 23
Tjenestekvindens Søn er født efter Kjødet, den frie Kvindes
derimod ved Forjættelsen. Dette har en forbilledlig Be- 24
tydning; thi disse Kvinder ere to Pagter, den ene fra Bjerget
Sinai, der føder til Trældom; dette er Hagar; thi Bjerget 25
Sinai ligger i Arabien men svarer til det nærværende Jeru-
salem; thi det er i Trældom med sine Børn. Det Jerusalem 26

V. 22. 1 Mos. 16, 1 flg. 21, 1. flg.

27 derimod, som er oventil, er frit, og det er vor Moder; thi
der er skrevet: «fryd dig, Ufrugtbare, du som ikke føder!
bryd ud og raab, du som ikke har Veer! thi mange ere den
28 Enliges Børn fremfor hendes, som har Manden», og vi,
29 Brødre, ere ligesom Isak Forjættelsens Børn. Men ligesom
dengang den, der var født efter Kjødet, forfulgte den, der
30 var født efter Aanden, saaledes ogsaa nu. Dog hvad siger
Skriften? «Jag bort Tjenestekvinden og hendes Søn; thi
ingenlunde skal Tjenestekvindens Søn arve sammen med den
frie Kvindes Søn!»

31 Men vi, Brødre, ere ikke Tjenestekvindens Børn men
V, 1 den frie Kvindes; til Frihed har Christus frigjort os. Staar
derfor fast, og lader Eder ikke atter bringe ind under Træl-
2 doms-Aag! Se jeg, Paulus, siger Eder, at dersom I lade
Eder omskjære, vil Christus ikke være Eder til nogen Nytte.
3 Atter vidner jeg for ethvert Menneske, som lader sig om-
4 skjære, at han er skyldig at opfylde hele Loven. I ere
løsrevne fra Christus, I som søge Retfærdiggjørelse ved Loven;
5 I ere faldne ud af Naaden. Thi vi forvente i Aanden Ret-
6 færdighedens Haab af Troen; i Christus Jesus gjælder nemlig
hverken Omskjærelse eller Forhud Noget, men Tro virksom
7 ved Kjærlighed. I løb godt; hvo hindrede Eder fra at være
8 lydige mod Sandheden? Her er Lydighed ikke af ham, som
9 10 kalder Eder. En liden Surdeig syrer hele Deigen. Jeg har
den Tillid til Eder i Herren, at I ikke ville mene noget
Andet; men den, som forvirrer Eder, skal bære sin Dom,
11 hvo han saa end er. Jeg derimod, Brødre, — hvis jeg endnu
forkynder Omskjærelse, hvorfor forfølges jeg da vel endnu? da
12 er jo Korsets Forargelse tilintetgjort! Gid de endog maa
skjære sig selv af, de som volde Eder Uro!

13 Thi I bleve kaldte til Frihed, Brødre; kun bruger ikke
Friheden til en Anledning for Kjødet, men værer ved Kjær-

V. 27. Es. 54, 1. — V. 30. 1 Mos. 21, 10.

ligheden hverandres Tjenere! Thi hele Loven er opfyldt i 14
eet Bud, i dette nemlig: «du skal elske din Næste som dig selv;»
men dersom I bide og æde hverandre, da ser til, at I ikke 15
fortæres af hverandre! Jeg mener: vandrer i Aanden, saa 16
skulle I ikke fuldbringe Kjødets Begjæring. Thi Kjødet be- 17
gjærer imod Aanden og Aanden imod Kjødet; disse stride
mod hinanden, forat I ikke skulle gjøre det, som I have Lyst
til. Og drives I af Aanden, da ere I ikke under Loven. 18
Men aabenbare ere Kjødets Gjerninger; de ere Horeri, Uren- 19
hed, Vellyst; Afgudsdyrkelse, Trolddom; Fiendskaber, Trætte, 20
Misundelse, Hidsighed, Gjenstridighed, Splittelser, Partier, 21
Avind; Fylderi, Svir og deslige, hvorom jeg forud siger Eder,
ligesom jeg ogsaa forud har sagt, at de, som forøve Sligt,
ikke skulle arve Guds Rige. Aandens Frugt derimod er 22
Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Velgjørenhed, God-
hed, Trofasthed, Sagtmodighed, Afholdenhed; mod Saadanne 23
er ikke Loven. Men de, som høre Christus Jesus til, have 24
korsfæstet sit Kjød med dets Lidenskaber og Begjæringer.
Have vi vort Liv i Aanden, da lader os ogsaa føre vor 25
Vandel i Aanden!

Lader os ikke være begjærlige efter tom Ære, udæskende 26
hverandre, misundelige paa hverandre! Brødre, dersom et VI, 1
Menneske endog overraskes i noget Fald, da hjælper denne
tilrette, I Aandelige, i Sagtmodigheds Aand, idet du agter
paa dig selv, forat ikke ogsaa du skal blive fristet! Bærer 2
hverandres Byrder, og opfylder saaledes Christi Lov; thi 3
dersom Nogen tror at være Noget, da han dog Intet er be-
drager han sig selv. Men sin egen Gjerning prøve Enhver, 4
og da faar han sin Ros i Forhold til sig selv alene og ikke
i Forhold til Næsten; thi Enhver skal bære sin egen Byrde. 5
Den, som undervises i Ordet, skal dele alt Godt med den, 6
som underviser ham; farer ikke vild, Gud lader sig ikke 7
spotte; thi hvad et Menneske saar, det Samme skal
han ogsaa høste! Thi den, som saar i sit Kjød, skal af 8

V. 14. 3 Mos. 19, 18.

Kjødet høste Fortabelse; den derimod, som saar i Aanden,
9 skal af Aanden høste et evigt Liv. Og lader os ikke
blive trætte af at gjøre det Gode! thi i sin Tid skulle vi
10 høste, dersom vi ikke gaa træt. Altsaa, eftersom vi have
Leilighed, lader os gjøre det Gode mod Alle, men mest mod
dem, som høre Troen til!

11 Ser, hvilket langt Brev jeg egenhændig skriver Eder til!
12 Saamange som ville nyde Anseelse i Kjødet, disse er det,
som tvinge Eder til at lade Eder omskjære, kun for ikke at
13 blive forfulgte for Christi Kors's Skyld. Thi ikke engang
de selv, som lade sig omskjære, iagttage Loven; men de
ville, at I skulle lade Eder omskjære, forat kunne rose sig af
14 Eders Kjød. Men mig være det langt fra at rose mig uden af
vor Herres Jesu Christi Kors, ved hvilket Verden er bleven
15 korsfæstet for mig og jeg for Verden; thi hverken Om-
16 skjærelse eller Forhud er Noget, men en ny Skabning. Og
Saamange som vandre efter denne Regel, Fred være over
17 dem og Barmhjertighed, over Guds Israel! Angaaende det
Øvrige volde Ingen mig Besvær; thi jeg bærer Jesu Mærker
paa mit Legeme.

18 Vor Herres Jesu Christi Naade være med Eders Aand,
Brødre! Amen.